DE LEVENS EN WERKEN DER HOLLANDSCHE EN VLAAMSCHE...

Johannes Immerzeel

<36601341790010

DE LEVENS EN WERKEN

DER

HOLLANDSCHE EN VLAAMSCHE

KUNSTSCHILDERS, BEELDHOUWERS, GRAVEURS

EN

BOUWMEESTERS.

Gedrukt bij A. D. SCHINKEL, te 's Gravenhage.

DE LEVENS EN WERKEN

DER

HOLLANDSCHE EN VLAAMSCHE

KUNSTSCHILDERS, BEELDHOUWERS, GRAVEURS

EN

BOUWMEESTERS,

VAN HET BEGIN DER VIJFTIENDE EEUW TOT HEDEN,

DOOR

J. IMMERZEEL, JR.

IN LEVEN LID DER MAATSCHAPPIJ VAN NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE TE LEIDEN,
EN VAN ANDERE BINNEN- EN BUITENLANDSCHE GENOOTSCHAPPEN,

UITGEGEVEN DOOR

MR. C. H. IMMERZEEL,

EN

C. IMMERZEEL,

CORRESPONDERENDE LEDEN DER KONINKLIJKE MAATSCHAPPIJ VAN SCHOONE
KUNSTEN EN LETTEREN TE GENT.

Tweede Deel.

Amsterdam,

J. C. VAN KESTEREN.

1843.

VOOR REKENING VAN DE UITGEVERS.

VERVOLG-LIJST VAN INTEEKENAREN.

HARE MAJESTEIT DE KONINGIN DER NEDERLANDEN, *drie* exemplaren.

Breijer, Jr. (J. H.), kunstschilder te Amsterdam.

Burgerhoudt (Mr. A. G.), te 's Gravenhage.

Engesmet (A.), kunstkooper te Haarlem.

Fodor (C. J.), koopman te Amsterdam, lid der Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten aldaar.

Froger (...), te Amsterdam.

Gellett (H.), te Rotterdam.

Hartogensis (J.), kunstschilder te 's Bosch.

Héberlé (J. M.), boek- en kunsthandelaar te Keulen.

Huijssen van Kattendijke (J. W. Baron), Minister van Buitenlandsche Zaken, te 's Gravenhage.

Jacobson (E. L.), te Rotterdam.

Kempenaer (Mr. G. N. de), te 's Gravenhage.

Koning (P. K.), te 's Gravenhage.

Molijn (P. M.), kunstschilder te Rotterdam.

Peeters (D.), te Vlissingen.

Pluijm (W.), te Amsterdam, lid van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten aldaar.

Richter (J.), portretschilder te Coblenz.

Rietstap (J.), hoedenfabriekant te 's Gravenhage.

Ringeling (H.), kunstschilder te Leiden.

Schouman (J.), leeraar der 1ste Klasse in het handteekenen aan de Koninklijke Militaire Academie te Breda.

Someren (R. H. van), fabriekant, Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw, te Rotterdam.

Sijpkens (...), kunstschilder te Haarlem.

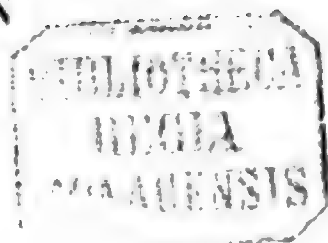
Teeken-Academie te 's Gravenhage (de).

Zocher (K. G.), architect te Utrecht.

DE LEVENS EN WERKEN

DER

HOLLANDSCHE EN VLAAMSCHE

KUNSTSCHILDERS, BEELDHOUWERS, GRAVEURS EN BOUWMEESTERS.

H.

HAA.

HAAG (J. F. C.), Duitscher van geboorte, is hofschilder geweest van Prins Willem Karel Hendrik Friso Hij heeft portretten vervaardigd, die goed van gelijkenis waren. In het jaar 1758 of 1759 is hij in den Haag overleden.

HAAG (Tethart Philip Christiaan) werd in 1737 te Cassel geboren; doch was reeds in jeugdigen ouderdom met zijnen vader, die hem in de schilderkunst onderwees, naar Nederland gekomen. Hij schilderde portretten, doch nog beter paarden, die hij ter navolging te 's Gravenhage in de vorstelijke stallen te kust en te keur vond. Na zijns vaders dood, werd hij in diens plaats tot hofschilder van Z. H. Prins Willem V benoemd. Hij is ook regent van de Haagsche Teeken-Academie en deken van de Broederschap *Pictura* aldaar geweest. Er bestaan zeer fraaije teekeningen met paarden, door Haag in sapverwen en Oost-Indischen inkt vervaardigd; ook vindt men enkele prentjes van hem. Hij is in 1812 in den Haag gestorven.

HAALWEG (Albert). Van dezen graveur bestaan prenten naar Sandrart, van Mander en anderen. Hij bloeide omtrent het jaar 1700, en heeft zich eenigen tijd te Koppenhagen opgehouden, waar hij de portretten van eenige voorname Deensche personaadjes graveerde.

HAAN (David de) werd in 1602 te Rotterdam geboren, bezocht Italië en was een batailjeschilder.

HAAN (Abraham de), wiens geboortejaar ons niet bekend is geworden, was een leerling van Cornelis Prins, dien hij op den voet volgde in het teekenen van land- en riviergezigten, buitenplaatsen, kasteelen en dergelijke, die in zijnen tijd wel gewild waren. Behalve voor de portefeuilles der liefhebbers, heeft hij ook teekeningen gemaakt voor uitgevers, die dezelve tot boeksieraad in het koper deden brengen. Hij werd omtrent veertig jaren oud.

* HAAN (Wijtze de), te Leeuwarden, den 3 Junij 1804 geboren, beoefent de kunst uitsluitend als liefhebber. Hij schildert portretten en binnenhuizen, en ontving daarin onderwijs van zijne bekende stadgenooten Otto de Boer en W. B. van der Kooi.

HAANEBRINK (Willem Albertus) was een zeer verdienstelijk kunstoefenaar, die te Utrecht geboren werd den 19 Maart 1762, en aldaar is overleden den 17 Mei 1840. Wij hebben meer dan eens het genoegen gehad ten zijnent heuschelijk ontvangen te worden, en er ons menig uurtje verlustigd in de beschouwing, zoo van de door hem zelven uitvoerig en meesterlijk geschilderde binnenhuisjes, met een of meer beeldjes, als van de uitgelezen verzameling van teekeningen van hedendaagsche meesters, onder welke er verscheiden voorkwamen van Hulswit, Jan Kobell, Cats, Schelfhout, R. Craeijvanger,

J. C. Schotel, Nuijen, enz. De verzameling dezer teekeningen is den 9 November 1840 te Amsterdam opentlijk verkocht, en heeft eene aanzienlijke som opgebragt. De Heer Haanebrink was lid van de Koninklijke Academie van Schoone Kunsten te Amsterdam, en medeoprigter en secretaris van het Utrechtsche Teeken-Collegie. Op de tentoonstellingen heeft men nu en dan zijn keurig kunstwerk kunnen beschouwen. Hij was ook een goed teekenaar van academiestandjes.

*HAANEN (Casparus) werd in 1778 te Maastricht geboren, en is te Amsterdam als handelaar in kunst gevestigd. De ondervinding en kennis, zoo van oude schilderijen, als van teekeningen en prenten, door hem in zijnen langdurigen handel opgedaan, zijn niet gering, terwijl hij daarbij het bijzonder talent paart om datgene, wat de hand des tijds aan dezelve verminkt of gesloopt mogt hebben, te herstellen of weder te geven. — De Heer Haanen is het hoofd eener familie, wier leden alle de kunst beoefenen. De drie oudsten, hierna vermeld, hebben daarin reeds naam verworven, terwijl zijne jongste dochter, Adriana Johanna, mede bewijzen van aanleg heeft gegeven in een *Stilleven*, op de Amsterdamsche tentoonstelling van 1842 aanwezig. De waardige man verstrekte allen zijnen kinderen tot leidsman en meester in de kunst. Zijn eigen leertijd ving eerst aan bij het grijzen zijner haren, wanneer de zorgen, vroeger aan een talrijk gezin verbonden, meer verminderd waren en hij zijne uren van verpoozing zich ten nutte maakte om zijne theoretische kennis in praktijk te brengen. Wij zagen van hem in natuurlijke voordragt en piquante daging voorgesteld, het inwendige van kerken, binnenhuizen en portalen. Ook is hij zeer bekwaam in het maken van silhouetten.

*HAANEN (George Gillis) zag het eerste levenslicht te Utrecht, op den 23 Augustus 1807. De eerste beginsels in de teekenkunst werden hem door den Heer B. van Straten geleerd, doch zijne verdere opleiding en vorming was hij aan zijnen vader, Casparus Haanen, en aan de groote leermeesteresse, de natuur, verschuldigd. De kerken en binnenhuizen van dezen meester, welke laatste hij veelal bij lamp- of kaarslicht voorstelt, staan bij de liefhebbers in hooge achting. De eerste schilderij, in het vak van kaarslichten door hem vervaardigd, mogt reeds *f* 600.00 gelden; terwijl *eene Avondschool*, waarin zes verschillende lichten opgemerkt werden, en *eene Boerenherberg* bij avondstond, tot de aanzienlijke prijzen van *f* 1,000.00 en *f* 800.00 aangekocht en naar Weenen verzonden werden. Ook zijne teekeningen, veelal in sepia gewassen en luchtig met de pen omgetrokken, worden zeer gezocht, en niet zelden ziet men dezelve voor *f* 80.00 tot *f* 100.00 verkoopen. — De Heer G. G. Haanen, sedert 1831 lid van het Schilderkundig Genootschap *Arti Sacrum* te Rotterdam, en sedert 1835 lid der Ko-

ninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam, heeft met den besten uitslag zijne zuster Elisabeth Alida in de kunst onderwezen. Utrecht, Amsterdam en Zutphen werden achtervolgens door hem bewoond; thans bevindt hij zich met zijne echtgenoote in Duitschland.

HAANEN (Elisabeth Alida), dochter van den kunstschilder en silhouetteur Casparus Haanen, en echtgenoote van den kaarslichtschilder P. Kiers, werd te Utrecht geboren, den 9 Augustus 1809. De liefde en bijzondere geschiktheid voor de kunst, aan deze begaafde familie als erfelijk eigen, openbaarden zich reeds vroeg in deze dame. Zij begaf zich dan ook tijdig geheel onder de kunstleiding van haren broeder G. G. Haanen, die toen reeds eene aanmerkelijke hoogte in het schilderen van kerken en binnenhuizen bereikt had. Naderhand beiden gehuwd zijnde, heeft Mevrouw Kiers zich verder alleen geoefend naar levende modellen, en is in het door haar verkozen vak van binnenhuizen, meest met invallende lichten, thans zoo verre gevorderd, dat zij onder de verdienstelijke kunstenaressen van haren tijd geteld kan worden. Hare ordonnanties zijn doorgaans eenvoudig, maar altijd met smaak gekozen, haar koloriet is frisch en aangenaam, en haar penseeltoets over het geheel genomen vlak en zuiver. De Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam, heeft hulde gedaan aan haar bevallig talent, door haar in 1838 het honorair lidmaatschap van dezelve op te dragen. In vele verzamelingen van voorname liefhebbers treft men fraaije kabinetstukjes van Mevrouw Kiers aan, wie het zeker op den duur niet aan de welverdiende aanmoediging ontbreken zal, die wij haar van harte toewenschen.

***HAANEN** (Remigius Adrianus), broeder van den evengemelden G. G. Haanen, werd op den 5 Januarij 1812 te Oosterhout, in de Provincie Noord-Braband, geboren en heeft, behalve de theoretische toelichtingen van zijnen vader, nimmer eenig bepaald onderwijs in de kunst genoten. Na met de behandeling van teekenpen en penseel gemeenzaam, en alzoo vatbaar te zijn geworden om met de schoonheden der natuur zijn nut te doen, volgde hij, door een onwederstaanbaren reislust gedreven, zijne neiging om vreemde landen te bezoeken, en doortrok hij, van af 1834 tot 1841, schier geheel het zuidelijke

gedeelte van Europa, in deze of gene stad, naar gelang van omstandigheden, langer of korter zich ophoudende, overal de natuur vlijtig waarnemende en zijnen voorraad van studiën verrijkende. Van de vroegere werken van dezen kunstenaar, zijn ons verschillende fraaije maneschijnen, zomer- en winterlandschappen bekend, welke laatste wel eens door zijnen broeder gestoffeerd werden. Zijne latere voortbrengselen die, naar zijne vaardigheid te oordeelen, vrij talrijk kunnen wezen, bevinden zich meestal in Duitschland en werden gedurende zijne reize vervaardigd. De Heer Haanen, die vroeger achtervolgens te Utrecht, Hilversum en Amsterdam woonachtig was, houdt zich thans te Weenen op en is, zoo wij vermeenen, aldaar in den laatsten tijd gehuwd.

HAANSBERGEN (JOHANNES VAN) volgde de verkiezing van Cornelis Poelenburg, die hem in de kunst onderwezen had. Zijne landschapjes waren inderdaad fraai en, ofschoon van minder gehalte dan die van zijnen beroemden meester, nogtans zeer verdienstelijk van koloriet en uitvoerige schildering. Het vertier derzelve hem niet bijzonder aanmoedigende dit vak voort te zetten, begaf hij zich tot het portretschilderen, en maakte daarin veel opgang. Zijn malsch penseel en heldere kleur deed zijn werk bijzonder bij de dames in den smaak vallen, en het ging den man wel tot zijn overlijden, in 1705, te 's Gravenhage, welke plaats hij sedert 1669 bewoond had. Hij was te Leiden geboren in 1642.

HAARLEM (CORNELIS VAN), ook wel CORNELIS CORNELISSEN genaamd, werd te Haarlem geboren in 1562, en behoort onder de verdienstelijkste historieschilders van ons Land uit het laatst der 16de en het begin der 17de eeuw. In waarheid van koloriet en in de schilderkundige houding van het *ensemble*, moge hij voor anderen achterstaan, maar zeker komt hem de eerste rang toe wegens den weligen rijkdom en den dichterlijken geest zijner ordonnanties, de stoutheid en het gepaste der hartstogten en uitdrukkingen in zijne figuren, en derzelver naauwkeurige teekening tot in de moeijelijkste posities en verkortingen, gepaard met een meesterlijk penseel. Het kunstwerk van Cornelis van Haarlem is indrukwekkend, het grijpt ons geweldig aan of doet lustige gewaarwordingen in ons opkomen, al naar mate zijne voorstellingen van tragischen, gemoedelijken of comischen aard zijn. Zijne tafereelen van den *Bethlehemschen kindermoord*, die onze vorstelijke Museums te Amsterdam en te 's Gravenhage bezitten, zou men verschrikkelijk schoon kunnen noemen, uit hoofde van de treffende waarheid, die de scheppende verbeelding van den meester in de voorstelling van barbaarschheid aan de eene, en van heldhaftige vertwijfeling en kinderlijke onnoozelheid aan de andere zijde, in tegenstelling heeft weten te brengen. Het is niet mogelijk deze stukken te beschouwen, zonder er hevig door getroffen te worden. — Te Amsterdam vindt men op het Museum nog van

hem, mede levensgrootte, een schilderstuk, *Adam en Eva* voorstellende. Van Mander vermeldt nog met lof van dezen vruchtbaren meester, eenen *Val van Lucifer*, een *Godenbanket*, of *Bruiloft van Peleus en Thetis*, eene *Opwekking van Lazarus*, een *Zondvloed* en meer. Ook de galerijen van Weenen en Dresden bezitten van zijn werk. Doch herinneren wij nog kortelijk uit het leven van Cornelis, dat hij gedurende het beleg van Haarlem gelegenheid had gevonden, om zich in de kunst te oefenen bij eenen Pieter den Schilder, zoon van Pieter van Amsterdam, gemeenlijk *lange Pier* genaamd, die het huis bewaarde van de ouders van Cornelis, welke gedurende het beleg uitgeweken waren. Op zijn zeventiende jaar was hij reeds een goed schilder, doch oefende verder zich nog te Antwerpen bij Gillis Coignet, en maakte zich bij hem eene meer vloeijende schilderwijze eigen. Naderhand te Haarlem gevestigd, vervaardigde hij aldaar, behalve de bovengenoemde tafereelen, meer andere meesterstukken. Zijne kunstwerken beschouwende, zal men volkomen van Mander's verzekering beamen, dat hij zijne naakten stipt naar de natuur volgde. Hij is in 1637 te Haarlem overleden. Cornelis Bega, de schilder van boeren-binnenhuizen, was uit de echtverbindtenis van zijne dochter Maria gesproten en naar hem genoemd. Goltzius, Saenredam, Muller en anderen hebben verscheidene zijner schilderijen en teekeningen in het koper gebragt.

HAASTERT (Izaak van), die te Delft geboren werd in 1753, oefende zich in de teeken- en schilderkunst, voornamentlijk bij Hyronimus Lapis, een Venetiaan, die portretten en geschiedkundige onderwerpen schilderde, van welke de eerste goed getroffen en de laatste oordeelkundig geordonneerd waren, maar wiens penseelsbehandeling in beide stroef was. Van Haastert legde eerst zich toe op land- en stadsgezigten, doch naderhand op landschappen met dieren gestoffeerd. Hij gaf twee kunstprenten met tijgers en leeuwen in het licht; en daar hij in onderscheiden wetenschappelijke vakken vele theoretische kennis bezat, was het kunstonderwijs, dat zijne hoofdbezigheid was, ongemeen leerrijk. Ook beoefende hij de letteren, bijzonder de poëzij, en had eene gezette studie gemaakt van de natuurlijke historie, in welk vak hij eenen aanzienlijken schat van voorwerpen bezat. Zijne bekwaamheid als teekenaar kan ook worden afgeleid uit zijne teekeningen in gemeld vak, die in vroegeren tijd door de Nederlandsche Huishoudelijke Maatschappij zijn bekroond geworden. Hij stierf in 1834 in zijne geboorteplaats. Professor Macquelijn hield eene redevoering ter zijner loffelijke gedachtenis. In hetzelfde jaar werd zijne uitgebreide verzameling van kunst en van voorwerpen uit de natuurlijke historie te Delft openbaar verkocht.

* HAAXMAN (Pieter Alardus). Deze portret- en figuurschilder werd door den Ridder C. Kruseman in de kunst onderwezen. Hij kwam te Delft ter wereld, den 12 November 1814, en is ook aldaar woonachtig.

* HACCOU (Lodewijk Gilles) is een niet onverdienstelijk teekenaar van stille en woelende waters met schepen en figuren, die hij geestig en eigenaardig behandelt. Hij kwam den 26 November 1792 in Zeeland's hoofdstad ter wereld. Zijn broeder

*HACCOU (Johannes Cornelis) werd den 18 April 1798 ter zelfde plaatse geboren. Reeds vroeg blijken gevende van aanleg voor de kunst, deed zijn vader hem, even als zijn' broeder, onderwijs bij den kunstschilder J. H. Koekkoek genieten. Te gelijker tijd volgde hij de lessen aan de Teeken-Academie, waarbij hij achtervolgens onderscheiden prijzen en daaronder de zilveren en gouden medaille behaalde. Zich met ijver op het vak toeleggende, mogt het hem gelukken daarin beduidende vorderingen te maken, en getuigden zijne winters, zijne stille waters met schepen, zoo bij dag- als bij maanlicht, maar vooral zijne landschappen, van zijn talent. Na eene kunstreis door Zwitserland, Frankrijk en Duitschland gedaan te hebben, ging hij zich te Londen vestigen, waar zijn werk veel bijval vond en hij den 21 Januarij 1839 overleed.

HACKAERT of HAKKERT (Jan) houdt men algemeen voor een Amsterdammer, die omstreeks het jaar 1636 geboren werd. Hij bezocht Duitschland en Zwitserland, en

maakte aldaar schetsen en teekeningen naar de schilderachtige streken, die hij aantrof. Eene bijzondere studie maakte hij van de uitwerkselen van eene ondergaande of rijzende zon op de rotsen, gronden en bosschen. Van dit alles trok hij oordeelkundig partij in de kunstrijke landschappen, die hij, in Amsterdam terug gekomen, met een geestig penseel en een naar Jan Both zwemend koloriet vervaardigde. Eene aanmerkelijk hoogere waarde verkregen zijne schilderijen, waarin de stoffaadje door Lingelbach of zijnen gemeenzamen vriend Adriaan van de Velde gebragt waren. Men vindt omtrent dezen meester de volgende anecdote aangeteekend. Toen hij in de Alpen zich bezig hield met het afschetsen van boomen, bergen, gronden, enz., die hem behaagden, kwamen hem boeren-arbeiders bespieden. Hem over de schouders ziende, verschrikten zij van de krabbelingen, krassen, strepen en vegen, die hij op het papier bragt, en die zij voor een klaar en sprekend bewijs hielden, dat Hackaert tooverteekenen maakte en dus zelf een toovenaar was. Zij begrepen zulk slag van lieden in hunne bergen te kunnen missen, grepen hem aan en bragten hem gebonden naar de naast gelegen stad, om aldaar als een toovenaar gevonnisd te worden. De Magistraatspersoon, bij wien zij met den gevangene aankwamen, was toevallig een goede bekende van Hackaert, die de boeren gerust stelde en met den geslaakte niet weinig om de kluchtige eenvoudigheid der bergbewoners lachte.— 's Rijks Museum te Amsterdam bezit van Hackaert een bijzonder fraai, door Adriaan van de Velde gestoffeerd schilderstuk, verbeeldende een *omgaande Laan voor eene hofstede*, beplant met hoog geboomte, aan den kant van een spiegelend water. Uit de poort der hofstede trekken eenige jagers, bedienden en een valkenier, met eene menigte honden. Op den voorgrond ziet men een' heer op een bruin-ros paard, en daar nevens eene rijk gekleede dame op een wit paard. Deze schilderij, de eenige die de beide Land's Museums van dezen meester bezitten, werd op de verkooping van Gerrit van der Pot, voor *f* 3,005.00 aangekocht. Men vindt eene prent van dit stuk in 't *Cabinet de Mr. Le Brun.* In de kunstgalerij van den Koning van Beijeren is insgelijks een heerlijk schilderstuk van Hackaert. Het stelt voor een *Gezigt in het Haagsche bosch*, waarin ook door van de Velde de figuren geschilderd zijn, voornamentlijk bestaande in eene door zes grijze paarden getrokken karos van den Prins Stadhouder. Dit stuk werd op de tweede verkooping van het vermaard kabinet van Laperière voor 8,500 francs verkocht. Een insgelijks uitmuntend landschap van Hackaert was op de verkooping van Muller; het verbeeldt mede een *Gezigt in het bosch bij 's Hage*, met een ter jagt rijdend gezelschap, een valkenier en jager met verscheiden honden. Deze stoffaadje is van 't penseel van Nicolaas de Helt Stokade. Het stuk gold 2,410 gulden. Niet minder geldig en gezocht zijn Hackaert's teekeningen. Bij de Vos werden 2 derzelve, *Zonachtige Landschappen*, met Oost-Indischen inkt, voor 382 gulden verkocht. Op de verkooping van Abr. de Haas, golden 2 *Italiaansche Landschappen*, met de pen en Oost-Indischen inkt, 435, en bij J. H. Molkenboer werd voor eene enkele dergelijke teekening, 460 gulden besteed. Er bestaan van Hackaert zes geëtste Landschappen in den stijl van Waterloo. Een stel derzelve, met nog 4 allereerste drukken, werd op de verkooping van den Grave von Fries, voor 100 gulden verkocht.

HAECKEN (Alexander van) was, volgens Basan, een Hollandsche plaatsnijder, die in 1701 geboren werd. Hij heeft zich in Engeland gevestigd, en vele zwartekunst-prenten naar voorname Hollandsche en Engelsche meesters in het licht gegeven.

HAEFTEN (Nicolaas van), een Gorcummer van geboorte, bloeide in 1690. Hij was portret- en binnenhuisschilder, en bragt veelal zijn werk in 't koper. Er bestaan ook prenten in mezzo tinto van hem.

HAEN (Joseph Charles de), die den 3 Junij 1836 te Amsterdam in den ouderdom van negen en vijftig jaren overleden is, was een kunstenaar van ongemeene begaafdheid in het miniatuurschilderen. Zijne, hem bijzonder eigene manier was breeder en meer meesterlijk, dan die van de meeste kunstoefenaars in dat vak. Niet vreemd dan ook, dat zijn talent op prijs gesteld werd, en Z. M. Koning Willem I hem tot zijnen miniatuur-

schilder benoemde; zijnde hij in 1822 ook tot lid van de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten te Amsterdam verkoren.

HAER, *geboren* DIDIER DE BONCOUR (Mevrouw ANNA CHARLOTTA VAN DER) werd uit een oud adellijk geslacht te 's Gravenhage geboren in 1748, en beoefende de teeken- en schilderkunst tot hare uitspanning. HaarEd. was zeer bedreven in het teekenen van portretten met crayon, en heeft ook met olieverw onder anderen twee schilderijen van historiëlen aard gecopieerd naar Dietrichs. Bij voortgezette oefening zou deze dame eene zeer verdienstelijke kunstenares geworden zijn; doch in 1775 in den echt tredende met den Heer Hendrik van der Haer, Griffier bij den Hove van Justitie van Vriesland, te Leeuwarden, werd haar daartoe de gelegenheid benomen. Mevrouw van der Haer is in evengemelde stad overleden, den 30 Maart 1802.

* HAERDE (JOSEPH VAN), schilder te Gent, is een kweekeling van het Koninklijk Instituut van Doofstommen. Wij vinden van de navolgende stukken van hem melding gemaakt: *Gezigt op de St. Pieterskerk te Gent; — Gezigt op de Leye; — Gezigt op een gedeelte eener gewezen Vrouwen-Abdij* (Gent 1835).

* HAERT (HENDRICUS VAN DER). Deze bekwame teekenaar en schilder werd in het laatst der voorgaande eeuw, uit eene oude en notabele familie te Leuven geboren. Zijn vader oefende er het notaris-ambt uit en bekleedde er tevens de betrekking van Secretaris der Stad. Na zijne eerste opleiding in de kunst aan de Academie zijner geboortestad genoten te hebben, ontving hij het verder onderwijs van de schilders Jacquin en David, terwijl hij onder den heer Rude zich de beginsels van de beeldhouwkunst trachtte eigen te maken. Zich aanvankelijk meer bijzonder op het teekenen toegelegd hebbende, heeft hij zich daarin een welverdienden naam gemaakt; en het is eerst sedert de laatste jaren dat hij zich ook meer bijzonder aan de behandeling van het penseel heeft overgegeven. Op de Brusselsche tentoonstelling van 1836 was eene schilderij (twee portretten) van hem aanwezig, die volgens het oordeel van kenners, veel schoons bevatte en waarvoor hem de zilveren medaille werd toegewezen; gelijke eer verwierf hij op de tentoonstelling van 1839 ter zelfde plaatse, waar hij drie portretten leverde, als één in waterwerven, één in potlood en één op steen. Het jaar daaraanvolgende zag men van hem op de Antwerpsche tentoonstelling een familiestuk, zijnde de portretten van *drie Kinderen, in rouwgewaad over den dood hunner Moeder*. De schilder had dit stuk onder den invloed van een gebroken hart vervaardigd: ook hij had, kort geleden, zijne gade Victorine Fremiet, zuster van de bekende Parijsche schilderesse, Mevrouw Sophie Rude, verloren: ook zijne drie kinderen betreurden het verlies eener moeder. De Heer van der Haert, die ook ver-

schillende portretten geëtst heeft, was vroeger eerste Professor in het teekenen aan de Koninklijke Graveerschool te Brussel, en werd in 1841 benoemd tot Directeur en Professor aan de Koninklijke Academie te Gent.

* HAESAERT (Paul), geboren te Leuven in 1813, begon zijne kunstenaars loopbaan als beeldhouwer, en verwierf zich in dit vak reeds op zestienjarigen leeftijd verschillende medailles. Later zich tot het schilderen begevende, had hij eerst Lambert Mathieu tot meester en oefende hij zich verder onder F. de Braekeleer, te Antwerpen. Van de voortbrengsels van zijn penseel, huiselijke tafereelen voorstellende, is er ons één bekend onder den naam van *le bon Père:* hetzelve bevindt zich in het kabinet van een liefhebber te Antwerpen, in welke stad de Heer Haesaert mede woonachtig is.

HAGBOLT (Jacob), geboren den 17 April 1775 te Urdingen, bij Duisburg, leerde het boetseren in was te Keulen bij Hardij, welke in dat vak vermaard is. In 1803 naar Holland gekomen, zette hij zich te Amsterdam neder, en vond er veel werk met het boetseren van profilportretten, die doorgaans van goede gelijkenis waren. Later vervaardigde deze kunstenaar een levensgroot *Borstbeeld van Koning Lodewijk*, portretten *en face*, alsmede geheele beelden en groepen. Op de Amsterdamsche tentoonstelling in 1818, bevonden zich vier boetseersels in was van hem, als: *Christus de Kinderen zegenende*, eene *Maria met het Kind*, en *Kinderportretjes*. Twee jaren daarna waren weder kunstwerken van hem ten toon gesteld, en verder vinden wij van den Heer Hagbolt geen gewag gemaakt.

* HAGEDOORN (B.), te Amsterdam. Deze Heer bezit schoone schilderijen uit de hedendaagsche Hollandsche school, alsmede eene fraaije verzameling teekeningen, waarvan ons de rijkdom op menige kunstbeschouwing in *Felix Meritis* is gebleken.

HAGEN (Jan van der) was een Hagenaar, vriend en tijdgenoot van Nicolaas Berchem en Adr. van de Velde, die menigmaal zijne doorgaans in het Kleefsche en Geldersche naar de natuur geschilderde landschappen stoffeerden. Hij had eene aangename schilderwijze en een liefelijken toon in zijne kunstwerken. De Hollandsche Museums bezitten fraaije schilderijen van dezen meester: het Haagsche, *de Rijnpoort te Arnhem* en een *Gezigt in Gelderland*, beiden met figuren van van de Velde; het Amsterdamsche, een *Gezigt langs een binnenwater, met een schuitenoverhaal op den voorgrond.* Op de verkooping van Jonkheer Goll werd een *Boomrijk landschap* van hem *aan eene rivier, waar zich eenige lieden baden*, en *verder met herder en vee*, gestoffeerd door Berchem, voor *f* 700.00 verkocht; doch op die van Gerrit van der Pot, gold een *Land-, dorp- en watergezigt* van van der Hagen *f* 1,405.00. Zijne teekeningen, die meestal de jaarmerken dragen van 1650, 1660 en 1662, zijn ook zeer gewild. Drie *Gezigten op den Eltenberg*, met Oost-Indischen inkt door hem geteekend, werden op de verkooping van Ploos van Amstel voor *f* 87.00 verkocht.

* HAGEN (J.). Van dezen kunstenaar vindt men vele zeer goed geteekende vignetten en andere composities voor boekwerken, die door J. van der Schleij en anderen in het koper gebragt zijn.

* HAGENBEEK (Karel), een bekwaam etser, die in 1780 te Gent geboren werd. Hij was geestig en aangenaam in de behandeling van de naald, en heeft onderscheidene hoofden en studiën in de manier van Benedette Castiglione vervaardigd, alsmede eenige kleine landschappen.

HAGENS (Christiaan) was een Amsterdamsche graveur, die in de tweede helft der 17de eeuw portretten van aanzienlijke personaadjes naar schilderwerk van Tilmans, Berkmans en anderen, somtijds ook naar zijne eigen teekening, op eene niet onverdienstelijke wijze in het koper gebragt heeft.

* HAGHE (Louis), geboortig uit Doornik, en meer in Engeland, waar hij sedert onderscheiden jaren gevestigd is, dan in zijn vaderland bekend, is de zoon van een architect van dien naam, die bij zijn leven in genoemde stad woonachtig was. Hij begon zijne kunstenaars loopbaan in zijne geboorteplaats en genoot de eerste opleiding in het atelier

van den Heer Dewasme, die aldaar eene steendrukkerij had opgerigt. Het was in 1823 of 1824 dat hij, na zich reeds gunstig onderscheiden te hebben, naar Londen vertrok, waar hij zich weldra veel naam maakte en tot eersten teekenaar van den Koning van Engeland benoemd werd. De aquarellen van dezen meester zijn daar te lande zeer gezocht en worden er duur betaald.

HAGHEMAN (Willem) werd in het jaar 1645 geboren. Hij was aanvankelijk een kastenmaker, maar van ongemeene bekwaamheid, en daarbij vlug, bevattelijk en geneigd om zich in kunstwerkzaamheden te oefenen, die zich aansloten aan zijn burgerlijk bedrijf. Hij begaf zich in het Jezuitenklooster te Brugge als leekebroeder, en na een kort verblijf in hetzelve en na verbazende vorderingen gemaakt te hebben, werd hij naar Rome gezonden door de oppersten van het klooster, die hem aldaar gebruikten tot het volvoeren van onderscheidene beeldhouwwerken in het zoogenaamd St. André's-Collegie, bijzonder voor de kerk en de sacristij. De tabernakel en de zes verguld-bronzen kandelaars kostten 15,000 Romeinsche scudi. Hij stierf te Rome.

HAL (Nicolaas van) was een Antwerpenaar van geboorte en kwam in 1668 ter wereld. Men vindt niet vermeld, van wien hij het kunstonderwijs ontving, doch in zijn vroegeren leeftijd schilderde hij historiële ordonnanties, die veel verdiensten hadden, terwijl hij ook dikwijls door Hardriné en andere kunstenaars gebruikt werd om nymphen en geniussen in hunne stukken te schilderen. Later echter moet zijne kunst veel verminderd zijn, zoodat de voortbrengsels zijner meer gevorderde jaren weinig waarde hebben. Hij is in 1738, in zeventig jarigen ouderdom overleden.

HALEN (Arnoud van), die te Amsterdam gewoond heeft, was teekenaar en schilder, en ook niet onbedreven in het boetseren en graveren in mezzo tinto. Hij was de aanlegger van het *Pan poëticon Batavum*, of verzameling van de afbeeldsels der Nederlandsche dichters, dat later in het bezit gekomen is van het Leidsche dichters-genootschap: *Kunst wordt door arbeid verkregen*. Twee honderd portretjes en eenige zinnebeeldige voorstellingen op dichters, wier afbeeldsels ontbraken, zijn door hem geschilderd. Het portret van den dichter Lambert Bidloo is door hem in zwartkunst en ook in olieverw vervaardigd. Hij is in 1732 overleden.

* HALL (J. van) is een niet onverdienstelijk Amsterdamsch landschapschilder, die in het laatst der vorige eeuw ter wereld kwam. Hij is een leerling van Ruytenschildt, en heeft achtervolgens op verschillende tentoonstellingen blijken van talent geleverd.

HALLEMAN (Thomas) wordt onder de te Rotterdam geboren kunstenaars, als een historie- en portretschilder opgenoemd. Van zijn werk is luttel bekend.

* HALLET (Gilles) was de zoon van Jan Hallet en van eene zuster van Jacques Damery. Hij begaf zich reeds in vroegen leeftijd naar Rome en bloeide aldaar in het begin der 17de eeuw. Vroeger waren te Luik verscheiden voortbrengsels van zijn penseel aanwezig, doch de meesten zijn bij het bombardement dier stad in 1691 door de Franschen, te niet gegaan. Het was in Italië's hoofdstad, dat hij de schets vervaardigde van zijne schilderij, voorstellende: *het overbrengen van de woning der H. Maagd*, *naar Lorette*, *door de Engelen*, voor welk stuk hij honderd Romeinsche ducatons ontving. Er bestaat eene fraaije plaat van, die door zekeren Fariat gegraveerd is, gelijk blijkt uit het onderschrift: *Aegidius Hallet invenit et delineavit; Bened. Fariat sculpsit Romae.* Hallet schijnt tot zijn' dood toe in Rome gevestigd te zijn gebleven, en niet onbemiddeld te zijn geweest, daar volgens zijn uiterste wilsbeschikking, zijne nalatenschap moest dienen tot onderhoud van een gasthuis in het aan de stad Luik grenzend Kerspel *Ste-Foi*, waar hij geboren was.

* HALLEUX (J. J.) is een jeugdig Belgisch beeldhouwer en een kweekeling van de Luiksche Academie. Men heeft van hem onder anderen: *de stervende Atala* (Brussel 1836), alsmede *de Moedermaagd*, *die het ligchaam haars zoons ondersteunt*, *hetwelk van het kruis wordt afgenomen*, met levensgroote beelden (Luik 1840).

* HALLEZ (G. J.) zag den 18 Julij 1769 in het dorp Frameries, bij Mons, het levenslicht. In 1781 naar Mons gegaan, om er de lessen aan de Teeken-Academie bij te wonen, behaalde hij er achtervolgens al de prijzen, en legde zich inmiddels op het portretteren toe, zoo met potlood, als met krijt en olieverw. In 1787 met een kunstkooper in aanraking gekomen, doorreisde hij met dezen geheel Frankrijk, makende hij de fraaije stukken, welke hem bij die gelegenheid door de hand gingen, dienstbaar ter zijner verdere bekwaming en ontwikkeling. Na eene afwezigheid van twee jaren, keerde hij naar Mons terug, doch kort daarop werd hij naar Brussel geroepen, om er onderscheiden portretten van hooge personaadjes, waaronder dat van den Keizer van Oostenrijk, te schilderen. Het vertrek van het Hof uit Brussel had ten gevolge, dat hij mede die stad verliet en zich op nieuw naar Henegouwen's hoofdstad verplaatste. In 1796 werd hij tot Professor aan de Centrale School van het Departement van Jemeppes benoemd, en later tot Directeur der Academie van Teeken- en Bouwkunst te Mons, welke betrekking hij tot in 1839 is blijven waarnemen, als wanneer hij zich te Brussel vestigde, waar hij den 18 Mei 1840 overleed. In 1817 had de Koninklijke Academie te Antwerpen hem haar lidmaatschap opgedragen, terwijl hij mede lid was van de Maatschappij van Kunsten, Wetenschappen en Letteren van Henegouwen. Behalve een groot aantal portretten, vinden wij nog de navolgende voortbrengsels van zijn penseel vermeld: *De Maarschalk Beaulieu bij het graf van zijn Zoon* (Brussel 1811); — *eene jonge Moeder haar Kind doende baden in eene grot, waarin een Watersprong;* — *Jupiter's ontwaken;* — *de Terugkeer tot de Deugd* (Brussel 1813): — *Tafereel van eene Overstrooming* (Brussel 1833).

HALS (Frans). Onder de portretschilders der vroegere Hollandsche school, bekleedt deze meester eene eerste plaats. Hij woonde bestendig te Haarlem, doch was in 1584 te Mechelen geboren, en werd tot de kunst opgeleid door Carel van Mander. Zijne schilderwijze was geheel oorspronkelijk en schoon. Niet alleen gaf hij de gelijkenis op het treffendst weder, maar hij wist daarmede eene verwonderlijke uitdrukking en het karakter van den geportretteerde tevens te verbinden. Zijn koloriet is uitstekend en natuurlijk. Bij het doodverwen legde hij de kleurtinten op eene bijzondere manier aan, en wist bij het opschilderen de verwonderlijkste kracht met een vrij en meesterlijk penseel te weeg te brengen. Hierin was, zeide hij, het geheim der kunst gelegen; hieraan moest de hand des meesters zich doen kennen. Van Dijck, met zijne verdienste bekend, nam, bij zijn vertrek naar Engeland, de reis over Haarlem om hem te bezoeken. Hij verzocht Hals onverwijld zijn portret te schilderen, naardien hij zich slechts kort ophouden kon. In een paar uren was het gereed. Toen gaf van Dijck hem te kennen, dat hij nu ook wel eens beproeven wilde het portret van Frans te maken. Fiat! zei Frans, en zat neder. In een goed half uur was zijn afbeeldsel gereed. Zoodra Hals het zag, omarmde hij den schil

der, dien hij terstond aan koloriet en penseel herkende. Van Dijck trachtte hem over te halen, hem naar Londen te volgen; doch Frans verklaarde hem, te Haarlem in het verkeer van zijne vrienden en betrekkingen derwijze te vreden te zijn, dat hij geene verandering in zijn levenslot verlangde. De beide uitnemende kunstenaars namen vervolgens het welmeenendst afscheid van elkander, en van Dijck vervolgde zijne reis, niet verzuimende zijn portret, zorgvuldig ingepakt, mede te nemen. Het is bekend, dat van Dijck, een bevoegd kunstregter! verklaard heeft dat, als Frans Hals wat meer teêrheid in zijne vleeschkleur had gebragt, hij stellig de grootste portretschilder van zijnen tijd zou geweest zijn. Behalve een zeer aanzienlijk getal afbeeldsels, heeft Frans Hals ook verscheiden kapitale regenten- en schuttersstukken in Amsterdam, Delft en Haarlem geschilderd. In laatstgemelde stad vindt men nog heden van hem, op de Burgemeesterskamer, een *Schuttersmaaltijd;* in de Raadkamer, drie stukken, voorstellende *Officieren van de schutterij* in **1627**, **1633** en **1639**; in het Oudemannenhuis, twee *Portretstukken met Regenten en Regentessen* (deze laatste zijn niet geheel afgewerkt, en doen de wijze van aanleggen van dezen meester zien); en in het St. Elizabeth's gasthuis, nog een stuk met *de Afbeeldsels der Regenten* van **1641**. Het Rijks Museum te Amsterdam bezit van hem het *Portret van Ripperda*, kapitein bij de belegering van Haarlem. Hij is in **1666**, en dus in hoogen ouderdom overleden, verscheiden kinderen nalatende, waarvan sommige insgelijks de kunst beoefend hebben. Onder de door hem gevormde discipelen, behooren Adriaan van Ostade, Adriaan Brouwer en Dirk van Balen. Naar zijn schilderwerk hebben Vaillant, Faber, Baillie en anderen gegraveerd. D. Coster heeft zijn door van Dijck geschilderd portret in 't koper gebragt. — Men vindt omtrent dezen weêrgaloozen kunstenaar bij Houbraken en anderen anecdotische bijzonderheden vermeld, die zijn zedelijk karakter in een zeer ongunstig licht stellen. Het onwaarschijnlijke dat een man, die zoo vele heerlijke kunstwerken vervaardigde, dagelijks aan het misbruik van geestrijke dranken zou verslaafd geweest zijn, scheen aanvankelijk in ons oog het onnoodzakelijk te maken, onze lezers tot dat punt te bepalen; doch daar men blijft voortgaan, niet alleen Frans Hals als een verachtelijk dronkaard te beschrijven, maar zelfs onlangs zoo ver gegaan is, van in een kostbaar plaatwerk, dat te Brussel onder den titel van: *Scènes de la vie des peintres* wordt uitgegeven, hem in een vignet af te beelden als dronken uit de kroeg door zijne leerlingen des nachts met een lantaren t' huis gebragt wordende, meenen wij aan de waarheid en waardigheid der geschiedenis verschuldigd te zijn, tegen dergelijke tastbaar logenachtige sprookjes te waarschuwen. Het is er zoo verre van af, dat Frans Hals zich aan eene zoo verfoeijelijke levenswijze zou hebben schuldig gemaakt, dat men in de notulen van het St. Lucas-gilde te Haarlem vindt aangeteekend, dat hij in **1644** Vinder en Overman van dat gild was, waartoe men gewoon was welgezeten en onbesproken gildebroeders te verkiezen; terwijl men er tevens bij aangeteekend vindt: *dat hij was een man van een opgeruimd humeur en algemeen bemind.* Dat Frans Hals tot den zeer fatsoenlijken stand behoorde, blijkt ook dááruit, dat zijn vader, Mr. Pieter Hals, in **1574** en **1575** Schepen te Haarlem was en den post van Weesmeester bekleed heeft.

HALS (DIRK), zijn broeder, werd insgelijks te Mechelen geboren, in **1589**, en was een leerling van Abraham Bloemaart, onder wiens leiding hij voornamentlijk zich toelegde op het schilderen van dieren. Naderhand bepaalde hij zich uitsluitend tot gezelschapsstukken, in den trant van Palamedes, maar minder fraai van teekening, compositie en schildering, en vooral veel minder in koloriet. Hij is in **1656** overleden.

HALS (NICOLAAS) was de jongste zoon van Frans Hals. Men vindt aangeteekend, dat hij landschappen, stads- en dorpsgezigten met boeren en paarden schilderde. C. van Noorde maakte eene teekening naar eene schilderij van hem, voorstellende *een Gezigt uit de Groote Houtstraat te Haarlem, naar den kant van de Groote kerk.* Achter op deze teekening stond geschreven, dat de vader van dezen meester in het twee en tachtigste jaar zijns levens overleden was.

HAM (Jean Baptiste), in 1771 te Middelburg geboren, genoot zijn eerste onderwijs aan de Teeken-Academie aldaar, en begaf zich, na bij dezelve onderscheiden prijzen en ook de gouden medaille behaald te hebben, naar Luik, waar hij, onder de leiding van den kunstschilder Le Franc, zich op het genreschilderen toelegde. Vervolgens naar zijne geboorteplaats terug gekeerd, is hij aldaar in jeugdigen leeftijd, den 2 April 1802, overleden.

* **HAMBURGER** (Johan Conrad). Hoewel deze meester niet op Hollands grond geboren is, hebben wij echter, uit hoofde hij sedert onderscheiden jaren te Amsterdam gevestigd is en aldaar voor goed schijnt te willen verblijven, gemeend hem alhier te moeten vermelden. Den 3 Maart 1809 te Francfort aan den Main ter wereld gekomen, begaf hij zich, na slechts kort de Academische lessen aldaar te hebben bijgewoond, op zijn achttiende jaar naar Londen, alwaar hij zich met lust en ijver op het miniatuurschilderen toelegde. Geholpen door zijnen natuurlijken aanleg en zijnen smaak vormende in het aanschouwen der fraaije voortbrengsels in dat vak, waarin Engelands school zoo zeer uitmunt, mogt het hem aldra gelukken eene meer dan gewone hoogte in die kunst te bereiken, en viel hem de vleijende en eervolle onderscheiding te beurt, van in den jare 1834 tot schilder van Koning William IV benoemd te worden. In die betrekking schilderde hij achtervolgens dezen Vorst en onderscheiden leden van deszelfs Doorluchtig Huis, als ook velen van Engelands adel. Zijn verlangen om Holland te bezoeken, dreef hem in 1836 derwaarts, als wanneer hij zich te Amsterdam kwam vestigen, waar zijne kunstige miniaturen de algemeene goedkeuring wegdragen. Kracht van koloriet, breede en malsche toets, treffende gelijkenis en aangename voorstelling, doen hem met de eersten in zijn vak wedijveren. Zijne miniaturen onderscheiden zich voorts in het bijzonder dáárdoor, dat zij in toon en behandeling meer overeenkomst met het olieverwschilderen, dan met de gewone gepointilleerde behandeling hebben. Ook vervaardigde hij onderscheiden

schoone steendrukken, die echter niet in den handel bekend zijn, en onder anderen de portretten der Graven van Hogendorp en van Limburg Stirum. Op de in 1841 te 's Gravenhage gehouden tentoonstelling, werd aan dezen meester het zilveren eermetaal toegekend.

HAMEEL (Allaert du), een graveur uit het laatst der 15de eeuw. Er zijn geene levensbijzonderheden van dezen kunstenaar bekend, doch uit een zijner prenten, een reliqui-kast voorstellende, blijkt dat hij uit 's Hertogenbosch afkomstig was. *Constantijn aan het hoofd van het Christenleger optrekkende*, wordt voor een der beste voortbrengsels van dezen meester gehouden.

HAMILTON (Jan George van), is een schilder van paarden en jagten geweest, die omstreeks het jaar 1666 te Brussel geboren werd en in 1740 te Weenen gestorven is.

HAMILTON (Charles Guillaume van) is een zeer bekwaam schilder van vogels en insecten geweest, die in 1668 te Brussel geboren werd en in 1754 te Augsburg is overleden.

* HAMMAN (Edouard) is een leerling van den vermaarden historieschilder N. de Keijser, en bepaalt zich tot het schilderen van het zoogenaamde *genre historique*. Hij werd te Ostende, waar zijn vader stedelijk ontvanger is, den 24 September 1819 geboren en heeft zich te Antwerpen met ter woon gevestigd. Op de laatstgehouden Brusselsche tentoonstelling (1842), zag men aldaar van hem eene voorstelling van *A. Zurbaran, in het hospitaal van Santa Crux te Lissabon*.

* HAMME (Alexis van), te Antwerpen, zag te Brussel, den 12 Julij 1818 het licht. Hij is een kweekeling uit de school van den verdienstelijken N. de Keijser, en beoefent het zoogenaamde historiële genre. Bij gelegenheid van den in 1838 te Gent gehouden wedstrijd, werd eervolle melding van een door hem ingezonden tafereel gemaakt.

* d'HANE DE STEENHUIZEN (Mevrouw de Douairière). Het kabinet van deze Gentsche dame is ons als zeer merkwaardig genoemd. Hetzelve bevat eenige zeer fraaije schilderijen, terwijl daaraan bovendien is toegevoegd eene uitgebreide bibliotheek met manuscripten, en eene verzameling medailles.

HANENBERCH (Ambrosius van) werd in den jare 1526 aangesteld tot bouwmeester van 's Hertogenbosch.

d'HANGEST, gezegd d'IJVOIJ (Egbert Marinus Frederik), beoefende de schilder- en teekenkunst als liefhebber. Hij werd in 1746 te Utrecht geboren, en heeft aanvankelijk zich geoefend onder de leiding van den schilder J. Verstege, doch voornamentlijk de natuur bestudeerd en nagevolgd in eene menigte stad- en landgezigten, die hij naauwkeuriglijk teekende en met Oost-Indischen inkt of sapverw opwerkte. Eenigen derzelve zijn door hem ook later geschilderd. Zijne kunstvoortbrengselen zijn nooit voorwerpen van handel geweest. Hij is in 1810 overleden.

HANNEMAN (Adriaan), die te 's Gravenhage geboren werd in 1610, en voor een leerling van Johannes van Ravestein gehouden wordt, was een der beste schilders van portretten en zinnebeeldige voorstellingen van zijnen tijd. Op het Stadhuis zijner geboortestad is van hem eene kloek en kunstig geschilderde *Geblinddoekte geregtigheid met eene weegschaal in de hand*. Voor de vergaderzaal der Staten van Holland vervaardigde hij een voortreffelijk *Emblematisch schoorsteenstuk op den vrede*, onder de gedaante eener bevallige en overschoone jonkvrouw, een duif in haren schoot houdende en door twee naakte kinderen met laurieren gekroond wordende. De jufvrouw, die voor dit beeld gezeten had, ontving van de Staten van Holland een geschenk van duizend gulden. Voorts heeft Hanneman de *Portretten van Prins Willem II* en andere Vorsten uit het Doorluchtig Stamhuis van Nassau geschilderd. Hij bezocht Engeland onder de regering van Karel I en vond zeer veel aanmoediging; doch bij het uitbarsten der onlusten keerde hij naar den Haag terug, alwaar hij bestuurder der Academie werd. Vervolgens schilderde hij nog het *Portret van Karel II* vóór zijne herstelling, en van de *Prinses Maria van Oranje*,

die hem tot haren schilder aanstelde. Hij stierf in **1680**. Vele zijner kunstwerken getuigden van vlijtige beoefening van Anthonie van Dijck's meesterlijken stijl.

* **HANSELAERE** (Pieter van) is een Gentenaar van geboorte en kwam aldaar den 31 Julij 1786 ter wereld. Het eerste onderwijs in de kunst ontving hij aan de Koninklijke Academie zijner geboorteplaats, onder de leiding van den Heer P. van Huffel, aan welke instelling hem de eerste prijs naar het model toegekend werd; en verder oefende hij zich te Parijs in de leerschool van den vermaarden David, die hem onder het getal zijner leerlingen opnam. Dusdanig voorbereid, dong hij in 1814 te Gent met den gelukkigsten uitslag naar den grooten prijs der historie, waardoor hij zich eene jaarwedde verzekerde, om zich verder in Italië te gaan bekwamen. Het uitgeschreven onderwerp was eene voorstelling van *Abel's Offerhande*. In 1816 naar het klassieke land der kunsten vertrokken, bleef hij zich daar geruimen tijd ophouden, zoodat hij eerst in 1829 in zijn vaderland terug keerde. Alsnu vestigde hij zich in zijne geboorteplaats, en kort daarna werd hem de eervolle betrekking van Professor aan de Koninklijke Academie aldaar opgedragen. De Heer van Hanselaere heeft vele, en daaronder zeer gelukkig geslaagde portretten gemaakt. Daartoe behooren, behalve die van den Heer P. van Huffel, van den Graaf d'Hane-Steenhuijse, en van den Heer de Volder, ook die van den Baron Steengracht van Oostcapelle, te 's Hage, en van den Heer Reinholds, voormalig gezant der Nederlanden bij den Heiligen Stoel; zijnde de beide laatstgenoemde door den schilder tijdens zijn verblijf te Rome vervaardigd. Doch ook als historieschilder heeft deze kunstenaar door een aantal voortbrengsels zich gunstig doen kennen, en in verschillende kerken van België zijn altaarstukken van hem voorhanden; zoo als 2 in die van den H. Kerst, te Gent, voorstellende: *Jezus te midden der Wetgeleerden in den Tempel*, en *het lijk des Heilands, omgeven van de zijnen;* de St. Bavo ter zelfde stede bezit er mede een van hem, verbeeldende *St. Sebastiaan, aan een boom gebonden om doorschoten te worden.* Overigens treft men in vele publieke en particuliere kabinetten, werk van dezen meester aan. Behalve des kunstenaars eigen beeldtenis, vindt men op het Paveljoen bij Haarlem, nog van zijne hand eene voorstelling van *Suzanna in het bad, verschrikt op het gezigt der twee ouden.* Een in 1835 door hem op de Gentsche tentoonstelling ingezonden stuk, verbeeldende een *Jongen, spelende met een vogel*, werd door het Belgisch Gouvernement voor het Brusselsch Museum aangekocht. Thans (op het laatst van 1841) houdt deze kunstenaar zich onledig met de laatste hand te leggen aan eene kolossale schilderij, breed 24 en hoog 16 voeten, waarvan het onderwerp is genomen uit de geschiedenis der stad Gent; hetzelve stelt voor *Philips van Artevelde, te paard gezeten, op de Vrijdagmarkt aldaar aan de hem omringende Gentenaren de keuze overlatende om van honger om te komen, of wel den Graaf Lodewijk van Male te Brugge te gaan bestrijden.* — De Academie van St. Lucas te Rome, nam dezen meester, op voorstel van den beroemden Canova, onder het getal harer leden op, terwijl hem vroeger reeds (1815) het lidmaatschap der Koninklijke Maatschappij van Schoone Kunsten te Gent werd opgedragen. — Behalve de bovengenoemde, vinden wij nog van de navolgende voortbrengsels van zijn penseel melding gemaakt: *eene Spinnende vrouw uit den omtrek van Rome; — de drie redetwistende Wijsgeeren; — de Jongen met de tor; — Venus op de wolken; — Pelgrimaadje in den omtrek van Rome*, bekend onder de benamingen van *Della Madona del Arco* en *Della Madona di Monte Vergine* (Brussel 1833): — *een Jongen die met een eekhoorn speelt; — Episode uit het bevelhebberschap van Philips van Artevelde* (Gent 1835); — *de boetvaardige Magdalena; — het Ontwaken van een jong meisje* (Kortrijk 1841).

HANSEN (Carel Lodewijk). Deze vruchtbare landschap- en stadsgezigtschilder werd in 1765 te Amsterdam geboren en is den 9 Julij 1840 te Vaassen, op de Veluwe, alwaar hij sedert eenigen tijd woonachtig was, overleden. Hij heeft zijn bijzonder gelukkig talent, dat door den Heer P. Barbiers, Pz. gevormd was, aan den dag gelegd en gedu-

rende vele jaren gestaafd, zoo door eene menigte teekeningen van Drentsche landschappen, als later en wel voornamentlijk door een zeer aanzienlijk getal van schilderijen, voorstellende land- en stadsgezigten, buurtjes en binnenplaatsen, met invallende lichten, die men menigmaal gelegenheid had op de tentoonstellingen te beschouwen, en welke in verschillende kabinetten aangetroffen worden. In het vak der stadsgezigten behaalde de Heer Hansen in 1813, bij de Maatschappij *Felix Meritis*, de gouden medaille. Hij werkte mede aan het hier en elders ten toon gestelde en met genoegen beschouwde *Panorama van den roemruchtigen Waterlooschen veldslag*, en was lid van de Koninklijke Academie der Beeldende Kunsten te Amsterdam.

HANSEN (LAMBERTUS JOHANNES), zoon van den landschapschilder Carel Lodewijk Hansen en Mejufvrouw Jacoba van Geenhuijsen, werd te Staphorst in Overijssel geboren, den 12 Augustus 1803. Behalve door zijnen vader, is de Heer Hansen voornamentlijk in de kunst opgeleid door de Heeren J. W. Pieneman en J. A. Daiwaille; terwijl hij ook heeft getracht te benuttigen de raadgevingen en lessen van de Heeren C. H. Hodges, P. Barbiers, Bz., Jan Hulswit en andere mannen van talent, die als kunstvrienden in het huis van zijnen vader verkeerden. De Heer Hansen, wiens vak wel hoofdzakelijk is het schilderen van binnenhuizen, met doorzigten en invallende lichten, behaalde onderscheidene prijzen bij de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam, onder andere een op eene schilderij, die thans in het Kabinet berust van Professor van der Breggen, terwijl hij in 1832 ook bij de Maatschappij *Felix Meritis* met de zilveren medaille bekroond werd, wegens het teekenen naar het naakt model. De Heer Hansen is sedert 1833 lid van de voormelde Academie van Beeldende Kunsten en ook onderwijzer bij dezelve. Een zware slag heeft onlangs hem getroffen, in het verlies van zijne beminde gade, Mejufvrouw Cornelia Helena Anna Christiani, dochter van den Heer Christiani, kapelmeester bij het corps muzijkanten der stedelijke schutterij, met welke hij in 1834 gehuwd was. Drie zonen blijven den bedroefden vader uit dezen echt over, waarvan de oudste pas zes jaren telt.

* HANSMA (DOUWE). Deze binnenhuis- en portretschilder werd te Dockum, den 22 Maart 1812 geboren. Na aldaar eenig onderrigt van den vroeg overleden schilder Gosling Posthumus ontvangen te hebben, kwam hij onder de leiding van W. B. van der Kooi, en genoot hij verder onderwijs aan de Academie te Amsterdam en van den Heer C. J. L. Portman aldaar. In 1839 werd hem door de Academie van Beeldende Kunsten, onder den naam *Minerva*, te Groningen, een eereprijs toegewezen, en op de tentoonstelling ter zelfde plaatse in 1841 gehouden, leverde hij eene voorstelling van *eene zieke Vrouw*,

die troost ontvangt. De Heer Douwe Hansma heeft zijne geboortestad tot zijne vaste woonplaats verkozen.

HARDENBERG (C. VAN). Deze kunstenaar, die in 1755 te Rotterdam geboren werd, was sedert een aantal jaren onderwijzer in de teeken-, bouw- en doorzigtkunde bij de Renswoudsche stichting te Utrecht, welke post hem in 1780 opgedragen werd. Hij heeft eene menigte fraaije landschappen en stadsgezigten in Gelderland en te Utrecht en daaromtrent, naar het leven geteekend met sapverw, zoowel als met Oost-Indischen inkt, waarvan eenige in plaat gebragt zijn door W. H. Hoogkamer en F. S. Dietrich. Ook komen er verscheiden platen voor in de *Beschrijving van den Watersnood in* 1799 *en* 1800, door *Cornelis Zillesen*, die door dezen meester naar de natuur geteekend en door Vinkeles en Brouwer gegraveerd zijn. De Heer Hardenberg heeft insgelijks vele bouwkundige teekeningen en ordonnantiën met beeldwerk vervaardigd, teekeningen van uitlandsche vogels enz. In vroegere jaren dreef hij ook handel in kunstvoorwerpen. De 4de Klasse van het Instituut benoemde hem in 1809 tot correspondent.

* HARDENBERG (LAMBERTUS), den 7 November 1822 te 's Hage geboren, legt zich toe op het schilderen van stadsgezigten, en genoot zijne opleiding van den bekwamen B. J. van Hove. Op de Haagsche tentoonstelling van 1841 was een *Stadsgezigt aan de Waal* van hem aanwezig, hetwelk een goeden aanleg in dezen jeugdigen kunstenaar deed veronderstellen; terwijl reeds in 1840 de Academie *Minerva* te Groningen, een voortbrengsel van hem de bekrooning had waardig gekeurd.

* HARDERWIJK, Rz. (JAN VAN), te Rotterdam woonachtig en als letterkundige en dichter door verschillende voortbrengsels bekend, beoefent met goed gevolg de teekenkunst. Wij zagen verschillende gelukkig geslaagde proeven in waterverw van zijne hand, die krachtig van toon en uitvoerig van behandeling waren. Zoowel als Voorzitter van het te Rotterdam bestaande Schilderkundig Genootschap, als in betrekking van Mede-Bestuurder der aldaar gehouden wordende tentoonstellingen, betoonde hij zich steeds een warm voorstander der Schoone Kunsten en wist hij zich de achting en vriendschap van vele kunstenaren te verwerven; terwijl ook het genoemde Schilderkundig Genootschap zijne medewerking en belangstelling erkende, door hem als lid van verdienste te benoemen, en de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam hem onder hare leden heeft opgenomen.

HARDRINÉ (PIETER) werd in 1678 te Antwerpen geboren. Hij had tot onderwijzer in de kunst zijn broeder SIMON HARDRINÉ, die in zijn besten tijd een niet onverdienstelijk bloemschilder was, lang in Engeland gewoond heeft en te Londen in 1737, in drie en zeventig jarigen ouderdom, overleden is. Pieter woonde sedert 1697 in 's Gravenhage, en schilderde zoowel daar als in andere Hollandsche steden, eene menigte deur- en schoorsteenstukken met fruit en gebloemte. In 1718 vervaardigde hij voor de abdij van St. Bernard, boven Antwerpen, vier kapitale stukken, 6 voet breed en 12 voet hoog, waarop afgebeeld waren alle de bloemen en vruchten, die de natuur in de vier jaargetijden voortbrengt. Voor den Pruisischen Ambassadeur schilderde hij een stuk met uitlandsche gewassen, en menigmaal leende hij zijn penseel aan den historieschilder Terwesten, tot versiering van de door hem vervaardigde plafonds. Hardriné is in 1748 overleden.

HARDY (FRANS en GILLES) waren Luiksche schilders, die in 1550 bloeiden. Men vindt van deze gebroeders vermeld, dat zij den droogen en harden toon der oude school al spoedig lieten varen, om den goeden smaak van Lambert Lombardus te volgen, en dat zij naam maakten in hun vak. Levensbijzonderheden vindt men niet van hen opgeteekend, evenmin als wij eenige vermelding van hun werk hebben gevonden.

HARI, Sr. (JOHANNES) werd geboren te 's Gravenhage, den 24 October 1772. Zijne ouders waren Joh. Hari, Secretaris bij het Regiment Zwitsersche gardes, en Jeanne Catharine Lormier. Zijn leermeester was J. G. Teissier. De Heer Hari onderscheidt zich in het vervaardigen van portretten in olieverw, miniatuur, pastel, waterverw en potlood;

ook in het schilderen van binnenhuizen, waaronder eenige van geschiedkundigen aard uit de 16de en 17de eeuw. Sedert 1810 nam hij den post van Secretaris waar bij de Haagsche Teeken-Academie, en werd in 1839 aangesteld als medelid en Secretaris van den Raad van Bestuur derzelfde Academie, en in 1835 verkozen tot lid van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam. Na het schilderen in miniatuur van de portretten der Prinsen Willem, Alexander en Hendrik en de Prinses Sophia, werd hem door Hare Koninklijke en Keizerlijke Hoogheid de Prinses van Oranje (thans Koningin der Nederlanden) de titel van Hoogstderzelver portretschilder verleend. In het jaar 1794 ontving de Heer Hari, als leerling bij de Haagsche Teeken-Academie, den eersten prijs, bestaande in eene gouden medaille, uit handen van Zijne Hoogheid Prins Willem V. Gedurende een tijdvak van 31 jaren heeft hij niet minder dan omtrent 1200 stuks portretten vervaardigd. Hieruit kan dan ook de reden worden afgeleid, waarom zoo weinige kunstwerken van hem bij de liefhebbers bekend zijn, ofschoon men op verscheiden tentoonstellingen gelegenheid heeft gehad 's mans schilderijen te beschouwen. Op de verkooping van Verbruggen te 's Hage werd een *Binnenhuis* door den Heer Hari, voor *f* 385.00 verkocht. Zijn zoon, JOHANNES HARI Jr., geboren te 's Hage in 1807, schildert stadsgezigten en portretten en vervaardigt teekeningen in potlood. In het Koninklijk Museum op het Paveljoen bij Haarlem, vindt men van den Heer Hari, den vader, 2 schilderijen, binnenvertrekken voorstellende.

HARING (DANIEL) was een Hagenaar, die omtrent het jaar 1636 geboren werd. In 1685 trad hij in de Haagsche broederschap, was verscheiden malen hoofdman van de Kunstkamer en bestuurder van de Academie. Hij heeft vele portretten geschilderd, waarin hij den stijl van Gaspard Netscher poogde na te bootsen; doch zijnen meesten tijd besteedde hij aan het geven van onderwijs in de teekenkunst aan jonge lieden uit den aanzienlijken stand. Hij is in 1706 in zijne geboorteplaats overleden.

HARINGS (MATHIJS) werd omtrent het jaar 1636 te Leeuwarden geboren. Hij schilderde portretten met een malsch penseel en was bijzonder gelukkig in het treffen der gelijkenissen.

HARLING (DANIEL) was een Hagenaar van geboorte en kwam omstreeks het jaar 1636 ter wereld. Hij legde zich bijzonder op het portretschilderen toe en bragt het tot eene aanzienlijke hoogte in dat vak, hebbende zijne portretten veel overeenkomst met die van Netscher. Hij is in 1706 te 's Hage overleden.

HARLINGEN (PIETER VAN). Zie FEDDES.

HARP (VAN), een Hollandsche kunstenaar uit het midden der 17de eeuw, schilderde naakte beeldjes en kinderen, ook Ceres- en Bacchusfeesten. Men vindt aangeteekend dat hij zijne ordonnanties menigmaal uit prenten zamenstelde.

HARP (VAN). Zie VAN HERP.

HARREWIJN (FRANCISCUS) is een teekenaar en graveur geweest, die in 1680 te Brussel geboren werd. Hij was een leerling van Romein de Hooge, en heeft verschillende etsen, zoo naar zijne eigen teekeningen, als naar Rubens en andere Vlaamsche meesters, gemaakt.

HART (ABRAHAM VAN DER) was een architect, die sedert 1777 den post van Directeur over de stadswerken en gebouwen te Amsterdam met lof bekleed heeft. Onder de door hem aldaar tot stand gebragte werken behoort het Vrijwillige Werkhuis. Ook is hij ten dienste van bijzondere personen, zoo daar ter stede als elders, in zijn vak werkzaam geweest. Hij was lid van het Koninklijk Nederlandsch Instituut. Aan zijne teekening voor het te Soestdijk op te rigten gedenkteeken van Neêrlands dapperheid, te Quatre-bras aan den dag gelegd, was de eer der bekrooning te beurt gevallen. Hij stierf te Amsterdam den 7 Februarij 1820, oud omtrent 73 jaren.

* HART (LAURENT JOSEPH) stempelsnijder te Brussel, kwam in November 1810 te Antwerpen ter wereld. Reeds op twaalfjarigen leeftijd werd hij aan de Academie aldaar

als leerling opgenomen; doch kort daarna het ongeluk gehad hebbende zijnen vader, na eene langdurige ziekte, welke al diens middelen had uitgeput, te verliezen, was hij genoodzaakt zijne studiën te staken en, hoewel nog in kinderlijke jaren, naar eenig dadelijk middel van bestaan voor zijne moeder en zich zelven om te zien. Met dit doel naar Brussel vertrokken zijnde, werd hij aldaar als leerling aan de Munt geplaatst, en maar kort was hij als zoodanig werkzaam, of slechts één wensch, ééne gedachte bezielde hem, die namentlijk om medailleur te worden. Nu legde hij zich in zijne vrije uren, en dikwijls ten koste zijner nachtrust, op het teekenen, als den grondslag der graveerkunst, toe. De gelegenheid om zich in laatstgenoemd vak te bekwamen, nogtans ten eenenmale aan de Brusselsche Munt ontbrekende, als wordende te dier tijd al de stempels aan de Munt te Utrecht vervaardigd, besloot hij in 1827 zich naar deze stad te begeven. Hier was hij een tweetal jaren onder 's Rijks stempelsnijder Braemt werkzaam, en vervolgens naar Brussel terug keerende, oefende hij zich daar verder, eerst gedurende anderhalf jaar onder den medailleur Vayrat, en toen onder den Heer Adolphe Jouvenel, graveur des Konings, bij wien hij een zestal jaren, en wel van af 1831 tot 1837, verbleef, als wanneer hij zich voor eigen rekening vestigde en in het huwelijk trad met Mejufvrouw Octavie van Doren. Het eerste groote stuk door den Heer Hart vervaardigd, was de me-

daille, in 1834 door Heeren Gedeputeerde Staten van de provincie Antwerpen aan den architect Bourla, voor het bouwen van den schouwburg te Antwerpen, aangeboden. Dit werk verwierf de algemeene goedkeuring en werd hem opgedragen door den Heer Rogier, Gouverneur der genoemde provincie, aan wien de Heer Hart met dankbaarheid erkent, grootendeels zijne toekomst te danken te hebben, daar het deze vermogende kunstvoorstander was, die hem het eerst in de gelegenheid stelde zich meer bekend te maken. Het wèl slagen van dit voortbrengsel had ten gevolge, dat hem het snijden van eene reeks van stempels door verschillende provinciën en instellingen werd opgedragen; terwijl ten bewijze van zijne meer en meer ontwikkelde talenten kan strekken, dat toen in 1840 door het Belgisch Gouvernement al de graveurs werden uitgenoodigd om hunne krachten te beproeven in een wedstrijd, ter vervaardiging eener medaille, bestemd om bij de in het daarop volgende jaar te Brussel te houden tentoonstelling van

Nationale Nijverheid te worden uitgereikt, het de Heer Hart was, aan wien uit de vele mededingers, onder welke zich al zijne gewezen leermeesters bevonden, met algemeene stemmen de palm der overwinning werd toegekend. Reeds vroeger had deze verdienstelijke kunstenaar, zoo wegens zijn ingezonden werk op verschillende tentoonstellingen van België en Holland, als door het vervaardigen van gedenkpenningen voor vreemde Hoven, herhaalde blijken van goedkeuring mogen erlangen. Onder anderen ontving hij van Zijne Majesteit den Koning van Zweden een gouden eerepenning, met Hoogstdeszelfs beeldtenis, vergezeld van een allervleijendsten brief; later (1842) benoemde deze Monarch hem tot Ridder van Wasa; terwijl hij achtervolgens bij verschillende Maatschappijen en Academiën, zoo te Antwerpen, als te Toulon, Mâcon en Jena, tot lid benoemd werd. Van de menigvuldige medailles, door dezen ijverigen kunstenaar gesneden, zijn ons bekend: *het Borstbeeld van den Generaal d'Hoogvorst* (1831); — *dat van den Generaal Niellon* (1833); — *op de Geboorte van den Koninklijken Prins van België* (1833); — *op het bouwen van den Schouwburg te Antwerpen* (1834); — *het Borstbeeld van den Heer G. Wappers* (1834); — *dat van den Heer E. J. Verboeckhoven* (1835); — *op de inwijding van den Spoorweg van Antwerpen* (1836); — *Vrijmetselaars medaille* (1838); — *medaille der Provincie Braband aan de Kunsten* (1838); — *het Borstbeeld van den Heer N. de Keijser* (1839); — *dat van den Baron de Stassart* (1839); — *medailles voor de lagere scholen in de provincie Antwerpen* (1840); — *medaille voor de Maatschappij* Felix Meritis, *te Amsterdam* (1840); — *op de inwijding van het Monument van Rubens te Antwerpen* (1840); — *medaille voor de Maatschappij van Wetenschappen, Letteren en Kunsten te Antwerpen* (1840); — eene groote *Medaille op Rubens*, door de kunstenaars aan den Heer Jacobs, lid van den Stedelijken Raad van Antwerpen, aangeboden (1840); — *medailles voor de Belgische representanten en leden van den Senaat* (1840); — *medailles tot nationale belooning voor de industrie* (1841); — *medaille op het bouwen van het nieuwe locaal der Societeit de la Grande Harmonie te Brussel* (1842), door de leden dier Societeit aan den bouwmeester Cluijsenaar vereerd.

HARTZOEKER (Theodoor), te Utrecht tegen het laatst der 17de eeuw geboren, behoorde tot een bemiddeld geslacht en beoefende de schilderkunst blootelijk als eene verlustiging. Hij bevond zich lang in Italië, en genoot onderwijs van den vermaarden Venetiaanschen historieschilder Balestra. In 1720 of 1721 terug keerende, hield hij zich veelal te Rijswijk op bij zijne aanverwanten; doch hij gaf weinig of geene blijken van zijn talent. Hij is omtrent het jaar 1740 te Utrecht overleden.

* HASELEER (Joseph), te Brussel geboren en aldaar gevestigd, was tijdens de vereeniging van Holland en België, decoratieschilder van Zijne Majesteit Koning Willem I. Wij vinden, als tot de voortbrengsels van zijn penseel behoorende, vermeld een *Gezigt in den omtrek van Brussel*, dat aldaar op de tentoonstelling van 1833 aanwezig was; en *het breken van eene Brug, op het oogenblik dat er een stuk geschut over heen gaat*, dat zich op de tentoonstelling van 1836, ter zelfde plaatse, bevond.

* HASELEER (Frans), de zoon van den evengemelde, kwam den 10 Augustus 1804 te Brussel ter wereld. Hij begon zijne loopbaan in de kunst als leerling aan de Koninklijke Academie zijner geboortestad en had zijne verdere opleiding en vorming aan den historieschilder F. J. Navez te danken. Huiselijke tafereelen, met uitvoerige en kunstig bewerkte *accessoires*, maken het onderwerp van zijne voorstellingen uit. Onder het aantal voortbrengsels, door hem reeds geleverd, vinden wij van de navolgende melding gemaakt: *Mozes door Pharao's dochter uit het water gered;* — *Peter de Groote aan de woede der Strelitzen ontsnappende;* — *Aanval op het Park te Brussel in de Septemberdagen* (Gent 1832); — *Christus en de Farizeën;* — *Alain Chartier en Margaretha van Schotland, gemalinne van Lodewijk XI* (Brussel 1833); — *de Liefdesverklaring* (Brussel 1836); — *des Reeders terugkomst na eene langdurige reize* (Brussel 1839). —

Tot zijne laatste werken behooren: *eene Dame in huiselijke aandacht verzonken*, welk stukje zich op de Hamburgsche tentoonstelling van 1841 bevond; alsmede eene voorstelling van *de Justitiezaal te Brugge*, waarin die wereldberoemde schoorsteen aanwezig is, zoo dikwerf en door zoo velen afgemaald; de laatstgenoemde schilderij was op de Amsterdamsche tentoonstelling van 1840 voorhanden, en trok wegens hare fraaije behandeling en uitvoerigheid de bijzondere aandacht tot zich. Op het Paveljoen bij Haarlem zijn twee stukken uit den vroegeren tijd van dezen kunstenaar te vinden, als *eene Orgelspeelster*, en *Esther voor Ahasveros*. De Heer Haseleer is gehuwd met Mejufvrouw Maria Becker, en te Brussel gevestigd.

HATTINGA (ANTONIE), luitenant-ingenieur, is, gezamentlijk met P. Swart, de bouwmeester van de Delftsche Poort te Rotterdam. Hij bloeide in Holland omtrent het jaar 1779.

HAUCK (AUGUSTUS CHRISTIAAN) kan aangemerkt worden als een genaturaliseerd Nederlander, alhoewel hij te Manheim geboren was. Zijn vader was hofschilder van den Keurvorst van den Paltz. Dien vroeg verloren hebbende, kwam hij als portretschilder naar de Nederlanden, hield zich eenigen tijd op te Maastricht, en zette vervolgens zich neder te Leiden, alwaar hij ook huwde. Later verplaatste hij zich naar Rotterdam, en hield daar zich voornamentlijk bezig zoo met het portretteren, als het les geven in de teekenkunst, waartoe hij ongemeen geschikt was. Hij is ter laatstgemelde plaats overleden in 1801, den ouderdom van negen en vijftig jaren bereikt hebbende. Onder zijne voornaamste leerlingen behoort de verdienstelijke kunstschilder A. Bakker te Rotterdam, die met de eenige dochter van Hauck gehuwd is.

* HAUSEUR (...) is een jong Belgisch landschapschilder, van wien men onder anderen werk vond op de in 1839 te Brussel gehouden tentoonstelling.

HAVEN (GEBRANDUS en THEODORUS VAN DER). Dezen gebroeders, die te Groningen t' huis hoorden, wordt verdienste in de beeldhouwkunst toegeschreven; de eerstgemelde, die ook bouwmeester was, vindt men als de bedrevenste vermeld. Boven de deur van het huis van den Heer B. D. van Idsinga, te Groningen, treft men beeldwerk van hem aan. Volgens den *Tegenwoordigen staat van Vriesland*, zijn de drie 8 voet hooge beelden, geplaatst op het hoofdwerk des orgels in de Groote kerk te Leeuwarden, door de van Haven's gebeeldhouwd. Zij leefden in de laatste helft der 18de eeuw.

* HAIJ (CHARLOTTE), geboren MILITZ. Deze begaafde dame, wier penseel voornamentlijk aan het zoogenoemde *genre* is gewijd, doch zich dikwijls ook met goed gevolg tot het historiële verheft, is van vreemde, en wel Noordsche afkomst. Zij werd den 10 December 1798 te Gottenburg, in Zweden, geboren, doch bragt het grootste deel haars levens in België, en bepaaldelijk te Antwerpen door, in welke stad zij ook thans nog gevestigd is. Het is om deze redenen, zoowel als omdat zij in België in de kunst werd opgeleid, dat wij gemeend hebben alhier melding van haar te moeten maken. — Hoewel reeds in vroegen leeftijd veel verlangen tot de beoefening der schilderkunst aan den dag leggende, waren nogtans toevallige omstandigheden oorzaak, dat zij zich daaraan eerst op haar negen en twintigste jaar vermogt te wijden, als wanneer zij onder de leiding kwam van den Belgischen historieschilder, den Ridder Wappers; en zoo snel waren de vorderingen die zij onder dezen haren bekwamen meester maakte, dat twee jaren studie voldoende waren, om haar den derden prijs, of het *accessit*, bij gelegenheid van een wedstrijd van dames te Gent, te doen verwerven. In 1834 en 1837 werden door haar vervaardigd en te Antwerpen ten toon gesteld, eene voorstelling van den *Dood van Isabella van Bourbon*, thans in het bezit van den Vlaamschen dichter Willems, en van *Anna van Bretagne, de ridderorde der Cordelière uitreikende*, aangekocht door den Heer van der Bueken, te Leuven. In laatstgenoemd jaar vervaardigde zij mede eene andere schilderij, ten onderwerp hebbende *Clotilde de Survilliers, verzen bij de wieg haars zoons vervaardigende*; dezelve is in het bezit van den Heer Baron Philippe de Pret, te

Antwerpen, en werd op de tentoonstelling te Douaij in 1837, met de bronzen medaille bekroond. Van de in 1838 door Mevrouw Haij vervaardigde tafereelen, zijn er ons in

het kabinet van den Heer Rücker, Consul der Hanzesteden te Antwerpen, twee van kleinen omvang bekend, als *Tasso, in het Franciskaner klooster te Ferrara*, en *twee Vrouwen, in Spaanschen en Vlaamschen kleederdos*, genomen uit den tijd van Rubens en bekend onder den naam van *La Flamande et l'Espagnolle.* Eene door haar in 1839 vervaardigde en te Brussel ten toon gestelde schilderij, ten onderwerp hebbende *Karel III, bijgenaamd de Eenvoudige, aan de Zoogster van den Dauphin den beker vereerende, waarvan hij zich dagelijks bediende*, voldeed algemeen en was de voortreffelijke school, welke haar heeft voortgebragt, overwaardig. Op de Antwerpsche tentoonstelling van 1840 werd door haar eene schilderij ingezonden met levensgroote figuren, waarvan het onderwerp was: *het kind Samuel, slapende in den tempel, de stemme Gods hoorende;* dezelve werd aldaar door Lord Coventrij aangekocht en in diens prachtig kabinet opgenomen. Te dier tijd vervaardigde zij mede, voor den bekenden Engelschen romanschrijver James, een tafereel, uit diens bekende werk *the Gipsy* ontleend; terwijl tot hare laatste voortbrengsels behoort: *Mozes door zijne moeder in een biezenkorf aan den Nijl toevertrouwd wordende.* — Mevrouw Haij trad in den jare 1817 in het huwelijk; haar echtgenoot, te Königsberg geboren, heeft zich in België laten naturaliseren.

HAIJE (Reijnier de la), te Amsterdam geboren, was in het midden der 17de eeuw te Utrecht woonachtig. Hij schilderde gezelschappen uit den deftigen stand, daarin de verkiezing volgende van Terburg, wien hij echter bij lange niet in verdienste evenaarde.

HECK (Nicolaas van der) was een leerling van Jan Nagel, en zeer bedreven in het schilderen, zoo van historiën als landschappen. Geboren te Alkmaar, schilderde hij aldaar op de Schepenskamer drie stukken, waaronder een *Salomon's eerste regt*, der beschouwinge overwaardig. Ook toonde hij zijne geestigheid wel eens in koddige onderwerpen, zoo als boerenkermissen en dergelijke. In 1631 was hij nog in bloei en was in dat jaar een der oprigters van het Kunstgenootschap van St. Lucas te Alkmaar. Hij heeft een zoon nagelaten, die in 1653 in het evengemelde Schildersgild kwam, en geheeten was Marten

Heemskerk van der Heck. Deze had verdienste in het voorstellen van landgezigten, met Hollandsche kasteelen en sloten, in den trant van Rogman; zoo heeft hij onder anderen het slot en de abdij van Egmond, gelijk het zich na de laatste verwoesting in zijnen tijd deed zien, op onderscheidene wijzen afgebeeld.

· HECK (Johannes van) werd omtrent het jaar 1625 geboren in een dorp bij Oudenaarde, in Vlaanderen. Hij reisde naar Rome, en bleef er verscheiden jaren; vindende aldaar, gelijk ook naderhand te Antwerpen, al die goedkeuring en aanmoediging, welke zijn talent verdiende. Behalve bloemen en vruchten, schilderde hij ook landschappen met kleine figuurtjes, en stillevens met zilveren en bronzen vazen, schotels en dergelijke. Er bestaan ook etsen van dezen meester, en onder anderen twaalf stuks met beesten, die aangenaam gegroepeerd, en los en geestig behandeld zijn.

HECKE (Jan van). Deze beeldhouwer werd geboren te Dadizeele, een dorp op eenigen afstand van Brugge gelegen, in het jaar 1699. Blijk van gelukkigen aanleg gevende, werd hij naar evengemelde stad gezonden om het teekenen te leeren. Bijzonderen smaak vindende in de beeldhouwkunst, werd hij de leerling van Hendrik Pulinx, onder wiens opleiding hij snelle vorderingen maakte. Na verloop van eenige jaren, deed in 1743 de gelegenheid zich voor hem op, om in een belangrijk werkstuk zijnè kunstverdienste aan den dag te leggen. Er was toen besloten eenen nieuwen en prachtigen preekstoel te doen maken voor de Collegiale Kerk van onze Lieve Vrouw. Dit werk werd opgedragen aan de drie voornaamste beeldhouwers van Brugge. Van Hecke maakte den preekstoel en het beeld dat denzelven schraagt, voorstellende het *Geloof;* Pieter van Walleghem belastte zich met het standbeeld der *Waarheid*, dat boven het gestoelte geplaatst werd, en Philippus Schaerlaecken beeldhouwde de engelen en cherubijnen, die hetzelve omringen. Dit kunstwerk getuigde van de grootheid zijns talents; maar luttel door eerzucht geprikkeld, trok hij weinig partij van zijne middelen, leefde vreedzaam voort en stierf den 25 Mei 1777.

HECKEL (G. van). Van dezen Hollandschen schilder, die omstreeks het jaar 1660 bloeide, vindt men weinig bijzonderheden aangeteekend. Naar zijnen stijl en manier te oordeelen, is hij waarschijnlijk een leerling van Gerard Dou geweest. Hij schilderde gelijksoortige onderwerpen als deze groote meester, en hoewel van minder allooi, bezitten zijne stukken echter veel verdienste.

HEDA (Willem Klaasz.) werd in 1594 te Haarlem geboren. Schoon hij ook in het historiële vak zou gewerkt hebben, als men wil, zoo is hij toch meer bekend als een stilleven-schilder van ongemeene bekwaamheid. In vroeger dagen werd voor dergelijke onderwerpen een hooge prijs besteed; zoo verkocht men in 1708 op eene kunstveiling te Dordrecht, een stilleven van Heda voor 105 gulden en 10 stuivers.

HEECKEREN TOT BRANDTSENBURG (Frans Jan van), uit een oud adellijk geslacht te 's Gravenhage geboren in het jaar 1785, beoefent, als liefhebber, de schilderkunst op eene verdienstelijke wijze. Men heeft daarvan menigmaal op onze tentoonstellingen de blijken gezien in kabinetstukjes, voorstellende binnenhuizen, binnenplaatsen en dergelijke met een enkel beeldje gestoffeerd.

* HEEDE (Willem van). Deze schilder werd in 1660 in Vlaanderen geboren. Het schijnt onbekend, aan wien hij zijne eerste opleiding in de kunst te danken had; doch hij begaf zich reeds in jeugdigen leeftijd, over Frankrijk naar Italië, waar hij een geruimen tijd vertoefde, en vele proeven zijner bekwaamheid als historieschilder te Rome, Napels en Venetië achter liet. Kort na zijne terugkomst in het vaderland, werd hij naar het Hof te Weenen geroepen en vervaardigde aldaar onderscheiden stukken voor het Keizerlijke paleis. In de St. Walburgskerk te Furnes, dat als zijne geboorteplaats wordt opgegeven, bevindt zich een altaarstuk van hem, *den Marteldood van een' Heilige* voorstellende. Het is fraai van compositie, naauwkeurig van teekening en rijk en harmonieus van koloriet, hebbende de stijl veel overeenkomst met dien van G. de Lairesse. Er

komen zelden stukken van dezen meester voor, die in 1728 ten grave daalde. Zijn jonger broeder

* **HEEDE** (VIGOR VAN) kwam in 1661 ter wereld. Hij vergezelde Willem naar Italië, doch keerde vroeger van daar terug en slaagde vrij gelukkig in het historiële vak, zonder daarin echter de hoogte zijns broeders te hebben kunnen bereiken. Het jaar 1708 wordt als dat van zijn overlijden opgegeven.

HEEM (JAN DAVID DE) was een kunstrijk schilder van vruchten, bloemen, insecten en verschillende andere voorwerpen, die men gewoonlijk tot het vak van het stilleven brengt. Al wat zijn breed en tevens malsch penseel voortbragt, was keurig uitgevoerd en bedriegend natuurlijk. In zijne afbeeldingen van metalen en marmers, en van glazen bokalen, waarin de omringende voorwerpen uit het planten- en dierenrijk zich afspiegelden, wist hij door de oordeelkundigste schikking der kleuren, eene verwonderlijke harmonie en het behaaglijkst effect in het *ensemble* te weeg te brengen. Het was dan ook niet te verwonderen, dat het kunstwerk van zijne hand gretig liefhebbers vond en het tot zeer aanzienlijke prijzen verkocht werd. Wanneer men de prijs-catalogussen van vroegere tijden doorloopt, bespeurt men dat schilderijen van hem zoo duur verkocht werden als meesterstukken van Both, Berchem, Wouwerman en dergelijke groote meesters. Houbraken verhaalt ons zelfs, dat aan dezen de Heem *f* 2,000.00 voor eene enkele schilderij betaald werd. Naderhand zijn die hooge prijzen evenwel aanmerkelijk terug gegaan. Het is misschien met grond, dat Pilkington zulks toeschrijft aan het vermenigvuldigen van schilderijen in dien trant, die zich met het werk van dezen meester vermengd hebben. Een blijk van die afnemende waardering viel bijzonder in het oog op de verkooping van Gildemeester in 1800, alwaar voor hetzelfde kapitale stuk van J. D. de Heem slechts *f* 245.00 werd besteed, hetwelk de Heer Gildemeester in 1783 op de verkooping van P. Locquet voor *f* 600.00 had gekocht. Met dat al wordt het kunstwerk van hem altijd als fraai en verdienstelijk gewaardeerd. Dikwijls wordt hetzelve verward met dat van zijn vader DAVID en zijn' zoon CORNELIS DE HEEM, die hetzelfde schildervak beoefend hebben. Jan David was te Utrecht geboren in 1600, en is te Antwerpen overleden in 1674, naar welke plaats hij in 1670, om den moedwil van het Fransche krijgsvolk te ontgaan, met zijn gezin was uitgeweken. Onder zijne discipelen behoorden ook de beroemde Abr. Mignon en de Utrechtenaar Hendrik Schook. De Amsterdamsche en Haagsche Museums bezitten beiden uitmuntende stukken van J. D. de Heem.

HEEMSKERK (MARTEN) werd in het jaar 1498 in het Hollandsche dorp Heemskerk geboren, alwaar zijn vader landbouwer was. (Fiorillo, die in van Mander gelezen had, dat zijn vader een huis- of bouwman was, vergiste zich in de beteekenis van dit woord, en maakte een metselaar van hem. Ook d'Argenville heeft denzelfden misslag begaan.) Marten had geen lust in het veldbedrijf, en voelde zijnen geest neigen tot de schilder-

kunst. Hij ontving daarin het eerste onderwijs van den Haarlemschen schilder Cornelis Willemsz.; later kwam hij te Delft bij Jan Lucas, en vervolgens te Haarlem bij den beroemden Jan Schoorl, die zijne groote vorderingen ziende, hem van zich verwijderde. Na eenige verdienstelijke stukken in den trant van zijnen laatstgemelden meester vervaardigd te hebben, waaronder zich een altaarstuk van St. Lucas onderscheidde, vertrok hij tot verdere oefening naar Italië, en besteedde te Rome vlijtiglijk zijnen tijd aan het bestuderen der antieken, het kunstwerk van Michel Angelo en anderen, en het afteekenen van bouwvallen en schilderachtige streken. In het vaderland terug gekomen, bleek het dat hij zijnen schildertrant eenigzins gewijzigd had en de dagingen meer rondde, en minder schraal en kantig afsneed. In verscheiden kapitale altaarstukken en andere kunstwerken, die hij nu voor kerken en particulieren vervaardigde, werd deze verbeterde penseelsbehandeling opgemerkt. Van Mander beschrijft vele dezer tafereelen; doch dezelve zijn meerendeels in de Spaansche beroeringen te gronde gegaan.— In de Beijersche Galerij bevindt zich van Heemskerk: *Mars en Venus door Vulcanus betrapt;* te Weenen: *een Triumf van Bacchus*, en een *Johannes*, *predikend in de woestijn;* te Berlijn: een *Momus*, enz. — Er zijn eene menigte prenten naar zijne schilderijen vervaardigd; derzelver aantal beloopt 648, waarvan de meesten in de catalogus van Winkler beschreven zijn. Als de beste en kapitaalste beschouwt men die van Coornhert, als de groote *Kindermoord*, de *Balk*, het *Bachanaal*, de groote *Kruisiging*, de 12 *Schermers*, de 12 *Patriarchen*, het *Lijden van Christus* enz. Heemskerk zelf heeft ook enkele etsen gemaakt, alsmede in hout gesneden, onder anderen de *Historie van den verloren zoon*, 4 stuks. Hij is overleden in het jaar 1574. Kinderloos stervende, had hij bij uitersten wil bepaald, dat na zijn' dood aalmoezen zouden uitgedeeld worden, en dat jaarlijks uit de opbrengst van zeker land, eene huwelijksgift zou worden gegeven aan een paar, hetwelk op zijn graf trouwen zou. Op de rustplaats zijns vaders had hij een grafnaald van blaauwen steen doen oprigten en met beeldwerk versieren. Tot onderhoud van hetzelve had hij mede de inkomsten van een stuk land aangewezen.

HEEMSKERK (SEBASTIAAN), een Rotterdamsche schilder, die tegen het einde der 17de eeuw nog in leven was, heeft in zijnen schildertrant eenige overeenkomst met Jan Miense Molenaar. Even als deze, had hij zich bepaald tot boeren-binnenhuizen en drinkgelagen, die hij geestig en luimig op het natuurlijkst voorstelde. Er bestaan van hem tafereelen, die meesterstukken in hunne soort, ook wat de schildering en den toon betreft, mogen genoemd worden.

*HEEMSKERK (EGBERT VAN) werd in 1610 te Haarlem geboren. Hij werkte in de manier van Teniers en Brouwer, en hoewel hij het niet tot de hoogte van deze meesters heeft gebragt, dragen zijne werken blijken van veel bekwaamheid. Zijne geliefkoosde onderwerpen waren drinkgezelschappen en herbergen, waaraan hij al het eigenaardige van dergelijke tafereelen wist bij te zetten, terwijl hij de verschillende karakters die hij wilde voorstellen, zeer natuurlijk wist uit te drukken. Zijne teekening was naauwkeurig, zijn koloriet natuurlijk en doorschijnend, zijne penseelsbehandeling vrij, vast en geestig. Hij is in 1680 overleden.

*HEEMSKERK, *de jonge* (EGBERT VAN), werd in 1645 te Haarlem geboren. Hij was een leerling van Pieter Grebber, doch volgde de manier van Brouwer en van zijnen vader. Zich te Londen gevestigd hebbende, stonden zijne stukken daar lang in hooge waarde. Hij had veel geest en eene levendige verbeelding, en schepte behagen in wilde, grillige en ongemeene onderwerpen, zoo als de nachtelijke zamenkomst van tooverheksen, duivels en spoken, en de verzoekingen van Sint Antonius. Ook schilderde hij drinkgezelschappen en landelijke vermaken, die hij op eene zeer geestige manier voorstelde. Heemskerk was gewoon, zijn eigen portret in de koddige tooneelen en gezelschappen die hij schilderde, in te voegen, ten welken einde hij altijd eenen kleinen spiegel naast zijnen ezel had staan. Deze kunstenaar is in 1704 te Londen overleden.

HEENCK (Jabes), die in 1752 te 's Gravenhage geboren werd, was een leerling van Aart Schouman, op wiens voetspoor hij vogels teekende en schilderde, die fraai zijn, maar in breede en kunstige penseelsbehandeling achter staan bij het kunstwerk van zijnen in dit vak uitmuntenden meester. Hij is in 1782 te Leiden overleden.

HEER (Margaretha de) is eene Hollandsche schilderesse in waterverw geweest van vogels en insecten, in den trant van Bronkhorst en Holstein, maar minder uitvoerig bewerkt.

* HEERE (Jan de) is een voornaam beeldhouwer geweest, die in de eerste helft der 16de eeuw te Gent, waar hij waarschijnlijk geboren was, bloeide. Bijzonderheden omtrent zijn leven, schijnen niet bekend; alleen weet men dat hij de verdienstelijke miniatuurschilderes, Vrouwe Anna Smijters, tot echtgenoote had. De meeste zijner voortbrengsels zijn in de beroerten van 1568 vernietigd geworden. De Belgische historieschrijver Vaernwijk spreekt van eenige derzelve, die in zijnen tijd nog te Gent aanwezig waren, als: in de kerk der Abdij van St. Pieter, *het marmeren Hoofdaltaar, met beelden en een basrelief; — het marmeren Praalgraf van Isabella van Oostenrijk, Koningin Douairière van Denemarken;* — in de St. Jans kerk, thans de hoofdkerk, *het marmeren Praalgraf van Lucas Munick, eersten gemijterden Proost van die kerk*, en *het marmeren Koor met daarbij behoorende beelden en basrelieven.* Zijn zoon

HEERE (Lucas de) werd in 1534 te Gent geboren, en in de schilderkunst opgeleid door Frans Floris, onder wiens beste discipels hij geteld mag worden. Vroeger had zijn vader bij hem de eerste gronden zijner vorming reeds gelegd. Al spoedig was hij ver genoeg gevorderd, om zijnen meester behulpzaam te zijn in het teekenen voor glasschilders en tapijtwerkers. In Frankrijk studeerde hij vervolgens naar de kunstwerken te Fontainebleau en elders, en teekende ook daar tapijtpatroonen voor de Koninginne-moeder. Terug gekomen in zijn vaderland, hield hij zich bezig met het schilderen van portretten en kerkstukken, die geacht werden. De Heere was een oudheidkundige en een man van letteren. Hij is in 1584 overleden.

HEERSCHOP (Hendrik) werd omstreeks 1627 geboren, en staat vermeld onder de Haarlemsche schilders.

HEERSTAL (G. van) was een Haarlemsche beeldhouwer. Het *Standbeeld van den uitvinder der boekdrukkunst, Laurens Janszoon Koster*, door hem omtrent het jaar 1722 vervaardigd, biedt den maatstaf van zijn talent aan. Het werd eerst geplaatst in den *Hortus medicus*, voor het Prinsenhof te Haarlem, doch is in 1801 op het marktplein opgerigt, tegenover het huis dat Koster bewoond heeft. In den voorgevel van het *Hofje van Staets* daar ter plaatse, vindt men mede beeldwerk van van Heerstal.

HEGRET (Theodorus) werd te Mechelen geboren omtrent het jaar 1643. Hij leerde de grondbeginselen der schilderkunst bij Cornelis Beerings, en legde meer bijzonder zich toe op het landschapschilderen. In 1663 kwam hij als meester in het St. Lucas-gilde. Eertijds zag men van zijne schilderijen in menigte in de kerken van Mechelen. Die, welke men vond in de St. Catharina-parochie, zijn naderhand door kerkmeesteren verkocht, bij het vertimmeren en verbeteren der kerk. In het klooster van Hanswijck zag men, vóór de vernietiging der reguliere kanunniken, in hunnen refter twee groote *Landschappen* van hem, en drie stukken in de kerk der ongeschoeide Karmelieten. Ook de refter der Vaders Predikheeren is geheel met *Landschappen* door dezen meester vervuld. Nog vindt men in de gilde-registers vermeld, als in 1655 bij Jan van Rintel als leerling ingeschreven, Peter Hegret, die misschien een broeder van Theodoor geweest is.

HEIL (Jan Baptist van) werd te Brussel geboren in 1609. Hij schilderde altaarstukken en portretten, die verdienstelijk waren. Zijne kunstwerken werden hooger gewaardeerd dan die van zijne broeders Daniel en Leonard van Heil. Levensbijzonderheden zijn van hem niet bekend; evenmin het jaar van zijn overlijden. Volgens Cornelis de Bie, was hij in 1661 nog in leven.

HEIL (Daniel van) verwierf veel lof als landschapschilder; doch bepaalde zich vervolgens tot voorstellingen van brand en dergelijke verschrikkelijke onderwerpen, die hij uiterst natuurlijk, met een vrij en meesterlijk penseel schilderde. Uitmuntend waren, onder anderen, zijne tafereelen van den *Brand van Troijen*, en den *Ondergang van Sodom*. Ook vindt men van hem zeer geroemd een *Winterstuk*. Van Heil was geboren te Brussel in 1604 en is overleden in 1662.

HEIL (Leonard van) was de jongste der broeders, en schilderde bloemen en insecten, die hij naar de natuur copiëerde en met de grootste naauwkeurigheid voorstelde. Leonard is echter meer als bouwmeester dan wel als schilder bekend, en heeft uit liefhebberij enkele etsplaten gemaakt, onder andere een *Dansend boerengezelschap*. Hij was architect van den Aartshertog Leopold.

HEIN (Christianus Hendricus), zoon van G. H. Hein, Predikant bij de Hervormde Gemeente te Kampen, en wijle Mej. J. J. H. Raedt, werd geboren te Bellingwolde, een dorp in Groningen, den 19 Augustus 1815. Hij ontving gedurende weinige maanden eenig onderrigt in de eerste beginselen der kunst en in het behandelen van het penseel van den Heer J. Plugger, te Zwolle; het is dus wel voornamentlijk aan het raadplegen van goede modellen in het landschapschilderen, en aan de studie der schilderachtige natuur, dat hij zijne aanvankelijke vorderingen te danken heeft, die gunstig van zijn aanleg getuigen en de beste verwachting omtrent eene gelukkige slaging inboezemen. Dit is evenzeer het geval met zijn' broeder

HEIN (Hendrik Jan), woonachtig te Kampen en aldaar geboren den 19 Februarij 1822. Ook deze jeugdige kunstenaar, die zich toelegt op het schilderen van dood wild met stilleven, heeft, even als zijn broeder, slechts eenige maanden onderwijs ontvangen van den Heer J. Plugger, te Zwolle, en oefent zich thans verder naar de natuur en naar goede voorbeelden van voorname meesters.

HEKKING (W.), zoon van den behangselschilder F. Hekking, werd in 1796 te Amsterdam geboren. Hij leerde teekenen bij den Heer A. van den Bosch, en begaf zich vervolgens tot het bloemschilderen. Op onderscheiden tentoonstellingen had men gelegenheid, de voortgaande ontwikkeling van zijn talent in bloem- en fruitstukjes te beschouwen.

* HELDERBERG (Gert) is een beeldhouwer uit het laatst der 17de eeuw, die in den omtrek van Luik ter wereld kwam. Het kolossale *Neptunusbeeld*, dat zich boven den voorgevel der vischmarkt te Gent bevindt, is van zijne hand; alsmede het marmeren standbeeld *des Bisschops P. E. van der Noot*, behoorende tot het in de St. Bavo's kerk aldaar geplaatste praalgraf diens Kerkvoogds; voorts vervaardigde hij: het *Praalgraf van den Bisschop van den Bosch*, in de evenvermelde kerk aanwezig; *den Preekstoel*, in de St. Michielskerk aldaar; *de 4 marmeren Beelden*, staande tegen de pilaren rondom het groote altaar in de kerk der St. Pieters-abdij, alsmede de fraaije *steenen Beelden* rondom en in den buik dier kerk.

* HELLEMANS (Petrus Joannes), oudste zoon van Joannes Josephus Hellemans, fabriekant van garens en koopman in kramerijen te Brussel, en van Maria Alexis Doremans, kwam ter genoemde plaatse in 1787, den 21 November, ter wereld. Zijne eerste opleiding in de kunst ontving hij aan de Academie zijner geboortestad, bij welke instelling hij achtervolgens al de eerste prijzen behaalde, terwijl hij daarbij tevens het onderwijs genoot van den historie- en portretschilder Jean Baptiste Rubens, bijgenaamd *le petit Rubens*. Na zich eenigen tijd op het historiële vak te hebben toegelegd, ontwaakte bij hem de lust tot het schilderen van het landschap, waartoe hij vervolgens de lessen van den beestenschilder Jean Baptiste de Roy benuttigde. Sedert is hij dit kunstvak met goed gevolg blijven beoefenen, en heeft men van af 1815 op de verschillende tentoonstellingen in zijn vaderland gelegenheid gehad zijne ontwikkeling gade te slaan. Een groot aantal van de door dezen meester vervaardigde schilderijen vindt men vermeld in de *Dictionnaire des hommes*

de lettres etc. de la Belgique, Bruxelles 1837, naar welk werk wij den lezer vermeenen te mogen verwijzen. In 1821 in het huwelijk getreden met zijne nicht, Mejufvrouw JEANNE MARIE JOSEPHINE HELLEMANS, uit Brussel geboortig, onderwees hij deze in het schilderen van bloemen, vruchten en dood wild. Snel waren de vorderingen die deze dame maakte, toen de dood haren levensdraad op den 1 October 1837, in bijna twee en veertig jarigen ouderdom, afbrak. Hare laatste voortbrengsels, waarvan er eenige op de Belgische tentoonstellingen aanwezig waren, onderscheidden zich door getrouwe nabootsing van de natuur, een vasten en fijnen toets en een levendig koloriet. De Heer Hellemans, die sedert 1825 lid is van de Koninklijke Maatschappij van Schoone Kunsten te Brussel, is ook de leermeester geweest van den aldaar gevestigden landschapschilder Jean Baptiste Charles Kops.

* HELM (HENDRIK VAN DEN), geboren te Rotterdam, den 19 Junij 1811, genoot zijne eerste opleiding in de kunst van den Heer G. de Meijer en op het Rotterdamsche Teeken-Genootschap *Hierdoor tot hooger*, bij welke instelling hij zich gunstig onderscheidde en in de verschillende klassen twee zilveren en eene gouden medaille behaalde. Eene bijzondere neiging voor het vak van zeeschilderen betoonende, deed zulks zijne ouders besluiten, de verdere ontwikkeling hunnes zoons aan den beroemden J. C. Schotel te vertrouwen, onder wiens opzigt hij dan ook van zijn zeventiende tot zijn twintigste jaar verbleef, ruimschoots in de achting en genegenheid zijns grooten meesters deelende, die van hem de getuigenis gaf, dat hij de kunst met de beste vooruitzigten beoefende. De Heer van den Helm deed onderscheidene studiereizen naar de verschillende vaderlandsche kusten en zeehavens, en zou waarschijnlijk de school, waarin hij was opgeleid, bij verdere voortzetting zijner studiën tot eere verstrekt hebben; doch de voor hem bedroevende omstandigheid van den dood zijns broeders, maakte het noodzakelijk dat hij in 1833 in diens plaats, in den door zijnen vader gedreven wordenden handel in verwwaren optrad, en sedert is hij de kunst uitsluitend als liefhebber blijven beoefenen. De Koninklijke Academie der Beeldende Kunsten droeg hem in 1839 haar lidmaatschap op. Verschillende Rotterdamsche liefhebbers bezitten in hunne portefeuilles teekeningen van den Heer van den Helm.

HELMBREKER (THEODORUS) werd te Haarlem geboren in 1624. Zijn vader, die aldaar orgelist was, had het oogmerk hem voor de toonkunst op te brengen; doch de natuur had eene andere neiging in zijnen geest gelegd, — hij werd schilder en bereikte, onder de opleiding van Pieter Grebber, eene aanzienlijke hoogte in de kunst. Na den dood zijns vaders reisde hij naar Italië, en vond te Venetië aanvankelijk een edelmoedigen beschermer in den Senator Loredano, en vervolgens te Rome in den Kardinaal de Medicis. Het overlijden zijner moeder riep hem naar het vaderland terug; doch hij keerde spoedig naar Rome weder, alwaar hij in 1694 overleden is. Hij had eene voortreffelijke manier van schilderen. Zijne ordonnanties waren rijk; zijne figuren met smaak en bevalligheid geteekend; zijn koloriet was natuurlijk en aangenaam, zijn penseel vast en keurig. Hij schilderde gezelschapsstukken, feesten, bedelaars, militaire transporten en dergelijke; maar ook gewijde onderwerpen met een niet minder verheven talent. Somtijds volgde hij den stijl van de Laar, voor wien hij niet behoefde te wijken, en had zelfs een helderer toon dan deze, vooral in zijn laatsten tijd. Men treft weinige zijner stukken aan buiten Italië, alwaar hij nagenoeg zijn geheele leven heeft doorgebragt. Hij heeft ook in het groot geschilderd; doch zijne kabinetstukjes zijn meest gezocht. Te Rome vervaardigde hij eene *Verzoeking van den Heiland in de Woestijn*; te Napels, voor het Jezuiten-Collegie, eene *Kruisdraging*; een *Christus in den hof* en een *Christus aan het kruis*. In het jaar 1681 schilderde hij een *Italiaansch klooster*, waarin een Franciskaner monnik, door pelgrims spijzen doet uitdeelen aan arme en gebrekkige mannen, vrouwen en kinderen; welk stuk onder zijne beste werken geteld wordt.

HELMICH (ELZENERUS), doof en stom geboren in 1776, te Goor in Twenthe, werd

van zijn twaalfde jaar af aan door den Heer H. D. Guijot onderwezen op het Instituut voor doofstommen, te Groningen. Op de teekenschool van den Heer G. de San was hij spoedig een van zijne beste leerlingen, en behaalde met het teekenen van een Academiebeeld naar het leven, den hoogsten prijs. Vervolgens werd hij met een loffelijk getuigschrift van het Instituut, en op kosten van hetzelve, tot verdere vorming van zijn talent, naar Parijs gezonden, en vertoefde daar twee à drie jaren. Hij zond van daar drie door hem vervaardigde schilderijen aan het Instituut, die bij hetzelve bewaard worden. Terug gekeerd, heeft hij zich te Leiden gevestigd, en er hoofdzakelijk zich bezig gehouden met het miniatuurschilderen en het geven van onderwijs in de teekenkunst. Wij hebben portretjes van hem gezien, die kunstig bewerkt waren. Hij is, eenige jaren geleden, naar Londen vertrokken. Sedert hebben wij niet van hem vernomen.

* HELMONT (MATHEUS VAN) is een genreschilder geweest, die in 1650 te Brussel het levenslicht ontving, en naar men wil, een leerling was van David Teniers, *de jonge*. Zijne stukken, die niet zonder verdienste zijn, stellen winkels, chimisten, kwakzalvers, Italiaansche markten enz. voor, in eene manier die veronderstellen doet, dat hij Italië bezocht heeft. Ook moet hij zich eenigen tijd te Parijs hebben opgehouden, en onderscheidene zijner beste stukken voor Lodewijk XIV geschilderd hebben. Deze kunstenaar werkte in den trant van Teniers; zijn koloriet is warm en doorschijnend, maar zijn penseelstreek is minder stout dan die zijns meesters; zijne behandeling is breed, en zijne figuren, die goed geteekend zijn, zijn vol uitdrukking.

* HELMONT (SEGRES JACOBUS VAN) was de zoon en leerling van den voorgaande, en werd in 1683 te Antwerpen geboren. Reeds vroeg ontwikkelde zijn talent in zulk eene mate, dat hij reeds een bekwaam schilder was op een leeftijd, dat anderen eerst in de kunst onderwezen worden. Na den dood zijns vaders, dien hij het ongeluk had spoedig te verliezen, vestigde hij zich te Brussel en bereikte, door eigen oefening en vlijtige studie naar de beste modellen, en vooral naar de natuur, een' hoogen trap van volmaking. Zijne kapitaalste stukken bevinden zich in de kerken te Brussel, alwaar hij in 1726 ten grave daalde. Descamps, in zijne *Voyage pittoresque de la Flandre et du Brabant*, beschrijft een aantal werken van dezen meester.

HELST (BARTHOLOMEUS VAN DER). Weinige levensbijzonderheden van dezen uitmuntenden portretschilder, die in 1613 te Haarlem geboren werd, zijn door de geschiedschrijvers geboekt; doch welk een hoogen graad van kunstverdienste hij bereikt had, getuigen zijne werken die in het Rijks Museum te Amsterdam bewaard worden; vooral het kapitale, uit vier en twintig levensgroote portretten bestaande stuk, bekend onder de benaming van den *Schuttersmaaltijd*, ter gelegenheid van het sluiten van den Munsterschen vrede in 1648, waar Cornelis Jan Wits of Witsen, als kapitein vooraan zit.

Alles is even loffelijk en kunstig in dit meesterstuk: de ordonnantie is rijk en oordeelkundig; het natuurlijk koloriet frisch en gloeijend; de teekening volkomen; de schildering uitvoerig en toch breed. De kleedij, de gouden en zilveren kelken en andere feestelijke voorwerpen en versierselen, zijn allen naar hunnen stoffelijken aard met de grootste naauwkeurigheid en waarheid afgemaald. Het geheel is van het wonderbaarlijkst effect en doet den beschouwer schier vergeten, dat hij hier niet het dadelijk leven, maar een kunstwerk voor oogen heeft. De lof, aan dit stuk sedert nagenoeg twee eeuwen zonder voorbehoud door alle kenners toegezwaaid, strekt tot eene onwraakbare getuigenis van deszelfs kunstvolkomenheid. Van der Helst was, toen hij dit stuk schilderde, vijf en dertig jaren oud. Josua Reijnolds, zelf een kundig en verdienstelijk schilder en een allezins bevoegd kunstregter, zeide van hetzelve: «dat er welligt geen schooner portretstuk in de wereld was, als in «zich bevattende meer van die eigenschappen, welke in afbeeldsels gevorderd worden, dan «eenig ander dat hem ooit onder de oogen gekomen was.» Duchesne aîné zegt er van in het *Musée de Peinture et de Sculpture par Reveil*, tome X: «dit stuk is een der «meesterstukken van de Hollandsche school. Compositie, kleur, harmonie, uitdrukking, «alles is schoon, alles volmaakt. Van Dijck en Rubens zouden het niet beter hebben «kunnen doen. Men moet het bewonderenswaardig stuk gezien hebben, om te oordeelen tot «welk eene hoogte de schilderkunst zich verheffen kan.» De Heer H. W. Couwenberg, een onzer beste graveurs, heeft den moed gehad met Oost-Indischen inkt eene teekening van dezen Schuttersmaaltijd te vervaardigen, die zoo uitvoerig en tevens met zoo veel talent bewerkt is, dat zij op zich zelve een meesterstuk heeten mag. Zij bevindt zich in de kunstverzameling van den WelEdelen Heer Moijet. Deze schilderij was vroeger geplaatst op het Stadhuis, thans het Paleis, te Amsterdam. Van denzelfden meester heeft het Museum aldaar nog eene andere, beroemd onder de benaming van het *Doelestuk* en geschilderd in 1657, die eertijds te dier stede hing in de groote zaal van den Schuttersdoele, op den Singel. Zij stelt voor de portretten van drie Doelheeren en van een' vierde, hetgeen men voor dat van den schilder houdt, allen in zwart fluweel gekleed en zittende aan eene tafel. De drie eerstgemelden hebben de prijzen of eereteekenen in de hand van den St. Sebastiaansdoele, waarover zij schijnen in gesprek te zijn met den laatstgemelde. Verder eenige zilveren bekers, drinkhoren, enz. Nog ziet men in dezelfde kunstgalerij te Amsterdam, van Van der Helst, de *portretten* van den *Vice-Admiraal Egbert Meeuwsz. Kortenaar; Maria van Engeland*, *Princesse Douairière van Prins Willem II van Oranje;* — den *Vice-Admiraal A. Stellingwerf;* — den *Luitenant-Admiraal Aart van Nes en deszelfs Echtgenoot* (de achtergronden der twee laatste geschilderd door Ludolf Bakhuizen), en nog twee andere portretten. Het Koninklijk Kabinet van 's Gravenhage bezit van dezen meester het *Portret van Paulus Potter*. Van der Helst woonde bestendig te Amsterdam en genoot het zeldzaam voorregt, dat hem aanzienlijke prijzen voor zijn kunstwerk betaald werden. Het is bekend dat hij voor een portret, kniestuk, honderd dukaten ontving. Hij stierf te Amsterdam in 1670 en liet aan zijne vrouw, met welke hij, reeds op jaren gekomen, gehuwd was, een aanzienlijk vermogen na en een' zoon, die ook portretten geschilderd, doch niet uitgemunt heeft. De broeder van hem was kastelein in den bovengemelden Doele.

HELT STOKADE. Zie STOKADE.

HEMMELINCK. Zie MEMMELINCK.

HEMSEN (JAN VAN), een Haarlemmer, wiens manier naar het antieke helde. Hij schilderde groote beelden in bijbelsche onderwerpen, die in sommige deelen net en keurig mogten heeten.

HEMSTERHUIS (FRANÇOIS), zoon van den vermaarden Leidschen Hoogleeraar Tiberius Hemsterhuis, werd geboren in het jaar 1720. Hij bekleedde een post bij den Raad van State, en beoefende de Beeldende Kunsten voor zijne uitspanning, daarin vele theoretische kundigheden ook op zijne reizen in Duitschland verkregen hebbende. Ten blijke

daarvan kunnen strekken zijne brieven, zoo aan den Heer T. de Smeth als den Heer C. Ploos van Amstel, Jcz. in 1765 en 1785 geschreven, handelende, de eerste over de Beeldhouwkunst, de andere over het schoone in de Beeldhouw- en Schilderkunst. Hij teekende zelf met smaak. Het is aan hem dat wij het ontwerp verschuldigd zijn van den Gedenkpenning ter eere van den beroemden Camper, met het krachtige omschrift, van welken de Heer de Jonge gewaagt in zijne *Notice sur le Cabinet des médailles et des pierres gravées de S. M.*

HENDRIKS (Wijbrand) werd te Amsterdam geboren, den 24 Junij 1744. Op de Stads-Teeken-Academie aldaar behaalde hij drie prijzen achter elkander. Vervolgens was hij werkzaam in eene behangselfabriek, en koos Haarlem tot zijne bepaalde woonplaats, nadat hij een uitstapje naar Engeland had gedaan. In het huwelijk getreden met de weduwe van den kunstschilder Anthonie Palthe, ging hij te Eden in Gelderland wonen, waar hij vele studies en teekeningen maakte. Daar het landleven op den duur hem minder scheen te behagen, keerde hij in 1786 naar Haarlem terug. Nu werd aan hem opgedragen de door het bedanken van den Heer Vt. van der Vinne vacant geworden post van kastelein in Teijler's Fondatiehuis en opzigter over het Kunstkabinet, dien hij 33 jaren waargenomen heeft. Hendriks was ook een geruimen tijd medebestuurder van de Haarlemsche Stads-Teeken-Academie, alsmede correspondent der 4de Klasse van het Instituut. Hij is ten tweeden male gehuwd met de weduwe J. Radeker, die ook vóór hem overleden is. Hendriks heeft in schier alle kunstvakken proeven van talent gegeven. Men heeft van hem bloemstukken, land- en stadgezigten, portretten, regenten- en familiestukken, dood wild en wat al niet meer. Hij heeft ook keurige teekeningen vervaardigd, zoo eigen ordonnanties, als naar schilderijen van Frans Hals, Cornelis van Haarlem en andere voorname oude meesters. Op vele tentoonstellingen zag men 's mans schilderwerken, en de liefhebbers bewaren in hunne portefeuilles zijne fraaije teekeningen. In 1819 legde hij zijn post in Teijler's fondatie neder, en is den 28 Januarij 1831 te Haarlem overleden. Schrijver dezes had het genoegen den Heer Hendriks te bezoeken, toen hij reeds vier en tachtig jaren oud was. Hij vond hem nog werkzaam aan zijne teekentafel. 's Mans kunstnalatenschap werd in 1832 te Amsterdam verkocht. Op de verkooping van Goll, werd voor een *Binnenhuis* met 2 figuren van dezen meester *f* 80.00, en op die van de Vos voor een *Straatgezigt binnen Haarlem*, *f* 150.00 besteed. Ook kwamen op de belangrijke verkooping van den laatstgemelden verscheiden keurige teekeningen voor van Hendriks, naar schilderijen van Jan Steen, Frans Hals en Cornelis van Haarlem, die verkocht werden voor *f* 112.00, *f* 90.00 en *f* 93.00.

HENDRIKS (Frederik Hendrik) is een landschapschilder, die te Arnhem geboren werd den 17 Januarij 1808, en daar ter plaatse doorgaans woonachtig is, doch ook van tijd tot tijd eenige maanden te Amsterdam doorbrengt. De Heer H. J. van Amerom was zijn eerste leidsman op de bane der kunst. Op de Haagsche tentoonstelling van 1839, leverde hij een *Geldersch Landschap uit de hoogte gezien;* het daarop volgende jaar zag men op die te Amsterdam, een *heuvelachtig Landschap* van hem; en op de in 1841 te 's Gravenhage gehouden tentoonstelling, zond hij 2 *Landschappen* in, waarvan het eene rijk was in geboomte. Bij verkiezing schijnt de Heer Hendriks zijne land- en dorpsgezigten bij wintertijd voor te stellen, gelijk wij er verscheiden van de zoodanige op vroegere exposities aantroffen. In verschillende kabinetten van liefhebbers treft men van zijn werk aan; onder anderen in die van de Heeren de Vos Jr. en Willink te Amsterdam, en van den Heer Jacobson te Rotterdam.

HENGEL (H. F. van). Deze portretschilder had te Londen kunstonderwijs ontvangen van Herman van der Mijn, en zette vervolgens zich te Utrecht neder, in welke stad hij in 1785 overleden is. Hij heeft, als tot uitspanning, ook wel eens binnenhuisjes en landschappen geschilderd.

HENGST (Willem) was een portretschilder, die te Nijmegen het licht gezien en te Parijs onder voorname meesters zich geoefend had. Hij schilderde insgelijks kunstige *Basrelieven*, die bedriegelijk waren. Hij is te Cuijk overleden, omtrent het jaar 1780 of 1785.

HENGST (...), lid van den Stedelijken Raad te Nijmegen, bezit eene fraaije Verzameling van schilderijen van oude, meest Nederlandsche meesters, waaronder van W. van de Velde, J. Both, A. van Ostade, Ph. Wouwerman, Salvator Rosa, enz. Onlangs heeft zijn Ed. door eene toevalligheid, voor eene beuzeling gekocht eene schilderij van Rubens, voorstellende eene *Aanbidding der Herders*.

*HENNEQUIN (Philippe Auguste) is een Franschman van geboorte, doch van wien wij hier melding maken omdat hij de laatste vier en twintig jaren zijns levens in België doorbragt en een geruimen tijd de betrekking van Professor aan de Academie van Doornik waarnam. Hij werd te Lijon in 1762 geboren, en had een leven vol wederwaardigheden en teleurstellingen. Naauwelijks zeven jaren oud, trof hem het ongeluk dat zijne moeder hem ontviel, terwijl eene hevige oogziekte hem het onschatbare zintuig des gezigts dreigde te doen verliezen. Hiervan nogtans hersteld, begon hij zich op het teekenen van bloemen toe te leggen, en ontving vervolgens eenig onderrigt aan de Academie zijner geboorteplaats. Naar mate hij meerdere vorderingen maakte, ontwaakte bij hem meer en meer de lust om zich geheel aan de beoefening der kunst te wijden; doch in het opvolgen van die neiging door zijnen vader gedwarsboomd, verliet hij, na herhaalde vruchtelooze

pogingen om dezen te verbidden, op veertien jarigen leeftijd heimelijk het ouderlijke huis, om zich naar Parijs te begeven, waar zijne jeugd en aanleg hem vermogende beschermers en eene plaats op het atelier van den schilder David, die toen juist uit Italië was weêrgekeerd, deden verwerven. Twee jaren bleef hij onder dezen meester werkzaam, en oefende zich vervolgens nog eenigen tijd in de rijke galerij van den Hertog van Orleans, inmiddels vlijtig de lessen volgende aan de Academie, waar hij naar het model teekende. Daarna ging hij naar Florence, en voorts naar Rome, in welke stad hij verbleef tot de staatkundige gebeurtenissen van het laatst der 18de eeuw hem noodzaakten, dezelve te verlaten. In zijn vaderland terug gekeerd en zich in de nabijheid zijner geboorteplaats gevestigd hebbende, werd zijne woning, bij gelegenheid van het beleg dier stad, vernield en had hij het verdriet daarbij al zijne teekeningen, studiën en schetsen, die hij uit Rome had mede gebragt, der vlammen te zien prijs gegeven. Niet lang daarna vertrok hij naar Parijs, doch ook hier vervolgde hem het ongeluk, zoo zelfs dat hij, in de zaak van Grenelle betrokken, het verlies zijner vrijheid te betreuren had en een geruimen tijd in eene staatsgevangenis zuchtte. Toen eindelijk bij het bedaren der gemoederen, zijn vonnis herzien en hij uit den kerker ontslagen werd, was het eerste groote stuk, dat hij vervaardigde, eene *allegorische voorstelling*, betrekking hebbende op het gebeurde van den 10 Augustus; hetzelve werd in het zevende jaar der Fransche Republiek ten toon gesteld en door het Instituut aldaar bekroond, terwijl zijn naam, als vervaardiger daarvan, in het veld van Mars, te gelijk met dien van den dichter Parneij, luide werd uitgeroepen. Het daarop volgende jaar leverde hij op de tentoonstelling aldaar, een zijner beroemdste voortbrengselen, voorstellende *Orestes door de furiën vervolgd wordende*, en ook voor dit stuk mogt hij den prijs der eerste klasse van wege het Instituut erlangen. Hierdoor meer en meer bekend geworden, zag hij zich met aanzienlijke bestellingen, zoo van wege Napoleon als van andere hooge personaadjes vereerd; doch een zamenloop van voor hem ongelukkige omstandigheden, waaronder het afzeggen van verschillende belangrijke werken, zoo als eene voorstelling der Krooning van de Keizerin Josephine, hem door Keizer Napoleon besteld, en een ander groot schilderij (*de Dood van Nero*), voor Lucien Bonaparte bestemd, die in ongenade verviel, was oorzaak dat hij Parijs verliet en, na eenigen tijd te Milaan, waar hij zich met het schilderen in fresco bezig hield, te zijn verbleven, naar Holland reisde, met het voornemen om naar Zweden te gaan. Te 's Hage gekomen, bewoog Koning Lodewijk hem echter om aldaar te blijven, en droeg deze Vorst hem de taak op om het inwendige van het Paveljoen bij Haarlem, in fresco te schilderen, met voorstellingen uit de geschiedenis van zijn Koningrijk ontleend. Lodewijk's afstand van den troon, welke kort daarop plaats greep, stelde Hennequin's verwachtingen evenwel op nieuw te leur, en nu vestigde hij zich in België, aldaar achtervolgens Brussel, Antwerpen en Luik bewonende. In laatstgemelde stad aan het hoofd van een Atheneum van schilder- en teekenkunst geplaatst, bragt kort daarna de val van Napoleon op nieuw verandering in zijn lot, en in weerwil zijner daartoe aangewende pogingen, mogt het hem niet gelukken, dat het nieuwe Gouvernement zich zijner aantrok. Eenige jaren daarna werd hij nogtans tot Professor aan de Academie te Doornik benoemd, en in deze betrekking bleef hij met eer en lof tot aan zijn dood, die den 12 Mei 1833 voorviel, werkzaam. Onder de verschillende door hem aldaar gevormde kunstenaars, behoort ook de bekende historieschilder Louis Gallait. — Wij laten hier eene opgave der voornaamste werken van den Heer Hennequin volgen: De bovenbedoelde *Allegorische voorstelling, betrekking hebbende op het gebeurde van den* 10 *Augustus;* deze schilderij is gesmaldeeld, en de verschillende gedeelten in onderscheidene Museums van Frankrijk geplaatst geworden; — *Orestes door de furiën vervolgd wordende*, mede hier boven genoemd; dit stuk bevindt zich in de Galerij der Louvre; — *de Veldslag van Quiberon;* hetzelve heeft gelijk lot ondergaan als dat van den 10 Augustus, en is mede verspreid; — *de Overgave van Ulm;*

hij vervaardigde hetzelve op last van Napoleon, even als het voorgaande, en het is onbekend waar het zich thans bevindt; — *de Slag der Piramiden*, in de Galerij der Louvre aanwezig; — een plafond in de zaal der antieken op de Louvre, *Frankrijk* voorstellende, *die eerekroonen aan de kunsten uitdeelt;* — *de Uitreiking der ridderkruisen van het Legioen van eer, aan het leger der kusten van den Oceaan, te Boulogne;* deze schilderij vervaardigde hij op last van den Heer Delacepède, Groot-Kanselier van het Legioen van eer; — het *Portret ten voeten uit van den Maarschalk Perignose*, in het hôtel der Invaliden voorhanden. — Deze 8 schilderijen, die bijna allen van grooten omvang zijn, werden te Parijs vervaardigd; de navolgende werden in België geschilderd: *de Zelfopoffering der 600 Franchimontezen*, een nationaal onderwerp, te Luik bewerkt en van kapitale grootte; hetzelve is in genoemde stad gebleven; — *St. Jan, de Apocalypsis schrijvende;* hetzelve versiert het hoofdaltaar der kerk van dien naam te Luik; — *Christus in het graf;* deze schilderij moet te Parijs zijn, doch men weet niet juist waar; — eene voorstelling van *het Vagevuur;* dezelve bevindt zich boven het hoofdaltaar der kerk te Malmedy; — in de kapel van het kostschool te Ekerme, bij Rijssel, 5 schilderijen, waarvan eene *de Heilige Maagd* voorstelt, en de overigen tot de geschiedenis van St. Benedictus betrekking hebben; — in de kerk van St. Piat, te Doornik, 5 schilderijen in de kapel van St. Hubert, tafereelen uit de geschiedenis van dezen Heilige voorstellende; — *Socrates, zijnen leerlingen lessen van wijsheid gevende;* deze schilderij is in het bezit van den Heer Rollet, te Rijssel; — het *Portret ten voeten uit van den Maarschalk Dumonceau;* hetzelve werd te Amsterdam geschilderd en is te Brussel, bij de weduwe diens krijgshelds berustende; — eene schilderij op *de geboorte des Konings van Rome*, thans de eigendom van den kunstlievenden Graaf de Renesse, te Luik. — Voorts vervaardigde deze meester een aantal portretten, landschappen en genrestukken, welker afzonderlijke vermelding echter ons bestek zoude te buiten gaan. Onder de door hem te Brussel vervaardigde portretten, merkt men vooral op dat van den Heer Boschaert, gewezen Directeur van het Museum, en dat van den Heer Pitet, vroeger koopman aldaar.

HENNING (Christiaan) werd te Erfurt geboren, den 20 Augustus 1741 en tot de kunst opgeleid. Naar Holland gekomen, bestuurde hij met zijnen broeder Godfried de behangselfabriek van de zoogenaamde Hoornsche Maatschappij, wier prentteekeningen bekend zijn. Naderhand heeft hij verscheiden jaren te Haarlem de Stads-Teeken-Academie helpen besturen. Zijn vak was voornamentlijk het teekenen en schilderen van vogels in landschappen. Ook heeft hij voor den Amsterdamschen Schouwburg tooneelwerken vervaardigd. Men heeft van hem een zestal eigen geëtste *Gezigten op de buitenplaats Biljoen* bij Arnhem. Hij dreef ook kunsthandel, en is te Zeist overleden den 2 Augustus 1822.

* **HENRION** (....). Van dezen Belgischen beeldhouwer zijn ons geene andere levensbijzonderheden bekend, dan dat hij te Nivelles ter wereld kwam en in 1775 ten grave daalde. Onder de door hem vervaardigde kunstgewrochten behooren de marmeren *Standbeelden van Petrus en van de Godsdienst*, in de St. Jacobs kerk te Brussel aanwezig, alsmede het beeldhouwwerk aan den voorgevel dier kerk; ook de gewezen abdij van Affilighem was met verschillende voortbrengsels van zijn beitel versierd.

* **HENRIJ** (Guislain Joseph). Deze bouwmeester werd te Dinant, den 20 Mei 1754 geboren. Na zich in de beginselen zijner kunst in zijn vaderland geoefend te hebben, begaf hij zich ter zijner verdere bekwaming naar Rome, alwaar hij zich zoo zeer onderscheidde, dat hij er, in Mei 1779, den grooten prijs in zijn vak behaalde en hem de titel van honorair professor aan de Academie van St. Lucas werd opgedragen. Het onderwerp van den prijskamp, in welken hij de overwinning behaalde, was het *Plan van een Paleis, bestemd tot woning van al de Kardinalen, met eene Kerk in het midden.* Van Rome begaf hij zich naar Frankrijk, waar hij tot honorair architect van Lodewijk XVI benoemd werd en op diens last verschillende werken tot stand bragt, zoo als den

Schouwburg en het Vondelingshuis te Nantes, welke beide gebouwen hij gezamentlijk met den architect Crucy daarstelde. Doch in weerwil van de schoone toekomst, welke een langer verblijf bij den vreemde hem beloofde, dreef een heimelijk verlangen naar het vaderland, hem daarheen terug. Zich te Brussel gevestigd hebbende, werd hij door Prins Karel belast om de plannen te maken voor een Paleis en een Schouwburg aldaar, de uitvoering waarvan evenwel door de opgevolgde omwenteling achterwege bleef. In 1793 werd hij tot architect van den Keizer van Oostenrijk benoemd, en gelijke onderscheiding viel hem later, den 22 Frimaire, jaar XIII, van de zijde van Keizer Napoleon, en in 1815 van wege Koning Willem I ten deel. Het was onder zijn opzigt dat in 1802 het kasteel van Laeken, hetwelk zich in eenen zeer vervallen toestand bevond, geheel hersteld werd; terwijl het mede naar zijne plannen was, dat daaraan eene tooneelzaal en oranjerij werd toegevoegd. Voorts bouwde hij het kasteel van Duras, bij St. Truijen, en dat van Zangri, bij Maastricht, gelijk mede een lusthuis in den *faubourg de Namur*, te Brussel. Hij hield zich bezig met het verfraaijen en vergrooten van het Koninklijk Paleis ter laatstgenoemde plaatse, toen de dood hem, den 3 Februarij 1820, overviel.

HENSTENBURGH (Herman) werd te Hoorn in Noord-Holland geboren, in het jaar 1667. Hij begon zijne kunstoefening zonder meester, doch bediende zich, tot modellen, van teekeningen met vogels en landschappen van Pieter Holstein, die hij met eene verwonderlijke naauwkeurigheid copieerde. In 1683 kwam hij bij zijn' stadgenoot Johannes Bronkhorst, die in hetzelfde vak uitmuntte. Hij streefde zijn leermeester weldra ter zijde, en wel eens vooruit. Naderhand begaf hij zich tot het teekenen van bloem- en fruitstukken, waarbij hij in zijne ordonnanties dan ook vogeltjes, kapellen, torren en dergelijke te pas bragt. Vele zijner schoone kunstwerken werden door de Engelschen gretig gekocht, en vonden ook spoedig eene verdiende plaats van onderscheiding in de portefeuilles der Hollandsche kunstliefhebbers. Nog altijd worden dezelve gezocht en gewaardeerd. Wij zouden zulks kunnen bevestigen met bewijzen uit verkoopingen, in de laatste jaren gehouden; alleen zullen wij uit die van de Vos vermelden, dat op dezelve voor een *Tak met appelbloesem* ƒ 80.00, en voor *eenige Vruchten aan hare takken*, *dooreengevoegd*, *hangende aan een spijker*, ƒ 205.00 besteed werd. Deze uitstekende kunstteekenaar is in 1726 in zijne geboorteplaats overleden.

HERDER (....). Van dezen Groningschen historieschilder is niet veel meer bekend, dan dat hij zich te gelijk met Carel van Mander te Rome bevond, waar hij zich door eene vlijtige studie naar de beste meesters, in de kunst bekwaamde. Hij was in 1550 geboren en is in 1609 in zijne geboortestad overleden.

HERP (van), van wien geene levensbijzonderheden bekend zijn, was een schilder van binnenhuizen, met vrij kloeke stoffaadje. Sommigen houden hem voor een discipel van Rubens; blijkbaar althans is het uit zijn werk, dat hij in de manier van dien Prins der Vlaamsche school schilderde, zoowel wat de kracht en het koloriet, als het transparante in de schaduwpartijen betreft. Zijne ordonnanties zijn rijk en zijne beelden kunstig geteekend. Niet vreemd dan ook, dat de zeldzaam voorkomende stukken van dezen meester zeer gezocht en goed betaald worden. Op de verkooping van Wierman te Amsterdam, werd een *Boeren-Binnenhuis* van hem voor ƒ 2,040.00 verkocht.

* HERPE (Hieronimus van) kwam in het jaar 1432 te Gent ter wereld en is aldaar in 1486 overleden. Hij was een zeer bekwaam teekenaar met de pen en schilder met waterverw en goud en zilver op papier of andere voorwerpen (*enlumineur*), die in Augustus 1463 in het schildersgilde te Gent kwam, waar zijne beide zwagers en kunstgenooten, Jacob van Buren en Jacob van Guchte, hem eene maand te voren waren vooraf gegaan.

HERREGOUTS (David) werd geboren te Mechelen, omtrent het jaar 1600, uit een deftig burgerlijk geslacht. In 1646 schilderde hij te Ravemonde zijn meesterstuk of gil-

deproef. In de St. Katharina kerk te Mechelen heeft men van hem eene schilderij, verbeeldende den *H. Joseph, die opgewekt wordt door den Engel.*

HERREGOUTS (Maximiliaan), een schilder van wien geene levensbijzonderheden bekend zijn. Men heeft van hem eene kloeke schilderij, voorstellende eene *Keuken, waarin eene vrouw bezig is koeken te bakken.* Zij draagt zijn' naam en is gejaarmerkt 1674.

* HERREGOUTS (Hendrik). Deze historieschilder werd in het jaar 1666 te Mechelen geboren en aldaar in de beginselen der kunst onderwezen; het is echter onbekend wie zijn leermeester geweest is en men wil dat hij meest zich zelven gevormd heeft, door de werken der beste meesters en de natuur vlijtig te bestuderen. In verschillende kerken te Antwerpen, Leuven en Brugge vindt men werken van dezen meester, die in een grooten stijl behandeld zijn. Zijne teekening was naauwkeurig, zijn koloriet zuiver en helder, zijn penseelstreek ferm en breed. Hij schilderde dikwijls de figuren in de landschappen van zijne kunstbroeders, vooral van Jan Asselijn. Zijn kapitaalste stuk bevindt zich in de St. Anna's kerk te Brugge, zijnde eene voorstelling van *het Laatste Oordeel*, waarvan de figuren meer dan levensgroote zijn. Hij is in 1724 te Antwerpen overleden. Zijn zoon

* HERREGOUTS (Jan Baptist) werd in 1700 te Brugge geboren. Hij behandelde hetzelfde vak als zijn vader, en hoewel hij het in de kunst niet tot zulk eene hoogte heeft gebragt als deze, heeft zijn werk niettemin veel verdienste. Zijne beste stukken bevinden zich in de St. Anna kerk en de Carmelieterkerk te Brugge. Jan Baptist heeft mede enkele etsen gemaakt, die los en aangenaam behandeld zijn, en onder andere eene *Ste. Cicilia, omringd door Engelen.*

HERREIJNS (Guillaume Jacques) werd te Antwerpen geboren, den 10 Junij 1743. Reeds in 1765 behaalde hij bij de Teeken-Academie aldaar den eersten prijs met eene teekening naar het naakt model. Het volgende jaar werd hij, in plaats van den overleden Heer d'Heur, aangesteld tot Professor in de meet-, bouw- en doorzigtkunde, en nog in hetzelfde jaar door de Antwerpsche Regering tot Professor in de teekenkunst. In het jaar 1767 werd hij door den grooten Raad van Mechelen ontboden, om, op last van 's Lands Bestuur, de voorname gebeurtenissen uit de oude Nederlandsche historie in teekeningen voor te stellen. Deze teekeningen zijn onder de regering van Maria Theresia in de Keizerlijke kunstzaal naderhand ten toon gesteld geworden. De Heer Herreijns heeft in 1771 te Mechelen opgerigt eene Stads-Academie van schilder-, beeldhouw- en bouw-

kunst, die door Hertog Karel van Lotharingen onder zijne bescherming werd genomen en in wiens naam de eereprijzen uitgereikt werden. In 1775 had hij het bestuur over het eeuwfeest van St. Rombaud, en de zegewagens die hij voor die gelegenheid teekende, onderscheidden zich bijzonder door stoutheid van behandeling en rijkdom van verbeelding. Keizer Josephus vereerde in 1781 dezen meester met een bezoek. Het ontbrak hem niet aan gelegenheden om zich te Brussel met het opperbestuur van de Academie der Kunsten te belasten, of buitenslands in voordeelige en vereerende betrekkingen te treden; doch van alle daartoe strekkende aanzoeken heeft hij zich blijven verschoonen, en zich vergenoegd gehouden met den titel van eersten historieschilder van den Koning van Zweden. Naderhand is hij insgelijks benoemd tot eersten schilder der Staten van Braband. In 1798 had de Heer Herreijns zich weder te Antwerpen nedergezet, alwaar hij bestuurder en Professor der Koninklijke Academie van Schoone Kunsten was. Men vindt van dezen meester groote historische ordonnanties in de openbare gebouwen van Braband, waaronder verscheidene onderwerpen uit het leven van den *H. Rumaldus*, te Mechelen; de *Leerlingen van Emmaüs*, in de Hoofdkerk te Antwerpen; het *Nachtmaal*, in de St. Nicolaas kerk te Brussel, en de *Hemelvaart van Maria*, in eene abdij bij Leuven, van zijne meer dan gewone bekwaamheid de sprekendste bewijzen opleveren. Het door hem geschilderd portret van *Keizer Josephus II*, ten voeten uit, werd in plaat gebragt door den Brusselschen graveur A. Cardon. De Heer Herreijns was lid van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, en is in zijne geboorteplaats overleden den 10 Augustus 1827.

* HERRIJ (....), te Antwerpen. Deze Heer bezit en vermeerdert de schoone Verzameling, door wijlen den geleerden Heer Gasparoli, zijn' oom, gedurende eene reeks van jaren met zooveel zorg als kunstkennis bijeen gebragt, en hoofdzakelijk bestaande in oude kunst en antiquiteiten.

HESSELS (J.) is een Hollandsch teekenaar en graveur geweest, die omtrent het midden der 17de eeuw leefde, doch van wien men geene bijzonderheden beschreven vindt.

HEUSCH (Willem of Guiliam de), geboren te Utrecht in 1638, was een leerling van Jan Both, wiens schildertrant hij navolgde, zoo in ordonnanties van Italiaansche landschappen, als warm koloriet en dartele penseelsbehandeling. Daar hij zich een geruimen tijd te Rome ophield, had hij daar de gelukkigste gelegenheid om zijnen geest te voeden met de beschouwing en navolging der schilderachtige streken van die stad en haren omtrek. Zijn kunstwerk werd naar verdienste gewaardeerd en gezocht. Hij verrijkte zijne landschappen, die beurtelings gezigten van den Rijn en den Tiber, van Frescati en Tivoli voorstelden, met fraaije figuren en dieren, die goed geteekend en fiks getoetst waren; kiezende voor zijne onderwerpen doorgaans jagten, herfsttooneelen of herders en landlieden, zich vermakende of met veldarbeid bezig houdende. Naar Utrecht wedergekeerd, bleef hij aldaar zijn kunstvak roemrijk en voordeelig voortzetten, en eindigde er zijne dagen in hoogen ouderdom. Het Haagsche Museum bezit 2 kleine *Landschapjes* van hem. Op de verkooping van Professor Bleuland bevonden zich 5 schilderijen van hem, van welke een *Italiaansch landschap* voor *f* 320.00 en een *Bergachtig dito*, met ter jagt zijnde nimfen, door Poelenburg gestoffeerd, voor *f* 465.00 verkocht werd. Vroeger gold op de verkooping van van der Linden van Slingeland, een klein *Landschapje* op koper, zeer delicaat en uitvoerig, *f* 600.00; een grooter *Bergachtig landschap*, meesterlijk en zonachtig, *f* 710.00. Bartsch vermeldt 10 stuks door W. de Heusch, in den trant van Jan Both geëtste *Landschappen*. Een stel derzelve, waaraan echter n°. 1 ontbrak, werd op de verkooping van von Fries voor *f* 270.00, en 2 andere zeer zeldzame, en bij Bartsch onbekende *Landschappen*, voor *f* 100.00 verkocht.

HEUSCH (Abraham de) werd in het midden der 17de eeuw geboren te Utrecht. Hij leerde de schilderkunst van Christiaan Striep. De voorwerpen, die hij met het grootste

geduld en de stiptste naauwkeurigheid naar het leven schilderde, waren kapellen, slangen, hagedissen en kleine insecten. Weduwenaar geworden, voer hij ter zee als Kapitein op een brander. Na andermaal gehuwd te zijn, nam hij het penseel weder ter hand, en eindigde te Leerdam, waar hij tot het Burgemeesterlijk bewind geroepen was, zijne dagen in rust en eer.

HEUSCH (Jacob de), neef en leerling van W. de Heusch, werd te Utrecht geboren in 1657. Hij volgde, niet zonder gelukkigen uitslag, de verkiezing van zijnen oom, en werd een goed landschapschilder. Vervolgens naar Italië vertrokken, studeerde hij naar de groote voorbeelden, die kunst en natuur hem daar aanboden, en wijzigde zijnen stijl eenigermate naar dien van Salvator Rosa, inzonderheid in zijne figuren. Hij was een goed teekenaar, die door veel op de Academie naar het leven te teekenen, eene vaste hand verkregen had. Na eenen geruimen tijd, zoo te Rome en Venetië als elders zich opgehouden, en de kunst met voordeel beoefend te hebben, kwam hij te Utrecht terug, alwaar hij in 't jaar 1701 overleden is. Daar deze meester, even als zijn oom, lange jaren in Italië doorgebragt hebben, komen hunne kunstwerken zelden in Holland voor, en vooral niet hunne beste stukken, die voor en na opgekocht en naar elders verzonden zijn.

HEUVEL (Joachim van den), geboortig van Utrecht, vereerde aan het St. Hiob's gasthuis een stuk van zijn penseel, waarop een *Geneesheer* voorgesteld was, *met onderscheidene behoeftige zieken*, die hem komen raadplegen. Hij heeft ook fraaije portretjes met zwart krijt en potlood geteekend.

*HEUVEL (T. de) is een genreschilder, geboortig van Eecloo en te Gent gevestigd, doch omtrent wien ons verder geene bijzonderheden bekend zijn, dan dat hij op de tentoonstelling van 1841, in laatstgemelde plaats een voortbrengsel van zijn penseel leverde, hetwelk algemeen voldeed: het was eene voorstelling van *een Geregtelijken verkoop ten platten lande*, en werd door Zijne Majesteit den Koning van België aangekocht.

*HEUVELE (Antonie van den). Deze Vlaamsche historieschilder, die in het begin der 17de eeuw te Gent geboren werd, was een leerling van Gaspard de Craijer, en heeft zich mede eenige jaren in Italië opgehouden. Men vindt vele stukken van hem in de kerken en kabinetten in zijne geboorteplaats en elders in België, van welke de meeste veel verdienste hebben. Het Museum te Gent bezit onderscheidene voortbrengsels van zijn penseel, en dat te Brussel eene voorstelling van den *Marteldood van Ste Aurelia;* dit laatste bevond zich vroeger in de Capucijner kerk aldaar. Hij overleed den 5 Augustus 1677 en ligt in de St. Bavo's kerk in zijne geboorteplaats begraven.

HEUVICK (Casper). Deze Vlaamsche schilder zag in 1550 het licht en werd te Oudenaarde geboren. Hij begaf zich reeds in jeugdigen leeftijd naar Italië en genoot aldaar het kunstonderwijs van Lorenzo Costa, schilder van den Hertog van Mantua, onder wiens leiding hij een verdienstelijk historieschilder werd. Hij is, waarschijnlijk in Italië, in 1611 overleden.

HEIJDE (Jan van der) werd geboren te Gorinchem in het jaar 1637. Hij heeft als schilder en werktuigkundige beide zich verdienstelijk gemaakt, en dus roem verworven zoowel in het gebied der kunsten, als in het vak der algemeen-nuttige uitvindingen. Zijne besliste neiging tot de teeken- en schilderkunst, deed hem in jongelingsjaren de stad Amsterdam zoeken, als de beste gelegenheid aanbiedende om zich daarin te oefenen. Vroeger had hij eenig kunstonderwijs genoten van een' glasschilder of glasschrijver. Het ontging zijn opmerkzaam oog niet, dat in genoemde stad de middelen tot behoorlijke verlichting der straten en tot blussching van brand zeer gebrekkig waren. Zijn vindingrijke geest spitste zich op beide deze voor het algemeen welzijn zoo belangrijke onderwerpen; met dat gelukkig gevolg, dat hij slaagde om in een en ander verbeteringen aan de hand te geven, die door het Stads-Bestuur onderzocht, goedgekeurd en

aangewend werden. Reeds in 1669 werden de straten op eene zeer voldoende wijze en onder het opzigt van Van der Heijde verlicht door lantaarnen, ingerigt en aangebragt

volgens zijne uitvinding; doch drie jaren later deed hij de nog veel gewigtiger uitvinding der slangbrandspuiten, die sedert, zoo in Amsterdam als elders, algemeen in gebruik gekomen zijn, en nog als het beste middel tot blussching en stuiting van brand beschouwd en aangewend worden. De Regering stelde den uitvinder in 1672 aan tot Algemeen brandmeester, en verleende hem octrooi op het vervaardigen der gezegde slangbrandspuiten. In 1690 gaf hij met zijnen zoon Jan van der Heijde, *de Jonge*, eene *Beschrijving* uit *der Slangbrandspuiten en hare wijze van brandblussing*, in folio, met platen. De hieraan verbonden werkzaamheden beletten den werkzamen man niet, om zich tevens onvermoeid bezig te blijven houden met het teekenen en schilderen van stadsgezigten, in welk kunstvak hij tot eene hoogte steeg, die vroeger niet gekend was en naderhand niet meer bereikt is. De gebouwen teekende hij niet alleen met de schroomvalligste naauwkeurigheid af naar het leven, maar hij schilderde met de grootste uitvoerigheid ook het metselwerk der gebouwen, alsmede de straten, schier steen voor steen, af, zonder dat zulks de minste stijfheid gaf of naar een werktuigelijk treuzelwerk zweemde, waarin na hem zoo velen vervallen zijn, die zich aan dit moeijelijke vak gewaagd hebben. Hij bezat het zeldzaam talent, om de verscheidenheden van kleuren en tinten, die zekere massa's van gevels en muurwerken aanboden, op het natuurlijkst na te bootsen en in de bekoorlijkste harmonie te houden met zijne ordonnanties; daarbij eene bijzondere bedrevenheid toonende in de afnemende grootte der metsel- en straatsteenen en het temperen der wijkende toonen. Verwonderlijk zijn ook in alle zijne tafereelen de gewone dag- en zonlichten, naar eisch van zaken, onderscheidenlijk en naar waarheid, op de schilderachtigste wijze en met een meesterlijk penseel in acht genomen. Bijna alle zijne tafereelen zijn rijkelijk met figuren, paarden en andere dieren gestoffeerd door den uitmuntenden kunstschilder Adriaan van de Velde. De dubbele verdienste dezer beroemde meesters in aanmerking nemende, kan het geenszins bevreemden, dat voor van der Heijde's kunstwerk steeds zeer aanzienlijke prijzen besteed worden. Onder anderen werd op de verkooping van A. de Haas van hem verkocht voor *f* 3,410.00, een *Gezigt op den Dam, een gedeelte van het voormalig Stadhuis en de Nieuwe Kerk te Amsterdam*, met stoffaadje van Van de Velde (deze schilderij is in het Kabinet van den Heer P. van Lennep te Amsterdam); en op die van G. Muller werd eene som van *f* 4,510.00 besteed voor een *Gezigt op een ruim plein, beplant met hoog geboomte; ter regterzijde eene Kerk van fraaije bouworde, benevens verscheiden andere schilderachtige gebouwen*, mede gestoffeerd door Adriaan van de Velde. Na den dood van den laatstgemelde in

1672, hebben Eglon van der Neer en anderen van der Heijde's schilderstukken met figuurtjes opgeluisterd. Het grootste gedeelte zijner kunstwerken zijn door hem vervaardigd tusschen 1660 en 1670. Was het voornamentlijk Amsterdam, waar hij zijne voorstellingen koos, hij heeft ook gezigten van kerken en gebouwen te Keulen, te Brussel, te Londen en elders vervaardigd, die hij op zijne reizen in Engeland, Duitschland en Vlaanderen geteekend had. Hij is in het jaar 1712 overleden. Het jaar vóór zijn' dood, toen hij vier en zeventig jaren oud was, had hij nog zulk eene vaste hand en scherp gezigt, dat hij een klein stukje schilderde, verbeeldende eene *Bibliotheekkamer*, waarin op eene tafel een opengeslagen boek lag, in hetwelk hij den letterdruk met de grootste naauwkeurigheid nagebootst had. De Museums te 's Hage en te Amsterdam bezitten van dezen meester vier *Stadsgezigten*, die allen door Adriaan van de Velde gestoffeerd zijn. Een derzelve, te 's Hage voorhanden, wordt gehouden voor een *Gezigt te Antwerpen;* de 3 andere, te Amsterdam, zijn *Gezigten op grachten, met prachtige gebouwen, geboomte, bruggen*, enz. De teekeningen van Van der Heijde komen weinig voor, en worden naar verdienste geschat en betaald. Zoo werden op de verkooping van de Vos van hem verkocht *de Ruïne van eene verbrande Stokerij te Amsterdam*, voor *f* 215.00; een *verbrand Huis in de Bloedstraat aldaar*, voor *f* 300.00; beiden met zwart krijt en Oost-Indischen inkt; voorts nog een *Hartenkamp*, omgeven met rasterwerk, en daarbij eenige herten. Op den voorgrond een boomstam, vol met takken en bladeren; deze teekening was met kleuren en gold *f* 180.00.

HEIJLBROEK (MICHIEL), geboortig van Gent, was schilder en graveur. Hij vestigde zich te Verona, waar hij grooten naam maakte en tot den ridderstand verheven werd. Toen hij in 1733 overleed, had hij bijkans den ouderdom van honderd jaren bereikt. Naar men wil, werkte hij, enkele weken vóór zijn' dood, nog zonder bril.

HEIJLBROUCK (NORBERTUS). De vader van dezen kunstenaar was graveur van de Munt te Brugge, in welke stad hij in 1749 zich met zijne familie was komen vestigen, om aldaar bij het openen der Munt zijne kunst uit te oefenen. Norbert, afstammeling uit drie achtervolgende geslachten van voorname graveurs, toonde van jongs af aan grooten lust en geschiktheid voor de kunst. De eerste teekenlessen van zijn' vader werden al spoedig opgevolgd door het Academisch onderwijs, en reeds in 1757 won hij den eersten prijs, en vertrok kort daarop naar Parijs om zich verder te bekwamen. Bij zijne terugkomst zocht hij eerst te Brussel en vervolgens zich te Gent neder te zetten, doch geene aanmoediging vindende, keerde hij naar Brugge terug, en werd aldaar in 1775 aangesteld tot Adjunct-Professor bij de Academie. Hij stierf aan eene kwijnende ziekte, den 8 December 1785. Er komen zeldzaam prenten van hem voor.

HEIJLEN (GONZALES VAN) was een Antwerpenaar van geboorte en leefde omstreeks het jaar 1694. Volgens Papillon heeft hij in eene losse en geestige manier in hout gesneden. Er bestaan van hem onderscheiden titelplaten en andere boekprenten.

HEIJMANS (WILLEM GEORGE FREDERIK) werd geboren te 's Gravenhage in het jaar 1799. Zijne opkweeking in de kunst had hij voornamentlijk te danken aan den Heer J. W. Pieneman; doch hij oefende tevens zich aan het Haagsche Teekengenootschap en won in 1825 bij hetzelve de zilveren medaille, wegens het teekenen naar het naakt model. Het volgende jaar werd hij door hetzelfde Genootschap met de Rijks medaille bekroond. De Heer Heijmans, die portretschilder is, heeft zich ook toegelegd op het schilderen van landschappen, paarden en bloemen. Hij is sedert 1829, gedurende acht jaren de teekenmeester geweest van H.H. K.K. H.H. de Prinsen Zonen en Prinses Sophia, Dochter van H.H. M.M. de Koning en Koningin der Nederlanden. De Heer Heijmans is gehuwd met Mejufvrouw S. C. M. ten Harkel en heeft twee dochters, die ook de kunst beoefenen. Onder zijne leerlingen behooren de Heeren J. R. Postbrants en Vaupel Klein te 's Hage, en Marinus Mongers te Doesburg.

* HEIJMANS (JAN HENDRIK) kwam te Leeuwarden ter wereld, op den 19 Februarij

des jaars 1806, en genoot aldaar het onderwijs van den bekenden Vrieschen schilder W. B. van der Kooi, onder wiens leiding hij zich met vrucht op het schilderen van binnenhuizen en portretten toelegde. In 1840 bezocht hij een gedeelte van Duitschland en hield zich een geruimen tijd te Munchen en Dresden op, om zich verder in zijn vak te bekwamen. Vele portretten en familiestukken zijn ons van dezen meester bekend, die zich alle door goede houding en treffende gelijkenis onderscheiden. De Heer Heijmans is thans te Zwolle gevestigd.

*HEIJNDRICKX (Felix Jan Ferdinand) zag den 9 Januarij 1799 te Gent het levenslicht, en legde zich meer uit aangeboren neiging en liefhebberij, dan wel om daaruit een middel van bestaan te vinden, op het teekenen toe. Hij beoefende deze kunst aanvankelijk met den besten uitslag, en genoot het voorregt dat David hem onder zijne leiding nam. Zich vervolgens naar Parijs begeven hebbende, benuttigde hij aldaar de lessen van den Heer Gros, een der bekwaamste leerlingen van David en een der beste koloristen van de Fransche school. De Heer Heijndrickx heeft onderscheiden portretten geteekend, die zeer veel verdienste hebben; ook heeft hij er met olieverw geschilderd. Zijn voorname vak is echter het historiële. De Koninklijke Maatschappij van Schoone Kunsten te Gent, droeg dezen kunstenaar haar lidmaatschap op en wees hem in 1820 eene medaille toe, voor zijne op de tentoonstelling aldaar aanwezige kapitale ordonnantie, *Hector* voorstellende, *Pâris deszelfs gedrag verwijtende*. Voorts vinden wij nog de navolgende stukken van hem vermeld, als: *eene Heilige Familie; — Briseïs, op last van Agamemnon uit de tent van Achilles ontvoerd* (Antwerpen 1822); — *de musicerende Vrouw; — de slapende Vrouw* (Brussel 1824); — *Gevecht van Hillegem, in* 1572 (Gent 1824); — *het Consult* (Gent 1833).

HEIJNINCX (Egidius Stephanus), geboren den 27 Februarij 1813 te Breda, is een bouwmeester, te Amsterdam woonachtig. Hij werd in dat vak opgeleid door den Ridder Felix Duban, architect van den Minister van Publieke Werken en der School van Schoone Kunsten te Parijs. Tot bevordering zijner studiën, doorreisde de Heer Heijnincx achtervolgens, in de jaren 1835, 1836, 1837 en 1838, geheel België, Frankrijk, Italië en een gedeelte van Zwitserland en Duitschland. De Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam heeft dezen kunstenaar in 1840 tot lid derzelve verkozen. Op de in 1841 te 's Gravenhage gehouden tentoonstelling, bevond zich van hem eene teekening, zijnde eene *Bouwkundige compositie*, in Florentijnschen bouwtrant.

* HILVERDINK (Johannes), wiens ouders, Jacobus Wilhelmus Adrianus Hilverdink en Anna Maria Corver, als tooneelkunstenaars aan den Amsterdamschen Schouwburg verbonden waren, werd te Groningen, den 28 Januarij 1813 geboren en is thans te Amsterdam woonachtig. Hij schildert landschappen en watergezigten, en genoot gedurende vier jaren het onderwijs van den Heer J. A. Daiwaille, terwijl hij zich gedurende vijf jaren aan de Koninklijke Academie ter laatstgenoemde plaatse, onder de leiding van den Ridder Pieneman oefende. Op de verschillende sedert 1836 in ons vaderland gehoudene tentoonstellingen, heeft men gelegenheid gehad voortbrengsels van het penseel des Heeren Hilverdink te aanschouwen.

HIMPEL. Zie TER HIMPEL.

*HITCHEOCK (John Thomas). Deze bouwmeester kwam in 1812 te Amsterdam ter wereld. Reeds in jeugdigen leeftijd trok hij naar Engeland en verbleef acht jaren lang te Londen, waar hij het bouwkundig onderwijs van den architect P. Hardwich genoot. Daarna doorreisde hij gedurende twee jaren Groot-Brittannië en keerde vervolgens naar zijne geboortestad terug, van waar hij in 1841, na een verblijf van vijf jaren, naar Java onder zeil is gegaan om in die gewesten zijne bouwkundige talenten te benuttigen. Gedurende zijn verblijf in Holland heeft hij een aantal werken tot stand gebragt, waaronder behooren: het Societeitsgebouw *de Vriendschap*, te Amsterdam; het huis van den Heer Casso, bij de Velperpoort te Arnhem; de buitenverblijven der Heeren Insinger,

bij Haarlem, Rutgers van Rozenburg, Boekhorst en Rothuis, bij Soestdijk, en F. van Hall, bij Velsen; een Belvédère op het buitenverblijf van den Heer Hope, te Heemstede; een koepel voor den Heer Stoop, op den Amersfoortschen berg; en meer andere gebouwen in Italiaanschen trant.

HOBBEMA (**Meindert**). De schrijvers zijn het niet eens ten opzigte van de plaats, binnen wier muren deze groote landschapschilder is geboren geworden. De een maakt hem naar zijn' naam een Vries, de andere een Haarlemmer, de derde een Drentenaar. In Engelsche schrijvers vindt men Antwerpen en Hamburg als zijne geboorteplaats opgegeven. Volgens de laatstgemelden zou hij in 1611 het licht gezien hebben. Zooveel is ten minste zeker, dat hij in Holland gewoond en gewerkt heeft. De Geldersche streken met hare watermolens, de Drentsche met den bijzonderen bouw harer hoeven, en in 't algemeen de schilderachtigste partijen van ons land hebben beurtelings zijnen opmerkzamen geest getrokken en zijn onnavolgbaar penseel bezig gehouden. Hij staat in rang, zoo niet boven, althans met Jacob Ruisdael gelijk. Hij verstond de zoo moeijelijke kunst om in de even behaaglijke als natuurlijke voorstelling van betooverend schoone landstreken, helderheid met kracht te vereenigen. Zijn koloriet is schitterend, waar de speling der middagzonnestralen zulks vereischte, of weder zedig bij gewonen dag of betrokken lucht. In de tempering der wijkende lichttinten was hij onnavolgbaar waar. Zijne gronden zijn vlak en breed gepenseeld; zijn boomslag is dartel; zijne wolken zijn dun, en drijven, met goudgloed gezoomd, in harmonie met den toon van het landschap, achter het hoog oprijzend geboomte statig henen. Waar het welbegrepen kunstbegrip het vorderde, was hij transparant in de schaduwtinten, en daardoor wist hij oneindig veel tot het magiek effect van het geheel bij te dragen. — Van de Velde, Berchem, Lingelbach en anderen hebben in eenige zijner landschappen de stoffaadje geschilderd. Zijn kunstwerk, waarvan men vroeger de hooge waardij niet scheen te beseffen, wordt thans duur betaald. Op de in 1822 te Amsterdam gehouden verkooping van 't schilderijkabinet van den Heer Stinstra, werd voor een *heuvelachtig en boschrijk Landschap* van Hobbema, *f* 7,000.00 betaald; op die van het schilderijkabinet van den Heer G. Muller in 1827, werd een kloek *Landschap met een' watermolen* van dien meester, voor *f* 13,075.00 verkocht; en in de veiling der kunstnalatenschap van den Heer Jacob de Vos, werd er voor een *Geldersch Landschap* van hem *f* 11,400.00 besteed. Volgens de beredeneerde Catalogus van Smith, Londen 1835, zijn er 124 schilderijen van dezen meester in Europa bekend, waarvan de meesten in Engeland zich bevinden. De Heer Baron Verstolk van Zoelen, te 's Hage, bezit het hiervoor vermelde in 1827 verkochte landschap, alsmede de bekende *Haringpakkerijtoren*. In België zijn er slechts 5 stukken van dezen meester voorhanden, waarvan één in het Kabinet van Z. M. den Koning van België, zijnde *een Gezigt in Drenthe*, en één in het Kabinet van den Hertog van Arenberg, zijnde *een Landschap met een kalkoven*.

* **HOCQUART** (**Ildephonze**), landschapschilder te Antwerpen, werd te Geersberge (*Grammont*) in 1819, den 19 Julij, geboren en is de zoon van een boekdrukker aldaar. Na het eerste onderwijs van den Heer Ducorron genoten te hebben, begaf hij zich naar Antwerpen, waar hij zich verder onder den Heer E. F. de Block op de kunst toelegde. Meerdere bijzonderheden omtrent dezen jeugdigen kunstenaar zijn ons niet bekend.

HODGES (**Charles Howard**), een Engelschman van geboorte, doch door zijne veeljarige vestiging onder ons, tot de Hollandsche school behoorende, was een man van uitstekende gaven in het schilderen van portretten. Eene onovertrefbare gelijkenis, een krachtig en schoon koloriet en eene breede penseelsbehandeling, vereenigen zich in al zijne afbeeldingen, waaronder men een aantal der voornaamste staatslieden, geleerden en kunstenaars van zijnen tijd telt, onder anderen den *Raadpensionaris Schimmelpenninck* ten voeten uit, *Z. M. Koning Willem I*, *Jeronimus de Bosch*, *M. van Marum*, *Reinier Vinkeles*, *Mevrouw Ziesenis*, *geboren Wattier* enz. Ook als graveur in de zwart-

kunst-manier moet de Heer Hodges onder de beste meesters van zijnen tijd gerekend worden. Men heeft van hem, behalve het bovengemeld *Portret van den Raadpensionaris Schimmelpenninck* en andere *Portretten van voorname Generaals en Staatslieden*, ook eene fraaije plaat naar de beroemde schilderij van Rembrandt, bekend onder den naam van den *Scheepsbouwmeester*, thans te Londen; voorts een *gekruisten Christus*, *met Maria en Johannes*, naar van Dijck; een *Haringvrouwtje*, naar Metzu enz. De Heer

Hodges, die den 24 Julij 1837, in den ouderdom van drie en zeventig jaren te Amsterdam overleden is, was lid van de 4de Klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, en behoorde tot de Commissie die, na de herstelling van Neêrlands zelfstandigheid, de ons door de Franschen ontroofde schilderijen uit Parijs terug gehaald heeft.

HOECK (Jan van) heeft zijnen leermeester Rubens nagenoeg geëvenaard in talenten en in verworven eereblijken. Hij werd in 1600 te Antwerpen geboren en met zorg opgekweekt. De letteren en wetenschappen beoefende hij met den gelukkigsten uitslag alvorens zich tot de schilderkunst te bepalen. Rubens vormde hem voor de kunst, zonder hem zijne liefde voor de letteren te doen verliezen. Meester en leerling hadden denzelfden smaak gemeen. Eene aanmerkelijke hoogte in de kunst bereikt hebbende, begaf van Hoeck zich naar Italië, de reis nemende door Duitschland. Te Rome studeerde hij eenigen tijd zonder zich bekend te maken. Al spoedig werd zijne verdienste ontdekt en gehuldigd door aanzienlijken en kunstenaars, die hem kwamen bezoeken. Verscheiden Kardinalen gaven hem werk; alle Kabinetten werden hem geopend; hij werd met onderscheiding ontvangen in de letterkundige genootschappen. Hij besteedde nogtans uitsluitend zijnen tijd aan het bestuderen der klassieke meesterstukken. Men verlangde dat hij zich te Rome mogt vestigen; doch Keizer Ferdinand II had hem ondershands reeds doen overhalen om zijn Hof te bezoeken. Hier vervaardigde hij uitstekende kunstwerken voor paleizen en kerken, schilderde de afbeeldsels der Prinsen en grooten van Duitschland, ook aan de Hoven der Keurvorsten, en zamelde er een rijken oogst in van voordeel en roem. Gaarne had men hem ook daar bestendig bezeten, doch hij verlangde naar zijn vaderland terug te keeren. Hij vergezelde den Aartshertog Leopold naar Vlaanderen, verwierf den titel van eersten schilder van diens Huis, en voldeed in zijne kunstwerkzaamheden ook aan onderscheidene bestellingen, die in Duitschland en Italië aan hem opgedragen werden. Zijne glorierijke loopbaan mogt zich niet verder uitstrekken dan tot in het jaar 1650. Van Hoeck teekende vast en naauwkeurig; zijn koloriet is krachtig en natuurlijk; ook in zijne groote werken was zijn delicaat penseel kennelijk. Zijne portretten zweemden naar die van van Dijck. De St. Jacobs kerk te Antwerpen bezit van hem eene *Aanbid-*

ding der Oostersche wijzen; te Brugge is van van Hoeck een *Christus aan het kruis*, en te Leuven, in de kerk van St. Quentin, eene *Graflegging*, enz.

* HOECKE (J. VAN). Deze architect kwam te Ledeberg ter wereld, en heeft in 1832 te Gent, waar hij woonachtig is, een *Plan* in het licht gegeven *tot verdeeling van het terrein der oude Citadel aldaar.*

HOEFNAGEL (JORIS) werd uit een deftig geslacht te Antwerpen geboren in het jaar 1545, en tot de studie der letteren en wetenschappen opgeleid. Wel oefende hij zich daarin vlijtiglijk en met zulk een gelukkig gevolg, dat hij een geleerd man en een goed dichter werd, maar van zijne jeugd af aan toonde hij tevens eene zoo onbedwingbare zucht voor de teeken- en schilderkunst, dat hij ook daaraan onder de leiding van Hans Bol veel tijd besteedde, en vervolgens op zijne reizen in vreemde landen zich bestendig bezig hield met het teekenen van land- en stadgezigten, beelden in verschillende kleederdragten, dieren, enz. Dit alles behandelde hij zeer uitvoerig en met groote naauwkeurigheid, en werd een uitstekend miniatuurschilder. Door tegenspoeden en aanzienlijke verliezen getroffen, vond hij in de kunst een meer dan toereikend middel om zijn fortuin te herstellen. De Hertog van Beijeren, de Kardinaal Farnese en de Hertog van Inspruck, wisten zijne talenten te schatten en betaalden hem onbekrompen voor zijne kunstrijke miniatuurwerken. Ten laatste zelfs geraakte hij in dienst van Keizer Rudolf en genoot eene aanzienlijke jaarwedde. In den vermaarden landbeschrijver Abraham Ortelius, die hem op eenige zijner reizen vergezelde, had hij eenen vriend aangetroffen, wiens belangstelling tot deze gelukkige uitkomsten hielp bijdragen. Hij is te Weenen in den jare 1600 overleden; een zoon, JACOB genaamd, nalatende, die ook uitnemend in de kunst ervaren was. Deze werd geboren in 1575, en heeft 52 stuks studiën van zijns vaders vinding, fraai in het koper gebragt en te Francfort uitgegeven.

* HOEG (JOZEF VAN), is een schilder, te Mechelen woonachtig. Men kent van hem: eene afbeelding van *de Militaire Gevangenis te Mechelen, oudtijds eene der stadspoorten, genaamd Klinkepoort; — Gezigt op den St. Rombout's toren* (Antwerpen 1828); — *eene rustende Groep bij een Madonabeeld* (Brussel 1833).

HOEK (ROBERT VAN) werd te Antwerpen geboren in het jaar 1609. Men bewondert eene bijzondere net- en uitvoerigheid, een voortreffelijk koloriet, eene naauwkeurige teekening en rijkheid van ordonnantie in zijne werken, die veelal bestaan in kampementen, optogten en belegeringen, en waarvan de figuurtjes zoo klein zijn, dat men een vergrootglas moet gebruiken om ze naar waarde te schatten. Descamps zag in Parijs van hem een dergelijk kamp met een uitgestrekt veld en een talrijk leger, waarbij men krijgsmanoeuvres, strafoefeningen enz. zag voorgesteld. Voor de Abdijkerk van St. Vinox schilderde hij de Apostelen, in twaalf tafereelen, en op den achtergrond hunnen marteldood. Van Hoek was Controleur der vestingwerken van geheel Vlaanderen.

HOEKGEEST (G.). In het Koninklijk Museum te 's Gravenhage vindt men een fraai tafereeltje van dezen schilder, van wien geene levensbijzonderheden bekend zijn. Hetzelve bevond zich reeds in het Kabinet van Prins Willem V, en stelt dat gedeelte van het inwendige der Nieuwe kerk te Delft voor, waar men een schilderachtig uitzigt heeft op de beroemde Graftombe van den grondlegger van Neêrlands aloude vrijheid. Het is krachtig van koloriet, uitmuntend van effect en fiks gepenseeld. Van Gool maakt ook melding van hem in het 1ste Deel van zijnen *Nieuwen Schouwburg der Nederlandsche Kunstschilders*, bl. 29, op deze wijze: «In het nazien van verscheiden kunstwerken op «den Haagschen Doele, vond ik nog drie stukken, waarvan er twee zijn, die ieder zes «gewapende officieren, halflijfs geschilderd, bevatten; het derde vertoont een vaandrager «ten voeten uit. Deze drie stukken zijn uitvoerig en fraai geschilderd door eenen Hoekgeest; «zij zijn gejaarmerkt 1621.»

* HOEN (CORNELIS PIETER 'T) werd den 3 Maart 1814 te Amsterdam, uit een deftig geslacht geboren. Aanvankelijk voor den koophandel bestemd, legde hij zich daarop

gedurende onderscheidene jaren toe, inmiddels, tot uitspanning, de teeken- en schilderkunst, onder de leiding van den Heer Roth beoefenende. Naar mate hij daarin vorderingen maakte, ontwaakte bij hem meer en meer de lust om zich uitsluitend op het schilderen toe te leggen, zoodat hij in 1841, met ter zijde stelling van alle andere belangen, besloot om zijne neiging op te volgen en zijne vroegere bestemming te laten varen. Hij vestigde zich nu te 's Hage, en genoot sedert het onderwijs van den verdienstelijken A. Waldorp. Op verschillende tentoonstellingen in ons vaderland werd van zijn werk aangetroffen, bestaande in stads- of havengezigten, door hem in uitvoerigen trant behandeld. Zoo zag men op die te Amsterdam in 1840, twee schilderijen van hem, voorstellende *eene Stadspoort* en *een Havengezigt;* terwijl hij op die van 1838 ter zelfde plaatse, *een Geldersch Stadsgezigt* geleverd had. Reeds sedert een zestal jaren houdt de Heer 't Hoen zich bezig met eene verzameling teekeningen en prenten bijeen te brengen, waaronder verschillende teekeningen aanwezig zijn, die onder de fraaiste voortbrengsels der hedendaagsche Hollandsche school kunnen gerekend worden te behooren. De Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam, droeg aan dezen ijverigen beoefenaar en beminnaar der kunst, in 1840 haar lidmaatschap op.

HOET (Gerard), te Bommel geboren in 1648, gaf al vroegtijdig blijk van een geschikten aanleg voor de kunst. Zijn vader, die een glasschilder was, bevorderde de eerste ontwikkeling van zijn talent, hetwelk later door Warnard van Rijsen ontwikkeld werd. Meester geworden, woonde hij beurtelings te Utrecht, te Amsterdam en in den Haag; zich voornamentlijk bezig houdende met het schilderen van plafonds, zaal-, deur- en schoorsteenstukken, waartoe zijne diepe kennis van geschied- en fabelkundige zaken, gevoegd bij eene vlugge hand, hem bijzonder te stade kwamen. Doch hij schilderde ook in beknopter bestek wèl geordonneerde stukjes met voorstellingen uit de gewijde en ongewijde historiën, die in vroegere jaren voor 2 tot 400 gulden verkocht werden. Hoet heeft ook eene menigte teekeningen voor boekprenten gemaakt, onder anderen ook voor de *Tafereelen der voornaamste geschiedenissen van het O. en N. Testament*, die in 1728 in 3 folio deelen in 't licht gegeven werden. Ook heeft Hoet enkele prentjes met voorstellingen uit de mythologie geëtst. Het Rijks Museum te Amsterdam bezit van hem: *het Huwelijk van Alexander en Roxane;* een *Triumf van Alexander* en 2 *Landschappen met ruïnen.* Deze meester is in 1733 te 's Gravenhage overleden; nalatende twee zonen, genaamd Gerard en Hendrik Jacob. De eerste is meest bekend door zijne *Aanmerkingen op van Gool's Leven der Schilders* en zijne *Prijs-Catalogussen van kunstverkoopingen*, in 1752 in 2 deelen te 's Hage uitgegeven. Hij dreef grooten handel in schilderijen. Zijn broeder, geboren in 1693 en overleden in 1733, schilderde moderne gezelschappen, en bloemen en vruchten, waarin hij den beroemden van Huijsum trachtte na te volgen.

* HOEVENAAR (Willem Pieter) leerde de beginsels der teekenkunst van den Heer C. van Geelen, den zoon, en oefende zich daarin verder onder de leiding van den Heer P. C. Wonder. Na het vertrek van dezen zijnen meester naar Engeland, trachtte hij door eigen inspanning te voorzien in hetgeen hem nog ontbrak en beproefde hij, zonder andere leiding dan zijn gevoel, zich de behandeling van het penseel eigen te maken, in welke pogingen hij zoo gelukkig slaagde, dat hem thans algemeen eene eervolle plaats onder de Hollandsche genreschilders toegekend wordt. Ook zijne teekeningen, zoo in kleuren als in sepia gewassen, bezitten onmiskenbare verdiensten en zijn bij de liefhebbers zeer gewild; dezelve stellen, even als zijne schilderijen, binnen- of buitenhuizen voor, veelal gestoffeerd met figuren in oud-Hollandsche of Spaansche kleederdragt. De Heer Hoevenaar werd den 16 Maart 1808 te Utrecht geboren en is aldaar mede woonachtig.

HOEIJ (Lucas en Jan de) werden te Leiden geboren, de eerste in 1533, de laatste in 1545. Hunne moeder was eene dochter van Lucas van Leijden. Zij waren beiden schilders. Lucas is te Utrecht overleden in 1604; zijn broeder te Parijs in 1615, alwaar hij,

in dienst van Hendrik IV, onder anderen met het opzigt over het Koninklijk Schilderijkabinet was belast geweest.

HOFMAN (Pieter) werd den 31 Augustus 1755 te Dordrecht geboren, en was een leerling van Joris Ponsen. Zijn' vader, die een drokken schilders- of verwerswinkel had, was hij van jongs af behulpzaam in het schilderen van tuinsieraden, deur- en schoorsteenstukken, uithangborden, die toen in Dordrecht door de voornaamste meesters werden vervaardigd, en dergelijke werken meer. Na het overlijden van zijn' vader, zette hij diens winkel voor zijne rekening voort. Het ontbrak hem toen en vroeger aan tijd, om zich gezet met het schilderen van kabinetstukjes bezig te houden; doch telkens, als de gelegenheid er gunstig toe was, schilderde hij landschappen, vruchtstukken en graauwtjes, die gansch niet onverdienstelijk waren. Wij zagen van hem eene bijzonder fraaije kopij naar Metzu op eene verkleinde schaal, voorstellende eene *Vogelverkoopster*. Schrijver dezes, die in zijne jongelingsjaren teeken- en schilderlessen van Pieter Hofman ontving, herinnert zich altijd dien ijverigen en achtingswaardigen man en de dagen bij hem doorgebragt, met een wezentlijk genoegen. Hij was mede-oprigter en bestuurder van het Genootschap *Pictura* te Dordrecht, en is te dier stede overleden den 9 April 1837, zijnde hij door de leden van dat Genootschap begraven.

* HOFFMAN (M.). De Verzameling van hedendaagsche Hollandsche en Belgische kunst, door dezen Rotterdamschen liefhebber bijeen gebragt, onderscheidt zich, behalve door schoone voortbrengsels van Schelfhout, J. C. Schotel, B. C. Koekkoek, Braekeleer, Wappers en andere schitterende talenten, ook door tafereelen van Kobell en Ommeganck, alsmede door een stuk van Noël, hetwelk onder de liefhebbers meer bijzonder bekend is onder den naam van *het Kuipertje*. Deze geachte kunstminnaar gaat ijverig voort met aan zijn reeds zoo fraai Kabinet nog meerdere uitbreiding te geven; ten blijke waarvan strekke, dat door hem op de verkooping der Verzameling van den Heer Jacopssen, in October 1841 te Brussel gehouden, 3 schilderijen werden aangekocht, als: een bevallig en schoon genrestukje van Dijckmans; een voortbrengsel van den Franschen schilder Bellangé; en *een Herder, zijne kudde bij het ondergaan der zon huiswaarts drijvende*, door Noël.

HOGENHUIJZEN (Elisabeth Georgine), tot een aanzienlijk geslacht behoorende, werd in 1776 te 's Gravenhage geboren, en beoefende tot hare uitspanning de teeken- en schilderkunst, waarin zij bijzonder gelukkig slaagde. Hare lievelings-voorwerpen waren bloemen en vruchten. Het verdienstelijke meisje bereikte slechts den ouderdom van achttien jaren.

HOLAART (J.) was in den deftigen stand te Dordrecht geboren omtrent 1716. Hij was portret- en glasschilder, en heeft ook in *mezzo tinto* gegraveerd.

HOLLANDER (Jan de), die te Antwerpen geboren werd en ook aldaar overleden is, schilderde met olie- en waterverwen. Volgens van Mander was hij een goed landschapschilder. Zijne vrouw bezocht in Braband en Vlaanderen de markten met eene schilderijkraam. Zij vonden daarin een rijkelijk bestaan. Hij leefde in de 16de eeuw.

* HOLLANDERS, Pz. (Johannes) is de zoon van een huis- en meubelschilder te Oosterhout, Provincie Noord-Braband, en kwam aldaar den 17 Maart 1821 ter wereld. Hij genoot het onderwijs van den historieschilder N. de Keijser te Antwerpen, en schildert zoowel onderwerpen uit de gewijde geschiedenis, als portretten. Op de Amsterdamsche tentoonstelling van 1840, bevonden zich van dezen jeugdigen kunstenaar de vier levensgroote borstbeelden der *Evangelisten*, alsmede eene voorstelling van *Christus, van het kruis afgenomen zijnde, liggende in den schoot van Maria*. De Heer Hollanders is in zijne geboorteplaats woonachtig.

HOLSTEIN (Pieter) was een glasschilder en een goed teekenaar en graveur, die, ook naar het teeken- en schilderwerk van andere voorname Hollandsche kunstenaars, portretten van aanzienlijke personaadjes, in den smaak van Jan Visscher in het koper

heeft gebragt. Zoo kent men van hem de portretten der plenipotentarissen op het Congres van Munster, in 26 bladen. Zijn zoon

HOLSTEIN (CORNELIS) werd te Haarlem geboren in 1620 en bloeide omtrent het jaar 1651 te Amsterdam. Hij had de eerste begrippen der teekenkunst, en vermoedelijk ook de grondregelen der schilderkunst, aan zijnen vader te danken, en heeft zich ook in het glasschilderen onderscheiden. Houbraken vermeldt als een zijner kapitale stukken, een *Triumf van Bacchus*, met vele naakte vrouwenbeeldjes en kindertjes, dat verwonderlijk natuurlijk en kunstig geteekend en geschilderd was. Onder meer andere voortreffelijke stukken, vervaardigde hij voor het Stadhuis van Amsterdam verscheiden kunstwerken, die zijn meesterlijk penseel tot eer verstrekken. In de Weeskamer schilderde hij een *Plafond*, waarop hij eene menigte *in de lucht vliegende vogels* verbeeld had, en voor den schoorsteen het *Zinnebeeld der geregtigheid*, *gezeten op een wolk en omringd door kindertjes*, die zij tracht te beschutten in de plooijen van haar kleed, dat zij met de regterhand even opheft; in de linkerhand houdt zij eene weegschaal. Voor dezelfde Kamer schilderde hij nog den wetgever *Lycurgus*, *zijn' neef als wettigen erfgenaam aannemende.* Dit vertrek is de eetzaal in het tegenwoordig Koninklijk Paleis. In de *Catalogue raisonné d'estampes de Winckler*, *par Huber et Stimmel*, *tome* 3, vindt men een aantal door C. Holstein gegraveerde prenten vermeld, bestaande meest in *Bacchanalen*, *kinderspelen en dergelijke.* Voorts ook nog de opgave van eenige portretten, door zijn' vader Pieter Holstein gegraveerd. Vergelijk verder ook het *Manuel des curieux et des amateurs de l'art*, *par M. Huber et C. C. H. Rost*, *tome* 5. Wij hebben ons uit de verwarde opgaven omtrent den geboortetijd en de kunstwerken van Pieter en Cornelis Holstein, niet anders kunnen redden, dan het geboortejaar van den laatsten te stellen op 1620, in plaats van op 1653, zoo als Houbraken en anderen aanteekenden.

* HOLTZHEIJ (MARTEN) verdient alhier, hoewel uit Ulm geboortig, vermeld te worden, daar hij zich in de eerste helft der 18de eeuw te Amsterdam gevestigd had en zich aldaar door het snijden van medailles veel naam maakte; bijzonder verdienstelijk is onder anderen eene door hem vervaardigde medaille op Gustaaf Willem Baron van Imhoff, de 27ste Gouverneur-Generaal van Neêrlandsch Indië. Er bestaat eene catalogus van de door hem vervaardigde kunstwerken, die in 1755 te Amsterdam is uitgegeven.

* HOLTZHEIJ (JOAN GEORGE). Deze zeer bekwame medailleur was een afstammeling van Marten Holtzheij en bloeide in de tweede helft der vorige eeuw te Amsterdam, in welke stad hij geboren was en ook overleed. Onder anderen vervaardigde hij eene medaille op den dood van Frederik II, Koning van Pruissen, die van zijn uitstekend talent getuigde, en voornamentlijk om de gelijkenis van het portret, zeer op prijs gesteld wordt; ook schrijft men eene medaille, waarop de beeldtenis van Lodewijk XVI, aan dezen kunstenaar toe, die zich door een groot aantal voortbrengsels een blijvenden roem heeft verzekerd. De door hem nagelaten verzameling van, meestal nieuwe, penningen, die in 1809 in het openbaar verkocht werd, bragt omtrent vier duizend guldens op.

* HON (HENRI LE), kapitein bij de infanterie in het Belgische leger, en Professor in de teekenkunst aan de Militaire Academie te Brussel, beoefent als liefhebber de kunst op eene allezins verdienstelijke wijze. Hij werd te Lez Pommereul, een dorp in Henegouwen, den 20 Januarij 1809 geboren. Tot den krijgsmansstand bestemd en opgeleid, verwaarloosde hij evenwel de natuurlijke neiging zijns geestes, die hem tot schilderen en teekenen dreef, niet, maar trachtte hij zich reeds vroeg, hoewel zonder eenige leiding, tot een kunstenaar te vormen. Drie teekeningen in sapverwen waren de eerste proeven, welke de Heer le Hon het publiek op de Brusselsche tentoonstelling van 1836 aanbood: dezelve vonden grooten bijval en droegen, naar het oordeel der kenners, den stempel van echt talent. Later beproefde hij zijne krachten ook in de olieverwen, waarin hij mede zoo gelukkig geslaagd is, dat hem tegenwoordig teregt eene plaats onder de Belgische meesters wordt toegekend. Deze ijverige liefhebber, die zijn penseel bepaaldelijk aan het

schilderen van zee- en strandgezigten wijdt, heeft, behalve de kusten van zijn vaderland, ook die van Holland en Frankrijk herhaaldelijk bezocht. Verschillende zijner bij die gelegenheden vervaardigde studiën, heeft hij op steen gebragt en uitgegeven.

HONDEKOETER (Gillis de) was een afstammeling uit een oud adellijk Brabandsch geslacht, hetwelk uit hoofde van godsdienstige vervolging, naar Holland de wijk had genomen en in groote ongelegenheid geraakt was. Gillis, die in zijne jeugd tot uitspanning teekenen geleerd had, zocht nu in het verder beoefenen van dit vak en vervolgens van de schilderkunst, een middel van bestaan te vinden. Eerst schilderde hij portretten, naderhand ook landschappen in den trant van R. Saverij en David Vinckenboons, die hem daarin onderwezen hadden. Ook had hij verdienste in het schilderen van vogels. Een zijner dochters, Jozina geheeten, huwde met Jan Baptist Weeninx.

HONDEKOETER (Gijsbert de) werd in 1613 te Utrecht geboren, en was een zoon van Gillis voormeld, die hem in de kunst onderwezen had. Zijn vak waren hanen, hennen en andere huiselijke vogels, die hij bijzonder natuurlijk schilderde. Hij stierf in 1653.

HONDEKOETER (Melchior de), zoon van den laatstgemelde, werd in het jaar 1636 te Utrecht geboren. Zijn vader, dien hij verre in de kunst overtroffen heeft, en zijn oom J. B. Weeninx, hebben hem voorgelicht in het kunstvak, waarin hij eenen onvergankelijken roem verworven heeft. Paauwen, fazanten, kalkoenen, hoenders en andere uit- en inlandsche vogelen, zoo levend als dood, schilderde hij met een meesterlijk penseel. Zijne ordonnanties zijn gevariëerd en rijk; zijn koloriet is waar en schoon. Het zou bezwaarlijk zijn de natuur naderbij te komen. Er behoorde eene levendige verbeelding en een poëtische geest toe om, zoo als hij deed, het pluimgedierte in zijne verschillende bewegingen en neigingen voor te stellen. Men vindt aangeteekend, dat hij een' haan bezat, dien hij had weten te leeren hem tot model te dienen, zelfs met uitgespreide vleugelen, en dat hij naar keuze met zijn' maalstok denzelven wist te stellen naar dat hem zulks in zijne ordonnanties te pas kwam. Bovendien had Melchior eene zeer groote verdienste in het schilderen van viervoetige dieren. Deze meester is overleden in 1695. Op Braamcamp's verkooping waren twee stukken van hem; het eene voorstellende een *Plein, waarop velerlei vogels gezien worden, als op den voorgrond eenige kuikens, twee hoenderen en een kalkoen; wat verder een kraaijende haan, omringd van verscheiden hennen; in het verschiet eene boerderij;* het andere was een *Landschap, waar bij den stam van een' boom een fraaije waterhond ligt, en daarachter een bok, geit en andere dieren.* Het eerste werd voor *f* 470.00, het laatste voor *f* 1,350.00 verkocht. Eene waterverwteekening, waarop een *Paauw en meer gevogelte*, gold op de verkooping van de Vos *f* 50.00. Verscheiden stukken van zijn penseel versieren de Rijks Museums te 's Hage en te Amsterdam. In de eerste dezer steden bewaart men 2 stukken

met *Verschillend gevogelte;* een dito, *waar een raaf van zijne vederen beroofd wordt*, en een *Gezigt der diergaarde van Koning Willem III op het Loo.* Amsterdam bezit niet minder dan 8 schilderijen van M. de Hondekoeter, waaronder 2 met *Levende vogels;* voorts een *Bloemstuk, met verscheiden planten, vogels en kapellen;* een stuk met *Dood wild;* eene *Afbeelding van papegaaijen, andere vreemde vogels en apen;* een *Landschap, met een dooden reiger, aan een' tak van een' boom hangende, doode eenden, patrijzen, een gans en jagtgereedschap;* een *Pendant*, met *fazanten, haas, paauwen enz.;* en eindelijk een *Gezigt op eene hofstede, met een pellikaan en nog eene menigte uitlandsche vogelen.* Dit stuk is bekend onder den naam van het drijvend veertje, om eene kleine veder, die zeer natuurlijk op het water schijnt te drijven. Twee prentjes van dezen meester, een *Zittende hond* en eene *Ordonnantie van vogels*, werden op de verkooping van den Grave von Fries, voor *f* 10.00 verkocht.

HONDIUS (Abraham). Deze schilder en graveur is geboren te Rotterdam in 1638 en heeft meest in Londen gewerkt, alwaar hij in 1691 overleden is. Volgens Houbraken bevond hij zich in die stad reeds in 1665. Deze schrijver verhaalt dat hij een bijzonder fraai kaarslicht van Abraham Hondius heeft gezien, en dat ook van hem een *Brand van Troije* bestond, die men onder zijne schoonste stukken rangschikte. Volgens andere autheuren zou dit kunstvak door eenen anderen Hondius beoefend zijn. Hoe het daarmede zij, het is bekend dat Abraham Hondius uitgemunt heeft in het schilderen van jagtstukken, die door natuurlijkheid van voorstelling, stoutheid van uitvoering en gemakkelijkheid van penseel, het naast van alle andere meesters aan dergelijk kunstwerk van Rubens en Snijders komen. Zijne ordonnanties zijn vol vuur, maar zijn koloriet is wel eens buitensporig en de teekening laat somtijds wel eens iets te wenschen over. Eene kapitale schilderij van Hondius, voorstellende eene *Beerenjagt* met levensgroote dieren, is in het bezit van den Raadsheer Herman Trip, te Groningen. Bartsch beschrijft in zijnen *Peintre graveur* 9 geetste prentjes, de eenige die hij van dezen meester had kunnen vinden. Zij stellen verschillende wilde dieren voor, die kunstig en natuurlijk van teekening, maar uit hoofde van de fijne naald, eenigzins mager in de arceringen zijn. In de verkooping van den Grave von Fries, te Amsterdam in 1824 gehouden, was een exemplaar der prenten van Abraham Hondius, met 's mans portret, uit 12 stuks bestaande, hetwelk voor *f* 135.00 is verkocht geworden.

HONDIUS of DE HOND (Hendrik) werd te Duffel, in Braband, in 1573 geboren. Zijn vader was een geleerde en van deftig geslacht. Na vele voorbereidende oefeningen in verscheidene kunstvakken, aanvankelijk onder J. Wierix, en later onder Jan Fredeman de Vries, begaf hij zich tot vermeerdering van kennis op reis, en bezocht achtervolgens Keulen, Parijs en Londen, overal bewijzen achterlatende van bedrevenheid in de

teeken-, graveer-, bouw-, doorzigt- en krijgsbouwkunde. Den Haag ten laatste tot vaste woonplaats verkozen hebbende, heeft hij aldaar vele kunstwerken vervaardigd en ook die van anderen uitgegeven. Cornelis de Bie weidt in zijn *Gulden Cabinet*, breed uit in den lof van 's mans verdiensten als teekenaar en graveur; er bij voegende dat zijne kunst door Vorsten en Edelen gezocht werd. Zijn meeste prentwerk bestaat in portretten; zoo heeft hij er onder anderen eene reeks van 144, van meestal Vlaamsche kunstenaars, vervaardigd. Hij is in 1610 overleden.

HONDIUS (Jodocus) was een niet onbekwaam graveur en kaartsnijder, van Gentsche afkomst, doch die zich, ten gevolge der staatkundige beroeringen van zijnen tijd, in Engeland ging vestigen, waar hij mathematische instrumenten en geographische kaarten vervaardigde. Hij is ook bekend als uitgever van land- en plaatsbeschrijvingen te Amsterdam, in welke stad hij in 1611 overleden is, den ouderdom van acht en veertig jaren bereikt hebbende. Zijn zoon

HONDIUS, bijgenaamd *de Jonge* (Hendrik), werd te Londen geboren, maar bloeide in Holland omstreeks het jaar 1640. Hij was een goed teekenaar en bedreven plaatsnijder. Men houdt hem voor den verdienstelijksten van de Hondiussen. Hij heeft met eene aangename en vaste snede geschiedkundige onderwerpen, landschappen en portretten op het koper gebragt. Onder de laatste telt men *Bernard*, *Hertog van Saxe-Weimar*, *Elizabeth*, *Koningin*, en *Jacobus I*, *Koning van Engeland*, *Willem Prins van Oranje*, enz.

HONDIUS (Willem) was de zoon van Hendrik Hondius *de Jonge*, en werd geboren in het jaar 1600 te 's Gravenhage. Hij is een der beste graveurs geweest, die ten tijde van Rubens zich gevormd hebben. Van Dijck, die hem wist te waarderen, deed hem aan het vervolg zijner portretverzameling mede werken. Na langen tijd in den Haag gewerkt te hebben, trok hij naar Dantzig, waar hij een aantal portretten, zoo naar zijne eigene teekeningen, als naar andere meesters vervaardigd heeft. Zijne kunst kenmerkt zich door uitvoerigheid en aangenaamheid van toon. Hij bezat de zeldzame en onschatbare gaaf om het karakter van den meester naar welken hij werkte, te bewaren. Een der schoonste portretten, die naar van Dijck gegraveerd zijn, is zijne gravure van François Franck *de Jonge*: het gelaat leeft en de zijden stof is allernatuurlijkst voorgesteld.

HONDT (Franciscus de). Deze graveur en beeldsnijder werd te Brugge geboren, den 2 October 1786. Van zijn twaalfde jaar af aan oefende hij zich op de Academie in het teekenen en leerde van zijnen broeder Johannes (een bekwaam graveur, te Parijs overleden) de kunst van te graveren op koper en hout; terwijl Calloigne hem in het modelleren van figuren onderwees. In 1812 werd hij bekroond wegens zijne teekening naar het levend model. Toen hij in 1821 bij de Koninklijke Maatschappij te Brussel tot aanmoediging der Schoone Kunsten, den prijs behaald had voor eene houtgravure, werd hij van wegen zijne geboorteplaats plegtig ingehaald en met eene eeremedaille beschonken. Drie jaren daarna won hij bij dezelfde Maatschappij nogmaals den palm der overwinning voor eene medaille-gravure. In 1835 en 1837 werden hem almede eereprijzen toegekend voor kunstwerken in zilver gedreven. Ziehier eenige der voortbrengselen van zijn uitstekend talent: een *Christus aan het Kruis* en eene *Ste. Barbara*, in zilver, voor de kerk van Maldeghem, in Oost-Vlaanderen; een *Basrelief* in verguld koper, tot versiering van den preekstoel in de kerk van Everghem, in Oost-Vlaanderen; 2 *Fakkels* in zilver, met figuren bewerkt, voor de hoofdkerk te Brugge; eene *H. Maagd*, in zilver, voor een Carmeliter klooster te Brugge; en verscheiden *Miskelken*. Hij graveerde onder anderen de navolgende medailles: het *wapen der Nederlanden*, als onderscheidingsteeken der Burgemeesters; — eene *Minerva*, de Belgische letterkunde bekroonende; eene gepersonificeerde *Stad Brugge*, die de kunsten bekroont; — een portret van den *Geneesheer van Hende*, met hetwelk hij den prijs behaalde in den wedstrijd te Brussel in 1824; — een *Gedenkpenning ter nagedachtenis van den Heer Goethals*, Groot-Vicaris van het Bisdom van Gent; — een *Borstbeeld van*

Jan van Eijck; — eene *Herinnering aan het Concordaat met den Paus in* 1827; — eene dito der *Verkiezing van Leopold tot Koning der Belgen in* 1831, enz. Onder de laatste voortbrengsels van dezen geachten meester behooren, een *Gedenkpenning op de herstelling der Hoofdkerk van zijne geboortestad in* 1839; en het *Borstbeeld van den Heer Leo de Foere*, dat hij in 1841 vervaardigde. De Hondt werd benoemd in 1821 tot Stadsgraveur, en in 1824 tot lid van de Commissie tot inspectie der kunstwerken en gedenkteekenen te Brugge. Hij is lid van het Bestuur der Academie aldaar en lid van de Maatschappij van Schoone Kunsten te Gent.

HONTHORST (GERARD) werd in 1592 te Utrecht geboren en was een leerling van Abraham Bloemaart. Toereikend in de kunst onderwezen om zich buiten 's lands verder met voordeel te kunnen oefenen, sloeg hij den weg in naar Rome, en laafde zijnen weetlust aan de ontelbare bronnen van schoon en smaak, die daar den kunstvrienden bestendig openstaan. Hij bragt er eenige jaren door. Prins Giustiniani en andere personen van hoogen rang vonden ongemeen veel behagen in zijne stukken met levensgroote beelden, meestal van historiëlen aard en door fakkels en toortslichten gedaagd. Te dier zake gaf men hem in Italië den bijnaam van *Gerard van den Nacht* (*Gerardo Della Notte*). Eene *Onthoofding van Johannes* en een *Christus voor Pilatus*, droegen veel bij tot verbreiding van zijnen roem. Kort na zijne wederkomst in Holland, vertrok hij naar Londen en volvoerde voor Koning Karel I verscheiden schilderstukken en portretten, onder anderen ook eene allegorie, waarin de Koning en de Koningin werden voorgesteld in het karakter van twee goden, en de Hertog van Buckingham als Mercurius, de Vrije Kunsten opleidende. Voor deze compositie, die schoon geteekend en uitmuntend van koloriet was, ontving hij *f* 3,000.00, een zilver servies voor 12 personen en een fraai rijpaard. Naderhand heeft Honthorst ook de eer gehad, de Koningin van Bohemen en hare dochters onderwijs in de kunst te geven. Zijn stijl is krachtig en vol effect, en zijn penseel stout. In 't koloriet is hij doorgaans te bruin, vermoedelijk door zijne gewoonte van nachtlichten te schilderen. Rubens had zeer veel achting voor de talenten van dezen meester, dien hij op zijne reis in Holland een bezoek bragt. In het Amsterdamsche Museum zijn 5 schilderijen van Honthorst, waaronder 4 portretten. Naar Holland terug gekeerd, heeft hij voor den Prins van Oranje, zoo in het Huis in 't Bosch als elders, nog eenige kunstwerken verrigt, gelijk mede vele portretten vervaardigd. Hij heeft ééne prent geëtst, voorstellende het *Gastmaal van Neptunus;* doch Suijderhoef, Soutman, Visscher en anderen hebben naar hem gegraveerd. In de St. Bavo's kerk te Gent is eene *Afneming van het Kruis* van hem aanwezig. Hij daalde in 1660 ten grave. Zijn broeder

HONTHORST (WILLEM) werd te Utrecht geboren in 1604. Ook hij was een discipel van A. Bloemaart, en was historie- en portretschilder, in welke vakken hij proef van

bedrevenheid gegeven heeft te Berlijn, naar welke stad hij zich begeven had op aanzoek van Prinses Louisa Henriette van Oranje, Gemalin van Frederik Willem *den Groote*, Keurvorst van Brandenburg. Hij is in 1683 overleden.

HOOCHSTADT (Gerrit van) was een Brusselsch schilder uit de 17de eeuw, die eerst portretten schilderde, doch naderhand met het gelukkigst gevolg zich op het geschiedkundige vak toelegde. Inzonderheid heeft hij zich onderscheiden door het voorstellen van passiestukken en martelingen van kerkheiligen.

HOOFMAN (Mejufvrouw M.). Het Kabinet dezer kunstlievende en zelve de teekenkunst beoefenende Dame te Haarlem, mag geteld worden onder de belangrijkste van ons Land; het bestaat uit schilderijen, teekeningen en prenten, en is grootendeels herkomstig uit de Verzameling van haren vader, wijle den Heer J. Hoofman. Onder de schilderijen munten inzonderheid uit 2 kapitale *Bloem- en vruchtstukken*, door van Huijsum; een dito *Landschap met een watermolen*, door Hobbema; een *Strand- en zeegezigt*, door W. en A. van de Velde; een *Landschap*, door J. Both en N. Berchem; een dergelijk door J. en A. Both; een *Landschap met vee*, door A. van de Velde; een *Koekebakster*, door G. Metzu; een *Oud vrouwtje*, *appelen schillende*, door G. Dou; en voorts heerlijke stukken door A. en J. van Ostade, Ph. Wouwerman, Bakhuizen, Fr. van Mieris, van der Heijde, Hackaert enz.; *Portretten*, door Rembrandt, van der Helst, A. van der Werff enz. Onder de teekeningen vindt men er mede van de voornaamste meesters, zoo oude als latere.

HOOFT (Nicolaas) was van deftigen huize, geboren te 's Gravenhage in 1664. Hij had kunstonderwijs genoten van Daniel Mijtens, Doudijns en Augustinus Terwesten; en was een niet onverdienstelijk beeldenschilder, terwijl hij uitmuntte in het teekenen van Academie-beelden. Deze meester, die hoofdman van de Kunstkamer en Regent van de Academie geweest is, stierf in 1748.

HOOGE (Romein de). Omtrent de plaats en het jaar der geboorte van dezen schilder, teekenaar en plaatetser, bestaat eenige onzekerheid. In buitenlandsche werken vindt men bij meer dan éénen Schrijver gemeld, dat hij te 's Gravenhage zou geboren zijn omtrent het jaar 1638. Dit weet men met zekerheid, dat hij bloeide onder de regering van Prins Willem III, Koning van Engeland, en verscheiden prenten en allegorische voorstellingen betrekkelijk dien Vorst heeft geteekend en gegraveerd; en wijders vindt men omtrent hem aangeteekend, dat hij is geweest Commissaris en Directeur der bergwerken in 't Graafschap Lingen, daartoe door evengemelden Koning aangesteld; dat hij in 1675 door Zijne Poolsche Majesteit Johannes III was geadeld geworden, en in 1687 en 1688 Commissaris van de Kleine Bank van Justitie te Haarlem was. In het begin zijner kunstloopbaan schilderde hij groote zaalstukken; doch naderhand heeft hij zich tot het teekenen en plaatetsen bepaald. Het getal der door hem geëtste prenten is zeer aanmerkelijk. Maar weinige graveurs hebben de etsnaald geestiger en vrijer dan hij behandeld. Men vindt in zijne werken eene levendige verbeeldingskracht; doch daar hij meestal zich liet medeslepen door den opbruisenden stroom zijner denkbeelden, ontwaart men in vele zijner groote ordonnanties wanschikkelijkheid en verwarring, bij onnaauwkeurigheid van teekening en gemis van effect. Vooral is dit van toepassing op zijne zinnebeeldige voorstellingen, betrekkelijk de staatkundige gebeurtenissen van zijnen tijd, waarin hij zich menigmaal aan bijtende scherts en laakbare buitensporigheden overgaf. Zijne ordonnanties, dikwijls met beelden en toevoegselen overladen, zijn vol beweging, om niet te zeggen wild; te vergeefs zoekt men er eenvoudigheid of een rustpunt in. Onder zijne fraaiste prenten tellen wij die, welke voorkomen in den *Spiegel der Fransche tirannije, gepleegd op de Hollandsche dorpen*, 1673.

HOOGE (Pieter de). Van dezen voornamen Hollandschen schilder zijn de plaats noch het jaar zijner geboorte bekend. Pilkington, die zelden in gebreke blijft een geboortejaar op te geven, stelt dat van de Hooge op 1643; daarin volgt hem Fiorillo; doch wanneer

men in aanmerking neemt dat een der schoonste schilderijen van hem het jaarmerk draagt van 1658, mag men wel voor zeker aannemen dat Pilkington hierin gedwaald hebbe, en de Hooge op dien tijd wel meer dan vijftien jaren zal hebben bereikt gehad. Men vindt enkel omtrent hem aangeteekend, dat hij een leerling is geweest van Nic. Berchem, en dit laat zich zeer goed door zijn koloriet en fraai penseel verklaren. Zijne onderwerpen zijn binnenhuizen, straten, kelders, keukens, binnenplaatsen, herbergen en dergelijke, met beeldjes, zoowel uit hooge als lagere standen, die doorgaans zuiver geteekend en altijd met zorg geschilderd zijn. Men vergelijkt zijne stoffaadje wel eens bij die van Frans van Mieris en Metzu, doch het is ons voorgekomen, dat hij eene geheel oorspronkelijke manier van teekening en penseelsbehandeling heeft gehad. Maar wat dezen meester van alle andere binnenhuisschilders onderscheidt, is de tooverachtige speling van gewone dag- en invallende zonlichten op muren, gronden en figuren, met inachtneming der wijkende tinten, waardoor hij eene treffende diepte en ruimte, met de doorkneedste kennis van licht en bruin, en een groot en harmonieus effect te weeg bragt. En wij twijfelen of het in de kunst wel mogelijk zoude zijn, bij zoo veel kracht, als men in zijn werk bespeurt, meerder helderheid te bewaren. Het Amsterdamsch Museum bezit van hem eene bijzonder fraaije schilderij, voorstellende een *Portaal of kelderkamer, belegd met groene en gele vloersteenen, waar eene vrouw uit een kelder komt met een kan bier, gereed om een kind te laten drinken.* Zij werd op de verkooping van Mevr. Hogguer in 1817 aangekocht voor *f* 4,010.00. Tien jaren vroeger was zij bij de Smeth voor *f* 3,025.00 verkocht. Op de verkooping van Muller in 1827, was een stuk van dezen meester, verbeeldende den *Binnenmuur van eene Hollandsche stad, waar men eene vrouw ziet met een schotel appelen onder den arm, die een kind een stuk geld aanbiedt; meer achterwaarts een man in een zwarten mantel gekleed;* het gold *f* 6,000.00.

HOOGERHEIJDEN (Engel) was aanvankelijk tot de zeevaart bestemd; doch op reis een ongeluk aan een zijner beenen bekomen hebbende, lei hij zich vlijtig toe op het teekenen en schilderen; daartoe zich bepalende tot zeegezigten en schepen. Hij slaagde hierin zoo naar wensch, dat zijn werk goedkeuring bij de liefhebbers vond. Onder anderen zijn de vier prenten van den Doggerbankschen zeeslag, naar zijne schilderijen of teekeningen gegraveerd. Hij is overleden in 1809 te Middelburg, in welke stad hij in 1739 geboren werd.

HOOGERS (Hendrik) werd te Nijmegen geboren in 1747. Hij was leerkooper en bezat eene leerlooijerij. De teeken- en schilderkunst beoefende hij enkel tot uitspanning, maar met veel vuur en ijver. Ten bewijze dat hij aanmerkelijke vorderingen gemaakt had, kan strekken, dat door de Maatschappij *Felix Meritis* te Amsterdam in 1801, hem de eerste uitgeloofde gouden eerepenning voor de teekening van een *Hollandsch Landschap in eenen zomerschen morgenstond*, toegewezen werd. In weerwil van drokke bezigheden, waaronder ook posten van stedelijk bewind behoorden, volhardde hij bestendiglijk in het teekenen en schilderen van historiën, landschappen, portretten en familiestukken. Hij heeft ook enkele landschapjes en stadsgezigten geëtst, en is in 1814 in zijne geboortestad overleden.

HOOGERS (Willem Carel), geboren te Nijmegen in 1774, vinden wij vermeld als een kunstoefenend liefhebber, die moderne gezelschapjes met sapverw, Oost-Indischen inkt en zwart krijt, tot eene aangename uitspanning, vervaardigd heeft.

HOOGH (Karel), een Utrechtenaar, die in 1627 tot lid van het Schilders-Collegie aangenomen werd, en in 1628 zich van zijne verpligting kweet door een *Landschap* aan het St. Hiob's gasthuis te vereeren.

D'HOOGHE (Anthonie) werd te Brugge geboren in 1630. Hij heeft zich onderscheiden in het schilderen van miniaturen, die hoogelijk geroemd werden door David Teniers en andere bevoegde beoordeelaren. Ook zijne landschappen werden gezocht. Hij stierf in den bloei des levens, den 4 Augustus 1662. Een broeder van hem, Balthazar gehee-

ten, was een monnik, die verscheiden groote stukken voor zijn klooster geschilderd heeft.

HOOGKAMER (W. H.). Van dezen graveur te Utrecht, heeft men verscheiden prenten, zoo gegraveerde als in *aqua tinta* bewerkte. In 1817 zag bij Loosjes van hem het licht de naar Jelgerhuis gegraveerde prent *ter Gedachtenis van het derde Eeuwfeest der Hervorming*. Ook heeft hij mede gearbeid aan de *Gezigten te Utrecht*, door den Heer C. van Hardenberg naar de natuur geteekend, en aan de *Veldslagen van Waterloo en het Schoon Verbond*, naar de teekeningen van H. P. Oosterhuis, te Groningen. Op de Amsterdamsche tentoonstelling van 1824, zag men van dezen meester zeven stuks *aqua tint* prentjes en eene *Allegorie op de Maatschappij van Weldadigheid*.

HOOGSTRATEN (Dirk van), die in 1596 te Antwerpen geboren, doch in Holland opgevoed werd, werwaarts zijn vader zich met zijn gezin begeven had om de geloofsvervolging te ontgaan, was tot het burgerlijk bedrijf van goud- en zilversmid bestemd en opgeleid, en had zich dan ook in het teekenen en graveren, als tot dit beroep behoorende, geoefend; doch op eene reis in Duitschland, tot vordering in dat beroep ondernomen, kennis gemaakt hebbende met schilders, die hem onderwijs gaven, ging hij, terug gekomen, tot de schilderkunst over en slaagde daarin gelukkig. Zijn vak was voornamentlijk het landschap, doch hij schilderde ook figuren, en was gewoon in alles stiptelijk de natuur te volgen. Hij is in 1640 te Dordrecht overleden, twee zonen nalatende, genaamd Samuel en Jan.

HOOGSTRATEN (Samuel van) werd te Dordrecht geboren in 1627. Hij ontving de eerste kunstlessen van zijnen vader en kwam naderhand in de leerschool van Rembrandt. Aanvankelijk was het bijzonder op het portret, dat hij zich toegelegd had, en vond in dat vak zoowel te 's Gravenhage, alwaar hij eenige jaren woonde, als te Dordrecht veel welverdiende aanmoediging. Vroeger zagen wij in het Muntgebouw in laatstgemelde stad eenige fraaije portretten van Munters, die door hem geschilderd waren. Doch hij bepaalde zich niet eeniglijk tot dit vak: hij schilderde ook landschappen, stille en woelende waters, dieren, bloemen en vruchten, en onderscheidde zich bijzonder in perspectiven of doorzigten en in stillevens. In 1651 vertrok hij naar Weenen, Rome en vervolgens naar Londen. In alle die steden vond hij bewonderaars, en zamelde hij eene ruime schatting in van eer en voordeel. Onder anderen had de Keizer van Oostenrijk, Ferdinand III, hem een gouden keten en medaillon geschonken. Nu wedergekeerd en te Dordrecht gevestigd, leefde hij aldaar als een man van aanzien, werd gezocht en bemind, en bekleedde hij den eerepost van Provoost der Hollandsche Munt, waaraan het huishoudelijk beheer derzelve verbonden was. Hij had verscheidene leerlingen; waaronder ook Arnold Houbraken behoort. Samuel van Hoogstraten heeft ook een boek over de schilderkunst geschreven en eenige gedichten gemaakt. Hij is in zijne geboorteplaats overleden in 1678. In het Haagsche Museum vindt men van hem eene schilderij, verbeeldende een *Voorportaal met eene kolonade*, waarin men eene jonge jufvrouw met een hondje ziet.

HOOGSTRATEN (Jan van) was een jongere broeder van den voormelde, die in 1649 te Dordrecht in het schildersgilde trad. Hij vergezelde Samuel naar Weenen en kwam aldaar te overlijden. Het was een wezentlijk verlies voor de kunst, want de proeven van talent, die hij reeds in het geschiedkundige vak had geleverd, boezemden de gegrondste hoop in.

HOOGZAAT (Jan) werd geboren te Amsterdam in 1654 en was een der beste leerlingen van de Lairesse, wiens stijl hij zoo veel mogelijk volgde in het schilderen van geschiedkundige onderwerpen, zoo in het groot als klein. Hij vond de verdiende aanmoediging. Prins Willem III begunstigde hem met kunstwerk aan het lusthuis het Loo; ook Heeren Burgemeesteren van Amsterdam en andere aanzienlijke ingezetenen versierden hunne kabinetten met zijne penseelkunst.

HOOL (Johannes Baptista van) werd in 1769, den 1 Maart, te Antwerpen gebo-

ren. Hij had van 1780 tot 1802 tot leermeester den beeldhouwer F. van Ursel, met wien hij, als eerste discipel, verscheiden beeldwerken vervaardigde, onder anderen in de R. C. Kerk in de Leeuwenstraat te Rotterdam, alsmede de *Beelden* op het orgel in de Groote Kerk aldaar; voorts te Amsterdam eenen *Predikstoel* en *Altaar* in de R. C. Kerk *de Liefde*. Van 1802 geheel voor eigen rekening werkende, volvoerde de Heer van Hool verscheiden dergelijke kunstwerken voor kerken en particulieren. Te Antwerpen vindt men in de Jezuiten kerk 4 *Beelden* van hem, als 2 Engelen aan eenen biechtstoel, en 2 Beelden naast het hooge altaar. In de nieuwe R. C. Kerk te Arnhem worden insgelijks 2 Beelden van hem gevonden; wijders heeft hij kunstwerken vervaardigd voor de kerken te 's Bosch, Breda, Eindhoven, Oosterhout en andere plaatsen in Noord-Braband. Bij de Koninklijke Academie te Antwerpen werd den 5 Augustus 1821 het professoraat voor de beeldhouwkunde aan hem opgedragen, welke betrekking hij tot aan zijn' dood, die den 14 Junij 1837 voorviel, met onvermoeiden ijver waarnam. Onder 's mans laatste kunstwerken behoort een *Predikstoel* voor de Kerk van Alsemberg, die de *Prediking op den Berg* voorstelt.

* HOOL, *de zoon* (JAN BAPTIST VAN), is professor in de grondbeginselen der beeldhouwkunst aan de Academie te Antwerpen, en werd aldaar geboren. Hij ontving zijne opleiding in de kunst van zijnen vader, zoo even genoemd; en vervaardigde, onder anderen, in 1837 een kolossaal standbeeld van den *Apostel Petrus*, alsmede eene kolossale groep, voorstellende *St. Martijn*, *die aan een van koude stervenden arme*, *de helft van zijnen mantel verstrekt om er zich mede te dekken*. Beide voortbrengsels waren voor eene kerk in Nederland bestemd. Verdere bijzonderheden omtrent dezen kunstenaar zijn ons niet bekend.

* HOOP (A. VAN DER), te Amsterdam. De schoone Galerij, door dezen aanzienlijken kunstliefhebber bijeen gebragt, kan voor een der rijkste van de hoofdstad gehouden worden. Dezelve is zamengesteld uit voortbrengselen van die meesters, welke den roem der 16de en 17de eeuw hebben uitgemaakt. Wenschelijk ware het voor het belang der jongere school, dat het dezen vermogenden voorstander der kunst mogt behagen, aan zijne Verzameling hedendaagsche schilderijen dezelfde uitgebreidheid te geven, als aan die van vroegeren tijd.

HOOP (DOUWE DE) was een Vriesche schilder, die in 1799 geboren werd. Zijn talent ontwikkelde zich spoedig en gelukkig. Hij oefende zich in onderscheiden kunstvakken, blijkens de door hem van 1820 tot 1828 te Amsterdam ten toon gestelde schilderijen, voorstellende dood wild, honden, figuren, portretten en zelfs eene historiële ordonnantie, namentlijk de *Huisvrouw van Albrecht Beijling met haar kind*. Zijn laatste en schoonste werk was een *Boerenbinnenhuis*, *bij kaarslicht*. Hetzelve werd in 1837 op eene openbare verkooping voor *f* 1,425.00 verkocht. Ruim dertig jaren oud, kwam deze zoo veel belovende jongeling te Amsterdam te overlijden, den 27 October 1830.

HOORN (JORDANUS) werd in 1753 te Amersfoort geboren. Zijn vader, die een lakenwinkel had, begon met hem het weven te doen leeren, doch bewilligde vervolgens er in dat hij zich op de kunst toelegde. Hij oefende zich vlijtig, voornamentlijk onder de leiding van Gerrit Torenburg, die weinige uren van Amersfoort een buiten was komen betrekken. In 1772 begaf hij zich naar Haarlem, en trok daar veel voordeel, zoowel uit de verkeering met kunstschilders, als door het teekenen op de Academie en naar het leven in de schilderachtige omstreken dier stad. Er bestaan van hem goed getroffen portretten en familiestukken; ook landschappen en teekeningen, naar schilderijen van voorname meesters. Hij overleed in 1833 in zijne geboorteplaats, die hij van omtrent 1795 bewoond had. In Teijler's Museum berusten sapverwteekeningen van Hoorn, waarvan de onderwerpen uit de geschiedenis van Joseph genomen zijn.

* HOPPENBROUWERS (JOHANNES FRANCISCUS) werd geboren te 's Gravenhage, den 16 April 1819. Hij had tot leermeester in de schilderkunst den Heer A. Schelfhout, en

volgt diens verkiezing in het schilderen van landgezigten, voorgesteld zoo bij zomer als winter, die zijn ontwikkelend talent voordeelig doen uitkomen. Ook zijne teekeningen zijn fraai. Eene derzelve met sepia zagen wij op de Haagsche tentoonstelling van 1841. Een landschap bij winter, in 1842 door hem vervaardigd en waarvan de stoffaadje door den Heer C. Rochussen geschilderd was, werd door den Heer Artaria te Manheim aangekocht.

HOREBOUT (GERARD), een Gentenaar, die ook hofschilder van den Engelschen Koning Hendrik VIII geweest is, bezat geene geringe verdienste in het historiële vak. Vroeger zag men in de St. Jans kerk te Gent, van dezen meester schilderstukken, waarvan de onderwerpen genomen waren uit het lijden van den Heiland. Horebout kwam omstreeks het jaar 1498 ter wereld en is in 1558 in Londen overleden. Zijn werk komt zeer zelden voor en is weinig bekend. In de rijke Verzameling van den Heer J. d'Huijvetter, te Gent, is een stuk van dezen meester aanwezig, zijnde eene voorstelling van de *H. Maagd, het Kind Jezus aan haar hart drukkende*. Zijn zoon LUCAS was een zeer bekwaam portretschilder, die onder anderen den Koning van Spanje, Philips *de Schoone*, en den Koning van Engeland, Hendrik *VIII*, uitschilderde; terwijl zijne dochter SUZANNA om hare verdiensten als schilderesse, in Engeland in hooge achting stond, en te Worcester is overleden, zijnde zij met den Engelschen beeldhouwer Whorstleij gehuwd geweest.

HOREMANS (JAN) is een Antwerpsch schilder geweest, die in 1685 geboren werd en in 1759 overleed. Zijne ordonnanties stellen meestal boerengezelschappen voor.

* HORION (ALEXANDER DE). Deze schilder zag in het laatst der 16de eeuw te Luik het licht. Hij beoefende in het bijzonder het vak van het portret en had, even als Jean de Bologne, het geluk van lang in de gunst en achting zijner medeburgers te deelen, zoodat hij zich door zijne kunst een aanzienlijk vermogen verzamelde. Zijne portretten zijn over het algemeen vrij gelijkenend en goed geteekend, maar zonder leven. Hij voegde er gewoonlijk fraaije versierselen aan toe, hetwelk in der tijd welligt niet weinig bijdroeg, dat dezelve zoo gezocht waren. De Horion heeft zich echter niet altijd tot dit vak bepaald. Immers vervaardigde hij onder anderen twee schilderijen van meer verheven aard, waarvan het eene nog in de kerk van St. Servaas te Luik aanwezig is, en het andere, *de Opstanding der Dooden* voorstellende, in de kerk van het klooster van Ste Clara, in dezelfde stad, geplaatst was. Hij overleed in 1659 en werd in de nabijheid van laatstgenoemde schilderij, in de kerk van het gezegde klooster begraven.

HORNE (HERMAN) is een kunstig drijver geweest, die in 1427 te Luik bloeide.

HORNE (LEONARD) is een Luiksch schilder geweest, die omtrent het jaar 1520 bloeide en een tijdgenoot was van de gebroeders Hardij. Hij schijnt echter elders gevestigd te zijn geweest.

HORNES (JACOB VAN), die in 1618 of 1620 te Mechelen geboren werd, genoot onderwijs in het teekenen en schilderen van Gregorius Beerings, en werd als meester ontvangen in het Schildersgilde in het jaar 1643. In de jaren 1669, 1670 en 1674 bekleedde hij het Dekenschap van hetzelfde Gilde. Hij was zeer bekwaam in het schilderen met waterverwen, en vervaardigde verscheiden kerk- en zaalstukken, met voorstellingen uit de gewijde geschiedenis, die veel door den tijd geleden hebben.

* HORST (NICOLAAS VAN DER). Deze bekwame portret- en historieschilder werd in 1598 te Antwerpen geboren, en in de school van Rubens opgekweekt. Na reeds tot eene vrij aanmerkelijke hoogte in de kunst gekomen te zijn, doorreisde hij Duitschland, Frankrijk en Italië, en kwam zich vervolgens te Brussel vestigen, waar hij in 1646 overleden is. Hij genoot het voorregt van door den Aartshertog Albert begunstigd te worden, die hem tot zijnen schilder benoemde.

HORSTINK (WARNER) werd opgevoed in het Burgerweeshuis te Haarlem, in welke stad hij in 1756 het licht had gezien. Tot de kunst opgeleid, eerst door Cornelis van Noorde en vervolgens ook eenigen tijd door Wijbrand Hendriks, is hij een bekwaam teekenaar geworden van portretten, landschappen en andere onderwerpen; hij heeft

weinig in olieverw gewerkt, maar fraaije teekeningen naar schilderijen vervaardigd; doch hij kon zich daarmede slechts tusschenbeide bezig houden, omdat het les geven hem veel tijd weg nam. Hij is ter plaatse voornoemd in 1815 gestorven.

HORSTOK (Johannes Petrus), die in 1745 te Overveen, bij Haarlem, geboren werd, was een leerling van T. G. Jelgersma en P. Barbiers, en oefende zich insgelijks op de Stads-Teeken-Academie te Amsterdam. Hij woonde vervolgens verscheiden jaren te Alkmaar, schilderde portretten, moderne binnenhuizen en ook wel eens kerkstukken. Tweemaal werd hem eene zilveren medaille toegekend door de Nederlandsche Huishoudelijke Maatschappij, eerst voor een *Berigt wegens de uitvinding om de gewone olieverwkleuren zoodanig te vermommen, dat zij met water vermengbaar zijn, enz.;* en vervolgens voor eene memorie *Over de ontdekking en bereiding van okeraarde.* De medaille voor eerstgemeld berigt ging vergezeld van eene remuneratie van 50 dukaten. De stoffaadje der binnenhuisjes van Horstok is in zijne schilderijen en teekeningen meestal op zijn Noord-Hollandsch gecostumeerd. Horstok is in 1825 te Haarlem overleden, welke stad hij vele jaren bewoond had. Onder zijne leerlingen behooren A. de Visser, te Alkmaar, en Joh. Reekers te Haarlem. Op de verkooping van Brentano waren 3 schilderijen van dezen meester, die verkocht werden: eene *Danaë*, voor *f* 82.00; eene *Noord-Hollandsche boerin, eene jonge jufvrouw appelen aanbiedende*, voor *f* 76.00; en eene *Vrouw, wortelen schrapende*, voor *f* 101.00. Voor twee teekeningen van hem werd op de verkooping van W. P. Kops te Haarlem, *f* 125.00 besteed.

HOSSON (F. C. de). Deze portret- en historieschilder werd in 1717 te Bentheim geboren, alwaar zijn vader hofschilder was. Van dezen kunstonderwijs ontvangen en vervolgens eenen geruimen tijd in Duitschland en Holland gereisd hebbende, koos hij Groningen ter woonplaatse, en heeft in die stad onder ander kunstwerk ook kamerbehangsels met groote beelden geschilderd. Hij is aldaar in 1799 overleden.

HOUBART (Jan) is een Luiksche zilversmid en kunstdrijver geweest, die aldaar omtrent het midden der 16de eeuw leefde.

HOUBRAKEN (Arnold) is meer bekend door het biographiesch werk, getiteld: *De groote Schouburgh der Nederlandsche kunstschilders en schilderessen, door Arnold Houbraken*, Amsterdam 1718, 3 deelen in gr. 8°., met portretten door zijnen zoon gegraveerd, dan door zijne kunstwerken, ofschoon hij geenszins van verdienste ontbloot was in het schilderen van portretten en van geschiedkundige onderwerpen, en het etsen van emblematische en andere voorstellingen. Hij was van brave burgerlijke afkomst en te Dordrecht geboren in 1660, gehuwd met eene dochter van den vermaarden operateur Jacob Sasbout, en vader van verscheiden kinderen, onder anderen van Jacobus Houbraken, een der grootste graveurs, bijzonder van portretten, uit de 18de eeuw. Arnold had ach

tervolgens tot meesters in de schilderkunst, Willem van Drillenburg, Jacob La Vecq en Samuel van Hoogstraten. Vervolgens op zich zelven werkende, maakte hij zich met lof bekend door het schilderen van portretten, waaronder die van de beambten der Munt te Dordrecht, en van zaal- en kabinetstukken. De beroemde kunstliefhebber Jonas Witsen, voor wien hij twee historiestukken geschilderd had, raadde hem aan zich te Amsterdam te vestigen. Houbraken voldeed daaraan te gewilliger, omdat hij die stad geschikter rekende voor het opkweeken zijner kinderen. Het overlijden van zijnen vermogenden Mecenas was gevoelig voor zijne huiselijke belangen. Dit behoorde mede onder de redenen, die aanleiding gaven dat hij vele teekeningen voor boekverkoopers maakte om naar te graveren, waaronder ook voor de bekende Bijbelplaten. Omtrent het jaar 1713 kwam hij in kennis met een' Engelschman, die hem overhaalde zich naar Londen te begeven, om eenige portretten af te teekenen die hij noodig had voor eene door hem uit te geven geschiedenis van de staatsberoeringen in Engeland onder de regering van Koning Karel I. Omtrent negen maanden hield de werkzame man zich daarmede bezig. Hij leverde zijne teekeningen bij zijne terugkomst af, doch de Engelschman onttrok zich aan de betaling en vervolging, door het land te ontvlugten. Het penseel nu weder ter hand nemende, vervaardigde hij verscheiden kabinetstukjes, onder welke men geroemd vindt voorstellingen van *Orestes en Pylades; Iphigenia; de Zelfbeheersching van Scipio*, en eene *Kruisiging van Christus*. In het jaar 1717 begon hij zijne te voren reeds ten deele verzamelde aanteekeningen en levensberigten verder te bewerken, te vermeerderen en in orde te schikken voor zijnen bovengemelden *Schouwburg*. Het 1ste en 2de deel werden door hem zelven in het licht gegeven; het 3de kwam eerst na zijn overlijden uit, hetwelk voorviel in het jaar 1719. Zijne schilderijen waren vroeger zeer gewild. De *Ecce homo* en pendant, die hij voor Witsen geschilderd had, werden onder de door dien Heer nagelaten schilderijen in 1717 voor *f* 720.00 verkocht. Op de verkooping van van der Linden van Slingeland, te Dordrecht in 1785, werd *f* 600.00 besteed voor een schilderstukje, verbeeldende *Haman, nederknielende voor de Koningin Esther*. De schilderwerken van dezen meester worden thans minder hoog gewaardeerd. Op Gildemeester's verkooping, golden 2 zijner schilderijen maar ruim *f* 100.00. Houbraken bezat vele kundigheden in de geschiedenis, oudheid-, bouw- en doorzigtkunde; teekende goed; schilderde net en uitvoerig; maar had geen meesterlijk penseel en geen gelukkig koloriet. Als dichter en schrijver heeft hij ook niet uitgemunt. Met dat al heeft hij aan de geschiedenis der kunst, geene geringe dienst bewezen door de uitgave van de *Levens der schilders*, die, in weêrwil van wat men daarin met reden te laken vindt, nogtans van veel belang en groote waarde zijn.

HOUBRAKEN (JACOBUS). De Hollandsche school, die in vergelijking van vroegere dagen, in de 18de eeuw zoo arm was aan groote kunstenaars, mag zich met alle regt

verheffen op het buitengewoon talent van dezen beroemden graveur, zoon van Arnold Houbraken, geboren te Dordrecht den 25 December 1698. Het is niet bekend dat hij van iemand anders dan van zijn' vader eenig kunstonderrigt genoten heeft. Voornamentlijk schijnt hij zijnen stijl in het portret, dat zijn hoofdvak was, gevormd te hebben naar de Vlaamsche en Fransche meesters Nanteuil, Edelinck, van Schuppen en Pitau. Alle zijne portretten, zelfs die welke hij in vroegen leeftijd voor den *Schouwburg der Nederlandsche kunstschilders en schilderessen* van zijnen vader, in het koper bragt, mogen schoon heeten, en daaronder zijn niet weinige, die door de beroemdste kunstgraveurs niet overtroffen zijn. Men bewondert in dezelve, bij eene naauwkeurige teekening, eenen verheven smaak, eene schilderachtige uitvoerigheid, vrij van stijfheid, en een malsch en delicaat burin, dat boven allen lof is en het toppunt van het vermogen der graveernaald nadert. Het getal der door hem gesneden portretten is zeer aanzienlijk. Als de voornaamste acht men de *Collection of illustrious Persons of Great-Brittain, published in London bij J. en P. Knapton*, 1743 in folio. Naderhand graveerde hij de afbeeldsels der Nederlandsche Stadhouders uit het Huis van Oranje, en eene aanzienlijke menigte portretten van voorname staatslieden, zeehelden en andere mannen van naam en verdiensten, voor *Wagenaar's Vaderlandsche Historie;* zoo mede verscheiden hoogleeraren, predikanten, geleerden, schilders, ook voor *van Gool's* bekende *Levensbeschrijving der kunstenaars*, en van meer anderen. In het geestig *Prentwerk van Cornelis Troost* komen insgelijks prenten voor van Jacobus Houbraken; terwijl hij voor de *Dresder Gallery* in het koper bragt, het *Portret van Daniello Barbaro*, naar P. Veronees, en de *Offerhande van Manoach*, naar Rembrandt. Deze geheel Europa door vermaarde plaatsnijder, eindigde zijne werkzame loopbaan in hoogen ouderdom op den 14 November 1780 te Amsterdam, welke stad hij van zijn negende jaar af met zijne ouders bewoond had. Zijne assche rust aldaar in de Nieuwezijds kapel. Quinkhard schilderde zijn portret op mannelijke jaren; Houbraken bragt zelf het in plaat.

HOUBRAKEN (Anthonia). Van deze kunstenares, die vermoedelijk eene der zusters van Jacobus Houbraken en de huisvrouw van den kunstschilder Antonie Elliger was, worden wel eens teekeningen aangetroffen.

* HOUTEN (C. ten) is een verdienstelijk portretschilder geweest, die in de eerste helft der 17de eeuw bloeide. Wij vinden geene levensberigten van hem opgeteekend, noch eenig kunstwerk van hem vermeld; en of de namen van van Hout en van Houten, in de catalogussen van Hoet en Terwesten voorkomende, denzelfden kunstenaar moeten aanduiden, kunnen wij niet beslissen. Wij zagen een portret in groot folio, door Cornelis van Dalen gesneden, hetwelk in 1649 door ten Houten geschilderd werd; het verbeeldde Johannes Cloppenburg, Hoogleeraar in de Godgeleerdheid en in 1652 te Franeker overleden. Deze plaat is zeer zeldzaam.

HOUTMAN (M.), waarschijnlijk geboren te Utrecht, alwaar hij ook overleden is, heeft de teeken- en graveerkunst beoefend in het laatst der 18de eeuw. Wij zagen eene prent van hem, zijnde eene allegorie bij een grafteeken, die veel verdienste heeft en het jaarmerk 1783 draagt.

* HOUZÉ (...) is een kweekeling van den Heer N. de Keijser, en beoefent met goed gevolg het schilderen van het historiële genre. Op de Brusselsche tentoonstelling van 1839 was van hem voorhanden eene voorstelling van *de Laatste oogenblikken van Lord Percy*, die veel goeds van de toekomst dezes jeugdigen kunstenaars deed voorspellen.

* HOVE (Frederik Hendrik van) is een teekenaar, graveur en etser geweest, van wiens levensloop geene andere bijzonderheden geboekt zijn, dan dat hij een Haarlemmer van geboorte was, aldaar in 1625 ter wereld kwam, en zijn leven grootendeels in Londen doorgebragt heeft, waar hij veel voor boekverkoopers werkte. Zijne prenten zijn van 1648 tot 1692 gejaarmerkt, en zijn werk bestaat hoofdzakelijk in portretten.

* **HOVE** (Bartholomeus Johannes van). Deze bekende schilder van stads- en kerkgezigten en tooneeldecoratiën, zag den 28 October 1790 te 's Hage het licht. Als kind genoot hij eenig onderrigt in de graveerkunst, en later was hij bij zijnen vader, een vergulder en lijstenmaker, werkzaam, tot hij ter goeder uur in aanraking kwam met den Heer Breckenheimer, destijds decoratieschilder aan den Haagschen Schouwburg, die, aanleg en ijver in den jongen van Hove bespeurende, hem aanmoedigde en, door hem aan zijne werkzaamheden te verbinden, de gelegenheid verschafte zich daarin te bekwamen en verder te ontwikkelen. Sedert heeft de Heer van Hove vele proeven van talent in dat vak geleverd, zoo in verschillende plaatsen in Nederland, onder anderen te Nijmegen, waar hij een compleet decoratief voor den Schouwburg vervaardigde, als meer bijzonder te 's Hage, en mogt hij het genoegen smaken door het Stedelijk Bestuur der residentie, ten blijke van deszelfs tevredenheid over de sedert een reeks van jaren door hem geleverde keurige tooneeldecoratiën, en inzonderheid voor die van het treurspel *de Schipbreuk der Medusa*, in het jaar 1840 met eene zilveren medaille te worden begiftigd. Het is echter voornamentlijk in het schilderen van stadsgezigten en het inwendige van kerken, dat de Heer van Hove zich bij ons te lande en elders meer algemeen heeft bekend gemaakt. Zijne verdienste in die vakken deden hem medailles verwerven, zoowel bij de Maatschappij *Felix Meritis* te Amsterdam en het Genootschap *Pictura* te Dordrecht, als te Gent en te Douaij en later bij gelegenheid der Rubensfeesten te Antwerpen; terwijl in 1833 hulde aan zijn talent werd bewezen door den Keizer van Rusland, die hem een ring, omzet met diamanten schonk, welk Vorstelijk gunstbewijs met aanzienlijke bestellingen gepaard ging. Ook wijlen Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden vereerde hem in der tijd met een kostbaren ring, en in 1842 ontving hij een geëmailleerden snuifdoos van HH. KK. HH. de Prins en Prinses van Oranje, welke laatstgemelde Vorstin door hem in de kunst onderwezen wordt. Behalve deze ons bekende onderscheidingen, werd hem ook nog achtervolgens door de Koninklijke Academie te Amsterdam, het Genootschap *Arti Sacrum* te Rotterdam, en door verschillende buitenlandsche Maatschappijen, het lidmaatschap opgedragen. — Onder de laatste door hem vervaardigde schilderijen, behoort een *Gezigt op het paleis van Zijne Majesteit den Koning, te zien uit het Lange Voorhout.* Dit voortbrengsel werd door Zijne Majesteit aangekocht, terwijl Hoogstdezelve hem gelijktijdig de vervaardiging van een tweede stuk

opdroeg, dat het *Gezigt van hetzelfde paleis van uit den tuin*, zal moeten voorstellen. Beide stukken zijn, naar men wil, tot een aandenken bestemd voor H. K. H. Prinses Sophie. Men vindt onderscheiden ordonnanties van dezen meester op het Paveljoen bij Haarlem, als: twee *Stadsgezigten* en een *Gezigt op het Koninklijk Museum te 's Hage*. Deze geachte kunstenaar bekleedt sints geruimen tijd de betrekking van Hoofdonderwijzer aan de 's Gravenhaagsche Teeken-Academie, en is eerste Directeur der afdeeling Teekenkunde der Maatschappij *tot Nut van het algemeen*. Hij heeft een aantal leerlingen gevormd, waarvan onderscheidene als meester reeds welverdiende lauweren hebben verworven. Van de laatstbedoelde kunnen wij volstaan met de namen te noemen van de Heeren Bosboom en Verveer. Zijn oudste zoon, Hubertus van Hove, heeft mede zijn eerste onderwijs aan hem te danken, terwijl zijn derde zoon, WILLEM, op dit oogenblik zich nog onder zijne leiding bevindt; wordende zijn vierde zoon, JOHANNES, bij de Maatschappij van Schoone Kunsten te 's Hage, tot houtgraveur opgeleid. De Heer B. J. van Hove is een volle neef van den vermaarden landschapschilder Schelfhout.

* HOVE (HUBERTUS VAN), zoon van den evengemelde, en zich teekenende H. VAN HOVE, BJz., werd geboren te 's Gravenhage in het jaar 1814. Hij werd tot de kunst opgeleid door zijnen vader en den Heer H. van de Sande Bakhuijzen. Zijn vak is voornamentlijk het schilderen van binnenkerken, portalen, trappen en doorzigten, piquant gedaagd en eigenaardig gestoffeerd. Verscheidene zijner ten toon gestelde stukken doen hem kennen als een bedreven meester, ook in de architectuur en perspectief. Bijzonder behaagde ons op de Haagsche tentoonstelling van 1841, eene schilderij van den Heer H. van Hove, verbeeldende een *Voorportaal in een Weeshuis*. In onderscheiden kabinetten, zoo hier te lande als elders, vond zijn werk eene plaats. Zijne teekeningen zijn insgelijks fraai en gezocht; zij getuigen van zijne bevallige en geestige behandeling. Hij vervaardigde onder anderen eene fraaije aquarel, de nieuwe *Gothische zaal* voorstellende, bij het Paleis van Zijne Majesteit Willem II aangebouwd. Thans heeft hij, naar wij vernemen, eene schilderij onder handen, verbeeldende de *Plegtigheid der echtvereeniging van H. K. H. Mevrouw de Prinses Sophie der Nederlanden, met Z. K. H. den*

Erfgroothertog van Saksen-Weimar-Eisenach. Deze kunstenaar is even als zijn vader te 's Hage gevestigd en is aldaar gehuwd.

* HOIJ of HOJE (Nicolaas van). Van dezen historie- en portretschilder zijn weinig andere bijzonderheden bekend, dan dat hij in 1626 te Antwerpen geboren werd en schilder van het Hof van Weenen geweest is. Er bestaan prenten van de hand dezes meesters, die hij te Brussel voor het kabinet van Teniers geteekend en geëtst heeft. J. van Ossenbeek en F. van der Steen hebben naar hem gegraveerd.

* HOIJER VAN BRAKEL (Louiza Aletta) is eene niet onverdienstelijke kunstenaresse in het vak van bloem- en fruitschilderen, wier voortbrengsels men van tijd tot tijd zoowel op de tentoonstellingen bij ons te lande, als elders, met genoegen heeft aangetroffen. Van deftigen huize afkomstig, beoefende zij de kunst aanvankelijk geheel ter uitspanning; doch wederwaardigheden, die hare familie troffen, deden haar dezelve later als middel van bestaan bij de hand vatten. Verschillende jonge dames, zoo te Rotterdam, waar deze kunstenaresse gevestigd is, als te 's Hage, werden door haar in de kunst onderwezen. In eerstgenoemde stad werd haar door de Bestuurders van het Teeken-Genootschap, onder de zinspreuk *Hierdoor tot hooger*, de vergunning verleend om in eene der zalen van hun gebouw een atelier voor dames op te rigten, hetwelk nog voortdurend bestaat. Aangemoedigd door den bijval, dien deze onderneming mogt erlangen, beproefde zij later om eene dergelijke te 's Hage tot stand te brengen, waartoe haar door Burgemeester en Wethouders en het Bestuur der Academie aan den Boschkant, eene kamer in dat locaal werd afgestaan. Mejufvrouw Hoijer van Brakel werd in 1805 te Rotterdam geboren en genoot achtervolgens kunstonderwijs van de Heeren Groenendaal en van den Berg, en van Mevrouw Robin.

HOIJOUX (Bertin). Deze schilder was te Jupille, bij Luik, geboren en bloeide omtrent het jaar 1637. Hij muntte voornamentlijk uit in het vak van portretten, die van eene treffende gelijkenis moeten zijn geweest. Verdere bijzonderheden omtrent zijn leven, schijnen onbekend.

* HUART (....) is een bekwaam Belgisch teekenaar, die zich in den laatsten tijd ook op het olieverwschilderen heeft toegelegd. Op de Brusselsche tentoonstelling van 1839 leverde hij eene kleine schilderij, *een Zelfmoordenaar* voorstellende, en een ander, *de Vrachtwagen* getiteld, alsmede een *Mansportret.* Op de Antwerpsche tentoonstelling van 1840 en op die te Kortrijk in 1841, zag men mede van zijn werk.

HUBERTS (C.) is een Hollandsch plaatsnijder geweest, die geene bijzondere verdienste bezat. Hij werkte voornamentlijk voor boekverkoopers en heeft onderscheiden platen voor de Geschiedenis van den Bijbel, in 1720 te Amsterdam uitgegeven, naar teekeningen van Picart en anderen gesneden.

HUFFEL (Pierre van), historieschilder, correspondent van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, Directeur van de Academie van Schilder-, Beeldhouw- en Bouwkunst, President van de Maatschappij van Beeldende Kunsten, Bewaarder van het Museum, te Gent, en lid van verscheiden andere geleerde en kunstlievende genootschappen, werd te Grammont geboren, den 17 Augustus 1769. Na de eerste beginselen der teekenkunst in zijne geboorteplaats geleerd te hebben, deden de goede aanleg en ijver, die hij betoonde, zijne ouders besluiten om hem naar de Academie te Gent te zenden, waar hij in weinige jaren alle de klassen doorliep en de eerste prijzen behaalde. Vervolgens als leerling bij den Antwerpschen schilder Herreijns geplaatst, bleef hij omtrent zeven jaren onder de leiding diens meesters voortwerken, en begaf zich vervolgens naar Parijs, waar te dier tijd de meesterstukken der voornaamste scholen van Europa vereenigd waren. Men heeft van dezen meester: de *Voorstelling van de H. Maagd in den Tempel*, in 1817 bekroond met eene gouden medaille bij de Koninklijke Maatschappij van Schoone Kunsten en Letteren te Gent; dit stuk bevindt zich in de abdij van Dooreseele; — *Mirakel van St. Landoald*, in de St. Bavo's kerk te Gent; — de *Verlossing van St. Petrus*, in de

kerk te Merchtem; — de *Marteldood van St. Adriaan*, te Grammont; — de *Emmausgangers*, te Wanneghem-Lede; — *Petrus en Paulus*, in de St. Jacobs kerk te Gent, en verscheidene andere stukken, die de kerk van Willebroek versieren.— De Heer van Huffel heeft insgelijks een groot getal portretten ten voeten uit geschilderd, onder anderen die van den *Kardinaal de Frankenberg*, van de Bisschoppen *Fallot de Beaumont* en *de Broglie*, van de Kanunniken *Triest* en *de Meulenaere*, te Gent, van *John Quincy Adams*, Amerikaansch Ambassadeur op het Congres te Gent in 1814, enz. In de *Annales de Gand* vindt men de omtrekprenten van twee door dezen meester in die stad ten toon gestelde stukken; de eene was het bovengemelde *Mirakelstuk*, de andere het *Bezoek van Z. K. H. den Prins van Oranje in de Gentsche fabrieken.* De Heer van Huffel werd in der tijd benoemd tot honorair schilder van H. K. K. Hoogheid, Mevrouw de Prinses van Oranje, thans Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, voor welke Vorstin hij acht schilderijen vervaardigde, die zich thans in Hoogstderzelver kapel te 's Gravenhage bevinden.

* HUGEN (Jan). Deze Belgische plaatsnijder is een kweekeling van de Koninklijke Academie van Antwerpen, van wien ons geene andere bijzonderheden bekend zijn, dan dat hij in 1835 van het Belgische Gouvernement eene gratificatie van 400 francs bekwam, om hem in staat te stellen eene schilderij van Guido Reni in prent te brengen.

HUGHE (Willem), is een beeldhouwer geweest, die omtrent het laatst der 15de eeuw, waarschijnlijk te Gent, leefde. Men vindt te dier plaatse nog verschillende voortbrengsels van zijne hand, en onder anderen een *Mariabeeld*, op den hoek van het St. Jorishof, hetwelk den 8 Mei 1480 vervaardigd werd; alsmede onderscheiden beelden in de kerk der Predikheeren en in de St. Nicolaas kerk.

HUGO VAN DER GOES, een schilder uit de 15de eeuw, waarschijnlijk uit Antwerpen geboortig, die omtrent het jaar 1480 bloeide, had in Vlaanderen zich bij den vermaarden Jan van Eijck in de kunst geoefend, en was naar de aloude oorkonden, een man van vluggen geest en schrander oordeel, die in het historiële vak eene voor dien tijd opmerkelijke hoogte bereikt had. In kloosters en kerken te Gent en te Brugge, werd vroeger van zijn kunstwerk aangetroffen, waaronder ook op glas, al hetwelk van uitnemende schoonheid was. Descamps vermeldt, onder anderen, in zijne *Voyage pittoresque de la Flandre et du Brabant* (1792), eene schilderij van Hugo in de St. Jacobs kerk te Brugge, zijnde eene *Afneming van het Kruis*, hetwelk droog en scherp was, doch waarin de hoofden fraai en naar waarheid voorgesteld waren. In den tijd van den beeldstorm is dit stuk bewaard gebleven door dat men het overschilderd had met de tien geboden, die men, toen het gevaar geweken was, weder wegwischte. Van der Goes schilderde insgelijks voor de kerk der Carmelieten eene episode uit de *Geschiedenis van Ste. Catharina.* In het Kabinet van den Koning van Beijeren, op het kasteel van Sleisheim, bij Munchen, bevindt zich van dezen meester een *Johannes*, ten voeten uit, in eene zittende houding, met een lam naast zich. Ook is er van hem nog een groot stuk aanwezig in de kerk van het hospitaal Sancta Maria Nuova, te Florence. Het is een altaarstuk, met twee vleugeldeuren. De schilderij zelve stelt de *Geboorte des Heilands* voor. Op de eene vleugeldeur staan de *Apostel Mattheus en St. Antonius* afgebeeld; op de andere *Ste. Margaretha*, *den Draak verslaande*, en *Maria Magdalena.* Een derde voortbrengsel van zijn penseel is in het paleis Pitti aanwezig. Van der Goes bestuurde de feesten, in Julij 1467 te Gent gegeven, bij gelegenheid der huldiging van Karel *den Stoute*, en schilderde in 1473 de decoratiën voor het eeuwfeest des Pausen. Hij stierf in de 15de eeuw in het klooster der reguliere kanunniken te Rozendaele, in het bosch van Soignies, bij Brussel.

HUGTENBURG (Jacob van) werd in 1639 te Haarlem geboren en genoot het onderwijs van Nicolaas Berchem, onder wien hij al spoedig beduidende vorderingen maakte.

Door kunstzin gedreven, begaf hij zich naar Italië en vestigde zich te Rome, waar hij veel aanmoediging vond; en waarschijnlijk zou hij het daar tot eene aanzienlijke hoogte gebragt hebben, ware hij niet in den bloei zijner jaren ten grave gedaald. Zijn broeder

HUGTENBURG (Johan van), te Haarlem geboren in 1646, woonde in de buurt van Thomas Wijk, met wiens zoon, Jan Wijk, hij bevriend was. Daardoor eene ongezochte gelegenheid vindende om den ouden Heer Wijk te zien schilderen, gevoelde hij zich opgewekt en aangeprikkeld om insgelijks de teekenpen en vervolgens het penseel ter hand te nemen; met dien gewenschten uitslag, dat hij reeds in 1667 zich op reis begaf naar Italië om zich verder te oefenen. Hij was te eerder tot dit besluit gekomen, omdat zijn broeder Jacob van Hugtenburg zich te Rome bevond en aldaar Romeinsche landschappen met vee schilderde. Het ongeluk wilde, dat deze hem reeds op zijn dertigste levensjaar door den dood ontrukt werd. Nu begaf Johan zich naar Parijs, alwaar hij eenigen tijd doorbragt bij den beroemden batailleschilder van der Meulen. Onder diens leiding rijpte zijn uitstekend talent, en het ontbrak dan ook zijn penseel geenszins aan de welverdiende aanmoediging. In 1670 keerde Hugtenburg naar Holland terug. Zijne kunst werd gezocht; verscheiden Vorstelijke kabinetten werden met zijne penseelwerken verrijkt. Prins Eugenius nam zelfs hem in 1708 of 1709 bepaaldelijk in zijn dienst, en in 1711 ontving hij van den Keurvorst van den Paltz eene medaille, hangende aan een gouden halsketen. Prins Eugenius zond hem geregeld de plans zijner belegeringen en veldslagen. Hugtenburg bediende zich van deze opgaven en bijgevoegde toelichtingen, maar de naauwkeurigheid zijner voorstellingen had hij voornamentlijk dank te weten aan de mondelinge mededeelingen van Zijne Hoogheid zelve, die hem menigmaal met een bezoek vereerde. Met dit behulp maalde hij de krijgsbedrijven en zegepralen van dien Doorluchtigen Veldheer. Deze tafereelen zijn 4 voeten hoog en 5 voeten breed. Dezelve zijn ten deele door den schilder zelven gegraveerd in de *Beschrijving der Veldslagen van Prins Eugenius van Savoije*, *den Prins van Oranje en den Hertog van Marlborogh*, *'s Hage* 1727, 2 folio deelen. Hugtenburg bezat een vluggen geest, eene diepe kennis van de uitwerkselen der verschillende gemoedsbewegingen en het wetenschappelijke van het krijgswezen, zoo veel hem dit als schilder noodig was. Zijn koloriet is natuurlijk en krachtig, en zijn penseeltoets geestig en meesterlijk. Hij heeft van zijne groote bataillestukken verscheidene verkleinde kopijen gemaakt, en onder zijn oog en met zijne medehulp door zijne leerlingen doen maken. Daarbij dreef hij tevens handel in schilderijen te 's Gravenhage, alwaar hij meestal woonachtig was. Kort vóór zijn' dood ging hij inwonen bij zijne dochter te Amsterdam, en overleed ten haren huize in het jaar 1733, een aanzienlijk vermogen nalatende. De prenten van dezen meester zijn meerendeels geëtst met eene vaste naald in den smaak der Audrans. Haar getal loopt tot 43 stuks, zoo naar zijne eigene schilderijen als naar die van Van der Meulen, tijdens zijn verblijf te Parijs vervaardigd. Bovendien bestaan er nog 7 stuks in de zwartkunst-manier, die van de grootste zeldzaamheid zijn. Zij zijn beschreven bij Bartsch. In het Haagsche Museum zijn van Hugtenburg 2 *Ruiterijgevechten*, en een *portret van Prins Eugenius te paard*, omringd van krijgsvolk; dat te Amsterdam bezit van hem slechts één stuk, voorstellende de *Bataille aan de Boijne.*

HUIS (Pieter) is een graveur geweest, die omtrent het jaar 1570 te Antwerpen leefde. Men heeft kleine prenten van hem, onderwerpen uit de gewijde geschiedenis voorstellende. Die welke in de *Monumenta Humanae Salutis*, door Arius Montanus, 1571, voorkomen, zijn mede door hem vervaardigd.

* HULK JACOBSz. (A.). Men vindt prentjes, die door dezen kunstenaar geteekend en gegraveerd zijn. Dezelve dienen tot verfraaijing van boekwerken, en onder dezelve bevinden er zich die het jaartal 1776 dragen.

* HULK (Abraham) werd te Londen, uit Hollandsche ouders, den 1 Mei 1813 gebo-

ren. Reeds jong kwam hij naar Holland en genoot te Amsterdam het onderwijs in de teeken- en schilderkunst van den Heer J. A. Daiwaille, terwijl hij door naarstigheid en opmerkzame beschouwing der natuur, verder zich zelven ontwikkelde en tot zeeschilder vormde. Na in 1833 en 1834 Noord-Amerika bezocht te hebben, heeft hij zich te Amsterdam gevestigd en is hij aldaar in het huwelijk getreden met Mejufvrouw Maria Wilhelmina van der Meulen. Voortgaande met de natuur zich tot leermeesteresse te stellen, onderneemt hij van tijd tot tijd, in het schoone jaargetijde, togten langs de binnenwateren en rivieren van ons land, waartoe hij zich alsdan van een te dien einde door hem aangeschaft jagt bedient. Bij verschillende liefhebbers treft men van het werk van dezen jeugdigen kunstenaar aan, zoo in olieverwen als Oost-Indischen inkt. De Heer Trakranc, te Amsterdam, bezit van zijne hand *een woelend Water, met een ingang van eene Haven;* en de Heer Huidekoper, ter zelfde plaatse, *een woelend Water, met een Beurtschip.* De Heer Hulk heeft tijdens zijn verblijf in Noord-Amerika, ook onderscheidene portretten geschilderd.

* HULLE (Anselmus van) is een Gentsch historie- en portretschilder uit de 17de eeuw, die in 1665 is overleden. Reeds in jeugdigen leeftijd verliet hij zijne geboorteplaats en vestigde zich in Holland, waar hij zich in het vak van het portret zoodanig onderscheidde, dat hij den titel van schilder van Prins Frederik Hendrik bekwam, en door dezen in 1647 naar Munster werd gezonden, om de aldaar vergaderde gevolmagtigden der Mogendheden tot het sluiten van den algemeenen vrede, uit te schilderen. In het Museum der Koninklijke Academie van Teeken-, Schilder-. Beeldhouw- en Bouwkunst te Gent, is een stuk van dezen schilder aanwezig, zijnde een *Tafereel uit de gewijde Geschiedenis*, waarvan de figuren van natuurlijke grootte zijn; het is breed geschilderd, schitterend van koloriet en krachtig van toon.

* HULSBERG (Hendrik). Deze plaatsnijder, een Amsterdammer van geboorte, was in het begin der 18de eeuw in Londen gevestigd, waar hij meestal voor boekverkoopers werkzaam was. Zijne beste prenten zijn gebouwen en bouwkundige voorwerpen, die in een netten stijl bewerkt zijn. Ook heeft hij enkele portretten gesneden. Hij is in 1729 in Engeland gestorven.

HULSDONCK (Jan van), een bloemschilder, waaromtrent geene bijzonderheden bekend zijn. Hij had slechts middelmatige talenten: zijne stukken zijn droog en zonder smaak, en derzelver eenige verdienste is dat zij zeer uitvoerig zijn.

HULSEBOOM (G.), te Amsterdam in 1784 geboren, zich op de kunst toegelegd hebbende, werd teekenmeester bij een opvoedings-instituut te Vaasen, op de Veluwe, en benuttigde de gelegenheid die deze schilderachtige streken hem aanboden, om Geldersche landschappen te teekenen en te schilderen, waarvan wij proeven zagen op de Amsterdamsche tentoonstelling van 1818 in twee schilderijen, terwijl op een derde een *Stilleven met dood wild* was voorgesteld. Men treft ook teekeningen en studies van hem aan in de portefeuilles der liefhebbers.

* HULSEN (Frederik van) is een teekenaar en graveur geweest en werd in 1566 te Middelburg geboren. Na zich eenigen tijd te Londen te hebben opgehouden, ging hij zich omstreeks het einde dier eeuw te Francfort aan den Main vestigen, waar hij den kunsthandel dreef en onderscheiden platen voor het oudheidkundig werk van Boissard graveerde. Zijn broeder

* HULSEN (Jezaias van) oefende mede de graveerkunst uit en werd in 1570 te Middelburg geboren. Hij vestigde zich te Stuttgart, en graveerde daar onderscheiden verzamelingen van ornamenten en groteske figuren, die naauwkeurig en met smaak geteekend zijn.

HULST (Pieter van der). In het jaar 1652 te Dordrecht geboren, reisde deze kunstenaar, toen zijn talent eene genoegzame ontwikkeling had bekomen, in 1674 naar Rome, alwaar hij meer bijzonder zich toelegde op het schilderen van bloemen, wilde planten

en insecten; en vermits hij in zijne ordonnanties menigmaal eene zonnebloem te pas bragt, ontving hij zelf dien toenaam bij zijne aanneming in de Schildersbend. Hij beproefde ook zijne krachten aan het portret, doch het gelukte hem niet daarin eenigzins naar genoegen te slagen.

HULST (Hendrik) werd in 1685 te Delft geboren en heeft den historieschilder Matheus Terwesten tot leidsman in de kunst gehad, doch zich uitsluitend bepaald tot het portretschilderen; in welk vak hij in zijnen tijd eenigen naam gemaakt heeft. Te 's Gravenhage in kennis geraakt met den te Parijs gevestigden geneesheer Helvetius (de vriend van Theodoor Netscher), wiens afbeeldsel hij schilderde, gaf deze kennismaking aanleiding, dat Hulst hem naar Parijs vergezelde en verscheiden jaren aldaar bij hem inwoonde. Op zijne reis derwaarts had hij nog de gelegenheid gevonden, om als hofschilder bij den Keurvorst van Beijeren in betrekking te komen, doch dezelve beleefdelijk afgewezen. Te Parijs stond hij in de groote wereld om zijne kunst en persoonlijke hoedanigheden in achting.

* **HULST** (Jan Baptist van der), historie- en portretschilder, ontving onder de leiding van Professor J. G. Geedts, het onderrigt in de teekenkunst aan de Koninklijke Academie te Leuven, in welke stad hij den 2 Maart 1790 geboren werd. Na bij deze instelling achtervolgens de verschillende prijzen behaald te hebben, ondernam hij het schilderen met olieverwen, zonder daarin eenige andere leiding te volgen, dan eene vlijtige studie naar de natuur en het copiëren van verdienstelijke voortbrengsels van vroegere en hedendaagsche meesters. In 1819 bezocht hij Parijs, waar hij eenigen tijd verbleef; doch ook den schat van meesterstukken in Italië aanwezig, aan zijne verdere ontwikkeling dienstbaar willende maken, vertrok hij in 1826 naar Rome, en bezocht, na zich een groot jaar aldaar te hebben opgehouden, vervolgens ook Napels, Florence, Bologna en Venetië. Sedert huiswaarts getogen, leverde de Heer van der Hulst verschillende historie- en altaarstukken, waaronder ons bekend is eene voorstelling van het *Mirakel van het H. Sacrament*, welke in de St. Jacob's kerk te Leuven aanwezig is. In de laatste jaren heeft deze kunstenaar zich te 's Gravenhage met ter woon gevestigd, houdende hij zich aldaar thans meestal onledig met het schilderen en op steen brengen van portretten, in welk laatste kunstvak die van Hare Majesteit de Koningin en van Hare Koninklijke Hoogheid de Prinses van Oranje, als verdienstelijke proeven kunnen worden aangemerkt. De Heer van der Hulst werd in 1830 door Z. M. Koning Willem I, tot Hoogstdeszelfs schilder benoemd; terwijl later de Koninklijke Academie te Amsterdam hem haar lidmaatschap opdroeg.

* HULSTIJN (CORNELIS JOHANNES VAN) werd te Jutphaas, bij Utrecht, den 10 Augustus 1813 geboren en is in laatstgenoemde stad woonachtig. Hij schildert bloemen en vruchten, en genoot daarin het onderwijs van Cornelis Johannes de Bruin, van Amsterdam. De Heer Hulstijn houdt zich thans onder anderen ook bezig met het teekenen der platen voor de *Flora Batava*, die door de Amsterdamsche boekhandelaars Sepp en Zoon wordt uitgegeven, zijnde dit hetzelfde werk waaraan de bloemschilder G. J. J. van Os vroeger werkzaam was.

HULSWIT (JAN) werd te Amsterdam geboren den 11 April 1766. Hij was een kweekeling van Pieter Barbiers en diens, nog in leven zijnde, zoon Pieter Barbiers, Pietersz. Het behangselschilderen, toen sterk aangemoedigd, bezorgde hem gedurende eenigen tijd een bestaansmiddel; doch de veranderende smaak in dit kunstvak en de ongunstige tijdsomstandigheden, gevoegd bij den raad van den kunsthandelaar Fouquet, die met 's mans uitstekend talent bekend was, bewogen hem om zich liever meer bepaald op het vervaardigen van landschapteekeningen toe te leggen en kabinetstukjes te schilderen. Voor een en ander onbekrompen en kundige liefhebbers onder zijne stadgenooten vindende, hield hij zich dan ook vlijtig daarmede bezig, en maakte zich door het natuurlijke van zijne kunstig behandelde voorstellingen den lof en de achting van zijne begunstigers in de volste mate waardig. In vele voorname kabinetten en verzamelingen, ook buiten 's lands, werd zijn kunstwerk gretig tot goede prijzen gezocht en opgenomen. Maar zeer weinige van zijne tijdgenooten zagen hunne kunstvoortbrengselen zoo gewaardeerd. Tot een bewijs daarvan moge strekken, dat op de verkooping van de Vos 2 schilderijtjes van dezen meester, het eene een *Landschapje met welig geboomte*, het andere een *Gezigt op een der buitenpaden van Amsterdam*, voor *f* 570.00 verkocht werden. Ook 's mans teekeningen bragten bij die zelfde gelegenheid aanzienlijke prijzen op: 2 *Gezigten buiten Amsterdam*, met sapverw, golden *f* 315.00, en 2 *Gezigten op molens en molenwerven*, zelfs *f* 500.00. Teekeningen naar A. van de Velde bragten op 181, 166 en 146 guldens. Ook op de verkooping van Molkenboer werden fraaije teekeningen van dezen meester met de pen en sapverw, of met inkt en roet, tot voor *f* 300.00 het stuk verkocht. Het Rijks Museum te Amsterdam bezit van dezen verdienstelijken kunstenaar, die in zijne geboorteplaats den 8 Augustus 1822 overleden is, 2 fraaije schilderijen: een *Landschapje met een' molen*, en een *Gezigt op een Stads-waterpoortje*. Onder zijne beste stukken telt men een *Landschap bij avondstond*, door Z. M. Willem I ten geschenke gezonden aan Z. M. den Koning van Pruissen; alsmede een *Landschap bij ondergaande zon*, dat hem door laatstgenoemden Monarch besteld werd. De Heer Hulswit dreef ook handel in

kunstvoorwerpen, en was lid van het Koninklijk Nederlandsch Instituut en van de Academie der Beeldende Kunsten te Amsterdam. Voor de catalogus der verkooping zijner kunstnalatenschap, die den 28 October 1822 en volgende dagen te Amsterdam plaats had, en ruim *f* 20,000.00 opbragt, vindt men eene beknopte karakterschets van den waardigen man, die hem ook in zijne beminnelijke hoedanigheden doet kennen.

HUMBERT DE SUPERVILLE (D. P. G.) werd in 1770 te 's Gravenhage geboren, alwaar zijn vader Predikant bij de Waalsche Gemeente was. Hij werd tot de studie opgeleid, maar beoefende tevens de teekenkunst. Eene reis, vervolgens naar Italië ondernomen, voedde zijnen weetgierigen geest en vormde zijn talent. Onder de regering van Koning Lodewijk werd hij een der onderwijzers bij de Kadettenschool voor de Marine te Feijenoord, bij Rotterdam, en na de Staatsverandering in 1813, Lector in de teekenkunst aan de Leidsche Academie. De Heer Humbert schildert ook met olieverw, onder anderen portretten en is lid van het Koninklijk Nederlandsch Instituut.

* HUNIN (Mathieu Joseph Charles), graveur, te Mechelen geboren en woonachtig, heeft onder anderen de navolgende prenten gesneden, als: *de Toren der St. Rombout's kerk te Mechelen* (1812); — *Gezigt op de Lieve Vrouwe kerk te Antwerpen*; — *Gezigt van de haven der stad Antwerpen en van den toren van Mechelen, zoo als die had moeten zijn*, naar de teekening van den Heer J. B. de Noter (1814); — *Gezigt van het Stadhuis te Brussel* (1816); — *het Inwendige der St. Rombout's kerk te Mechelen* (1825); — *de Afneming van het kruis*, naar Rubens (1827); — *het Stadhuis te Oudenaarde* (1830); — *het Paleis of Parlement te Mechelen, zoo als het in de 16de eeuw bestond* (1836). Zijn zoon

* HUNIN (Pierre Paul Alouis) werd te Mechelen geboren, den 8 December 1808. Hij genoot het eerste onderwijs van zijn' vader en werd later onder de leerlingen van den Heer F. de Braekeleer opgenomen. Na reeds merkelijke vorderingen onder dezen meester gemaakt te hebben, begaf hij zich naar Parijs, waar hij, gedurende een verblijf van vier en een half jaar, zich verder onder de leiding van Ingres en Coigniet in de kunst bekwaamde. De Heer Hunin schildert huiselijke tafereelen, die zich aanbevelen door goede keuze, juiste teekening, aangenaam koloriet en zuivere behandeling; doch wat dezelve bijzonder bij de liefhebbers onzer dagen in achting doet zijn, is de ongemeene uitvoerigheid, waarmede hij de satijnen en andere stoffen, de meubels en verdere accessoires behandelt, en in welker voorstelling hij zich een getrouwe tolk der

natuur betoont. Wij laten hier eene opgave zijner meest bekende voorstellingen volgen: *een Meisje dat voor het behoud harer moeder bidt* (Antwerpen 1834); — *de jonge Teekenaar* (Brussel 1836); — *de Vaderlijke les;* — *de Huwelijks-inzegening*, beide op de Brusselsche tentoonstelling van 1839 voorhanden geweest, en met de zilveren medaille bekroond; — *de Moederlijke angst* (Antwerpen 1840); — *de Terugkomst van een gewond krijgsman, die den dood zijns makkers aan deszelfs ouders kenbaar maakt, en hun het eerekruis, door denzelven op het slagveld gewonnen, overhandigt;* aan hetzelve werd mede eene zilveren medaille toegekend op de Haagsche tentoonstelling van 1841; — *de Terugkomst van den Doop.* — De Heer Hunin is in zijne geboorteplaats gevestigd, en den 22 November 1841 in den echt vereenigd met Mejufvrouw Jeannette de Keijser, zuster van den bekenden schilder van dien naam.

HUSLIJ (Jacob Otten) was een verdienstelijk bouwmeester en teekenaar te Amsterdam. Hij heeft fraai architectuurwerk in pleister vervaardigd, academiestanden geteekend, en naar het naakt model geboetseerd op de Teeken-Academie in gemelde stad. In 1765 werd hij tot een der bestuurderen van die inrigting verkozen, en gaf daarin geregeld les in de bouwkunde. Meer dan eens is hij bij prijsuitdeelingen en andere gelegenheden in dezelve Academie als redenaar opgetreden. Hij heeft zijnen roem gevestigd door het bouwen van de stadhuizen van Groningen, Leeuwarden en Weesp, en bijzonder van het trotsch gebouw der Maatschappij *Felix Meritis* te Amsterdam. Hij is in 1795 op den huize Oosterholt, bij Kampen, overleden. Huslij was een vriend van Professor P. Camper.

* HUSSEM (D.). Van dezen kunstenaar is ons niets anders bekend als eenige geëtste landschapjes, van eene zeer goede behandeling, en waarop het jaarmerk 1810 zijnen leeftijd aanduidt.

HUIJBERTS (C.) heeft zijnen kunstarbeid besteed aan het graveren en etsen van platen voor de werken van de Lairesse, Professor Ruijsch en anderen.

HUIJGENS, *de zoon* (Constantijn) was de schrijver van eenige Reisaanteekeningen, waaraan ruim 140 stuks schetsachtige teekeningen toegevoegd waren, welke hij meerendeels vervaardigde gedurende den veldtogt, dien hij, als geheimschrijver van Willem III, met dien Vorst in Braband en Vlaanderen deed; en gezigten in die streken, naar de natuur geteekend voorstellende. Voorts nog heeft hij ook in Noord-Nederlandsche plaatsen, als te Dieren, te Zuilichem en elders, verscheiden teekeningen naar het leven op eene meesterlijke wijze vervaardigd, trekkende op de manier van Jan Livens en Jan de Bisschop.

HUIJGENS (Christiaan), zoon van Constantijn, Heer van Zuilichem en een beroemd wis- en werktuigkundige, was een zeer goed teekenaar van portretten. Dat van zijnen als dichter vermaarden vader, door hem vervaardigd, is gegraveerd door Cornelis Visscher en staat voor de *Korenbloemen*. Hij was in den Haag geboren in 1629.

* HUIJGENS (Frederik Lodewijk), sedert 1836 Leeraar in de handteekenkunst aan de Koninklijke Academie te Breda, werd te 's Gravenhage, den 3 Februarij 1802 geboren, en heeft zich evenzeer door zijn penseel, als door zijne etsnaald bekend gemaakt. Zijne eerste opleiding in het schilderen genoot hij van de Heeren C. van Cuijlenburgh en S. A. Krausz, terwijl hij later, in vriendschappelijke betrekking met den kundigen P. G. van Os geraakt zijnde, diens raadgevingen en wenken in het door hem gekozen vak van landschap- en veeschilderen benuttigde. Met de behandeling der graveer- en etsnaald bekend gemaakt door den Heer M. D. Bruijer, eersten graveur bij het archief van oorlog en het topographisch bureau te 's Hage, heeft hij in dit kunstvak verschillende proeven geleverd, waaronder eenige omtrekken naar schilderijen van het Koninklijke Museum te 's Gravenhage, en een etswerkje met beestenstudiën. De Heer Huijgens was gedurende de jaren 1828 en 1829 de leermeester van den bekenden graveur H. W. Couwenberg.

* HUIJGHENS (G.), beeldhouwer te Brussel en aldaar geboren, genoot het onderwijs

in de kunst van den Heer G. L. Godecharle. Hij behaalde in het jaar 1810 twee prijzen in de beeldhouwkunst bij de Gentsche Teeken-Academie, en wel een voor de *Buste van Lucas Vorsterman*, en de andere voor eene groep, voorstellende *de Onsterfelijkheid, die uit handen der Beeldhouwkunst de buste van Napoleon ontvangt, om dezelve in haren tempel onder die der grootste helden van vroegeren en lateren tijd te plaatsen.*— Op de Gentsche tentoonstelling van 1812 leverde hij, onder anderen, de *Buste van den Generaal Evers*, alsmede eene groep in pleister, aan welke bij den wedstrijd te Brussel in 1811 de prijs werd toegewezen, zijnde eene voorstelling van *de Beeldhouwkunst, de buste van Rubens beitelende.* Op de tentoonstelling van 1818, ter zelfde plaatse gehouden, zag men van hem een klein *Standbeeld van Adonis*, in klei, en het *Borstbeeld van de schoone Anthia;* en op die te Brussel in 1821, een *Narcissus;— Milo van Crotona;— Philippus door Pompejus bevrijd wordende;* en *de Val der Reuzen.* De kunstenaar, die inmiddels overleden was, had deze groep opzettelijk voor die tentoonstelling vervaardigd, en gaf nog op zijn sterfbed zijne begeerte te kennen, dat dezelve werd ingezonden.

* HUIJS (Johan Nicolaas) werd te 's Gravenhage, den 5 December 1819 geboren. Zijn vader, de Heer J. P. Huijs, heeft aldaar eene betrekking aan het Provinciaal Gouvernement van Zuid-Holland. Na zijne eerste opleiding in de kunst van den Heer van der Laar genoten te hebben, kwam de jonge Huijs in den jare 1840 onder de leiding van den Heer J. Moerenhout, onder wien hij voortgaat zich met ijver op zijn vak toe te leggen, daarbij, op het voetspoor zijns verdienstelijken meesters, voornamentlijk zich bepalende tot het voorstellen van paarden. Vroeger had hij meer bijzonder het schilderen van het figuur beoefend, en leverde daarvan eene proeve op de Haagsche tentoonstelling van 1839. Twee zijner laatste voortbrengsels werden door den Edel Achtb. Heer Copes van Cattenburch, Burgemeester der Koninklijke residentie, aangekocht.

HUIJSMANS (Cornelis) werd den 2 April 1648 te Antwerpen geboren. Aanvankelijk zich onder de leiding van Pieter de Wit en anderen geoefend hebbende, begaf hij zich naar Brussel om het kunstwerk van den landschapschilder Jacques d'Artois te bestuderen. Deze meester nam hem zelfs aan op een vast daggeld, dat in slechts zeven stuivers bestond. Het is dan niet te verwonderen dat Huijsmans, die dikwijls den ganschen dag in het bosch van Soignies teekende, zich voor alle voedsel met een korst brood en een citroen behielp. Twee jaren bragt hij op deze wijze door, alleen des avonds gelegenheid vindende zich bij de kaars in het schilderen te bekwamen. Vervolgens ondernam hij eene voetreize langs de Maas, om den schilderachtigen omtrek van Dinant en Namen af te teekenen. Bij deze gelegenheid ontmoette hij den kunstschilder van der Meulen, die zoo veel behagen in zijn kunstwerk vond, dat hij hem trachtte over te halen om zich in Parijs te vestigen, hem eene goede jaarwedde toezeggende; maar Huijsmans kon daartoe niet besluiten, omdat hij de Fransche taal niet magtig was. Naderhand heeft hij te Mechelen, en van 1702 tot 1716 te Antwerpen gewoond, en is in eerstgemelde stad overleden den 1 Junij 1727. Hij was een schilder die in zijn vak uitstekende verdienste bezat. Voor de historieschilders maalde hij dikwijls de achtergronden en voor de landschapschilders de stoffaadje.

* HUIJSMANS (Jacob) behoorde waarschijnlijk tot dezelfde familie als de voorgaande en kwam in 1656 te Antwerpen ter wereld. Hij was een leerling van Gilles Backereel en werd onder diens leiding een bekwaam historie- en portretschilder. Zich tijdens de regering van Karel II naar Engeland begeven hebbende, vond hij, vooral in het laatstgenoemde vak, grooten bijval, niettegenstaande Pieter Lelij daar toen in het hoogste aanzien stond. Onder de schoonheden te Windsor bevindt zich het *Portret van eene Jonkvrouw*, dat met die van Lelij wordt gelijk gesteld. Hij is in 1699 te Londen overleden.

* HUIJSMANS (Constantinus Cornelis) werd te Breda geboren, den 1 Januarij 1810.

Na van zijn vader, Onderwijzer aan de Koninklijke Militaire Academie en Directeur van het Stads-Teeken-Instituut daar ter stede, het eerste onderwijs in het teekenen ontvangen te hebben, begaf hij zich naar Antwerpen, om aldaar de lessen te volgen aan de Koninklijke Academie onder den kundigen van Bree, die den jongen Huijsmans met onvermoeiden ijver, behalve in de teeken- en schilderkunst, ook nog in al de wetenschappelijke gronden onderwees, waarop die kunstvakken rusten. Door de staatkundige omstandigheden van af 1830 tot 1833 in den loop zijner studiën tijdelijk gestuit, vertrok hij in laatstgemeld jaar naar Parijs, waar hij door de vriendschappelijke hulp van zijnen landgenoot A. Scheffer, en later ook van de schilders Rousseau en Hubert, in de gelegenheid werd gesteld zijne reeds verkregen talenten verder te ontwikkelen. Vroeger zich op het historiële vak hebbende toegelegd, was het toen echter het landschap, waartoe hij zich meer bijzonder bepaalde. In 1834 bezocht hij de zuidelijke departementen van Frankrijk, en vond zich, na zijne terugkomst in Parijs, niet weinig aangemoedigd toen hij aldaar op de groote tentoonstelling van 1835, twee door hem ingeleverde stukken plaatste, die om derzelver goede eigenschappen veel bijval verwierven. Hierdoor meer bekend geworden, vonden zijne schilderijen en teekeningen gereede koopers. Doch kort was zijn geluk. Zijn vader verloor het gezigt, en zijn pligt riep hem naar Breda terug, waar hij de eenige hoop en steun was van zijne talrijke familie. Gelukkig ziet hij zich in staat gesteld aan zijne edele taak te kunnen voldoen, door de opvolging in de betrekkingen van zijnen vader aan de Militaire Academie en aan het Stads-Teeken-Instituut, terwijl de aanmoediging die zijne kunstwerken vinden, hem eene waardige belooning voor zijne kinderliefde is. In 1840 gaf de Heer Huijsmans, onder den titel van *het Landschap*, een leercursus voor het landschapteekenen uit, zijnde eene volgreeks van oorspronkelijke voorbeelden en studiën, bestaande in eenige bladen tekst en 36 lithographiën, in 6 bundels. Aesthetisch gevoel, zuiverheid van teekening en smaakvolle stoffering, zijn, naar het oordeel van kenners, de eigenschappen die deze studiën onderscheiden; geen wonder dan ook dat de aanzienlijke oplage reeds geheel was uitverkocht eer de 6de bundel verscheen, en daardoor eene tweede oplage noodzakelijk werd. Eene prachtuitgave van den *Zwanenzang*, van den dichter van Pellecom, is met lithographiën van dezen meester versierd.

HUIJSUM (Justus van), wiens vader schoolmeester was, eerst in Vriesland, naderhand te Amsterdam, werd ter laatstgemelde plaats geboren in 1659. In 1675 besteld bij Nicolaas Berchem, nam hij in diens oefenschool al spoedig derwijze toe in bekwaamheid, dat hij in het vak zijns meesters eene zeer aanmerkelijke hoogte zou hebben bestegen, indien hij zich daartoe alleen had blijven bepalen; doch zijn geest wilde schier alle kunstvakken omvademen. Behalve landschappen, maalde hij ook beelden, historiën, zee- en riviergezigten, ruitergevechten, portretten enz.; maar het was vooral in het bloemschilderen dat hij zich onderscheidde, — het vak, waarin zijn nog niet overtroffen zoon eenen onsterfelijken roem verworven heeft. Hij is in 1716 overleden.

HUIJSUM (Jan van), is tot aan de uiterste grenzen der kunstwereld bekend als de eerste bloem- en vruchtschilder, die bestaan heeft. Hij behoorde onder de weinige kunstenaars, die in het voorst der 18de eeuw den bloei en roem der Hollandsche school van de voorgaande eeuw nog staande hielden. Aan Amsterdam komt de eer toe dat hij op haren grond het licht zag in het jaar 1682, op den 15 van Grasmaand. Justus van Huijsum, daar even vermeld, was zijn vader en leermeester; en gedurende eenigen tijd was hij dezen behulpzaam in allerlei soort van schilderwerk, waarvan Justus in zijnen kunstwinkel, voor zaal- en tuinversiering, naar de behoefte en smaak der verschillende liefhebbers, eene aanzienlijke sortering voorhanden had. Menig kamerschut werd met landschappen en andere voorwerpen door den jongen van Huijsum met een vlug penseel in dien tijd beschilderd; doch tot meerdere jaren komende, begon hij in te zien dat hij, op dien voet voortgaande, niet zou kunnen voldoen aan de hoogere roeping, wier prikkel hij in zijnen geest voelde werken; hij wilde voortaan ook voor den roem leven. Nu

bepaalde hij zich bij uitsluiting tot het schilderen van bloem- en fruittafereelen en van landschappen. Het was vooral in het eerste vak dat zijne weërgalooze genie zich ontwikkelde. Hij vond te meer toejuiching en aanmoediging, omdat er in die dagen zoo hartstogtelijk werk gemaakt werd van schoone en zeldzame bloemen. De liefhebbers en kweekers van bloemen en vruchten te Haarlem, bevlijtigden zich om hem de uitgelezenste bloemen en fruiten toe te zenden. Hij wist deze keurige voortbrengselen in zijne altijd rijke ordonnanties oordeelkundig en met den meesten smaak onderling zaam te schikken, en niet, zoo als zijne voorgangeren plagten te doen, dezelve altijd tegen donkere achtergronden te schilderen: van Huijsum was de eerste, die ook zijne bloemen en vruchten tegen lichte gronden, zelfs luchten en schoone landschappen, deed uitkomen. Dergelijke stukken werden dan ook het hoogst gewaardeerd. Maar het was niet alleen in zijne ordonnanties dat hij zich onderscheidde, ook in de kunstige verdeeling van het licht en bruin was hij een eerste meester, doch vooral in de aanwending van zijne zuivere kleuren. Zijn bloemen-koloriet is dan ook zoo dun en transparant, dat het geoefend oog hier en daar de tint van het plamuursel door de geestige bewerking van het penseel ziet doorschijnen. Alle de toevoegselen tot zijne tafereelen zijn even fraai en natuurlijk verbeeld als de voortbrengselen uit het groeijend rijk. Marmer, porphier, kristal, goud en andere metalen, vogelnestjes met eijeren, kapellen, vlinders en welke insecten hij al verder moge hebben te pas gebragt in zijne stukken, dragen allen het kenmerk van zijn zeldzaam talent en den rijkdom zijner vinding. Zijne bloembundels zijn altijd met eene edele bevalligheid en nogtans tevens zoo los en eenvoudig in de vazen, die hen vereenigen, geschikt, alsof zij louter bij geval in dier voege geplaatst waren. In van Huijsum's landschappen, die verrukkelijk zijn,

wordt een ideale stijl opgemerkt, die afwijkt van de eenvoudige natuur, zoo als dezelve zich in Holland vertoont, en die aan den Italiaanschen hemel herinnert. Deze meester moet geteld worden onder de weinige kunstenaars, wien het geluk ten deel viel van zelven de vruchten van hunne kunst te mogen inoogsten. Zijne schilderijen, die als om strijd tot opluistering van alle vorstelijke galerijen gezocht werden, golden bij zijn leven reeds duizend en anderhalf duizend gulden. Thans zijn die prijzen meer dan verdubbeld, wanneer het gebeurt (hetgeen uiterst zeldzaam is) dat kapitale bloem- of fruitstukken van hem opentlijk verkocht worden. Op de veilingen van Gildemeester, van der Pot en Braamcamp, mogten dergelijke taferelen van *f* 3,000.00 tot *f* 4,000.00, ja zelfs bij de Smeth tot *f* 4,500.00 gelden. Ook zijne landschappen worden hoog gewaardeerd: voor twee derzelve werd op de verkooping van Braamcamp *f* 2,505.00 besteed. Een opmerkelijk blijk van hoogschatting der uitstekende kunstwerken van Van Huijsum wordt ook daarin gevonden, dat voor 's mans kapitale teekeningen tot *f* 1000.00, ja *f* 1200.00 betaald

worden, waarvan de openbare verkoopingen van Ploos van Amstel, Goll en de Vos de bewijzen opgeleverd hebben. In verscheiden kabinetten van Nederlandsche kunstliefhebbers treft men fraaije bloem- en vruchtschilderijen aan van Van Huijsum. Nog onlangs zagen wij twee voortreffelijke meesterstukken van hem in het uitgelezen Kabinet van den Heer van Loon te Amsterdam. Het Museum te 's Hage bezit insgelijks van hem een bloem- en fruitstuk, en het Amsterdamsche mede twee dergelijke tafereelen, als ook twee *Arcadische landschappen.* Deze beroemde meester overleed in zijne geboortestad in het jaar 1749, op den 8 van Sprokkelmaand. Hij had drie broeders, die allen de kunst beoefend hebben. Een derzelve, naar zijn' vader, JUSTUS geheeten, was een batailleschilder in groot en klein bestek, en bereikte slechts den ouderdom van twee en twintig jaren. JACOBUS, een andere broeder, hield na het overlijden van zijn' vader, den schilderswinkel aan; doch vertrok vervolgens naar Londen, alwaar hij voornamentlijk den kost won met het copiëren der kunstwerken van zijn' broeder Jan. Een derde broeder heeft zich vooral bezig gehouden met het geven van kunstonderrigt in de deftige huizen.

* D'HUIJVETTER (JOHANNES AUGUSTINUS) werd den 17 Julij 1750 te Gent geboren, waar zijn vader timmerman en schrijnwerker was. Deze diende hem tot leermeester, en hij bragt het onder diens leiding en door vlijtige oefening zoo ver, dat hij een bekwaam bouwkundige werd. In het jaar 1772, bij de eerste prijsuitdeeling der herstelde Keizerlijke en Koninklijke Academie van teeken- en bouwkunst te Gent, ontving hij in het bouwkundige vak den tweeden, en twee jaren daarna den eersten prijs. Hierdoor meer en meer aangemoedigd, bleef hij zich verder met ijver in zijn vak bekwamen, waarin hij zich dan ook zoo zeer onderscheidde, dat hij in October 1774, in de plaats van Adriaan van de Capelle, tot Professor in de bouwkunst aan gemelde Academie benoemd werd, welke betrekking hij ongeveer veertig jaren met eer en lof is blijven bekleeden. Onder de leerlingen die hij gevormd heeft, behooren de bouwmeesters Pisson, P. de Broe, P. Reijniers, P. Colijn, J. Aelbroek en anderen. Hij kwam den 10 Februarij 1829 te overlijden. Van de door hem te Gent tot stand gebragte werken vinden wij melding gemaakt van: het hotel *het Paradijs;* het huis van den beeldhouwer van Poucke, op de Botermarkt; de *Predikstoel* in de St. Anna kapel; het *Altaar* in de St. Pieters kerk; het *Tabernakel* in de achterkapel van St. Michiels, enz.

* D'HUIJVETTER (....), te Gent. Deze kunstminnaar heeft een uitgebreid kabinet van middeleeuwsche oudheden bijeen gebragt, hoofdzakelijk bestaande uit geschilderde glazen, teekeningen, schilderijen enz. Dit voor de geschiedenis der kunst zoo belangrijke geheel, is in 1829 in prent gebragt door den bekenden Gentschen graveur Onghena.

I.

IDSERDTS (PIETER) is bekend als een vaardig teekenaar van schepen en watergezigten, meest naar de natuur geteekend in Vriesland. Hij heeft in Franeker gewoond, aldaar tevens het beroep van tegelschilder uitoefenende; en leefde in het midden der 18de eeuw.

IDSINGA (*Jonkvrouwe* WILHELMINA GEERTRUIDA VAN), geboren te Leeuwarden den 10 November 1788, heeft tot hare uitspanning de teeken- en zelfs de schilderkunst, eerst onder de leiding van den Heer Baar van Slangenburgh en vervolgens onder die van den uitmuntenden portretschilder B. W. van der Kooi, op eene zeer verdienstelijke wijze beoefend. Zij vervaardigde keurige teekeningen naar schilderijen, en portretten naar het leven. Op de Amsterdamsche en 's Gravenhaagsche tentoonstellingen werden proeven van haar talent gevonden, die algemeen voldeden. Jammer dat eene zoo veel belovende kunstenares in den bloei des levens werd weggerukt! Zij stierf den 9 Mei 1819.

IMBERT DES MOTTELETTES (Hendrik) werd in 1764 te Brugge geboren. De naam zijns vaders was Josephus Karel Imbert des Mottelettes, die zijner moeder Isabella Rotsaert. Hij leerde teekenen van Garemijn, met welke kunst hij, tot uitspanning, de uren zijner studiën aanvulde. Aanvankelijk besloten zich in Frankrijk in een Kapucijnen-klooster te begeven, werd hij daarin echter gedwarsboomd door de Fransche omwenteling. Hij keerde terug in zijne geboorteplaats met meer wereldschen zin en trouwde met Mejufvrouw Maria Anna de Stoop. De kunst bleef hem steeds bekoren; hij teekende veel in pastel naar het leven, en begaf zich insgelijks aan het olieverwschilderen. Bijzonder slaagde hij in het copiëren van voorname meesters, en toonde ook veel bedrevenheid in het restaureren van schilderijen. In 1800 en 1802 zond hij kunstwerk naar de tentoonstellingen van de Academie te Brugge, waaronder bijzonder de opmerkzaamheid trokken een *Boerengezelschap*, naar Tilburg, en een *Bloemstuk*, naar van den Broek. Het laatste behaagde in die mate aan Mevrouw Josephine Bonaparte, Gemalin van den eersten Consul, dat zij hetzelve verlangde aan te koopen; Imbert bood het haar ten geschenk aan. Van 1803 tot 1811 beoefende hij de schilderkunst weinig meer, daar hij benoemd geworden was tot lid der Regtbank van eersten aanleg te Brugge. Zijne tusschenuren besteedde hij voornamentlijk aan het schrijven van eene *Algemeene Biographie der Schilders*. In 1830 uit zijne regterlijke betrekking getreden, hervatte hij penseel en pen, en voltooide de 2 eerste deelen van zijn werk, die hij voornemens was bij inteekening uit te geven; doch dit voornemen werd verijdeld door zijn overlijden op den 27 Februarij 1837. Hij liet eene schoone verzameling na van prenten, schilderijen en eene menigte bouwstoffen voor de voormelde biographie. Hij was lid van de Maatschappij der Schoone Kunsten en Fraaije Letteren te Gent en van de Koninklijke Academies te Antwerpen en te Amsterdam.

* **IMMERZEEL** (Christiaan) is de zoon van Johannes Immerzeel, Junior, uit Dordrecht, en Adelaïde Louize Françoise Charlotte Cera, wier ouders, uit Italië afkomstig, doch te Parijs gevestigd, ten gevolge der beroeringen, welke Frankrijk in het laatst der voorgaande eeuw tijsterden, naar herwaarts waren uitgeweken. Hij kwam te 's Gravenhage, den 1 Maart 1808, ter wereld. Zijn vader, een hartstogtelijk vereerder der Beeldende Kunsten zijnde, zag een zijner grootste wenschen vervuld, toen hij in dezen zijnen jongsten zoon, lust en aanleg tot de schilderkunst ontwaarde; en daar hij vroeger met vrucht zich op die kunst had toegelegd, bestuurde hij zelf diens eerste pogingen, terwijl hij hem nader achtervolgens het onderwijs van de Heeren C. Bakker te Rotterdam, en H. van de Sande Bakhuijzen te 's Hage, deed genieten. Onder de leiding dezer meesters voorspoedig ontwikkelende, werd de jonge Immerzeel echter door de staatkundige gebeurtenissen, in 1830 voorgevallen, tijdelijk in den gang zijner studiën gestuit, daar hij, deelende in de algemeene geestdrift, alstoen vrijwillig de wapenen opvatte en, gezamentlijk met zijne twee oudere broeders, met het 2de bataljon Jagers den veldtogt bijwoonde. Sedert tot het burgerlijke leven terug gekeerd, is deze kunstenaar zich met goed gevolg op het schilderen van het landschap blijven toeleggen, daarin te rade gaande met de groote leermeesteresse, de natuur, zoo als die zich in Haarlem's bekoorlijke omstreken vertoont. Zijne jongste voortbrengsels onderscheiden zich door eene hem eigene kleur en zamenstelling en zijn dikwerf eigenaardig door zijnen behuwdbroeder, den Heer Simon van den Berg, gestoffeerd. Zoo in Holland als in België, vindt men in de kabinetten van liefhebbers, van zijn werk aanwezig. Behalve Engeland, bezocht de Heer Immerzeel herhaaldelijk België en een gedeelte van Duitschland; terwijl hij in 1840 zijnen vader, den bekroonden lofredenaar van Rubens, te Antwerpen, bij gelegenheid der feesten, aan dien schildervorst gewijd, vertegenwoordigde. De schilderij, door hem op de toen aldaar gehouden tentoonstelling geleverd, *een Boomrijk Landschap* voorstellende, mogt veler goedkeuring wegdragen. Hij werd in het laatst van 1841 benoemd tot corresponderend lid der Koninklijke Maatschappij van Schoone Kunsten en Letteren te Gent; ook het Schilderkundig Genootschap aldaar, droeg hem omtrent dien tijd het

lidmaatschap op. Zijne zuster, ANNA MARIA, beoefent, onder zijne leiding, de kunst op eene loffelijke wijze.

INGEN (WILLEM VAN) werd in 1651 te Utrecht geboren en gevormd in de schilderschool van Anthonie de Grebber. Op jeugdigen leeftijd begaf hij zich tot voortzetting van zijne studiën naar Rome, en wel in het gevolg van den Hoogwaarden Heer Bisschop van Castoriën, Vicaris van Nederland, die juist derwaarts op reis ging. Door de belangstelling van dezen kunstlievenden Prelaat, belastte Carel Maratti zich met het onderwijzen van den jongen van Ingen, die ongeveer een jaar bij hem bleef en vervolgens, op aanbeveling van zijnen meester, tot het schilderen van groote werken gebruikt werd. Uit Rome trok hij naar Venetië, om ook daar zijn voordeel te doen met de groote voorbeelden van Titiaan, Tintoret en anderen. Na later ook Napels bezocht te hebben, is hij naar zijn vaderland teruggekeerd en te Amsterdam overleden.

ISENDOORN (JOHAN VAN) begiftigde in 1630 het St. Hiob's gasthuis te Utrecht met eene door hem vervaardigde schilderij, *Job door den booze geplaagd* voorstellende.

* IZAKS (PIETER) werd te Helvoet in 1569 geboren. Aanvankelijk oefende hij zich in de kunst onder Corn. Ketel, doch kwam later onder de leiding van den Duitschen schilder Jan van Achen, met wien hij Duitschland en Italië bezocht, en kwam zich vervolgens te Amsterdam vestigen. Hoewel hij ook historie schilderde, heeft hij voornamentlijk het portret behandeld, en zich in dat vak naam verworven. Zijne hoofden zijn vol leven en karakter, en de handen vooral uitmuntend goed geteekend.

J.

JACOBS (SIMON) werd in 1520 te Gouda geboren en was een leerling van Karel van IJperen, onder wiens leiding hij een uitmuntend portretschilder werd, zijnde zijn koloriet zuiver en schitterend, zijne penseelsbehandeling los en ferm, en zijne teekening naauwkeurig. Hij verloor in 1572, bij de belegering van Haarlem, het leven.

* JACOBS (PIERRE FRANÇOIS), den 4 October 1780 te Brussel geboren, onderscheidde zich vroegtijdig door zijne ontwikkeling en ijver, en bepaalde zich, na met vrucht de letterkundige scholen doorloopen te hebben, tot de schilderkunst, als eene besliste neiging voor dat vak gevoelende. In 1802 behaalde hij, aan de Teeken-Academie te Brussel, den prijs voor het model naar het leven, terwijl hij al spoedig het buitengemeene talent, dat hij aan den dag legde, bij den Heer A. Lens tot volmaaktheid bragt. Na drie jaren lustig voortgewerkt te hebben, gedurende welke hij nieuwe lauweren behaalde, en onder anderen een prijs aan de Gentsche Academie, begaf de Heer Jacobs zich naar Rome, alwaar zijn ijver voor het vak nog toenam. Zijne al te groote werkzaamheid ondermijnde echter weldra zijn gestel, dat van nature zwak was; en hij was reeds kwijnende, toen de Koninklijke Academie van Milaan eene prijsvraag uitschreef, waaraan hij zijne krachten wilde beproeven. Het onderwerp was: *Theodotes aan Julius Caesar, op last des Konings van Egijpte, het hoofd van Pompeus aanbiedende;* hij zette zich aan het werk met eene geestdrift en eene volharding, die zijne laatste levensvonken uitputteden, en stierf te Rome in de lente van 1808, ter zelfder tijd dat de Academie van Milaan hem den palm der overwinning toewees. De schilderij die den prijs verdiend had en regtens de eigendom van de Academie was, werd aan den vader des jeugdigen kunstenaars toegezonden, waarbij de Onder-Koning van Italië eene gouden medaille voegde, die, na den afloop van eene lijkdienst, waarmede de vrienden van den overledene zijne nagedachtenis hadden willen vereeren, aan den Heer Jacobs, den vader, werd uitgereikt. In de Ste. Catharina kerk te Brussel, is een gedenkteeken voor dezen te vroeg gestorven kunstenaar opgerigt. Onder de door hem vervaardigde schilderstukken behooren: *David voor Saul;* — en het *Oordeel van Pâris.*

* JACOBS (JACOBUS ALBERTUS MICHAEL), meer bekend onder den naam van Jacob Jacobs, ondernam, even als weleer de kunstschilder Cornelis de Bruin, groote reizen en bezocht verre landen. In 1838 begaf hij zich naar Constantinopel, waar hij vier maanden vertoefde. Tijdens zijn verblijf in Turkije's hoofdstad, ontmoette hij er zijne landgenooten, de Heeren Stier d'Aerselaer en Florent Mols, die, denzelfden wil hebbende als onze kunstenaar, gezamentlijk met hem de reize vervolgden. Het eerst gingen zij naar Egijpte, in welk merkwaardig land zij de voornaamste steden en beroemdste gedenkteekenen bezochten. Na den Nijl tot aan Nubië te zijn opgevaren, kwamen zij op Alexandrië terug, en hier scheepte het drietal zich naar Griekenland in, welks kusten en eilanden den Heer Jacobs mede ruime stoffe opleverden om zijn schetsboek te verrijken. Vervolgens naar Triest overgestoken, vervorderden zij hunnen togt door Oostenrijk en Duitschland, om zich naar Petersburg te begeven, en keerden, na ook daar het merkwaardigste te hebben bezigtigd, over het noordelijke gedeelte van Duitschland naar het vaderland terug. Later bezocht de Heer Jacobs nog Londen, en sedert kort ook Frankrijk's hoofdstad. — Hij werd te Antwerpen, den 19 Mei 1812 geboren. Aanvankelijk bestemd om boekdrukker te worden, deed een onoverwinnelijke tegenzin hem zich tegen deze beroepskeuze aankanten, zoodat men op des jongelings gedurig aanhouden, eindelijk aan zijne voorliefde tot de kunst toegaf en hem als leerling bij den Heer F. de Braekeleer plaatste. Na zich bij dezen meester eenigzins de behandeling van het penseel te hebben eigen gemaakt, zette hij zijne studiën in het rijke kabinet van den Heer van der Schrieck, te Leuven, voort, waar de aanwezige meesterstukken van Bakhuizen, van de Velde en andere groote mannen, zijne keuze meer bijzonder tot het zeeschilderen bepaalden. Zijne eerste voortbrengsels waren stille en woelende waters, geheel in het karakter der Hollandsche en Vlaamsche kusten, doch thans zijn het meestal de vreemde natuurtafereelen, die de Heer Jacobs op zijne reizen aanschouwde, welke het onderwerp zijner ordonnanties uitmaken: de schoonheden van Thebe's praalgraven en der Turksche, Grieksche en Italiaansche zeehavens, leveren hem daartoe ruime stoffe. In vele voorname kabinetten, zoo in België als in Holland, treft men voortbrengsels van dezen begaafden jeugdigen meester aan. De vroeger gemelde Baron O'Sullivan, thans Belgisch Gezant bij het Hof van Weenen, bezit 2 schilderijen van hem, *Gezigtspunten op Constantinopel* voorstellende; een door hem tijdens zijn verblijf in Turkije's hoofdstad vervaardigd *Gezigt op het Serail*, werd door dezen zelfden kunstvoorstander, te dier tijd Gezant bij de Ottomannische Porte, aangekocht en door dezen diplomaat aan den Sultan aangeboden, die hetzelve in zijne groote eetzaal deed plaatsen. Een ander door hem vervaardigd tafereel, genomen uit de Vallei der graftomben van de Koningen van Thebe, berust bij den Heer

Stier d'Aerselaer; bij den Heer Florent Mols is mede een doek van hem aanwezig, een *Gezigt op den berg van Rhodus* voorstellende, terwijl de Heer Praet van Ertborn zijne kunstverzameling met een *Gezigt op het eiland Sira*, in Griekenland, vermeerderd heeft. Een *Scheveningsch Strandgezigt*, op de Brusselsche tentoonstelling van 1836 aanwezig, werd alstoen door het Belgisch Gouvernement aangekocht. — Hoewel voornamentlijk als zeeschilder bekend, houdt de Heer Jacobs zich van tijd tot tijd ook met het schilderen van het landschap bezig. Verschillende medailles werden hem achtervolgens toegewezen, terwijl onderscheiden Maatschappijen van Kunsten, Wetenschappen en Letteren, hem haar lidmaatschap opdroegen. Hij is in zijne geboorteplaats gevestigd en trad aldaar den 12 April 1842 in het huwelijk met Mejufvrouw Johanna Maria Witteveen. Als eene bijzonderheid kunnen wij hier nog bijvoegen, dat deze kunstenaar van moederszijde verwant is aan den beroemden componist van Beethoven.

JACOBSE (Juriaan). Het jaar en de plaats der geboorte van dezen meester is niet bekend; doch men weet met zekerheid dat hij een discipel is geweest van Fr. Snijders te Antwerpen, en ook in Amsterdam gewoond heeft. Hij volgde Snijders na in het schilderen van jagten en dierengevechten, en het was blijkbaar genoeg aan zijn kunstwerk, dat hij zijnen leertijd naarstig besteed had. Wij zagen onlangs eene *Wilde Zwijnenjagt* van Jacobse bij den kunstschilder C. Andriessen te Amsterdam, die met vuur geteekend en meesterlijk geschilderd was. Naderhand heeft Jacobse ook historiën geschilderd met groote beelden. Hij is in 1685 overleden.

*JACOBSON (E. L.). Deze Rotterdamsche kunstliefhebber heeft in de laatste jaren eene belangrijke verzameling schilderijen en teekeningen aangelegd, welke hij bij voortduring vermeerdert en verrijkt. Dezelve kan gerekend worden onder de voornaamsten in die stad te behooren, en bevat kapitale werken der hedendaagsche meesters, zoo uit de Hollandsche en Vlaamsche, als uit de Fransche en Duitsche scholen. Onder dezelve prijken de voortbrengsels van van Beveren, B. C. Koekkoek, C. Kruseman, Nuijen, Scheffer, Schelfhout, Schotel, *de vader*, Waldorp, Braekeleer, Gallait (*de Armverzorger*), Hunin, de Keijser, Leijs, Verboeckhoven, Wappers, Beaume, Decamps, Gudin, Isabeij, Jacquand (*Gaston de Foix*), Lepoitevin, de la Roche, Achenbach, Scheim enz.

*JACOBIJ (Philippe Joseph) werd in het begin der 18de eeuw te Luik geboren en is omstreeks het jaar 1793 in ver gevorderden ouderdom overleden. Hij behandelde met veel bekwaamheid de graveerstift en is achtervolgens graveur der Prins-Bisschoppen Jan Theodorus van Beijeren, d'Oultremont en Velbruck geweest. Bij de oprigting, door laatstgenoemde, van de *Société libre d'Emulation*, te Luik, vervaardigde hij de medaille, die bestemd was om de verdiensten der kunstenaars te beloonen; ook sneed hij er eene ter gedachtenis van de verkiezing des Bisschops d'Oultremont. Het meest echter heeft hij uitgemunt in het graveren op fijne steenen.

JACOPS (M. F.) is een bekwaam teekenaar geweest, die te Brussel gevestigd was en aldaar in 1812 overleed. Men heeft in der tijd op verschillende tentoonstellingen in België, van zijn werk aangetroffen.

*JACOPS (Joseph) kwam te Antwerpen ter wereld, den 1 Maart 1808, doch ontving zijne opvoeding ten huize van zijn' oom, een pastoor te Santvliet. Liefde tot de kunst dreef hem op zijn vijftiende jaar naar zijne geboortestad terug, waar hij bij een' meubelschilder in de leer kwam, bij wien hij op zekeren dag den schilder Carpentero ontmoette, die zich zijner aantrok en hem de beginselen der teekenkunst leerde. Toen, anderhalf jaar daarna, deze meester hem ontviel, zette de jonge Jacops zijne studiën aan de Academie voort, terwijl hij vervolgens het voorregt genoot van door den grijzen Herreijns in de behandeling van het penseel onderwezen te worden, onder wiens leiding hij zich tot een historieschilder vormde. Bij voorkeur echter schildert hij batailles, jagten of andere onderwerpen, waar hij paarden en ruiters in te pas kan brengen. Hij oefende een grooten invloed uit op de bestemming en de ontwikkeling van den Ridder

N. de Keijzer, wien hij tot leermeester en broeder verstrekte, toen deze nog een eenvoudige boerenknaap was. De Heer Jacops is lid van het Historisch Instituut van Frankrijk

(*Institut historique de la France*). Als zijne voornaamste voortbrengsels zijn ons opgegeven: *de Slag van Beverholt;* dit stuk bevindt zich in het kabinet van den Ridder de Coninck, te Gent; hetzelve was op de Brusselsche tentoonstelling van 1836 aanwezig, en werd, zoo om de gelukkige groepering, als de kracht en levendigheid van uitdrukking en de schakering der kleuren, zeer geroemd; — *de Slag van Heiligerlee* (Brussel 1839), in het kabinet van den Prins de Ligne; — *de Hemelvaart van Maria*, boven het hoofdaltaar der Jezuiten kerk te Namen; — *het onderloopen van een Polder*, bij Sir Robert Peel berustende; — *Kozakken die Fransche krijgsgevangenen naar Siberië brengen*, bij den Hertog van Brunswijk aanwezig.

JAGEN (Cornelis van) is een plaatsnijder te Amsterdam en een tijdgenoot geweest van G. de Lairesse, die in zijn schilderboek hem lof toezwaait wegens zijne dienstvaardigheid tot het uitvoeren van eenige platen voor gemeld werk.

JAGER (Gerard de). Van dezen inboorling van Dordrecht is weinig meer bekend, dan dat hij aldaar in het jaar 1646 in het St. Lucas gilde trad, en stille binnenwaters en zeegezigten schilderde.

JAGT (Martinus van der) werd te Haarlem geboren in 1747. Jelgersma en Punt gaven hem onderwijs in de teekenkunst. Hij trok uit hetzelve zoo veel nut, dat hij zelf een bekwaam meester werd. Eene waterverw-teekening, met vogels en vruchten, naar Melchior de Hondekoeter, door hem fraai en uitvoerig vervaardigd, werd op eene veiling voor *f* 100.00 verkocht. Hij heeft evenwel ook eigen ordonnanties van watergezigten met schepen en schuiten geteekend. Hij is in 1805 te Zeist gestorven.

*JAMBERS (Theodorus), genreschilder te Brussel, heeft op verschillende tentoonstellingen in België proeven van zijn ontwikkelend talent ingeleverd, zoo als *de Schoorsteenveger en de Ketellapper* (Brussel 1833); — *een oud Soldaat die zijne krijgstogten verhaalt;* — *een Savoijaard die zijne lier stemt* (Brussel 1836); enz.

*JANSEN (Barend). Deze Vlaamsche architect schijnt meestal in Engeland zich te hebben opgehouden, waar hij onder de regering van Jacobus I bloeide. Hij volgde geheel den stijl van den beroemden bouwmeester Dieterling, die onderscheiden werken over het vak heeft geschreven. Jansen bouwde Audley-inn, bij Walden, in het Graafschap Essex, alsmede Northumberland-house, met uitzondering van den voorgevel, die volgens Vertue het werk van Gerard Christmas zou wezen.

JANSON (Jacobus) werd te Ambon, een onzer specerij-eilanden in de Oost-Indiën,

in het jaar 1729 geboren. Op achtjarigen ouderdom naar het Moederland gezonden, om aldaar opgevoed en onderwezen te worden, deed hij al spoedig eene neiging tot de krijgsdienst blijken; hetgeen ten gevolge had, dat men hem onderrigt in de vestingbouwkunde deed geven. Hij werd officier en diende den lande verscheiden jaren. Zijne heerschende zucht voor het teekenen naar het leven, inzonderheid van landgezigten met vee gestoffeerd, gevoegd bij zijne onvermoeide vlijt, deed hem in dit vak zulke aanmerkelijke vorderingen maken, dat hij besloot de krijgsdienst te verlaten, om zich geheel aan de beoefening der schilderkunst te wijden; Leiden tot zijne woonplaats verkiezende. Zijne meeste kunstvoorstellingen zijn vlakke land- en weigezigten, meerendeels naar de natuur in Hollands schilderachtige streken vervaardigd. In bijna alle dezelve treft men koeijen, schapen en ander veldgedierte aan; naauwkeurig geteekend en met zorg, even als het geboomte en de gronden, net en uitvoerig bewerkt. Het koloriet is bij Janson wel eens monotoon en zwak, en de penseelsbehandeling wat schroomvallig. Men heeft ook watergezigten van dezen meester. In de verkooping van van der Linden van Slingeland bevonden zich niet minder dan 36 schilderijen van zijne hand, die van *f* 100.00 tot mindere prijzen verkocht werden; eene kopij naar Potter gold *f* 226.00. Op die van A. Meijnts werd voor een *Boomrijk Landschap met vee*, *f* 180.00, en op die van Stinstra, voor een dergelijk *f* 165.00 betaald. Er bestaan van Janson geëtste prentjes met landschappen en vee, de twaalf maandjes en andere. Hij is te Leiden gestorven in 1784. Zijn jongste zoon, PIETER JANSON, heeft mede landschappen met vee geschilderd, en koeijen-, schapen- en geitenkoppen geëtst.

JANSON (JOHANNES CHRISTIAAN), oudste zoon van Johannes, werd in 1763 geboren en door zijnen vader in de kunst onderwezen, die hij aanvankelijk als bijwerk en als tot uitspanning beoefende, daar zijn eigentlijk beroep de vaderlandsche krijgsdienst was. In 1795 werd hij luitenant bij de ruiterij en maakte verscheiden veldtogten in Duitschland. Bij de Fransche overheersching nam hij zijn ontslag als ritmeester, en werd weder in die zelfde hoedanigheid na de herstelling van 1813 aangesteld en vier jaren daarna gepensioneerd. Op zijne reizen heeft hij vele studiën en schetsen gemaakt, welke hem in zijnen rusttijd overvloedige stoffen verschaften voor de schilderijen en teekeningen, die hij in den Haag gemaakt heeft, alwaar hij zijne bestendige woonplaats hield. Men heeft van dezen meester landschappen met vee, en fraaije buiten- en binnenhuisjes. Een *Burgerbinnenvertrek* met twee vrouwelijke figuren, fraai van schildering, gold op Brentano's verkooping *f* 80.00. Voor 2 dergelijke schilderijen werd op die van A. Meijnts *f* 140.00 besteed.

JANSON VAN KEULEN, uit een Hollandsch geslacht geboren, was een bekwaam portretschilder, die in 1640 in Engeland woonde, ten tijde dat Anthonie van Dijck zich aldaar insgelijks bevond. Hij was in aanzien aan het Hof van Koning Karel I, en schilderde er vele portretten van personaadjes van hoogen rang. Doch zijn talent werd overschaduwd door het veel grootere van van Dijck; en vermoedelijk heeft zulks medegewerkt tot zijn besluit om Londen te verlaten en zich te Amsterdam neder te zetten, in welke stad hij in 1665 is komen te sterven.

JANSSEN (PIETER) was een kunstige glasschilder, die in 1612 te Amsterdam geboren werd, en een leerling was van Jan van Boekhorst. Hij is in 1672 overleden.

* JANSSENS (CORNELIS) werd in 1590 te Amsterdam geboren. Na zich door zijne bekwaamheden in zijn vaderland reeds een naam te hebben verworven, ging hij, in 1618, naar Engeland, en vervaardigde aldaar uitmuntende portretten van James I en zijne familie, alsmede van de voornaamste grooten van het Hof. Zijn koloriet is helder, levendig en natuurlijk, zijn toets ligt, zijn penseelstreek fijn, zijne vleeschkleur zacht en aangenaam, terwijl zijne stukken met veel zorg zijn afgewerkt. Hoewel Janssens noch de losheid van hand, noch de bevalligheid van Van Dijck had, werd hij echter in andere opzigten voor diens gelijke gehouden. Hij schilderde meestal op paneel en zijne draperiën

waren bijkans altijd zwart, waarschijnlijk om zijne vleeschkleuren helderder te doen uitkomen. Hij schilderde dikwijls miniaturen in olieverw en niet zelden copiëerde hij zijn eigen werk op die manier. Bij de komst van Van Dijck in Engeland, begon echter zijn roem min of meer te tanen, en toen kort daarna de burgeroorlog uitbrak, besloot hij om naar Holland terug te keeren, waar zijn werk in hooge achting was en hij in 1665, in zijne geboortestad, overleed.

* JANSSENS (Victor Honoré), was de zoon eens kleedermakers en werd in 1664 te Brussel geboren. Zijn vader was voornemens hem tot zijn beroep op te leiden, doch daar de jeugdige knaap eene bijzondere neiging voor het teekenen aan den dag legde, deed hij hem bij den schilder Volders, onder wien hij zich zeven jaren oefende, zich inmiddels bezig houdende met vlijtig de natuur en de werken van groote meesters te bestuderen. Het op deze wijze al spoedig tot eene aanmerkelijke hoogte gebragt hebbende, had hij het geluk om door den Hertog van Holstein onderscheiden te worden, die hem naar zijn Hof riep en eene aanzienlijke jaarwedde toelegde. Na verloop van vier jaren vergunning gevraagd en bekomen hebbende om Italië te bezoeken, reisde hij naar Rome, waar hij elf jaar verbleef, veel werk bekwam en in vriendschapsbetrekking met Tempesta geraakte, voor wien hij dikwijls de figuren in de landschappen schilderde. Eindelijk echter dreef hem het verlangen naar zijn geboortegrond, naar Brussel terug. Hier werden zijne verkregen bekwaamheden mede op prijs gesteld, en zag hij zich al spoedig belast met het vervaardigen van onderscheiden altaarstukken voor de kerken te Brussel en in andere steden van België. Vroeger had hij meestal kleine stukken gemaakt, doch nu begon hij zich meer tot groote ordonnanties te bepalen. Hij schilderde achtervolgens een aantal tafereelen van dien aard, en de menigte derzelve strekt ten bewijze van de vlugheid, waarmede hij werkte, en van zijn vruchtbaar genie. In de Carmeliter kerk en de St. Nicolaas kerk te Brussel bevinden zich van de beste zijner groote werken. In 1718 werd Janssens naar Weenen geroepen en aldaar tot schilder des Keizers aangesteld. Hij vertoefde er drie jaren en bezocht toen, naar men wil, Londen. Hij daalde in 1739 te Brussel ten grave. Descamps, in zijne *Voyage pittoresque de la Flandre et du Brabant*, beschrijft een aantal stukken van dezen meester, die hij te Brussel gezien heeft.

JANSSENS (Jan), is een Gentsch historieschilder uit de 17de eeuw, van wien men in zijne geboorteplaats nog onderscheiden voortbrengsels vindt, en onder anderen een *H. Hieronimus*, dat de H. Drieëenheids kapel in de St. Nicolaas kerk versiert; alsmede een drietal stukken op het Museum.

* JANSSENS (Abraham). Een Vlaamsch graveur, die in 1719 te Gent ter wereld kwam en voor een bloedverwant van Victor Honoré gehouden wordt. Er bestaat van hem onder anderen een stel etsen, met tafereelen uit het leven van Achilles, die los en net bewerkt en bijzonder goed van effect zijn.

JANSSENS (H.). Een Vlaamsch graveur, van wien men eenige prenten met versierselen voor goudsmids en juweliers heeft, verrijkt met figuren en andere verfraaijingen, die in eene nette en fijne manier gesneden zijn. Hij heeft zoo naar zijne eigene teekeningen, als naar H. Tangers en anderen gewerkt.

* JANSSENS (François Joseph), geboren te Brussel, in het jaar 1744, betoonde reeds vroegtijdig eene besliste neiging voor de teekenkunst, welke hij met goed gevolg beoefende; later echter legde hij zich meer bijzonder op de beeldhouwkunst toe. Tot eene zekere hoogte gekomen, vertrok hij ter verdere bekwaming naar Italië, en onderscheidde zich te Rome al spoedig door zijne kennis en zuiveren smaak. In België terug gekeerd, beitelde hij achtervolgens onderscheiden kunstwerken, die de goedkeuring der kenners wegdroegen. Door de Stedelijke Regering van Brussel belast geworden zijnde om een standbeeld te vervaardigen, dat bij de fontein in de *Longue Rue Neuve* geplaatst moest worden, maakte hij een *Neptunus in toorn*, die in de maand April 1776 zijne bestemming erlangde; dit stuk, aan welks voltooijing bijzondere zorg besteed was, werd echter kort

daarna weg gestolen, zonder dat men het immer weder heeft kunnen opsporen, of den dader ontdekken. Daarna werd hij met Olivier, een beeldhouwer van groote verdienste, gebezigd tot het verfraaijen van het Park, waar men aan den beitel van Janssens een fraai *Standbeeld van Apollo*, naar het antiek gecopieerd, te danken heeft. Onderscheiden andere voortbrengselen kwamen zijnen roem nog vermeerderen, en onder het Fransche Gouvernement werd hij tot Inspecteur der Openbare Werken benoemd. Hij overleed den 22 December 1816, nalatende eene onvermogende familie. Bij de werken van dezen bekwamen kunstenaar, die wij reeds opgenoemd hebben, kunnen wij nog voegen het kolossale standbeeld van *David*, geplaatst op het voorplein van de kerk te Caudenberg; — die van *Flora* en *Hébè*, in den tuin van het kasteel van Laeken; — de zinnebeeldige figuren van de *Godsdienst* en de *Liefdadigheid*, in de Domkerk te Gent; — van het *Geloof*, op een praalgraf in die zelfde kerk, en een *Standbeeld van St. Lucas*, in de St. Michiels kerk aldaar; — verscheidene *Standbeelden* voor de abdij *de la Bonne-Espérance*; — drie *Stroomgoden* in basrelief, in het paveljoen van Hingene, bij Antwerpen. — De voornoemde zinnebeeldige figuren der *Godsdienst* en der *Liefdadigheid*, zijn misschien het opmerkelijkste werk van dezen beeldhouwer. Na langen tijd den *Romp* van het Vatikaan te Rome, waaromtrent de geleerden zoo zeer van gevoelen verschillen, bestudeerd te hebben, vermeende Janssens dat dezelve het overblijfsel was van een standbeeld, dat Ulijsses, schietende met een' boog, voorstelde, en hij vulde, volgens deze veronderstelling, die eene hooge mate van waarschijnlijkheid schijnt te hebben, het ontbrekende aan. Dit werk draagt, nog meer dan eenig ander van dezen meester, het kenmerk van een krachtvol genie en van eene diepe kennis der oudheid.

JANSSENS (Abraham) heeft zich beroemd gemaakt door zijn schilderen, en berucht door zijnen toomeloozen naijver jegens Rubens, dien hij de vermetelheid had tot eenen kunststrijd uit te dagen. Deze beklagelijke hoovaardij was verre van zijne belangen bevorderlijk te zijn, en bragt hem tot lusteloosheid, tot verkwisting van tijd en geld, en eindelijk tot armoede en ellende. Dit werd te meer bejammerd, omdat hij een man was van de uitstekendste gaven. In zijn ordonneren had hij niet minder vuur en genie dan de grootste meesters; hij teekende met smaak en was keurig, breed en ongezocht in zijne draperiën. In kracht, houding en koloriet had hij eenen opmerkelijken hoogen trap bereikt, waarin hij alleen door Rubens overtroffen werd. Dit getuigen nog vele zijner kapitale stukken met levensgroote beelden, die men in paleizen, kerken en museums van zijn penseel aantreft; zoo als, onder anderen, te Antwerpen in de oude kerk der Jezuiten, *de 12 Apostelen*; — te Mechelen in de kerk van St. Rombout, een *St. Lucas, het portret der H. Maagd schilderende*; — in die van Notre-Dame, een *dood Christusbeeld*; — te Gent in de St. Pieter, *de wonderdadige Vischvangst*; — in het Museum te Brussel, *een Grijsaard die door de Hoop en het Geloof ondersteund wordt*; — in dat te Antwerpen, een allegorisch tafereel, *de Schelde en de stad Antwerpen* voorstellende; — *de Aanbidding der Wijzen*; — *de H. Maagd, het kind Jezus en St. Jan*; enz. — Zijn meesterstuk, eene *Opwekking van Lazarus*, werd door den Keurvorst van den Paltz gekocht. Voor eene kerk te 's Hertogenbosch vervaardigde hij eene *Afneming van het kruis*, dat mede voor een meesterstuk gehouden wordt. Volgens Pilkington is hij te Antwerpen geboren in 1569 en overleden in 1631. Overigens kent men geene bijzonderheden uit zijne eerste levensjaren, even min als wie zijn meester was.

JANSSENS (Daniel) kwam ter wereld te Mechelen in 1636. Nadat hij lezen en schrijven had geleerd, werd hij bij Jacob van Hornes besteld om in de teekenkunst onderwezen te worden. Hij oefende zich bijzonderlijk in sieraadwerken en kamerbehangsels, verkreeg in 1660 het meesterschap in het schilders-gild, en is in 1682 overleden. Hij was een vermaard waterverwschilder, bijzonder in bouwkundige werken. Men vindt nog te Mechelen door hem beschilderde kamers, als ook kleine kabinetstukjes in waterverw op perkement geschilderd. De groote praalboog, bestendig op de groote markt te dier

plaatse staande voor het gevangenhuis, gediend hebbende voor het jubeljaar 1680 van den H. Rumoldus en die alsnog dient voor huldigingen en andere plegtigheden, is de eerste maal door hem uitgevonden en geschilderd geworden. Meest alle andere triomfale werken ter oorzake van gezegd jubilé, werden insgelijks door hem vervaardigd.

*JANSSENS (Johan) genoot zijne opleiding in de kunst te Antwerpen, in de school van den Heer F. de Braekeleer. De ongezochtheid en naïviteit welke in de tafereelen van dezen jeugdigen kunstenaar doorstralen, geven aan dezelve iets bijzonder eigenaardigs. De voorstellingen van *eene Vischvrouw* en van *de Terugkomst van de visscherij*, op de Gentsche tentoonstelling van 1838 aanwezig, verwierven den meesten bijval, terwijl hij zich mede gunstig onderscheidde op de Antwerpsche tentoonstelling van 1840, waar zijne schilderij op de catalogus vermeld stond onder den titel van *de te late berisping, of de gebroken pot.* De Heer Janssens is te Antwerpen, waar zijn vader het beroep van bakker uitoefent en hij den 30 Mei 1809 geboren werd, gevestigd. Hij bezocht achtervolgens Holland en Duitschland.

JANUS SECUNDUS. Deze als Latijnsche dichter voordeelig bekende letterkundige, werd geboren te 's Hage in het jaar 1511, en is te St. Amand, bij Doornik, in nog geen vijf en twintig jarigen ouderdom overleden. Zijne aanverwanten hebben daar ter plaatse een marmeren gedenkteeken voor hem doen oprigten, waarop men hem ook als kunstig boetseerder en graveur vermeld vindt. Onder het weinige dat van hem bekend is, behoort de zeer schoone *Penningplaat*, met het *Afbeeldsel van Julia;* alsmede een *Penning ter eere van Karel V*, dien hij dezen Vorst met een bevallig gedicht aanbood.

*JAQUET (Jan Jozef), te Brussel. Deze jeugdige beeldhouwer is in 1822 te Antwerpen geboren, uit het huwelijk van Balthazar Jaquet, koopman aldaar, en Maria Dich. Hij genoot gedurende vier jaren het onderwijs van den bekenden beeldhouwer W. Geefs en behoort onder diens veelbelovende leerlingen. Van de kunstwerken bereids door hem vervaardigd, zijn ons bekend: *de Borstbeelden van den kunstschilder P. L. Kuhnen en van diens echtgenoote; — een knielend Kind*, *de Gedachte* voorstellende; — en *het kind Jezus.*

JARDIN (Karel du) wordt gehouden voor de beste leerling van Nicolaas Berchem, wiens verkiezing hij volgde in het schilderen van landschappen met beelden en dieren. Doch in de behandeling van dit kunstvak had hij, zoowel in de teekening der figuren als in het koloriet, een geheel oorspronkelijk karakter. Zijne kleuren zijn levendig, zijne piquant door de zon gedaagde gronden, warm van toon, zijne schaduwen helder, gelijk de natuur zulks eigen is in Italië, werwaarts hij zich reeds vroeg had begeven, om zijnen geest te voeden door de beschouwing der schoonheden van natuur en kunst, welke dat land zoo overvloedig aanbiedt. Zijne kunstwerken wijzen genoeg uit, dat hij

die schilderachtige streken met opmerkzaamheid gade geslagen en ook zijn voordeel met de hooge kunstverdiensten der Italiaansche meesters heeft weten te doen. Zijne werken vonden aldaar algemeene goedkeuring, en lof en voordeel vloeide van vele zijden hem toe; maar het scheen een hem aangeboren zwak van ligtzinnig en verkwistend te zijn, en dus, hoeveel hij won, nogtans altijd te kort kwam. Naar zijn vaderland terug keerende, hield hij zich eenigen tijd op te Lijon; ook hier wist men zijne groote bekwaamheden te schatten; en de liefhebbers zochten om strijd in het bezit van eenig kunstwerk van zijne hand te geraken. Maar het gemis van huishoudelijk overleg deed de vrucht er van verloren gaan; en men wil zelfs dat de verlegenheid, waarin hij zich bevond, niet weinig hebbe bijgedragen om hem te doen besluiten tot het trouwen met eene reeds bejaarde, maar bemiddelde vrouw, in wier logement hij schulden zou hebben gemaakt. Met deze vrouw kwam hij te Amsterdam terug, en vond in alle kenners gretige koopers van zijne uitgelezen penseelkunst. Maar het zij dat hij in geene goede overeenstemming met zijne huisvrouw konde leven, of wel dat de Hollandsche zeden hem minder behaagden, althans hij begaf zich met zijnen vriend Reinst weder op reis naar Italië, zonder zijne vrouw daarvan vooraf verwittigd te hebben. Haar schriftelijk kennis van zijn voornemen gevende, beloofde hij tevens dat hij spoedig tot haar terug keeren zou; doch zij heeft hem niet meer terug gezien, daar hij, na eenigen tijd te Rome en vervolgens te Venetië doorgebragt te hebben, in de laatstgemelde stad is komen te overlijden in het jaar 1678. Hij werd te Amsterdam omtrent 1635 geboren. Deze hoogstverdienstelijke meester, die zijne loopbaan in den bloei des levens eindigde, heeft in onderscheiden vakken uitgemunt. De Haagsche en Amsterdamsche Museums bieden daarvan de bewijzen aan. Het eerste bezit van hem een *Gezigt van een' waterval in Italië*; een *Landschap met een' os, zich aan een paal wrijvende* en een *dito met eenen herder, een geit en eenige schapen*. Van meer belang zijn de meesterstukken, die van hem in het Rijks Museum te Amsterdam aangetroffen worden, als: zijn *Portret*, door hem zelven geschilderd, *gekleed in eenen zwarten zijden mantel, zijne linkerhand op de borst houdende; het Portret van den Heer Reinst*, die hem op zijne tweede reis naar Italië vergezelde; de *Portretten van vijf regenten van het spin- of tuchthuis, ten voeten uit en levensgrootte;* een *Zonachtig landschap met een rijke groep beesten, en op den tweeden grond eene boerenwoning, waarbij een boer, die koren want;* eene *Italiaansche herberg, met figuren en muilezels;* en nog eene *Herberg, waarbij een drinkende trompetter te paard*. In de kunstverzameling van den Heer R. Gockinga te Groningen, is eene *Genezing van den kreupele*, in levensgrootte, door Karel du Jardin geschilderd. Op de verkooping van de Baronesse van Leijden, werd een *Bergachtig landschap* van hem, voor *f* 2,810.00, en een dergelijk op die van Muller, voor *f* 3,210.00 verkocht. (Het laatstgemelde is in de kostbare schilderijverzameling van den Heer Rombouts te Dordrecht.) Een *Landschap met koeijen, schapen en een' ezel*, gold op Locquet's veiling, *f* 4,430.00; bij Braamcamp was het vroeger voor *f* 1,510.00 verkocht geworden. Zeldzaam komen er teekeningen van dezen meester voor. Op de verkooping van van Eijl Sluijter werd eene Oost-Indische inktteekening met *Schapen en een geit*, voor *f* 250.00 verkocht. Op die van de Vos waren twee teekeningen van hem met zwart krijt en verder met inkt opgewasschen; de eene was een *Bergachtig landschap met een beladen muilezel, en daarbij een man met twee honden;* de andere was een *Hoefsmid, een' ezel beslaande*. Zij golden *f* 200.00 en *f* 330.00. Du Jardin heeft 51 plaatjes met *Beestjes en landschappen* geëtst, benevens het *Portret van den dichter Jan Vos*. Alle dezelve zijn bijzonder geestig en los behandeld. Zij werden gegraveerd tusschen de jaren 1652 en 1660, en die der vroegste jaarmerken zijn niet minder fraai dan de latere. Een stel derzelve werd op de verkooping van den Grave von Fries, voor *f* 50.00, en 26 stuks allereerste drukken, voor *f* 100.00 verkocht.

* JARDIN (EDWARDUS DU), thans Professor aan de Koninklijke Academie te Antwer-

pen, kwam den 19 November 1817 in die stad ter wereld; zijn vader oefende er het beroep van metselaar uit. De kinderlijke spelen versmadende, trachtte het vijfjarig knaapje reeds de voorwerpen die zich voor zijn gezigt vertoonden, na te bootsen; doch in weerwil van de besliste neiging die zich bij den jongeling openbaarde, gedoogden de geringe middelen zijner ouders niet, hem voor de kunst op te leiden. Tot op negentien jarigen leeftijd had hij achtervolgens verschillende beroepen bij de hand, maar hij kon zich tot geen derzelve bepalen. In 1836 als huisschilder werkzaam zijnde, geraakte hij nog ter goeder ure bekend bij den Baron de Pret, die zich zijn lot aantrok en hem als leerling den toegang tot het atelier van den Ridder Wappers deed verwerven. Al spoedig droeg het onderwijs, dat hij onder dezen bekwamen meester genoot, gewenschte vruchten, en twee jaren studie waren voor den talentvollen jongeling genoegzaam om zijnen weldoener het genoegen te geven, hem op de driejarige tentoonstelling te Gent, in Augustus 1838, den uitgeloofden prijs in het historiële genre te zien behalen. Het onderwerp van den prijskamp was: *de Aartshertog en Hertogin Albertus en Isabella, Rubens in zijne werkplaats bezoekende, op het oogenblik dat deze aan zijn beroemd voortbrengsel, de Afneming van het Kruis, arbeidt.* — Hetzelfde jaar dat hem den lauwer der kunst zag genieten, was voor hem tevens een tijdperk van diepe droefheid: zijn vader en zijn weldoener ontvielen hem op éénen dag. — Des Heeren du Jardin's aanstelling als Professor bij de bovengenoemde Academie, dagteekent van den 3 November 1841.

* JÉHOTTE (Leonard), graveur, werd in 1772 te Herstal, bij Luik, geboren. Op zijn dertiende jaar kwam hij onder de leiding van Philippe Joseph Jacoby, een zeer vermaard plaatsnijder van dien tijd, die achtervolgens graveur der Prins-Bisschoppen Jan Theodorus van Beijeren, d'Oultremont en Velbruck was; na zich een viertal jaren met veel ijver onder dezen meester geoefend te hebben, vervaardigde hij eene groote teekening met de pen, *de Pest* voorstellende, die de algemeene goedkeuring der kenners wegdroeg; terwijl hij, in het begin van 1789, den titel van graveur van het kathedraal kapittel verkreeg, om zijnen meester in die betrekking op te volgen. Hij graveerde de laatste geldmunt van het land van Luik, gedurende de *sede vacante* van 1792, in welk jaar hij bij de komst aan het prinsdom van François Antoine, Graaf de Mean, met den titel van graveur diens Aartsbisschops vereerd werd. Zijne voornaamste voortbrengsels zijn: het *Portret van Napoleon*, als eersten Consul, waaronder een gezigt van de voorstad d'Amercoeur, door de Oostenrijkers in brand gestoken; — *Hubert Goffin en zijn zoon in de kolenmijn Beaujean; — medaille ter gedachtenis van de herstelling van België*, met het afbeeldsel van Charlier, bijgenaamd *het houten been; —* eene *medaille voor de stad Luik*, om tot prijs te dienen bij de openbare instellingen, zijnde eene persoonsverbeelding van de stad, die lauwerkroonen uitdeelt, en waarop het devies: *aan verdienste; —* eene *medaille met de beeldtenis van den vermaarden heelkundige Ansiaux; —* eene *medaille*, *Koning Willem* voorstellende, en aan de regterzijde *de Genius der verlichting*, die een olijftak, het zinnebeeld van den vrede, den overvloed en de wijsheid, komt nederleggen, met de spreuk: *Floreant pacis artes fugiant tenebrae.* — De Heer Jéhotte sneed mede onderscheiden fijne steenen, en onder anderen: *de Leeuw van Waterloo* op een topaas, in het Koninklijk kabinet te 's Hage voorhanden; — het *Portret van Koning Willem*, in een cornalijnsteen, voor Hare Majesteit de Koningin bestemd, en waarvoor de kunstenaar een zeer vleijenden brief, vergezeld van een met brillanten omzetten ring ontving; — een *Esculaap*, op een jaspis; en een *Hygia*, onder de gedaante van eene jonge nimf, op een ametist. — Ook in het graveren in hout was deze meester niet onbedreven, ten blijke waarvan strekke *de Belgische Leeuw*, naar E. Verboeckhoven, die aan het hoofd van het *Recueil encyclopédique Belge* geplaatst is.

* JÉHOTTE (Louis), zoon van den evengemelde, kwam in 1805 te Luik ter wereld. Na zich eerst te Parijs en vervolgens in Italië, waar hij Kessels en Thorwaldsen tot meesters had, gevormd en in 1824 den prijs in de beeldhouwkunde aan de Academie van

St. Lucas behaald te hebben, is hij naar zijn vaderland terug gekeerd en zich in 1830 te Brussel gaan vestigen, waar hij sedert vele proeven van bekwaamheid in het behandelen van den beitel geleverd, en menige tentoonstelling met zijne kunstgewrochten opgeluisterd heeft. — Te Rome vervaardigde hij onderscheiden figuren van natuurlijke grootte, en onder anderen een *Faunus*, voor Koning Willem I, die zonder de tusschenbeiden gekomen staatkundige gebeurtenissen van 1830, in marmer gebeiteld zou zijn geworden; — een *Zephir*, met eenen vliegenden vlinder, in marmer. Te Florence boetseerde hij *eene badende Vrouw*, die hij sedert in Brussel in marmer beitelde. — Het fraaije en prachtige praalgraf van den Prins de Mean, Aartsbisschop van Mechelen, aldaar in de St. Rombouts kerk geplaatst, is mede door dezen kunstenaar vervaardigd. Hetzelve is van wit marmer. De prelaat ligt op een fraaijen sarcophaag geknield, met den rug naar den muur gekeerd, in eene daartoe opzettelijk vervaardigde nis. Hij schijnt naar een voor hem staanden Engel te luisteren, die hem zijn laatste uur komt verkondigen. — Voorts zijn er een aantal busten, meestal in marmer, door hem gemaakt, en onder anderen die van den *Koning van België*, van den *Aartsbisschop Charles d'Argenteau*, van den *Generaal Desprez*, van den *Baron de Stassart*, enz. In 1836 en 1839 werden den Heer Jéhotte zilveren medailles toegewezen voor zijne in die jaren te Brussel op de tentoonstellingen geleverde kunstwerken. Onder zijne laatste voortbrengsels behooren: eene wit marmeren *communietafel*, voor de Lieve Vrouwe kerk te Brugge bestemd; — een *Beeld van de H. Maagd*, en eene kleine groep, *een Kind* verbeeldende, *dat met al zijne magt een Hond terug houdt, die eene Kat of iets dergelijks schijnt toe te blaffen.*

* JÉHOTTE (Arnold). Deze plaatsnijder werd in 1789 te Herstal geboren, en begaf zich, na van zijnen broeder Leonard de eerste beginsels van zijne kunst geleerd te hebben, ter zijner verdere bekwaming naar Parijs, waar hij zich vervolgens voor goed vestigde. Hij heeft een groot aantal vignetten, alsmede portretten van groote mannen, voor de boekverkoopers gegraveerd, terwijl hij, voor rekening van het Fransche Gouvernement, een *Wapenheraut* in prent bragt voor de Verzameling van Costumes bij de plegtigheden ter gelegenheid van de krooning van Karel X, welk stuk voor een zijner beste voortbrengsels gehouden wordt. Hij was voornemens de zich thans in de St. Paulus kerk te Luik bevindende schilderij van Carlier, voorstellende *de Doop des Zaligmakers door Johannes*, op eene groote schaal in prent te brengen, en had dezelve te dien einde afgeteekend en geëtst, toen ongelukkig eene langdurige ziekte, die hem in Maart 1836 ten grave sleepte, hem belette om dezelve te voltooijen; naar de van die prent bestaande proeven te oordeelen, zou de vervaardiger van dit stuk er veel eer mede hebben ingelegd. — Zijne plaat, *Psyché en de Liefde* voorstellende, naar den beroemden Gérard, wordt voor zijn beste voortbrengsel gehouden.

JELGERHUIS (Rienk) werd in het jaar 1729 te Leeuwarden geboren. Hij was een man van talent, bezat vele kundigheden en groote belezenheid. Het vak, dat hij met het gelukkigst gevolg beoefende, was het portretteekenen met craijon, hetwelk in dien tijd veel in praktijk was. Dit deed hij goed en vaardig. Uit eene bij hem nagelaten aanteekening is gebleken, dat hij het verbazend getal van 7763 portretten in die manier geteekend heeft. Hij heeft ook met olieverw geschilderd, doch dit schijnt zich omtrent alleen bepaald te hebben tot het misleidend natuurlijk voorstellen van voorwerpen aan den wand. Ook heeft hij enkele proeven gegeven van graveerwerk in *mezzo-tinto;* en bezat diepe kennis in de schilders-perspectief. Hij is in Amsterdam in 1806 gestorven.

JELGERHUIS, Rienksz. (Johannes), geboren te Leeuwarden in 1770, had zijn' vader tot leermeester in het teekenen, en later meer bepaald den landschapschilder P. Barbiers, Pz. voor het schilderen. Hij beoefende niet alleen zijns meesters vak, maar schilderde insgelijks binnenhuisjes en portretten, en wel voornamentlijk gezigten in kerken, die hij helder en zonachtig wist voor te stellen. Vele zijner kunstwerken, die op tentoonstellingen voorkwamen, werden met genoegen beschouwd. In verscheiden ver-

zamelingen der liefhebbers te Amsterdam en elders, treft men schilderijen en teekeningen van dezen vlijtigen meester aan. De Heer Jelgerhuis was ook lange jaren verbonden als acteur aan den Amsterdamschen Schouwburg, en bezat in dat vak insgelijks wezentlijke verdienste, niet alleen practisch, maar ook theoretisch. In 1827 kwam van hem te Amsterdam bij P. Meijer Warnars, in 10 afleveringen, een werk in 4°. in het licht, getiteld: *Theoretische lessen over de Gesticulatie en Mimiek;* de platen die er in voorkomen, zijn naar zijne teekeningen gegraveerd. Voorts heeft hij zelf geteekend en in plaat gebragt, eenige personen van den Amsterdamschen Schouwburg, in hunne onderscheidene kleedingen en rollen. Na eenigen tijd gesukkeld te hebben, stierf de achtingswaardige kunstenaar aan verzwakking, den 6 October 1836, en werd, volgens zijn verlangen, op het Stadskerkhof te Haarlem begraven. Een eenvoudige lijksteen, met zijnen naam er op, dekt zijne assche. Op de verkooping van Muller, werd eene schilderij van hem: een *Gezigt op het koor in de Nieuwe kerk te Delft*, voor *f* 175.00 verkocht; vijf jaren vroeger gold het op de veiling van Brentano slechts *f* 106.00.

JELGERSMA (Tako Hajo) werd in 1702 te Harlingen geboren. Hij oefende zich in het scheepsteekenen en schilderen onder de leiding van W. Vitringa, in wien hij een bedreven gids vond. Naderhand begaf hij zich aan het portretschilderen. Er bestaan van hem fraaije gewasschen zee- en strandgezigten, die door de liefhebbers gewaardeerd worden. Hij is in 1795 te Haarlem overleden, welke stad hij lange jaren bewoond had.

* JELINK (H. J. J.). *In de Notitie der Koninklijke Verzameling van Schilderijen van levende meesters, op het Paveljoen te Haarlem*, vinden wij een der aldaar voorhanden stukken, voorstellende *eene Weide met koebeesten*, aangewezen als door dezen meester vervaardigd.

*JODE (Gerrit de). Deze graveur, het hoofd van een beroemd geslacht in het vak, werd in 1541 te Antwerpen geboren en is aldaar in 1591 overleden. Hij heeft een groot aantal prenten, geschiedkundige onderwerpen voorstellende, alsmede portretten en geographische werken in koper gebragt. Ook moet hij houtsneden gemaakt hebben, doch die komen zelden voor. Na gedurende eenigen tijd in dienst van Keizer Karel V te zijn geweest, onttrok hij zich daaraan, om zich geheel aan de beoefening der kunsten en wetenschappen te wijden, en vestigde zich als kunsthandelaar te Antwerpen. Hij stond, als bekwaam aardrijkskundige, in hooge achting bij Ortelius, die den Ptolomeus van zijnen tijd genoemd werd. Zijn zoon

*JODE (Pieter de), *de vader*, werd in 1570 te Antwerpen geboren, en oefende zich aanvankelijk in het teekenen en graveren onder zijn vader, en later onder Hendrik Goltzius. Zich verder in zijne kunst, en vooral in het teekenen, willende volmaken, begaf hij zich vervolgens naar Italië, waar hij onderscheiden prenten naar de grootste meesters van dat land, in het koper bragt. In 1601 naar Antwerpen terug gekeerd, bleef hij het vak met ijver en vrucht beoefenen. Hij was een bekwaam teekenaar en zijn werk was minder gemanierd dan dat zijns laatstgenoemden meesters. Zijne portretten en historiële voorstellingen, in welke beide vakken hij even gelukkig geslaagd is, zijn zeer geacht. Hij is den 9 Augustus 1634 in zijne geboorteplaats overleden. Zijn zoon

*JODE (Pieter de), *de jonge*, was mede een bekwaam teekenaar en graveur, en zag in 1606 te Antwerpen het levenslicht. Hij leerde de gronden zijner kunst in het vaderlijk huis, en maakte weldra zulke vorderingen, dat hij zijnen meester, zoo niet overtrof, althans evenaarde. Zich met zijnen vader eenigen tijd te Parijs opgehouden hebbende, heeft hij aldaar een aantal prenten, voor kunstkoopers in die stad, in het koper gebragt. Deze kunstenaar heeft vele historiële voorstellingen gegraveerd, en portretten, welke laatste, vooral die hij naar van Dijck vervaardigde, uitmuntend behandeld zijn. Na zijne terugkomst uit Parijs, had hij zich in zijne geboorteplaats gevestigd.

*JODE (Arnold de) was de zoon en leerling van den evengemelde, en werd in 1636 te Antwerpen geboren. Er zijn weinig bijzonderheden van hem bekend; alleen weet men,

dat hij zich een geruimen tijd in Engeland heeft opgehouden en zich in 1666, tijdens den te Londen plaats gehad hebbenden grooten brand, in die stad bevond. Hij heeft nimmer de hoogte van zijn vader of grootvader in de kunst bereikt; zijn beste werk zijn portretten.

*JOLLES (J. A.), te Amsterdam. Deze kunstliefhebber bezit eenige fraaije schilderijen, alsmede eene uitgebreide verzameling teekeningen, zoo uit de vroegere, als uit de hedendaagsche school.

*JOLLIJ (A. E.), kolonel der genie, ridder van de Leopoldsorde, beoefent, als liefhebber, op eene niet onverdienstelijke wijze de schilderkunst. Volgens den *Dictionnaire des hommes de lettres etc. de la Belgique*, Bruxelles 1837, vervaardigde hij onder anderen: *Zampiero en Vanina* (1833); — eene *Avondpartij bij Marion Delorme*; — *Frans I op het atelier van Benvenuto Cellini* enz. Op de Haagsche tentoonstelling van 1839 zag men van dezen kunstbeoefenaar eene voorstelling van *eene Schilderes, die bezig is een bloemruiker te vormen*. De Heer Jollij is te Brussel woonachtig.

*JOLLIJ (Paulus), een afstammeling van moederszijde van het oude Nederlandsche geslacht der Femeijns, waaromtrent men melding vindt gemaakt in de *Kronijk van Enkhuizen* en in de *Geschiedenis der stad Hoorn*, door Abbing, werd te Amsterdam in den jare 1805 geboren. Hij is een kweekeling van het Kunstgenootschap *Hierdoor tot hooger*, te Rotterdam, doch genoot mede het onderwijs van den Heer F. Montauban van Swijndregt, kunstschilder aldaar, en den bloemschilder W. van Leen, te Delftshaven, in welke laatstgenoemde plaats zijn vader de betrekking van Boekhouder aan 's Lands magazijn van levensmiddelen voor de Marine waarnam. De Heer Jollij is sedert 1830 Stads-teekenmeester te Hoorn, en geeft aldaar tevens onderwijs in de burgerlijke bouwkunde en de perspectief. De voortbrengsels, door dezen kunstenaar van tijd tot tijd op verschillende tentoonstellingen geleverd, bestonden in portretten, die op eene hem bijzonder eigene wijze met wit, zwart en rood krijt behandeld waren. De gelithographiëerde prenten, in het daar even gemelde werk van Abbing voorkomende, zijn naar zijne teekeningen vervaardigd. Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden heeft van dezen kunstenaar eene teekening in sapverwen, voorstellende *Lambert Melisz, welke zijne moeder den Spanjaarden ontvoert*, zoo als deze geschiedenis op de Westerpoort te Hoorn is afgebeeld. In 1842 mogt hem de eer te beurt vallen, een met brillanten omzetten ring van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden te ontvangen, als een bewijs van welgevallen in eene door hem aan Hoogstdenzelven aangeboden teekening, zijnde eene afbeelding van *Jan Pietersz. Koen*, Gouverneur-Generaal van Neêrlands Indië enz., bewerkt naar de op het Stadhuis te Hoorn berustende schilderij.

*JOLLIJ (Henri Jean Baptiste), portret- en genreschilder, werd te Antwerpen, den 21 Julij 1812 geboren en is te 's Hage woonachtig. Zonder bepaald onderwijs in de kunst genoten te hebben, vormde hij zich zelven in de school der ondervinding, vlijtig de natuur bestuderende en naar de voortreffelijke voortbrengsels der oude meesters te rade gaande. In 1830 viel dezen kunstenaar, die toen eerst op achttien jarigen leeftijd was, de onderscheiding ten deel dat zijne op de 's Gravenhaagsche tentoonstelling aanwezige schilderij, door het Gouvernement werd aangekocht. Dezelve stelde *een Binnenhuis* voor *met drie figuren, waarin een gekwetst soldaat door een jong meisje verbonden wordt*, en maakt thans een deel uit der verzameling moderne schilderijen, in het Paveljoen bij Haarlem voorhanden. In de vele door den Heer Jollij, zoowel in olieverw geschilderde, als op steen geteekende portretten, roemt men inzonderheid de gelukkige voorstelling en sprekende gelijkenis. Hij deed in 1840 eene kunstreize door Duitschland en België.

JONCKHEER (J.) heeft eenige prentjes geëtst, waarop onderscheiden rassen van honden in verschillende standen voorkomen. Het is bij de liefhebbers in achting.

JONCKHERTEN (Jodocus), geboren te 's Hertogenbosch, bloeide in het begin der 16de eeuw. Hij was een kunstig beeldsnijder.

*JONES (Daniel Adolphe Roberts) werd den 14 November 1806 te Brussel geboren. Zijn vader aldaar eene belangrijke fabriek van rijtuigen hebbende, legde de jonge Jones aanvankelijk zich toe op het schilderen van wapens; doch in 1829 tot zijne verdere bekwaming op het atelier van den Heer E. J. Verboeckhoven toegelaten, liet hij, weggesleept door de schoone gewrochten diens meesters, zijn vroeger vak varen om zich op het schilderen van vee toe te leggen. Sedert heeft men op verschillende tentoonstellingen, zoo in zijn vaderland als elders, gelegenheid gehad van zijn werk te zien, en de mate zijner ontwikkeling gade te slaan. Zoo leverde hij op die te 's Hage in 1839, eene *Weide met vee*, en op die te Gent in 1841, *Schapen en een ezel.* De Heer Jones bezocht achtervolgens Engeland, Holland en Frankrijk; hij is te Brussel gevestigd en gehuwd met Mejufvrouw Henriette Levijssohn, uit Rotterdam.

JONG (Ludolf de), ook wel eens *Lieve de Jong* genaamd, werd te Overschie geboren in 1616. Zijn vader, die een leerlooijer en schoenmaker was, begeerde uitdrukkelijk dat Ludolf ook schoenen zou leeren maken, maar Ludolf had er volstrekt geen zin in, en de strenge tucht van vader de Jong maakte hem hoe langer hoe onverzettelijker in zijn besluit om schilder te worden. Door tusschenspraak van vrienden te Rotterdam, waar het huisgezin vervolgens woonachtig was, werd Ludolf eindelijk geplaatst, eerst bij Cornelis Saftleven, vervolgens bij Anthonie Palamedesz Stevens, te Delft, en eindelijk bij Jan Bijlert, te Utrecht. De Jong werd een bekwaam schilder, en begaf zich met een zijner vrienden naar Frankrijk; hij bleef daar zeven jaren en, vermits hij toereikende aanmoediging vond, zou hij zijn verblijf aldaar langer hebben doen voortduren, indien zijne moeder, die ziekelijk was geworden, niet zijne terugkomst verlangd had. Ook te Rotterdam, alwaar hij zich nu nederzette, werd zijne kunst hoog gewaardeerd: hij schilderde er verscheiden portretten, schuttersstukken en fraaije kabinetstukjes met veldslagen, jagten, weiden met vee enz., warm en aangenaam van koloriet en doorgaans vet in de verw. Door zijn huwelijk met eene dochter van fatsoenlijken huize, in naauwere betrekking tot de aanzienlijken gekomen, werd hem het Majoorschap der stad Rotterdam opgedragen, hetgeen hij tot in 1664 bekleedde. Toen werd hij Schout van Hillegersberg, nabij Rotterdam, en is aldaar overleden in 1697. Gedurende hij die posten bekleedde, bleef hij de kunst nog met ijver, op het laatst voor zijn vermaak oefenen. Op de verkooping van van Beefting te Rotterdam, werd een *Binnenhuis met verscheiden figuren* van Lieve de Jong, voor *f* 635.00 verkocht.

JONG (Claude de) werd in 1627 tot lid aangenomen in het Schilders-Collegie te Utrecht, en schonk in 1638 een *Bergachtig landschap* aan het St. Hiob's gasthuis daar ter stede.

JONG (J. M. de). Deze etser wordt voor een bloedverwant van Ludolf de Jong gehouden. Er bestaat een stel geëtste batailles van hem, die meesterlijk behandeld zijn, gelijk mede onderscheiden etsprenten met paarden, die evenzeer van zijn talent getuigen. Uit de manier waarin hij werkte, wil men afleiden dat hij ook schilder geweest is.

* JONG (Jurjen de). Deze portret- en figuurschilder werd den 7 October 1807 te Harlingen, waar zijn vader huis- en scheepsschilder is, geboren, en door den Heer Otto de Boer in de kunst onderwezen. In 1830 als vrijwilliger met de Vriesche schutterij uitgetrokken, en in de laatste jaren bij de 1ste afdeeling van dat corps als Kwartiermeester geplaatst, waren de vele aan deze betrekking verbonden werkzaamheden oorzaak, dat hij eerst in 1839 den draad zijner studiën met kracht kon hervatten. In 1829 en 1830 waren op de Amsterdamsche en Haagsche tentoonstellingen, van dezen kunstenaar voorhanden: *een Vriesch meisje, van de Groenmarkt komende;* — *een reizende blinde Speelman met eene Liedjeszangster, bij een boerengezin;* — en *een Binnenhuis met figuren.* De Heer J. de Jong is in zijne geboorteplaats gevestigd.

* JONG (Servaas de) kwam te Leeuwarden in 1808 ter wereld, uit ouders die tot den handelstand behoorden. Mede tot den handel bestemd, beoefende hij tot zijn zeven-

tiende jaar de teekenkunst alleen uit liefhebberij; doch op een alstoen door hem ondernomen driejarige reis door Frankrijk, Zwitserland, Italië en Duitschland, deed de beschouwing der meesterstukken uit de verschillende scholen, in die landen aanwezig, zijne liefde tot de kunst dermate toenemen, dat hij zich daarop verder meer bij uitsluiting toelegde, bijzonder echter het theoretische of aestetische gedeelte derzelve ter harte nemende. In 1835 zag van hem, doch zonder zijn naam, een werkje het licht, getiteld: *Wenken ter handleiding in de Schilderkunst*, hetwelk een jaar daarna gevolgd werd door zijne *Brieven uit België*, beschouwingen over de kunst behelzende en bij de Dortsche boekhandelaars Blussé en van Braam uitgegeven. De Kunst- en Letterbode van 1837 en 1838 behelsde verschillende mededeelingen van hem, over de opgravingen van Pompeji en Herculanum, alsmede eene *Verhandeling over de tegenwoordige Schilderkunst in Europa.* De Heer de Jong heeft het kunstonderwijs genoten van W. B. van der Kooi en schildert historiële onderwerpen en portretten. In den laatsten tijd stelde hij te Utrecht eene doorloopende tentoonstelling daar, waarvan hij Directeur is.

JONGE (Geert Kiwiet de), in 1801 te Finsterwolde, provincie Groningen, geboren, legt zich in de vrije uren, die hem van zijn beroep als huis- en rijtuigschilder overblijven, toe op het schilderen van landschappen. Hij is te Groningen gevestigd en zag zich herhaaldelijk bekroond door het te dier stede bestaande kunstgenootschap *Pictura.*

* JONGELINCX (Jacob) kwam te Antwerpen in het jaar 1531 ter wereld, uit Jacob Jongelincx en Anna Grammaije, dochter van Thomas Grammaije, die raad en graveur bij de Munt van Keizer Karel V was. De jonge Jacob bezocht Rome, hield zich aldaar onderscheidene jaren op en vestigde zich vervolgens te Antwerpen. Hij was een man van veel bekwaamheid, en werd in 1563 tot beeldhouwer en medailleur van Philips II, Koning van Spanje, benoemd. Naar wij bij Baert vinden aangeteekend, eindigde hij den 31 Maart 1606, in vijf en zeventig jarigen ouderdom, zijn leven en werd hij in de kerk van St. André begraven. Hij beitelde het in de collegiale Lieve Vrouwe kerk aanwezige *Praalgraf van Karel den Stoute*, Hertog van Bourgondië, die in den slag van Nancij, den 5 Januarij 1477 omkwam. Dit monument, hetwelk in 1558 op last van Philips II, Koning van Spanje, werd opgerigt en meer dan 20,000 guldens kostte, bestaat uit een zwart marmeren sarcophaag, waarop, in eene liggende houding, het verguld-bronzen standbeeld des Hertogs; de kanten van den sarcophaag zijn versierd met de wapenen van Karel, in email bewerkt en met bronzen versierselen. Voorts vervaardigde hij het bronzen *Standbeeld te voet van den Hertog van Alba*, Gouverneur der Nederlanden, dat den 19 Mei 1571 in het midden der Antwerpsche citadel werd opgerigt en den 9 Junij 1574 door het volk verbrijzeld werd: hetzelve was meer dan levensgrootte, en was uit 6 stukken geschut gegoten, die in den slag van Geminghe op de oproerlingen genomen werden. Verder vinden wij van hem aangeteekend, dat hij 8 *bronzen standbeelden* van natuurlijke grootte beitelde, die in 1585 het Stadhuis te Antwerpen versierden, bij gelegenheid van den zegepralenden intogt van Alexander Farnese, Hertog van Parma, Gouverneur der Nederlanden. Dezelve stelden voor: Saturnus, Jupiter, Mars, Apollo, Mercurius, Bacchus, Venus en Diana, en zijn door Galle in prent gebragt.

JONGERING (H. F.) was een discipel van S. Goblé en een goed landschapteekenaar, die nog meer beloofde; doch hij stierf, nog geene dertig jaren oud, te Amsterdam, in welke stad hij in 1778 geboren werd.

* JONGHE (Jan de) is een Vlaamsch beeldhouwer geweest, doch die zich reeds in vroegen leeftijd naar Spanje begaf, waar hij kunstonderwijs van Michel Buonarotti ontving. Daarna vestigde hij zich te Valladolid, waar hij in ver gevorderde jaren overleed. Men heeft van hem: te Segovië, in de hoofdkerk, een *Basrelief*, waarvan de figuren van natuurlijke grootte zijn; — te Salamanca, in de hoofdkerk, 2 *Standbeelden*, waarvan het eene Ste. Anna en het andere Johannes den Dooper voorstelt; — te Valladolid, in de kerk van St. Martijn, eene *Afneming van het kruis;* — in de kerk

de Las Augustias, ter zelfde plaatse, eene groep, *Jezus Christus* voorstellende, *na de afneming van het kruis, door de H. Maagd ondersteund wordende*. De Jonghe vervaardigde, gemeenzamerhand met G. Hernandez, een Spaansch beeldhouwer, den beroemden *Calvarieberg*, te Valladolid.

* JONGHE (Jan Baptist de) bekleedt eene eerste plaats onder de landschapschilders in België. Hij kwam te Kortrijk, den 8 Januarij 1785, ter wereld, uit ouders die tot den handelstand behoorden. Aanvankelijk voor het vaderlijk bedrijf opgeleid, verraadde hij echter reeds vroeg den kunstzin die hem beheerschte. In zijne kindschheid oefende hij zich, zonder meester, in het teekenen, en woonde vervolgens de lessen aan de Academie zijner geboortestad bij, met het doel om zich met de gronden der bouwkunst bekend te maken. Het was de Kortrijksche beeldhouwer P. van Reable, die hem het eerste onderrigt in het teekenen gaf, en later deelde de vermaarde Ommeganck hem de vruchten zijner ondervinding in de behandeling van het penseel mede. Naar mate hij dieper in de geheimenissen der kunst indrong, wakkerde zijn lust voor dezelve meer en meer aan, en toen het hem in 1812 mogt gebeuren te Gent den prijs der overwinning in het landschap te behalen, besloot hij verder geheel aan de beoefening van dat vak zich te wijden. Sedert heeft het den Heer de Jonghe niet aan aanmoediging en blijken van onderscheiding ontbroken; behalve verschillende medailles te Douaij, Brussel en Brugge, schonk ook het Bestuur zijner geboorteplaats hem eene gouden medaille, terwijl in 1817 en 1828 de Koninklijke Academiën van Beeldende Kunsten te Antwerpen en Amsterdam, hem haar lidmaatschap opdroegen. Hoewel Holland, Frankrijk en Engeland bezocht, en aldaar vele studiën opgegaard hebbende, kiest hij bij voorkeur de liefelijke streken van Vlaanderen tot onderwerp zijner ordonnanties, die zich over het algemeen door fraai geteekende boomen, een warm en krachtig koloriet en eene juiste voorstelling der verschillende afstanden en gronden, met derzelver bosschen, korenvelden, dorpen en huizen kenmerken, en waarvan sommige door zijnen vriend, den Heer E. J. Verboeckhoven, gestoffeerd zijn. Zijn *Boomrijk landschap*, op de te Antwerpen, bij gelegenheid der Rubensfeesten gehouden tentoonstelling aanwezig, hetwelk door fiksche voordragt en ongekunstelde compositie, de waarheid en het karakter der natuur volkomen wedergaf, mogt, onzes erachtens, voor een meesterstuk gehouden worden. — Zoo in de Museums te Brussel, te Kortrijk, op het Paveljoen bij Haarlem en in de Galerij van Zijne Majesteit den Koning van België, als in de voornaamste particuliere kabinetten in België en Holland, treft men voortbrengsels van dezen meester

aan, terwijl hem nog in 1840 door genoemden Vorst de vervaardiging van zes schilderijen werd opgedragen, die gezigtspunten moesten voorstellen bij Hoogstdeszelfs kasteel in de Ardennes. In dat zelfde jaar werd hij benoemd tot Professor in het landschap- en veeschilderen aan de Koninklijke Academie te Antwerpen, en door zijne verplaatsing derwaarts, verloor het Kunstgenootschap van Kortrijk, in welke stad hij gevestigd was, een zijner waardigste werkende leden, hebbende hij aldaar eene school gevormd, die de Heeren L. P. Verwee, L. M. D. Robbe en J. B. Davelooze voortbragt. — De Heer de Jonghe heeft zich ook nog voordeelig doen kennen door eenige etsen en door het op steen brengen van verschillende zijner studiën, zoo van boomen en gronden, als van planten en gebouwen. Zijn eenige zoon, GUSTAAF, de vrucht van zijn huwelijk met Mejufvrouw Maria Theresia Commeijne, die hem eenige jaren geleden ontviel, legt zich onder gunstige voorteekenen op de kunst toe. Hij tracht zich als historieschilder te bekwamen.

JONGMAN (DIRK) behoort onder de plaatsnijders, die aan Hoet's Bijbelplaten behulpzaam waren.

*JONKER (C. DE). Wij vonden dezen naam op folio platen, de afbeeldingen bevattende der drie geschilderde glazen, in het huis te Gorinchem aanwezig, ter gedachtenis van de ontsnapping van H. de Groot uit Loevestein; zijnde deze glazen beschilderd met tropheën, allegoriën, geschiedkundige voorstellingen, en met personen als de Groot, Hogerbeets en van Erp, aan elk van welke een glas is toegewijd. De bedoelde platen zijn geheel door C. de Jonker vervaardigd en dragen het jaarmerk 1791. Bijzonderheden omtrent dezen kunstenaar hebben wij niet kunnen opsporen.

*JONKMAN (WILLEM), een Hollandsch teekenaar en graveur, die op het einde der 17de eeuw bloeide. Onder anderen heeft hij de platen gesneden van de *Histoire des ordres militaires, ou des chevaliers séculiers et réguliers de l'un et de l'autre sexe, qui ont été établis jusqu'à présent*, 4 deelen in 8°., Amsterdam 1721.

JONXIS (PIETER HENDRIK), die in 1757 te Utrecht geboren werd en een kweekeling was van de Renswoudsche stichting aldaar, in welke hij de eerste gronden der teeken- en graveerkunst legde, heeft vervolgens zijne studiën te Parijs voortgezet onder de leiding van den kundigen plaatsnijder Nicolaas Delaunaij. Men heeft van hem, onder meer andere platen, een *Venus et l'amour*, naar Luca Geordano, en een *Portret van Professor Saxe*, naar C. van Geelen. Na zijne terugkomst, heeft hij de kunst weinig meer beoefend, daar hem een post in de gemeene middelen opgedragen werd.

JONXIS (JAN LODEWIJK), zoon van den evengemelden kunstplaatsnijder, werd in 1788 te Utrecht geboren en had tot leermeester den Heer van der Puijll. In 1807 werd op de Teeken-Academie te dier stede, hem de eerste gouden eereprijs toegewezen. De vakken, waarop de Heer Jonxis zich voornamentlijk toegelegd heeft, zijn het portret en het *tableau de genre*. Wij zagen van dezen meester, zoo op onze tentoonstellingen als in particuliere kunstverzamelingen, gezelschapsstukjes, die wel geteekend en levendig van koloriet zijn, en waarin de onderscheiden stoffen, als zijden, satijnen enz., kennelijk aangeduid zijn. De Heer Jonxis deed in 1828 eene kunstreis naar Parijs, en is thans eerste onderwijzer aan de Stads-Teekenschool te Utrecht. Hij heeft een zoon, PIETER HENDRIK LODEWIJK genaamd, die mede het schilderen beoefent en thans te Groningen gevestigd is; zijn vak is stadsgezigten. Op het Paveljoen bij Haarlem, vindt men onder de kunstwerken van nog in leven zijnde meesters, eene *Vischvrouw*, door J. L. Jonxis geschilderd.

*JOOS (JULIEN). Deze binnenhuisschilder kwam te Brugge ter wereld en is te Brussel met ter woon gevestigd. Men kent van hem onder anderen de navolgende voortbrengsels: *het Gebed; — het Consult* (Gent 1832); — *een Pelgrim; — een Wijsgeer* (Brussel 1833); — *eene Waschvrouw; — Boeren die kaart spelen* (Antwerpen 1834); — *eene Keuken; — een Binnenhuis* (Brussel 1836); — een dito ('s Gravenhage 1839).

*JOOST JANSZOON, geboren te Amsterdam in den jare 1541, heeft zijnen naam beroemd gemaakt, zoo door zijne bedrevenheid in de beeldhouwkunst, als en wel voornamentlijk door het teekenen van platte gronden en kaarten. Van hem is nog voorhanden een plattegrond van Holland, en een andere van het beleg van Leiden; wijders eene grondteekening van het aloude Minderbroedersklooster te Amsterdam en eene van het gewezene St. Jorishof, in de Kalverstraat. Bovenal plegen de kunstkenners, als een meesterstuk van kunst te bewonderen een tafereel, verbeeldende *Christus met zijne discipelen in den hof.* Het geslacht der Witsen was aan hem vermaagschapt; en tijdens den geschiedschrijver Jacobus Kok, werden bij hetzelve nog eenige van zijne kunststukken bewaard. — Hij stierf in den jare 1590, zonder kinderen bij zijne vrouw Katharina Klaasje Graaf te hebben verwekt. Volgens Landini, zou Janszoon de maker zijn van het beroemde klokkenspel te Straatsburg.

JORDAANS (JAN) werd in 1539 te Antwerpen geboren en door Marten van Cleef in de kunst onderwezen. Men vindt van hem historiële ordonnanties, landschappen, dorpsfeesten, branden en maanlichten, die wel verdienste hebben. Hij zou in 1599 te Delft overleden zijn.

JORDAANS (JACOB) wordt met alle regt geteld onder de grootste Vlaamsche schilders der 17de eeuw, en leefde tot eer van de kunst en tot roem van het in kunstenaars altijd zoo rijke Antwerpen, alwaar hij het licht had ontvangen in het jaar 1594. Adam van Oort was zijn leermeester en werd naderhand zijn schoonvader, daar hij zijne dochter ten huwelijk nam, met welke hij lange jaren gelukkig geleefd heeft. Hij oefende zich in zijne geboorteplaats voornamentlijk naar de groote Italiaansche meesters, bijzonder naar die der Venetiaansche school, en had daaraan dan ook bijzonder te danken den hoogen graad van bedrevenheid, dien hij in het koloriet bereiken mogt. Zijn talent, door eene levendige verbeeldingskracht ondersteund, gevoegd bij eene stoute en meesterlijke penseelsbehandeling, werd door alle kunstkenners op prijs gesteld, vooral ook door Rubens, die, wel verre van kleingeestigen naijver, waarvan sommigen hem lasterlijk beticht hebben, van Jordaans's penseel zich menigmaal in zijne kunstwerken bediende. Rubens schreef ten zijnen aanzien aan een zijner vertrouwste vrienden: «Even als van Dijck, is «Jordaans geboren onder het gelukkig gesternte, hetwelk als in eene poëtische glorie «afstraalt op de wieg der schilders. Zijne schranderheid om tot het geheim der schil«derkunst door te dringen, is bij hem reeds in jeugdigen leeftijd uitgebot. Jordaans is, «zoo als gij weet, een man van onberispelijken wandel, wiens hart evenzeer voor de «regtschapenheid, als zijn geest voor de schilderkunst gevormd is. Hij heeft in zijne «manieren iets guls en lustigs, eene zekere mildheid en kracht van uitdrukking in het «spreken, die hem natuurlijk eigen zijn; ook is hij ongemeen in vlugheid van hand,

«en in het geestige en vurige van zijne composities. Zijn koloriet ademt eene zachte en «aangename harmonie. Hij is nooit in Italië geweest; maar hij werkt nagenoeg zoo goed «als de groote meesters, zonder hen te copiëren; hij heeft in zijn eigen genie een groot «meester. Ik waardeer zijne talenten zeer hoog.» Uit eene zoo vleijende lofspraak als deze, kàn ten overvloede blijken, dat Rubens ver verheven was boven jaloezij en kunstnijd.— De onderwerpen, die Jordaans behandeld heeft, waren van verschillenden aard. Wat hij in het vak van bijbelsche en allegorische voorstellingen vermogt, wijzen zoo vele stukken uit, als hij voor kerken en Vorstelijke galerijen vervaardigde. Voor Karel Gustaaf, Koning van Zweden, schilderde hij 12 groote stukken, het *Lijden van Christus* voorstellende. Maar hij koos ook dikwijls zijne onderwerpen uit de mythologie, waarin zijn geest eene min beperkte speling vond dan in den kreits van het dadelijk leven. Stalen van zijn talent in dezen vindt men in de 's Gravenhaagsche en Amsterdamsche Museums: in het eerste, eene *Venus, gevolgd van eenige bacchanten en Saters*, en een *Gastmaal der Olympische Goden;* en in het laatste, de *Veldgod Pan, tegen een boom zittende, bij eene kudde geiten.* Doch onder zijne kapitaalste stukken mogen worden gerekend de groote schilderij van den *Bezetene*, in het Museum te Brussel, en het heerlijk meesterstuk, voorstellende *Prins Frederik Hendrik op een' zegewagen, door vier witte paarden getrokken*, in de oranjezaal op het huis in 't Bosch, nabij den Haag. Verder vindt men van zijne werken in museums en kerken in België, alsmede in de voornaamste Europesche kabinetten, als: te Antwerpen, in het Museum, eene *Aanbidding der herders;*— eene *Graflegging;— Pegazus*, een zolderstuk;— *eene Allegorie*, voorstellende dat de menschelijke wet op die van God gegrond is; — eene andere *Allegorie* op den koophandel en de algemeene welvaart, die de schoone kunsten doen bloeijen; — *het laatste Avondmaal*, enz.; — in de St. Jacobs kerk aldaar, *de H. Karel Borromeus den bijstand der Moeder Gods over de met de pest bezochten inroepende;* — in de St. Paulus kerk ter zelfde plaatse, een *gekruiste Christus*, en *de Verrijzenis;* — en in de Augustijner kerk, *de Marteldood van Ste. Apollonia;* — in de Galerij te Weenen, een *Philemon en Baucis, die Jupiter en Mercurius ontvangen;* een *Boon-koning*, of *de Koning drinkt* (beiden levensgroot), en een fraai *Bacchanaal;* — te Berlijn, een *Boer met een' Sater;— Nereus*, en een *Mercurius en Argus*, in natuurlijke grootte. Ook Munchen bevat uitnemend schilderwerk van hem; en de Galerij te Dresden verscheiden schoone stukken, onder anderen, eene *Magdalena*, een *Verloren zoon*, een *Diogenes met zijn' lantaarn*, een *Zingend gezelschap*, een *dronken Sileen* en nog eenen anderen *Sileen met wijnpapinnen.* Jordaans heeft zelf enkele prenten geëtst; en Bolswert, P. Pontius en anderen hebben onder zijn oog fraaije platen naar zijne schilderijen vervaardigd, en P. de Jode bragt zijn portret in het koper naar de schilderij van A. van Dijck. Hij is in 1678 overleden, den 18 October, en ligt te Putten, in Noord-Braband, begraven, waar zijn grafsteen nog aanwezig is.

JORDAANS (Hans) werd te Delft geboren in 1616, bezocht Italië en koos vervolgens den Haag tot woonplaats. Daar hij vaardig schilderde, zeer gul was in zijn stofferen en zijne figuren als maar voor het opscheppen had, gaven de Italianen hem uit dien hoofde den bijnaam van *potlepel.* Niet lang geleden zagen wij een kloek landschap met oude gebouwen van dezen Hans, waarop zijn naam voluit geschreven stond. Het was verw- en behangselachtig, en wel vlug maar kunsteloos geschilderd. Hij is in 1669 overleden.

* JORISZ (David) is een bekwaam glasschilder geweest, die in het laatst der 15de eeuw te Delft ter wereld kwam. Aldaar eene godsdienstige secte gevormd hebbende, aan welke hij allerlei buitensporigheden uitkraamde, zoo als dat hij de ware Profeet was, de tweede David, en dergelijke, zag hij zich in 1544 genoodzaakt zijne geboortestad en de Nederlanden te verlaten. Zich alstoen onder den naam van Jan van den Broek te Bazel gevestigd hebbende, is hij aldaar in 1556 gestorven.

JORISZ (Augustijn) werd in 1525 te Delft geboren, beoefende de kunst, ook te

Mechelen en te Parijs, en had reeds eenige bedrevenheid verkregen in het schilderen van groote beelden, toen een plotselijk toeval in het jaar 1552 een einde aan zijn veelbelovend leven maakte.

JOSI (C.) werd, als wees, in de Renswoudsche stichting opgenomen en tot de graveerkunst opgeleid; tot hetzelfde einde werd hij vervolgens naar Londen gestuurd, waar hij onderwijs ontving van den toen hoog beroemden Bartolozzi, wiens gepointilleerde wijze van graveren hij naderhand in zijne eigen kunstwerken getrouwelijk navolgde. De Heer Josi huwde te Londen met eene dochter van den Nederlandschen graveur Jan Challon, die toen daar ter plaatse woonachtig was. Met zijne echtgenoot naar het vaderland terug gekeerd, en zich te Amsterdam gevestigd hebbende, hield hij zich daar bezig met het graveren en onder zijn opzigt doen graveren van verschillende prenten, waaronder ook voor boektitels, enz. Vervolgens zette hij een prentenmagazijn op en dreef tevens handel in schilderijen van oude meesters. De Heer Josi was om zijne uitgebreide kunstkennis de vraagbaak van velen. Hij vervaardigde *de Beredeneerde Catalogus der Werken van Rembrandt van Rijn, en van zijne leerlingen en navolgers*, herkomende uit het Kabinet van wijle den Heer C. Ploos van Amstel, Jcz., welke in het openbaar verkocht zijn te Amsterdam in 1810, onder de directie van den voornoemden schrijver. In 1818 heeft de Heer Josi zijn geheel kunstmagazijn openbaar doen verkoopen, en vervolgens zijn huishouden naar Londen overgebragt. Na te dezer stede zich voornamentlijk met den kunsthandel nog eenige jaren bezig gehouden te hebben, is hij, naar men vermeld vindt, in of omtrent het jaar 1833 overleden.

* JOUENNE, geboren BOSSEIJ. Deze dame beoefent het vak van bloemschilderen en is te Brussel gevestigd, waar zij op bijna alle de sedert 1811 gehoudene tentoonstellingen, voortbrengsels van haar penseel geleverd heeft.

* JOUVENEL (ADOLPHE), te Brussel, is een Belgisch medailleur en graveur, die zich door zijne voortbrengsels veel naam heeft verworven. Wij vinden, als door hem vervaardigd, melding gemaakt van de *medaille ter eere van de Heeren Wappers en Geefs*, bij gelegenheid der door deze meesters in 1835 ten toon gestelde kunstwerken; — *die ter gedachtenis der Belgische tentoonstelling van Nationale industrie in* 1835; — *die ter eere der armverzorgers van Doornik*, op last van het Stedelijk Bestuur aldaar gesneden; — *die voor de bekroonden bij de Brusselsche Koninklijke Academie van Wetenschappen en Fraaije Letteren; — die voor de kunstenaars, welke zich op de om de drie jaren te Brussel gehouden wordende tentoonstelling onderscheiden*, enz. — De Heer Jouvenel voert den titel van graveur des Konings van België, en mogt zijn werk op verschillende tentoonstellingen, zoo als op de Brusselsche van 1836 en 1839, met de medaille bekroond zien. Verdere bijzonderheden omtrent dezen kunstenaar zijn ons, tot ons leedwezen, niet bekend.

* JUPPIN (JEAN BAPTISTE) is een bekwaam landschapschilder geweest, die in 1678 te Namen ter wereld kwam. Zijn vader, koopman daar ter stede, in zijnen zoon eene bijzondere neiging voor de schilderkunst bespeurende, zond hem, na hem eenig onderwijs in het teekenen te hebben laten geven, naar Brussel, waar hij zich onderscheiden jaren oefende. Gedreven door de zucht tot verdere bekwaming, ondernam hij vervolgens de reis naar Rome, werkte aldaar anderhalf jaar aan de Academie, en bezocht vervolgens de voornaamste steden van Italië, en onder anderen Modena, Bologna en Napels, in welke laatste stad hij onderscheiden groote schilderijen voor aanzienlijke personaadjes schilderde. Van zijne reizen terug gekeerd, vertoefde Juppin eenigen tijd in zijne geboorteplaats, en kwam hij zich vervolgens, in 1717, te Luik vestigen, waar zijne landschappen veel aftrek vonden. Onder anderen vervaardigde hij aldaar eenige tafereelen voor de Staten van Luik, waaronder eene *Uitbarsting van den Vesuvius*, die voor zijne meesterstukken gehouden werden, doch ongelukkig bij den brand van het paleis der Staten, vernietigd zijn. Voorts schilderde hij onderscheiden stukken voor de koren der kollegiale kerken van

St. Denis en St. Martin, te Luik, en voor het koor der kerk van de Kruisbroeders, te Huy. De figuren die men soms in zijne stukken vindt, zijn van Plumier. Hij is in 1729 te Namen overleden.

JUWEEL (NICOLAAS) was een Rotterdamsche miniatuurschilder uit het laatst der 17de eeuw. Er zijn van hem insgelijks schilderijen met figuren bekend, die uitvoerig bewerkt zijn; ook stadsgezigten met sapverw.

K.

* KAA (JAN VAN DER), een Dortenaar van geboorte en thans te Rotterdam met ter woon gevestigd, ontving in zijne geboorteplaats het teekenkundig onderwijs van de Heeren P. Hofman en J. C. Bendorp. Nader de behandeling van het penseel zich zoekende eigen te maken, volgde hij daarin geene andere leiding dan zijn goeden smaak, gepaard met eene ijverige studie naar de natuur, zoo hier te lande als in België en Duitschland, welke hij in 1839 bezocht. Opmerkelijk zijn de vorderingen, door den Heer van der Kaa in de laatste jaren gemaakt. Zijne tafereelen, meerendeels *Stadsgezigten* of *Binnenhuizen* met sterk invallend dag- of zonlicht verbeeldende, zijn, even als zijne portretten, goed van kleur en natuurlijk van voorstelling; dezelve vonden gereeden aftrek, gelijk ook zijne teekeningen in sapverw. Enkele lithographiën, door hem vervaardigd, versieren het door de Nederlandsche Maatschappij van Schoone Kunsten uitgegeven kunstblad *de Kunstkronijk*. De Heer van der Kaa kwam in 1813 ter wereld en is gehuwd met Mejufvrouw Maria van Drunen.

KABEL (ARIE VAN DER) werd te Rijswijk, nabij den Haag, in het jaar 1631 geboren. Somtijds vindt men zijn doopnaam als *Adriaan* en zijn geslachtnaam als *van der Cabel* geschreven. De Franschen hebben van zijn voornaam *Arie* wel eens *Henri* gemaakt. Hieruit is de dwaling ontstaan dat er twee van der Kabels zouden geweest zijn, van welke de een Adriaan en de andere Hendrik genoemd was. Hij is een leerling geweest van Jan van Gooijen, en, mag men Houbraken gelooven, dan zou zijn familienaam van der *Touw* geweest en door zijn' meester in dien van van der *Kabel* zijn veranderd geworden; het komt ons zeer onwaarschijnlijk voor. Dezelfde schrijver verhaalt dat deze meester te Lyon overleden is, en Descamp verzekert dat hij niet verder dan tot die Fransche stad gereisd en nooit Italië bezocht heeft. Ook dit is eene dwaling. Zijne bijnamen van *Corydon* en *Geestigheid*, onder welke hij bekend is, werden hem door de Academische schilderbend te Rome gegeven. Bovendien treft men in zijne land- en kustgezigten beurtelings den stijl aan van de Carratsen, Molé, Salvator Rosa en andere Italiaansche meesters. Hij was een goed teekenaar van beelden en dieren en had een levendig en geestig penseel. Zijn koloriet helt te veel naar het bruine. Men meent zulks te moeten toeschrijven aan de slechte verwen, waarvan hij zich bediende. Hij is in 1695 overleden. Een *Bergachtig landschap* van hem met beelden, paarden, ezels en koeijen, werd op de verkooping van Stinstra, voor *f* 83.00 verkocht. Van der Kabel heeft met eene vlugge maar vaste hand verscheiden landschappen gegraveerd. Bartsch geeft de beschrijving van 55 stuks. Een stel derzelve, waaronder eerste drukken, werd op de verkooping van den Grave von Fries voor *f* 40.00 verkocht.

KAISER (JOHAN WILHELM), zoon van den Heer Johan Wilhelm Kaiser, in leven taalmeester, en Mejufvrouw Anna Liernur, werd te Amsterdam geboren den 5 Januarij 1813. Hij ontving zijne opkweeking in de teeken- en graveerkunst bij de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten in gemelde stad, onder de leiding van Professor A. B. Taurel. Ten tijde van den Belgischen opstand, ging de Heer Kaiser (in 1833) bij de Hollandsche artillerie in dienst en werd uit die betrekking in 1839 weder ontslagen. Zoo veel zijne dienstpligten het toelieten, heeft hij zich gedurende dien tijd in zijn kunstvak blijven oefenen

en volhardt thans daarin met een meer en meer ontwikkelend talent. Reeds heeft hij in den Nederlandschen Muzen-Almanak en in andere boek- en jaarwerken fraaije plaatjes en titels geleverd, die van zijnen goeden smaak en bedrevenheid getuigen. Wij twijfelen niet of hij zal, bij welverdiende aanmoediging, de Hollandsche graveerkunst mede helpen opbeuren uit haar vroeger verval.

* KALDENBAGH (A.) was te Zutphen woonachtig, waar hij Lector aan de Latijnsche scholen was, en overleed aldaar, naar wij vermeenen, in 1820 of 1821. Hij beoefende het portretschilderen, en vervaardigde onder anderen dat van *Jonkheer J. D. van der Capellen van den Pol;* hetzelve werd door W. van Senus in prent gebragt en draagt blijken van talent. Op deze prent staat *J. A. Kaldenbagh*, doch wij hebben zijne handteekening gezien, met den enkelen voornaam A.

KALF (Willem) werd omtrent het jaar 1630 te Amsterdam geboren, en was een leerling van Hendrik Pot. Onder de schilders van stillevens bekleedt hij een der hoogste rangen, misschien zelfs den hoogsten. Althans men mag het als bijna onmogelijk beschouwen om gouden, zilveren, paarlemoeren, agathen en andere stoffelijke voorwerpen, met meer waarheid, krachtiger koloriet en een meesterlijker penseel voort te brengen, en in alle ordonnanties eene treffender harmonie te bewaren, als men altijd in het kunstwerk van Kalf bewondert. Ofschoon de smaak voor dergelijke stukken thans veel minder is dan vroeger, maken toch de schilderijen van Kalf daarop steeds eene verdiende uitzondering. Hij is overleden in 1693.

KALRAAT (Abraham van) was een beelden- en fruitschilder, die te Dordrecht geboren werd in het jaar 1643. Hij had de teekenkunst geleerd bij Aemilius en Samuel Hup of Huppe, die beroemde beeldhouwers in steen waren. Toen zijn vader, die een beeldhouwer in hout was, op jaren kwam, heeft Abraham ook den beitel gehanteerd en hem in de uitoefening van dat kunstvak behulpzaam geweest.

KALRAAT (Barend van) geboren te Dordrecht in het jaar 1650, had het teekenen van zijnen broeder Abraham en het schilderen van Albert Cuijp geleerd. Aanvankelijk hield hij zich aan de verkiezing van den laatstgemelde in het voorstellen van vlakke Hollandsche streken met eigenaardige stoffaadje; later echter begaf hij zich tot het schilderen van Rijngezigten in den stijl van Herman Saftleven, en heeft naam gemaakt in dat vak.

KAM (F. van der) is een Hollandsch graveur geweest, die omstreeks het jaar 1750 bloeide. Men vindt zwartkunst prenten van hem, bijbelsche onderwerpen voorstellende.

KAMPER (G.) schilderde landschappen, dikwijls door de maan verlicht, hetwelk aan

dezelve eenen zweem geeft van het werk van Aart van der Neer, ofschoon zij, als zwaarmoediger en minder transparant zijnde, daarbij niet halen kunnen. Men stelt zijnen leeftijd in het voorst der achttiende eeuw.

KAMPHUIJSEN (JAN). Deze thans een en tachtig jarige grijsaard, werd in 1760 te Amsterdam geboren. Hij had tot leermeesters J. van Dregt en P. Barbiers, *den ouden*. Vervolgens oefende hij zich te Bourdeaux, en behaalde in 1786 op de Teeken-Academie aldaar, den prijs op eene teekening naar het naakt model. In 1791 werd hem te Amsterdam op de Stads-Teeken-Academie de gouden eerepenning toegewezen. Het daarop volgende jaar begaf hij zich naar Italië; doch de toen uitbarstende omwenteling noodzaakte hem uit Rome naar zijne geboorteplaats terug te keeren, die hij sedert is blijven bewonen. Zoo lang zijn gezigt het toegelaten heeft, vervaardigde hij portretten, geschiedkundige en zinnebeeldige ordonnanties, landschappen, stadsgezigten en decoratiewerken. Bij de Maatschappij *Felix Meritis* behaalde hij in 1802 den hoogsten prijs op eene teekening, voorstellende *Debutade*, *haars minnaars profiel afteekenende*. Van zijne kunstwerken zijn in plaat gebragt: de *Portretten* van den voortreffelijken acteur *A. Snoek* en van deszelfs *Zuster*, de verdienstelijke actrice, *echtgenoot van den Heer D. Kamphuijsen;* zinnebeeldige voorstellingen op *de Godsdienst* en *de Rede; de terugkomst van Prins Willem* (naderhand Koning) *te Scheveningen in* 1813; en 4 stuks uit den *Veldslag van Waterloo*. Op verscheiden tentoonstellingen heeft men gelegenheid gevonden het penseelwerk van den Heer Kamphuijsen te beschouwen.

KAPELLE (JAN VAN DE) was een verdienstelijke schilder van de Hollandsche school, die uitmuntend schoone zee- en riviergezigten vervaardigd heeft. Hij teekende zijne schepen met veel naauwkeurigheid, had eene behaaglijke penseelsbehandeling en een warm koloriet, meer naar dat van Cuijp zwemende dan naar dat van Van de Velde. Op de verkooping van Brentano werden een *Stil* en een *Woelend water* van hem voor *f* 1,731.00, en op die van de Smeth een *stil Water met hooischepen en sloepen met Krijgsvolk*, voor *f* 1,000.00 verkocht.

KARSSEN (KASPER), zoon van den Heer A. Karssen en Mejufvrouw H. Westenberg, werd geboren te Amsterdam den 2 April 1810. Zijn eerste onderwijzer in de kunst was

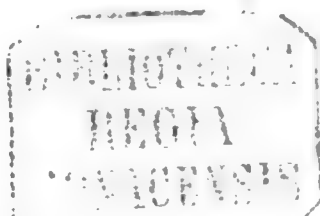
zijn oom, de Heer P. G. Westenberg; terwijl hij later zich nog in dezelve geoefend heeft bij den Heer H. G. ten Cate. Kort na zijne voleindigde studiën (1830) de tijdsomstandigheden voor het kunstvak ongunstig achtende, begaf de Heer Karssen zich tot het huis- en sieraadschilderen, onder den Heer D. Vettewinkel; doch na verloop van vier jaren, nam hij weder met moed en volharding het penseel ter hand, en mag thans onder onze beste stadsgezigtschilders geteld worden, gelijk men zich daarvan op onderscheiden tentoonstellingen heeft kunnen overtuigen. In 1836 zag hij zich reeds benoemd tot lid van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam. Het jaar te voren was de Heer Karssen in den echt getreden met Mejufvrouw Maria Margaretha Roth. Tot het verzamelen van bouwstoffen en studiën deed hij in 1837 eene reis in Westfalen en langs een gedeelte van den Rijn. In vele kabinetten, ook buiten 's lands, worden schilderijen en teekeningen van dezen meester aangetroffen. Onder zijne discipels behooren de Heeren A. Oltmans, C. Springer en van der Wouden. Deze kunstenaar teekent zijn werk tegenwoordig onder den naam van Karsen, waartoe hij schijnt geleid door eene abusive inschrijving op het Doopregister, waar hij onder dezen naam, in plaats van onder dien van Karssen, vermeld staat.

* KASTEELE (Abraham Anne van de), Onder-Directeur van het Koninklijk Kabinet van zeldzaamheden te 's Hage, werd aldaar den 1 Mei 1814 geboren. Hij beoefent het figuur- en genreschilderen, waarin hij het onderwijs genoot van den Ridder C. Kruseman. Engeland, Frankrijk en België werden in 1837, 1838 en 1839 door hem bezocht. Zijn vader, de Heer R. P. van de Kasteele, is Directeur van het genoemde Kabinet.

* KAT (H. de). Deze kunstliefhebber bezit kostbare teekeningen, zoo van oude als van hedendaagsche meesters. Zijne Verzameling kan onder de merkwaardigste van Dordrecht gerangschikt worden.

KATE, HERMANSz. (Lambert ten) werd in 1674 te Amsterdam geboren. Hij was een man, doorkneed in taalkunde en vele andere vakken van kennis en wetenschap. Bovendien bezat hij eenen schat van theoretische kundigheden in alle vakken, die tot het gebied der Beeldende Kunsten behooren. Met de vermaarde schilders Jan van Huijsum, Adriaan van der Werff en Hendrik van Limborch, en den beeldhouwer Xaverij, was hij in gemeenzamen omgang en briefwisseling; en menigmaal gaf hij hun door zijne opmerkingen wenken, die in het belang hunner kunst dankbaar behartigd werden. Deze schrandere en arbeidzame taal- en kunstkenner stierf in zijne geboortestad in het jaar 1731, nalatende eene merkwaardige verzameling van kunst- en boekwerken.

* KATE (Herman Frederik Carel ten), van moederszijde verwant aan het bekende geslacht der de Witte's van Haamstede, zag den 16 Februarij 1822 te 's Hage het levenslicht. Reeds op zeventien jarigen leeftijd deed hij zich op de in zijne geboortestad gehouden tentoonstelling, door een *Binnenhuis met drie figuren*, als een veelbelovend leerling van den Ridder C. Kruseman kennen; en twee jaren later zond hij op dezelfde tentoonstelling eene schilderij in, ten onderwerp hebbende *de Vaderzegen*, welker verdienstelijke hoedanigheden allezins de verwachting regtvaardigden, die men vroeger van zijn talent had opgevat; terwijl de Rijksmedaille, hem in hetzelfde jaar bij de Haagsche Academie, voor het teekenen naar het naakt model ten deel gevallen, mede ten blijke van zijne voordeelige ontwikkeling strekte. — Op de laatstelijk in de Amsterdamsche Maatschappijen *Felix Meritis* en *Arti et Amicitiae* gehouden kunstbeschouwingen, troffen wij van dezen nog jeugdigen kunstenaar verschillende teekeningen aan, die, even als zijne schilderijen, tafereelen van ernstigen aard uit het gewone leven voorstelden, waaraan veelal eene naïve of gevoelvolle gedachte verbonden was: dezelve werden door kenners en liefhebbers hoogelijk geprezen. De Heer ten Kate heeft mede onderscheidene *typen* voor het onder dezen titel door de Nederlandsche Maatschappij van Schoone Kunsten uitgegeven werk, op hout geteekend. Hij bezocht, behalve de voornaamste Provinciën van zijn vaderland, in 1840 en 1841 België en een gedeelte van Duitschland.

*KAULMAN (JAN), in leven architect en Professor in de bouwkunst aan de Antwerpsche Academie, kwam te Dierichsweiler, bij Duren aan de Roer, den 25 Maart 1764 ter wereld. Vroeg ouderloos geworden en zonder eenig vermogen, moest hij reeds in jeugdigen leeftijd naar eenig middel van bestaan omzien, en diensvolgens ging hij bij een schrijnwerker te Duren in de leer, bij wien hij zich onderscheiden jaren op dat bedrijf toelegde. Zich echter zooveel mogelijk in zijn vak willende bekwamen, en gevoelende dat hem daartoe eenige kennis van de gronden der architectuur onontbeerlijk was, besloot hij zich naar Antwerpen te begeven, over welke stad en derzelver Academie, hij zijn meester herhaaldelijk met den grootsten ophef had hooren spreken. Aldaar als schrijnwerkersgezel in dienst getreden, besteedde hij zijne vrije uren om zich in het teekenen te oefenen, waartoe hij des Zondags de lessen aan de Academie volgde; en zoo goed mogt hij daarmede slagen, dat hem in 1794, als *primus* in de klasse der architectuur, de groote zilveren medaille werd toegewezen. Hierdoor meer en meer geprikkeld, zette hij zijne studiën met verdubbelden ijver voort, en weldra gevoelde hij zich nu in staat om zich als bouwmeester te vestigen, terwijl hij later, na vele doorslaande blijken van kennis gegeven te hebben, bij de reorganisatie van de Antwerpsche Academie, op den 4 Vendémiaire van het jaar XIII der Fransche Republiek, tot Professor voor de klasse der architectuur benoemd werd. Zich hierdoor in eene betrekking geplaatst ziende, die geheel met zijnen geest en neiging overeen kwam, was hij daarin met den meesten ijver en vrucht werkzaam, en zoude hij gewis nog belangrijke diensten hebben bewezen, ware hem een langer leven gegeven geworden; doch eene langdurige ziekte, die hem zelfs de drie laatste jaren aan zijne legerstede boeide, sleepte hem in de maand October 1812 ten grave. Vroeger werd in de klasse der bouwkunst aan de Academie onderrigt in het teekenen met waterverw gegeven, doch zonder dat men een vasten regel had om de schaduwen uit te drukken. Na vele studiën en nasporingen mogt het Kaulman gelukken, dien tot daartoe onbekenden regel uit te denken. Toen hem het proefhoudende van zijn systema betwist werd, vervaardigde hij onderscheiden voorwerpen van architectuur, als pedestallen, kapiteelen, eene geheele colonnade in den Toscaanschen bouwtrant, en zelfs een kleinen, met een koepeldak overdekten tempel, welke hij, na ze met derzelver schaduw te hebben afgeteekend, op den vollen dag in eene opene vlakte liet brengen, waar hij zijne verbaasde tegenstanders overtuigde, dat zijne voorwerpen, door de zon beschenen, dezelfde schaduw afwierpen, als hij volgens zijne methode had aangeduid; en van dat oogenblik werd zijn stelsel bij de Academie aangenomen en aldaar als vasten regel onderwezen. — Daar hij zich meer met de theoretische dan met de practische beoefening zijner kunst bezig hield, en hij overigens in een tijd van oorlog en rampspoed leefde, waarin weinig aan belangrijke ondernemingen in het vak van kunsten gedacht werd, zijn er slechts weinig werken door hem tot stand gebragt. Ons zijn, behalve eenige naar zijne plannen gebouwde groote particuliere huizen te Antwerpen, zoo als van Mevrouw van der Borcht op de St. Jacobs markt, van den Heer Koelman in de Raapstraat, van den Heer Lancker op de Plaats de Meir, van den Heer Kreglinger op de Groote markt, en van den Heer Dirva op de Minnebroedersrei, geene andere bekend dan de prachtige *Chinesche Toren*, op het buitenverblijf van wijlen den Heer Smits, onder de gemeente Deurne, welke toren, hoewel van hout opgetrokken, zoowel om deszelfs fraaije zamenstelling, als goeden en smaakvollen bouw, ook thans nog de aandacht der kenners tot zich trekt.

KAIJNOOT (HANS), bijgenaamd *de doove*, een Mechelaar van geboorte, was een bekwaam landschapschilder, die de manier volgde van Joachim Patenier en omtrent het jaar 1550 een discipel was van Mathijs Kock, van Antwerpen.

KEERBERGER (.. DE) is een beeldhouwer geweest, die in 1772 te Rotterdam bloeide. Hij beitelde onder anderen het beeldhouwwerk aan de Delftsche poort aldaar.

* KELDERMAN (Antonie), vader en zoon. Deze Mechelsche bouwmeesters leefden in het begin der 16de eeuw, en hadden zich een grooten naam in België verworven door hunne tot stand gebragte werken. Een hunner behoorde tot de vijf bouwmeesters, aan wie in 1514 door Karel V, toen Infant van Spanje, de wederopbouw werd opgedragen van het oude openbare gebouw, bekend onder den naam van *het Koningshuis* of *Broodhuis*, op de Grand' Place te Brussel. Hetzelve werd in 1525 voltooid. Rombout en Mattheus Kelderman behoorden mede tot het bedoelde vermaarde vijftal. Het schijnt echter antonie geweest te zijn, die de plannen en bestekken voor het gebouw leverde. Rombout maakte de plannen voor het *Nieuwe Paleis voor den Grooten Raad*, die op last van Karel V te Mechelen gevestigd was. In 1530 werden daarvan de grondslagen gelegd, doch de sedert opgekomen beroerten en oorlogen deden den arbeid staken. Indien de plannen des bouwmeesters, die nog altijd te Mechelen bewaard worden, in hun geheel gevolgd waren geworden, zou dat Paleis in uitgestrektheid en fraaiheid het Stadhuis van Gent evenaard hebben.

KELDERMAN (Jan) werd te Dordrecht geboren in 1741 en is aldaar overleden in 1820. Zijn vader was in die stad stadhouder of onderschout, en had het voornemen zijnen zoon voor den vestingbouw te doen opkweeken; doch zijn overlijden gaf aanleiding dat dit oogmerk onvolvoerd bleef, en Kelderman zijnen vader in diens post opvolgde. Hij had reeds vroeger zich in de teeken- en schilderkunst geoefend bij den kunstschilder Wouter Dam, en zette thans in den tijd, die hem van zijne ambtsbezigheden overschoten, zijne studiën vlijtig voort in het schilderen van bloemen, vruchten en vogels, waarbij hem van onschatbare dienst was zijne vriendschapsbetrekking met Joris Ponse, Versteeg, de gebroeders van Strij, W. van Leen, en andere verdienstelijke kunstschilders, die hem tot gidsen en raadslieden verstrekten op den kunstweg, dien hij louter tot uitspanning bewandelde. Hij heeft verscheiden wèl geordonneerde schilderijen vervaardigd, die voor een liefhebber fraai mogen heeten.

* KELLEN (David van der) werd den 22 September 1764 te Velzen geboren, en genoot, daar hij reeds vroeg zijne ouders verloor, zijne opvoeding in het Luthersche Weeshuis te Haarlem. Zich tot het beroep van goudsmid bepaald hebbende, oefende hij zich in zijne tusschenuren in het teekenen, en beproefde daarna met goed gevolg zich ook de behandeling van het graveerijzer eigen te maken. Zich in den echt begeven en te Amsterdam ter woon gevestigd hebbende, geraakte hij aldaar in kennis met den medailleur Holtzheij, die, zijnen aanleg en lust voor dat vak bespeurende, hem in zijne werkplaats nam en tot het vervaardigen van eenige zijner penningen gebruikte, zoo als onder anderen de kleine prijs-medaille der Nederlandsche Huishoudelijke Maatschappij, en die op het vijftig jarig bestaan van het te 's Hage, Delft en Utrecht bestaande gesticht der Vrouwe van Renswoude, welke beide geheel door van der Kellen gegraveerd zijn. Onder de regering van Koning Lodewijk tot stempelsnijder aan de Munt te Utrecht benoemd, mogt hij die betrekking slechts kort vervullen, daar bij de inlijving van Nederland met Frankrijk, de muntstempels uit Parijs werden gezonden, en de post van graveur hierdoor kwam te vervallen. Kort na de gezegende omwenteling van 1813, werd hij echter in zijne vorige betrekking hersteld, en hij is dezelve tot aan zijn dood toe, die den 16 December 1825 voorviel, blijven waarnemen. Bij gelegenheid dat Z. M. Willem I, in 1814 als Souverein Vorst Utrecht bezocht en de Munt bezigtigde, bood hij Hoogstdezelve eene kleine door hem gegraveerde medaille aan, die in het bijzijn des Vorsten geschroefd werd. Zijn zoon, van wien wij nu zullen spreken, beoefent met roem het vak zijns vaders, en men heeft reeds menigen schoonen gedenkpenning aan hem te danken.

* KELLEN (David van der). Dat in ons vaderland ook tegenwoordig dat gedeelte der Beeldende Kunsten, hetwelk meer bepaaldelijk strekt tot vereeuwiging van den roem van groote mannen of ter gedachtenis van merkwaardige gebeurtenissen, niet wordt verwaarloosd, daarvan strekt de stempelsnijder David van der Kellen ten bewijze, die het

in dat vak tot eene vereerende hoogte heeft gebragt en daarin nog steeds op den weg van vooruitgang is. Hij werd geboren te Amsterdam, den 23 September van het jaar 1804. De eerste gronden der teekenkunst werden hem te Utrecht door H. van Oort, een teekenaar en landschapschilder, geleerd en verder genoot hij daarin onderwijs van den landschapschilder B. van Straten, terwijl hij inmiddels vlijtig zich in het teekenen naar het levend model op het genootschap *Kunstliefde* en op de Stads-Academie oefende, en zoodoende zich het goed teekenen naar het menschbeeld, die eerste vereischte van een medailleur, eigen maakte. Aldus voorbereid, kwam hij ter zijner verdere opleiding onder zijnen vader, daareven vermeld, die hem zoo theoretisch als practisch, op zijn atelier aan 's Rijks Munt, in de boetseer- en stempelsnijkunst onderwees, en wel met zulk een goeden uitslag, dat hij in 1825, bij diens overlijden, geacht werd bekwaamheid genoeg te bezitten, om hem in deszelfs betrekking van Rijksstempelsnijder op te volgen. Als zoodanig zijn achtervolgens reeds een aantal muntstempels door hem vervaardigd, en houdt hij zich thans bezig met het snijden der voorzijden van den nieuwen rijksdaalder en gulden, waarop het borstbeeld van Zijne Majesteit Koning Willem II. Al den tijd, die dezen kunstenaar van zijne ambtsbezigheden overblijft, besteedt hij echter aan de beoefening van het hoogere gedeelte van zijn vak, namentlijk het graveren van medailles en gedenkpenningen op bijzondere gebeurtenissen of personen, van welke hij er reeds verschillende geleverd heeft, die door de liefhebbers op prijs gesteld worden, en waarvoor hem herhaaldelijk de vereerendste onderscheidingen te beurt mogten vallen. Zoo vervaardigde hij er een *op den Heldendood van van Speijk;* — een *op het tweede Eeuwfeest van het Doopsgezinde Seminarium te Amsterdam;* terwijl de viering van het tweede honderd jarig bestaan van Utrecht's Hoogeschool, mede door zijne stempelkunst vereeuwigd werd. Ook aan de Regering van zijn vaderland wijdde de Heer van der Kellen

zijn kunstvermogen met het snijden van een *Gedenkpenning op den vijf en twintigsten verjaardag der regering van Zijne Majesteit Willem I*, waarvan hij de eer mogt hebben een exemplaar aan Hoogstdezelve aan te bieden, die hem, als blijk van bijzondere tevredenheid over dat werk, met eene gouden medaille met Hoogstdeszelfs beeldtenis vereerde. Voorts vervaardigde hij eenen penning bij gelegenheid van het huwelijk van Z. K. H. den Kroonprins der Nederlanden, met H. K. H. de Prinses Sophie van Wur-

temberg, waarvoor hem door Zijne Majesteit den Koning van Wurtemberg, de groote gouden medaille voor verdiensten werd geschonken. Gelijke onderscheiding ontving hij van Zijne Majesteit den Koning van Pruissen, en een kostbaren ring met diamanten van Zijne Majesteit den Keizer van Rusland, voor aan deze Vorsten aangeboden medailles van zijnen arbeid. Behalve de reeds vermelde, vervaardigde hij nog medailles of penningen: *op de geboorte van den Erfprins van Oranje;* — *op de huwelijks-verbindtenis van H. K. H. Prinses Marianne der Nederlanden, met Z. K. H. Prins Albert van Pruissen;* — *ter vereeuwiging van de algemeene wapening in Nederland* (1830); — *ter gedachtenis van het te veld trekken der studenten uit Leiden, Utrecht en Groningen, in* 1831; — *op het bombardement van het kasteel van Antwerpen in* 1832; — *op de verdediging van datzelfde kasteel in* 1832; — *op het tweede eeuwfeest van het Atheneum te Amsterdam;* — *ter eere van Mr. W. Bilderdijk;* — *op het vijftig jarig bestaan der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen* (1834); — *op de gelukkige herstelling van Z. K. H. den Kroonprins der Nederlanden* (thans Zijne Majesteit Koning Willem II) *van eene zware ziekte, in Januarij* 1835; — *op Gijsbert Karel Graaf van Hogendorp;* — *op de oprigting van het standbeeld van de Ruiter te Vlissingen;* — *op het huwelijk van Z. K. H. den Erfgroothertog van Saxen-Weimar-Eisenach, met H. K. H. de Prinses Sophie der Nederlanden.* Voor den laatstgenoemden gedenkpenning mogt hij mede de gouden medaille voor verdiensten, van wege den regerenden Groothertog van Saxen-Weimar-Eisenach ontvangen. De Heer van der Kellen, aan wien in het jaar 1833 het lidmaatschap der Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam werd opgedragen, trad in 1836 in het huwelijk met Mejufvrouw H. F. Menger. Zijn oudste zoon wordt door hem in zijn kunstvak opgeleid, terwijl de Heer J. P. Menger, die zich thans ter beoefening der boetseerkunst bij den beeldhouwer Roijer te Amsterdam bevindt, en zich reeds bekend heeft gemaakt door eene medaille op den dood des broeders van Koning Willem I, mede door hem in het stempelsnijden werd onderwezen.

KELLER (Johan Hendrik) werd in 1692 te Bazel geboren, alwaar zijn vader beeldhouwer was en zijn' zoon in die kunst onderwees. Een toeval, het uitschieten van een beitel namentlijk, waardoor Johan eenig fraai beeldwerk aan een lijst, die hij onderhanden had, bedierf, bragt hem tot het besluit om zich liever op de schilderkunst toe te leggen. Al spoedig begaf hij zich op reis om in Duitschland gunstige gelegenheden ter oefening op te sporen. De beste vond hij, na lang vergeefs gezocht te hebben, bij de gebroeders Stuber, die goede schilders en zeer ervaren in bouwkundige zaken waren. Met den middelsten derzelve, Nicolaas geheeten, knoopte hij innige vriendschap aan, en was hem vervolgens steeds behulpzaam in het volvoeren van groote schilderwerken tot zolderstukken, theaterschermen en decoraties. Later vertrok hij naar Parijs, en van daar naar 's Hage, welke stad hij in 1726 ter woonstede koos. De mode van dien tijd, voor de kunst zoo bevorderlijk, kwam hem daar al dadelijk te stade. Zijn penseel vond in verscheiden plaatsen gereedelijk werk, tot het versieren van zalen en kamers, zoo in het ronde, als aan de zolderingen en boven deuren en schoorsteenen. Zijne geliefdste onderwerpen waren landschappen met beelden, in den trant van Teniers en Watteau. Het werk ging hem vlug van de hand; maar zijn koloriet was niet vrij van hard- en heelheid. Hij is in den Haag in 1765 overleden.

*KEPPEL HESSELINK (Herman Gijsbert), te Zutphen, den 21 November 1811 geboren, werd aanvankelijk tot de kunst opgeleid en genoot daarin achtervolgens het onderwijs van W. van der Worp, aldaar, en B. J. van Hove, te 's Hage, welken laatsten hij zich bepaaldelijk tot voorbeeld in het door hem beoefend wordende vak van stadsgezigten verkoos. Redenen, dikwerf geheel in strijd met onze oorspronkelijke neiging en geaardheid, deden den Heer Keppel, om zijne eigene woorden te gebruiken, met de kunst capituleren, zonder daarvan evenwel geheel af te zien. Hij drijft thans den wijn-

handel in zijne geboorteplaats, doch blijft niettemin in zijne vrije uren met lust het penseel hanteren.

KERCHOVE (JOSEPH VAN DEN), een Bruggenaar van geboorte, was een leerling van Erasmus Quellinus. Hij deed eene reis door Frankrijk, die van gewenschten invloed op de vorming van zijn talent was. Met een Fransch meisje gehuwd, kwam hij zich te Brugge vestigen, en werd aldaar op den 12 Januarij 1695 in het schildersgilde als meester ingeschreven. Zijn kunstwerk was derwijze gezocht, dat het hem moeite kostte aan alle bestellingen te voldoen. Hij schilderde, onder anderen, een plafond op het Stadhuis te Ostende, eene rijke en kapitale ordonnantie, voorstellende eene *Vergadering der Goden*, die den kenners genoegen gaf. Ter voldoening aan het verlangen van velen, om hun afbeeldsel van zijn penseel te bezitten, had hij de handen zoo vol met het portretteren, dat het geschiedkundige vak er aanmerkelijk bij leed, en hij zeldzaam tijd kon vinden hetzelve te beoefenen. Hij was een der medeoprigters van de Teeken- en Schilder-Academie te Brugge. Na zijn overlijden in 1724, is die Academie gesloten, en eerst weder in 1739 heropend door de zorg van Matthias de Visch. Zijne kleur was warm, zijne teekening naauwkeurig, zijne compositie edel. In de grondbeginselen der bouw- en doorzigtkunde was hij ongemeen bedreven.

*KERCKHOVE (... VAN DEN), beeldhouwer te Antwerpen, leverde op de 's Gravenhaagsche tentoonstelling van 1839 eene buste in pleister, *Ste. Philomene* voorstellende.

KERKHOFF (D.). Deze verdienstelijke landschapteekenaar werd in 1766 te Amsterdam, alwaar hij bestendig zijn woonplaats hield, geboren en was een leerling van den Heer P. Barbiers, Pietersz. Hij hield zich voornamentlijk bezig met het geven van onderwijs in de teekenkunst. Des zomers begaf hij doorgaans zich voor eenigen tijd naar schilderachtige streken in Gelderland en hooger op langs den Rijn, en vervaardigde op die uitstapjes naar het leven uitmuntende teekeningen, zoo met sapverw als Oost-Indischen inkt, die dan ook door de kundige liefhebbers gezocht en goed betaald werden. Deze bekwame meester is in Maart 1821 in zijne geboorteplaats overleden.

*KERKHOVEN (J. W.). Deze Amsterdamsche kunstliefhebber bezit eene rijke Verzameling teekeningen, alsmede schoone schilderijen van de verdienstelijkste meesters der hedendaagsche school, onder welke zich bevinden voortbrengsels van Nuijen en ten Cate, die in der tijd bij de Maatschappij *Felix Meritis* bekroond werden. De Heer Kerkhoven was tot nog zeer onlangs een der Directeuren van genoemde Maatschappij, afdeeling Teekenkunde. Hij verwierf zich in die betrekking de hoogste achting van vele kunstenaars, en stelde het zich tot genoegen, opkomende talenten aan te moedigen.

*KERON (CAROLINE). Aan deze te Brussel woonachtige kweekelinge van den Heer Navez, werd bij den wedstrijd voor dames, in 1838 te Gent gehouden, eene medaille toegekend voor een genrestukje, *eene Schoolmeesteresse* voorstellende.

*KERRICX (WILLEM). Deze beeldhouwer was te Dendermonde in 1657 geboren en werd door A. Quellinus, *de jonge*, tot de kunst opgeleid. Hij vestigde zich te Antwerpen, waar hij in 1674 in het St. Lucas-gilde werd aangenomen. In 1693 was hij Deken van dat Collegie en daalde den 20 Junij 1719 ten grave. Zijn zoon Willem Ignatius, en Pieter van den Branden werden door hem in de behandeling van den beitel onderwezen. Wij vinden van de navolgende werken, als door hem vervaardigd, melding gemaakt: te Antwerpen, in de hoofdkerk, het *marmeren grafteeken van J. de Witte*, met het standbeeld van Jacobus en twee engelen versierd; — in de St. Walburgs kerk, een *Standbeeld van Johannes den Dooper*, en een *Basrelief* aan het H. Sacraments-altaar, het vallen der manna voorstellende; — in de kerk van St. George, *het marmeren altaar van het H. Kruis*, op welks blad een *basrelief* is gebeiteld, de Graflegging verbeeldende; — in de Dominikaner kerk, *twee marmeren basrelieven*, en onderscheiden engelen, die eene kolom versieren, waarop een L. V. beeld; — in de Bagijnen kerk, het *marmeren*

grafteeken van Dorothea Dimmer, met het standbeeld van St. Jozef; — in de groote zaal der Teeken-Academie, het *marmeren borstbeeld van Maximiliaan*, *Keurvorst van Beijeren*; — in de abdij van St. Bernard, *eene marmeren groep* in het spreekvertrek, voorstellende de Maagd met het kind Jezus; — te Mechelen, in de L. V. kerk, *de Preekstoel*, met de 4 Evangelisten die denzelven ondersteunen; — te Leuven, in de Ste. Geertruida kerk, de *marmeren grafteekenen der abten F. de Fourneau en A. Palland*; beide deze gedenkteekenen bestaan uit een doorloopend voetstuk, waarop het knielend beeld des prelaats, met 2 engelen die de onderscheidingsteekenen zijner waardigheid dragen; — te Nivelles, in de Collegiale kerk van Ste. Geertruida, een *marmeren praalgraf*, ter gedachtenis van Albert de Trazegnies, opperste dier kerk, en van Ferdinand de Trazegnies, opperste van de St. Pieters kerk te Leuven.

*KERRICX (WILLEM IGNATIUS), zoon van den voorgaande, was een Antwerpsch beeldhouwer en architect, die in 1724 bloeide. Het basrelief van het hoofdaltaar der L. V. kerk te Antwerpen, is door dezen kunstenaar gebeiteld, terwijl het hoofdaltaar van de St. Walburgskerk aldaar, mede door hem is daargesteld.

KESSEL (THEODORUS VAN) was een Hollandsch graveur en etser, die omtrent het jaar 1620 geboren werd en in het midden der 17de eeuw bloeide. Hij heeft veel gegraveerd, en zijne werken zijn meestal met eene vaste en vrije naald geëtst. De naauwkeurigheid in de teekening van het menschbeeld laat wel iets te wenschen over. Men heeft van hem een werkje in klein folio, met vazen en ornementen, gegraveerd naar de teekeningen van Adam van Vianen; het werd te Utrecht uitgegeven. Hij heeft ook verscheiden platen gegraveerd naar schilderijen van Titiaan, Rubens, Snijders en andere Italiaansche en Vlaamsche meesters.

KESSEL (JOHANNES VAN) werd te Antwerpen geboren in 1626. Hij schilderde, zeer uitvoerig en in den trant van Jan Breughel en den ouden de Heem, bloemen, planten, dieren, insecten, vogels, zeeschelpen en dergelijke, meest in klein bestek. Descamps maakt echter melding van drie zoodanige stukken van dezen meester, die zich in het kabinet bevonden van den Graaf Carlille in Engeland, en eene breedte van 6, en eene hoogte van 5 voeten hadden. Zij waren oordeelkundig geordonneerd, en schitterend van koloriet zonder bont te zijn. Philips IV, Koning van Spanje, had bijzonder veel achting voor zijn schilderwerk, kocht vele zijner tafereelen en noodigde hem naar Madrid, waar hij tot schilder der Koningin werd aangesteld. Hier beproefde hij insgelijks het schilderen van portretten en trachtte daarin de manier van van Dijck te volgen, zonder daarin echter naar wensch te kunnen slagen. Vervolgens weder naar Antwerpen terug gekeerd, is hij aldaar overleden, nalatende aan zijnen zoon eene menigte studies, die hij naar de natuur gevolgd had. In de levensberigten en de catalogussen van verkoopingen, wordt deze van Kessel menigmaal verward met andere schilders van dezen geslachtnaam, vooral met dien, welke even als hij den doopnaam van Johannes of Jan droeg. Na veel moeite en nazoeken, meenen wij als naauwkeurig te mogen beschouwen de opgaven, zoo als wij die hier geplaatst hebben en verder laten volgen.

KESSEL (FERDINAND VAN), zoon van Johannes van Kessel, werd geboren te Breda in 1660, en volgde in het schilderen de stijl en manier van zijnen vader, die hem in de kunst onderwezen had. Jan Sobieski, Koning van Polen, noodigde hem naar zijn Hof, en deed in zijn paleis eene zaal bouwen, alleen voor het schilderwerk van dezen meester. Zijne eerste tafereelen stelden de *vier Hoofdstoffen* voor, en waren op koper geschilderd. De lucht was afgebeeld door een kindje, gedragen op de vlerken van een' adelaar en omringd door vogels; de aarde, door een kindje, gezeten op den rug van een' leeuw, terwijl de grond was versierd met verscheidenheid van planten, bloemen en vruchten; het vuur, door een kindje bij wapentuigen, helmen, harnassen, trommen, vlaggen en ander oorlogstuig; en het water, door een kindje, in eene schelpkoets op het schuim der zee den oever naderende, bedekt met koralen, versteeningen, schelpdieren

en visschen, alles naauwkeuriglijk naar de natuur gevolgd en kunstig gegroepeerd. Doch al de aan deze stukken te koste gelegde arbeid ging te loor, daar dezelve verwoest werden in eenen brand, die het grootst gedeelte van het gebouw in asch legde. Van Kessel werd verzocht deze onderwerpen andermaal te schilderen, en ontving daarvoor rijke geschenken, vergezeld van eene ridderorde. Hij schilderde ook landschappen in eenen aangenamen toon, en bragt de daarin naar de natuur bewerkte voorwerpen, als planten, bloemen, dieren, enz., tot eenen hoogen graad van uitvoerigheid; doch de figuren werden gewoonlijk in dezelve geschilderd door Eijckens, Maas, van Opstal en Biset; terwijl hij wederkeerig in de kunstwerken van die meesters de voorwerpen bragt, in welke hij uitmuntte. Hij is te Breda overleden in 1696.

KESSEL (Jan van), geboren te Amsterdam in 1648, was een bekwaam schilder van binnenlandsche gezigten met hofsteden, kasteelen, hutten, steenovens, stroomende en stilstaande waters, die hij gewoon was met naauwkeurigheid naar de natuur af te teekenen, en met een aangenaam penseel uit te voeren. Wij zagen stukken van dezen meester, die eenen zweem van overeenkomst hadden met het schilderwerk van Jacob Ruisdael. Zijn kunst is gewild. Op de verkooping van de Haas, werd een *Gezigt op de Westermarkt te Amsterdam* van dezen meester, voor *f* 433.00 verkocht. Zijne teekeningen met Oost-Indischen inkt zijn insgelijks gezocht. Voor eenige *Boomstammen bij een watertje*, werd op de verkooping van de Vos, *f* 70.00, en voor een *Gezigt op de Bergpoort en Bergkerk te Deventer*, *f* 61.00 betaald. Hij is overleden in 1698.

KESSEL (Nicolaas van) was een neef van Ferdinand van Kessel, en werd te Antwerpen geboren in 1684. Hij zou in den roem zijner aanverwanten hebben kunnen deelen, indien hij hun voorbeeld in eene geregelde levenswijze gevolgd had. In den stijl van Teniers schilderde hij boerengezelschappen, kermissen, bruiloften en dergelijke, die zeer gezocht werden in Parijs, alwaar hij woonachtig was. Zijne figuren teekende hij met dezelfde geestigheid als Lafage. Doch zijne kunst gedijdde hem niet, en even zoo min een aanzienlijk fortuin, hetwelk hij van zijn' oom erfde en in korten tijd doorbragt. Tot armoede vervallen, stierf hij te Antwerpen in 1741, nadat hij in het laatst van zijn leven nog portretten geschilderd had, die niet in den smaak vielen.

* KESSELS (Mattheus) werd den 20 Mei 1784 te Maastricht geboren. Het ongeluk gehad hebbende van reeds in jeugdigen leeftijd zijn' vader te verliezen, plaatste zijn oom hem te Venloo bij een' goudsmid en zond hem vervolgens naar Parijs, waar hij zich op hetzelfde bedrijf toelegde, doch tevens de lessen op de Teeken-Academie bijwoonde. Zich door zijnen aanhoudenden ijver eene kwijnende ziekte op den hals hebbende gehaald, verliet hij de Fransche hoofdstad en begaf zich naar Hamburg, waar zijn oudere broeder bouwmeester was. In 1806 ondernam hij eene reis naar St. Petersburg, in welke stad hij onder den aldaar gevestigden Antwerpschen beeldhouwer Jozef Camberlain, zich de behandeling van den beitel eigen maakte. Hij vertoefde er omstreeks acht jaren, kwam in 1817 naar Maastricht terug en boetseerde er in was eene allegorie, *de echtverbindtenis van den Kroonprins met de Prinses Anna Pauwlona van Rusland* voorstellende. Onmiddellijk daarop vertrok hij naar Parijs en vervolgens naar Rome, waar hij in het atelier van Thornwaldsen en naar de modellen van dezen vermaarden Deenschen beeldhouwer, met het beste gevolg twee basrelieven vervaardigde, den *Dag* en den *Nacht* voorstellende. In 1819 dong hij er, in de afwezigheid van zijn meester, die zich toen in Denemarken bevond, naar den prijs voor de beeldhouwkunst. Het onderwerp was een kolossaal standbeeld van Mars. Zijne pogingen waren niet vruchteloos: hij werd bekroond, en Koning Willem I verleende hem dien ten gevolge eene wedde van *f* 1,200.00, om zijne studiën in Italië te kunnen voortzetten. Sedert is hij te Rome gevestigd gebleven en er in den aanvang van 1836 overleden, den roem nalatende van een der bekwaamste beeldhouwers te zijn geweest, die de Nederlanden hebben opgeleverd. Op het Museum te Brussel vindt men van hem, onder meer, eene *Groep uit den Zondvloed;* dezelve bevond zich in

1839 op de tentoonstelling aldaar. Ook elders in Holland en België is werk van dezen meester aanwezig, en onder anderen op het Paleis van Zijne Majesteit Willem II, een *Borstbeeld van den vermaarden Vlootvoogd Tromp.*

KETEL (Cornelis), geboren te Gouda in 1548, had zijn eerste onderwijs in de kunst ontvangen van zijn' oom, die weinig practicale bedrevenheid bezat. Op zijn achttiende jaar vond hij eenen beteren leidsman in den beroemden Delftschen schilder Montfoort; en na zich bij dezen meester ongeveer een jaar geoefend te hebben, begaf hij zich naar Frankrijk, en woonde en schilderde eenigen tijd te Fontainebleau en te Parijs. De godsdienstige beroeringen noodzaakten hem dat land te verlaten en naar Gouda terug te keeren, alwaar hij vervolgens zich nog zes jaren bleef ophouden. Weinig aanmoediging of vertier van zijn kunstwerk, meest door de ongunstige tijdsomstandigheden, vindende, besloot hij in 1573 te Londen zijn geluk te beproeven, en slaagde daarin naar wensch. Zijn kunstwerk viel daar in den smaak, vooral zijne portretten, die hem zoo veel beroemdheid gaven, dat hij in 1578 de afbeeldsels schilderde van *de Koningin van Engeland*, *den Graaf van Oxford* en vele andere hoogadelijke personaadjes en hunne kinderen. Het hart, naar het schijnt, hem naar den vaderlandschen grond trekkende en zich niet geheel en alleen tot het portret willende bepalen, vertrok hij in 1581 uit Engeland en zette zich te Amsterdam neder. Hier vond hij overvloed van werk, zoo in het vervaardigen van groote schuttersstukken, die de jaarmerken dragen van 1580, 1588, 1589 en 1590, als van zinnebeeldige voorstellingen met kloeke beelden, die hij dikwijls gewoon was met door hem zelven gedichte rijmregelen te beschrijven. Deze poëtische toevoegselen tot uitlegging van den zin zijner ordonnanties was iets vreemds; maar veel vreemder nog was het, dat Ketel op het zonderlinge denkbeeld kwam om, zonder penseelen, met duim en vingeren te schilderen. Als eerste proef maakte hij op die wijze zijn portret, dat van eene treffende gelijkenis en op eenigen afstand tamelijk welstandig was. Deze nooit gehoorde bewerking trok de opmerkzaamheid, en noopte dezen en genen, bijzonder ook vreemdelingen, op die wijze zich insgelijks te laten portretteren. Met deze slaging nog niet te vreden, stelde hij vervolgens ook zijne voeten te werk, en maakte verscheiden schilderijen, zonder behulp van penseelen, met zijne handen en voeten. Dergelijke *tours de force* mogen als zoodanig treffen en verbazen, maar zij wekken, als beuzelwerk, medelijden bij kenners. In van Mander's beschrijving en uitlegging van een aantal emblematische onderwerpen, door Ketel geschilderd, vindt men almede weinig pit. Als *rariteit* wordt nog hier en daar kunstwerk van Ketel bewaard, dat hij met duim en vinger schilderde. Zoo vinden wij, onder anderen, door den oordeelkundigen Fiorillo aangeteekend, dat de negociant Keller, te Francfort aan den Main, een door Ketel met handen en voeten geschilderd stuk bezit, voorzien van een notariëel certificaat van twaalf getuigen, tot staving der echtheid van hetzelve.

KEULTJES (Gerrit Laurens), geboren te Utrecht in 1786 en opgevoed in het R. K. Weeshuis daar ter stede, werd door Heeren Regenten onder bekwame leiding tot de schilderkunst opgekweekt. Hij vervaardigde aanvankelijk portretten en gezelschapsstukjes, doch eene reis naar de Middellandsche zee gedaan hebbende, legde hij zich op het schilderen en teekenen van schepen toe. Op onze tentoonstellingen heeft men gelegenheid gehad zijn kunstwerk te beschouwen.

KEUN (Hendrik) schilderde stadsgezigten, waartoe zijne geboorte- en woonplaats Haarlem in en buiten hare muren hem de schilderachtige punten doorgaans aanbood. Zijn kunstwerk, zwemende naar dat van Berkheijden, was goed van teekening en fraai van penseelsbehandeling. Hij stierf omtrent 1788 te Haarlem, in welke stad hij in 1738 geboren werd.

KEIJ (Willem) die, volgens van Mander, van Breda geboortig en een man van statige houding en deftige kleeding was, en die te Antwerpen een aanzienlijk huis bewoonde, was, te gelijk met Frans Floris, kweekeling van Lambert Lombardus, en kwam in het

jaar 1540 in het Schildersgild te Antwerpen. Op het Stadhuis daar ter stede, zag men vroeger een heerlijk stuk van hem, waarop hij de *Stadsregering* levensgrootte had geportretteerd, en Christus met engelen en ander bijwerk in de hoogte verbeeld had. Deze kapitale schilderij werd verwoest in den brand van gemeld gebouw, die in 1576 door het Spaansche krijgsvolk moedwillig verwekt was. In de L. V. kerk was een altaarstuk van hem, verbeeldende den *Zaligmaker*, *degenen die belast en beladen waren*, *tot zich roepende*. Ook dit stuk werd in de beeldstorming vernield. Hij was gelukkig in het treffen van gelijkenissen en schilderde zijne portretten met een mollig penseel. Onder anderen vervaardigde hij het afbeeldsel van Granvelle, in Kardinaals gewaad, waarvoor hij veertig rijksdaalders ontving; en vervolgens ook dat van den Hertog van Alva. Terwijl hij zich hiermede bezig hield, verhaalde de Hertog aan een lid van den Bloedraad in het Spaansch (meenende dat Keij hem niet verstond), dat het doodvonnis over den Graaf van Egmond en andere Heeren geveld was. Dit trof hem derwijze, dat hij, te huis gekomen, krank werd, en op den dag der onthalzing van de Graven van Hoorn en Egmond in 1568 overleed.

KEIJ (Adriaan Thomas) was een neef en leerling van den voorgaande, doch moet zijn meester door de levendigheid zijner voorstellingen overtroffen hebben. Op het Museum te Antwerpen (n°. 10 en 11 der catalogus) bevinden zich twee zijner stukken, waarvan het eene de mannen, en het andere de vrouwen der familie *Franco-y-Feo-de-Briez* voorstelt.

* KEIJ (Hendrik) is een jong genreschilder te Antwerpen, die reeds op verschillende tentoonstellingen in zijn vaderland, van zijn werk leverde; onder anderen op die te Antwerpen van 1834, een stukje getiteld: *de Berisping*; — op die te Brussel in 1836, *Claudius Frollo*, *Quasimodo onder zijne bescherming nemende*; — en op de Luiksche van hetzelfde jaar: *Leonard de Vinci*, *in de armen van Frans I den geest gevende*.

* KEIJSER (Clara de), die in het laatst der 15de eeuw te Gent geboren werd en aldaar omstreeks 1560 is overleden, wordt als eene bekwame schilderesse vermeld, die een gedeelte van Duitschland, Italië, Frankrijk en Spanje doorreisde, en zich in die landen door haar kunstwerk veel naam maakte.

KEIJSER (Hendrik de), geboren te Utrecht den 15 Mei des jaars 1565 en in 1621 te Amsterdam op zijnen verjaardag overleden, was een man van uitstekende begaafdheden, op wien ons land zich fier verheffen mag. Onder de meesters, die tot zijne opleiding meêgewerkt hebben, behoort ook Abraham Bloemaart. In 1594 werd hij door de regering van Amsterdam tot stads-bouwmeester en beeldhouwer aangesteld. De Beurs.

de Haarlemmerpoort (thans beiden gesloopt), de Zuider-, Noorder- en Wester- kerken te Amsterdam, het Stadhuis te Delft zijn, met meer andere gebouwen, door hem ontworpen en onder zijn opzigt gebouwd. Men houdt hem ook voor den vervaardiger van het overschoon metalen standbeeld van Erasmus, geplaatst op de Groote markt te Rotterdam. Als zijn uitmuntendst werk acht men met regt het Praalgraf van Prins Willem I, in de Groote kerk te Delft. De Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden, die dit prachtig gedenkstuk aan den grondlegger der vrijheid van die gewesten wijdden, hadden, volgens den geschiedschrijver P. Bor, er de voor dien tijd aanzienlijke, maar niet beter te besteden som van ƒ 28,000.00, behalve nog een geschenk van 1,000 daalders, na 1609 tot in den jare 1619 aan te koste gelegd; toen echter zouden nog ettelijke duizenden guldens vereischt worden tot geheele voltooijing van dit gedenkteeken van vroegere kunstverdienste en landlievende erkentenis. De ordonnantie is rijk, doelmatig en indrukwekkend. Zou de beschaafder smaak onzer dagen er wat meer eenvoudigheid in gebragt en de repetitie van vader Willem's beeld er uit geweerd hebben, de statuen en verdere bestanddeelen van het grootsch monument zijn met zorg en groote kunstbedrevenheid vervaardigd. Overigens meenen wij onze lezers te mogen verwijzen naar het levensberigt van dezen grooten kunstenaar, door den WelEd. Heer C. Kramm, te Utrecht, in het *Tijdschrift voor Geschiedenis, Oudheden en Statistiek van Utrecht*, geleverd en aldaar te vinden in den Jaargang 1836, pag. 305 seqq. Dit stuk bevat, met bijzondere berigten omtrent de Keijser, eene oordeelkundige beschouwing van deszelfs werken, en getuigt van des Heeren Kramm's onderzoekenden geest en belangstelling voor de kunst.

KEIJSER (Pieter de) volgde zijnen voormelden vader op in den post van bouwmeester en beeldhouwer der stad Amsterdam. De fraaije graftombe van Graaf Willem Lodewijk van Nassau, in de Groote kerk te Leeuwarden, is door hem ontworpen. De marmeren sieraden aan de graftombe van den Admiraal Tromp, in de Oude kerk te Delft, zijn door hem gebeeldhouwd.

KEIJSER (Theodorus de). Men houdt met eenig regt dezen kunstschilder voor een' zoon van den vermaarden bouwmeester en beeldhouwer Hendrik de Keijser, van wien wij boven spraken. Het is twijfelachtig of de eer aan Amsterdam of Utrecht toekomt, de geboorteplaats te mogen heeten van dezen beroemden meester. Ook vindt men nergens aangeteekend, in welk jaar hij het licht gezien heeft. Naar de jaarmerken, die men op vele zijner tafereelen aantreft, stelt men zijnen leeftijd tusschen 1595 en 1660. Hij heeft inzonderheid zich grooten roem verworven door het schilderen van portretten, die, met eene sprekende gelijkenis, een krachtig en natuurlijk koloriet en een meesterlijk penseel vereenigden: allen goed doorschilderd en vet in de verw. Ook de kleedingstoffen en bijwerken wist hij breed en naar waarheid af te malen. Voor een zijner schoonste kunststukken houdt men de afbeeldingen der vier Burgemeesters van Amsterdam, vergaderd zittende rondom een tafel; terwijl zij aan den advocaat Davelaer bevelen geven, betrekkelijk de op handen zijnde aankomst van Maria de Medicis, in die stad. Het bevond zich vroeger in het kabinet van den Heer Braamcamp, en is bekend door de schoone kunstplaat, door J. Suiderhoef daarnaar vervaardigd. Thans is het een der sieraden van het Koninklijk Kabinet te 's Hage, in hetwelk nog een ander stuk van hem voorhanden is. Twee insgelijks fraaije tafereelen van de Keijser, vindt men in het Koninklijk Paleis te Amsterdam: op het eene beschouwt men eene menigte schuttersportretten; het andere is eene allegorie. Verder bezit het Rijks Museum aldaar, insgelijks twee portretstukken van hem, voorstellende P. C. Hooft en de familie Hoogerbeets. Ofschoon deze meester zich bij voorkeuze tot laatstgemeld kunstvak bepaald heeft, treft men echter ook enkele tafereelen van hem aan, die van geschiedkundigen of zinnebeeldigen aard zijn. Zeer gezocht zijn zijne uitvoerige kabinetstukjes, die in kunstige behandeling overeenkomst hebben met het schilderwerk van Terburg.

KEIJSER (WILLEM DE). Van dezen vindt men niet anders geboekt, dan dat hij een Nederlander van geboorte was, verdienste bezat als landschap- en bloemschilder, en te Londen, waar hij woonachtig was, in 1670 overleden is.

* **KEIJSER** (NICAISE DE). Aan het dorp Santvliet, eenige uren van Antwerpen, naar den kant der Hollandsche grenzen gelegen, komt de eere toe van dezen beroemden historieschilder op deszelfs grondgebied, den 26 Augustus 1813 te hebben zien geboren worden. De zoon van een landbouwer aldaar zijnde, was zijne opvoeding daaraan geëvenredigd en werd hij, na eenig onderwijs in het lezen en schrijven ontvangen te hebben, tot het vaderlijk bedrijf opgeleid. Al spoedig echter openbaarde zich te midden der werkzaamheden, aan dien stand verbonden, eene geheel andere roeping in den jeugdigen knaap. Zijne geliefkoosde uitspanning, of liever zijne hartstogtelijke liefhebberij was, de zaken en beelden, die zich aan zijn oog of geest opdeden, te trachten weder te geven; en toen op zekeren dag deze proeven van natuurlijken aanleg onder de oogen kwamen van den schilder Joseph Jacops, te dier tijd zelf nog eersteling in de kunst, doch reeds genoegzaam ontwikkeld om het nog sluimerend talent van den jongeling te onderscheiden, nam deze op zich, hem voorshands eenig onderwijs te geven, terwijl hij later de ouders overhaalde, hun kind in staat te stellen het Academisch onderwijs te Antwerpen te genieten, edelmoediglijk aanbiedende te dien einde kamer, bed en atelier met hem te deelen. Snel waren de vorderingen die de jonge de Keijser vervolgens maakte, en ras onderscheidde hij zich onder de velen, zoo aan de Academie onder Professor van Bree, wiens begunstigde leerling hij werd, als op het Museum, waar hij naar zijne groote voorgangers studeerde. De copijen door hem naar Rubens en van Dijck gemaakt, werden hem gretig afgekocht; doch te regt begreep hij dat er tot zijne vorming meer noodig was, dan slaafsch na te volgen wat anderen, al waren het dan ook de eerste meesters, gewrocht en gedacht hadden. Het eerste oorspronkelijke stuk waaraan hij zijne krachten beproefde, was eene voorstelling van *de Kinderliefde* (*l'amour filial*), waarvan de schets nog bij zijnen vriend Jacops berustende is. Een kort daarop volgend voortbrengsel kwam in handen van den Heer Cassiers, en mogt zooveel bijval vinden, dat hem weinig tijds daarna, door bemiddeling van dezen kunstvoorstander, die zich toen te Manchester bevond, de vervaardiging van een kapitaal altaarstuk voor eene der kerken aldaar werd

opgedragen. Deze eersteling in het groote historiële vak van den een en twintig jarigen jongeling stelde den *Calvarieberg* voor; het was 30 voet breed en 22 voet hoog, met figuren van kolossale grootte van 10 tot 11 voet, en viel zoo zeer ten genoege van het kerkelijke bestuur uit, dat hem boven de bedongen som, nog 100 ponden sterlings vereerd werden. Het jaar daarop leverde hij een *St. Dominicus*, *den rozekrans ontvangende van de H. Maagd*, voor de kerk te Meer bestemd; en in 1836 zag men van hem op de Brusselsche tentoonstelling zijn algemeen bekenden en thans in het Museum van Kortrijk berustenden *Slag der gulden sporen* (*la bataille des éperons d'or*), waardoor hij zich veel naam verwierf en zich eensklaps tot eene groote hoogte in de kunstwereld verhief. Vele aanzienlijke werken, zoo historiële als *tableaux de genre*, familiestukken, portretten en aquarellen van meerderen of minderen omvang, vestigden en vermeerderden later den naam die van hem uitging; en ruimschoots mogt de begaafde kunstenaar daarvoor de hulde inoogsten, welke de beschaafde mensch zoo gaarne aan het geniaal talent toekent. Behalve de medailles, hem op nagenoeg alle tentoonstellingen in België en Holland toegewezen, en de lidmaatschappen der voornaamste Academiën en Maatschappijen dier Koninkrijken, werd hij in 1839 tot Ridder der Leopoldsorde verheven. Hoe geschikt zooveel onderscheiding, op zulk een jeugdigen leeftijd, voor een ander ook zou hebben mogen zijn om zich fier te verheffen en op de behaalde lauweren te rusten, de Keijser bleef evenwel steeds een voorbeeld van nederigheid en eenvoudigheid, en een streng beoordeelaar zijner eigene voortbrengsels, terwijl hij rusteloos trachtte zijne talenten uit te breiden en te beschaven. Het klassieke Italië, waarnaar hij zoo lang reikhalzend had uitgezien, als naar de groote oefenschool voor den historieschilder, was thans voor hem geen onbereikbaar studieveld meer, waar andere, meer gelukkigen, hunnen dorst naar ontwikkeling mogten laven; ook voor hem was dat land nu met al zijne kunstschatten toegankelijk. Hij ondernam dus in 1839 de reis derwaarts en kwam eerst in 1840, tijdens de Rubensfeesten, in Antwerpen terug, waar hij kort daarop, den 6 October deszelfden jaars, zich in het huwelijk vereenigde met Mejufvrouw Bella Telghuis, eene dame van Hollandsche afkomst, die vóór haren echt mede de kunst beoefende en als genreschilderesse bekend staat. Behalve Italië, bezocht de Heer de Keijser ook Frankrijk, Duitschland en Engeland. Van de menigvuldige werken, door dezen meester vervaardigd, zijn ons, behalve de bovengenoemde, nog de navolgende bekend: *de Vrouwen bij het Graf van Christus*, met figuren van natuurlijke grootte, in de kerk van Linne (Limburg) aanwezig (1836); — *de Slag van Woeringen*, een stuk van kapitale grootte, dat hem door het Belgisch Gouvernement was besteld geworden (1839); — *Maria*, *met het lijk van Christus*, *Johannes*, *enz.*, figuren van natuurlijke grootte, in de kerk van St. Germain te Tirlemont voorhanden (1841); — *de terugkomst van het Madonafeest*, *in den omtrek van Napels* (1841); — *Hans Memmelinck in het St. Jans hospitaal te Brugge* (1841); — *de Oudheidskenner* en *de Smid van Naarden*, in de Verzamelingen van de Heeren Mendez de Leon en Ancher te Amsterdam; — *een Italiaansche Roover in de gevangenis door een Geestelijke tot den overgang naar eene andere wereld wordende voorbereid*, in de Verzameling van den Heer Notheboom te Rotterdam. De Heer de Vos te Amsterdam is in het bezit van eene kapitale teekening van hem, voorstellende *van Dijck's afscheid van de familie Rubens.* Ook de Heer Schinkel te 's Gravenhage bezit een dergelijke kapitale teekening van hem, *Rubens* voorstellende, *bezig zijnde met het schilderen van zijn vermaarde chapeau de paille.* Onder zijne leerlingen, die zich reeds meer of minder onderscheiden hebben, merkt men op: Joseph Lies, Sevrin, Florent Claes, J. van de Velde, Verreijdt, Battaille, van Hamme, Verlat, Wittkamp, de laatste uit Rotterdam en vroeger discipel van den Heer Schmidt aldaar, P. Cuipers, mede een Hollander van geboorte, doch reeds overleden.

* KEIJZER (WILLEM DE) was een Antwerpenaar van geboorte en kwam omtrent het jaar 1647 ter wereld. Tot het juweliersvak opgeleid en als zoodanig gevestigd, liet hij

dit beroep varen om zich geheel aan het schilderen te wijden. Na reeds onderscheidene stukken voor de kerken in zijne geboortestad gemaakt te hebben, bezocht hij Duinkerken en werd hem aldaar eene schilderij voor de kapel der Engelsche nonnen besteld, welke zoodanig voldeed, dat hij met een aanbevelingsbrief van die geestelijke zusters naar Londen vertrok. De gunstige ontvangst die hij daar genoot, overtrof zijne verwachting. Hij werd aan Koning Jacobus II voorgesteld, en bekwam van dezen Monarch en van onderscheiden lieden van rang, de beste toezeggingen. Weldra echter brak, tot zijn ongeluk, de omwenteling uit, en daarmede verdwenen al zijne vooruitzigten. Hij trok zich deze teleurstelling sterk aan, de tijdsomstandigheden verachterden zijne zaken meer en meer en hij daalde, half van verdriet, in vijf en veertig jarigen ouderdom ten grave, nalatende eene dochter, die met goed gevolg portretten met olieverw schilderde en goede kopijen vervaardigde.

KEIJZER (Daniel de) werd te Middelburg geboren in 1739. Hij gaf onderwijs in de teekenkunst en was oprigter en bestuurder van het Teeken-Collegie in zijne geboortestad, alwaar hij in 1806 gestorven is.

KIEFT (Jan), geboren in de Rijp, provincie Noord-Holland, den 10 Julij 1798. Zijne ouders, die beide overleden zijn, waren de Heer Jan Kieft, huis- en rijtuigschilder te Rijp, en Mejufvrouw F. Fiers. Hij is een bekwaam portretschilder, en in dat kunstvak opgekweekt door wijle den Heer Bianchi. In 1839 werd hij benoemd tot lid van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam. De Heer Kieft maakte in 1828 eene reis in België, Limburg en Duitschland, en is gehuwd met Mejufvrouw Henrietta Steffina Bresser, van Utrecht. Ofschoon geene bepaalde woonplaats hebbende, bevindt hij zich nogtans meestal te Amsterdam of te Utrecht.

KIERINGS (Jacob, en niet Alexander, zoo als Descamps verkeerdelijk meldt), was een bekwaam schilder van landschappen, die hij met de grootste naauwkeurigheid uitvoerig naar de natuur volgde, met inachtneming van het verschil in de takken en bladeren der onderscheiden boomsoorten. In meest alle zijne landschappen is de stoffaadje van Poelenburg's penseel. Hij bezocht, onder de regering van Karel I, Engeland en schilderde voor dezen Monarch gezigten van de Koninklijke gebouwen in Schotland. Kierings was in 1590 te Utrecht geboren, en is in 1646 te Amsterdam overleden.

KIERS (Petrus), geboren op het Groeneveld, bij Meppel, provincie Drenthe, den 5 Januarij 1807, was een leerling van den verdienstelijken maar vroeg gestorven kunstschilder Douwe de Hoop. Sedert heeft de Heer Kiers, zonder verdere opleiding van anderen, zich naarstig geoefend in het teekenen en schilderen naar goede modellen; en de vorderingen, door hem in korte jaren gemaakt in het vak van het binnenhuis, bijzonder in kaars- en lamplichten, zijn inderdaad opmerkelijk. Bijzonder fraai werd algemeen gevonden eene dergelijke schilderij van hem op de Amsterdamsche tentoonstelling van 1840, voorstellende *eene Dame hare woning uitkomende bij kaarslicht*. In hetzelfde jaar werd hij bij de Maatschappij *Felix Meritis* met de zilveren medaille bekroond, voor een geschilderd studiebeeld, *eene Waschvrouw* voorstellende. In 1830 leverde hij voor het eerst eene schilderij op de tentoonstelling te Amsterdam: dezelve stelde *een Stilleven* voor en werd door Heeren Bestuurderen van het Teyler's Genootschap te Haarlem aangekocht. Op de tentoonstelling van 1832, ter zelfde plaatse, was van hem aanwezig *een Volksfeest op 's Konings verjaardag, bij avond*, hetwelk thans bij den Heer Rente Linsen aldaar, berustende is. In verschillende andere kabinetten, en onder anderen in die van de Amsterdamsche kunstliefhebbers Elzer, Stiffrij en Dankert, zijn voortbrengsels van zijn penseel aanwezig. Deze meester is gehuwd met onze bekende schilderes Elisabeth Alida Haanen.

KIERS (Mevrouw E. A.). Zie HAANEN (Elisabeth Alida).

KIES (Simon Jansz.), een Amsterdammer en leerling van Frans Floris, is bijzonder bekend door de afteekening van zeventien stuks zaalschilderijen, door zijnen meester in

een huis te Antwerpen vervaardigd. Zij stellen de daden voor van Herkules en de zeven Vrije Kunsten, die door Cornelis Kort in 't koper zijn gebragt.

KIK (Cornelis) werd te Amsterdam geboren in 1635, en leerde de kunst bij zijn' vader, die een goed beeldschilder was. Hij beoefende hetzelfde vak, bijzonder evenwel het portret, en onderscheidde zich daarin door eenen opmerkelijken graad van uitvoerigheid. Doch bespeurende dat de liefhebbers vrij algemeen gesteld waren op den trant van de Heem, begaf hij zich vervolgens tot het schilderen van bloemen, vruchten en andere voorwerpen, die men tot het stilleven brengt. Hij stierf in zijne geboorteplaats in 1675. Jacob Waltskapelle is een leerling van Kik geweest.

KIKKERT (Pieter) komt voor als teekenmeester op den titel van een boekje, luidende: *Proeve van etskundige uitspanningen enz.*, Amsterdam 1798. De prentjes, daarin voorkomende, waren door hem geëtst en sommige ook geteekend. Hij was op dien tijd te Leiden woonachtig. Verder is de Heer Kikkert bekend door zijne bij Teijler's tweede genootschap met den gouden eereprijs bekroonde *Verhandeling* over de vraag: *Wat is de reden, dat de Nederlandsche School, zoowel voorheen, ten tijde van haren grootsten bloei, als hedendaags, zoo weinig meesters in het historiële vak opgeleverd heeft?* Haarlem, bij J. J. Beets, 1809, in 4°. De schrijver woonde toen te Schiedam.

*KIMMEL (Cornelis), den 23 Maart 1804 te Middelburg geboren, genoot aldaar zijn eerste kunstonderwijs aan de Teeken-Academie, waar hij zich gunstig onderscheidde en achtervolgens drie medailles behaalde. Zich daarna eenigen tijd in het teekenen naar pleister onder den kunstschilder J. H. Koekkoek geoefend hebbende, toog hij naar Gent, waar hij onder de leiding kwam van den Heer P. van Hanselaere, die hem meer bepaaldelijk het penseel leerde hanteren. Vervolgens naar Zeeland's hoofdplaats terug gekeerd, behandelt de Heer Kimmel op eene niet onverdienstelijke manier het landschap, en vinden er zijne portretten, zoo in olieverw als miniatuur en dekverw, veel bijval.

*KINDT (Marie Adelaïde), te Brussel. Deze begaafde schilderesse, in de kunstwereld meer bekend onder den naam van Adèle Kindt, werd te Brussel den 16 December 1804 geboren. Hare ouders waren Charles Kindt, hoofdambtenaar bij het Stedelijk Bestuur aldaar, en Marie Anne Buttos. De Heer A. A. J. Cardon, Professor aan de Teeken-Academie te Brussel, en een vriend haars vaders, in haar aanleg en liefde voor de kunst bespeurende, gaf haar in jeugdige jaren het eerste onderrigt in het teekenen. Zich vervolgens het historiële vak ter beoefening voorgesteld hebbende, genoot zij het voorregt,

daarin gedurende een tweetal jaren belangrijke wenken van den vermaarden David te ontvangen; en toen deze groote meester haar door den dood ontviel, zette zij gedurende eenigen tijd hare studiën onder diens verdienstelijke leerlinge, Mejufvrouw Fremiet, later Mevrouw Rude, voort. Vervolgens in de school van den historieschilder Navez overgegaan, was het echter meer bepaaldelijk aan de wijze lessen en bekwame leiding van dezen meester, dat Mejufvrouw Kindt de zoo gunstige ontwikkeling harer talenten te danken had. Naauwelijks twee en twintig jaren oud, behaalde zij reeds den eersten prijs voor het historiële vak in den ten jare 1826 bij de Koninklijke Academie te Gent gehouden wedstrijd; haar bekroonde stuk stelde voor: *het laatst vaarwel des Graven van Egmond aan zijne echtgenoote Isabella van Beijeren*, en is in het Museum te Gent voorhanden. Deze vleijende overwinning deed der jonge kunstenares eene schoone toekomst voorspellen, en de gunstige verwachtingen welke zij toen van zich deed opvatten, hebben zich later ten volle verwezentlijkt. De zegepraal te Gent behaald, werd weldra door andere gevolgd, en beurtelings de historie, het portret en het genre behandelende, liet zij sedert bijkans geen jaar voorbijgaan, zonder nieuwe lauweren bij de reeds verkregene in te oogsten. Zoo behaalde zij in 1827 en 1831 te Douaij, in 1828, 1834 en 1838 te Kamerrijk, in 1835 te Gent en het daarop volgende jaar te Brussel eene medaille, terwijl zij in 1827 tot lid der Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam en in 1835 tot lid der Koninklijke Academie van Schoone Kunsten te Gent benoemd werd. Een door haar in 1828 op de Haagsche tentoonstelling ingezonden doek, voorstellende *Melanchton*, *die aan Prins Willem I de toekomst voorspelt*, werd door het Hollandsch Gouvernement aangekocht en bevindt zich thans, met twee andere harer voortbrengsels, als: *Elizabeth*, *Koningin van Engeland*, *het doodvonnis tegen Maria Stuart uitsprekende*, hetwelk op de Brusselsche tentoonstelling van 1827 aanwezig was, en een genrestukje, in de verzameling van moderne kunst op het Paveljoen bij Haarlem. Het in 1836 op de Brusselsche tentoonstelling bekroonde stuk, *Philips II en Elizabeth van Frankrijk* voorstellende, vond in het Nationale Museum te Brussel eene plaats. Ook het Museum te Kortrijk en verschillende Belgische kerken en voorname kabinetten bezitten van haar werk. Behalve de bovengemelde stukken en een aantal portretten, leverde het vruchtbare penseel dezer dame onder anderen nog de navolgende voortbrengselen, als: eene *Madona* (1827), voor de kapel van den Prins de Chimaij; — *Maria Stuart* (Gent 1829); — *Frans I en Eleonora* (1830), bevindt zich in het Brusselsch Museum; — *het beklimmen eener barricade* (1830), in de Galerij van Zijne Majesteit den Koning van België aanwezig, waar zich mede bevindt eene voorstelling van *den St. Bartholomeus-nacht* (1833); — eene *Heilige familie* (1831); — *Jezus in den tuin der olijven* (1831), voor eene kerk te Namen; — *de Graaf van Egmond*, *eenige uren voor zijn dood aan Philips II schrijvende om zijne vrouw en kinderen aan te bevelen* (1835); — *een Barbierswinkel in* 1600; — de *Ananasverkoopster* (Brussel 1836); — *het Huwelijks-aanzoek* (1839), de eigendom van den Heer Mathieu, te Brussel; — *de Boerin-kaartlegster* (1839); — *van Dijck en de jonge boerin* (1841), op het Museum te Kortrijk aanwezig. — Mejufvrouw Kindt deed in der tijd eene kunstreize door Duitschland en trachtte zich aldaar gemeenzaam te maken met den strengen stijl en zuivere teekening, welke het karakter dier school uitmaken. Ook Frankrijk werd door haar bezocht, en in deszelfs hoofdstad hield zij zich geruimen tijd op.

*KINDT (Isabelle), geboren van Assche, te Brussel. Deze dame heeft een groot aantal aquarel-teekeningen en schilderijen vervaardigd, landschappen voorstellende, die op verschillende tentoonstellingen in België met genoegen zijn beschouwd geworden. Wij vinden, als door haar vervaardigd, van de navolgende schilderijen melding gemaakt: *Gezigt in den omtrek van Uccle*; — *de Weg van Schaerbeek*; — *het Begin van den weg te Woluwe St. Lambert*; — *eene Kleine landhoeve bij Watermael* (Brussel 1830);

de stoffaadje dezer schilderijen is van den Heer le Roij; — 3 *Landschappen* (Brussel 1833); — *Gezigt op een oud kasteel; — de Weg van Woluwe St. Etienne* (Antwerpen 1834).

KINSON (FRANCISCUS) werd in 1771 te Brugge geboren, alwaar zijn vader als smid beroemd was wegens zijne balustrades, hek- en dergelijke kunstwerken in ijzer. Hij begon reeds vroeg teekenen te leeren en behaalde, op de Academie gekomen, verscheiden prijzen, tot zelfs de gouden medaille in de klasse van het naakt model. Al spoedig schilderde hij portretten, zoo te Brugge, als naderhand te Gent en te Brussel, die getuigenis droegen van een uitstekend talent. Naar Parijs vertrokken, vond hij ook daar goedkeuring en aanmoediging onder de aanzienlijksten der hoofdstad. Op aanrading van zijn' stadgenoot Suvée, bragt hij proeven van zijne portretten op de tentoonstellingen, die de grootste toejuiching verwierven. In 1799 werd te Parijs een wedstrijd geopend voor het beste portret; Kinson won den eereprijs van 1000 francs. Twee jaren daarna in den echt getreden te Blois met Mejufvrouw Le Prince, eenige dochter van den architect des Konings, die hem eene jaarlijksche rente van 10,000 francs mede ten huwelijk bragt, vestigde hij zich bepaaldelijk te Parijs. Op de tentoonstelling van 1808 had hij verscheiden portretten van personaadjes uit het Keizerlijk geslacht ter beschouwing gegeven; Kinson ontving de groote gouden medaille, en kort daarna zijne benoeming als eerste schilder van Jerôme Bonaparte, Koning van Westphalen. In 1810 volgde hij Zijne Majesteit derwaarts en won aller lof met eene menigte portretten, die hij aan dat Hof te vervaardigen kreeg. De voorgevallen verandering in den toestand der openbare zaken bragt hem te Parijs terug. Zijne kunstwerken, ten toon gesteld op de salons van 1814, 1815 en 1817, en bijzonder zijn tafereel van *Belisarius, bij de zijnen terug komende, om getuige te zijn van het sterven zijner echtgenoot Antonina* (welk schilderstuk hij naderhand ten geschenke gaf aan zijne geboorteplaats), gaven aanleiding dat hem nog een ander historiestuk besteld werd door den Minister van Binnenlandsche Zaken. De Hertog van Angoulême deed hem zijn *Portret ten voeten uit* schilderen en benoemde hem tot zijnen schilder. Lodewijk XVIII werd derwijze getroffen door zijn *Portretstuk van de Hertogin van Berry, met hare dochter bij het Borstbeeld van wijle haren Gemaal*, dat hij tranen stortte en Kinson dadelijk benoemde tot Ridder van het Legioen van eer. Een poos daarna de *Portretten van den Prins van Oranje en Hoogtdezzelfs Gemalin* (thans Koning en Koningin der Nederlanden) vervaardigd hebbende, ontving hij de decoratie als Ridder van den Nederlandschen Leeuw. Later werd de Heer Kinson ook tot schilder van Koning Karel X benoemd. Alle zijne portretten onderscheiden zich door de bevalligheid der houding, een malsch penseel, een schitterend koloriet en de treffendste gelijkenis. De composities van vele zijner portretten verhief dezelve wezentlijk tot den rang van historiestukken. Jammer, dat een kunstenaar van zoo groote verdiensten niet meer dan eene enkele historiële schilderij vervaardigd heeft. Zijn *Belizarius* billijkt deze klagt van alle vrienden der kunst. Kinson stierf in zijne geboortestad den 18 October 1839, nalatende een beroemden naam, en hartelijk beweend door zoo velen als hem in zijne beminnelijke hoedanigheden gekend hadden. Zijn lijk werd met groote staatsie ten grave gebragt en zijne uitvaart plegtig gevierd in de kerk van Ste. Walburge. In 1820 zag men op de Gentsche tentoonstelling 7 schilderijen van Kinson, waarvan er 2 in omtrek voorkomen in de *Annales*, in 1824 te Gent uitgegeven.

KINT (DIRK), geboren te 's Gravenhage in 1678, was schilder en boterkooper. Men wil dat hij in het laatste handelvak meer geld gewonnen heeft dan roem in het eerste. Hij had de kunst geleerd bij Constantijn Netscher en schilderde meestal voor zijne liefhebberij historiestukjes en beelden; jaren lang was hij Deken en Hoofdman der Schilderkamer en Bestuurder der Academie, en is in 1756 overleden.

*KINT (DAVID 'T) is een Gentsch bouwmeester geweest, die, volgens Vaernwijk, van af 1755 tot op zijn overlijden, den 14 Julij 1770 voorgevallen, bestuurder der werken

in zijne geboortestad was, waar hij onder anderen in 1768 en 1769 het St. Jacobs kerkhof deed verkleinen. Slechts korte dagen voor zijn dood was hij tot eersten Directeur der Teeken-Academie van Marissal benoemd. Zijn zoon

*KINT (LODEWIJK 'T) was mede een bouwmeester en werd in 1771 tot Directeur van de Academie van Teeken- en Schilderkunst te Gent benoemd. De steenen kolom of zuil van Keizer Karel V, die op de Vrijdags-markt aldaar pleeg te staan en in 1775 vernieuwd werd, was naar zijne teekening vervaardigd.

KINTS (PIETER) is een houtgraveur geweest, die van 1610 tot 1620 bloeide. Hij vervaardigde onderscheiden houtsneden in de manier van lugtige schetsen met de pen. Ook heeft men onder anderen van hem, het *Bezoek van de H. Maagd bij Elisabeth*, waarvan de hoofden vol uitdrukking en de figuren goed geteekend zijn.

KIP (JAN). Van dezen Hollandschen plaatsnijder vinden wij geene andere bijzonderheden aangeteekend, dan dat hij in Engeland is gevestigd geweest en aldaar in 1722 gestorven is. Hij heeft een groot aantal gezigten van paleizen en buitenplaatsen in dat land gegraveerd, alsmede een *Gezigt van het inwendige der Deensche kerk* aldaar. Er moet ook een WILLEM KIP bestaan hebben, die onder anderen in 1603 eenige triumfbogen en eerepoorten in het koper heeft gesneden.

*KITTENSTEIN (CORNELIS). Omtrent dezen Vlaamschen graveur, die niet zonder verdiensten was, hebben wij geene bijzonderheden kunnen opsporen. Hij heeft onder anderen onderscheiden prenten vervaardigd, costumes uit de 17de eeuw voorstellende, naar Dirk Hals; zoo ook heeft hij *de vijf zintuigen* gegraveerd, naar denzelfden meester, alsmede eene groote prent in vijf stukken, de *Zegepraal des Prinsen van Oranje* ten onderwerp hebbende. Den tijd van zijnen bloei kan men afleiden uit eene gravure, die wij van hem hebben gezien, zijnde de *Afbeelding van een gestranden walvisch*, naar P. Molijn, gemerkt met het jaartal 1629.

KLAASZEN VAN WIERINGEN (CORNELIS) was een Haarlemmer, die land- en zeegezigten, mild van schepen en beeldjes voorzien, op eene verdienstelijke wijze schilderde. Klaas Jansz. Visscher heeft veel van zijn kunstwerk in 't koper gebragt, gelijk zulks den liefhebbers bekend is. Deze meester is in zijne geboorteplaats in het jaar 1635 overleden.

KLAASZOON (AART), of AARTGEN VAN LEIJDEN, werd in die stad geboren in het jaar 1498. Tot zijn achttiende jaar was hij zijn' vader behulpzaam in de vollerij, om welke reden hij ook wel eens *Aartje de voller* genoemd werd. Het was dus eerst in 1516 dat hij in de leerschool trad van Cornelis Engelbregtsen. De gelukkigste aanleg kwam zijne vlijtige oefening te hulp, en al spoedig ondernam hij, eigen ordonnantien in olie- en waterverw te vervaardigen, waarvan de onderwerpen uit de gewijde geschiedenis genomen waren. Hij wijzigde zijnen kunstsmaak naar dien van Schoorl en de Heemskerken. Zijne vindingen waren geestig; doch in de uitvoering ontbrak hem doorgaans bevalligheid. Daar hij een vervallen huisje bewoonde en in ongunstige omstandigheden verkeerde, trachtte Frans Floris, die hem om zijne verdienste ging opzoeken, hem over te halen zich te Antwerpen te gaan vestigen, met verzekering dat hij aldaar onbekrompen zou kunnen leven; doch hij was daartoe niet te bewegen. Aartje teekende veel voor de glasschilders en anderen, en genoot voor eene groote uitvoerige teekening niet meer dan zeven grooten ($17^1/_2$ cents). Van Mander vermeldt eenige voortreffelijke tafereelen van hem, die te zijnen tijde bij onderscheiden liefhebbers berustende waren, als een *Gekruisten Christus met de moordenaars*, eene rijke ordonnantie; eene *Abraham's offerhande*; eene *Maria met zingende engelen*; een *Laatste oordeel* enz. Hij schijnt een liefhebber van muzijk geweest te zijn, en oefende die kunst onder den blooten hemel uit, ook des nachts, spelende op eene fluit, die hij altijd bij zich droeg. Op deze wandelingen viel hij door den donker wel eens in het water. De zonderlinge man is in 1564 overleden in zijne geboortestad, die hij bestendig was blijven bewonen.

KLEINE (DAVID) werd te Bergen op Zoom geboren in 1754. Hij teekende schepen,

en heeft een werkje met dergelijke voorwerpen geëtst, en is in 1805 te Middelburg overleden.

KLERK (Hendrik de) werd te Brussel geboren in 1570; en had tot leermeester gehad Marten de Vos, wiens stijl hij volgde. Hij schilderde voor de kerken in zijne geboorteplaats en daaromtrent. Onder de voornaamste worden geteld eene *Kruisiging, met de drie Maria's en Johannes*, en *de Marteldood van St. Andreas*. In de St. Pieters kerk te Leuven is onder anderen nog een stuk van hem aanwezig. Hij stierf in 1629.

*KLERK (Willem de). Dordrecht, de geboorteplaats en woonstede van zoo vele beoefenaars der kunst, zag ook dezen verdienstelijken landschapschilder ter wereld komen, op den 28 November des jaars 1800. Op negentien jarigen leeftijd ontving hij teekenonderwijs van den Heer P. Hofman, en vervolgens legde hij zich op de behandeling van het penseel toe onder den schilder A. van der Koogh, onder wien hij echter maar korten tijd verbleef om zich verder, op raad van goede kunstvrienden, naar de natuur te oefenen. Te dien einde hield hij zich in 1827 en 1828 in de Ardennes en Luxemburg op, en bezocht, in gezelschap van zijnen kunstbroeder Quispel, in 1835 de Rijn-provinciën en de schoone oevers van de Roer, terwijl hij in 1838 zijne studiereize tot Beijeren, Boheme en Saksen uitstrekte. De schilderijen door den Heer de Klerk in lateren tijd vervaardigd, stellen doorgaans natuurtafereelen voor uit de verschillende landen door hem bezocht; en niet zelden stelt hij daarbij het water, van rots op rots vallende, schuimende en bruisende, zeer eigenaardig voor. Deze kunstenaar is in zijne geboorteplaats gevestigd, en trad aldaar in 1840 in het huwelijk met Mejufvrouw Ida van Beusekom.

KLEIJN (Pieter Rudolph), oudste zoon van Mr. J. P. Kleijn en Vrouwe A. Kleijn, geboren Ockerse, werd geboren op de Hooge-Zwaluwe in het jaar 1785. Na voorloopig kunstonderwijs van de gebroeders Jacob en Abraham van Strij te Dordrecht ontvangen te hebben, vertrok hij in 1808 als kweekeling van den toenmaligen Koning van Holland naar Parijs, en genoot daar onder anderen ook de lessen van den beroemden historieschilder David. Vervolgens bragt hij ook nog een paar jaren in Italië door. Terug gekomen, beheerschte hem eene andere zucht — hij werd 2de luitenant bij onze Landmagt. In 1815 werd hij bij Quatre-Bras gekwetst en stierf het volgende jaar, den roem nalatende van dapper gestreden te hebben.

*KLEIJN (Johan Pieter Kaupel). Deze schilder van portretten en binnenhuizen ontving zijne opleiding in de kunst van de Heeren W. G. F. Heijmans en C. Kruseman. Hij werd te 's Gravenhage, den 20 Julij 1813 geboren en is sedert een tweetal jaren te Zalt-Bommel gevestigd, waar hij tevens den wijnhandel uitoefent. Op verschillende tentoonstellingen, zoo te 's Hage als te Amsterdam, Rotterdam en Groningen, waren voortbrengsels van zijn penseel aanwezig.

*KLEIJN (Lodewijk Johannes) legt zich met goed gevolg op het schilderen van het landschap toe en genoot daarin het onderwijs van den Ridder Schelfhout, die, spranken van geest en aanleg in hem meenende te ontdekken, hem goedgunstig onder zijne leerlingen opnam. Beduidend waren de vorderingen, die de jongeling onder dezen meester maakte, wiens trant van schilderen en wijze van zien hij zich geheel trachtte eigen te maken, en wel met dat gevolg, dat het bij eene oppervlakkige beschouwing zijner schilderijen en teekeningen, dikwijls moeijelijk was om te beslissen, of dezelve aan den meester, dan wel aan den leerling moesten worden toegeschreven. Thans heeft hij sedert een tweetal jaren het atelier zijns meesters verlaten en tracht hij zich tot een meer oorspronkelijk kunstenaar te vormen. Hij is te 's Gravenhage gevestigd, waar hij den 14 Augustus 1817 uit zeer burgerlijke ouders geboren werd.

KLEIJNHENS, een bloem- en vruchtenschilder te Haarlem, was geboren in 1634 en is in 1701 overleden.

KLINKHAMER (Hendrik Abraham), geboren te Amsterdam den 9 Januarij 1810, behandelt, tot dus verre alleen voor zijne liefhebberij, het vak der teekenkunst, waarin

hij wel voornamentlijk zich geoefend heeft in de afdeeling Teekenkunde van de Maatschappij *Felix Meritis*. Wij hadden het genoegen van dezen Heer te zien enkele teekeningen met Oost-Indischen inkt en sapverw, naar schilderijen van voorname meesters uit het Rijks Museum te Amsterdam, bij hetwelk hij in 1836 tot tweede opzigter werd aangesteld. Ook zagen wij van hem landschapsstudies naar het leven. De Heer Klinkhamer heeft thans een aanvang gemaakt met in olieverw te schilderen. Tot een prikkel om zijne kunstoefeningen vlijtig voort te zetten, moge strekken, dat de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam, in 1839 hem tot lid verkozen heeft.

*KLOK (KLAAS) werd omtrent 1576 te Leiden geboren, en was schilder en plaatsnijder. Naar men wil, was hij een leerling van Frans Floris. Zijne manier van graveren zweemde naar die van Corn. Kort, dien hij echter niet heeft kunnen evenaren. Er zijn slechts weinige prenten van hem bekend; daartoe behooren: de *vier Elementen*, voorgesteld in figuren ter halver lijve, gejaarmerkt 1597; het *Oordeel van Midas*, naar Carel van Mander, 1589.

KLOMP (AALBERT) had verdienste als schilder van vee, grazend of gemolken wordende in vlakke Hollandsche weiden. Somtijds maalde hij ook Italiaansche landstreken met in puin vallende gebouwen, zuilen en fonteinen. Een *Hollandsch landschap met vee*, door dezen meester geschilderd, werd in 1785 te Dordrecht op de veiling der schilderijverzameling van van der Linden van Slingeland, voor *f* 190.00 verkocht. Het droeg het jaarmerk van 1632.

KLUIJT (PIETER DIERIKSEN) wordt door van Mander genoemd als een bekwaam kunstoefenaar, die te Delft geboren en door Miereveld onderwezen was.

*KLIJN (CHRISTIAAN WILLEM MARINUS). Deze meester in de water- en burgerlijke bouwkunst, werd den 26 Junij 1788 te Antwerpen geboren, doch kwam reeds als driejarige knaap naar Utrecht, waar hij zijne opvoeding ontving en vervolgens in de Fundatie der Vrouwe van Renswoude, door den Heer West in de meetkunst, en den Heer C. van Hardenberg in het teekenen onderwezen werd. De Heer Klijn werd in 1812 bij 'sRijks waterstaat geplaatst en was daarbij tot in 1827 werkzaam, als wanneer hij benoemd werd tot Directeur over de Stads Publieke werken te Amsterdam, eene betrekking, die sedert 1839 door die van Commissaris of Hoofdambtenaar bij die werken opgevolgd werd. Vele zijn de nuttige gewrochten en verfraaijingen, onder zijn opzigt in Neêrlands hoofdstad vervaardigd en aangebragt, onder welke inzonderheid, zoo om derzelver omvang als belangrijke strekking, genoemd kunnen worden de geheele nieuwe omdijking van Amsterdam, en het aanleggen harer kapitale doksluizen en dokken, en der entrepot-doksluis. Hij is sedert 1830 lid der Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten ter genoemde plaatse. Onder de door hem in het vak opgeleide kunstenaars, behoort de Heer J. van Maurik, thans Stads-architect te Utrecht.

KNIBERGEN. Van dezen landschapschilder, die in de manier van Paul Bril werkte, zijn geene levensbijzonderheden bekend. Hij stelde meestal natuurtafereelen uit Zwitserland en Duitschland voor, en moet, hoewel zijn werk met zorg voltooid schijnt, eene verwonderlijke vlugheid van behandeling gehad hebben: doch er heerscht weinig smaak in de keuze zijner onderwerpen en in de vormen en houdingen zijner figuren.

KNIP (NICOLAAS FREDERIK) werd geboren te Nijmegen, den 12 Februarij 1742. Tot op zijn een en dertigste jaar leidde hij een reizend leven, zich hoofdzakelijk bezig houdende met het schilderen van behangsels voor kasteelen en lusthuizen. Om dien tijd zette hij zich te Tilburg neder, huwde en vervaardigde bloem- en vruchtstukken en landschappen, ter grootte van een en een halven voet; welke fraaije kabinetstukjes hem nimmer boven de 50 of 60 guldens betaald werden. Zijn zoon, J. A. Knip, van wien wij dadelijk spreken zullen, bezit van zijnen vader nog eenige studiën naar het leven, zoo schoon, als hij getuigt die ooit van eenigen anderen schilder gezien te hebben. De

bekwame kunstenaar had het ongeluk in de kracht des levens het zintuig des gezigts te verliezen, en stierf in 's Hertogenbosch in den ouderdom van zeven en zestig jaren, na gedurende veertien jaren bijna geheel blind te zijn geweest.

KNIP (JOSEPHUS AUGUSTUS), zoon van den evengemelde, werd te Tilburg geboren den 3 Augustus 1777 en door zijnen vader tot de kunst opgeleid. In het begin zijner kunstenaars loopbaan tot op zijn drie en twintigste jaar, schilderde hij bijna uitsluitend kamerbehangsels. Toen, in 1801, begaf hij zich naar Parijs, en vervaardigde aldaar tot op zijn een en dertigste jaar landschapsteekeningen met dekverw, van welker bewerking de Heer Knip eene bijzondere kunstige, welstandige en hem geheel eigene manier bezat. De eerste derzelve verkocht hij aan den kunstkooper Constant voor 18 francs, en voor de laatste ontving hij van den bankier B. Delesser uit eigen waardering 600 francs. In de zeven jaren tijds, die de Heer Knip te Parijs had doorgebragt, waren zijne inkomsten toereikend geweest tot eigen bestaansmiddel, en genoegzaam om zijne aanverwanten en bijzonder zijnen blinden vader niet te vergeten. Vermits toen, in 1807, zijne twee zusters en twee broeders in staat waren om voor zich zelven te kunnen zorgen, bestond er voor hem geene volstrekt noodzakelijke reden om naar het genot te staan van het pensioen, dat door den toenmaligen Koning van Holland aan sommige andere kunstenaars was verleend geworden, behalve dat hij, om nog andere redenen, weinig lust had om daartoe aanvrage te doen; doch de bloemschilder G. van Spaendonck, met wien hij bevriend was, wist met allen beleefden aandrang hem over te halen om een verzoekschrift aan Koning Lodewijk, dat hij reeds gereed had gemaakt, te onderteekenen. Dit stuk, voorzien met de eigenhandige getuigschriften van David, Gerard en nog een achttal eerste talenten van Frankrijk, versierd met het ridderkruis en leden van het Instituut, werd aan den Koning opgezonden, en met de eerste Gouvernements-estafette ontving de Heer Knip de vorstelijke bewilliging, met de bepaling dat het pensioen den 1 Januarij 1808 zou ingaan. De Heer Knip begon nu lessen te nemen in de perspectief bij Professor Danderjon, die 6 francs per uur kostten, en begaf vervolgens zich naar de veeartsenijschool te Alfort, 2 uren van Parijs, om de dieren te bestuderen; terwijl hij den zomer doorbragt aan de boorden van de Maas, te Namen. Na verloop van 18 maanden begaf hij zich op reis naar Rome, in gezelschap van twee zijner medekweekelingen, Alberti en P. R. Klijn, en maakte, aldaar aangekomen, kennis met verscheiden andere pensionairen, maar leefde er afgezonderd, zich alleen bezig houdende met het studeren en teekenen, niet alleen te Rome en in de omstreken dier stad, maar ook in het Napelsche en in andere minder bezochte streken van Italië, die hem schilderachtige gezigten aanboden. Na vier jaren en zes maanden pensioen genoten te hebben, verliet de Heer Knip Rome in September 1812, en kwam in het laatst van Mei 1813 in het vaderland terug, medebrengende eene rijke portefeuille, met ongeveer 80 bladen in olieverw, de overige meest in sapverw, allen uitvoerig naar het leven geschilderd. De toenmalige tijdsomstandigheden waren woelig en ongunstig voor de kunst. De Heer Knip zag zich dus genoodzaakt zijn bestaan te zoeken in het maken van teekeningen, die niet aan alle liefhebbers een volkomen genoegen verschaften, als, naar hun besef, te ver afwijkende van den toon der oude Hollandsche meesters. Zich nog eenigen tijd te Amsterdam opgehouden en ondervonden hebbende dat de gesteldheid der lucht aldaar niet voordeelig voor zijn gestel was, verliet hij in 1821 weder het vaderland om een zwervend leven te leiden. In 1823 bezocht hij nogmaals Parijs, vond daar onder den hoogen adel velen zijner vroegere beschermers weder, en logeerde er des zomers met zijne gade en 2 kinderen op de kasteelen van hoogst aanzienlijke familiën, die hem met blijken van hoogachting en belangstelling overlaadden. De Heer Knip schafte zich thans verschillende fraaije soorten van schapen en geiten aan en legde zich op het beesten schilderen toe. Zijne eerste schilderij verkocht hij aan de Hertogin van Berrij; tevens werd hem eene gouden medaille uitgereikt en hem, voor zijn winterverblijf, een gemeubeld apar-

tement te Versailles gegeven. Verder schilderde de Heer Knip nog verschillende stukken voor het Koninklijk Paleis en één voor de Galerij van Luxemburg. Doch op zijn vijftigste jaar overkwam hem de ramp, dat hij in één oogenblik, zonder de minste pijn, door eene schemering het gezigt van het regteroog verloor. Toen, in 1827, kwam hij in het vaderland terug, en werd in 1832 geheel blind. De schilderijen van dezen verdienstelijken meester zijn door hem voor 300 tot 600 en enkele voor 1000 guldens verkocht. Voor zijne sapverwteekeningen ontving hij doorgaans in Frankrijk 300 francs en in Holland ongelijke prijzen, die wel eens over de 100 guldens liepen. Op het Paveljoen bij Haarlem bevinden zich van hem 4 Italiaansche schilderijen, die echter, als van vroegeren tijd, niet onder zijne beste kunnen geteld worden. Behalve dat zijne betrekkingen door hem in de schilderkunst onderwezen zijn, heeft hij ook de eer gehad verscheiden Prinsessen, onder anderen Prinses Marianne der Nederlanden, les in de teekenkunst te geven. Op vele onzer tentoonstellingen heeft men gelegenheid gehad 's mans schilderwerken te beschouwen, en in de portefeuilles der liefhebbers worden zijne fraaije teekeningen aangetroffen. De Heer Knip is lid van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam. Aan eene, door dien Heer gedicteerde en aan ons geadreseerden brief, ontleenen wij ten slotte het volgende: «Van mijne jeugd af «beminde ik de eenzaamheid in Rome, Napels, Parijs, Amsterdam en andere groote «steden, en leefde er afgezonderd, ofschoon uit kunstbetrekking met den aanzienlijken «stand verkeerende; en thans, in 1840, is mijn drie en zestigste jaar ten einde, en «leef ik nog even eenzaam op het land, ben vergenoegd bij mijne kleine familie, bij «goede boeken en een getrouw geheugen van al het schoone dat ik gezien heb. Ik kan «echter niet ontveinzen dat, als ik aan mijn schilderen denk, hetgeen geheel mijn «geluk uitmaakte, mijne blindheid mij smartelijk valt.»

KNIP (Henriette Geertruida), zuster van den laatstgemelden kunstschilder, werd den 19 Julij 1783 te Tilburg geboren. Zij oefende zich aanvankelijk met vrucht naar de bloemstudiën en modellen van haren vader, en vertrok met haar negentiende jaar naar Parijs, alwaar zij van den beroemden G. van Spaendonck lessen ontving in het teekenen en schilderen in olieverw van bloemen en vruchten naar het leven. In 1805 werd Mejufvrouw Knip door eenige dames uit den hoogen stand te Amsterdam aangezocht om haar onderwijs te geven, en van een toereikend getal lessen verzekerd zijnde, heeft zij zich aldaar gevestigd en houdt er zich nog bestendig met het geven van onderwijs en tevens met de uitoefening harer kunst bezig. De zomer wordt door haar te Haarlem doorgebragt. Vele jaren heeft zij aldaar bij den bloemist A. C. van Eeden naar het leven gewerkt, en zet zulks thans nog voort bij den bloemist H. Polman Mooij, waar zij bestendig de schoonste voorwerpen voor haar penseel vindt. Deze verdienstelijke schilderes ontving in 1819 te Parijs eene zilveren medaille op eene teekening in sapverw, en in 1822 eene dergelijke met een diploma van de Koninklijke Academie te Amsterdam. Haar broeder verkocht te Parijs eene teekening van haar voor 600 francs aan den Marquis de Vérac. Een zoodanigen prijs ontving zij ook voor 3 andere teekeningen in dit Land. In 1822 begon zij in olieverw te schilderen; en in 1824 nogmaals naar Parijs vertrokken, ontving zij daar nog lessen van den vermaarden bloemschilder van Dael. Gemelde Marquis kocht van haar een tak druiven in olieverw geschilderd, voor 500 francs. In 1827 zond zij een stuk van haar op de tentoonstelling te Parijs, hetwelk door H. M. de Koningin der Nederlanden voor 500 guldens werd gekocht. Mejufvrouw Knip heeft op onderscheiden tentoonstellingen in Frankrijk, Duitschland, Braband, te Amsterdam en den Haag proeven van hare kunst geplaatst. — Kort vóór het afdrukken dezes vernamen wij, dat deze kunstenares den 29 Mei 1842 te Haarlem is overleden.

KNIP (Matens Derk), broeder van de twee laatstgemelden, werd te Tilburg geboren den 30 December 1785. Hij heeft zes jaren te Parijs doorgebragt, en aldaar, even

als zijn broeder, landschapsteekeningen in dekverw geschilderd. Sedert verscheiden jaren te 's Hertogenbosch woonachtig, houdt hij zich nog steeds met hetzelfde kunstvak bezig.

KNIP (AUGUST), zoon en leerling van J. A. Knip, boven vermeld, werd te Amsterdam geboren den 11 Februarij 1819. Wij zagen van dezen jongen kunstenaar, zoo op de Amsterdamsche tentoonstellingen van 1838 en 1840, als op de Rotterdamsche van 1839, verscheiden landschappen en stallen met koeijen en schapen, die reeds van aanmerkelijke vorderingen getuigen; het ontbreekt hem dan ook aan geene aanmoediging.

KNIP (HENRIETTE), dochter en leerling van den Heer J. A Knip, van wien wij boven spraken, geboren te Amsterdam den 31 Mei 1821, is eene verdienstelijke schilderes van landschappen met koeijen, schapen en geiten, van huisdieren en gezelschapsstukjes, die op verscheiden onzer laatste tentoonstellingen met veel genoegen beschouwd werden en plaats vinden in de kabinetten der kunstliefhebbers. Wij hadden onlangs gelegenheid hare twee laatste schilderijtjes te zien, waarop zij katten had voorgesteld, zoo schoon van teekening, kleur en penseelsbehandeling, als wij die immer zagen. Dezelve vonden dadelijk een liefhebber te Amsterdam, die er zijne verzameling mede verrijkte. Mejufvrouw Henriette woont thans met haren geachten vader te Berlicum, bij 's Bosch, en voert ook voor hem de pen op eene wijze, die van hare voortreffelijke opvoeding en gecultiveerden geest getuigenis geeft.

KNOGH (PAULUS), die omtrent het jaar 1737 te Dordrecht geboren werd en in de wis-, natuur- en teekenkunde bedreven was, bezat een uitgelezen kabinet van voorwerpen, behoorende tot de natuurlijke historie, en daaronder eene schoone verzameling van in- en uitlandsche gekorven diertjes, die hij kunstig en keurig tot zijne uitspanning op perkament met kleuren nateekende. Na de Staatsomwenteling van 1795 werd hij Hoofd-officier te Dordrecht, hetgeen hem sedert belemmerde in de kunstoefening. Hij is in 1802 in zijne geboorteplaats overleden.

KNOOP (J. H.) werd in 1769 te Amsterdam geboren. Hij had tot leermeesters in de schilderkunst Bartholomeus en Pieter Barbiers Pz. Op de Amsterdamsche tentoonstelling in 1813 had men van hem twee schilderijen, stadsgezigten voorstellende, die de opmerkzaamheid trokken. Bij de liefhebbers treft men ook teekeningen van hem aan. Verdere berigten hebben wij ten zijnen aanzien niet kunnen opsporen.

*KNUDDEN (E.), uit Antwerpen, schildert binnenhuizen en stadsgezigten, en heeft onderwijs ontvangen van den Heer F. de Braekeleer. Een zijner voortbrengsels in laatstgemeld vak was op de Gentsche tentoonstelling van 1841 aanwezig.

KNUFTER (NICOLAAS) behoort onder die vernuften, welke van kindsbeen af aan door eene onbedwingbare neiging tot de kunst worden gespoord. De schriften en boeken op zijne school, de muren van het ouderlijke huis, droegen daarvan in menigte van krabbelingen de strafbare bewijzen. Zijn vader, zijne beroepskeuze geene andere rigting kunnende geven, zag zich eindelijk genoodzaakt aan zijn verlangen om schilder te worden, toe te geven. Ongelukkig werd hij te Leipzig, waar zijne ouders woonden, besteld bij een' meester, die weinig werk van hem maakte en lijfknechtsdiensten aan hem oplegde. Dit verdroot hem. Hij begaf zich nu naar Maagdenburg, alwaar hij een poos den kost won met penseelen te maken en bij een' kladschilder te werken. Een gelukkig toeval bragt hem omtrent het jaar 1630 te Utrecht in kennis met Abraham Bloemaart, die, zijn grooten aanleg en aanvankelijke vorderingen ziende, hem in zijn huis opnam. En het was onder de leiding van dezen meester, dat zijn talent zich schitterend ontwikkelde en Knufter een voortreffelijk kunstenaar geworden is. Zijn roem ook naar buitenslands zich uitbreidende, droeg de Koning van Denemarken aan hem op het vervaardigen van drie veldslagen, waarin zijne voorzaten de overwinning bevochten hadden. Wij zagen voor verscheiden jaren te Utrecht van dezen meester een historieel schilderstuk met verscheiden juist geteekende en keurig geschilderde figuren, heerlijk van koloriet en effect. Knufter was te Leipzig geboren.

KNIJF (Wouter) was een Haarlemmer, die in de eerste helft der 17de eeuw leefde. Hij heeft stadsgezigten geschilderd.

KOBELL, Jr. (Hendrik) werd te Rotterdam geboren in het jaar 1751. Ofschoon tot den maatschappelijken stand opgeleid van zijnen vader, die koopman was, is hij in het teekenen en schilderen van zee- en riviergezigten een der bekwaamste meesters van zijnen tijd in dat kunstvak geworden. Deze besliste neiging had reeds vroegtijdig in hem gewerkt en hem naar de roemrijke loopbaan gevoerd, voor welke de natuur hem bestemd had. Te Amsterdam, alwaar hij bij de intrede derzelve zich eenigen tijd ophield, vond hij bijzondere bescherming bij wijlen de kunstlievende Heeren Jacob de Vos en C. Ploos van Amstel, Jcz. Een uitstapje naar Parijs gedaan hebbende, koos hij de stad zijner geboorte tot zijne bepaalde woonplaats. Daar, even als te Amsterdam, vervaardigde hij vele kunstige teekeningen en schilderijen, die door naauwkeurigheid van omtrek, stoutheid en vuur van ordonnantie, kracht en fikschheid van uitvoering zich onderscheidden. Fokke, de Sallieth en de Engelsche graveur Brookshaw hebben prenten naar zijne composities in 't koper gebragt; en ook Kobell zelf heeft eenige prentjes los en geestig geëtst, en een enkel derzelve gemeenschappelijk met zijnen vriend Dirk Langendijk. Hij is in 1782 te Rotterdam overleden.

KOBELL (Jan). Holland mag zich verheffen op dezen schilder en teekenaar, die onder de latere meesters den eersten rang bekleedde in het kunstig voorstellen van landschappen met kloeke stoffaadje van koeijen, schapen, paarden en geiten. Hij werd geboren in 1782 te Rotterdam, en niet te Utrecht, zoo als de Heeren van Eijnden en van der Willigen meenen; doch hij werd op zijn twaalfde of dertiende jaar in het Jansenisten kinder- of weeshuis in laatstgenoemde stad door zijne voogden besteed. Hier oefende hij zich aanvankelijk in de leerschool van W. R. van der Wall; doch het was voornamentlijk aan de naauwkeurige navolging der natuur zelve, dat hij, even als Potter, zijne bedrevenheid te danken had. Het kon niet uitblijven, of zulk een zeldzaam en vroeg ontwikkeld talent moest naar verdienste gewaardeerd en aangemoedigd worden. De kunstliefhebbers beijverden zich om hunne kabinetten en kunstverzamelingen met zijn werk te verrijken. De 4de Klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut deed hem regt wedervaren, door hem onder hare leden op te nemen. Kobell deed een' uitstap naar Parijs en gaf eene schilderij van hem op de tentoonstelling die aldaar in 1812 plaats had, bestaande in eene eenvoudige ordonnantie van eene *Weide met drie beestjes aan een waterkant*. Het werd met den gouden eereprijs bekroond. Landon spreekt in het 2de deel van

zijne *Salon de* 1812 met lof van dit stuk, «waarin Kobell (zoo zegt hij) zich aankon«digde als een man, die zich onderscheiden zou door nieuwe ordonnanties en een oorspron«kelijk penseel.» Nu kreeg de jeugdige kunstenaar ook bestellingen uit Frankrijk, en had alle reden zich te verheugen over de belangstelling in zijn kunstwerk, die zoo buiten- als binnenslands zich openbaarde. Doch zijn hoofd scheen te zwak voor den wierook der bewondering, — zijne eerzucht misschien te onbeteugeld, om te vreden te zijn over de wijze, op welke Landon zich ten opzigte van zijn landschap geuit had; althans zijne verstandelijke vermogens werden gekrenkt, en hij stierf reeds in het jaar 1814. Ten bewijze dat zijn kunstwerk deszelfs waarde niet ontleende aan eenen conventionelen met den schilder en zijne bewonderaars voorbijgaanden smaak, maar aan eene wezentlijke en standhoudende verdienste, kan strekken, dat Kobell's schilderijen na zijnen dood bestendig tot aanzienlijke prijzen gezocht worden. Voor eene enkele derzelve werd besteed in 1817 (verkooping van Mevrouw Hogguer) *f* 600.00; in 1822 (id. Brentano) *f* 710.00; in 1831 (id. Verbrugge) *f* 1,125.00; terwijl op de verkooping van professor Bleuland's kunstnalatenschap in 1839, waaronder zich 20 tafereelen van Kobell bevonden, *f* 1,000.00, *f* 1,200.00, *f* 1,430.00, en voor één zelfs *f* 2,835.00 werd betaald. Ook zijne goede teekeningen worden voor *f* 300.00 à *f* 400.00 verkocht. Kobell heeft mede op eene zeer verdienstelijke wijze eenige prentjes met paarden en koeijen geëtst, die door de liefhebbers zeer gewaardeerd worden.

KOBELL (JAN), broeder van Hendrik Kobell en oom van den beroemden dierenschilder Jan Kobell, werd in 1760 te Rotterdam geboren. Hij werd opgeleid tot teekenaar en plaatsnijder. Zijn voornaamste kunstwerk bestaat in gravures van ontleedkundige voorwerpen van wijle den Utrechtschen professor Bleuland. Hij vond eenen geruimen tijd in den kunsthandel een niet altijd toereikend hulpmiddel om in de behoeften van een talrijk huisgezin te voorzien.

KOBELL, Jr. (JAN) werd te Rotterdam geboren den 18 April 1800 en schilderde landschappen met vee, die van een vlug en vruchtbaar talent getuigden. Reeds op zijn zeventiende jaar schilderde hij een *Koestalletje*, dat op het Koninklijk Museum te 's Hage geplaatst werd. In het jaar 1830 voltooide hij eene kapitale schilderij met levensgroote beesten, geheel naar de natuur, die zijn penseel tot eer verstrekte. Dit stuk bevindt zich thans in eene der voornaamste kabinetten te Parijs. Ook hier te Lande treft men in verscheiden kabinetten schilderijen aan van dezen meester, die te Rotterdam overleden is den 8 November 1838.

KOCK (MATTHIJS en JERONIMUS). Van deze Antwerpsche gebroeders was de eerste een schilder, die eenen beteren en naar de goede Italiaansche modellen gewijzigden smaak bragt in de afbeelding van landschappen, en die geestig was en rijk in zijne ordonnanties. Jeronimus, die ook kunsthandelaar en rederijker was, had zich meer op de graveerkunst toegelegd. Hij etste, onder meer, twaalf landschapjes naar de teekeningen van zijnen broeder, die nog in achting zijn bij de kunstminnaars. Hij stierf in 1570; zijn broeder was veel vroeger, en wel in 1554 overleden.

KOCK (W.), die in het jaar 1761 te Oosterhout geboren werd, was een leerling van C. Philips, Jz., te Amsterdam. Later vertrok hij naar Parijs, om daar zijne oefening in de graveerkunst voort te zetten. Terug gekomen, heeft hij, onder anderen, eene menigte boekprentjes vervaardigd en is in 1806 te Amsterdam gestorven.

KOEBERGER (WENCESLAUS) was een Brusselaar, die het eerste kunstonderwijs ontving van Marten de Vos, en vervolgens zich naar de voorbeelden van beroemde meesters oefende. Eerst begaf hij zich naar Rome, en daarna naar Napels, waar hij in kunsten vriendschapsbetrekking raakte met den Vlaamschen schilder Johannes Francken, wiens dochter hij huwde. Dit was de reden dat hij te dier plaatse zich langer ophield, dan aanvankelijk zijne bedoeling was geweest. Hij vervaardigde aldaar voor de Antwerpsche confrerie van St. Sebastiaan een altaarstuk, waarop die Heilige was voorgesteld,

op het oogenblik dat hij den marteldood stond te ondergaan. Het werd algemeen goedgekeurd en bewonderd door deskundigen; doch het ontbrak toen almede aan geene kleingeestigen, die naijverig van zijn talent waren; dit stuk werd beschadigd door het uitsnijden van het hoofd van den Sant, doch door den meester weder op eene voldoende wijze hersteld. (Volgens Descamps en anderen zouden het twee vrouwenhoofden geweest zijn die uit het doek gesneden waren.) Eindelijk in zijn vaderland teruggekeerd, vestigde hij zich te Brussel, en ontving daar zijne aanstelling als schilder van den Aartshertog Albert van Oostenrijk, die hem zeer hoog achtte, lust voor de schilderkunst opvatte en er zich onder Koeberger in oefende. Hij bezat eene keurige verzameling van oudheden, bijzonder van medailles van de oudste tijden af. In de bouwkunde was hij derwijze bedreven, dat hij onder anderen de kerk van onze Lieve Vrouw te Scherpenheuvel, naar het plan der St. Pieters kerk te Rome, en meer andere kapellen en notabele werken bouwde, zoo als de Karmeliter kerk te Brussel, die in 1607 begonnen en in 1611 voltooid werd; de Augustijner kerk aldaar, in 1620 begonnen en in 1624 voltooid; — te Antwerpen, de Augustijner kerk, begonnen in 1615 en voltooid in 1618. — Ook was hij belast met het bestuur der fonteinen en andere verfraaijingen aan het kasteel van Tervueren. Volgens Weijerman was het ontwerp der oprigting van een lombard te Brussel van zijne uitvinding; het algemeen beheer althans van deze instelling was aan hem opgedragen. Ook verwierf hij zich veel naam door de droogmaking van eenige meeren in Vlaanderen en het afleiden van het water naar zee, dat in 1624 naar zijn ontwerp volvoerd werd. Hij werd geboren in het jaar 1560 en zijn dood viel in 1630 voor. Hij was autheur van eene verhandeling over de schilder-, beeldhouw- en bouwkunst. Zijn door Anthonie van Dijck geschilderd portret, is gegraveerd door L. Vorsterman.

KOEDIJK (Nicolaas). Deze schilder en graveur was te Zaandam in 1681 geboren, en ontving van Peter den Grooten blijken van toegenegenheid. Op de verkooping van Dirk Versteeg in 1823, was een *Kaarslicht* van hem, dat voor *f* 51.00 verkocht werd. Op die van Brentano werd *f* 105.00 voor een *Binnenhuis* van hem betaald. In beide stukken kwam slechts een enkele figuur voor. Doch op eene in 1817 te Amsterdam gehouden verkooping, kwamen twee kapitale schilderijen van dezen meester voor, die voor *f* 510.00 en *f* 940.00 verkocht werden; beiden waren *Oud-Hollandsche Binnenhuizen;* in de laatste is een heer bezig iets in een lessenaar te bergen, met veel bijwerk; de eerste stelt mede een heer voor, die goud weegt; eene dame in een zijden met bont gezoomd jak zit bij den haard, terwijl een huisknecht vuur aanlegt. In het Rijks Museum te Amsterdam is van hem het *Portret ten voeten uit van den Luitenant-Admiraal Piet Hein.* Bartsch vermeldt in zijnen *Peintre graveur* dezen meester niet; doch Basan zegt in zijnen *Dictionnaire des graveurs*, dat hij verscheiden prentjes naar Metzu en anderen gegraveerd heeft.

KOEK (Pieter) werd den 14 Augustus 1502 te Aalst geboren en, onder de leiding van van Orleij, een kloek teekenaar en schilder, beiden in olie- en waterverw; ook heeft hij uitgemunt in het patroonteekenen en schilderen en veel blijken van bekwaamheid als bouwkunstenaar gegeven, op welk vak hij zich aanvankelijk had toegelegd. Eene reis naar Italië ondernomen hebbende, besteedde hij naarstiglijk zijnen tijd te Rome aan het teekenen van beelden en gebouwen. In zijn vaderland terug gekomen werd hij tot schilder en architect van zijne geboorteplaats aangesteld, en begaf zich eenige jaren daarna, op aanzoek van Brusselsche tapijtfabrijkanten, naar Constantinopolen. Het daarmede bedoelde oogmerk niet bereikt wordende, keerde hij weldra van daar terug, om zich te Antwerpen te gaan vestigen; doch hij maakte zich evenwel die gelegenheid ten nutte, om de gebruiken, zeden, kleederdragten enz. van de Turken naar het leven af te teekenen, die vervolgens, op hout gesneden, in zeven bladen het licht zagen. Vele theoretische kundigheden en taalkennis bij eenen verlichten smaak bezittende, schreef hij verhandelingen over de meet-, bouw- en doorzigtkunde, en vertaalde de werken van

Vitruvius en de 5 eerste boeken van Sebastiano Serlio in de Nederduitsche en Fransche talen, waardoor hij aan de bouwkunde hier te lande eene betere rigting trachtte te geven, zonder dat het hem mogt gelukken den Hoogduitschen wansmaak ten eenemaal te weren. Zijne portretten en andere schilderwerken trokken de opmerkzaamheid van Karel V, die hem in zijne dienst nam, in welke betrekking hij in 1550 te Brussel overleden is. Drie jaren later gaf zijne weduwe de door hem nagelaten bouwkundige werken in het licht. Een natuurlijke zoon van dezen meester, Paulus van Aalst genaamd, werd een goed schilder, die op eene bedriegelijke wijze het schilderwerk van Johannes de Mabuse wist te copiëren. Pieter Koek was de leermeester van Pieter Breughel. In het Museum te Brussel vindt men van hem een *Christus na den kruisdood.*

KOEKKOEK (Johannes Hermanus), het hoofd van dit aan talenten zoo rijke geslacht, werd in het jaar 1778, op den 17 Augustus te Vere geboren. Hij werkte, als aankomeling, in eene behangselfabriek, doch heeft vervolgens door eigen studie naar de natuur zich zelven gevormd. Hij was een der eersten, die in lateren tijd in het vak der van de Veldes en Bakhuizens met glans optrad, en verdienstelijke zee- en stroomgezigten schilderde, die oordeelkundig van ordonnantie, rijk van stoffaadje, schoon van effect en meesterlijk gepenseeld waren. Inzonderheid bewonderde men in dezelve de juistheid van teekening der onderscheidene vaartuigen, die blijk gaf van zijne grondige theoretische kennis in den scheepsbouw. De Heer Koekkoek vervaardigde tot zijne oefening en studie wel eens kleine modellen van vaartuigen, die naauwkeurig bewerkt waren. Ook zijne beeldjes vindt men keurig geteekend. Op vele tentoonstellingen, zoo binnen als buitenslands, hebben 's mans kunstwerken de verdiende opmerkzaamheid getrokken. In menige schilderijverzameling worden zijne stille en woelende waters, havenhoofden, strandgezigten, zeestormen en schipbreuken aangetroffen. In den laatsten tijd zijn vele schilderijen van dezen meester naar Engeland en Duitschland verzonden. De Heer Koekkoek heeft vroeger in Middelburg ook onderwijs in de kunst gegeven, en is sedert 1833 in Amsterdam gevestigd, en nog bestendig werkzaam. Vroeger had hij eenige jaren te Durgerdam gewoond. De Koninklijke Academie te Amsterdam, en het Genootschap *Arti Sacrum* te Rotterdam, droegen hem achtervolgens het lidmaatschap op. De vier zonen door hem in huwelijk verwekt bij Mejufvrouw Anna Koolwijk, met wie hij zich in 1803 verbond, werden allen door hem in de kunst opgekweekt. Zijn oudste

*KOEKKOEK (Barend Cornelis) werd te Middelburg, Provincie Zeeland, den 11 October 1803 geboren. Het was, gelijk wij daar even zeiden, aan de lessen van zijnen

kundigen vader, dat hij de eerste ontwikkeling van zijn zeldzaam talent verschuldigd was, hetwelk hij vervolgens met zulk een gelukkigen uitslag vormde door het bestuderen der natuur, zoo in Holland als in het Harzgebergte, de Rijnprovinciën en België, na zich gedurende drie jaren geoefend te hebben aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam, waartoe hij in staat gesteld werd door eene toelage, hem bij Kabinets Besluit in Maart 1825 toegestaan. Zich aanvankelijk te Hilversum en vervolgens te Beek, in Gelderland, gevestigd hebbende, is deze vermaarde kunstenaar thans sedert eenige jaren te Kleef woonachtig, waar men aan zijne bemoeijenissen in 1841 het oprigten eener Teeken-Academie te danken had. Op onze tentoonstellingen heeft men menigmaal de boomrijke landschappen, bosch- en berggezigten met eigenaardige stoffaadje van dezen meester kunnen bewonderen, wier grootsche zamenstelling van zijn scheppend vermogen en dichterlijk genie deden blijken. De rijke verscheidenheid der daarop voorgestelde boomen en houtgewassen zijn zoo waar in hunne verschillende karakters geteekend, het schoon gewaai dat zich in de dartele en sierlijke toppen verliest, is zoo geestig gepenseeld, en de wijkende of meer voorkomende takken zoo kunstig in al derzelver natuurlijke verkortingen en wrongen aangebragt, dat de beschouwing van zooveel voortreffelijks den kenner verbaasd doet staan over des kunstenaars diepen blik in de natuur. Het kan dan ook niet vreemd voorkomen, dat den Heer Koekkoek,

in wien zich zulke ongemeene gaven vereenigen en die reeds in 1829 de gouden medaille wegens een *Landschap bij opkomende regenbui*, in de Maatschappij *Felix Meritis* te Amsterdam behaalde (om van geene zilveren te spreken), eenige jaren later de eer te beurt viel van dergelijke onderscheiding te ontvangen ter gelegenheid van de tentoonstellingen te 's Hage, Brussel en Parijs, en dat hij lid is van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam, van de 4de Klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, van het Genootschap *Arti Sacrum* te Rotterdam, gelijk mede sedert Februarij 1839 Ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, en sedert October 1842 Ridder

van de Leopoldsorde. In 1840 voltooide hij een kapitaal *Boschgezigt met vee*, voor den Grootvorst troonopvolger van Rusland, en in 1841 een *Landschap*, voor de Koningin der Nederlanden bestemd. Overigens versieren zijne kunstwerken de voornaamste binnen- en buitenlandsche kabinetten, terwijl de liefhebbers gretig hunne kunstboeken met zijne keurige teekeningen verrijken. Ook bestaan er een aantal fraaije landschapstudiën, die door hem op steen zijn geteekend. Ten bewijze welke waarde er aan de voortbrengsels van dezen meester gehecht wordt, kan dienen, dat op de verkooping van het kabinet des Heeren Toelaar, den 28 Julij 1841 te Amsterdam gehouden, voor een *Landschap bij winter* van hem, *f* 3,025.00 werd betaald, terwijl op den 29 October deszelfden jaars, een *Zomerlandschap*, behoorende aan den Heer Jacopssen te Brussel, aldaar in openbare veiling voor den aanzienlijken prijs van *f* 3,100.00 door den Heer Thieling werd aangekocht. De Heer Koekkoek, wiens verdienste als dichter ons reeds van vroeger bekend was, deed zich in 1841 mede als schrijver kennen door een bij den boekhandelaar Beijerink te Amsterdam uitgegeven werk, getiteld: *Herinneringen en mededeelingen van een landschapschilder*, welk boek, bij eene aangename en onderhoudende lectuur, verschillende nuttige wenken voor den jeugdigen zoowel als voor den meer gevorderden beoefenaar der kunst bevat. Des kunstenaars echtgenoote, Mejufvrouw Elize Thérèse Daiwaille, dochter van den schilder van dien naam, beoefent ter harer uitspanning mede de kunst, in het der vrouwen zoo bijzonder passend vak der bloemen. Onder de door hem gevormde kunstenaars behooren Willem Bodeman en A. J. Daiwaille.

*KOEKKOEK (Marinus Adrianus), te Hilversum, mede een loot van den bekenden kunstenaarsstam van dien naam, kwam te Middelburg, den 25 September 1807 ter wereld. Reeds tot zekeren leeftijd genaderd, verliet hij, bij den dood zijner huisvrouw, den schilderswinkel, door hem te Hilversum opgezet, om op het voorbeeld zijner bloedverwanten, de breede baan der kunst te bewandelen. Als proeve van zijn talent leverde hij op de Amsterdamsche tentoonstelling van 1840 een *Boomrijk landschap met vee*, welke verdienstelijke schilderij de gegrondste hoop opleverde, dat hij nieuwen luister zal bijzetten aan den roem, bereids door zijn geslacht verworven.

*KOEKKOEK (Johannes), derde zoon van Johannes Hermanus, werd den 8 December 1811 te Middelburg geboren en door zijn vader in de kunst onderwezen. De weinige stukken, die men van dezen jeugdigen kunstenaar gezien heeft, stille en woelende waters voorstellende, hadden de beste verwachting van zijnen gunstigen aanleg doen opvatten, toen hij den 28 April 1831 te Breda kwam te overlijden.

*KOEKKOEK (Hermanus) kwam den 13 Maart 1815 te Middelburg ter wereld. Door zijn verdienstelijken vader in de kunst opgekweekt en veel natuurlijken aanleg hebbende, deed hij zich al spoedig als een verdienstelijk zeeschilder kennen. In 1832 zich te Amsterdam gevestigd hebbende, huwde hij aldaar, in 1837, met Mejufvrouw Joanna Maria de Soet. Wars van alle navolging, bepaalde zijn geest zich tot eene ijverige studie naar de natuur, waarvan alle zijne voortbrengsels den stempel dragen. Uitvoerigheid, zuivere kleur en behandeling, gevoegd bij bevallige en afwisselende composities, kenschetsen het werk van dezen jeugdigen kunstenaar, die deze bijzonderheid heeft, dat hij al zijne stukken met de linkerhand schildert. De meeste voortbrengsels van zijn penseel bevinden zich in Engeland, waar dezelve zeer gewild zijn en mild betaald worden. In Holland echter zijn mede eenige zijner fraaiste voorhanden, zoo als een, in 1836 geschilderd, *woelend Water*, dat in het bezit is van den Heer Kerkhoven; *een Storm*, bij den Heer Ancher voorhanden; terwijl wij er onderscheidene bij den Heer Roodhaan zagen. Ook vindt men in verschillende verzamelingen, fraaije en uitvoerige teekeningen in Oost-Indischen inkt en sepia van zijne hand. De Heer H. Koekkoek is in 1840 lid van de Koninklijke Academie te Amsterdam geworden, en in 1841 van het Rotterdamsche Genootschap: *Hierdoor tot hooger*.

*KOELMAN (Johan Hendrik), den 22 Januarij 1820 te 's Hage geboren, is een der verdienstelijke leerlingen van den historieschilder C. Kruseman. In den laatstelijk bij de Koninklijke Academie te Amsterdam gehouden wedstrijd in het historiële vak (October 1839), zich onder het getal der mededingers bevindende, werd aan zijne schilderij de palm der overwinning toegekend, waardoor hij zich het genot eener vierjarige buitenlandsche reize verzekerde. Het bekroonde stuk stelde voor: *Petrus en Johannes voor de poort des Tempels eenen kreupele genezende*. Kort voor zijn daarop gevolgd vertrek naar Italië, vervaardigde hij nog een genrestuk, *een vrolijk Gezelschap uit de 17de eeuw* voorstellende, hetwelk, op de Haagsche en Amsterdamsche tentoonstellingen van 1839 en 1840 aanwezig, veler bijval vond. Deze jeugdige kunstenaar legt zich mede met goed gevolg op het portretschilderen toe. Zijn broeder

*KOELMAN (Johan Philip) is ons mede als kunstenaar bekend. Hij werd te 's Hage, den 10 Maart 1818 geboren en was tot zijn twintigste jaar in den timmermanswinkel zijns vaders werkzaam, zich inmiddels toeleggende op het bouwkunstig teekenen, waarin hij beduidende vorderingen maakte. Geprikkeld door het voorbeeld zijns broeders, begon hij in zijne vrije uren zich ook op het handteekenen toe te leggen, en mogt daarin zoo goed slagen, dat hij schaaf en zaag liet rusten en bij den Heer C. Kruseman in de leer ging, onder wiens leiding hij snelle vorderingen maakte. Hij beoefent met goed gevolg het schilderen van huiselijke tafereelen en portretten; en menige liefhebber bezit in zijne portefeuille uitmuntende fraaije teekeningen in potlood van hem. In 1842 mogt hij van Hare Koninklijke Hoogheid de Prinses van Oranje een uitstekend blijk van goedkeuring erlangen, wegens het vervaardigen van een voortreffelijk kunstwerk voor die vorstin.

KOENE (Isak), tijd- en stadgenoot van Barend Gaal, was een leerling van Ruisdael, en schilderde landschappen, die meestal door Gaal gestoffeerd werden. Hij zou in 1650 te Haarlem geboren, en in 1713 gestorven zijn.

KOENEN (Johannes) is een teekenaar geweest, die in 1532 te Gent geboren werd, doch omtrent wien geene andere bijzonderheden bekend zijn.

KOENRAAD (Abraham) is een Hollandsch teekenaar, graveur en etser geweest, die omtrent het jaar 1620 ter wereld kwam. Zijn prentwerk, grootendeels uit portretten bestaande, waarvan onderscheidene naar eigen teekening, draagt blijken dat hij niet van talent ontbloot was. In zijne manier van werken was hij zeer verschillend en in sommige stukken heeft hij die van L. Vorsterman gelukkig nagevolgd.

KOENRAAD (...) werd in 1678 te 's Hage geboren en had C. Netscher tot leermeester in de kunst. Zijne onderwerpen waren bloemen, die hij met veel waarheid en een fraai koloriet op het doek bragt. Hij is in 1747 in zijne geboorteplaats overleden.

KOERTEN (Johanna), huisvrouw van Adriaan Blok, werd te Amsterdam geboren in het jaar 1650. Zij heeft zich onderscheiden en eenen roemruchtigen naam verworven door hare groote begaafdheden, vooral in het beoefenen van verscheiden vakken der Schoone Kunsten. In stik- en borduurwerk, in het meesterlijk beschrijven en beteekenen van bokalen, in de zang en teekenkunst was zij evenzeer bedreven; doch vooral heeft zij uitgemunt door het vervaardigen van kunstwerken van papier, wier keurige en uitvoerige bewerking met de schaar aan het wonderbare grensde. Vele vorsten en aanzienlijken, waaronder zelfs Czaar Peter, gingen haar bezoeken en hulde doen aan haar zeldzaam talent. Haar stamboek was versierd met de namen van vele hooge personaadjes, geleerden, kunst- en letteroefenaren. Voor de Gemalin van Keizer Leopold heeft zij een kunstig werkstuk van gevlochte zijde gemaakt, bestaande uit bloemen, wapens, arenden en loofwerken, waarvoor aan haar ruim ƒ 4,000.00 geschonken werd. Ook voor Maria, Koningin van Engeland, en meer andere vorstinnen heeft zij dergelijke kunstwerken vervaardigd. Deze beroemde vrouw is in 1715 overleden. Eene menigte dichters hebben lofverzen op haar gemaakt, die in een boekdeel met haar portret in het licht gegeven zijn.

*KOETS (Roelof) werd in 1655 te Zwolle geboren en aanvankelijk door zijn vader in het schilderen onderwezen; later kwam hij onder de leiding van Gerard Terburg, en maakte onder dezen meester zulke snelle vorderingen, dat hij spoedig al zijne medeleerlingen overtrof en op zijn achttiende jaar zich als portretschilder vestigde, terwijl hij, verder ijverig de natuur bestuderende, het tot eene aanmerkelijke hoogte in dat vak bragt. Hij moet vermoedelijk vlug gewerkt hebben, en het aantal der door hem geschilderde portretten, is zeer groot. Koets is in 1725 in zijne geboorteplaats overleden.

KOK (Lucas Cornelisz. de), broeder van Cornelis Cornelisz. Kunst, en leerling van zijn' vader Cornelis Engelbrechtsen, werd in het jaar 1495 te Leiden geboren. Het schijnt dat de beoefening der kunst ontoereikend voor zijn bestaan was, en dat hij om die reden ook het burgerlijk bedrijf van kok er aan toevoegde. Later dreef echter zijne liefde

tot de kunst hem aan om zijn fortuin in Engeland te beproeven, en trok hij met een talrijk gezin, tijdens de regering van Hendrik VIII, naar Londen. Er is alle reden om te veronderstellen dat zijn kunstwerk aldaar genoegzaam gewaardeerd en gezocht werd, om in die stad te verblijven; althans hij is naar zijne geboorteplaats niet wedergekeerd.

KOK (Jan Matthias), die een leerling van Nicolaas Verkolje geweest is, woonde te Amsterdam, alwaar hij in 1720 geboren werd. Hij heeft land- en watergezigten en beeldjes in nissen geschilderd; doch vervolgens als makelaar zijnen tijd ook aan andere bemoeijingen bestedende, heeft hij zich meer tot het teekenen, bijzonder naar schilderwerk van Jacob de Wit en andere meesters bepaald; gelukkig slagende in het navolgen hunner manieren van werken. Hij overleed in het jaar 1770.

KOKER (A. M. de) was een plaatëtser. Acht stuks zijner landschapjes werden op de verkooping van den Graaf von Fries voor *f* 12.00 verkocht. Er zijn ook eenige teekeningen van hem bekend.

KONINCK (Salomon) werd in 1609 te Amsterdam geboren, en eerst door David Colijns in de teeken- en vervolgens door François Vernando en Nicolaas Moijaert in de schilderkunst onderwezen. In 1630 trad hij te Amsterdam in het schildersgilde. Hij was niet alleen een bekwaam meester in het portretteren, maar ook in het schilderen van historiën, zoo in het groot als klein. Onder verscheiden andere verdienstelijke stukken van zijne hand, vindt men vermeld, dat hij voor den Heer van Ludick te Amsterdam, eene voorstelling van *David en Bathseba* had vervaardigd, welk tafereel naderhand door den Ambassadeur van Portugal werd gekocht. Ook voor den Koning van Denemarken heeft hij eenige kunstwerken geschilderd. Bartsch en anderen geven de beschrijving van enkele door hem in den trant van Rembrandt geëtste prentjes, zijnde hoofden van grijsaards en een enkel landschapje; het laatste draagt het jaarmerk van 1663.

*KONINCK (David de) werd in 1636 te Antwerpen geboren en is in 1687 te Rome overleden. Hij was een leerling van Jan Fijt en schilderde, even als deze, levend en dood gedierte, bloemen en vruchten. Na het tot eene zekere hoogte in de kunst gebragt te hebben, bezocht hij Duitschland, Frankrijk en Italië, en vestigde zich eindelijk te Rome, waar hij in de schildersbend werd opgenomen en den bijnaam van de *Rommelaar* bekwam. Zijn werk maakte er veel opgang; zijne stukken waren meestal verkocht vóór hij dezelve voltooid had en dezelve werden goed betaald. Hij heeft echter nimmer zijn leermeester kunnen evenaren.

KONING (Cornelis) behoort tot het getal kunstenaars, waaromtrent men geene bijzonderheden vindt aangeteekend en wier werken alleen hunne verdiensten doen kennen. Hij moet teekenaar, graveur en etser geweest en omtrent 1624 te Haarlem geboren zijn. Men heeft eenige portretten van hem, meestal van groot formaat, vermaarde mannen uit de 16de eeuw voorstellende, die met eene vaste en bekwame hand bewerkt zijn.

KONING (Jacob) werd geboren omtrent het jaar 1650 en heeft Adriaan van de Velde tot leermeester gehad. Na eerst landschappen en dieren geschilderd te hebben, lei hij zich met den besten uitslag op het bewerken toe van geschiedkundige onderwerpen. Zijne kunstbekwaamheid buiten 's lands bekend wordende, begaf hij zich naar Coppenhage, derwaarts geroepen zijnde door den Koning van Denemarken. Verdere levensbijzonderheden zijn van dezen schilder niet bekend.

KONING (Philip de), die in het jaar 1619 te Amsterdam geboren werd, was een leerling van Rembrandt en heeft diens manier verdienstelijk nagevolgd in historiën, portretten en landschappen. Het Haagsche Museum bezit van hem een uitgestrekt *Landschap*, met figuren van Lingelbach, en het Amsterdamsche den *Ingang van een Bosch*, waaruit een veehoeder met eenige ossen, een jongen en een hond schijnen te komen; op den tweeden grond eene rivier, en daar achter een zeer uitgestrekt verschiet van landschap, waters en bergen. Het is een der fraaiste van dezen meester. De dieren in hetzelve zijn door Dirk van Bergen geschilderd. Op de verkooping van Vreesman werd

in 1816 voor een stuk met acht beelden, voorstellende den *Zaligmaker, zeggende: geeft den Keizer wat des Keizers is*, *f* 600.00 besteed, en op die van Teengs voor een *Landschap met een rivier doorsneden*, *f* 790.00; terwijl op de verkooping van Muller eens *ouden mans afbeelding met een baard*, voor *f* 300.00 werd verkocht. Eene teekening van hem met sapverw, voorstellende een *Landschap met een rivier*, gold op van Eijl Sluijter's verkooping *f* 155.00: op die van de Vos werd voor eene dergelijke *f* 255.00, en op Molkenboer's verkooping voor een *vlak Landschap met graanvelden enz.*, *f* 350 betaald. Vondel, wiens portret de Koning schilderde toen die beroemde dichter 69 jaren oud was, en Jan Vos hebben lofverzen op zijn kunstwerk vervaardigd. Hij is overleden te Amsterdam in 1689.

*KONING (Th.). Van dezen verdienstelijken kunstgraveur vindt men vele fraaije boekprenten, door J. Buijs en anderen geteekend, waarvan sommigen met het jaartal 1789 gemerkt zijn. Bij geen der schrijvers over kunstenaars, wordt melding van hem gemaakt, en ook wij hebben geene bijzonderheden omtrent hem kunnen opsporen.

*KONING (Elizabeth Johanna), te Haarlem geboren, den 1 Maart 1816, en aldaar woonachtig, is ons als eene ijverige beoefenares der kunst bekend. Zij schildert en teekent, niet onverdienstelijk en met de linkerhand, bloemen en vruchten, en genoot daarin het onderwijs van den Heer Alb. Steenbergen. Bij den laatstelijk gehouden prijskamp in de Maatschappij *Felix Meritis* (November 1842), werd, in het vak der bloemen, aan deze kunstenares eene medaille ter aanmoediging geschonken.

KONINGH (Leendert de), geboren te Dordrecht den 12 April 1777. Hij had tot leermeesters in de kunst, eerst den Heer A. Vermeulen, naderhand den Heer M. Versteeg. Reeds in vroegen leeftijd teekende en schilderde hij stille en woelende waters met schepen, die blijk gaven van zijn talent, hetwelk zich snel ontwikkelde. Ver genoeg gevorderd om een middel van bestaan in de uitoefening van zijn kunstvak te kunnen vinden, begaf hij zich in 1801 naar Engeland, alwaar hij verbleef totdat de omstandigheden van den oorlog, waarin dat Rijk toen gewikkeld was, hem noodzaakten om als niet genaturaliseerde vreemdeling hetzelve te verlaten. Na een kort verblijf in het vaderland, vertrok de Heer de Koningh naar Parijs en oefende zich daar eenigen tijd op het Museum, onder het opzigt van den beroemden historieschilder David. Naar zijne geboortestad, door Duitschland,

terugkomende, vervaardigde hij onder weg eene menigte teekeningen en schetsen van schilderachtige streken en voorwerpen, van welke hij vervolgens zich bediende tot het zamenstellen van landschappen met vee en andere stoffaadje, die hij toen tot zijn hoofdvak verkozen had, en waarvan men op onderscheidene tentoonstellingen verdienstelijke proeven heeft mogen beschouwen. De Heer de Koningh is na zijn huwelijk, met zijne jonge echtgenoot, nogmaals naar Engeland gereisd, en eerst met zijn gezin teruggekomen toen het vaderland van de Fransche overheersching was verlost. De Koninklijke Academie te Amsterdam en het Rotterdamsch Genootschap *Arti Sacrum*, hebben dezen meester tot medelid verkozen. In vele binnen- en buitenlandsche kabinetten wordt zijn kunstwerk aangetroffen. Zijn zoon, Arie Ketting de Koningh, geboren te Dordrecht, den 3 Augustus 1815, oefent zich, onder de leiding zijns vaders, op het schilderen van het landschap en geeft de beste verwachting van zich; terwijl zijne dochter, Sophia de Koningh, die in Engeland, den 16 Januarij 1807, het licht zag, blijken van veel talent heeft geleverd in het schilderen van bloemen en het vervaardigen van teekeningen in kleuren.

*KONINGH (John de), de eerstgeborene van den hiervoor vermelden schilder, zag te Londen, den 17 October 1808, het levenslicht. Na in de eerste beginselen der teekenkunst en compositie door zijn vader te zijn onderwezen, hield hij zich eenigen tijd te Dordrecht bij Nicolaas Vredeveld, met het in hout snijden van ornamenten bezig en oefende zich vervolgens van 1828 tot 1830, aan de Koninklijke Academie te Antwerpen in het boetseren. Hierop toog hij, door reislust gedreven, naar den vreemde, en bezocht Londen, Brussel, Parijs, Lijon en nagenoeg geheel Zwitserland, overal ijverig studerende en de middelen, tot voortzetting zijner reize benoodigd, in de uitoefening van zijn talent vindende. Zoo vervaardigde hij te Parijs een *Magdalenabeeld* in hout; drie beelden, *St. Jan*, *St. Michiel* en *Christus* voorstellende, te Lijon, enz. Na eene afwezigheid van omtrent tien jaren, keerde hij naar Nederland terug, en beitelde er verschillende werken van minder aanbelang, zoo als de kapiteelen en de houten rozetten van het plafond der Willemspoort te Amsterdam. Zich in 1841 als mededinger hebbende aangeboden voor den grooten prijs der beeldhouwkunst, door de Koninklijke Academie te Amsterdam uitgeschreven, mogt aan zijne voorstelling van *Prometheus, met het geroofde vuur ter aarde dalende*, de eer der overwinning te beurt vallen, waardoor hij zich het genot eener vierjarige buitenlandsche reize verzekerde en hem het lidmaatschap dier Academie ten deel viel. Deed de Heer de Koningh zich bij dien prijskamp als een veelbelovend kunstenaar kennen, niet minder onderscheidde hij zich door de hoedanigheden van zijn hart, daar, toen, kort voor den dag der beoordeeling, het beeld van zijn mededinger door een ongelukkig toeval brak, hij ook zijn werk als niet gedaan wilde hebben beschouwd en aanbood om den kamp te hervatten. Naar wij vermeenen, bevindt de Heer de Koningh zich thans in Rome.

*KONINGH (Leonard de), jonger broeder van den voorgaande, werd te Londen in 1810 geboren. Hij beoefent het vak van het portret en is een verdienstelijk teekenaar op steen.

KONINGSLOO (Gillis van) werd in het jaar 1544 te Antwerpen geboren. Na zich achtervolgens in de schilderkunst geoefend te hebben bij den jongen Pieter van Aalst, Leenaart Kroes en Gillis Mostaart, vertrok hij naar Frankrijk, met het voornemen om ook Italië te bezoeken; doch de liefde stak een spaak in 't wiel: hij trouwde te Antwerpen. Vervolgens woonde hij nog eenigen tijd in Zeeland, te Frankendaal in Duitschland, en eindelijk te Amsterdam. Hij was een landschapschilder, die, volgens van Mander, al zijne tijdgenooten in dat vak overtrof. In zijne ordonnanties was hij vindingrijk en ook bijzonder bedreven in het schilderen van beelden en dieren. Zijne landschappen zijn doorgaans van groot bestek.

KOOGEN (Leendert van der) werd te Haarlem geboren in 1610, en door zijne ouders, die gegoede lieden waren, naar Antwerpen gezonden om zich onder de leiding van den vermaarden Jordaans in de schilderkunst te oefenen. In zijne geboorteplaats

teruggekomen, maakte hij kennis met Cornelis Bega, nagenoeg met hem gelijk in jaren, en wedijverde met dezen op de loffelijkste wijze in de loopbaan der kunst. De schilderwerken van van der Koogen waren in den trant van zijnen meester, en bestonden veelal in groote beelden; doch vermits hij alleen voor zijne uitspanning schilderde, komen zijne kunstvoortbrengselen zeldzaam voor. Van der Koogen is overleden in 1681. Hij heeft eenige plaatjes geëtst, vlug en luchtig behandeld in den smaak van Annibal Caracis. Bartsch geeft de beschrijving van 9 stuks, gegraveerd in 1664 en 1665; op de verkooping van den Graaf von Fries waren er 10, die voor *f* 30.00 verkocht werden.

KOOGH (Adrianus van der) werd in 1796 te Middelharnis, op het eiland Flakkee, geboren, en is te Dordrecht overleden in het jaar 1831, den 19 September. Toen hij zestien jaren oud was, werd hij als leerling besteld bij zijn neef P. Hofman te Dordrecht. Hier oefende hij zich vijf achtereenvolgende winters in het teekenen en schilderen, terwijl hij des zomers behulpzaam was in het huis- en sieraadschilderen. Bij het Genootschap *Pictura* droeg hij, na eene oefening van omtrent 3 jaren, den eersten prijs weg, wegens het teekenen naar het gekleed model. In het jaar 1818 dong hij naar den prijs bij de Maatschappij *Felix Meritis* te Amsterdam, met eene schilderij, een *boomrijk Landschap* voorstellende. De uitspraak der beoordeelaren verschillende, viel hij herstemming de gouden medaille een' mededinger ten deel, doch zijn stuk werd met loffelijke vermelding ten toon gehangen. Later heeft men op verscheiden tentoonstellingen gelegenheid gehad verdienstelijke landschappen van dezen meester te beschouwen. Op de verkooping van Abraham de Haas, werden twee *Landschappen* van hem, het eene een *ondergaande Zon*, het andere een *avondstond* voorstellende, voor *f* 295.00 verkocht.

KOOI (Willem Bartel van der) werd den 13 Mei 1768 geboren te Augustinusga, een dorp in Vriesland, gelegen tusschen Leeuwarden en Groningen. Reeds vroeg begon de kunstdrift in hem te werken; doch het ontbrak hem lang aan de begunstigende gelegenheid ter beoefening; eindelijk viel hem echter het geluk ten deel, dat hij door Jonkheer Ulbo van Romania, grietman van Leeuwarden, aan den Heer J. Verrier, een kundig liefhebber aldaar, werd aanbevolen, die hem met zijnen goeden raad te hulp kwam en eene nuttige rigting aan zijne teeken- en schilderoefeningen gaf. Na zich gedurende eenige jaren onder dezen edelen voorstander der kunst, met ijver op het teekenen en vervolgens ook op de behandeling van het penseel toegelegd, en beduidende vorderingen gemaakt te hebben, genoot hij eenigen tijd het kunstonderwijs van den schilder Beekkerk, doch werd in 1795 van zijne lievelingsstudie afgetrokken,

eerst door de benoeming tot representant van het volk van Vriesland, en daarna tot Secretaris van het district waar hij woonde, welke betrekking hij echter weder liet varen voor het beroep, in 1798, tot Lector in de teekenkunde bij de Academie te Franeker, als hoedanig hij werkzaam bleef tot in 1811, als wanneer die Academie opgeheven werd. Tot voortzetting zijner kunststudie reisde de Heer van der Kooi in 1804 naar Dusseldorp, en copieerde er portretten van van Dijck, welke reis hij het volgende jaar met zijne huisvrouw herhaalde. Intusschen was het talent van dezen meester zoodanig gerijpt, dat hem in 1808, bij gelegenheid van de tentoonstelling te Amsterdam, de uitgeloofde prijs van *f* 2,000.00 werd toegewezen voor zijne schilderij, verbeeldende eene *Dame, aan welke door eenen bediende een brief wordt overhandigd.* Sedert zijn verscheiden portretten en schilderstukken met levensgroote beelden door hem geschilderd, van welke de laatste op de tentoonstellingen met genoegen beschouwd en door voorname kunstliefhebbers aangekocht werden. In 1818 schilderde hij te 's Gravenhage de levensgroote portretten van HH. MM. den Koning en de Koningin. Deze vlijtige meester is den 14 Julij 1836 te Leeuwarden overleden. Hij was correspondent van de 4de Klasse van het Instituut, lid van de Academiën van Beeldende Kunsten te Amsterdam, te Antwerpen en te Gent, en van de schilderkundige Genootschappen te Groningen en te Rotterdam. Op de verkoopingen der kabinetten van de Heeren Muller en de Boer, werden sommige schilderijen van den overledene voor goede prijzen, en één zelfs voor *f* 275.00 verkocht. Op het Stadhuis te Franeker bevindt zich een fraai stuk van dezen meester, den beroemden sterrekundige *Eijsinga, in deszelfs planetarium*, voorstellende; alsmede een portret van Z. M. Koning Willem I.

KOOL (LAURENS VAN) was een bekwaam glasschilder, die de portretten van de Hoogheemraden van Delfland, ten voeten uit en geharnast, op een glas in hunne kapel schilderde. Hij leefde omtrent het jaar 1530.

*KOOIJ (J.). Deze Amsterdamsche kunstliefhebber bezit fraaije moderne schilderijen, waaronder van de eerste meesters, als van Schelfhout, Schotel, *de Vader*, enz. Nog kunnen in dezelve als bijzonder merkwaardig genoemd worden twee schilderijen van P. G. van Os, van kapitale grootte, die, vereenigd met twee dergelijke, in het bezit van den zoon dezes verzamelaars, het viertal uitmaken, vroeger in het kabinet aanwezig van den Heer de Boer, kunstliefhebber te Amsterdam en aldaar overleden.

KOPPER, die in 1728 te Rotterdam geboren werd, was in zijnen tijd met lof bekend door zijne papieren knipstukken, voorstellende opgetuigde schepen, soms ook basreliefportretten.

*KOPS (JEAN BAPTIST CHARLES), te Brussel, werd aldaar door den Heer P. J. Hellemans in de kunst opgeleid en beoefent, op het voetspoor zijns meesters, het landschap. Hij leverde, van af 1824, op de meeste Belgische tentoonstellingen voortbrengsels van zijn penseel, meestal natuurtafereelen uit zijn vaderland voorstellende.

KORT (CORNELIS), in het jaar 1536 te Hoorn geboren, was een kunstig plaatsnijder. Reeds als jongeling begaf hij zich naar Venetië, waar Titiaan hem bij zich in huis nam en hem eenige zijner schoonste composities liet graveren. Vervolgens trok hij naar Rome, en sneed daar veel in koper*, soms zijne eigen inventiën, soms portretten, doch wel meest naar schilderijen van Raphaël, Titiaan, Tintoret en andere groote Italiaansche meesters. Hij stierf ter laatstgemelde plaatse in het jaar 1578, waar hij eene school had opgerigt, uit welke Aug. Carrache is voortgekomen. De abt de Marolles had 151 stuks van zijn prentwerk verzameld.

KOSTER (SIMON DE) kwam den 22 Augustus 1767 te Middelburg ter wereld. Na eenigen tijd aan de Academie aldaar met goed gevolg de lessen bijgewoond en zich vervolgens bij den Heer Thomas Gaal in het schilderen geoefend te hebben, vertrok hij in 1788 naar Londen, waar hij door zijne kunst een ruim bestaan vond en den 24 Junij 1831 overleed.

*KOSTER (EVERHARDUS), geboren te 's Hage, den 17 Februarij 1817, is een der

vele jonge kunstenaars, die hunne opleiding aan den Heer B. J. van Hove verschuldigd zijn. Bij gelegenheid van de in 1839 in zijne geboortestad gehouden tentoonstelling, leverde hij als proeve van zijn talent een *Gezigt op eene stadspoort aan een havenhoofd;* hetzelve werd aangekocht door de Commissie belast met het beheer der verloting van schilderijen, terwijl hem mede van Gouvernementswege eene gratificatie werd toegewezen. In hetzelfde jaar ondernam hij ter zijner verdere oefening, eene kunstreize door een gedeelte van Duitschland. Op de Haagsche tentoonstelling van 1841 zag men van hem een *Gezigt in het Taunusgebergte*, waarin zich, naar het oordeel van deskundigen, goede partijen bevonden.

KOUWENBERGH (Christiaan van) werd in 1604 te Delft geboren, en had Johan van Nes tot leermeester. Na Italië bezocht en zich met vrucht naar de groote voorbeelden geoefend te hebben, heeft hij in zijne geboorteplaats vele groote kunstwerken vervaardigd. In het schilderen van het naakt heeft hij bijzonder uitgemunt. Op gevorderden leeftijd naar Keulen verhuisd zijnde, is hij aldaar overleden in 1667.

KOUWENHOVEN (Jacob), in October des jaars 1777 te Rotterdam geboren en tot de schilderkunst opgeleid, had tot voornaamsten leermeester den beroemden landschap- en dierenschilder B. P. Ommeganck, te Antwerpen, wiens stijl hij volgde in zijne kunstwerken, die niet talrijk zijn, omdat hem veelal de gelegenheid ontbrak tot gezette studie, uithoofde zijn tijd zeer bezet was door het geven van onderwijs in de teekenkunst. Op de tentoonstelling te 's Hage in 1819, waren 3 schilderijen van dezen meester, waarvan hij in 1817 op zijne reis in Duitschland en Zwitserland de schetsen naar de natuur had geteekend; de eene was een *Landschap bij ondergaande zon in Zwitserland;* de andere een *Gezigt aldaar aan het Vier Walstadtermeer*, en de derde een *Landschap in het Kleefsche.* De Heer Kouwenhoven, die ook eenigen tijd corrector aan het Teekengenootschap te Rotterdam is geweest, kwam aldaar te overlijden den 4 Mei 1825. Onder zijne nagelaten betrekkingen was eene dochter, die talent had in het bloementeekenen en ook daarin les gaf; doch zij is, zoo als wij vernamen, uitlandig gegaan en thans met haren tweeden echtgenoot in den Haag woonachtig. De Heer Kouwenhoven is ook den Heer Mr. J. A. Weiland, toen practiserend advocaat te Rotterdam en medebestuurder van het Teekengenootschap aldaar, behulpzaam geweest in het nemen van steendrukproeven, die bij de Nederlandsche Huishoudelijke Maatschappij, ten gevolge eener uitgeschreven prijsvraag, in 1814 met eene zilveren medaille zijn bekroond geworden.

KRAAIJ (Jan) werd te Hoorn geboren in 1730. Hij was een leerling van Anthonij Henstenburgh, bij wien hij vlijtiglijk de voortreffelijke teekeningen van diens vader Herman Henstenburgh bestudeerde. Hij slaagde als liefhebber ongemeen in het natuurlijk afbeelden met sapverwen van bloemen, vruchten, insecten enz. en is in zijne geboorteplaats in 1806 overleden.

KRAFT (Jan Lodewijk). Deze teekenaar en etser werd omtrent het jaar 1710 te Brussel geboren. Men heeft van hem een groot aantal portretten van het Keizerlijk Huis van Oostenrijk, en een werkje onder den titel van *Trésor des fables choisies des plus excellens Mythologistes*, uit 150 platen bestaande; gelijk mede verschillende andere stukken naar Rubens, van Dijck, Titiaan en anderen.

*KRAMM (Christiaan). Wanneer wij de gewrochten der kunst aanschouwen, ligt het in onze neiging diegenen te kennen, door wier talent dezelve werden ontworpen of daargesteld; en eene levensbeschrijving van hen is derhalve iederen kunstminnaar aangenaam. Maar zulk eene beschrijving verhoogt nog aanmerkelijk in waarde, en treft dan vooral haar doel, wanneer zij tot nuttige leering of bemoedigend voorbeeld van anderen strekken kan. Dit is het geval met het levensberigt van Christiaan Kramm, schilder en architect, geboren te Utrecht den 18 April 1797, zoon van Jacob Kramm en Maria van Heffen. Zonder middelen, zonder regelmatig onderwijs op de scholen, maar begaafd met een opmerkzaam verstand, vlug begrip en juist oordeel, gepaard met leergierigheid en

vlijtige oefening, vormde hij zich zelven en wist hij alle de hinderpalen te overwinnen, die der ontwikkeling van de gaven, hem door de natuur geschonken, in den weg stonden. De tijdsomstandigheden waarin ons vaderland en zijne ouders zich in het begin dezer eeuw bevonden, gedoogden niet dat aan des jongelings neiging tot het beoefenen der kunsten en wetenschappen gevolg kon worden gegeven, en naauwelijks had deze het eerste onderwijs op de school ontvangen, of hij werd bij een goud- en zilversmid in de leer gedaan. Hoe weinig dit bedrijf ook met de strekking zijns geestes overeen kwam, dreef nogtans pligtbesef en de eerbied voor het ouderlijk besluit, hem tot vlijtigen toeleg en werkzaamheid, en mogt hij dan ook de meest voldoende blijken van zijns meesters tevredenheid ontvangen. Maar onwederstaanbaar tot eene meer edele, hoewel toen nog onbepaalde toekomst gedreven, verzuimde hij inmiddels niet, door zelfoefening datgene aan te vullen, wat het teederlievende hart zijner ouders hem hunnes ondanks had moeten onthouden. Elk uur dat hem van zijne bezigheden overbleef, of hem tot uitspanning gegeven werd, maakte hij aan de beschaving van zijn verstand en de beoefening der teekenkunst, als de grondslag der Beeldende Kunsten, voor welke hij eene bijzondere voorliefde betoonde, dienstbaar, zoodat, toen op zijn achttiende jaar de tijdsomstandigheden meer ten gunste veranderd waren, zijne ouders, aan zijne neiging gehoor gevende, er in bewilligden dat hij zich tot kunstenaar vormde, daartoe gebruik makende van het aanbod des kunstschilders P. C. Wonder, die even edel als belangeloos, hem bij zich en onder zijne leiding wilde nemen. Snel waren de vorderingen die de jonge Kramm

nu maakte, en naauwelijks was een jaar verloopen, of reeds was hij in staat in een der aanzienlijkste huizen in Utrecht onderwijs in het teekenen te geven, hetgeen weldra door een aantal andere lessen gevolgd werd. Aanvankelijk legde hij zich toe op het schilderen van portretten, eerst in miniatuur, en vervolgens in het groot, bij wijze van *tableaux de genre*; later vervaardigde hij ook enkele historiële ordonnanties, ten welken einde hij zich gemeenzaam had gemaakt, niet alleen met de geschiedenis, de gebruiken, kleeding en den onderscheiden bouwtrant van verschillende landen en volken, maar ook met de regelen der doorzigt- en bouwkunde, en vooral ook met de geschiedenis van dit laatste kunstvak, waartoe hij zich de beste schrijvers in verschillende levende talen, die hij zonder eenig onderrigt had aangeleerd, aanschafte. Aan deze studie was het toe te schrijven, dat toen later de bouwkunst bij hem de voorkeur boven de schilderkunst verkreeg, hij ook daarin in korten tijd groote vorderingen maakte en zich spoedig onderscheidde. Het eerste werk waartoe hij in dit vak geroepen werd, was het maken van

een plan voor eene kazerne te Utrecht; en hij mogt daarmede zoo goed slagen, dat hetzelve door de Regering dier stad werd aangekocht. In 1823 werd hem van wege het Gouvernement de vereerende last opgedragen, om een bouwkundig plan van de Domkerk en toren te Utrecht te vervaardigen, en ook hiermede mogt onze jonge architect den meesten lof inoogsten. Sedert heeft hij verschillende gebouwen geheel of gedeeltelijk daargesteld, welke naar het oordeel van bevoegden, het kenmerk van grondige kennis en goeden smaak dragen. Als tot zijne voornaamste werken behoorende, zijn ons medegedeeld: de verbouw van het Gouvernementshuis te Utrecht; — het bouwen en verbouwen van het Krankzinnigenhuis aldaar, naar een door hem ontworpen regelmatig systema, in verband met de genezing der kranken; — het bouwen van het Provinciaal Geregtshof ter zelfde plaatse, op de grondslagen der oude abdij van St. Paulus; — het plan voor eene gevangenis aldaar, met welker bouw hij mede belast werd; — de herstelling der Ste. Catharijne kerk ter meergenoemde plaatse, die door den storm van 1836 gedeeltelijk vernield en waarvan een der hoofdkolommen verzakt was; — eene geheel nieuwe R. K. kruiskerk en pastorij te Harmelen; — eene geheel nieuwe R. K. kerk met toren, in den zoogenaamden Gothischen stijl, te Soesterberg, tusschen Utrecht en Amersfoort; — eene dergelijke kerk, in denzelfden stijl, te Hamersveld, bij Amersfoort; — eene pastorij te Hoogland, bij Amersfoort; — een plan voor de kerk te Enschedé, in grootschen en Gothischen stijl; — voorts een aantal particuliere gebouwen, zoo als de huizen te Utrecht en Deventer, van den Heer Maasland; te Leiden, van den Heer Sinkel; te Rotterdam en Nijmegen, van den Heer Bahlman. Van de onderscheidene door hem gebouwde landhuizen, is het kasteel Beverwaard, aan den krommen Rijn, bij Werkhove, toebehoorende aan den Baron van Heeckeren van Enghuijzen, wel het voornaamste. Dit gebouw, door ouderdom en verval onbewoonbaar, door bijbouwen en veranderen sedert eeuwen, geheel onregelmatig, is door onzen architect regelmatig herbouwd en tevens geheel in den ouden geest, zoodat het thans met regt een der fraaiste kasteelen van ons land mag genoemd worden. — De Heer Kramm, steeds gedreven door zucht tot verdere bekwaming, bezocht met dit doel achtervolgens Engeland, Frankrijk, België en een gedeelte van Duitschland. In den jare 1826 werd hem, na een gehouden vergelijkend onderzoek van bouwkundige bekwaamheden, uit de acht mededingers de betrekking van Directeur aan de Stads-Academie van bouwkunde te Utrecht opgedragen, en het is aan zijn doelmatig onderwijs te danken, dat aldaar van lieverlede een betere bouwtrant, niet alleen voor het uitwendige, maar vooral ook voor het inwendige en de zamenstelling, werd ingevoerd. Onderscheidene der door hem gevormde leerlingen, en daaronder zijn neef Christiaan Osterman, oefenen hier en elders het vak met goed gevolg uit. Het ontbrak den Heer Kramm overigens niet aan vereerende blijken van onderscheiding, terwijl hem algemeen eene welverdiende achting wordt toegedragen. Verschillende Maatschappijen en Genootschappen bragten achtervolgens hulde aan zijn talent: zoo werd hij in 1831 benoemd tot lid van verdienste van het Schilderkundig Genootschap *Arti Sacrum* te Rotterdam; het daaropvolgende jaar tot lid van de Koninklijke Academie der Beeldende Kunsten te Amsterdam, en in 1835 tot corresponderend lid van het Koninklijk Nederlandsch Instituut; terwijl hij in 1839 tot Provinciaal architect van Utrecht werd aangesteld. In 1829 mogt hij te gelijker tijd de twee uitgeloofde prijzen bij de Maatschappij tot aanmoediging der bouwkunst te Amsterdam behalen, en wel de eene voor een *Plan eener begraafplaats voor alle gezindheden, voor eene stad van den eersten rang;* en de andere voor een *Ontwerp van monument voor Jacob Cats.* Nimmer achterlijk wanneer hij vermeent met zijne bekwaamheden eenig nut te kunnen stichten, maakte hij verschillende geschriften door den druk gemeen; en onder anderen in 1830 eene *Proeve der werkdadige doorzigtkunde*, naar het Fransch; eene tweede uitgave was daarvan aldra noodzakelijk, en zoo wij wel onderrigt zijn, houdt deze verdienstelijke man zich thans bezig daarop een vervolg te bewerken. Voorts werd door hem in 1833 eene vertaling uit

het Fransch in het licht gegeven van het werk van den Ridder Aldini: *Kunst om zich tegen de werking der vlammen te beveiligen.*

KRANSSE (Jan) werd geboren te Antwerpen. Vroeger zag men van hem in de Sacramentskapel der Maria-kerk aldaar, eene *Voetwassching*, die uitnemend fraai op een groot doek geschilderd was. Hij kwam binnen gezegde stad in 1523 in het Schildersgilde.

KRAUSZ (Simon Andreas), die in 1760 te 's Gravenhage geboren werd, was een leerling van den Luikschen schilder Leonard Defrance. Hij schilderde en teekende landschappen met koeijen, schapen en paarden, binnenhuizen, kaarslichten en binnenwaters op eene hem bijzonder eigene en kenbare wijze, vet in de verw, met sterke, dikwijls smakelooze effecten. In de waardering zijner kunstwerken was hij wel eens overdreven. Dit was dan ook de reden dat zij niet altijd een spoedig vertier vonden. Wij zagen in vroegere jaren van Krausz verscheiden wezentlijk verdienstelijke schilderijen, die rijk van ordonnantie en helder waren. Onder anderen in het kabinet van wijlen den Heer Jan Virulij te 's Gravenhage, een *Landschap bij storm*, *waarin een drift schapen*, die meesterlijk geschilderd waren. Hij stierf in zijne geboortestad, in 1825.

* KREINS (Hilaire Antoine) is uit Luxemburg geboortig, waar hij in 1806 ter wereld kwam, en voordeelig bekend in België en elders door zijne fraaije sepiateekeningen, het inwendige van bosschen, of wel rotsachtige streken voorstellende, met watervallen en beken doorsneden, die door gelukkige contrasten en dichterlijke spelingen van licht, een karakter van grootheid dragen. Onder zijne fraaiste voortbrengselen van dien aard behooren verschillende voorstellingen uit de fabelen van Lafontaine, waaronder die van *de Dood en de Houthakker*, *de twee Muilezels*, *de Beerin en de Leeuwin*, *de Vos en het Schaap*, enz. aan welke laatste (eene teekening van kapitale grootte) op de Brusselsche tentoonstelling van 1839, eene zilveren medaille werd toegekend. De Heer Kreins is mede een bekwaam figuurteekenaar, en heeft vele belangrijke proeven in het steenteekenen geleverd, zoo als naar Leijs, eene *Bruiloft uit de 17de eeuw*, en naar de Keijser, de bekende *Woeringsche Veldslag*. Hij heeft zich zelven gevormd en is te Brussel woonachtig, alwaar hij sedert 1830 de betrekking van eersten graveur bij het Depôt van oorlog vervult.

* KREMER (Petrus), te Antwerpen woonachtig en aldaar den 9 Mei 1801 geboren, liet reeds vroeg aanleg en voorliefde tot de kunst blijken. Geheel in tegenspraak met deze neiging, werd hij echter tot den handel bestemd, toen een gelukkig toeval medewerkte, om hem zijne bestemming te laten volgen. Immer met teekenpen of potlood

gewapend, vond hij in de deuren en wanden die onder zijn bereik waren, steeds geschikte voorwerpen om op zijne wijze weder te geven al datgene wat zijn kinderlijk gemoed trof of zijne jeugdige verbeeldingskracht in beweging bragt. Het waren niet alleen zijne *schoolmakkers*, die hem daarbij vaak tot modellen verstrekten; ook *den meester* had hij lang met begeerigen blik beschouwd. 's Mans achtbaar wezen, door hem zoo menigmaal in verschillende omstandigheden waargenomen, had niet gemist op hem een diepen indruk te maken: lang worstelde hij met den eerbied, den schoolmonarch verschuldigd, en de zucht om hem *uit te teekenen;* doch in het eind zegepraalde de kunst over den eerbied — en de meester zag zich zekeren dag op de muren van zijn regtsgebied, juist niet op de voor hem vleijendste wijze, als de hoofdpersoon in eene uitgebreide compositie voorgesteld! Bewondering maakte echter plaats voor zijnen toorn, toen hij in die schets spranken van een talent meende te ontdekken, dat alleen op ontwikkeling wachtte om eene hooge vlugt te nemen; een ieder moest het genie des jongen teekenaars, waarvan hij het slagtoffer geworden was, komen bewonderen; ook de moeder des knaaps was opgetogen en stemde er eindelijk in toe dat haar zoon gevolg gaf aan hetgeen een ieder zijne roeping noemde. — Het was alstoen dat hij aan de leiding der Heeren Herreijns en van Bree, die twee lichten aan Antwerpen's Academie, werd toevertrouwd, onder welke meesters hij zulke snelle vorderingen maakte, dat hij reeds in 1817, als wanneer hij pas een jaar onderwijs had genoten, de medaille behaalde; eene overwinning, die achtervolgens door het behalen van al de eerste prijzen bezegeld werd. Na vervolgens de op het Antwerpsch Museum aanwezige schoone doeken van Rubens, van Dijck en zoo vele andere groote talenten, tot het bijzonder onderwerp zijner studiën gemaakt te hebben, bezocht hij in 1838 ter zijner verdere ontwikkeling Duitschland, Italië en Frankrijk; doch het was voornamentlijk in de hoofdstad van laatstgemeld Rijk dat hij zich geruimen tijd ophield, om de op de Louvre aanwezige kunstgewrochten uit de Hollandsche en Vlaamsche scholen, aan welke hij boven alle andere de voorkeur gaf, aan zijne verdere bekwaming dienstbaar te maken. — De Heer Kremer behoort sedert

onder de bekwame genreschilders van zijn vaderland; men roemt zijn fikschen toets en aangenaam koloriet. Zijn vruchtbaar penseel heeft een aantal werken voortgebragt, welker onderwerpen veelal uit de Nederlandsche geschiedenis ontleend zijn, en wij meenen onzen lezers geen ondienst te doen met hier eene opgave van de voornaamste derzelve te laten volgen: *Peter de Groote te Zaandam;* — *Maria Stuart en David Rizzio;* — *Paul Potter naar de natuur teekenende;* — *het afscheid van Brouwer van zijn vriend Craasbeek;* — *Jan Steen en Maria Herkulens;* — *David Teniers*

een dorpsfeest naar de natuur teekenende; — Vondel eene voorlezing in het slot te Muiden houdende; — de Schilder-, Dicht- en Toonkunst vereenigd in de familie van Roemer Visscher; de twee laatstgenoemde stukken werden in 1826 en 1827 door het Nederlandsch Gouvernement aangekocht en zijn op het Paveljoen bij Haarlem aanwezig; — *de Graaf van Buren, in Spanje gevangen gehouden, met zijn slotvoogd schaak spelende; — Huig de Groot op het slot Loevestein; — de Hertog van Alba aan den Bisschop van IJperen het vonnis der Graven van Egmond en Hoorn overgevende; — de Togt op het ijs; — het Sterfbed van A. van Dijck; — Brouwer bij zijn vriend Craasbeek; — Lumeij, Graaf van der Marck, zwerende den noodlottigen dood zijner twee vrienden Egmond en Hoorn op de Spanjaarden te zullen wreken;* deze schilderij werd door het Belgisch Gouvernement aangekocht en bevindt zich in het Museum te Brussel; — *Inwendig gezigt van de citadel te Antwerpen, na het bombardement; — de Dood van Jan van Marnix in den slag van Astruweel, bij Antwerpen; — Heemskerk, zijn plan bepeinzende alvorens naar Nova Zembla te vertrekken; — Willem I bij den Admiraal de Colignij; — de Boerin van Saventhem, het vertrek van van Dijck betreurende; — de Bloemschilder Daniel Seghers van wege Frederik Hendrik een gouden palet en een rozenkrans ontvangende; — Don Carlos die door den Groot-Inquisiteur ondervraagd wordt;* enz. enz. — Den Heer Kremer mogten door deze en andere kunstwerken, welke ons bestek niet gedoogt te vermelden, herhaaldelijk eerepenningen, zoo op tentoonstellingen in België als elders, te beurt vallen; terwijl verschillende Maatschappijen en Genootschappen hem, ten blijke van onderscheiding, derzelver lidmaatschap schonken. Onder zijne kweekelingen telt men de Heeren Noterman en Cornet, beiden reeds voordeelig als meester bekend.

*KROOK VAN HARPEN (A.), te Amsterdam. Deze kunstvoorstander is in het bezit van eene kleine, doch zeer fraaije verzameling schilderijen van hedendaagsche meesters.

KRUSEMAN (CORNELIS). Deze verdienstelijke historie- en portretschilder, op wien het vaderland regt heeft hoogmoedig te zijn, werd te Amsterdam geboren den 25 September 1797. Zijne ouders waren de Heer Alexander Hendrik Kruseman, apotheker, en Mejufvrouw Cornelia Bötger. Zijne eerste opkweeking in de kunst had hij voornamentlijk te danken aan de Heeren C. H. Hodges en J. A. Daiwaille. In de maand September 1821 begaf hij zich, tot voortzetting zijner studiën in het groote vak, waartoe zijne keuze

zich bepaald had, naar Parijs, en van daar over Zwitserland naar Italië, vertoevende ongeveer drie jaren te Rome; van welke reis de Heer Kruseman in 1825 terug keerde. Vele belangrijke bijzonderheden dienaangaande, vindt men in een werkje, getiteld: *Aanteekeningen van C. Kruseman, betrekkelijk deszelfs kunstreis en verblijf in Italië; verzameld en uitgegeven door A. Elink Sterk, 's Gravenhage bij L. de Visser*, 1826. Zich aanvankelijk in zijne geboorteplaats gevestigd hebbende, werden door den Heer Kruseman in eene der zalen van het Diaconie Oude Mannen- en Vrouwenhuis, ten toon gesteld 3 door hem in Italië vervaardigde schilderstukken, voorstellende: *Nephtalis, een Israëlitisch meisje lavende; eene jonge Italiaansche bedevaartgangster, biddende in slaap gevallen;* en een *Gezigt op de bouwvallen van het paleis der Koningin Johanna, te Napels.* Het eerstgemelde stuk werd vervolgens de eigendom van H. M. de Koningin der Nederlanden; terwijl een ander, voorstellende een *bedelende Belisarius*, door dezen meester op de Haarlemsche tentoonstelling van 1825 gezonden, door Z. M. den Koning der Nederlanden werd aangekocht. Sedert heeft men van den Heer Kruseman op onze tentoonstellingen verscheiden andere tafereelen, zoo portretten, als historie- en genrestukken, aangetroffen, die allen getuigen droegen van zijne nog altijd klimmende kunstbekwaamheid, die hem eenen duurzamen roem verzekert. In verscheidene onzer voorname kabinetten berusten kunstwerken van hem. Een zijner laatste stukken: *Christus de kinderen zegenende*, is in het kabinet van den WelEdelen Heer A. van der Hoop, te Amsterdam. Op het Paveljoen bij Haarlem vindt men van hem: *de Graflegging;* een *Binnenhuis met verscheiden figuren;* een *Groep met biddende figuren voor een Madonnabeeld in een bosch;* en *twee vrouwen in Italiaansche kleederdragt, en een jongeling op de guitar spelende.* Ter zelfde plaatse treft men insgelijks aan, de beroemde schilderij van den Heer Kruseman, voorstellende *het kwetsen van het Paard des Prinsen van Oranje voor Bautersem in* 1831. De schilder van dit historiestuk schreef ons dienaangaande: «Deelende in de algemeene geestdrift, opgewekt door den nood, waarin het vaderland «zich bevond door den afval der Belgen, en ter voldoening aan de roepstem des Ko«nings, werd in 1831 ook door mij een offer op het altaar des vaderlands gebragt, en «bepaaldelijk per missive door mij aan den Prins van Oranje aangeboden het vervaardigen «eener groote schilderij, voorstellende het oogenblik der verwonding van Hoogstdeszelfs «paard te Bautersem, den dag der overwinning bij Leuven. Deze offerte aangenomen «zijnde, vertrok ik naar het hoofdkwartier, toefde er vijf maanden tot vervaardiging der «portretten en voorbereidende studiën, deed eene reis naar Parijs om met een geheel «nieuw vak nader bekend te worden, waartoe Vernet en Gros mij goede modellen schenen. «In 1833 begon ik te 's Gravenhage de uitvoering dezer schilderij, welke hoogstvermoei«jende en kostbare arbeid dikwerf door andere werkzaamheden werd afgebroken. Eindelijk «was dezelve in 1838 voltooid, en werd den Prins ten geschenke gegeven, nadat dezelve «ten voordeele van hulpbehoevenden was bezigtigd geworden in onderscheiden steden van «het vaderland. Dat ik ooit eenig geschenk of geldswaarde hiervoor van den Prins zoude «ontvangen hebben, zoo als algemeen verteld wordt, is eene volstrekte *onwaarheid.* Op «mijne uitnoodiging aan den Koning en den Prins van Oranje, om mijne schilderij te «komen beschouwen, is mij deze eer van Z. M. niet te beurt gevallen; doch Z. K. H. «heeft dezelve wel eenige minuten in oogenschouw willen nemen, en heeft vervolgens «bevolen dat het stuk voorloopig op het Museum van moderne kunst bij Haarlem werd «geplaatst.» De Heer C. Kruseman is sedert 1831 Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw, en was vroeger reeds lid van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam en van onderscheiden Kunstgenootschappen hier te lande. Onder de leerlingen van dezen beroemden meester, telt men de Heeren J. A. Kruseman, L. A. Vintcent, J. C. Elink Sterk, J. Ehnle, J. H. Koelman en B. de Poorter. De Heer C. Kruseman is gehuwd met Mejufvrouw Henriette Angelique Meijer van Amsterdam. Deze groote kunstenaar bevindt zich sedert 1841 in Italië, waar hij zich onder anderen bezig houdt

met het schilderen van een tafereel, voorstellende *Johannes de Dooper, predikende in de woestijn*, hetwelk hem kort vóór zijn vertrek door Z. M. Willem II besteld werd.

* **KRUSEMAN** Jz. (Jan Adam). Deze bekende historie- en portretschilder werd te Haarlem, den 12 Februarij 1804, uit een deftig burgerlijk geslacht geboren. Hoewel hij reeds van jongs af aan zich op de kunst toelegde, was het echter eerst in 1819 dat hij daarin het eerste bepaalde onderwijs ontving, en wel van zijnen verdienstelijken neef, den Heer C. Kruseman, te dier tijd te Amsterdam woonachtig. Na diens vertrek naar Italië, bleef hij nog eenigen tijd zich ijverig naar de natuur en naar de op het Museum te Amsterdam aanwezige voortbrengsels der groote meesters oefenen, en begaf zich vervolgens (1822) naar Brussel, alwaar hij het voorregt genoot zich onder de leiding van den beroemden hervormer der Fransche school, David, verder te kunnen ontwikkelen, terwijl hij er in vriendschappelijken omgang leefde met den historieschilder Navez, in wiens atelier hij tevens werkzaam was. Daarna hield hij zich eenigen tijd te Parijs op en keerde in 1825 naar Amsterdam terug, waar hem spoedig de gelegenheid gegeven werd van zijnen aanleg en vorderingen te doen blijken in twee schilderijen, in natuurlijke grootte *de Uitvinding der Boekdrukkunst door Laurens Koster* voorstellende, die vervolgens op het Raadhuis te Haarlem geplaatst werden. Later schilderde hij mede een *Regentenstuk* voor de Doopsgezinde gemeente dier stad en een dergelijk voor het Leprozenhuis te Amsterdam, beide levensgrootte. Deze stukken mogten reeds dadelijk veel bijval vinden, en de sedert door den Heer Kruseman geleverde voortbrengsels hebben hem eene eervolle plaats onder Holland's kunstenaars doen verwerven. In zijne portretten prijst men, behalve eene goede gelijkenis, het smaakvolle der standen, de gelukkige uitdrukking der stoffen en het oordeelkundig aanbrengen der *accessoires*, die aan het geheel eene losheid en bevalligheid geven, welke men zeldzaam in de voorstelling van enkele hoofden of beelden aantreft; en aan deze gelukkige eigenschappen, ten deele het gevolg van zijne studiereizen door Duitschland, Engeland en Schotland, in welke landen zich zulk een schat van kunstjuweelen, vooral van van Dijck, bevinden, moet dan ook worden toegeschreven de menigte bestellingen in dit vak, welke hem van alle zijden toevloeit en waardoor hem slechts zelden de tijd gegeven is, om zijne meer bijzondere neiging tot het behandelen van historiële onderwerpen, op te volgen. In 1832 vervaardigde hij de levensgroote beeldtenis van wijlen *Alexander, Keizer aller Russen*, bij welke gelegenheid hem de onderscheiding te beurt viel van een bezoek van H. K. K. H. de Prinses van

Oranje, thans Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, te ontvangen, die den kunstenaar, als blijk Harer bijzondere tevredenheid over dat werk, met eene kostbare doekspeld begiftigde. In 1837 werd hem de vereerende taak opgedragen om de portretten naar het leven te schilderen van Zijne Majesteit Koning Willem I en van Z. K. H. den Prins van Oranje, terwijl gelijke last hem daarna gegeven werd door den tegenwoordigen Koning der Nederlanden, van wien hij twee afbeeldsels ten voeten uit vervaardigde, waarvan het eene zich op het Raadhuis te Amsterdam, en het andere op dat te 's Hage bevindt. Ons bestek gedoogt niet, hier melding te maken van alle de door hem vervaardigde en in verschillende landen verspreide afbeeldingen van particuliere personen, en wij vergenoegen ons dus met hier als ter loops te gewagen van eenige der te Amsterdam aanwezige, zoo als die van den *Graaf en Gravin van Stirum*, den Heer *F. van de Poll*, vroeger Burgemeester aldaar, thans Staatsraad, Gouverneur der Provincie Utrecht, van den Heer *Johan Hodshon* (waarvoor aan den kunstenaar op de 's Gravenhaagsche tentoonstelling van 1839 eene medaille werd toegekend), van Zijne Excellentie den Minister *Falck* (welk stuk in 1840 te Antwerpen mede met eene medaille werd bekroond), van den Heer *A. van der Hoop*, van den Ridder *de Brunet*, enz. — Tot de voornaamste, door dezen meester in het historiële vak reeds geleverde voortbrengsels behooren: *Jezus met de Samaritaansche vrouw*; — *de Verloren Zoon;* — *Kaïn en Abel;* — *Noach's vloek;* — *de Sunamitische vrouw;* — *Narcissus;* — *Jozef en Benjamin;* — *Abraham en Izaäk;* — *Jochebed;* enz.; en voorts vele levensgroote genrestukken, alle welke kunstwerken in voorname kabinetten hunne plaats hebben gevonden. De Heer Schinkel te 's Gravenhage, is onder meer andere schilderijen van dezen beroemden meester, in het bezit van een zijner laatste genre-stukken, voorstellende *een landschap met twee zittende Savoijaardsche muizenvallen-verkoopers*. Deze kapitale schilderij heeft op de Parijsche tentoonstelling in 1840, de goedkeuring der kenners weggedragen; dezelve is aldaar in plaat gebragt en bij een over de kunsten handelend periodiek werk uitgegeven. Ook de Nederlandsche Maatschappij van Schoone Kunsten, te 's Gravenhage, heeft naar dezelve, voor een der nummers der door haar uitgegeven wordende *Kunst-Kronijk*, een steendrukplaat doen vervaardigen. — De Heer Kruseman is sedert 1831 Directeur der Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam, en werd achtervolgens tot lid van onderscheidene kunstgenootschappen benoemd. Hij was, met de Heeren B. Taurel en M. G. Tetar van Elven, de eerste die in den zomer van 1839 het plan vormde tot eene algemeene vereeniging van kunstenaars, ten doel hebbende om door onderlinge verbroedering, nuttig en vriendschappelijk verkeer, en zorg voor de nablijvende betrekkingen, een gunstigen invloed op den bloei der Beeldende Kunsten uit te oefenen; welk plan, den bijval der voornaamste kunstenaars te Amsterdam hebbende weggedragen, nog in dat zelfde jaar door de oprigting der Maatschappij *Arti et Amicitiae* en het daarmede verbonden *Fonds voor de Weduwen en Weezen van Kunstenaars*, verwezentlijkt werd. Bij het daarstellen dezer Maatschappij werd de Heer Kruseman tot lid van het Bestuur derzelve verkozen, en hij is ook thans nog in die betrekking werkzaam. Onder de vele leerlingen in zijne school gevormd, telt men de Heeren Breukelaar, Bing, de Vletter, Zimmerman, Calisch, Pijnacker, Braet van Uberfeldt, van Rossum, Snellebrand, Potsma en anderen. Uit zijnen in 1826 gesloten echt met Mejufvrouw Alida de Vries, is een zevental telgen voortgesproten; doch het is ons niet gebleken, dat een daarvan zich op de kunst toelegt.

* KRUSEMAN (Frederik Marianus), neef van de daar even vermelde kunstschilders C. en J. Kruseman, werd den 14 Julij 1817 te Haarlem geboren. Hij leerde de gronden der teekenkunst in zijne geboortestad bij J. Reekers en zocht zich nader in het landschapschilderen te bekwamen bij J. van Ravenswaaij, N. J. Roseboom en B. C. Koekkoek. Deze jonge kunstenaar, welke hoofdzakelijk de rotsachtige gedeelten van België en Duitschland tot onderwerp zijner studiën maakt, bezocht die streken herhaaldelijk en heeft zich thans te Brussel gevestigd.

KRUIJFF (Cornelis de), geboren te Amsterdam in 1771, heeft op onderscheidene tentoonstellingen stadsgezigten en landschappen geleverd, die genoegen gaven; ook wel eens teekeningen in sapverw van dergelijke onderwerpen.

KRIJNS (Evert) werd in 1568 te 's Hage geboren en heeft, na van Carel van Mander kunstonderwijs genoten te hebben, zich lang buitenslands, en vooral in Italië, ter zijner verdere bekwaming opgehouden. Vervolgens naar Holland terug gekeerd, heeft hij zich als historie- en portretschilder eenigen naam gemaakt en is aldaar in 1627 overleden.

KUCK (Gerrit van). Van dezen schilder komt weinig werk voor. Te Nijmegen bevond zich bij den Heer Hoogers eene schilderij van hem, *de Emmausgangers* voorstellende, die goed van teekening en behandeling was. De beelden waren levensgroot.

*KUHLEN (J. H. van der), te Rotterdam. Deze Heer verzamelt prentkunst en is ons bekend als daarvan eene fraaije collectie te bezitten.

*KUHNEN (Pieter Lodewijk) behoort naar zijne geboorte wel niet tot de Hollandsche of Vlaamsche school, als zijnde hij te Aken, den 14 Februarij 1812 ter wereld gekomen, doch hebben wij niettemin vermeend alhier te moeten vermelden, uit hoofde hij zich sedert 1836 te Brussel met ter woon gevestigd heeft. Twee jaren te voren had hij zich aldaar in het huwelijk verbonden met Mejufvrouw Anne Barbe Josephine Hubertine Beckers. Vroeger oefende deze kunstenaar zich in het schilderen van portretten, en hoewel hij zich daarmede nu en dan nog tot zijne uitspanning bezig houdt, is echter tegenwoordig zijne hoofdstudie geheel aan het landschap gewijd. Geen onderwijs in dit kunstvak ontvangen hebbende, leerde hij al vroeg de natuur als de beste leermeesteresse raadplegen, en mogt hij, als een getrouw betrachter van dezelve, zich in deze school tot een oorspronkelijk kunstenaar vormen. Zijne composities zijn meerendeels in zekeren poëtischen vorm gegoten en vol gevoel, en zijne onderwerpen zijn met zorg gekozen. De verschillende schilderijen, door hem achtervolgens op de Belgische tentoonstellingen ingeleverd, stelden meestal op- of ondergaande zonnen, en landschappen bij avondschemering of dageraad genomen, voor. Dezelve mogten bij die gelegenheden de algemeene goedkeuring wegdragen en vonden gereeden aftrek. Eene fraaije voorstelling van *een Arondstond*, door hem in 1841 geschilderd, werd door Zijne Majesteit den Koning van België aangekocht, terwijl eene dergelijke ordonnantie van hem zich in het bekende kabinet van den Ridder de Coninck, te Gent bevindt. Ook de Heer Engler, bankier te Brussel, bezit een fraai voortbrengsel van zijn penseel, voorstellende den *Brand van een feodaal kasteel bij het krieken van den dag.* — De Heer Kuhnen heeft mede met goed gevolg het steenteekenen beoefend. De fraaije schilderij van den Ridder Wappers, waarvan de ge-

dachte genomen is uit het bekende gedicht van den Heer Tollens, *het gevallen Meisje*, is door hem op gelijke grootte als het oorspronkelijke in lithographie gebragt. Onder de verschillende leerlingen, door hem in de kunst opgeleid, behooren: Paul Dutreich, van Parijs; Jean François Xavier Roffiaen, dezelfde die in 1841 op de Gentsche tentoonstelling den eersten prijs in het landschap behaalde; François Gurnet, van Brussel; en Karel de Stobbeleere, te Mechelen.

KUIK WOUTERSZE (JAN VAN) was een kunstig paneel- en glasschilder, die in 1572 te Dordrecht met vuur ter dood gebragt is, omdat hij eene andere godsdienstleer aankleefde dan zijne vervolgers! Hij zou schrijver geweest zijn van een werkje, over geloofspunten handelende.

KUIL (GIJSBERT VAN DER). Deze Goudsche glasschilder, die een leerling van de Crabeths was, kwam in het begin der 17de eeuw ter wereld. Hij heeft zich zeer lang te Rome opgehouden, en vervolgens naar zijne geboortestad terug gekeerd zijnde, is hij aldaar in 1673 gestorven.

KUILENBURG (ABRAHAM VAN) was een Utrechtenaar, die in de eerste helft der 17de eeuw aldaar bloeide. Hij schilderde in den trant van Poelenburg, maar minder delicaat, en stoffeerde zijne landschappen met kloeker figuren.

KUNST (CORNELIS CORNELISZ.), zoon en leerling van Cornelis Engelbrechtsen, werd in het jaar 1493 te Leiden geboren, en was in zijnen bloeitijd een der voornaamste schilders in deze stad. Het meerdere welvaren in die dagen van de handelstad Brugge, lokte hem derwaarts, en hij vond er goede rekening bij, door zich af en toe er heen te begeven. Van Mander vermeldt schilderstukken uit de gewijde geschiedenis van zijne hand, onder anderen eene *Kruisdraging*, en eene *Afneming van het kruis*, die treffend voorgesteld, gloeijend van koloriet en schoon van schildering waren. Hij is in 1544 overleden.

KUIJK (GIJSBERT BUITENDIJK), geboren te Hardinxveld den 3 November 1805, ontving eerst eenig kunstonderrigt van den Heer Hendrik Jan van Amerom te Arnhem, en heeft vervolgens zich gedurende vijf jaren geoefend onder de leiding van den Heer Matthieu Ignace van Bree, aan de Academie te Antwerpen. Wij zagen zeer schoon geschilderde portretten van dezen meester, die zich ook toelegt op het historiële, bijzonder in het bijbelsche vak. De Heer Kuijk heeft zijn vast verblijf te Arnhem.

KUIJPER (JACQUES) was een der verdienstelijkste mannen in de teekenkunst uit de laatste helft der 18de eeuw, en een sieraad van de stad Amsterdam, in welke hij in 1761 geboren werd. Zijn gelukkige aanleg, die reeds vroeg zich aangekondigd had, werd eerst door J. M. Kok, doch vervolgens en voornamentlijk ontwikkeld door Izaak Schmidt en Jurriaan Andriessen. Onder het opzigt van den laatstgemelde, schilderde

Kuijper behangsels met fraaije Arcadische landschappen; terwijl hij in 1781, 1782 en 1783 eereprijzen won bij de Stads-Teeken-Academie, en eene bijzondere studie maakte van antieke beeldwerken en zelfs proeven nam in het boetseren, onder de leiding van den Italiaanschen beeldhouwer Garachi. Gaarne zoude hij verder zijnen smaak te Rome hebben gaan vormen naar de originele meesterstukken van Griekschen beitel en Italiaansch penseel; doch zijne betrekking tot het kantoor zijns vaders, en vooral zijne wankelende gezondheid, belemmerden hem in de volvoering van zijn vurig verlangen. Hij moest zich dus te vreden houden met een reisje langs den Rijn, hetwelk hij in 1783 met zijne vrienden Dupré en den jongen Ekels ondernam; in dien uitstap zijn hart ophalende aan de beschouwing der vermaarde kunstverzamelingen te Dusseldorp en te Manheim. Veranderingen in zijne verdere bijzaken, eerst door den dood zijns vaders en vervolgens door het huwelijk zijner zuster ontstaan zijnde, zag hij in 1804 eindelijk voor hem het zoo gewenschte uur aangebroken, dat hij onverdeeld zich aan de kunstoefening wijden konde. Nu verlevendigde zich weder zijne zucht naar het schoone Italië; maar zijne ligchaamskrachten ondersteunden die vurige zucht zoo weinig, dat zijne gezondheid langzaam afnam en hem het reizen onraadzaam maakte. Reeds in 1801 was Kuijper medebestuurder van de Stads-Teeken-Academie, en werd in 1808 verkozen tot lid en voorzitter der 4de Klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut. Kort na deze hulduging van zijn zeldzaam talent, verhief zijne ongesteldheid, met uitputtende koortsen vergezeld, zich weder derwijze, dat hij den 1 Junij deszelfden jaars werd weggerukt. Zijn overlijden was een zwaar verlies voor de kunst, aan welke hij zoowel door zijn scheppend vernuft als door zijne doorknede kennis in geschied- en oudheidkundige zaken, eene wending gegeven had, welke in zijnen leeftijd den Nederlandschen kunstenaars volkomen vreemd was. Zoo iemand, had Kuijper, bij gunstiger omstandigheden en een langer levensgenot, de klassieke kunst der Ouden op dezen bodem doen herleven. Al zijn kunstwerk strekt tot getuige van de hoogte, die zijn oorspronkelijk genie reeds had mogen bereiken. Een goed getal prenten zijn naar zijne teekeningen vervaardigd. Wij zullen daarvan alleen herinneren aan die, welke voorkomen in *Stuart's Romeinsche Geschiedenissen*, 18de tot 27ste deel, en in de 6 deelen van den *Mensch zoo als hij voorkomt op den bekenden Aardbol;* doch mogen ook niet stilzwijgend voorbijgaan de beelden en het bijwerk, door hem geteekend voor de afbeelding der drie groote zalen van de Maatschappij *Felix Meritis*. De Heeren M. Stuart, J. Kinker, C. Loots en anderen hebben in verhandelingen en gedichten, hem als een uitmuntend kunstenaar en een beminnelijk mensch, hunne lijkhulde gebragt. Er bestaat weinig schilderwerk van hem, maar zijne heerlijke teekeningen versieren de kostbare kunstverzamelingen der liefhebbers.

KUIJPERS (Dirk) werd te Dordrecht geboren en behoorde tot eene deftige familie. Joris Ponse en A. Schouman waren achtervolgens zijne leermeesters. In den aanvang zijner loopbaan heeft hij zich afgegeven met het schilderen van zaalsieraden en behangsels, die, wild en oppervlakkig, meer bewijs gaven van een vaardig penseel dan van wezentlijke verdienste. Uit Voorschoten, alwaar hij eenigen tijd gewoond had, in 1765 naar Dordrecht terug gekeerd, hield hij te dier stede zich veelal bezig met het teekenen in Oost-Indischen inkt en roet van meest bergachtige landschappen, die geen bijzondere waarde bezaten. Hij heeft ook verzen gemaakt, ten deele in een Verbeterhuis. Zijn letter- en kunstwerk mag naauwelijks middelmatig genaamd worden. Hij is in 1796 te Dordrecht overleden, in den ouderdom van drie en zestig jaren.

KUIJTENBROUWER (Martinus Antonius), geboren te Venlo, den 9 Julij 1777, en door van Eijnden en van der Willigen vermeld als in 1820 Luitenant-Kolonel bij de Artillerie in dienst van het Koningrijk der Nederlanden en tevens als een verdienstelijk kunstoefenend liefhebber, heeft op onderscheidene tentoonstellingen in Holland en Braband proeven van zijn talent ter beschouwing gezonden, bestaande in landschap-

pen met beelden, paarden, runderen en schapen. Op de Antwerpsche van 1828, zag men van dezen kunstbedreven liefhebber, onder anderen, *eenige gekoppelde Paarden van onderscheidene rassen*, een *Hooibouw in Holland* en *een Geldersch Landschap.* De Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam, droeg hem in 1822 haar lidmaatschap op.

L.

LAAN, of LANEN (KRISTOFFEL en JACOB VAN DER) schilderden vrolijke gezelschappen, die geestig en gewild waren, doch zeldzaam voorkomen. De eerstgenoemde was een leerling van François Francken, bijgenaamd *de jonge.*

LAAN (ADRIAAN VAN DER). Van dezen teekenaar en graveur, bekend als de leermeester van Jan Punt geweest te zijn, treft men gekleurde en gewasschen teekeningen aan, eenigzins naar die van J. Goeree zwemende; zijn graveerwerk bestaat ten deele uit boekprenten. Basan vermeldt zijne Duitsche en Italiaansche landschappen naar Glauber.

*LAAR (ROELAND VAN) werd in 1610 te Laren geboren en was een ouder broeder van Pieter van Laar, hierna vermeld, met wien hij naar Italië reisde en zich onderscheiden jaren te Rome ophield. Roeland verliet die stad echter vroeger dan zijn broeder, om Genua te bezoeken, en zou waarschijnlijk zich even beroemd hebben gemaakt als Pieter, ware hij in laatstgemelde stad niet in nog jeugdigen leeftijd, in 1640, gestorven. Hij schilderde dezelfde onderwerpen en volgde dezelfde manier en stijl als zijn broeder, voor wiens koloriet, penseelsbehandeling en teekening, hij weinig achter stond.

LAAR (PIETER VAN), als schilder ook bekend onder den naam van *Bamboots*, werd te Laren, nabij Naarden, geboren omtrent het jaar 1613. Zijne ouders, die gegoede lieden waren, spaarden geene kosten aan zijne opvoeding. Hij ontving dan ook onderwijs in de muzijk en werd vervolgens een zeer bekwaam vioolspeler; doch meer bijzonder wekten de in de teekenkunst ontvangen lessen den lust in hem op om zich met de borst op het schilderen toe te leggen en daarin een middel van bestaan te zoeken. Hierin slaagde hij aanvankelijk zoo gelukkig, dat hij, nog jong zijnde, zich reeds op reis begaf, Frankrijk bezocht en vervolgens zich te Rome nederzette, alwaar hij zestien jaren lang de kunst met roem en voordeel beoefende. De onderwerpen, die hij bij voorkeuze behandelde, waren transporten, jagten, strooperijen, kermissen, hoefsmederijen en dergelijke, waarin hij doorgaans paarden te pas bragt. Hij schilderde weinig naar het leven en alles zoo waar en natuurlijk als verlangd kon worden; want hij had een altijd waarnemenden geest en een allergelukkigst geheugen, zoodat het hem schier geene moeite

kostte om met behulp van zijn vernuft en zijne levendige verbeeldingskracht uitmuntend kunstwerk te vervaardigen. Het scheen alsof de natuur hem door deze gaven des geestes schadeloos had willen stellen wegens zijn mismaakten ligchaamsvorm. Om zijne talenten, beschaafden omgang en vrolijke geaardheid, werd hij zeer gezocht en bemind door zijne kunstbroeders; zoo stond hij, onder anderen, in naauwe vriendschapsbetrekking met Le Poussin, Sandrart en Claude Lorain. Daar hij menigmaal kluchten uitdacht om zijn gezelschap te vermaken, en daarbij van zijne mismaaktheid geestig partij wist te trekken, bekwam hij den bendnaam van *Bamboots*. Op aandrang van zijne aanverwanten, keerde hij in 1639 naar Haarlem terug en vond er ruime gelegenheid tot plaatsing van zijn kunstwerk; zelfs werd dit met zulke belangrijke prijzen betaald, dat men er rekening bij vond zijne schilderijen in Italië te doen opkoopen en naar Holland te doen overzenden. Hij stierf in 1673 of 74, ten gevolge van eene bezetheid op de borst. Deze meester heeft 20 prentjes geëtst, meestal uit dieren bestaande. Zij onderscheiden zich door eene groote verscheidenheid in hunne houdingen, eene treffende waarheid in derzelver karakter, en eene vaste teekening. Een exemplaar van zijn plaatwerk gold op de verkooping van den Grave von Fries *f* 70.00. Zijne goedè schilderijen treft men thans zeldzaam in Holland aan.

LAAR (J. O. VAN) wordt gehouden voor den jongsten broeder van Pieter van Laar, met wien hij Italië bezocht heeft. Hij was te Nijmegen geboren, en schilderde portretten.

*LAAR (BERNARDUS VAN DE), te Rotterdam den 28 September 1804 geboren, is de zoon van een huisschilder aldaar. Tot het vaderlijk bedrijf opgeleid en daarin vervolgens werkzaam geworden, heeft zulks hem echter niet belet zich in de kunst te oefenen, hetwelk vooral des winters geschiedde, wanneer de mindere bedrijvigheid van zijn beroep hem daartoe meer gelegenheid verschafte. Hij maakte alsdan vlijtig gebruik van de lessen, zoo op het Kunstgenootschap *Hierdoor tot hooger*, als van den vriend zijns vaders, den bekwamen teekenmeester en schilder C. Bakker. Groote vatbaarheid voor bouw- en doorzigtkunde hebbende, begaf hij zich tot het schilderen van het inwendige van kerken en gebouwen, of van Gothische portalen, waartoe hij de bouwstoffen verzamelde, zoo in de schoonste kerken van zijn vaderland, als in die van Duitschland en België. De voortbrengsels van 's mans ijver en kunst, die men gelegenheid gehad heeft op verschillende tentoonstellingen in ons vaderland te beschouwen, staan bij de liefhebbers goed aangeteekend, vooral wanneer dezelve gestoffeerd zijn door zijn broeder, of wel door den Rotterdamschen schilder W. H. Schmidt.

*LAAR (JAN HENDRIK VAN DE), den 1 Februarij 1807 geboren, werd, even als zijn broeder daar even gemeld, tot het beroep zijns vaders bestemd, en genoot inmiddels mede onderwijs aan het Rotterdamsche Kunstgenootschap en van den Heer C. Bakker. Aangemoedigd door den bijval, die aan enkele zijner voortbrengsels te beurt viel, ontwaakte bij hem meer en meer de lust om zich geheel op de beoefening der kunst toe te leggen; doch het was eerst op twee en twintig jarigen leeftijd dat hij daartoe de toestemming zijns vaders bekwam, waarna hij zich naar Antwerpen begaf en onder de leiding kwam van den Ridder Wappers. Slechts vijftien maanden mogt hij het onderrigt van dezen vermaarden kunstenaar, die zich meer zijn vriend dan zijn meester toonde te zijn, genieten, daar de staatkundige gebeurtenissen van 1830 een langer verblijf in België, voor hem, als Hollander, minder verkieslijk maakten. Alstoen naar zijne geboortestad terug gekeerd, trad hij aldaar in het huwelijk met Mejufvrouw van Wijngaerdt, de zuster des landschapschilders van dien naam, en vestigde zich vervolgens te 's Hage, waar hij tot aan den dood zijner echtgenoote, met welke hij slechts vijf jaren vereenigd mogt zijn, verbleef. Sedert woont de Heer van de Laar te Rotterdam, waar hij eene aanzienlijke plaats onder de kunstenaars heeft ingenomen en zijn werk in hooge achting staat. Wij zagen er vele en belangrijke bijdragen in de kabinetten der liefhebbers, die alle het kenmerk dragen van eene losse en gemakkelijke behandeling en aangenaam van

kleur zijn. Zijne voorstellingen bepalen zich meestal tot het romantische, hoewel de geschiedenis mede door hem behandeld wordt, gelijk hij daarvan eene proeve leverde op de Rotterdamsche tentoonstelling van 1840, in den *Heldendood van Herman de Ruiter.*

Voorts kennen wij van dezen kunstenaar eene voorstelling van *een Pelgrim, die uit het Heilige land terug komt; — Vlugtelingen die zich voor den vijand verbergen; — Alice*, uit den Woodstock van Walter Scott; — bijzonder veel lof verwierf hij zich door eene schilderij van kleinen omvang, welke *een paar Echtelingen* voorstelt, in de rijke kleedij van 1600, *zich ter kerk bevindende om hun kind den Heiligen doop te laten toedienen.*

L' ADMIRAL (Jan) is in 1698 in Normandije geboren, en heeft te Londen onder het opzigt van den kunstschilder en graveur Le Blon het vervaardigen van prentteekeningen met kleuren geleerd. Vervolgens zich te Amsterdam neêrgezet hebbende, heeft hij zich bezig gehouden met het miniatuurschilderen en graveren. Later heeft hij Jac. de Jongh's uitgave van *C. van Manders Levens der Schilders*, van portretten voorzien, die, ofschoon doorgaans in gelijkenis overeenkomende met bekende afbeeldingen, nogtans ruw en oppervlakkig bewerkt zijn. Hij slaagde gelukkiger in zijne prenten en gekleurde prentteekeningen voor de anatomische werken van Ruysch en Albinus. Hij is in 1773 te Amsterdam overleden.

L' ADMIRAL (Jacob) was in 1699 geboren. Hij had zijnen voormelden broeder vergezeld op zijne reizen en hetzelfde kunstbedrijf als hij beoefend; doch hij heeft meer bijzonder zich toegelegd op het naauwkeurig afteekenen en graveren van *Europische vlinders.* M. Houttuin te Amsterdam heeft in 1774, dertig stuks platen van hem uitgegeven, bevattende zeventig veranderingen dier insecten. Jacob L'Admiral was toen reeds vier jaren dood.

LAEN (Dirk Jan van der) werd in 1759 te Zwolle geboren uit een oud aanzienlijk geslacht. Hij was bestemd voor de hoogere letterkundige studiën; doch zijne blakende kunstliefde gaf aanleiding dat hij te Leiden ter opleiding in de teeken- en schilderkunst werd besteld bij Hendrik Meijer, wiens onderwijs hij zich eenen geruimen tijd ten nutte maakte. Voornamentlijk hield hij eerst zich bezig met zoogenaamde *tableaux de genre*, doch begaf zich naderhand tot het landschap. Op onze tentoonstellingen zagen wij verscheiden duin-, bosch- en bergachtige landgezigten van hem, die zeer voldeden. In zijne

geboortestad, waar zijne bepaalde woonplaats was, bekleedde hij verscheiden aanzienlijke posten. Voor de plaatjes van enkele werkjes van zijnen stadgenoot en vriend R. Feith, maakte de Heer van der Laen de teekeningen.

LAER (C. S. VAN) was een zeer geacht beeldhouwer, die in de gemeente St. Willebrord, nabij Antwerpen, in het jaar 1830 overleden is. Hij had den ouderdom bereikt van negen en zeventig jaren en nog kort vóór zijn' dood verschillende kerkversierselen afgewerkt. Het was aan deze soort van kunstwerk dat hij zijne laatste levensjaren uitsluitend had toegewijd.

* LAETHEM (J. ALEX.), te Brussel, beoefent het genreschilderen en heeft op verschillende tentoonstellingen in België gelegenheid gegeven om met zijne vorderingen en de mate van zijn talent bekend te worden. Zoo leverde hij op de Antwerpsche van 1825, *eene Dienstmaagd in hare keuken;* — op de Gentsche van 1826, *Atala's laatste oogenblikken;* — op die te Brussel in 1833, *de weduwe van den Veldwachter;* — en *de Herder;* — te Antwerpen in 1834, *een Militair die zijn hond voor eene herberg laat dansen;* — te Brussel in 1836, *de Ziekenoppasser;* — en *de goede Pastoor.*

* LAFABRIQUE (NICOLAS) kwam in de tweede helft der 17de eeuw te Namen ter wereld. Zijne ouders lust en aanleg voor de schilderkunst in hunnen zoon bespeurende, deden hem al in vroegen leeftijd bij den Naamschen schilder Bouge in de leer. Na zich onder diens leiding de eerste gronden der kunst te hebben eigen gemaakt, nam hij de reis aan naar Rome, alwaar hij in weinig tijds zich zoo ver ontwikkelde, dat zijn penseel hem een onbekrompen middel van bestaan verschafte. Later in het vaderland terug gekeerd, heeft hij zich te Luik gevestigd, waar hij in 1736 ten grave daalde. Lafabrique slaagde bijzonder in het schilderen van vogels en het figuur. Florent le Comte spreekt van twee stukken van hem, als: *het Hoofd van een' vrolijken wijsgeer*, dat door een Parijsch kunstliefhebber voor eene aanzienlijke som gekocht werd; en *eene Figuur met een beker in de hand*, hetwelk in het bezit was van den Koning van Frankrijk.

* LAFFERTÉE (JACOBUS HENRICUS), sedert 1832 onderwijzer in de bouwkunst aan de Koninklijke School voor de Nuttige en Beeldende Kunsten te 's Hertogenbosch, werd aldaar geboren den 3 Januarij 1806. Na de eerste beginsels in het handteekenen en de bouwkunst aan voormelde School te hebben aangeleerd, ging hij in 1825 naar Antwerpen, om aan de Academie aldaar zich verder te bekwamen. Verschillende medailles, zoo hier als in zijne geboorteplaats behaald, getuigden van zijne vorderingen en van den aanleg dien hij voor het door hem gekozen kunstvak had. In 1828 zette hij zich als timmerman en tevens als bouwmeester te 's Hertogenbosch neder, en sedert heeft hij een aantal werken tot stand gebragt en vele bestekken, zoo van huizen voor particulieren, als van kerken en openbare gebouwen vervaardigd. Van de onder zijne leiding daargestelde gebouwen, zijn ons bekend de Roomsch Katholijke kerken te Helvoirt (1838), Udenhout (1840) en die van St. Pieter te 's Bosch (1842); vele andere Godshuizen zijn door hem verbeterd, vergroot en verbouwd. Hij vormde onderscheiden leerlingen, die reeds met vrucht het vak beoefenen.

* LAFONTAINE (PIERRE JOSEPH), zoon van een kleërmaker te Kortrijk, kwam aldaar den 18 Julij 1758 ter wereld. Zijne ouders, die onbemiddeld waren, hadden hun zoon gaarne tot eenig ambacht opgeleid, en het kostte veel moeite om hen er in te doen bewilligen, dat hij zich op zijn geliefkoosd vak toelegde. Zekere kapellaan van Neste, die niet onbedreven in de behandeling van het penseel was, gaf hem het eerste onderrigt en stelde hem in de gelegenheid, om de lessen aan de Teeken-Academie bij te wonen. Later kwam hij onder de leiding van Jean Douelle, een bekwaam schilder van inwendige kerkgezigten, bij wien hij zich in hetzelfde vak oefende, en trok vervolgens tot zijne verdere bekwaming naar Parijs, waar hij sedert gevestigd bleef en in 1782 tot lid van de oude Schilder-Academie benoemd werd. Zijn werk was zeer gezocht en werd menigmaal door de voornaamste schilders van dien tijd, zoo als Tannay, de Marne, Swebach

en Drolling, gestoffeerd. Lafontaine dreef ook den kunsthandel en genoot daarin een algemeen vertrouwen. Hij daalde den 12 Januarij 1835, in zeven en zeventig jarigen ouderdom ten grave, nalatende een aanzienlijk vermogen, dat hij grootendeels met zijnen handel had gewonnen. In Kortrijk zijn drie voortbrengsels van hem aanwezig.

*LAGACHE (MATHILDE), geboren Corr en zuster van den bekenden graveur van dien naam, werd te Brussel in 1814 geboren. Deze dame beoefent met goed gevolg het schilderen van het *genre*, blijkens de proeven die zij daarvan op verschillende tentoonstellingen leverde. Tot hare voornaamste voortbrengsels behooren: *Gringoir en Esmeralda*, tafereel uit het werk van Victor Hugo: *Nôtre Dame de Paris*; — *de Beschutsengel*; — *de H. Maagd onder de Engelen* (*la Vierge aux anges*); — *de Opvoeding der H. Maagd*; — *het vallen der bladeren* (*la chute des feuilles*); — *het Schoone Meisje van Perth*, tafereel uit Walter Scott's roman van dien naam.

LAGEMAN (HENDRIK), te Amsterdam geboren in 1765, werd door Karel Konsé en J. G. Holtzhey in het gebruik van het graveerijzer onderwezen, nadat hij, zich in de teekenkunst geoefend hebbende, besloten had zich op het stempelsnijden tot bestaansmiddel toe te leggen. Hij slaagde daarin derwijze naar wensch, dat de Maatschappij *Felix Meritis* aan hem het vervaardigen opdroeg van haren stempel voor de toegewezen eerepenningen. Den medaillestempel tot gedachtenis van het vijf en twintig jarig bestaan der Maatschappij *tot Nut van 't Algemeen* in 1809, en onderscheidene andere met gelukkig getroffen portretten, heeft men mede te danken aan het talent van dezen kunstenaar, die in het jaar 1816 in zijne geboortestad overleden is. Bij den meer en meer verflaauwenden lust, na de omwenteling van 1795, voor het vervaardigen en verzamelen van gedenkpenningen, vond Lageman geen noemenswaardige aanmoediging, en zijn er dan ook slechts zeer weinige penningen van hem bekend.

*LAIRESSE (RENIER DE) zag omtrent het jaar 1596 te Luik het licht. Veel neiging voor de teeken- en schilderkunst aan den dag leggende, werd hij reeds vroeg bij Jan Taulier besteld, onder wien hij groote vorderingen maakte en al zijne medeleerlingen aldra achter zich liet. Daarna was hij voornemens zich tot zijne verdere ontwikkeling op reis te begeven, doch de liefde stak een spaak in het wiel: hij trad met de dochter van Taulier in den echt. Hierdoor stelde hij het reizen uit het hoofd, bleef in zijne geboorteplaats gevestigd, en werd aldaar later tot eersten schilder benoemd van Ferdinand van Beijeren, Keurvorst van Keulen en Prins-Bisschop van Luik. Men kent van hem: *de Marteldood der elf duizend Maagden*, in het Urselinen-klooster te Luik aanwezig; — *de Marteldood van St. Laurentius*, in het klooster van dienzelfden naam, nabij Luik; — *de Opstanding der dooden*, in hetzelfde klooster; — *het Bezoek van Ste. Elizabeth*, in de kerk der Sarte, bij Huy; — het *plafond* der evengemelde kerk; — verschillende schilderijen die vroeger het Augustijner-klooster van Luik versierden; — *de Dood van Seneca*; — *de Schaking van Helena*; — het *portret van St. Bonaventure*; — *de Marteldood van St. Libertus*. Renier was niet zonder verdiensten en zou het waarschijnlijk ver gebragt hebben, indien hij niet, om in de behoefte van een talrijk gezin te voorzien, genoodzrakt was geweest zich tot een ander kunstvak te begeven, namentlijk het beschilderen van hout in de manier van rooden jaspis en wit marmer. Dit gaf hem druk werk: zoo uit België als uit Frankrijk, vloeiden hem van alle kanten bestellingen toe. Hij werd naar Châlons en Vitri-le-Français ontboden, waar hij zich lang ophield; ten tweedenmale naar laatstgemelde plaats geroepen, kwam hij aldaar in 1667, in omstreeks zeventig jarigen ouderdom, te overlijden. Vier zijner zonen, van welke wij thans zullen spreken, hebben mede het penseel gehanteerd.

*LAIRESSE (ERNEST DE) was de oudste zoon van Renier, en schilderde aanvankelijk in klein bestek, vruchten, bloemen en vogels, waarin hij zoo goed slaagde, dat Maximiliaan Hendrik van Beijeren, Keurvorst van Keulen en Bisschop van Luik, hem in zijn dienst nam en op zijne kosten naar Rome zond, om er zich verder te bekwamen. Na

eene afwezigheid van twee jaren, keerde hij naar Luik terug en ging zich vervolgens te Bonn vestigen, waar hij even als te Rome, in stille afzondering leefde en hoofdzakelijk voor zijn beschermer, Maximiliaan Hendrik van Beijeren, werkzaam was. Hij had het ongeluk, bij het bombardement der stad Bonn, zijne fraaiste voortbrengsels te zien vernietigen. In 1664 schilderde hij onderscheidene stukken voor particulieren te Luik, doch overigens is zijn werk voor het grootste gedeelte in Duitschland gebleven. Hij kwam op veertig jarigen ouderdom te overlijden.

*LAIRESSE (Jacob en Jan de), broeders van den evengemelde, werden van hunne jeugd af aan, door hunnen vader Renier tot de kunst opgeleid. Hun broeder Gerard zijn vaderland verlaten en zich naar Holland begeven hebbende, volgden zij hem derwaarts; zij vestigden zich aldaar en waren er, naar het schijnt, in het begin der 18de eeuw nog in leven. Jacob was een bloemschilder.

LAIRESSE (Gerard de). Deze beroemde historieschilder, mede een zoon van Renier, werd geboren te Luik in het jaar 1640. Hij had de spoedige en gelukkige ontwikkeling van zijnen natuurlijken aanleg aan de lessen van zijn' vader, en verder aan de belangstelling van Bertholet Flemalle te danken. Behalve in de teeken- en schilderkunst, oefende hij zich ook, onder de beste leiding, in talen, geschied- en fabelkunde, en bijzonder ook in de muzijk, die zijne geheele leven door de verlustiging van zijne oogenblikken van rust is gebleven. Op zijn vijftiende jaar begon hij reeds goede portretten te schilderen; terwijl de historiestukken, die hij vervolgens vervaardigde voor de Keurvorsten van Keulen en Brandenburg, zijne verdienste spoedig deden bekend worden. De gemakkelijkheid, met welke hij veel geld won, en de onervarenheid van zijnen jeugdigen leeftijd, werkten te zamen om hem wel eens kwistig mild in zijne uitgaven te doen zijn, en hem tot vermaken te brengen, die veel aantrekkelijks voor zijnen lustigen aard moesten hebben. Hij was gelukkig genoeg nog tijdig in te zien, dat eene geregelde en spaarzame levenswijze beter strekken zou met zijn belang, zijne rust en tevredenheid. Hij huwde, en had van toen af aan voor een huisgezin te zorgen. Het zij dat zijne inkomsten daartoe ontoereikend waren, of dat andere redenen hem noopten, althans hij begaf zich naar 's Bosch, en bevond zich aldaar aanvankelijk in verlegenheid, waartoe de bevalling zijner huisvrouw en eene ziekte, die hem aangetast had, veel toegebragt hadden. In die stad niet kunnende slagen om kunstwerken, die hij gereed had, aan den man te brengen, en niet dan een schraal voordeel vindende in het schilderen van uithangborden en kamerschutten, begaf hij zich naar Utrecht; doch ook aldaar geen bestaan kunnende vinden, werd hij te rade zijn fortuin te Amsterdam te beproeven. Hij zond tot dat einde iemand met een paar schilderijtjes naar den kunstkooper Gerard Uilenburg, die ze dadelijk kocht en hem deed uitnoodigen om zich in die stad te komen vestigen.

Lairesse verlangde niet beter en bevond zich dus reeds spoedig in Uilenburg's schilderkamer, alwaar hem dadelijk een opgespannen doek, verw en penseelen aangeboden werden. Hij zette zich voor den ezel, haalde eene viool van onder zijnen mantel en liet den strijkstok eens helder over de snaren gaan; vervolgens schetste hij eene *Geboorte van den Zaligmaker;* en, na nogmaals gespeeld te hebben, begon hij te schilderen en had denzelfden voormiddag reeds het gelaat voltooid, zoo van het Christuskind als van Maria en Jozef; het overige werd er met gelijke vlugheid aan toegebragt, en spoedig dus was dit proefstukje gereed, dat de verbazing wekte, zoo van Uilenburg, als van de schilders van Pee en de Grebber, die er bij tegenwoordig waren. Een paar maanden bleef hij nog bepaald voor gemelden kunsthandelaar werken; doch hij gaf vervolgens gehoor aan de aanzoeken, die hem van velen toekwamen om ook voor hun eenig werk te vervaardigen. Onnoemelijk is de menigte der kunst- en kabinetstukken, plafonds, behangsels en andere zaalsieraden, die hij in den loop van eenige jaren schilderde. En wanneer men nu nog daarbij voegt het groot getal teekeningen, die hij met de teekenpen en het penseel maakte, benevens den stapel prenten, door d'Argenville op ongeveer 150 stuks begroot, die hij zelf etste, zou men verbaasd moeten staan hoe het leven van een enkel mensch toereikend heeft kunnen zijn om zoo veel wezentlijk schoons in de kunst voort te brengen, indien men niet de zekerheid had van eene vlugheid van hand, die schier alle begrip te boven ging. Descamps heeft in zijne *Vie des peintres* goedgevonden op verscheiden plaatsen Lairesse met de zwartste kleuren en de diepste verachting af te schilderen als een zedeloos mensch, die dagelijks in de verregaandste verkwisting en buitensporigheid leefde, en aan de gevolgen daarvan het verlies van zijn gezigt gelieven toe te schrijven; terwijl nogtans Houbraken, die Descamps doorgaans op den voet volgt, — Houbraken die, zoo als bekend is, niet gewoon was de zwakke zijde der schilders te bewimpelen, Lairesse niet anders te laste legt, dan dat het hem aan spaarzaamheid mangelde; en d'Argenville, die almede er menigmaal behagen in schepte anecdotes van schilders te vertellen, die alles behalve vereerend voor hunne nagedachtenis waren, nogtans niets ten nadeele van Lairesse zegt, dan dat hij *vóór zijn huwelijk* op eenen vrijen voet leefde; doch ook had d'Argenville Lairesse te Amsterdam gekend en sprak derhalve van een tijdgenoot. Wij meenen niet beter te kunnen doen, dan den lasterlijken Descamps te doen veroordeelen door zich zelven. Zie hier welk een lof hij, en met regt, toezwaait aan Lairesse, die ontwijfelbaar niet zulk eene lofspraak zou hebben kunnen verdienen, indien hij inderdaad aan eene *dagelijksche crapuleuse* levenswijze ware verslaafd geweest. «Men geeft Lairesse den vleijenden titel van den Hollandschen Le Poussin, «omdat hij in zijne composities veel van de genie, de bedrevenheid en den schildertrant «van den beroemden Franschen kunstenaar aan den dag legde; doch hij was minder «naauwkeurig in de teekening. Door de kracht van zijnen oorspronkelijken geest, toont «hij zich in zijne werken een verstandige en verlichte geschiedkundige en menigmaal «een verheven dichter. Hij kan gelijk gesteld worden met de bekwaamste kunstenaars, «die de fabelkunde aangewend hebben: hij is geleerd, vindingrijk en altijd zeer begrij- «pelijk in zijne denkbeelden; de hoofdpersonen zijner schilderstukken onderscheiden zich «altijd van de menigte, door den stand, door de houding, door de gemoedsbeweging «die hen kenschetst; men herkent, zonder zich te kunnen vergissen, dadelijk den God «of den held, dien hij voorgesteld heeft. Wanneer de achtergrond van zijn kunstwerk «voorwerpen van bouwkunde vereischte, hij behandelde dezelve meesterlijk, en even «alsof hij bestendig de overblijfselen van Athene en Rome voor zijne oogen had. Zijne «ordonnanties zijn rijk. Ieder voorwerp is naar eisch versierd en bewerkt. Aan de waar- «heid der geschiedenis wordt niet te kort gedaan; hij heeft de belangrijkste oogenblik- «ken weten uit te kippen; hij heeft nooit tegen het costuum gezondigd. Zijne teekening is «veelmaals zeer naauwkeurig. Het is jammer dat men temet schilderijen van hem aantreft, «die minder prachtig (elegant) dan de overige zijn. Hij kende de gemoedsbewegingen

«der menschen grondig; hij wist dezelve meest altijd naar waarheid uit te drukken in «de figuren, die er vatbaar voor waren. Zijn smaak in de schikking der gewaden is «die van de goede Italiaansche meesters: de plooijen zijn breed, eenvoudig en niet «gemanierd; zijn koloriet is goed, waar en gloeijend; een geestige en vaste toets «maakt alles keurig en fraai wat zijn penseel voortbragt. Indien Lairesse niet zulk een «groot schilder was geweest, hij zou als graveur nog meer geschitterd hebben.» Het kan waarlijk niet bevreemden, dat een kunstenaar, die zijnen tijd gedurende vele jaren zoo vlijtig besteed had, als Lairesse gedaan heeft, op vijftig jarigen ouderdom gekomen, de uitwerking zijner bestendige inspanning bespeurde op het afnemen van het werktuig des gezigts; eene ramp, die zoo menigmaal zelfs op vroegeren leeftijd ondervonden wordt door menschen, die nimmer eenige buitengewone dienst van hunne oogen vergden. Dit lot trof den arbeidzamen Lairesse: hij werd in het jaar 1690 volslagen blind. Daarmede echter hield hij niet op, in het belang der kunst werkzaam te blijven. Wekelijks verzamelden zich aan zijne woning eenige liefhebbers, schilders en graveurs, om redevoeringen over de kunst te hooren, die door Lairesse vervaardigd waren. Uit die redevoeringen, verdere opstellen en lessen zijn vervolgens zamengesteld zijne werken over de Teeken- en Schilderkunst, die, met toelichtende platen voorzien, in druk zijn. Nog een en twintig jaren overleefde hij het verlies van zijn gezigt, en stierf in het jaar 1711. De leden van het kunstgenootschap droegen zijn lijk ter ruste naar het Leidsche kerkhof te Amsterdam. Hij liet drie zoons na, van welke twee (ABRAHAM en JAN) de schilderkunst mede beoefend hebben. Het Koninklijk Museum te 's Hage bezit van Lairesse's penseel de *Ontdekking van Achilles door Ulysses;* dat te Amsterdam, 2 *zinnebeeldige voorstellingen* in het graauw, 3 stukken met *Heidensche Goden en Godinnen*, en eene zeer fraaije schilderij, verbeeldende *Seleucus*, *afstand doende van zijne vrouw en schepter aan zijnen zoon Antiochus.* Op Braamcamp's verkooping werden schilderijen van dezen meester verkocht voor *f* 400.00, *f* 565.00 en *f* 600.00, en nog eene andere, verbeeldende *Abraham*, *de drie engelen vergastende voor de deur der tente*, voor *f* 780.00. In het jaar 1777 werd op de verkooping van Randon de Boisset te Parijs, voor eene *Aanbidding der Koningen* 13,001 livres betaald. Voor de teekening met zwart krijt van bovengemelde schilderij der *Vergasting van de Engelen*, werd op de verkooping van Ploos van Amstel *f* 100.00, en voor eene andere in Oost-Indischen inkt, eene *Begraving*, vergezeld met weenende vrouwen en verdere beelden, *f* 275.00 besteed. Zijne meest bekende gravures zijn: *Jozef*, *zich aan zijne broeders kenbaar makende;* — *Marcus Antonius en Cleopatra;* — *een groot Bacchanaal;* — *eene Allegorie ter eere van den Prins van Oranje;* — *Salomo's zalving;* — *de val van David;* — *Jezus op twaalf jarigen leeftijd zijne ouders en Anna over de wijsheid des Eeuwigen Vaders onderhoudende;* — *Endymion*, *in den nacht bij maanlicht door Diana bezocht wordende;* — *de Zielerust*, voorgesteld onder de gedaante eener vrouw, die afkeerig is van de aardsche dingen; — *Jezus de kooplieden uit den tempel drijvende;* — *Dido's offerhande;* — *een slapende Sileen;* — *eene Ste. Theresia;* — *eene groep kinderen die de kunsten en wetenschappen bestuderen;* — *Venus*, *Eneas wakker makende om hem voor den brand van Troje te beveiligen;* — *Holland door de dapperheid en het beleid van den Prins van Oranje gered;* — *Hercules den Hydra en de Harpijen verjagende uit den schoonen tuin*, *dien de Hollanders aan de Kaap de Goede Hoop bezitten;* — *Sophonisbe;* — *Bacchanalen;* — *Mars*, *door Mercurius gewaarschuwd om zich voor Venus te wachten;* — *de vier Jaargetijden;* — *Venus aan Eneas nieuwe wapenen schenkende.* Het zijn vooral de vier eerstgenoemde, die bij de liefhebbers hoog staan aangeteekend.

LA MAIR (...) was een Nijmegenaar van geboorte, uit het voorst der 18de eeuw. Hij schilderde distelplanten en andere kruiden en gewassen tegen heldere achtergronden, en bragt daarbij te pas hagedissen, kapellen, vlinders enz. in den trant van Otto Marcelis.

LAMBERT (Jean) is een schilder geweest, die in 1427 te Luik bloeide.

LAMBERT JACOBSZ. (...) was Doopgezind predikant te Leeuwarden en beoefende de schilderkunst. Hij zou de eerste leermeester van Govert Flink geweest zijn. Sommigen willen, dat hij van Rubens onderwijs in de kunst ontvangen hebbe. Zijn schildertrant werkt deze meening weinig in de hand, ofschoon hij bekwaamheid als historieschilder bezeten heeft. Hij was tijdgenoot van Vondel, die een vers op zijn huwelijk maakte.

* LAMBERT, *de Zoon* (...), is een graveur te Namen, die zich onder anderen op de Brusselsche tentoonstelling van 1833 heeft doen kennen door een gedreven werk, zijnde eene voorstelling van *den Almagtige, het licht van de duisternis scheidende.*

* LAMBERTS (Gerrit), eerste opzigter van 's Rijks Museum te Amsterdam, waar hij den 19 October 1776 geboren werd en als boekhandelaar gevestigd is, heeft zich doen kennen als een verdienstelijk teekenaar van stads- en kerkgezigten, buurtjes, monumenten en gebouwen. Hij oefende zich daarin, in zijne vrije uren, tot zijn vier en dertigste jaar zonder eenige leiding, en ontving vervolgens eenig onderwijs van zijnen vriend Daniël Kerkhoff, onder wien hij zich mede op het teekenen van het landschap toelegde. De Heer Lamberts, die nu en dan ook het penseel gehanteerd en enkele etsen vervaardigd heeft, is mede een ijverig verzamelaar, en heeft sedert 1826 bijeengebragt een Atlas, of wel Verzameling van prenten, teekeningen, portretten en zeldzaamheden, alle betrekkelijk Amsterdam en hare vroegere en latere geschiedenis. Dit belangrijk geheel is gerangschikt naar 's mans berijmde wandelingen door verschillende gedeelten der hoofdstad, welke door hem in onderscheidene Maatschappijen en Genootschappen voorgedragen zijn. Hij is lid van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam.

LAMERS (Johann Herman Joseph) werd te Emmerik geboren den 1 November 1814, doch wordt tot de Hollandsche school gerekend, omdat hij te Amsterdam bepaald gevestigd is, alwaar hij in de kennis der teeken- en schilderkunst is opgeleid door den Heer J. A. Kruseman en aan de Koninklijke Academie, bij welke instelling hem onderscheidene medailles en getuigschriften ten deel vielen. De Heer Lamers is thans zelf een bekwaam portretschilder, van wien wij op onderscheidene tentoonstellingen zeer goed getroffen en breed geschilderde afbeeldsels aantroffen; doch wij zagen van hem ook figuurstukjes, onder anderen op de Amsterdamsche tentoonstelling van 1840 een *Biddende kluizenaar*, en een *jonge Vlaamsche hoenderboer met een fazant.* In 1842 werd aan dezen kunstenaar bij de Maatschappij *Felix Meritis* een zilveren eerepenning toegewezen voor *een geteekend Academiebeeld.*

LAMME (Arie) werd in het Overmaassche, op het dorp 's Heerenjansdam, in het jaar 1748 geboren. Verhuisd met zijne ouders naar Dordrecht en tot kunstoefening geneigd, werd hij als leerling bij Joris Ponse opgenomen. Vlug van bevatting en vlijtig zijnde, was hij in weinige jaren ver genoeg gevorderd, om zoowel sieraad- en behangselwerken, als landschappen voor zaalversiering te schilderen, die blijk van zijn vindingrijk vernuft en vaardig penseel gaven. In zijne oorspronkelijke schilderijen volgde hij den trant van Albert Cuijp, naar wiens kunstwerk hij ook wel eens verdienstelijke kopijen maakte. Lamme was van eene opgeruimde geaardheid, geestig, luimig zelfs; en was dan ook zeer aangenaam in den omgang. Hij mogt slechts den ouderdom van drie en vijftig jaren bereiken.

LAMME (Arnoldus), geboren te Dordrecht, zoon van den kunstschilder Arie Lamme, en broeder van Mevrouw Cornelia Scheffer, geboren Lamme, is sedert vele jaren te Rotterdam gevestigd, en houdt voornamentlijk zich bezig met den kunsthandel en het beheeren van kunstverkoopingen. De hiervan onafscheidelijke bemoeijingen beletten hem veelal de practische oefening der kunst. Vroeger zag men vele teekeningen en schilderijen van hem, bestaande in landschappen, met koeijen en vooral met paarden, schermutselingen van ruiterij en dergelijke, waarin hij den stijl van Dirk Langendijk navolgde. Wij zagen van hem verdienstelijke kopijen van schilderstukken van Cuijp, Braekeleer en anderen.

*LAMME (ARIE JOHANNES), zoon van den evengemelde, werd op den 27 September 1812 te Dordrecht geboren en was aan zijn vader de eerste ontwikkeling van zijn talent verschuldigd, dat later meer bepaaldelijk gerigt en gevormd werd onder de leiding zijner neven, de vermaarde schilders Arie en Henrij Scheffer, te Parijs, in wier atelier hij gedurende het jaar 1829 werkzaam was. De Heer Lamme schildert historiële en huiselijke onderwerpen, doch bij voorkeur is het de oude Hollandsche geschiedenis, of wel de vroegere gewoonten, zeden en gebruiken hier te lande, welke hem de stoffe voor zijne composities opleveren en die hij met veel kennis en in derzelver eigenaardig karakter weet voor te dragen. Het is ten deele aan deze eigenschappen te danken, dat hij in 1836 den gouden eerepenning behaalde, door het Rotterdamsch Kunstgenootschap *Hierdoor tot hooger* uitgeloofd aan dengene, die het gelukkigst slagen zou in de voorstelling van *een Nederlandsch huiselijk tafereel uit het midden der 16de eeuw.* De bekroonde had de waarde van dit onderwerp verhoogd, door aan hetzelve het belangrijke der historie te paren; zijn alstoen gemaakt stuk, voorstellende *Jacob Simonsz. de Rijk, uit de Spaansche gevangenis ontslagen, zijn huisgezin door zijne onverwachte komst verrassende*, vond eene vereerende plaats in de Verzameling van den Heer Valenton te Rotterdam. Verschillende andere Kabinetten, zoo daar ter stede als elders, bezitten mede proeven van zijne bekwaamheden, van welke ons echter alleen bekend zijn: *de Vaderlandsliefde van den Leidschen Burgemeester van der Werff;— eene Wachtkamer uit de 17de eeuw;* en een stukje, bekend onder den naam van *de gemaakte Buit.* — Deze kunstenaar heeft herhaaldelijk België bezocht en een groot deel van Duitschland bereisd. Hij is in zijne geboortestad gevestigd, waar hij mede den kunsthandel uitoefent en gehuwd is met Mejufvrouw Adriana van Geller, eene niet onverdienstelijke beoefenares der teeken- en schilderkunst.

*LAMMENS (JAN). Deze jonge kunstenaar legt zich toe op het schilderen van huiselijke tafereelen, en heeft daarin het onderwijs genoten van de Heeren P. van Hanselaere en F. de Braekeleer. Hij is te Gent woonachtig en zag aldaar den 9 October 1818 het levenslicht. Een zijner voortbrengsels, *het gelukkig Huisgezin* voorstellende, werd in 1839 te Keulen geplaatst. Op de Utrechtsche doorloopende tentoonstelling zagen wij van hem *de Terugkomst van de jagt.*

*LAMPE (JAN BAPTIST), te Gent, beoefent het genreschilderen en heeft, zoo daar ter stede als elders in België, op verschillende tentoonstellingen zijn werk en de mate van zijne ontwikkeling doen kennen. Onder de door hem geleverde voortbrengsels behooren: *de van de markt terug komende Paardenkooper en de Pastoor van Pompone* (Antwerpen 1834); — *de Schermutseling;* — een *Strandgezigt met figuren en beesten* (Gent 1835).

LAMPSON (DOMINICUS) was een inboorling van Brugge, die zich onderscheidde in de dichtkunst en ook als een bekwame schilder vermeld wordt, zonder opgave nogtans van het kunstvak, dat hij beoefend heeft. Hij schreef het leven van Lambert Lombardus, die zijn meester geweest was. Justus Lipsius telde hem onder de sieraden van Vlaanderen. Lampson was in 1532 geboren en trad aanvankelijk in dienst bij den Kardinaal Polus, dien hij naar Engeland volgde. Na den dood diens Prelaats, kwam hij zich in 1558 te Luik vestigen, waar hij achtervolgens de betrekking van geheim-secretaris bij de Bisschoppen Robert de Berg, Gerard van Groesbeek en Ernest van Beijeren vervulde. Hij kwam ter gemelde plaatse in 1599 te overlijden. De posten die hij vervulde, in aanmerking nemende, is het waarschijnlijk dat hij de schilderkunst meer tot uitspanning, dan als bestaanmiddel beoefend heeft.

LAMSVELD (JAN) behoort onder de plaatsnijders, die boekplaten, ook voor van der Marck's Bijbel, vervaardigd hebben. Men vindt eenige door hem geteekende en gegraveerde prentjes in een boekje, getiteld: *Gebouwen, Gezigten en Oudheden der stad Amsterdam*, Haarlem 1736.

LAMSWEERDE (SIMON ANTONIE VAN) was een teekenaar en plaatëtser, die in de 17de eeuw geleefd heeft. Hij werd omtrent het jaar 1630 te Utrecht geboren. Er bestaan van dezen meester onderscheidene portretten, die in de manier van Jonas Suiderhoef gegraveerd zijn.

* LAMIJ (E. E.) is, volgens den *Dictionnaire des hommes de lettres etc. de la Belgique*, Bruxelles 1837, een schilder te Brussel, van wien men onder anderen de navolgende voorstellingen kent, als: *de Minnarijen van den Stroomgod Meles en de Nimf Crithëis; — een met klimop bekroonde Jongeling; — Daphné en Milo* (Brussel 1830).

LANCELOT BLONDEEL. Deze schilder werd in 1495 te Brugge geboren. Hij was in zijne jeugd metselaar geweest en had, terwijl hij dat handwerk uitoefende, veel vermaak in het maken van bouwkunstige teekeningen, totdat hij eindelijk genoeg bekwaamheden verkregen had, om van het schilderen van zoodanige onderwerpen zijn beroep te maken. Ook stelde hij dikwijls bouwvallen en in brand staande steden voor. Hij overleed in 1560 in zijne geboorteplaats. Twee zijner schilderijen hadden tot blazoenen gediend van de Rederijkkamer, en werden in 1699 aan de toenmalige Academie te Brugge ten geschenk gegeven, doch zijn in den brand van 1755 vernield geworden. In de St. Jacobs kerk ziet men van hem nog eene schilderij, voorstellende den *Marteldood van de Heiligen Cosmus en Damiaan.* Zijne dochter huwde met Pieter Poerbus. Hij heeft ook gegraveerd. Onder andere fraaije houtsneêprenten, meerendeels groote beelden, bestaan er van hem 8 stuks met dansende boeren, die goed geteekend zijn. Blondeel verkoos tot monogram op zijne kunstwerken een truweel, duidende op zijn vroeger bedrijf van metselaar.

LANCKAMP. Van dezen beeldhouwer vindt men vermeld, dat hij bijzonder bedreven was in het snijden van loofwerk en versierselen. Hij leefde in het begin der 18de eeuw.

* LANDTSHEER (JAN BAPTIST DE), genreschilder te Brussel, waar ter plaatse hij ook geboren werd, leverde op verschillende tentoonstellingen in België voortbrengsels van zijn penseel. Van de talrijke door dezen kunstenaar vervaardigde schilderijen, zijn, volgens den *Dictionnaire des hommes de lettres etc. de la Belgique*, Bruxelles 1837, de navolgende aan te merken als tot de merkwaardigste te behooren: *Tancred, na zijne verwonding door Herminia verbonden wordende*, eene episode uit het Verlost Jeruzalem (Brussel 1830); — *eene Italiaansche familie, de genezing van een kind van de H. Maagd afsmeekende; — de eerste Hoogtijdhouding* (Brussel 1833); — *de plegtige komst van een landelijk Pastoor in zijne nieuwe gemeente* (Antwerpen 1834); — *tafereel uit de opera le Rossignol* (Gent 1835); — *de kermisvreugd te Dieghem* (Brussel 1836).

* LANGE (J. DE) was een verdienstelijk portretschilder, die in het begin der 18de eeuw bloeide. Onder de familieportretten, bij den Hoog WelGeb. Heer J. J. Nahuijs,

te Utrecht, aanwezig, bevindt zich een door dezen kunstenaar vervaardigd vrouwenportret, levensgrootte en in een bevalligen stijl geordonneerd en geschilderd.

LANGE (Johannes Philippus), wiens vader ambtenaar was aan het Departement van Oorlog te 's Gravenhage, werd geboren te Amsterdam den **24** September **1810**, en had tot leermeester den verdienstelijken graveur Philip Velijn, die naderhand huwde met zijns vaders weduwe. Het kunstwerk van den Heer Lange duidt genoeg aan, dat hij in de school eens voortreffelijken kunstenaars is opgekweekt, en dat hij nog steeds oordeelkundig blijft voortgaan de goede modellen in de graveerkunst van vroegeren en lateren tijd te bestuderen. Wanneer men het oog laat gaan over de platen, zoo vroeger en later door hem geleverd in den *Nederlandschen Muzen-Almanak* en andere jaarboekjes, naar de teekeningen van de Heeren N. Pieneman, Schelfhout en anderen, als verder over afzonderlijk door hem vervaardigde koper- en staalplaten, bespeurt men de voortgaande ontwikkeling en vorming van zijn veelbelovend talent. Onder zijne beste graveerwerken meenen wij te mogen tellen de groote *Portretten van Z. M. Koning Willem I*, en *den Generaal Baron Chassé*, en verder ook in kleiner formaat die van *Professor N. G. van Kampen*, *den Admiraal Kinsbergen*, ten voeten uit, en laatstelijk, het *Portret van den Hoogleeraar J. H. van der Palm.* Thans (het laatst van **1842**) houdt hij zich bezig met een groot portret op koper van den Heer *Ravekes*, en met een kleiner van den Heer *M. C. van Hall* op staal, die beiden, naar het zich laat aanzien, mede tot zijne beste voortbrengsels zullen behooren. De Heer Lange legt zich ook bijzonder dáárop toe, om niet alleen een aangenamen en schilderachtigen toon en gloed aan zijn kunstwerk te geven en het karakteristieke van elken meester, dien hij navolgt, uit te drukken, maar ook het eigenaardige van de onderscheiden stoffelijke voorwerpen kunstig en naar eisch voor te stellen. Teregt rekent men hem onder de voornaamste Hollandsche kunstgraveurs van den tegenwoordigen tijd; en er is geen twijfel aan, of de Heer Lange, naar verdienste aangemoedigd wordende, zal het nog aanmerkelijk verder brengen in deze zoo schoone als moeijelijke kunst. Hij is lid van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam.

LANGENDIJK (Dirk). Deze verdienstelijke en tot hiertoe bij ons nog onovertroffen teekenaar, werd te Rotterdam geboren in het jaar **1748**. Hij had tot onderwijzer gehad den sieraad- en rijtuigschilder D. A. Bisschop, die eer van zijne opkweeking gehad heeft, doch dien hij al spoedig op de kunstbaan verre achter zich liet. Het geliefkoosde

vak, waartoe Langendijk zich al dadelijk bepaalde, waren voorstellingen van oorlogstooneelen en voorvallen, die daarmede meer of min in verband stonden. Legerkampen, transporten, marschen, bestormingen, schermutselingen, rooverijen, brandstichtingen, het springen van kruidwagens en bommen, kapitale veldslagen en wat dies meer zij, teekende hij op eene zoo verwonderlijk kunstige en natuurlijke wijze, dat hij den toeschouwer als bij dergelijke gebeurtenissen zelven verplaatste en hem wegsleepte door het vuur zijner verbeelding en de kracht en waarheid der uitdrukking. Rijk in het ordonneren, treffend in zijne effecten, naauwkeurig in het teekenen zelfs van de zwaarste posities van paarden en krijgsvolk in het heetst van het vuur, onnavolgbaar meesterlijk in zijne geestige pen- en penseelsbehandeling, heeft al het teekenwerk van Langendijk

een zoo kunstig karakter, dat het door de bedrevenste hand niet naar eisch te copiëren wezen zou. Vooral ziet men hem in zijne kracht in composities met niet te kloeke stof faadje. Doch ook in grootere figuren is de meesterhand kennelijk, zoo als in den *Slag van Nieuwpoort* en de *Onderneming op Chattam*, die M. de Sallieth zoo breed en voortreffelijk in het koper gebragt heeft. In schilderwerk slaagde hij minder; niettegenstaande er van hem gevechten en andere kabinetstukjes met paarden voorkomen, die plaats in de verzameling der liefhebbers verdienen. Zijne teekeningen, die meestal met spijkerinkt omgetrokken en met Oost-Indischen inkt afgewerkt zijn, komen weinig voor en worden ten deele nog bewaard in de verzamelingen van Rotterdamsche kunstminnaren. Een stel van 48 stuks keurige teekeningen van Langendijk, krijgstooneelen voorstellende, bevinden zich in de beroemde kunstverzameling van Teijler's stichting te Haarlem. Hij heeft enkele kleine prentjes geëtst; in een derzelve was hem Hendrik Kobell Jr. behulpzaam. De uitmuntende kunstenaar was ongelukkig gehuwd, en te weinig zielskracht bezittende om zich mannelijk boven zijn noodlot te verheffen, zocht hij somtijds wel eens troost in verdoovende middelen, die beklaaglijk waren. Hij is te Rotterdam overleden in het jaar 1805.

*LANGENDIJK (Jan Antonie) was de zoon van Dirk, en werd in 1780 te Rotterdam geboren. Na zich eenigen tijd onder zijnen vader in het teekenen geoefend te hebben, maakte hij in jeugdigen leeftijd eene reis naar St. Domingo, en heeft zich, bij zijne terugkomst in het vaderland, achtervolgens te Rotterdam, Amsterdam, Brussel en 's Gravenhage opgehouden, waarna hij zich voor goed te Amsterdam scheen gevestigd te hebben, toen hij aldaar in 1818 overleed. Hij werkte geheel in den trant van zijn

vader; en behalve vele teekeningen, zoo in kleuren als in Oost-Indischen inkt, heeft hij ook belangrijke etsen geleverd.

LANGEVELT (Rutger van) werd in 1635 te Nijmegen geboren. Hij was een geleerde, en bedreven in de schilder-, bouw- en doorzigtkunde. De onderwerpen die hij maalde, waren meest van historiëlen aard, ofschoon er ook kerkstukken van hem bekend zijn. De Keurvorst van Brandenburg huldigde zijne verdienste door hem aan te stellen tot hofschilder, architect en mathematicus te Berlijn. In die betrekking onderwees hij de vorstelijke kinderen, en het bestuur der Schilder-Academie daar ter stede werd insgelijks aan hem opgedragen. Langevelt heeft ook over de huis- en krijgsbouwkunde geschreven, en is te Berlijn overleden in 1695. Zijne weduwe, tot een deftig Geldersch geslacht behoorende, heeft hem een prachtig gedenkteeken doen oprigten.

* LANGHE (A. J. de) is een portretschilder te Brussel, die in de laatste jaren op verschillende tentoonstellingen in België proeven van een meer en meer ontwikkelend talent geleverd heeft. Zijne portretten zijn vooral opmerkelijk door de gelijkenis, die hij in dezelve weet te bewaren. Als een zijner beste voortbrengsels noemt men de afbeelding van den vermaarden toonkunstenaar de Beriot.

LANKHORST (...). Van dezen beeldhouwer treft men in Kunstverzamelingen beeldwerk aan in ivoor.

*LANKRINK (Prosper Henricus). Deze Vlaamsche schilder, die omstreeks het jaar 1628 ter wereld kwam, was een kweekeling van de Antwerpsche Academie en heeft het tot eene niet onaanzienlijke hoogte in de kunst gebragt. Zijne ouders verloren hebbende, begaf hij zich naar Engeland en is daar tot aan zijn' dood, in 1692, gevestigd gebleven. Zijne landschappen zijn goed van compositie, fraai van koloriet en harmonieus; dezelve hebben meestal woeste natuurtafereelen ten onderwerp, en de figuren, waarmede zij gestoffeerd zijn, zijn eigenaardig geplaatst en geteekend in de manier van Titiaan. De gronden, landschappen, bloemen, ornamenten en draperiën van Pieter Lelij's beste stukken zijn door Lankrink geschilderd.

* LANNÉE DE BETRANCOURT (Louis Philippe de) werd in Brugge geboren, en is de zoon van eene uitgeweken Fransche familie, die zich aldaar in het laatst der 18de eeuw was komen nederzetten. Hij genoot zijne opleiding in het bouwkunstig teekenen aan de Koninklijke Academie zijner geboorteplaats en zette zijne studiën vervolgens aan de Parijsche Academie voort. In 1816 als ambtenaar bij den Waterstaat geplaatst, kwam hij in die betrekking ten jare 1823 naar Zeeland, als wanneer hij zich te Goes vestigde, waar hij later 's Rijks dienst verliet en achtervolgens tot Stads-architect en onderwijzer in de meet-, bouw-, teeken en doorzigtkunde aan de Stads-Teeken-Academie benoemd werd. Sedert heeft deze kunstenaar zich door een aantal bouwkundige ontwerpen en teekeningen, meestal bestaande in plattegronden en opstanden van paleizen, kerken en buitenplaatsen, bekend gemaakt, waarvan vele door hem aan Duitsche en Fransche liefhebbers geplaatst zijn, terwijl een vier en twintigtal derzelve, de vrucht van jaren arbeids, door eenen in Amerika gevestigden Engelschman werd aangekocht, die er den kunstenaar slechts 120 ponden sterlings, of 1440 gulden Hollands, voor betaalde. Ook heeft hij verdienstelijke en uitvoerig behandelde teekeningen in sapverw, voorwerpen uit de natuurlijke historie, als katten, vogels en vruchten voorstellende, vervaardigd, gelijk mede een groot aantal fraaije copijen met de pen, van beroemde oude schilderijen, welke laatste meestal aan Engelschen geplaatst zijn. Verschillende werken werden door den Heer de Lannée als bouwmeester tot stand gebragt, en voorts heeft hij zich als zoodanig bekend gemaakt door zijne bijzondere constructiën van daken en dakstoelen. Hij is lid van de Koninklijke Academie te Kortrijk.

* LANTING (Kleis) oefende het beroep van zilversmid te Amsterdam uit, en heeft zich een welverdienden naam gemaakt door zijne bekwaamheid in het drijven in zilver, welk vak hij op afbeeldingen van beroemde vaderlandsche mannen toepaste. Reeds

had hij een aantal, straks te vermelden, kunstwerken voortgebragt, toen hij in de kracht des levens, op den 15 Junij 1827, ter genoemde plaatse overleed. Hij was geboren te Harlingen, den 17 November 1783, legde zich van jongs af toe op het goud- en zilversmeden, en kwam zich omstreeks het jaar 1800 te Amsterdam vestigen, waar hij omtrent den jare 1816, op aanraden van eenige kunstvrienden, het drijven in zilver bij de hand vatte, zoo van onderscheiden historiële stukken, kerk- en andere sieraden, als van afbeeldingen van beroemde vaderlandsche mannen. Onder de geschiedkundige werken verdient, als het voornaamste, vermeld te worden, dat op *het moedig gedrag van den Prins van Oranje bij Quatre-Bras*, naar de schilderij van den Heer M. J. van Bree; hetzelve berust in het kabinet van de Heeren Geelhand, te Antwerpen; en voorts *Prins Frederik Hendrik te paard*, naar eene schilderij, aan A. van Dijck toegeschreven en weleer behoord hebbende aan den Heer L. B. Coclers, te Amsterdam. Dit is een der beste voortbrengsels dezes kunstenaars. Verder vervaardigde Lanting onderscheidene Heilige Familiën, beeldwerk, tafel- en kerkversierselen. Van de door hem gemaakte beelden van voorname mannen, vinden wij de navolgende vermeld, als van: *H. Boerhaave*, *Jer. de Bosch*, *C. van Bijnckershoek*, *J. Cats*, *J. Evertsen*, *P. Camper*, *P. Czn. Hooft*, *D. van Hoogstraaten*, *S. van Hoogstraaten*, *G. Japiks*, *J. M. Kemper*, *J. H. van Kinsbergen*, *P. Nieuwland*, *P. P. Rubens*, *R. J. Schimmelpenninck*, *S. van Slingelandt*, *S. Stevin*, *J. en C. de Witt.*

LAQUY (Willem Joseph) werd in 1738 te Bruel, tusschen Keulen en Bonn, geboren. Reeds eenigermate in de schilderkunst bedreven, had hij zich naar Amsterdam begeven, en werkte vervolgens in de behangselfabriek van Remmers. Met dezen in onmin geraakt, vond hij protectie bij den Heer Braamcamp, en in diens uitmuntend kunstkabinet een vruchtbaar veld van studie. Hij vervaardigde teekeningen naar verscheidene schilderijen van voorname meesters uit hetzelve. Dagelijks beduidende vorderingen makende en zijnen smaak naar de heerlijke voorbeelden der ouden, naar de mate zijner kracht verbeterende, werd hij een schilder van binnenhuizen, die voor den tijd, in welken hij leefde, zeer verdienstelijk heeten mogten en gretiglijk gezocht werden. In 1769 werd hem door de Stads-Teeken-Academie te Amsterdam de gouden eereprijs toegewezen. Zijne gezelschapsstukken zijn meest uit den deftigen stand genomen, en vrolijk en aangenaam van toon, maar te weinig zedig van kleur en ook niet met genoegzame vlijt naar het leven bewerkt. Hetzelfde kan van zijne teekeningen gezegd worden, die, even als zijne schilderijen, dikwijls in verkoopingen voorkomen. Zijn schilderwerk vindt nog bestendig koopers, voornamentlijk echter voor zaalsieraad. Op de in 1823 te Amsterdam gehouden kunstverkooping van Meijnts, werd een *Binnenhuisje* van hem voor *f* 220.00 verkocht. Hij is te Kleef overleden in het jaar 1798.

*LAROON (Marcellus), in 1653 te 's Hage geboren, werd aanvankelijk door zijnen vader in het schilderen onderwezen, dien hij vervolgens naar Engeland vergezelde, waar hij eerst onder La Zoon, een portretschilder, en later bij Flechière geplaatst werd; de meeste vorderingen had hij evenwel aan eigen ijver te danken. Daar hij naarstig naar de natuur gestudeerd had en dezelve geheel volgde, had hij eene eigendommelijke manier van werken. Zijne teekening was naauwkeurig en geen zijner tijdgenooten evenaarde hem in het schilderen van draperiën, om welke reden hij door Kneller voor het bekleeden van deszelfs portretten gebruikt werd. Laroon had eene bijzondere bekwaamheid, om de verschillende manier der groote meesters na te volgen. Zijne etsen zijn in den trant van Ostade. Hij is in 1705 te Londen overleden.

LA RUE, dien men ook wel VERSTRATEN noemt, was een teekenaar van land- en stadsgezigten in Holland, die bij de liefhebbers bekend zijn.

*LAST (Carel Cristiaan Antonij), te 's Hage, heeft zich niet onvoordeelig bekend gemaakt als steenteekenaar, zoo door eenige platen, welke voorkomen in het door de Heeren Desguerrois en comp. te Amsterdam uitgegeven werk, *het Koninklijk Museum*,

als door een aantal beestenstudiën naar van der Does, Beeldemaker en anderen, en door verschillende illustratiën, vignetten enz. De Heer Last beoefent mede, hoewel meer tot uitspanning, het schilderen in olieverw, kiezende hij zich daartoe meestal binnenhuizen met figuren tot onderwerp. Hij werd te Amsterdam, den 11 December 1810 geboren en is een kweekeling van de Koninklijke Academie aldaar.

LASTMAN (Pieter), leerling van Cornelis van Haarlem, bezocht Italië en vormde daar verder zijnen smaak naar de antieken en andere groote voorbeelden in de kunst. Zijne ordonnanties waren doorgaans beeldenrijk en de stoffaadje oordeelkundig gegroepeerd. Het naakt teekende hij naauwkeurig en zijne draperiën waren welgeschikt; in het koloriet muntte hij niet uit, en het ontbrak hem veelal ook aan bevalligheid; doch in het costuum was hij gestreng getrouw aan de waarheid. De onsterfelijke dichter Joost van den Vondel maakte een bijschrift op zijn door de Keijzer geschilderd portret, en nog een gedicht aan den Heer Jan Six, tot lof van eene door Lastman vervaardigde *Offerstaatsie van Listeren.* Lastman is de leermeester van den grooten Rembrandt en den verdienstelijken Jan Livens geweest, en heeft enkele prentjes geëtst, die zeldzaam zijn. Zie *P. IJver's Supplement tot Rembrandts etswerken.* Hij is in 1649 te Haarlem overleden, nalatende een zoon, Nicolaas, die zich dikwerf *Nicolaas Petri*, dat is Petruszoon noemde. Hij was mede schilder en graveur en heeft te Haarlem gewoond, hebbende hij in het schilderen onderwijs genoten van Jan Pinas, wiens trant hij volgde; het graveren leerde hij waarschijnlijk van Saenredam.

LATER (Jacob de) heeft als graveur medegewerkt aan Hoet's bijbelplaten. Ook heeft hij naar G. Rademaker gegraveerd.

LATOMBE (...) werd in 1616 te Amsterdam geboren. Hij bragt eenigen tijd te Rome door, en was een bekwaam schilder van gezelschapsstukken en Italiaansche gezigten met bergwerken, grotten, grafsteden en gebouwen. Na een geruimen tijd weder terug gekomen te zijn, is hij in 1676 in zijne geboortestad overleden.

LAURENT (...) is een Luiksch glasschilder geweest, die omtrent het laatst der 15de eeuw leefde en een tijdgenoot was van den glasschilder Jan de Werth.

*LAURENT (Pieter Joseph). Deze uitstekende Vlaamsche bouwmeester en werktuigkundige kwam in 1715 ter wereld. Reeds vroeg gaf hij blijken van bijzonderen aanleg en ontwikkeling, daar hij reeds op zijn achtste jaar een waterbouwkundig werktuig vervaardigde. Op zijn een en twintigste jaar werd hij met het oppertoezigt over onderscheiden publieke werken belast, en werd hem mede het bestuur over de kanalen in de Nederlanden opgedragen. Later nam hij, op aanzoek van Lodewijk XV, het toezigt over de publieke wegen in Frankrijk op zich, en bragt daarin vele verbeteringen tot stand. Hij herstelde en verfraaide de paleizen van Versailles, Trianon en Marli, en is in 1773 in Frankrijk overleden.

*LAURENTY (Remacle Joseph), den 14 Januarij 1766 te Verviers geboren, heeft vele teekeningen, zoo in waterverw als in krijt vervaardigd en moet zeer bedreven zijn geweest in het teekenen met de pen van portretten en landschappen, zoodat zij de fraaiste gravuren nabij kwamen. In 1793 kwam Laurenty naar Holland, hield zich eenigen tijd te Amsterdam op en stak vervolgens naar Londen over, waar hij twee jaren verbleef, gedurende welke hij les gaf in het teekenen en verschillende portretten vervaardigde. Sedert vestigde hij zich, na een kort verblijf in de stad zijner geboorte, voor goed te Parijs, en daalde aldaar in December 1834 ten grave.

LAURI (Balthazar). Van dezen schilder zijn geene andere bijzonderheden bekend, dan dat hij omtrent het jaar 1570 te Antwerpen het levenslicht ontving, en zich reeds in jeugdigen leeftijd naar Rome begaf, waar hij onder de leiding van Paul Bril kwam en een bekwaam landschapschilder werd.

*LAUTERS (Paul). Deze bekwame teekenaar en graveur kwam den 16 Julij 1806 te Brussel ter wereld. Het eerste onderwijs in de kunst ontving hij op zijn veertiende

jaar van den Heer Malaise, secretaris der Teeken- en Schilder-Academie te Brussel, en daarna volgde hij gedurende drie jaren de lessen bij die instelling, waar hij zich door zijne groote vorderingen en bijzonderen aanleg voor de teekenkunst onderscheidde. In 1823 verbond hij zich als teekenaar aan de steendrukkerij van den Heer Goubau, en werkte aldaar onder anderen aan de platen voor de *Voyage à Constantinople*; doch daar deze betrekking verre was van hem een onafhankelijk bestaan te bezorgen en hem weinig vooruitzigten aanbood, liet hij dezelve weldra varen. Hoewel niet bepaald eene letterkundige opleiding ontvangen hebbende, was hij echter verschillende levende talen magtig en niet onbedreven in de geschiedenis, aardrijkskunde en muzijk. Deze talenten willende benuttigen, werd hij onderwijzer en bekwam als zoodanig eene betrekking aan een der eerste kostscholen te Brussel. Doch deze werkkring strookte geenszins met zijne neiging, en weldra keerde hij tot de beoefening der teekenkunst terug, waaraan hij sedert al de oogenblikken van zijn werkzaam leven gewijd heeft. Zijne steenteekeningen en etsen, maar vooral zijne fraaije sepia's en aquarellen, versieren de portefeuilles der eerste liefhebbers, zoo in België als in Frankrijk en Engeland. De lijst van zijn kunstwerk is te uitgebreid om hier te worden opgenomen. Tot zijne meest geachte steendrukken behooren 12 platen in 4°., *Brussel en hare omstreken* voorstellende, alsmede 26 platen in folio, onder den titel van *de Boorden der Saône*, beide te Parijs uitgegeven. Voorts de platen van de *Fastes militaires Belges*, in 1835—1836 in 4 groot 8°. deelen te Brussel in het licht verschenen, alsmede de lithographiën, voorkomende in de *Voyage pittoresque aux bords de la Meuse*. Thans legt deze kunstenaar zich ook op het schilderen toe, en leverde daarvan onder anderen eene proeve op de Kortrijksche tentoonstelling van 1841, waar hij een *Gezigt uit de omstreken van Weert* inzond. De Heer Lauters is sedert 1833 corresponderend lid van de Koninklijke Maatschappij van Schoone Kunsten en Letteren te Gent, en werd bij de oprigting der Koninklijke graveerschool te Brussel, tot Professor in de teekenkunst bij die instelling benoemd.

* LAUWERS (Nicolaas). Deze teekenaar en plaatsnijder kwam omtrent het jaar 1620 te Leuze ter wereld en heeft zich te Antwerpen opgehouden, waar hij tegen de bekwaamste graveurs van Rubens opwerkte. Men wil, dat hij het kunstonderwijs van Paul Pontius ontving, wiens stijl hij niet ongelukkig navolgde, zonder echter aan het geheel die groote effecten te kunnen geven, welke dezen meester zoo bijzonder deden onderscheiden. Hij heeft naar verschillende groote Vlaamsche meesters gewerkt, als Rubens, van Dijck, Jordaans; de prenten, die hij naar den eerstgenoemde vervaardigde, worden echter voor de beste gehouden. Zijn broeder Koenraad werd drie jaren na hem geboren en was mede een teekenaar en plaatsnijder, als hoedanig hij met Nicolaas te Antwerpen is gevestigd geweest en aldaar naar Vlaamsche meesters gewerkt heeft.

LAUWERS (Jacobus Johannes), zoon van Gerard Lauwers, meester kuiper, werd te Brugge geboren in 1753. Hij leerde teekenen aan de Academie en gaf de beste hoop. Al spoedig kreeg hij den reislust in het hoofd; maar de benoodigde middelen ontbrekende, kwam hij op den inval om met een zijner kameraden in pelgrimsgewaad den weg in te slaan naar Italië. Men bevat ligt, dat zij onderweg veel te lijden hadden en in eenen deerniswaardigen toestand te Rome aankwamen. Zij wendden zich tot den historieschilder Suvée, aan wien zij eenen brief van aanbeveling van Professor Paul de Cock mede bragten. Suvée en de Muijnck kwamen hen zooveel mogelijk te hulp, en plaatsten hen bij een dier schilders, welke fabriekmatig portretten van den Paus en de Kardinalen voor de buitenluí maken. Dit gaf hun brood, maar tevens eene ondragelijke verveling. Eens rond gekeken hebbende in de hoofdstad der Christenheid, vervolgden zij hunne reis naar Parijs. Hier had Lauwers het ongeluk van zijnen reismakker te verliezen, hetgeen hem zeer smartelijk viel. Het toeval deed hem een rijken Hollander ontmoeten, die behagen vond in zijn talent en hem mede nam naar Amsterdam. Lauwers schilderde landschap-

pen, maar meest evenwel binnenhuizen. Hij werd dadelijk te werk gesteld aan het copiëren van schilderijen van Dou en anderen; ook schilderde hij eigen ordonnanties. Hij huwde met een Amsterdamsch meisje, Maria de Freij genaamd; zette met ijver en inspanning van krachten zijnen kunstarbeid voort, en stierf aan eene slepende ziekte in het jaar 1800 te Amsterdam. Hij was leermeester geweest van zijnen broeder en zuster Johannes en Anna de Freij; de eerste een bekwaam graveur; de laatste eene uitmuntende teekenares. Op de verkooping van Gildemeester was eene schilderij van Lauwers, zijnde een *Binnenhuis;* zij werd voor *f* 300.00 verkocht; en op die van Kops eene sapverwteekening, die *f* 50.00 gold.

LA VECQ (JACOB) werd omtrent het jaar 1624 te Dordrecht geboren. Hij had Rembrandt tot leermeester gehad, en volgde diens manier met goed gevolg na; naderhand evenwel kwam hem voor zijne portretten de schildertrant van de Baan verkieslijker (misschien ook gemakkelijker) voor. Te voren had hij ook aan geschiedkundige onderwerpen zijne krachten beproefd; maar op zijne reis in Frankrijk vele gelegenheden vindende om zijn voordeel te doen met het portretteren, had hij zich daartoe vervolgens blijven bepalen. Hij was in 1655 te Dordrecht in het schildersgild getreden, en is ook in die stad gestorven in het jaar 1674.

LEBLON (CHISTOFFEL) was een Duitscher, die, naar men meent, omtrent het jaar 1670 geboren werd. In 1696 of 1697 bevond hij zich te Rome met den Graaf van Martinits, in wiens dienst hij stond als kunstschilder. Hij maakte te dier stede kennis met Bonaventuur van Overbeek, die hem meê troonde naar Amsterdam, alwaar hij vele jaren gewoond en vele aanzienlijken geportretteerd heeft. Zijn voornaamste kunstwerk bestond in miniatuurportretten, die fraai en gewild waren. Naderhand begon hij het olieverwschilderen, en vervaardigde ook kabinetstukjes met figuren. Van eenen vindingrijken aard zijnde, beproefde hij het nadrukken van schilderijen. Dit gelukte hem in die mate, dat hem voor zulke gedrukte schilderijen tot *f* 300.00 en *f* 400.00 betaald werden. Nadat hij in 1715 zijne vrouw verloren had, zette hij zich in den Haag neder, en beproefde daar, zoo als later ook te Parijs, het tot stand brengen van eene compagnieschap, om dit schilderijdrukken in het groot te bewerkstelligen; doch hij kon geene deelnemers vinden. Dit lukte hem vervolgens te Londen; een aanzienlijk kapitaal werd bijeengebragt, en de werkzaamheid aangevangen; maar de uitslag was bedroevend: de participanten ondervonden geduchte verliezen. Naderhand heeft hij te Londen nog door middel van associatie eene tapijtfabriek tot stand gebragt, die een even ongunstig einde nam. In 1732 kwam Leblon met een berooid hoofd en dito beurs in den Haag terug; ontving eenigen onderstand en vertrok naar Parijs. Sedert heeft men niets meer van hem vernomen.

* LECLERCQ (JULIEN), medailleur te Brussel, werd te Gent geboren. De navolgende stempels zijn onder anderen door hem gesneden: die *op het Concordaat*, met de beeldtenis van Leo XII; — die met de beeldtenis van den Regent van België, Surlet de Choquier; — die van den Heer Lubin; — die ter gedachtenis van den kanunnik Triest en van den Heer van Hulthem, enz. Op de Brusselsche tentoonstelling van 1836 werden onderscheidene medailles door dezen nog jeugdigen stempelsnijder ingezonden, die hem den bronzen eerepenning deden verwerven.

* LECOCQ (...) is een jong Belgisch genreschilder, die onder anderen op de Brusselsche tentoonstelling van 1836 een voortbrengsel van zijn penseel leverde, *eene Bedelaarsfamilie* voorstellende, hetwelk, naar het oordeel van bevoegden, bijzonder veel aanleg verraadde.

LEDE (MAXIMILIAAN LODEWIJK VAN) werd te Brugge geboren den 18 Februarij 1759. Zich eerst geoefend hebbende in de beginselen der teekenkunde aan de Academie, werkte hij gedurende zes jaren onder het opzigt van den beeldhouwer Lodewijk Lessuwe, bij wien hij weinig meer leerde, dan het werktuigelijk gedeelte der kunst. Vervolgens werd hij leerling van Pieter Pepers, wiens lessen en voorbeelden hij in drie jaren tijds

derwijze benuttigde, dat hij een opmerkelijken graad van bekwaamheid in dat vak verkregen had. In 1781 vertrok hij naar Parijs, en bij het beschouwen der schoone modellen, die hij daar aantrof, kreeg hij de volste overtuiging dat men, om in de beeldhouwkunst te slagen, de teekenkunst grondig verstaan moet. Suvée werd daarin zijn leidsman; terwijl hij wijders nog twee jaren zich oefende in de werkplaats van Monot, beeldhouwer des Konings. Het was onder het opzigt van dien meester, dat van Lede de borstbeelden van *Frederik*, *Erfprins van Pruissen*, en van den *Hertog van Angoulême*, uit marmer vervaardigde. Later genoot hij nog het onderwijs van Gonoij, insgelijks beeldhouwer des Konings en Professor der Koninklijke Academie, en beitelde nog verscheiden andere kunststukken, onder anderen een *Standbeeld* van 9 voeten hoog, in iedere hand een fakkel houdende, en staande op de teenen van den voet, als gereed hemelwaarts te stijgen. Dit beeld werd in brons gegoten, en geplaatst op den grooten trap in het hôtel van Galifé, om denzelven te verlichten. Naderhand heeft hij nog naar zijne eigen modellen eene levensgroote *Najade* uit marmer gehouwen, en eene kolossale buste van eene *Bacchante*, voor welk laatste kunstwerk hij 8,000 franken ontving, behalve den prijs van het marmer. Een jaar later (1787) werd aan van Lede de tweede groote prijs der beeldhouwkunst toegewezen door de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten voor een *basrelief*, voorstellende *de Pest onder de regering van David*. Een paar jaren later noodzaakten hem de beroeringen der Fransche staatsomwenteling, naar zijne geboorteplaats terug te keeren. Met deze beklagelijke gebeurtenis ging voor hem het uitzigt op aanzienlijke voordeelen verloren, daar hem voor ongeveer 50,000 francs aan kunstwerken besteld was. Nu hield hij zich bezig met het vervaardigen van ornementen, beeldjes en arabesken tot schoorsteensieraad, pendules en dergelijke. Deze behagelijke voorwerpen werden door verscheiden Engelsche kunstvrienden, die zich toen te Brugge bevonden, derwijze naar verdienste gewaardeerd, dat zij hem aanraadden zich met dezelve naar Engeland te begeven. Hij volgde dien raad, en te Londen aangekomen, geraakte hij dadelijk in kennis met 's Konings beeldhouwer, die, zijn uitstekend talent ziende, hem gaarne bij zich gehouden zou hebben, en tot dat einde hem eene verbindtenis voorsloeg, die hij evenwel niet overeen brengen konde met zijne zucht tot onafhankelijkheid. Tijdens zijn verblijf te Londen, maakte hij het *model der Graftombe van Doctor Johnson*, de eerste die in de St. Pauluskerk geplaatst werd, en nog een ander klein model van die des beroemden Generaals Elliot, Gouverneur van Gibraltar, welke rots hij zoo heldhaftig tegen de Spanjaarden verdedigde. Verder vervaardigde bij nog te Londen verscheiden andere voorwerpen van beitelkunst en keerde, na eene afwezigheid van omtrent een jaar, naar Brugge weder; dadelijk een aanvang makende met het verrigten van onderscheiden kunstwerken, die hem door rijke Engelsche familiës besteld waren. Later leefde hij stil en gerust van zijn gewonnen vermogen; de kunst verder tot zijne uitspanning beoefenende, totdat de dood zijne loopbaan sloot te Brugge op den 13 Julij 1834.

*LEDEBOER (Izaak) heeft de schilder- en graveerkunst beoefend en is daarin zeer goed geslaagd. Wij hebben geene aanteekeningen aangaande zijn' persoon of werken gevonden, en moeten ons dus bepalen tot het verwijzen naar het geheel door hem vervaardigde groote portret, met bijwerk, van Jacob Basnage, hetwelk voor diens werken is geplaatst en waaruit blijkt dat hij in het begin der 18de eeuw bloeide.

*LEDEBOER (L. V.). Deze Rotterdamsche kunstliefhebber heeft in de laatste jaren zich beijverd eenige schoone voortbrengsels uit de Hollandsche en Vlaamsche school te verzamelen, waaronder van Koekkoek, Schelfhout, Schotel, een kapitaal doek van E. J. Verboeckhoven, en anderen.

LEDOULX (Pieter). Deze kunstoefenaar en schrijver werd te Brugge geboren den 1 Maart 1730. Hij was een zoon van den raadsheer Ledoulx, wiens doopnaam insgelijks Pieter was. Zijne neiging tot de kunst bespeurende, besloten zijne ouders hem tot de

schilderkunst te doen opleiden. Hij werd leerling van Jan Garemijn, en volgde de lessen van Matthias de Visch op de Academie, alwaar hij opmerkelijke vorderingen maakte. In 1755 begon hij in miniatuur eene verzameling van alle soorten van vliegen, schalbijters en dergelijke diertjes aan te leggen, die hem tien jaren arbeids kostte. De heerlijke kleuren en de naauwkeurigheid der teekening wekten de verwondering van alle kenners. Nog gaf hij blijk van een groot talent in het afbeelden van bloemen, van welke hij 383 verschillende teekeningen bezat, die keurig en met de meeste zorg vervaardigd waren. Ledoulx heeft insgelijks in waterverw huiselijke stukjes en in olieverw stadsgezigten geschilderd. Indien hij zich alleen tot de kunst had bepaald, hij zou dan voorzeker een uitstekend meester geworden zijn; doch hij heeft ook veel tijd ten koste gelegd aan zijne nasporingen omtrent de geschiedenis der kunst en kunstenaars, bijzonder van zijne geboortestad. Dit handschrift, bevattende vele weinig bekende bijzonderheden omtrent de beeldhouwers, graveurs en schilders der 18de en 19de eeuwen, berust in de archieven der Academie te Brugge. Van vele der daarin voorkomende berigten ten aanzien van kunstenaars uit Brugge, is in dit werk gebruik gemaakt.

LEEMANS (...), dien men voor een Hagenaar houdt, en die in de laatste helft der 17de eeuw leefde, schilderde, levensgrootte, behaaglijke stillevens, waarop hij jagtgereedschappen, vogels, vischnetten en dergelijke voorwerpen natuurlijk en somtijds zelfs bedriegelijk met een fiksch penseel voorstelde.

*LEEMBRUGGEN (G.), te Hillegom, is niet alleen een kunstbeoefenend liefhebber, maar ook verzamelaar. Hij bezit fraaije moderne en eenige oude schilderijen, waaronder een uitmuntend van Berkheijden, *de Beurs van Amsterdam* voorstellende, een kapitaal stuk, rijk en natuurlijk gestoffeerd; verder van van der Does, Thomas Wijk, een keurig kabinetstukje van Ruisdael, Rachel Ruisch enz. Onder de tijdgenooten vindt men de namen van P. G. en G. J. J. van Os, Ravenswaaij, H. Scheffer, Schelfhout, Steenbergen, Westenberg en anderen. Belangrijk is ook zijne verzameling teekeningen van vroegeren en lateren tijd, waaronder van de voornaamste Hollandsche meesters.

LEEN (Willem van), die te Dordrecht geboren werd in 1753, had eenig onderwijs in de teeken- en schilderkunst ontvangen van Jan Arends, Dirk Kuijpers en Joris Ponse, toen hij, omtrent twintig jaren oud, zich naar Parijs begaf, alwaar hij gedurende drie jaren met het gelukkigste gevolg zijne studiën, vooral in het bloemschilderen, voortzette; het voordeel genietende van bevriend te zijn met G. van Spaendonck en M. Sauvage, beiden bekwame Nederlandsche bloem- en fruitschilders. Na zijne terugkomst hield hij meestal zich op te Rotterdam en vond daar, zoowel als in zijne geboorteplaats, de verdiende aanmoediging. De woelige tijden van 1787 nadeelig voor het vertier zijner kunstvoortbrengselen zijnde, nam hij het besluit zich naar Engeland te begeven; doch de reis over Parijs nemende, bleef hij zich aldaar eenigen tijd ophouden en werkzaam. De uitslag der Fransche omwenteling in het volgende jaar, maakte het hem verkieselijk naar zijn vaderland terug te keeren. Sedert heeft hij te Delftshaven, nabij Rotterdam, gewoond, en verscheiden verdienstelijke bloem- en vruchtstukken geschilderd, die in vele voorname kabinetten, ook buitenslands, plaats vonden. Wij zagen van dezen meester eenige keurige miniaturen met bloemen en fruit op ronde snuifdoozen. In 1808 deed van Leen nogmaals met een' vriend eene reis naar Parijs, om het Musée Napoleon te beschouwen. Hij dreef ook handel in schilderijen, waarin zijne uitgebreide kunstkennis hem bijzonder te stade kwam, en heeft insgelijks eenige aanzienlijke kunstverkoopingen helpen besturen. Hij stierf te Delftshaven op den 6 April 1825.

*LEENT (Thomas van) schildert meestal tafereelen uit het dagelijksch leven, bij lamp- of kaarslicht voorgesteld, en soms ook vruchten, zoo als ons bleek op de tentoonstelling te 's Hertogenbosch in 1828, waar zich van hem, behalve *een kaartspelend Gezelschap*, ook een *Fruitstuk* bevond. De Heer van Leent kwam den 6 December 1807 te Prinsenhagen, in de Provincie Noord-Braband, ter wereld, en genoot te 's Herto-

genbosch, in welke plaats hij sedert gevestigd is gebleven, achtervolgens het kunstonderwijs van de Heeren H. Turken, A. A. E. van Bedaff, D. F. du Bois en P. Barbiers, *junior*. Van dezen kunstenaar bevindt zich eene schilderij in het Kabinet van Jonkheer Martini, Hollands Consul te Denemarken, en een ander in het Kabinet van den Heer du Bois, te Antwerpen.

LEEPE (Jan Anthonie van der), wiens vader Raad in de Rekenkamer te Brussel was, werd te Brugge geboren in 1664, in welke stad zijn vader zich nedergezet had om de oorlogsrampen te ontwijken. Zijn zoon ontving eene opvoeding overeenkomstig den aanzienlijken stand zijner ouders. Onder zijne lievelingsuitspanning behoorde de teeken- en schilderkunst, die hij zelfs als liefhebber gezet bleef beoefenen toen hij door den Keizer tot den post van Controleur-Generaal, en vervolgens tot dien van Opperjagermeester van Vlaanderen geroepen werd. In 1713 werd hij Raad en in 1716 Schepen der stad Brugge. Hij had verdienste in het schilderen van Italiaansche landschappen en zeegezigten. Voor de figuren bediende hij zich van het penseel van Marcus van Duvenède en anderen. Van der Leepe is den 17 Maart 1718 overleden.

LEEUW (Willem de) is een Vlaamsch graveur geweest, die in 1603 te Antwerpen geboren, en door Pieter Soutman in de kunst onderwezen werd. In zijne voortbrengsels heerscht eene groote stoutheid en vrijheid van hand. Hij heeft veel naar Rubens, en voorts ook naar Rembrandt, Livens, Nieulant en anderen gewerkt. Verscheidene zijner stukken zijn zeer gezocht en uiterst zeldzaam.

LEEUW (Gabriel van der), ook wel genaamd *de Leone*, werd te Dordrecht geboren in 1643. Zijn vader was een niet onverdienstelijk schilder van koeijen en ander veldgedierte en een leerling van Jacob Gerritse Cuijp; doch hij verkoos voor de kunst een' post als ontvanger van den bieraccijns te Dordrecht. Gabriel streefde al vroeg zijn vader in het kunstwerk vooruit, en genoegzame bedrevenheid verkregen hebbende om in de uitoefening van zijn vak een middel van bestaan te vinden, vestigde hij zich te Amsterdam, en huwde daar met de zuster van den kunstschilder David van der Plaats. Deze verbindtenis doofde in hem den lust niet uit, dien hij lang gevoed had, om vreemde landen te bezoeken, noch deed hem spoed maken om tot zijne huisvrouw weder te keeren, want hij bleef veertien volle jaren afwezig. De helft van dien tijd bragt hij door te Lijon, te Parijs, te Madrid en te Rome, en de laatste zeven jaren te Napels. Het waren vooral Castiglione en Rosa de Tivoli, wier stijl en vlugheid van hand hij zich gewend had in zijne landschappen met vee na te volgen. Zijn kunstwerk vond buitenslands toejuiching en vertier. Ook in Holland ontbrak het hem niet aan aanmoediging; maar zijn vruchtbaar penseel en zijne vaardige hand leverden meer op dan gemakkelijk te plaatsen was, behalve ook dat de Italiaansche schilderwijze minder bevredigend was voor den smaak der Hollanders, die meer op het nette en uitvoerige gesteld waren. Hij kwam uit dien hoofde tot het besluit om zich andermaal naar Rome en Napels te begeven; hij reisde naar Dordrecht om afscheid van zijne bejaarde moeder te nemen, en kwam aldaar in 1688 te overlijden. Er bestaan van dezen meester eenige geëtste prentjes. Op de verkooping van den Grave von Fries werden 15 stuks derzelve, 9 met verschillend vee en 6 landschappen, voor *f* 23.00 verkocht.

LEEUW (Pieter van der) was een jonger broeder van Gabriel van der Leeuw en mede te Dordrecht geboren, welke stad hij is blijven bewonen, wars zijnde van in vreemde landen om te zwerven. Hij beoefende hetzelfde kunstvak van zijn' vader en broeder; en vormde daarin zooveel hem mogelijk was zich naar den smaak van Adriaan van de Velde, van wien hij een landschap bezat, dat hij bestendig in zijne kunstverrigtingen raadpleegde, gelijk zijne gezochte schilderstukjes daarvan een doorslaand bewijs geven. In het jaar 1669 trad hij te Dordrecht in het Kunstgenootschap en was in 1678 een der bestuurderen van hetzelve. Wanneer hij geboren of overleden is, blijkt niet. Pilkington noemt daarvoor de jaren 1644 en 1705; maar men weet dat die schrijver daarin niet zeer gemoedelijk te werk gaat.

LEEUW (JAN DE). Van dezen graveur is niets anders bekend, dan dat hij in 1660 te 's Hage geboren werd, en gezamentlijk met Jan Lamsveld, de portretten voor de *Levensgeschiedenis van Lodewijk XIII, door M. le Vassor*, in prent gebragt heeft. Men houdt het er voor, dat hij niet anders als portretten heeft gemaakt.

LEEUWEN (GERRIT JOHAN VAN). Deze beroemde bloem- en fruitschilder, die den 29 Junij 1756 te Arnhem geboren werd, had tot voornaamsten leermeester W. Hendriks te Haarlem. Zijne aangename tafereelen en keurige teekeningen vonden plaats in de kabinetten en portefeuilles der liefhebbers en werden naar wezentlijke kunstverdienste betaald. Van Leeuwen stierf in zijne geboorteplaats den 28 April 1825. Hij was rentmeester der Stads-Vicariën te Arnhem, lid der Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam en ettelijke jaren medebestuurder van het Arnhemsche Teekengenootschap. In 1825 werd zijne kunstnalatenschap verkocht te Amsterdam, en daaronder van hem verscheiden bloem- en fruitstukken, van welke twee kapitale, ruim 8 palmen hoog en 6 palmen breed, *f* 1,740.00, en andere meer dan *f* 400.00 opbragten. In 1828 werd op de verkooping van Cornelis Buijs voor 2 bloem- en fruitteekeningen van van Leeuwen, *f* 245.00 betaald.

*LEFEBVRE (N.), te Visé, Provincie Luik, geboren, werd door David in de kunst onderwezen. Reeds had hij verschillende voortbrengsels geleverd, die de gunstigste verwachtingen van hem hadden doen opvatten, toen de dood hem in jeugdigen leeftijd, in 1826 ten grave sleepte. Men kent van hem een *Portret ten voeten uit van den Koning der Nederlanden*, dat vele goede hoedanigheden moet bezitten.

*LEFÈVRE (DOMINICUS). Deze beeldhouwer werd te Gent geboren en vestigde zich te Parijs, waar hij omtrent het jaar 1670 bloeide. Te Versailles bevindt zich van hem een marmeren standbeeld van *de Getrouwheid*, en 2 andere dergelijke beelden, *Apollo* en *Diana* voorstellende; — te Marlij zijn mede 2 standbeelden van hem aanwezig, *Mercurius* en *Pandora* verbeeldende.

LEGILLON (JEAN FRANÇOIS), afstammeling uit een adellijk Fransch geslacht, werd geboren te Brugge den 1 September 1739. Op zijn elfde jaar verloor hij zijn' vader Pierre Legillon, en oefende zich beurtelings in de letteren en in de teekenkunst. Toen hij den ouderdom van twintig jaren bereikt had, werd hij naar Rouaan gezonden om zich verder met taal- en letteroefeningen bezig te houden. Hij zette aldaar tevens zijne studies in de teekenkunst voort onder de opleiding van J. B. Descamps, Professor van de aldaar gevestigde Academie, en behaalde twee jaren daarna den eersten prijs. Eene zwakheid, aan zijne oogen ontstaan, hem noodzakende zijne werkzaamheden voor eene wijl te staken, deed hij eene reis door verscheiden Fransche steden, en kwam in 1769 te Marseille, waar hij voor het eerst de teekenpen weêr opnam. Vervolgens begaf hij zich naar Italië, en keerde in 1774 in zijn vaderland weder. Sedert ondernam hij het olieverwschilderen, bezocht ook Zwitserland, en zette eindelijk zich bepaaldelijk in de nabijheid van Parijs neder. In den zomer van 1783 woonde hij in het bosch van Fontainebleau, en teekende aldaar naar het leven de schilderachtige landstreken af, met geiten, schapen en ander vee tot stoffaadje. Dit zelfde had hij vroeger ook in het bergachtig Zwitserland gedaan. Uit den rijkdom zijner schetsen en teekeningen, stelde hij vervolgens schilderijen zamen, die zoo natuurlijk van toon en zoo schoon geschilderd waren, dat hij met algemeene stemmen in 1788 werd verkozen tot lid van de Academie te Parijs, en vervolgens zelfs den titel verwierf van schilder des Konings. In hetzelfde jaar nog zond hij 6 stuks schilderijen op de tentoonstelling in de Louvre. Het waren landschappen, met vee gestoffeerd, in den stijl van Berchem, die veel toejuiching vonden. Eene hevige ziekte, die te Parijs hem plotselijk had aangegrepen, sleepte hem ten grave op den 28 November 1797. De schilder Suvée zond zijne kunstnalatenschap naar Brugge aan zijne broeders en zusters, die dezelve onder elkanderen verdeelden. Onder dezen kunstschat bevonden zich meer dan 1000 teekeningen en studies naar de natuur,

37 schilderstukken op doek, en een veel grooter getal op papier. Legillon had de schilderkunst alleen als liefhebber beoefend.

*LEICKERT (Charles) is te Brussel geboren in 1817, maar te 's Hage woonachtig, waar hij achtervolgens het kunstonderwijs genoot van de Heeren B. J. van Hove en W. J. J. Nuijen. De vroege dood van den laatstgenoemde had ten gevolge dat hij onder de leiding kwam van den Ridder Schelfhout, onder wien hij zich toelegt op het schilderen van zomer- en winterlandschappen, alsmede van strand- en riviergezigten. De voortbrengsels die wij van hem zagen, zijn behagelijk van kleur en aangenaam van behandeling. De Heer Leickert heeft achtervolgens met zijne kunstbroeders Arends en Rochussen, zoowel de verschillende Provinciën van Nederland, als Duitschland en België bezocht.

*LEJEUNE (Pierre François). Deze beeldhouwer kwam den 10 Maart 1721 te Brussel ter wereld. Na aldaar zijne eerste opleiding in de kunst genoten te hebben, begaf hij zich naar Rome, waar hij twaalf jaren verbleef. Vervolgens zich te Stuttgart gevestigd hebbende, werd hij in 1753 tot eersten beeldhouwer van den regerenden Hertog van Wurtemberg aangesteld. Op het einde van zijn leven, in 1778, kwam hij naar Brussel terug, en is aldaar ook overleden. Hij vervaardigde onder anderen: te Rome, *het marmeren Praalgraf van den Kardinaal de la Tremouille*, in de kerk van St. Louis aldaar aanwezig; — 4 standbeelden, voorstellende *de Roomsch Katholijke kerk*, *het Geloof*, *de Hoop* en *de Liefdadigheid*, in de Franciskaner kerk te Monte Lupo; — de marmeren borstbeelden van *Benedictus XIV en den Kardinaal Lante*, in het paleis van den Hertog Lante; — te Stuttgart, in het paleis, een marmeren *Standbeeld ten voeten uit van den Hertog van Wurtemberg;* — de standbeelden van *Hercules* en *Minerva*, mede aldaar; — in het kasteel des Hertogs, nabij Stuttgart, marmeren standbeelden van *Apollo*, *de Stilzwijgendheid*, en *de Overpeinzing;* — te Hohenheim, 2 marmeren standbeelden, voorstellende eene *Naïade* en een *jongen Bacchus;* — te Sechans, mede een kasteel des Hertogs, 4 standbeelden, als *Adonis*, *Maleager* en twee *Nimfen*, met de attributen der jagt.

*LEJEUNE (...). Deze jonge Belgische kunstschilder leverde op de Brusselsche tentoonstelling van 1839 een portret, dat de gunstigste verwachtingen van hem deed opvatten.

LELIE (Adriaan de) werd den 19 Mei 1755 te Tilburg geboren. Na zich eerst eenigzins in de teekenkunst geoefend te hebben, volgde hij spoedig zijnen vriend Cornelis van Spaendonck naar Antwerpen, en had daar den behangsel- en sieraadschilder Peeters en

naderhand de Quertenmont tot leermeester; hij oefende tevens zich zoowel op de bijzondere teeken- en schilderschool van den laatstgemelde, als op de Stads-Academie, alwaar hij zich mede op de bouw- en doorzigtkunde toelegde. Zijn talent, na verloop van eenige jaren, genoegzaam ontwikkeld en gevormd zijnde, begaf hij zich naar Dusseldorp en bestudeerde en copiëerde op de toen aldaar aanwezige kunstgalerij bijna alle de portretten van Rubens en van Dijck, en ook eenige historiestukken van Italiaansche en Nederlandsche meesters. Op aanrading van den beroemden Petrus Camper, met wien hij te Dusseldorp in kennis was gekomen, vestigde de Lelie zich te Amsterdam. Hier vond hij al spoedig veel werk met het schilderen van portretten, regenten- en familiestukken. Ofschoon dit zijn lievelingsvak was en bleef, begaf hij nogtans zich tot het schilderen van zoogenaamde binnenhuizen, thans *tableaux de genre* genaamd, waartoe hij zijne onderwerpen doorgaans koos uit den burgerstand. Rijkdom, geestigheid en verscheidenheid van ordonnantie vereenigt in zijne behaaglijke tafereelen zich met een breed en meesterlijk penseel en eene bijzonder gelukkige uitdrukking der verschillende karakters. 's Mans kunstwerken komen in de voornaamste kabinetten voor en werden ook door vreemden gewaardeerd en gezocht. Een zeer verdienstelijk stuk van dezen meester wordt in het gebouw *Felix Meritis* te Amsterdam bewaard, verbeeldende *de Teeken-Academie dier Maatschappij*, waarin de sprekend getroffen portretten van verscheiden bekende personen voorkomen. De Heer A. de Lelie, die lid was van de 4de Klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, eindigde zijne werkzame loopbaan den 30 November 1820. Zijne schilderijen worden nog bestendig naar waardij geschat. Eenige derzelve werden op de verkoopingen der kunstnalatenschappen van Goll van Frankenstein, van der Pot, Cremer, Muller en anderen voor 3 tot 500 guldens en tot hooger prijzen verkocht.

LELIE (Jan de), zoon van den evengemelden meester, werd in 1788 te Amsterdam geboren en in de kunst opgeleid, zoo door het voorbeeld en de lessen van zijnen verdienstelijken vader, als door het onderwijs van den teekenmeester de Haan. Zijne vorderingen beantwoordden aan zijne vlijt: verscheiden eereprijzen vielen hem ten deel bij de Maatschappij *Felix Meritis*, en alle die bij de Stads-Teeken-Academie gegeven werden. Zijne eerste schilderijen waren een *Fruitstukje* en een *Muzicerend gezelschap*, die in het kabinet van den Heer Brentano plaats kregen, en na diens overlijden, in de openbare veiling opbragten, het eerste *f* 30.00, het tweede *f* 105.00. De Heer de Lelie heeft zich eenigen tijd bezig gehouden met het geven van teekenlessen; doch bepaalt zich thans voornamentlijk tot het restaureren van schilderijen, waarin hij bijzonder bedreven is, en voorts tot den kunsthandel. De Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam, droeg hem in 1820 haar lidmaatschap op.

LELIENBERG (C.). Van dezen schilder, dien men meent dat in den Haag gewoond heeft, vindt men behaaglijke stukjes met vogels, jagttuig en andere voorwerpen, die men onder de algemeene benaming van stillevens begrijpt.

* LEMENS (Balthazar van) werd in 1637 te Antwerpen geboren, en ging zich, kort na de herstelde orde van zaken in Engeland, te Londen vestigen, in de hoop dat aldaar een nieuw tijdvak voor den bloei der kunsten zou zijn aangevangen. Hij vond daar echter weinig aanmoediging en zag zich, hoewel niet onverdienstelijk kleine historiële ordonnanties schilderende, genoodzaakt om schetsen, draperiën en achtergronden voor zijne kunstbroeders te maken. Hij daalde in 1704 ten grave.

LENGELE (Martinus). Van dezen portretschilder, die in 1656 een der drie hoofdleden was der Haagsche Schilderskamer, was op de groote Burgerzaal in den Doele vroeger, voor den schoorsteen, een kapitaal *Portretstuk*, waarin tien levensgroote beelden, ten voeten uit, zich vertoonden; hetzelve droeg het jaarmerk van 1660, en was stout en meesterlijk geschilderd.

* LENNEP (Catharina Julia Roeters van), echtgenoote van Mr. Jeronimo de Vries

Jeronimo'san., advocaat te Amsterdam, werd den 26 October 1813 te Almelo, Provincie Overijssel, geboren. Deze begaafde Dame heeft zich als liefhebster naam gemaakt door het schilderen, zoo van bloemen als van vruchten en dood wild. Haar Ed. genoot het onderwijs in de teekenkunst van A. Weiss, maar in het schilderen was de natuur hare gids. Op verschillende tentoonstellingen te Amsterdam zag men met belangstelling werk van deze kunstenaresse; doch een harer gelukkigste voortbrengsels is *een Bloem- en Fruitstuk*, dat in November 1842 bij de Maatschappij *Felix Meritis* met den zilveren eerepenning is bekroond geworden. Het is eene rijke ordonnantie, met keur van bloemen, los en geestig in een aarden pot geschikt, en op de plint witte druiven, voorts persiken, blaauwe druiven, enz. Mevrouw de Vries is lid der Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam; haar Ed. werk draagt het kenmerk van smaak en kunst, en paart aan eene zorgvuldige behandeling, een aangenaam koloriet.

*LENNEP (P. VAN). De Verzameling van dezen Amsterdamschen kunstliefhebber, waarin men zoowel van hedendaagsche als van vroegere meesters voortbrengsels aantreft, kan als een der voornaamste in de hoofdstad beschouwd worden. Onder de laatste zijn vooral de schilderijen van van Mieris, Ruisdael, Wouwerman, en wel in het bijzonder *een Stadsgezigt* van van der Heijde, door A. van de Velde gestoffeerd, opmerkenswaardig; terwijl men van de modernen, welke in dit kabinet der Hollandsche school tot sieraad verstrekken, behalve schoone kunstgewrochten van B. C. Koekkoek, Moerenhout, van Os, Schotel en anderen, eene kapitale historiële voorstelling vindt van *Charlotte de Bourbon, haren Gemaal Willem I, na deszelfs verwonding verplegende*, door N. Pieneman.

LENS (ANDREAS CORNELIS), zoon van Cornelis Lens, een bloemschilder, werd den 31 Maart 1739 te Antwerpen geboren en legde zich reeds vroegtijdig op het beoefenen der schilderkunst toe. Eijckens was zijn eerste meester, en later kwam hij onder de leiding van Bescheij. Hij deed al spoedig zien, dat hij het gevoel voor het ware schoone bezat, een gevoel, dat later, door arbeid en de navolging der groote modellen, zich zoo gelukkig in hem ontwikkeld heeft. Want hoezeer onbekend met de antieke standbeelden, waarvan de afdrukken in pleister op dat tijdstip zoo zeldzaam waren, wist hij, gelijk zijne eerste werken zulks getuigden, zich voor den valschen en gemanierden smaak te behoeden, dien Boucher en Van Loo in de schilderkunst hadden ingevoerd, en aan welks besmetting toen zoo weinig kunstenaars ontsnapten. Den 28 Februarij 1756, toen hij eerst zestien jaren oud was, behaalde hij reeds den eersten prijs aan de Koninklijke Academie van Antwerpen. Zijne reis naar Italië, die hij op vijf en twintig jarigen ouderdom met zijnen broeder Jacobus Josephus, welke, even als hij, de schilderkunst beoefende, ondernam, en waartoe hij door Prins Karel van Lorraine, die hem tot deszelfs schilder benoemd had, in staat gesteld werd, bragt zijnen natuurlijken aanleg zeer snel tot ontwikkeling. Gedurende zijn verblijf in Italië, legde hij zich bijna uitsluitend op het bestuderen van de meesterstukken der oudheid, alsmede van Raphaël toe: ook kwam hij met een' rijken en kostbaren voorraad van schetsen uit dit klassieke land der kunsten terug. In het laatst van 1768 over Frankrijk naar zijne geboortestad wedergekeerd, werd hij tot onderwijzer aan de Teeken-Academie benoemd en bragt hij bij uitstek veel toe tot den bloei dier instelling, alsmede tot den algemeenen vooruitgang der kunst in België, door de verdienstelijke leerlingen die hij vormde. Eene poging, die hij te dier tijd (in 1770) deed, strekte niet minder tot eer van zijn karakter, dan zijn sijstema van onderwijs en de werken, door welke hij zich reeds had doen kennen, zijne talenten eer aandeden. De schilders waren op dat tijdstip aan het gilderegt onderworpen; zich ergerende over eene beschikking, die de uitoefening van eene vrije kunst met die der werktuigelijke beroepen gelijk stelde, deed hij aanzoek bij het Oostenrijksche Gouvernement, om die kunst vrij van alle belemmeringen te doen verklaren, welke poging met het beste gevolg in 1773 werd bekroond. Op eene reis, die Keizer Jozephus II door België deed, onderscheidde die Vorst, welke de menschen goed op derzelver waarde wist te schatten,

toen hij Antwerpen bezocht, in het bijzonder den Heer Lens, en gaf hij hem bewijzen van hoogachting voor zijn talent. Hij sloeg hem zelfs voor, om hem naar Weenen te volgen en zich aldaar te vestigen, het aan hem overlatende om zelf de voorwaarden te bepalen, waarop hij zich derwaarts zou begeven; maar noch het vooruitzigt van eene schitterende loopbaan, noch de hoop van een aanzienlijk vermogen te verzamelen, konden den Belgischen kunstenaar doen besluiten om zijn vaderland te verlaten. In 1781 ging de Heer Lens zich te Brussel vestigen en trad aldaar in den echt. Even werkzaam als blakende van liefde voor zijne kunst, maakte hij een groot aantal kabinetstukjes, die in de verschillende landen van Europa en bijzonder in Engeland verspreid zijn. Tot zijne voornaamste voortbrengsels behooren de stukken, die de gezelschapszaal op het kasteel van Laeken versierden; zij waren uit de mythologie getrokken en geschilderd op last van den Hertog Albert van Saxen-Teschen, toenmalig Gouverneur der Nederlanden en een uitnemend goed kenner, die dezelve naar Weenen heeft doen vervoeren. Voorts onderscheiden schilderijen, waarvan de onderwerpen uit het Nieuwe Testament getrokken zijn, voor de kerk te Lier; — eene *Maria-Boodschap*, voor de kerk van St. Michel, te Gent; — te Rijssel, voor de Magdalena kerk, onderscheiden groote stukken, waarvan de onderwerpen uit de geschiedenis der Heilige van dien naam genomen zijn; — te Brussel, eene zaal van het hôtel des Heeren Stevens, een werk, waarin hij zich door zijnen leerling François heeft doen bijstaan en dat de hoofdtrekken der geschiedenis van Bacchus voorstelt. Een ernstige en zuivere smaak, eene vloeijende teekening, veel bevalligheid en eenvoudigheid, het behoorlijk aanbrengen van licht en bruin en, eindelijk, een zeer aangenaam koloriet, zijn de hoedanigheden, welke deze verschillende werken kenmerken. Niet te vreden met zijne kunst met zulk een gewenscht gevolg uit te oefenen, heeft hij er de praktijk ook van aan anderen willen leeren; met dit doel schreef hij zijn *Essai sur le bon goût en peinture* (*Proeve over den goeden smaak in de schilderkunst*), dat een nuttig handboek voor alle jonge schilders is. Maar wat alleen genoegzaam zou zijn om den roem van een' kunstenaar en een' schrijver te vestigen, is zijn *Traité sur les costumes des peuples anciens* (*Verhandeling over de gebruiken der oude volken*), waarin hij, met even veel duidelijkheid als sierlijkheid, de slotsom der geleerdste nasporingen omtrent dit belangrijke gedeelte der oudheid heeft opgeteekend. Lens heeft een' hoogen ouderdom bereikt, en behield, toen hij in zijn laatsten tijd de kunst niet meer uitoefende, niettemin voor dezelve al die geestdrift, welke hem in zijne jeugdiger jaren eigen was en waaraan men zoo veel opmerkelijke voortbrengsels te danken heeft. De werkzame kunstenaar eindigde zijne aardsche loopbaan te Brussel, op den 30 Maart 1822. Hij was Ridder van den Nederlandschen Leeuw, lid van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, van het Koninklijk Genootschap voor Schoone Kunsten te Gent en van meer andere binnen- en buitenlandsche Genootschappen.

*LENS (JOHANNES JACOBUS), omtrent het jaar 1746 te Antwerpen geboren, was een broeder van den evengemelde, met wien hij de reis naar Italië deed. Hij schilderde in denzelfden smaak als A. C. Lens en was te Brussel gevestigd, waar op de tentoonstelling van 1813 nog een voortbrengsel van hem aanwezig was. Verdere bijzonderheden omtrent dezen kunstenaar zijn ons niet bekend.

*LENZEN (JOHANNES FRANCISCUS) werd te Antwerpen in 1790 geboren en genoot het onderwijs van den kunstschilder Maijn. Hij beoefende het vak van het landschap en heeft verschillende stukken van Ommeganck zoo volmaakt gecopiëerd, dat zij moeijelijk van de originelen te onderscheiden waren. Lenzen kwam den 16 Maart 1840 in de nabijheid van Antwerpen te overlijden.

*LERDEVLINX (DANIEL). Van dezen Belgischen beeldhouwer, die in het midden der 15de eeuw leefde, vindt men vermeld, dat hij in 1451 een houten tabernakel, met een beeld van de Moeder Gods, voor de kerk van Lede beitelde. Ook vervaardigde hij verschillende standbeelden, die de zoogenaamde Keizerspoort te Gent versierden.

* LESBROUSSART (Jennij), te Brussel. Deze dame heeft zich met goed gevolg op het schilderen van het genre toegelegd, zoo als blijkt uit verschillende voortbrengsels, door haar van tijd tot tijd op Belgische tentoonstellingen ingezonden. Op het Paveljoen bij Haarlem bevindt zich van haar: *een kleine Savoijaard met zijn marmot;* terwijl wij verder melding gemaakt vinden van de navolgende stukken, als door haar vervaardigd: *de Vrouw van een Calabriesch zeeman met haar kind; — een Meisje met een brief in de hand; — de eerste kinderlijke Droefheid; — een Meisje aan haar toilet* (Antwerpen 1834); — *de Weezen; — Jeanne en Effie*, tafereel uit een roman van Walter Scott (Brussel 1836).

* LESIJ (Désiré), te Gent, genoot zijne opleiding in de kunst van den Heer P. de Noter. Hij beoefent het landschapschilderen en behaalde in dit vak, bij gelegenheid van den ter genoemde plaatse in 1841 gehouden prijskamp, het accessit. Hij werd te Brugge, den 6 Februarij 1806 geboren en is lid van het Kunstgenootschap te Gent.

LETH (Hendrik de) was een teekenaar en plaatsnijder, dien wij onder anderen ook kennen uit het *Zegepralend Kennemerland*, met eene beschrijving van van Nidek uitgegeven, waarin men dorp- en landgezigten, buitens en heerenhuizen vindt voorgesteld, die naar den huis- en tuinbouw van vroegere dagen, er tamelijk stijf en onbehagelijk uitzien.

LETH, *de Jonge*, (Hendrik de) was een niet onverdienstelijke Amsterdamsche plaatsnijder, bekend door de Rijngezigten naar de teekeningen van den kunstlievenden Heer Goll, door hem in het koper gebragt. Hij heeft in het midden der 18de eeuw geleefd.

LEUMONT (Dirk van) is een glasschilder geweest, uit Luik afkomstig, die in het midden der 15de eeuw bloeide.

* LEUR (Nicolaas van der) werd in 1667 te Breda geboren en begaf zich reeds in jeugdigen leeftijd naar Rome, waar hij de werken der grootste meesters gedurende onderscheiden jaren met den meesten ijver bestudeerde en copiëerde. Vervolgens naar Holland terug gekeerd, vond zijn werk, zoowel in het historiële vak als in het portret, veel bijval, en hij zou het in het laatste vak waarschijnlijk tot eene aanzienlijke hoogte gebragt hebben, indien hij zich daartoe meer bijzonder had willen bepalen. In de Recolletten kerk te Breda bevindt zich een altaarstuk van hem, dat voor een zijner beste en voor zijn kapitaalste werk gehouden wordt. Het jaar 1726 wordt als dat van zijn overlijden opgegeven.

* LEURS (J. S.), te Roermond. Deze Heer bezit, naar ons gemeld is, een klein kabinet van fraaije schilderijen, dat hij van tijd tot tijd meer uitbreidt.

* LEVELT (...), te Amsterdam, legt zich toe op het schilderen van stadsgezigten en leverde onder anderen op de Haagsche tentoonstelling van 1839 een voortbrengsel van zijn penseel, dat naar het oordeel van bevoegden, niet van verdienste ontbloot was.

LEXMOND (Johannes van), die te Dordrecht geboren werd den 6 Julij 1769 en aldaar overleden is den 22 November 1838, had zijne eerste opleiding te danken aan de Heeren A. en J. van Strij, aan wier schilderwinkel hij al vroegtijdig was besteld geworden. Vervolgens bepaalde de Heer van Lexmond zich meer bijzonder tot het les geven in de teekenkunst, en de tijd, die hem van deze bemoeijing overschoot, wijdde hij aan het vervaardigen van teekeningen en somtijds van schilderijen, doorgaans voorstellende stadsgezigten, buurtjes, binnenplaatsen en dergelijke, meest naar het leven, net en uitvoerig behandeld. Hij bezat ook veel bekwaamheid in het copiëren van schilderijen van andere meesters en was een goede figuurteekenaar. Op het Genootschap *Pictura*, van hetwelk hij sedert 1837 lid van verdienste was, had hij vroeger een eereprijs voor het teekenen naar het gekleed model behaald. De teekeningen van dezen meester worden in de kunstboeken der liefhebbers, zoo te Dordrecht als elders, bewaard. Zijne nagelaten kunstverzameling werd den 2 April 1839 ter genoemde plaatse in het openbaar verkocht.

LEIJDEN (Lucas van) was een der voornaamste meesters van de Hollandsche school in het begin der 16de eeuw. Hij verwierf zich eene nog stand houdende Europesche vermaard-

heid door zijne schilderwerken met olie- en waterverwen, door zijn glasschilderen en zijn graveren. Zijn vader, HUIG JACOBSZ., die slechts eene middelmatige bekwaamheid bezat, onderwees hem in de eerste beginselen der kunst, in welke hij vervolgens zich gedurende eenigen tijd vlijtiglijk oefende onder de leiding van Cornelis Engelbrechtsen of Engelbertsz. Doch het was voornamentlijk aan de hem ingeschapen en door de beschouwing en stipte navolging der natuur gunstig ontwikkelde genie, dat hij zijne kunstbedrevenheid te danken had. Deze natuurgaaf was reeds vroeg in zijnen geest werkzaam. In kinderlijke jaren was de zucht om te teekenen de eenige hartstogt die hem beheerschte. In geen zijner kameraden stelde hij eenig belang, ten ware zij, even als hij, vermaak vonden in het behandelen der teekenpen. In weerwil van de moederlijke bezorgdheid, besteedde hij dikwijls halve nachten aan zijne kunstoefening. Men wil, dat deze overspanning in prillen leeftijd hebbe medegewerkt tot zijne zwakke ligchaamsgesteldheid en vroegen dood. Toen hij pas negen jaren oud was, verschenen er reeds eenige door hem gegraveerde prentjes van eigen inventie in het licht. Drie jaren later werden aan hem voor de historie van St. Hubrecht, die hij met waterverw op doek geschilderd had, zoo vele goudguldensstukken van 28 stuivers Hollands of *f* 1.40 betaald, als hij jaren telde. Dit was voor dien tijd geen geringe belooning. Op vijftien jarigen leeftijd heeft hij vele zijner schoonste platen gesneden. Zijn roem, al spoedig naar buitenslands verbreid, kwam ter ooren van Albert Durer, die toen, in betrekking tot dezelfde kunstvakken, voor Duitschland was, wat Lucas was voor Holland. Verrassend en verblijdend was het bezoek, dat de Leidsche vriend van zijnen Neurenburgschen kunstbroeder ontving. Zij schilderden elkanders afbeeldsels en bleven sedert in vriendschappelijke betrekking met elkanderen. De fortuin had Lucas niet karig bedeeld: hij was een welgesteld man, waartoe ten deele ook had bijgedragen zijne echtverbindtenis met eene edele dochter uit het geslacht van Boschhuizen. Daarbij werden hem ook goede prijzen voor zijn kunstwerk betaald. Ten blijke van zijne onbekrompen omstandigheden kan strekken, dat hij, het voornemen opvattende om een bezoek te brengen aan zijne kunstgenooten te Middelburg, te Gent, te Mechelen en te Antwerpen, zich tot dat einde bediende van een daartoe expresselijk afgehuurd vaartuig. Bij die gelegenheid gaf hij hun schitterende gastmalen, die hem elk 60 guldens kostte, eene zeer aanzienlijke som voor die dagen! De Henegouwsche schilder Jan de Mabuse, dien hij te Middelburg aangetroffen had en die veel van goeden sier hield, vergezelde hem op dit geheele reisje, en deed zich ten koste van den Leidenaar regt te goed. Voor Lucas had die uitstap het smartelijk gevolg, dat hij ongesteld terug keerde en sedert een kwijnend leven geleid heeft, hetwelk hij nog zes jaren lang te bed liggende doorbragt, zonder daarom echter na te laten de kunst te beoefenen. Hij stierf in 1533 te Leiden, in welke stad hij in 1494 het licht had gezien. Het werk van Lucas van Leijden moet worden gewaardeerd, met in 't oog houding van den tijd der wedergeboorte van de kunst. Het koloriet ontbeert frischheid en waarheid; de plooijen der kleedij zijn stijf en scherp; de penseelsbehandeling is net en uitvoerig, maar droog en pijnlijk. Zijn graveerwerk moge minder zuiver van teekening zijn dan dat van Albert Durer, maar Lucas bragt meer houding en wijking in zijne composities; waarvan ook zijn schilderwerk bewijs geeft. Het Koninklijk Museum te 's Gravenhage bezit van hem een schilderstuk, voorstellende *de Dochter van Herodes met het hoofd van Johannes den Dooper;* en dat te Amsterdam het *Portret van Philips van Bourgondië.* Te Leiden bewaart men op het Stadhuis zijn beroemd schilderstuk: *het Laatste Oordeel*, met deuren waarop *Petrus en Paulus* zijn voorgesteld. Omtrent dit stuk vindt men aangeteekend, dat Keizer Rudolf II, die een beminnaar en vereerder der Schoone Kunsten was, aan Leiden's Magistraat voor hetzelve zoo veel gouden ducaten aanbood, als er noodig waren, om hetzelve te bedekken. Verder vindt men tafereelen van hem in de Vorstelijke Galerijen te Weenen (een *Ecce homo* en het *Portret van Maximiliaan I*);

te Berlijn (een *St. Hieronimus in de Woestijn* en het *Portret van Lucas zelven*); te Munchen (eene *Onthoofding van Johannes*, — *eene Besnijdenis van Christus* en *eene H. Maagd met het kind*); te Sleiswijk (insgelijks eene *Moedermaagd met het Christuskind*) enz. — Het getal der door Lucas van Leijden tusschen 1508 of vroeger en 1530 gegraveerde platen, beloopt 174 stuks. Hij was gewoon dezelve op prijs te houden; en daartoe was te meer reden, omdat hij al de afdrukken, die niet volkomen naar zijn genoegen uitgevallen waren, vernietigde. Dit is dan ook mede de oorzaak, dat van vele derzelve slechts weinige exemplaren bestaan, en van een enkel zelfs (*l'Espiègle*, of *de Uilenspiegel*) niet meer dan 3 à 4 afdrukken bekend zijn. Sandrart teekent aan, dat Jan Ulric Maijer hem gezegd heeft, getuige geweest te zijn, dat zijn meester Rembrandt op eene openbare verkooping *f* 1,400.00 besteedde voor 14 fraaije afdrukken van de voornaamste prenten van Lucas van Leijden. Men kan hieruit afleiden, welk eene hooge waarde dergelijke schoone en zeldzame prenten thans bezitten. Onder zijne fraaiste gravures brengt men, zijn *Ecce homo*, *de Calvariënberg*, zijne *Maria Magdalena*, *genietende de vermaken des levens*, bekend onder de benaming van *Maria Magdalena's dans*, enz.

* LEIJERDORP (ANDRIES) werd te Delfshaven, den 6 December 1789 geboren. Reeds op zijn zevende jaar ouderloos geworden, genoot hij zijne opvoeding in het Burgerweeshuis te Delft, en later in de Fundatie van wijle de Vrouwe van Renswoude aldaar. Hij werd, op zijn verlangen, door Regenten van laatstgemeld gesticht ter leering gedaan bij den veeschilder P. G. van Os, te Amsterdam, onder wiens leiding hij zich van af 1806 tot 1810 op de kunst toelegde, terwijl hij tevens de lessen aan de Academie aldaar volgde. Tot in 1826 was hij te Amsterdam gevestigd en sints dien tijd te Purmerend, waar hij de betrekking van stads-teekenmeester vervult en tevens onderwijs in de bouw- en doorzigtkunde geeft. Hij schildert bij voorkeur stillevens en landschappen, doch vervaardigt ook portretten in miniatuur. Op het Raadhuis te Purmerend zagen wij drie stukken van hem, voorstellende *het Slot Purmerstein*, *van twee zijden te zien*, en *de Nekkerpoort* vóór derzelver slooping. Op verschillende tentoonstellingen in ons vaderland waren voortbrengsels van zijn penseel aanwezig. Ook heeft hij enkele prentjes geëtst, in welke kunst hij eenig onderwijs genoot van de Heeren D. Veelwaard *senior*, en W. Nieuwhof.

* LEIJS (HENDRIK), den 18 Februarij 1815 te Antwerpen geboren en aldaar alsnog gevestigd, genoot eene geleerde opvoeding, als zijnde aanvankelijk voor den geestelijken stand bestemd. De studie van oude talen en afgetrokken leerstellingen kon echter des jongelings geest, die eene overhellende neiging tot de kunst gevoelde, niet boeijen; en

diensvolgens zeide hij in 1830 het letterblokken vaarwel, om zich onder de leiding van zijnen schoonbroeder F. de Braekeleer, op het teekenen en de behandeling van het penseel toe te leggen. Snel waren de vorderingen, die de Heer Leijs onder dezen zijnen meester maakte, en reeds in 1833 was hij in staat eene schilderij op de Brusselsche tentoonstelling te leveren, die om derzelver goede hoedanigheden zeer geprezen werd en de gunstigste verwachtingen van hem deed opvatten. Zich sedert meer en meer ontwikkelende, en te dien einde Frankrijk en herhaaldelijk Holland bezocht hebbende, heeft hij aan die verwachtingen ten volle beantwoord. Zijne eerste voorstellingen waren gevechten, volksoproeren, plunderingen, teregtstellingen en dergelijke, waartoe hem de geschiedenis der middeleeuwen meestal de onderwerpen aan de hand gaf; hij spreidde daarin, bij schoonheid van uitdrukking, eene buitengewone warmte en kracht van koloriet ten toon, en eene bijzondere kennis, zoo van de zeden en gewoonten, als van de costumen, bouworde en verdere eigenaardigheden van dien tijd. Later schilderde hij echter aangenamer onderwerpen: het zijn binnen- en buitenhuizen, met boeren en dorpelingen, portalen of binnenplaatsen, en het inwendige van wapenzalen, studeervertrekken of kamers in den ouden stijl, met in satijnen stoffen of in fluweel gedoste dames en heeren, of krijgslieden en oudheidkundigen gestoffeerd, die, even als zijne vroegere voortbrengsels, blijken van veel genie opleveren, en vooral een groot gevoel voor licht en bruin aan den dag leggen. Reeds veel heeft men aan het bedreven en onvermoeide penseel van dezen kunstenaar te danken, en gretig worden zijne stukken gezocht, zoo door de verzamelaars in België, als hier te lande en elders. Menige tentoonstelling werd door zijn talent opgeluisterd en herhaaldelijk zag hij zich aldaar bekroonen, terwijl verschillende kunstlievende en letterkundige Genootschappen en Maatschappijen hem haar lidmaatschap opdroegen; ook zijn Vorst deed regt aan zijne verdiensten, door hem in 1840 tot Ridder der Leopoldsorde te benoemen. De Heer Leijs heeft zich mede in enkele etsen voordeelig doen kennen. Wij bezitten er 3 van zijne hand, die geheel en al het karakter van zijn overig kunstwerk dragen; dezelve stellen voor: eene *Teregtstelling uit de tijden der middeleeuwen*, een *Boerenbinnenhuis*, en een *Voorportaal met antieken trap.* — Bij gelegenheid van de Rubensfeesten te Antwerpen, zagen wij van hem 3 tafereelen, die den prachtigen triumfboog op het St. Jacobsplein versierden en een wonderschoon effect maakten. Voorts vervaardigde hij onder anderen: *de Moord te Antwerpen door de Spanjaarden in* 1576; — *Gevecht tusschen een Grenadier en een Kozak* (Brussel 1833); — *Gevecht tusschen de Gentenaars en Bourgondiërs; — de Witkappen onder Philips de Stoute;* — een *Strandgezigt met visschers* (Antwerpen 1834); — op de Brusselsche tentoonstelling van 1836 zag men 3 schilderijen van hem, waarvan de ééne voorstelde: *eene Geuzenfamilie, die zich tegen de Spanjaarden verdedigt* (thans in de Kunstverzameling van den Heer van der Schrieck te Leuven aanwezig); de tweede, *eene Waarzegster aan een roover-aanvoerder deszelfs toekomst voorspellende* (in het Kabinet van den Heer Jocobson te Rotterdam); en de derde, *de Moord door het volk van Leuven op deszelfs Magistraat gepleegd in* 1379 (toebehoorende aan den Heer van Malder, te Brussel); — op de Antwerpsche tentoonstelling van 1837, eene ordonnantie getiteld *Rijkdom en armoede*, het contrast van twee familiën voorstellende, van welke de eene met veel pracht de kerk uitkomt, en de andere een aalmoes aan de deur vraagt; dezelve werd door het Belgisch Gouvernement aangekocht. In dat zelfde jaar leverde hij op de tentoonstelling te Brugge een binnenvertrek, *het atelier van Rembrandt* voorstellende, welk stuk het Kabinet van den Heer de Coninck, te Gent, versiert. In 1838 schilderde hij zijn *Familiefeest*, hetwelk zich te Berlijn bevindt, en in 1839 eene *Bruiloft in de 17de eeuw*, welke het Kabinet van den Heer van der Schrieck, te Leuven, versiert.

* LEIJSEBET (Pieter van) is een Vlaamsch plaatsnijder geweest, die in het begin der 17de eeuw te Brussel ter wereld kwam en een tijdgenoot was van van Troijen, met

wien hij, onder de leiding van D. Teniers, naar verschillende Italiaansche meesters voor de Galerij van Brussel gewerkt heeft. Zijne prenten zijn smakeloos en onnaauwkeurig van teekening.

* LEIJSSENS (NICOLAAS). Deze schilder kwam in 1661 te Antwerpen ter wereld en was een leerling van Pieter Eijckens. Hij begaf zich reeds in jeugdigen leeftijd naar Rome, waar hij eenige jaren van vlijtige oefening naar de natuur en de werken der eerste meesters doorbragt. Vermits hem aldaar de beste vooruitzigten geopend waren en hij er de algemeene achting genoot, zou hij er zich waarschijnlijk langer opgehouden, of er zich voor goed gevestigd hebben, had zijn hart hem niet naar zijne geboortestad terug getrokken, waar hij een armen en zwakken vader te ondersteunen had. Leijssens vond in Antwerpen overvloed van werk en kon naauwelijks aan de bestellingen, die hem van alle kanten toevloeiden, voldoen; zijne historiële ordonnanties zijn goed en met smaak geteekend, vooral de vrouwen en kinderen; ook heeft hij vele zalen en zolderingen in voorname huizen en gebouwen te Antwerpen beschilderd, gezamentlijk met Bossaert en Verbruggen, die de bloemen en andere bijkomende zaken behandelden. Hij is in 1710 overleden.

LEZIER (PAULUS). Van dezen schilder is weinig meer bekend, dan wat er Balen in zijne *Beschrijving van Dordrecht* van aanteekent, dat hij namentlijk een groot Schuttersstuk vervaardigd heeft, hetwelk zich in Balen's tijd in den Kloveniersdoelen bevond.

* LHÉRIE (F.) is een jong Fransch graveur, die zich sedert eenige jaren te Antwerpen gevestigd heeft. Op de Brusselsche tentoonstelling van 1836 was eene gravure in de zwartkunst-manier van hem aanwezig, naar de bekende schilderij van den Heer Wappers, *de Zelfopoffering van den Burgemeester van Leiden* voorstellende. Behalve de zilveren medaille, hem op de tentoonstelling toegekend, mogt hij ook van den Koning van Pruissen, als een bewijs van tevredenheid over de uitvoering van dat werk, eene groote gouden medaille ontvangen. Het Polytechnisch Genootschap te Parijs droeg dezen verdienstelijken kunstenaar in 1834 het lidmaatschap op.

LIBERMÉ (JACQUES DE) is een schilder geweest, die in 1427 te Luik bloeide.

* LIEFLAND (JOANNES) schildert stadsgezigten en ontving te Utrecht, waar hij in 1809 geboren werd en nog gevestigd is, het onderwijs van de Heeren Jonxis en B. van Straten aan de Stads-Teekenschool. Later in vriendschappelijk verkeer met zijnen stadgenoot den Heer R. Craeijvanger gekomen, was het onder diens leiding dat hij zich de behandeling van het penseel eigen maakte en zich vormde.

* LIEFRINCK (HANS) is een oud Vlaamsch graveur geweest, dien men onder de mindere meesters rekent, hoewel hij eenige stukken van vrij grooten omvang vervaardigd heeft. De tijd en plaats zijner geboorte zijn niet bekend, maar uit eenige zijner prenten blijkt, dat hij omstreeks het jaar 1540 te Antwerpen geleefd heeft. Zijne gravures waren met zorg bewerkt, maar stijf.

* LIEMAEKER (NICOLAAS), bijgenaamd *Roze*. Deze zeer bekwame Vlaamsche historieschilder had zijne eerste opleiding aan Marcus Geerards te danken en kwam later, toen de dood hem dezen meester ontrukte, onder de leiding van O. van Veen, bij wien hij zich gelijktijdig met Rubens bevond. Zich op bekomen aanzoek naar het Hof des Prinsen van Paderborn begeven hebbende, was hij daar met de beste vooruitzigten en den meesten bijval werkzaam, en zou hij er zich welligt langer hebben opgehouden, had het klimaat dier landstreek niet noodlottig voor zijne gezondheid geweest. Hij zag zich dus genoodzaakt naar zijne geboortestad terug te keeren en bleef daar het overige van zijn leven gevestigd. Hij had eene vlugge manier van werken en in België zijn een aantal zijner stukken voorhanden. In de St. Nicolaas kerk te Gent zijn er drie, namentlijk: *de barmhartige Samaritaan; de wijding van den H. Nicolaas, Bisschop van Myra*, en *de Val van de oproerige Engelen*, welk laatste voor zijn kapitaalste werk gehouden wordt. In de St. Jacobs kerk, in de kerk van den H. Kerst, en in de Augustijner kerk,

gelijk mede in het Museum der Academie te Gent, bevinden er zich mede onderscheidene. Liemaeker was in 1575 te Gent geboren en is aldaar in 1646 overleden; zijnde hij in 1628 en 1636 deken van het Schildersgilde aldaar geweest. Roze heeft met G. de Craijer aan de tafereelen gewerkt, die de zegebogen versierden, opgerigt voor den Kardinaal Don Ferdinand van Oostenrijk, bij deszelfs plegtige intrede binnen Gent, als Gouverneur-Generaal der Spaansche Nederlanden.

LIENDER (Jacob van) was een geneesheer te Utrecht, en beoefende op eene gansch niet onverdienstelijke wijze, doch louter tot zijne uitspanning, de teekenkunst. Zijne voorstellingen bestonden in Arcadische en Italiaansche bosch- en bergachtige landschappen, in den trant van Le Poussin. Men vindt er vele van bewaard in de portefeuilles der liefhebbers. Ter onderscheiding van zijne neven Pieter en Paulus van Liender, wordt Jacob wel eens de *Oude van Liender* genoemd. Hij werd te Utrecht geboren in 1696, en is aldaar in 1759 overleden.

LIENDER (Paulus van) werd in het jaar 1731 te Utrecht geboren. Pieter van Liender was zijn broeder. Hij heeft reeds in zijne geboorteplaats, en vervolgens te Amsterdam en te Haarlem, aanvankelijk tot uitspanning, zich geoefend in de teekenkunst, voornamentlijk zich bepalende tot landschappen, waartoe de heerlijke natuur rondom laatstgemelde stad hem overvloed van gunstige oogpunten aanbood. Ook teekende hij fraaije stads- en dorpsgezigten met veel naauwkeurigheid. Zijne teekeningen met Oost-Indischen inkt en sapverwen worden bij de liefhebbers bewaard. Hij heeft ook geëtst en gegraveerd. Wij hebben van hem onder anderen: *Het verheerlijkt Kleefsland of kabinet van Kleefsche oudheden en gezigten enz.*, *Amsterdam* 1792, in 4°. Hetzelve bestaat uit honderd stuks prentjes, die naar de teekeningen van J. de Beijer door onzen van Liender gegraveerd zijn. Hij is in 1797 te Haarlem overleden, alwaar hij medebestuurder van de Stads-Teeken-Academie was en eenen ontvangerspost bekleedde.

LIENDER (Pieter van), neef van Jacob van Liender, had van dezen het teekenen van stadsgezigten en landschappen geleerd; ook heeft hij dergelijke voorstellingen meer uitvoerig dan kunstig geschilderd. Te Utrecht werd hij geboren in 1727 en is hij gestorven in 't jaar 1779.

LIERE (Joost van), geboortig van Brussel, was een kunstig schilder in water- en olieverw van landschappen, die hij met aardige beeldjes stoffeerde; ook teekende hij tapijtpatroonen. Om zijne bekwaamheden, was het jammer voor de kunst, dat hij, de leer van Calvijn toegedaan, predikant werd. Hij is omtrent het jaar 1683, op zijne standplaats in het land van Waas overleden.

*LIERNUR (Alexander) werd den 17 Februarij 1770 te 's Hage geboren, uit ouders die tot den fatsoenlijken stand behoorden. Het ongeluk gehad hebbende van reeds op zijn zevende jaar zijn vader te verliezen, werd hij door den toenmaligen Stadhouder Willem V in bescherming genomen en voor diens rekening in het Luthersche Weeshuis opgevoed. Al ras legde hij een bijzonderen aanleg voor de kunst aan den dag, waarom hij bij een der Bestuurderen van het Gesticht, een voornaam rijtuigschilder, besteld werd, onder wien hij, bij vlijtige eigen studie en onafgebroken werkzaamheid, zich voorspoedig ontwikkelde, zoodat hij als jongeling reeds den gouden eerprijs bij de Teeken-Academie mogt behalen. In 1794 als pensionair van Z. D. H. naar Rome vertrokken, om zich verder in het schilderen, en bepaaldelijk in het historiële vak, te bekwamen, maakte hij daar snelle vorderingen en zou hij het waarschijnlijk tot eene aanzienlijke hoogte hebben gebragt, indien de staatkundige omstandigheden van het vaderland in het daarop volgende jaar, hem niet genoodzaakt hadden naar Holland weder te keeren. Na zijne terugkomst te 's Hage, in den aanvang van 1796, hield hij zich bezig met het portretteren in craijon, waarin hij bijzonder slaagde, en met het vervaardigen van een aantal teekeningen in sapverwen. Onder anderen maakte hij copijen van de twaalf schilderijen van O. van Veen, *de bedrijren der Batarieren onder Claudius*

Civilis tegen de Romeinen voorstellende, welke in een der vertrekken van de Nationale Bibliotheek te Leiden ten toon werden gesteld en vervolgens, ten getale van 24, waarvan 12 in kleuren en 12 in Oost-Indischen inkt, bij verloting voor *f* 1,800.00 verkocht werden. Na in 1801 met Mejufvrouw G. J. Koch in den echt te zijn getreden, vertrok hij naar Parijs en vervaardigde aldaar, in twee jaren tijds, eene zeer fraaije verzameling van een dertigtal teekeningen, naar de voornaamste Hollandsche, Vlaamsche, Fransche, maar vooral Italiaansche meesterstukken, op het Museum aanwezig, die door hem zelven in eene gedrukte beredeneerde catalogus uitvoerig beschreven zijn. In Holland terug gekomen zijnde, stelde Liernur deze stukken in de voornaamste steden des Rijks, met den meesten bijval ten toon. Koning Lodewijk kocht eenige derzelve voor den prijs van *f* 2,500.00 aan, om op het Paveljoen bij Haarlem geplaatst te worden, terwijl de overige vervolgens, met eenige kunstplaten, bij verloting hem *f* 12,000.00 opbragten. Onder deze tafereelen muntten bijzonder uit *de jonge Stier*, naar Potter, en *de Dood van Maria*, naar Michel Angelo. In 1804 het plan gevormd hebbende om, met behulp van eenige zijner kunstgenooten, de door hem vervaardigde teekeningen naar de meesterstukken van schilder- en beeldhouwkunst te Rome en Parijs, in plaat te brengen, ondernam Liernur zelf het graveren van *den jongen Stier*, eene kapitale plaat, van 27 duim breed en 24 duim hoog, die hij aan de Maatschappij *Felix Meritis* opdroeg, en slaagde daarin, niettegenstaande hij te voren nimmer eene naald op het koper gebragt had, zoo gelukkig, dat hij er den grootsten lof mede inoogstte. Hierdoor aangemoedigd, graveerde hij naderhand nog eenige platen, en onder anderen *een monument* ter nagedachtenis van Professor Luzac, die in de ramp van Leiden omkwam. Hoewel als het ware voor de kunst geboren, waren de toenmalige drukkende tijdsomstandigheden, die zulk een nadeeligen invloed op kunsten en wetenschappen uitoefenden, oorzaak dat hij in zijne loopbaan gestuit werd, en zag hij zich in 1811 genoodzaakt, palet en naald tot gelukkiger toekomst vaarwel te zeggen, om zich op het schoolonderwijs toe te leggen, doch met het voornemen om zijn geliefkoosde vak later weder bij de hand te vatten. Zijn wensch werd echter niet verwezentlijkt, daar hij op den 12 October 1815 te Amsterdam overleed. Hij was een man, die zoo om zijn karakter, als om zijne kunde in onderscheiden vakken van wetenschap, algemeen geacht was, en zijn vroegtijdige dood werd niet alleen door zijne weduwe en twee dochters, maar ook door zijne veelvuldige vrienden en bekenden, diep betreurd. In 1799 was hem het lidmaatschap van verdienste bij het Schilder- en Teekengenootschap *Ars æmula naturæ* geschonken; en van zijne van tijd tot tijd in de Maatschappij *Felix Meritis* gehouden verhandelingen, alle tot de Beeldende Kunsten betrekking hebbende, werd er eene, die *over den invloed der Beeldende Kunsten*, voor rekening van die Maatschappij gedrukt.

LIERNUR (MARIA ELISABETH), dochter van wijlen den Heer Alexander Liernur, kunstschilder en graveur, en sedert 1824 echtgenoote van den Heer B. S. Nayler, werd te Parijs, waar hare ouders zich tijdelijk bevonden, den 22 Februarij 1802 geboren. Hare opleiding in de kunst mogt zij van haren vader slechts tot haar dertiende jaar genieten. Deszelfs overlijden verijdelde hare hoop om zich op het vak van het bloem- en fruitschilderen toe te leggen; en het was eerst op haar zes en twintigste levensjaar, dat Mevrouw Nayler weder de kunst ter hand nam en met den besten uitslag tot heden te Amsterdam blijft voortzetten. Wij zagen bevallige miniaturen, zoo portretten als andere voorwerpen van haar penseel; ook teekeningen met bloemen, vruchten, vogels, enz., en zelfs goed geslaagde levensgroote portretten in olieverw naar van Dijck en andere voorname meesters. Mevrouw Nayler heeft ook verscheiden portretten op steen geteekend. Wij wenschen, dat deze kunstlievende dame steeds lust en gelegenheid moge behouden, om hare lievelingsstudie voort te zetten, waartoe zij zeker door iederen kunstminnaar zal aangemoedigd worden, die hare penseelwerken heeft mogen beschouwen.

*LIES (JOSEPH), te Antwerpen den 8 Julij 1821 geboren, legt zich, onder de leiding van den vermaarden N. de Keijser, op het schilderen van het zoogenaamde *genre historique* toe.

LIESTE (CORNELIS), geboren den 26 October 1817 en woonachtig te Haarlem, is een landschapschilder, die zijn eerste kunstonderwijs ontving van den Heer J. Reekers en naderhand onder de leiding kwam van den Heer N. J. Roosenboom. In 1839 behaalde hij eene zilveren medaille bij de Koninklijke school voor Nuttige en Beeldende Kunsten te 's Hertogenbosch, en zulks wegens eene door hem ter mededinging ingezonden schilderij, voorstellende een *Landschap bij winter*, terwijl in het laatst van 1842, een ander voortbrengsel van hem, een *Vergezigt* voorstellende, door de Maatschappij *Felix Meritis* met goud bekroond werd. In het jaar 1840 ondernam hij eene kunstreis in Duitschland en België.

*LIET (M.). Hoewel wij omtrent dezen kunstenaar of diens werken geene bijzonderheden hebben kunnen opsporen, moet hij echter veel talent als schilder gehad hebben. In *het Verheerlijkt en Vernederd Portugal* namentlijk, en in de daarachter gevoegde gedichten van Frans de Haes, vinden wij van dezen een lang vers op *eenen slapenden Lierman in eene kroeg*, geschilderd door M. Liet, waarin de dichter breed uitweidt over de verdienste van dat stuk.

LIMBORCH (HENDRIK VAN) werd geboren te 's Gravenhage in 1680, en was een zoon van den Advocaat Mr. Simon van Limborch. Hij werd in de kennis der schilderkunst opgeleid door den Ridder van der Werff, nadat hij zijne loopbaan had begonnen in de leerscholen van Brandon en Robbert Duval. Van Limborch vormde, zooveel hem doenelijk was, zijnen stijl naar dien van van der Werff in het historiële vak, en behaalde er roem in. Men vindt van hem met lof vermeld eene *Abrahams offerhande*, eene *Campaspe*, *door Alexander aan Apelles geschonken wordende*, eene *Schaking van Europa*, eene *Cleopatra*, *een kostbaren parel latende smelten*, eene *Heilige familie* en meer andere stukken, die fraai van ordonnatie, goed van teekening en uitvoerig gepenseeld waren. In de Raadkamer van den Hoogen Raad van Holland en Zeeland schilderde hij 4 zinnebeeldige stukken. Van Limborch heeft ook fraaije teekeningen vervaardigd, en bezat eene uitgebreide theoretische kennis in alle tot de schilderkunst betrekkelijke wetenschappen. In de boekerij van het Athenaeum Illustre te Amsterdam, berust eene briefwisseling, die hij tusschen 1706 en 1725 gehouden heeft met den geleerden Lambert ten Kate over de proportie der menschelijke leden, de harmonie der verwmenging en andere onderwerpen. Den tijd van zijn overlijden weet men niet met zekerheid; doch zeer waarschijnlijk viel hetzelve in 1758 voor. In 1759 werd zijne nagelaten kunstverzameling verkocht.

*LIMBOURG (N.). Deze architect en ingenieur kwam in het dorp du Marché, gemeente Franchimont, nabij Theux, ter wereld. Hij was in dienst van Keizer Karel V, dien hij bij de belegering van Tunis vergezelde, en waarbij hij belast was om het plan van aanval te maken, en om verschillende andere werken, tot de belegering dier stad betrekking hebbende, daar te stellen. Hij is in 1535 overleden.

*LIN (JAN VAN) leefde omtrent het jaar 1664 en schilderde paarden en gevechten. Er zijn weinig bijzonderheden omtrent dezen meester bekend; men weet alleen, dat hij een Hollander van geboorte was, den bijnaam had van *de Stille*, en dat hij omstreeks het jaar 1667 beroemd was door zijne voorstellingen van paarden, gevechten en jagtpartijen.

LINDEN (JAN VAN) is ons alleen bekend door het vervaardigen van de ordonnancie en teekening voor den bekenden schoonen marmeren predikstoel in de Groote Kerk te Dordrecht, welke door den beeldhouwer A. Trauen in 1756 is gewrocht en blijk draagt van veel bekwaamheid.

*LINDEN (ADRIAAN VAN DER) is een Gentsch bouwmeester geweest, die omstreeks

het jaar 1640 aldaar ter wereld kwam. Hij heeft, als stadsarchitect, het Pesthuis te Gent herbouwd, het opzigt gehad over den aanleg van de Vischmarkt en er den fraaijen voorgevel van gebouwd, naar de teekening van A. Quellinus. Hij is in het laatst der 17de eeuw overleden.

*LINDEN (J. van der), te Rotterdam, heeft zich sedert vele jaren bezig gehouden met het bijeenbrengen eener schoone Verzameling, zoo van schilderijen als teekeningen, van oude en hedendaagsche Hollandsche meesters, onder welke laatste vooral opmerkelijk zijn, voortbrengsels van Bakhuijzen, Nuijen, Schelfhout, Schendel, Schotel, Waldorp enz. Deze kunstliefhebber bezit mede zeer fraaije schilderijen van den Rotterdamschen J. Kobell Jr., over wiens laatste jaren hij een weldadigen invloed uitoefende en dien hij mede in de gelegenheid stelde zijn talent ten toon te spreiden in een kapitaal stuk met levensgroote koeijen, hetwelk te Gent ten toon gesteld is geweest en later voor eene aanzienlijke som door een Franschen kunsthandelaar werd aangekocht.

LINGELBACH (Johannes), werd in 1625 te Francfort aan den Main geboren; doch was reeds in vroegen leeftijd een bewoner van Holland, in welks schilderschool hij begrepen wordt. Hij vertrok in 1642 uit Amsterdam naar Frankrijk, en twee jaren daarna naar Rome, alwaar hij acht jaren in vlijtige kunstoefening doorbragt; en keerde toen over Duitschland naar Amsterdam terug. Het kunstkarakter van dezen meester is geheel oorspronkelijk. Hij bezat eenen zeer vruchtbaren en dichterlijken geest. In alle zijne tafereelen heerscht eene opmerkelijke verscheidenheid; doch in al die verscheidenheid hervindt men altijd bij hem denzelfden zachten, aangenamen en zilverachtigen toon, dezelfde naauwkeurigheid van teekening, dezelfde kunstige groepering, dezelfde rijkheid van bouw- en beeldhouwwerken, hetzelfde breed en behaaglijk penseel. In zijne voorstellingen van duinachtige streken, maneges en optogten van paarden, streefde hij beurtelings Jan Wijnands en Philip Wouwerman op zijde. Maar zijne meest geliefkoosde onderwerpen zijn Italiaansche zeehavens, met lossende en ladende vaartuigen, menigvuldigheid van werkende, handeldrijvende en wandelende figuren, in hunne eigenaardige kleederdragten. Dergelijke voorstellingen verrijkte hij doorgaans met prachtige paleizen en poorten, fonteinen met beeldwerken, gedenkteekenen en dergelijke. Ook schilderde hij gaarne Romeinsche markten met een bont gewoel van beeldjes uit verschillende standen; kramen, stallen en tafels met koopwaren; kwakzalvers, straatkunstenaars, bedelaars en wat dies meer zij. De Haagsche en Amsterdamsche Museums bezitten van dezen meester elk 4 schilderijen; het eerste, een *Hooibouw*, eene groote *Italiaansche Zeehaven*, het *Vertrek van Karel II van Scheveningen naar Engeland*, en een *Optogt van ruiterij;* het Amsterdamsche, een *Italiaansche zeehaven*, met schepen en eene menigte

figuren; een *Landschap*, met figuren en paarden, eene *Rijschool*, insgelijks met verscheiden beeldjes en paarden, en eene *Zeehaven in Italië*, met zeer veel gebouwen, galeijen, figuren en verder bijwerk. Voor de zoo behaaglijke schilderijen van Lingelbach worden goede prijzen betaald. Onder anderen werd op de verkooping van Gt. van der Pals voor een *Landschap met dansende boeren en boerinnen*, *f* 1,400.00; op die van Braamcamp voor eene *Italiaansche zeehaven*, rijk van ordonnantie, *f* 1,500.00, en op die van van der Pot voor eene *dergelijke*, *f* 2,050.00 betaald. Voor eene kapitale schilderij van Lingelbach, als eene der kunstigste op de Catalogus vermeld, en mede eene *Italiaansche Zeehaven* voorstellende, werd op de verkooping van P. Locquet *f* 2,600.00 besteed. Ook zijne teekeningen zijn zeer gezocht. Op de verkooping van de Vos golden 2 stuks *Venetiaansche Zeehavens* met Oost-Indischen inkt *f* 60.00. Voor een door Lingelbach eigen geëtst prentje, verbeeldende eene *Italiaansche Zeehaven* (onbeschreven bij Bartsch), werd op de verkooping van den Grave von Fries *f* 12.00 betaald.

* LINNIG (Egidius) genoot het onderwijs, eerst van den Heer van Bree, aan Antwerpen's Academie, en later van den Heer van Gingelen. Hij werd in genoemde stad op den 13 Augustus 1821 geboren en is aldaar gevestigd. De voortbrengsels van het penseel dezes jeugdigen kunstenaars, die zich ook op het etsen heeft toegelegd, stellen zee- en stroomgezigten voor, ter beoefening van welk kunstvak hij in 1840 en 1841 eene reize langs de Hollandsche en Fransche kusten deed. Op de tentoonstelling van 1840 ter meergemelde plaatse, was eene schilderij van hem aanwezig, voorstellende *Visschers op de Doggersbank.*

* LINNIG (J. en G.), graveurs te Antwerpen, genoten het onderwijs in de kunst aan de Academie aldaar, onder de leiding van den Heer E. Corr. Zij hebben reeds verschillende goede voortbrengsels geleverd, waarvan eenige op Belgische tentoonstellingen aanwezig waren.

LINSCHOTEN (Adriaan van), die in 1590 te Delft geboren werd, wordt gehouden voor een' leerling van Spanjolet. Hij was een historieschilder van verdienste. Ook heeft men van hem binnenhuizen, werkplaatsen van chimisten en dergelijke. Het jaar van zijn overlijden is niet bekend, doch op zijn zeven en tachtigste jaar was hij nog werkzaam in den Haag, alwaar hij na zijn huwelijk zich gevestigd had.

LINSEN (Jan) was een historieschilder, die te Hoorn woonachtig was, nadat hij van eene reis naar Italië terug gekomen was. Het ongeluk vervolgde hem overal waar hij zich bevond. In eene Italiaansche haven scheep gegaan, werd hij door Moorsche zeeroovers gevangen genomen en uitgeschud. Hij behield toen nogtans het leven; doch te Hoorn werd hij verraderlijk vermoord door een' vriend, met wien hij in eene herberg had gespeeld, en wien de fortuin in het spel tegen geloopen was. Hij had van zijne ontmoeting met de Mooren eene schilderij vervaardigd, die blijk van een ongemeen talent gaf.

* LINSSEN (H.). Van dezen kunstenaar hebben wij geene andere bijzonderheden te weten kunnen komen, dan dat hij schilder is en te Roermond gevestigd.

* LINT (Pieter van) was een bekwaam historie- en portretschilder, zoo met olie- als met waterverwen, die in 1609 te Antwerpen geboren werd. Hij begaf zich in jeugdigen leeftijd naar Rome, waar hij op de Academie en naar de natuur studeerde. Zeven jaren lang was hij in dienst van den Kardinaal-Bisschop van Ostia; gedurende welken tijd hij voor niemand anders werkte. Er bevinden zich eenige groote compositiën van zijne hand te Ostia, alsmede in de kerk van de Madonna del Popolo, te Rome. Na eene uitlandigheid van tien jaren, keerde hij naar zijne geboortestad terug, waar hij overvloed van werk voor de kerken en den Koning van Denemarken bekwam. Zijne manier van compositie was groot, zijne teekening naauwkeurig en zijn koloriet goed. Hij is in 1668 te Antwerpen overleden. Men vindt aldaar de volgende voortbrengsels van zijn penseel: in de St. Jacobskerk, het *Afscheid tusschen St. Pieter en St. Paulus;* in het Museum, *eene Ste. Catharina; — eene Vereeniging van onderscheiden personen*,

die aan den oever eener rivier uitrusten; — een St. Christoffel, het kind Jezus op zijne schouders dragende.

* LINT (HENDRIK VAN), bijgenaamd *Studio*, was de zoon van Pieter, die hem, na de eerste opleiding in de kunst, in jeugdige jaren naar Rome zond, waar hij een goed gedeelte van zijn leven heeft doorgebragt. Zijne landschappen hebben meestal de fraaije natuurtaferelen in den omtrek dier stad ten onderwerp; dezelve zijn in een grooten stijl geschilderd, wel overeenkomst hebbende met dien van J. F. van Bloemen. Er bestaan eenige geëtste landschappen van dezen meester, waarvan eenige het jaarmerk 1680 dragen.

LINTHORST (J.) werd te Amsterdam geboren in 1755. Hij had wezentlijke verdienste in het schilderen van bloem- en fruitstukken. Eenige derzelve zijn op de Amsterdamsche tentoonstellingen met genoegen beschouwd. In het jaar 1815 is hij in zijne geboorteplaats overleden.

LION (A.). Van dezen schilder weet men niets, dan dat hij twee portretstukken van de Amsterdamsche gewapende burgermagt vervaardigd heeft, van welke het een de jaarteekening van 1628 draagt.

* LION (...), geboren te Dinant omtrent het jaar 1740, leerde de eerste beginsels der schilderkunst te Luik en begaf zich vervolgens naar Parijs, waar hij onder de leiding van den vermaarden de Vien, zich tot historie- en portretschilder vormde. Hij was lange jaren te Weenen gevestigd, waar zijn werk veel bijval vond en hij een ruim bestaan had; doch op jaren gekomen, trok hem het hart naar het vaderland terug; hij vestigde zich in de stad zijner geboorte en is aldaar omtrent het jaar 1814 overleden. Hij was een deftig man, die zeer in aanzien stond.

LIS (JAN), ofschoon een Oldenburger van geboorte, wordt nogtans gebragt tot de Hollandsche school, omdat hij daarin zijne opkweeking ontvangen heeft onder de leiding van Hendrik Goltzius, te Haarlem, wiens schilderwijze hij zich derwijze had eigen gemaakt, dat men het kunstwerk van den leerling wel eens voor dat van den meester hield. Naderhand in Frankrijk, en vooral in Italië, bijzonder te Venetië, zijne studiën voortgezet hebbende, is hij geheel van schilderwijze veranderd, en heeft hij zijnen stijl voornamentlijk gewijzigd naar de schoonste voorbeelden der beroemde Venetianen. Onder de groote stukken van zijn penseel, die hem tot eer verstrekten, werd gerekend een levensgroote *H. Hieronimus in de woestijn*. Doch meer bijzonder scheen hij zelf behagen te vinden in het schilderen van kabinetstukken met kleinere beelden, die hij steeds met de grootste naauwkeurigheid teekende; daartoe dikwijls zeer moeijelijke en zamengestelde ordonnanties verkiezende, zoo als *de Val van Faëton*, of treffende, zoo als *Adam en Eva weenende bij het lijk van Abel*, maar meer nog lustige en snaaksche onderwerpen, zoo als feesten, boerengezelschappen, gemaskerde danspartijen met mengeling van antieke en moderne costumen, badende nimfen en dergelijke. Schilderstukjes van dien aard werden steeds veel gezocht en goed betaald, zoowel om de geestigheid der ordonnanties en naauwkeurigheid van teekening, als keurig fraaije uitvoering en heerlijk koloriet. Hij is te Venetië overleden in 1629.

* LIST (GERRIT) schildert portretten en stillevens, in welke beide vakken hij zich zonder leiding door eigen oefening heeft trachten te bekwamen. Zijne betrekking als ambtenaar aan de Secretarie der gemeente Texel, op welk eiland hij den 20 Maart 1795 geboren werd, doet hem echter de kunst meer als liefhebber behandelen.

LIVENS (JAN) werd te Leiden geboren den 24 October 1607. Zijn vader, die een kunstig borduurder was, eene levendige drift voor de schilderkunst in hem bespeurende, zond hem reeds op zijn achtste jaar ter leering bij Joris Verschoten. Zijne vorderingen aan de hoop van zijn' vader beantwoordende, gaf deze hem twee jaren daarna ter verdere opkweeking over aan Pieter Lastman, te Amsterdam, in wiens oefenschool hij insgelijks twee jaren doorbragt. Vervolgens heeft hij zich tot de navolging van de natuur en

goede modellen bepaald. Onder anderen copiëerde hij den Democriet en Heracliet van Cornelis van Haarlem zoo bedriegelijk, dat zijne navolgingen niet van de originelen te onderscheiden waren. Al spoedig begaf hij zich tot het schilderen van portretten. Dat van zijne moeder was een waar meesterstuk van kunstige uitvoering. Ook nam hij eene proef met eene eigen ordonnantie, schilderende op eene geestige wijze en levensgroot een' student in zijne huiskleeding, die voor een brandend turfvuur in een boek zat te lezen. Dit stuk was zoo schoon en natuurlijk geschilderd, dat de Prins van Oranje hetzelve van hem deed koopen, en Zijne Hoogheid hetzelve ten geschenk gaf aan den Ambassadeur van Engeland, die het weder aan zijnen Koning aanbood, omdat Zijne Majesteit een bijzonder behagen in hetzelve vond. De weet daarvan gekregen hebbende, begaf hij zich, toen vier en twintig jaren oud, naar Engeland, en werd in Londen op eene zeer aanmoedigende wijze ontvangen. Hij schilderde aldaar de portretten van den Koning, de Koningin, den Prins van Wallis en vele voorname Lords, waarvoor hij rijkelijk beloond werd. Na een driejarig verblijf in Engeland, begaf hij zich naar Antwerpen, alwaar hij met eene dochter huwde van den vermaarden beeldhouwer Michiel Colijns. Te dezer stede vervaardigde hij verscheiden kunstwerken voor kloosters, kerken en bijzondere kabinetten, en in 1640 voor den Prins van Oranje en Burgemeesteren van Leiden twee kapitale stukken, op een van welke hij *Scipio Africanus, zich zelven beheerschende*, voorgesteld had. Voor dit stuk werd hem betaald *f* 1,500.00, en voor het overbrengen uit Antwerpen nog *f* 150.00; terwijl hem bovendien door Burgemeesteren van Leiden geschonken werd eene gouden medaille, ter waarde van *f* 100.00. Omtrent dien zelfden tijd schilderde hij een schoorsteenstuk in Burgemeesterskamer, op het voormalig Stadhuis van Amsterdam (thans de groote zaal van het Paleis), voorstellende *Fabius Maximus, als afgezant te Rome tot den Burgemeester Suesso, zijn' zoon, gezonden;* voorts ook nog de zinnebeelden van de *Geregtigheid*, *Voorzigtigheid* enz. Onder verscheiden portretten van aanzienlijke personaadjes, door Livens

geschilderd, behooren ook die van de Admiralen de Ruiter en Cornelis Tromp en van den dichter Joost van den Vondel. Het laatste is in het bezit van het Rijks Museum te Amsterdam. Jan Livens heeft insgelijks uitgemunt in het graveren, zoo met de etsnaald als het *burin*. Zijne manier, ofschoon veel van die zijns tijdgenoots Rembrandt verschillende, is nogtans even schilderachtig en vol effect. Twee groote kunstkenners: Gersaint, in het vervolg op zijn *Catalogus van Rembrandt's prenten*, en P. IJver, in zijn *Supplement* tot dezelve catalogus, hebben opgegeven welke prenten door Livens gegraveerd zijn. Later heeft Adam Bartsch insgelijks naauwkeuriglijk alle zijne prenten beschreven, die uit 66 stuks bestaan, waaronder 6 die evenwel twijfelachtig zijn. Zijn door Anthonie van Dijck geschilderd portret is door Vorsterman in het koper gebragt.

* LIVERLO (Gillis van) was Prior van het groote Karthuizer klooster te Luik en zeer bedreven in de architectuur. Onder anderen moet hij de grondslagen gelegd hebben van het klooster en de kerk van zijn huis, dat in het begin der 18de eeuw voltooid werd. Het koor dier kerk, waarvan de 12 marmeren kolommen door hem gekocht werden, hoewel dezelve eerst lang na zijn dood, die in 1667 voorviel, werden geplaatst, is een bijzonder fraai monument van architectuur: het was een monnik van de orde der Recolletten, met name Paul Kourz, die er het plan toe leverde en hetzelve daarstelde.

LOBRIJ (Willem), in 1774 te Amsterdam geboren, was Luitenant-Kolonel bij de Genie in Nederlandsche dienst, en heeft in die betrekking het arsenaal, de infanteriekaserne en kruidmagazijnen te IJperen daargesteld.

* LOCHOM (Michiel van) is een Vlaamsch graveur geweest, die omstreeks het midden der 17de eeuw te Parijs werkte. Hij heeft onderscheiden portretten gegraveerd naar Ferdinand Elle, alsmede prenten voor het werk van pater Gerard, van de orde der Jezuiten, getiteld: *les peintures sacrées de la Bible*, één deel in folio. Hij schijnt meest voor boekverkoopers gewerkt te hebben.

* LOEFF (Hillebrand Dirk), te 's Hage geboren den 6 Februarij 1774 en aldaar steeds gevestigd gebleven, genoot het kunstonderwijs van den Heer Cornelis van Cuijlenburgh. Hij schildert portretten, waarvan wij er goed gelijkenende zagen, en ook wel landschappen, veelal met watervallen; doch in de laatste jaren heeft hij zich voornamentlijk toegelegd op het restaureren van oude schilderijen, in welk vak hem eene groote mate van kennis en bedrevenheid wordt toegeschreven.

LOEMANS (Arnold) is een Vlaamsch plaatsnijder en kunstkooper geweest, die omtrent het jaar 1690 te Antwerpen gevestigd was. Hij heeft eenige platen naar Vlaamsche meesters in het koper gesneden, alsmede eenige portretten, waaronder dat van J. Callot.

LOFVERS (Pieter). Deze zeeschilder was in 1710 te Groningen geboren, en heeft onderwijs in de kunst ontvangen van Jan Abel Wassenberg. Zijn werk onderscheidde zich door eene naauwkeurige teekening van de schepen, die hij in zijne ordonnanties te pas bragt, en werd veel naar buitenslands getrokken. Hij is in het jaar 1788 overleden.

LOFVERS (Hendrik), oudste zoon van Pieter Lofvers, werd te Groningen geboren in 1739. Zijn vader had hem onderwezen in de schilderkunst, die hij vervolgens voornamentlijk tot uitspanning beoefende. Hij teekende en schilderde zeegezigten, bloemen en landschappen, vlijtiglijk studies voor het laatste kunstvak opzamelende in het schilderachtige Drenthe. Hij is in 1805 in zijne geboortestad overleden.

LOMBARDUS (Lambert). Deze letterkundige, wijsgeer, oudheidkundige, bouwmeester en schilder, werd te Luik geboren in het jaar 1506. Hij genoot eene geleerde opvoeding, en begaf zich, na de Grieksche en Latijnsche talen, de wijsbegeerte en geschiedenis bestudeerd te hebben, aan het schilderen, zich tevens toeleggende op de beginselen der bouwkunst. Na voorloopige oefening in zijn eigen land, vertrok hij tot zijne verdere bekwaming, over Duitschland en Frankrijk naar Italië, en trad aldaar in de leerschool van Andrea del Sarto. Hier oefende hij zich naarstiglijk in het schilderen, in de perspectief en de bouwkunde, daarbij eene bijzondere en gezette studie makende van het antieke. In 1539 naar Luik wedergekeerd, voerde hij aldaar eenen schilderstijl in, die veel verschilde van dien aan welken zijne landgenooten gewoon waren. Hij verbeterde hunnen smaak in de bouwkunst, was een tamelijk goed teekenaar; doch hoezeer zijn geest ook vervuld was met het kunstschoon der Italianen, bleef zijn stijl toch altijd iets van het stijve behouden, waaraan hij vroeger gewend was geweest en dat hij in anderen zoo berispelijk vond. Hij was met dat al een der beste schilders van zijnen tijd. De meeste zijner werken zijn in 't koper gebragt door Lambert Suavius. Dit heeft aanleiding gegeven tot den waan, dat deze Lambert en Lombardus dezelfde persoon zoude geweest zijn. Hij zelf heeft ook eenige

prenten geëtst, en is in 1565 overleden. Onder zijne leerlingen telt men Frans Floris, Willem Keij, J. Ramaije, P. de Four, Dom. Lampson, H. Goltzius en andere bekwame meesters. Naar hetgeen H. Goltzius van hem vermeldt, werd Lombardus door niemand in geleerdheid overtroffen; hij verheft de fraaiheid van zijn koloriet, zijne goed aangebragte schaduwen en naauwkeurige teekening. Er bestaat eene levensbeschrijving van hem, door zijn vriend Dominicus Lampson vervaardigd en door H. Goltzius uitgegeven onder den titel van *Lamberti Lombardi apud Eburones pictoris celeberrimi vita.* Brugge 1565, in 8o. — Een zijner beste werken was eene voorstelling van den *Marteldood van Ste. Barbara*, vroeger in de St. Bartholomeus kerk te Luik aanwezig. Lombardus is tot driemaal toe gehuwd geweest; de eerste maal met de zuster van Lambert Suavius.

*LONDERSEEL (Assuerus van), een schilder, houtsnijder en graveur, te Amsterdam in 1548 geboren, en niet in 1600, zoo als door sommigen beweerd wordt, zoo als daarvan ten bewijze strekt een werk, dat in 1576 in het licht verscheen onder den titel van: *Les Navigations, Peregrinations et Voyages faicts en la Turquie par Nicolas Nicolay*, enz., te Antwerpen bij Willem Silvius gedrukt, en waarin onderscheidene houtsneden van dezen kunstenaar voorkomen, zijnde voorstellingen van mannen en vrouwen van verschillende natiën, naar hare verschillende kleederdragten. Londerseel's houtgravuren waren zeer net bewerkt; zijne prenten op koper, hoewel minder fraai, zijn fijn en gemakkelijk behandeld.

*LONDERSEEL (Jan van). Deze teekenaar en graveur werd in 1582 te Bruggen geboren. Hij heeft een groot aantal landschappen gegraveerd in den trant van N. de Bruijn, van wien men meent dat hij een discipel was. Hoewel zijn werk vrij stijf en hard is, wordt hetzelve niettemin door de liefhebbers gezocht, vooral wat hij naar Koningsloo, Hondekoeter, Vinckenboons, enz. gemaakt heeft.

LONS (Dirk Eversen) is een Hollandsch graveur geweest, die omstreeks het jaar 1622 bloeide, doch omtrent wien geene bijzonderheden bekend schijnen. Er bestaan onder anderen Hollandsche landschappen van hem, waarop groote windmolens voorkomen.

*LONSING (F. J.). Deze schilder kwam in 1743 te Brussel ter wereld en daalde den 11 April 1799 te Leognan, bij Bordeaux, ten grave. Hij was een kweekeling van de Antwerpsche Academie, bij welke hij in 1759 den eersten prijs behaalde, terwijl hij zich verder in de school van den schilder Geeraerts bekwaamde. Zijn gelukkige aanleg trok de opmerkzaamheid van den Aartshertog Karel, die hem eene jaarwedde verzekerde om zich verder in Italië te gaan ontwikkelen. Na eenige jaren te Rome vertoefd te hebben, waar hij onder den beroemden Raphael Mengs werkzaam was, hield hij zich eenigen tijd te Lijon op en vestigde zich vervolgens, in 1783, te Bordeaux. Zijn kunstwerk is zeer geacht en in een originelen stijl. Hij teekende gemakkelijk en toonde veel oordeel en kennis in zijne compositiën. Men vindt in zijne schilderijen eene mengeling van de gronden der Vlaamsche school en der Italiaansche. Zijne vriendschapsbetrekking met Raphael Mengs en met den geleerden Hamilton, voor wien hij onderscheiden platen etste voor de *Schola Italicæ Picturæ*, door dezen Engelschman uitgegeven, had veel tot zijne geestontwikkeling toegebragt. Hij heeft verre weg het meest portretten gemaakt, waarvan er onderscheidene gegraveerd zijn.

LOO (Jacob van), geboortig uit Sluis in Vlaanderen, heeft te Amsterdam gebloeid omtrent het midden der 17de eeuw. De onderwerpen, welke hij voornamentlijk met een ongemeen kunstvermogen schilderde, bestonden in burgergezelschappen, goed van teekening, aangenaam van kleur en malsch van penseelsbehandeling. Men heeft ook portretten en historiële stukjes van hem. Somtijds heeft hij de landschappen van Hobbema, Wijnands en anderen geestig gestoffeerd. Eglon van der Neer wordt onder zijne leerlingen geteld. Op eenigzins gevorderden leeftijd is hij naar Parijs verhuisd, waar hij tot lid der Koninklijke Schilder-Academie werd aangenomen, en in 1670 overleed in

den ouderdom van zes en vijftig jaren. Hij zou de stamvader der schilders van Loo geweest zijn, die in de Fransche school met lof bekend zijn.

LOO (PIETER VAN) werd in 1731 te Haarlem geboren, en teekende en schilderde bloem- en vruchtstukken, ook wel eens landschappen en kamerversiersels. Een bekwaam kunstenaar zijnde, werd hij dikwijls door de bloemisten te werk gesteld om bloemen af te teekenen. Hij is in 1784 overleden.

LOOFF (P.), een weinig bekend plaatsnijder, die omstreeks 1630 bloeide. Behalve eenige portretten, heeft hij ook Frederik Hendrik, Prins van Oranje, in een zegenwagen gezeten, in prent gebragt.

*LOOFF (J.) is een Hollandsch medailleur geweest, die in de 17de eeuw leefde. Ofschoon in het stempelsnijden niet zeer bedreven, werd hij evenwel door de Staten van Holland met een privilegie tot het vervaardigen van de vele gedenkpenningen, ter gedachtenis der behaalde overwinningen door Frederik Hendrik, begunstigd. Looff zocht zijn gebrek aan bekwaamheid in het maken van goede zinnebeeldige figuren, door het geven van onmatig lange opschriften te bedekken, gelijk daarvan onder anderen ten bewijze strekt de gedenkpenning op het veroveren van 's Bosch en Breda, door Frederik Hendrik. Hij werd te Middelburg geboren.

LOON (THEODORUS VAN) was een Brusselaar van geboorte en heeft een geruimen tijd te Rome en Florence doorgebragt met zich te oefenen naar de groote modellen in schilder- en beeldhouwkunst. Een bijzonder behagen vond hij in de meesterstukken van Raphael en koos wel voornamentlijk C. Maratti tot het vormen van zijnen stijl. Men vindt dan ook in zijn werk hetzelfde karakter van teekening, dezelfde edelheid in de gelaatstrekken, dezelfde verhevenheid in zijne ordonnanties. Zijn koloriet beantwoordde niet altijd aan deze verdienste, want het was in de schaduw somtijds te verwachtig en te grijs. Hij heeft veel voor kerken en voorname kabinetten geschilderd.

*LOON (H. VAN), een Vlaamsch graveur, die voor een aanverwant van Theodorus gehouden wordt. Hij schijnt zich het grootste gedeelte van zijn leven te Parijs te hebben opgehouden, waar hij onder anderen eenige prenten sneed voor een aldaar in 1695 uitgegeven werk, getiteld: *Les forces de L'Europe.* Dezelve bestaan in vestingwerken, plannen van steden enz. en zijn net bewerkt.

LOON (PETER VAN) had een goed penseel en schilderde natuurlijk en uitvoerig perspectivische voorwerpen en gebouwen. Hij was een inboorling van Antwerpen en is ook aldaar overleden.

LOON (... VAN) was een Amsterdamsche schilder van vogels, bloemen en vruchten. Hij was den Heer Troost van Groenendoelen behulpzaam in het behangselschilderen. Omtrent zeventig jaren oud is hij in het jaar 1787 overleden.

LOON (... VAN), te Amsterdam. De Galerij dezes kunstliefhebbers kan onder de merkwaardigste der hoofdstad gerangschikt worden. Dezelve werd door des eigenaars echtverbindtenis met eene dochter van wijle den Heer P. van Winter, nog aanmerkelijk vermeerderd en bevat gedenkteekenen uit den schoonsten tijd der Nederlandsche schilderschool; zoo als: twee levensgroote *Portretten* ten voeten uit, door Rembrandt; een kapitaal *Landschap met kloeke stoffaadje van paarden en beelden*, door Ph. Wouwerman; een niet minder kapitaal *Landschap*, door Jan en Andries Both; een klein, maar keurig *Kaarslicht*, door G. Dou; 2 van van Huijsum; 2 van Metzu; 2 van Jan Steen; een overschoon *Landschap*, door Izaak van Ostade; een *Binnenvertrek*, door Frans van Mieris, zoo schoon als Dou; een Terburg van de eerste klasse; voorts juweelen in kunst van Berchem, Adriaan van de Velde, N. Maas, van de Kappelle, J. Verkolje, van der Heijde enz. enz.

*LOOSE (JOANNES JOSEPHUS DE), geboren te Zeele, bij Dendermonde, den 22 November 1770, is een kweekeling der Gentsche Academie, bij welke hij in 1794 den eersten prijs naar het model behaalde, en heeft zich verder te Mechelen in de school van den Heer Herreijns bekwaamd. Een aantal zijner ordonnanties, tafereelen uit de

gewijde geschiedenis voorstellende, zijn in verschillende kerken in België aanwezig, en onder anderen in de St. Jacobs kerk te Gent, eene *Ste. Cornelia, den zegen aan zieke kinderen gevende;* — twee altaarstukken in de kerk van St. Nicolaas; — twee groote doeken in de kerk van Hamme, van 17 voet breed en 14 voet hoog, verbeeldende *Christus, de kooplieden uit den Tempel drijvende*, en *de Intrede des Zaligmakers in Jeruzalem;* — in de kerk te Lokeren, *de Marteldood van Ste. Barbara;* enz. — Deze meester heeft mede een aantal portretten geschilderd, welke bij derzelver overige verdiensten ook die bezitten van treffend gelijkenend te wezen, zoo als die van den Heer van Oosthuijzen van Rijzenburg en deszelfs echtgenoote, te 's Hage, in natuurlijke grootte, en die van den Heer Staatsraad Piepers en echtgenoote, mede aldaar. — De Heer de Loose is tevens bekend als letterkundige, welk vak hij in zijne uren van uitspanning beoefent. In 1812 behaalde hij een prijs bij de Gentsche Rederijkkamer, terwijl hem in 1820 eene medaille ter aanmoediging werd toegewezen voor zijne *Verhandeling over den tegenwoordigen staat der Schilderkunst*, welke als prijsstof door de Koninklijke Maatschappij van Schoone Kunsten te Gent was uitgeschreven. Hij is te St. Nicolaas gevestigd en eerste Professor aan de Teeken-Academie dier stad. Zijn zoon Basile, hieronder vermeld, werd, even als een andere zijner zonen, Johannes, door hem tot de kunst opgeleid.

*LOOSE (Basile de) kwam den 17 December 1809 te Zeele ter wereld. Hij genoot, zoo als wij daar even zeiden, het kunstonderwijs van zijnen vader, en onderscheidde zich, blijkens de verschillende door hem behaalde medailles, als Academie-leerling, eerst te St. Nicolaas en later te Antwerpen, onder M. van Bree. In 1835 vertrok hij tot zijne verdere bekwaming naar Parijs en keerde een jaar daarna naar het vaderland terug, waar hij sedert op verschillende tentoonstellingen blijken van een meer en meer ontwikkelend talent gegeven heeft. De onderwerpen, door dezen kunstenaar bij voorkeur behandeld, zijn over het algemeen eenvoudig en naïf, en meestal ontleend uit de voorvallen en gebeurtenissen, die het huiselijke en gemeene leven aanbiedt; terwijl zijne voortbrengsels zich, naar het oordeel van kenners, door een gemakkelijk en uitvoerig penseel en eene naauwkeurige teekening onderscheiden. Een door hem op de Parijsche tentoonstelling van 1841 ingezonden stuk, mogt de eer der bekrooning met de gouden medaille te beurt vallen; overigens is, in verschillende kabinetten, zoo in België als elders, van zijn werk aanwezig. De Heer B. de Loose is te Brussel gevestigd en aldaar sedert 1841 gehuwd met Mejufvrouw Nathalie de Bontt.

*LORENT (Jean François) heeft onderwijs ontvangen van den Heer van Dinter,

in leven kunstbeoefenend liefhebber en vrederegter te 's Hertogenbosch. Aanvankelijk legde de Heer Lorent zich toe op het schilderen van maanlichten, die niet onverdienstelijk waren; doch sedert heeft hij dit kunstvak laten varen en thans bepaalt hij zich uitsluitend tot het restaureren van oude schilderijen, waarin hij veel bekwaamheid moet hebben. Op verschillende tijden bezocht hij Engeland, Pruissen en Frankrijk, en is thans te Brussel gevestigd, waar hij ook in 1773 ter wereld kwam. Zijne beide zonen ANTONIE en WILLEM hebben zich onder zijne leiding mede op de kunst toegelegd. De eerstgenoemde heeft zich Keulen tot zijne verblijfplaats verkozen; de andere woont te Brussel.

LORME (A. DE), dien men meent een Rotterdammer van geboorte geweest te zijn, was een vermaard schilder van kerken en prachtige gebouwen. Ten blijk dat hij geene geringe kunstverdienste bezat kan strekken, dat op Braamcamp's verkooping voor *f* 500.00 werd verkocht eene door hem vervaardigde *Kerk, van binnen met eene menigte figuren, door kaarsen verlicht.*

*LOTEN (JAN) was een Hollander van geboorte, doch ging onder de regering van Karel II naar Engeland, waar hij onderscheiden jaren werkzaam was en in 1680 overleed. Hij schilderde landschappen en slaagde bijzonder gelukkig in het voorstellen van donker geboomte, onweders en watervallen. Zijne stukken zijn meestal groot van stuk en met eene losse en stoute hand bewerkt.

*LOUIS (DANIEL) is even als zijn zoon, LIEVEN LOUIS, een glasschilder geweest, die in de 16de eeuw bloeide. Hij heeft de kerk van Eekerghem, alsmede die van Mendonck, Wondelghem en andere van geschilderde glazen voorzien. Het monogram van Lieven vindt men aan het eind van dit werk.

LOUIS (LEONARD FRANÇOIS), van Fransche herkomst, werd te 's Gravenhage geboren in 1698, welke plaats zijn vader, om de geloofsvervolging uit Sedan gevlugt, zich ter geruste woonstede verkozen had. Leonard ontving teekenlessen van Pieter van Cuijck, en onderwijs in de bewerking der olieverw met het penseel van den ouden Johannes Vollevens. Te gelijker tijd oefende hij zich naar het leven op de Academie en naar goede modellen. In 1725 kreeg hij gelegenheid met eenen vriend van zijn' vader naar Parijs te vertrekken, alwaar hij, onder de aanmoediging en belangstellende opleiding van den portretschilder De Troij, zich nog ruim twee jaren onledig hield met het voortzetten zijner kunststudie. Bij zijne met verlangen te gemoet geziene terugkomst, vond hij overvloed van werk met het schilderen van portretten en familiestukken, onder de hooge en fatsoenlijke standen, die hem bijzonder genegen waren.

*LOUP (REMACLE LE) werd te Spa geboren. Hij leefde in het midden der 18de eeuw en onderscheidde zich in het landschap en in vergezigten. De voorstellingen van steden en kasteelen, voorkomende in het werk *les Délices du pays de Liége*, werden door dezen kunstenaar geteekend en gegraveerd. Zijn zoon ANTOINE is, even als hij zelf, goed geslaagd in het teekenen van landschappen in Oost-Indischen inkt.

LOUW (PIETER) was te Amsterdam geboren en werd in het Luthersche Weeshuis tot de schilderkunst opgeleid. Hij gaf onderwijs in het teekenen onder den aanzienlijken stand; vervaardigde fraaije teekeningen, door hem zelven geordonneerd of naar het schilderwerk van anderen; en is verscheiden jaren een der bestuurders van de Amsterdamsche Teeken-Academie geweest. De beroemde teekenaar Jacob Cats had zijn eerste kunstonderwijs van hem ontvangen.

*LOUIJS of LOIJS (JAN) behandelde zoowel het graveerijzer als de etsnaald, en kwam omtrent het jaar 1600 te Antwerpen ter wereld. Hij genoot te gelijk met van Sompel en Suiderhoef, het onderwijs van Pieter Soutman. Even als genoemde zijne medeleerlingen, heeft hij naar teekeningen van zijnen meester, portretten naar Rubens en van Dijck, met versiersels van vruchten en bloemen, in prent gebragt. Zijne *Opwekking van Lazarus*, naar J. Livens, staat bijzonder hoog bij de liefhebbers aangeteekend.

LOIJER (NICOLAAS) was een goed historieschilder. Zijne werken worden meest, ja bijna alleen aangetroffen in de kabinetten van buitenlandsche Vorsten en Edelen, voor welke hij nagenoeg zijn geheele leven door schilderde. Zeldzaam treft men iets van hem aan in Vlaanderen, zelfs in zijne geboortestad Antwerpen.

LUBBERS (W.), in 1755 in Groningerland geboren, was een huisschilder, doch heeft door eigen oefening het naderhand zoo ver gebragt, dat hij een welgelijkend afbeeldsel schilderen kon. Verscheiden jaren heeft hij in de stad Groningen zich bezig gehouden met het vervaardigen van portretten in craijon, die voldoening gaven. Hij is aldaar omstreeks 1834 overleden.

LUBINIETZKI (THEODORUS en CHRISTOFFEL). Deze gebroeders werden geboren, de eerste te Krakau in 1653, de andere te Stettin in 1659. Zij kwamen in 1675 te Amsterdam om hunne reeds te Hamburg begonnen studiën in de schilderkunst voort te zetten, en traden tot dat einde respectivelijk in de leerscholen van Adriaan Backer en Ger. de Lairesse. De eerste geraakte vervolgens in betrekking tot den Groothertog van Toskanen, en kort daarna aan 't Hof van Brandenburg als eerste kamerdienaar en opzigter van de Academie. In 1706 begaf hij zich naar Polen, alwaar hij overleden is. Zijn broeder Christoffel is te Amsterdam blijven wonen en heeft er zich bezig gehouden met het schilderen van portretten en geschiedkundige onderwerpen.

LUCHTEREN (J. VAN) was een beeldhouwer te Amsterdam. Hij vervaardigde het beeldwerk aan de poort van het Oude Mannenhuis aldaar, en is ook bekend door boetseerwerk van zijne hand, dat in kunstverzamelingen aangetroffen wordt.

*LUDER (JAN) was een Hollandsch medailleur, die aldaar omtrent het jaar 1683 leefde. Hij heeft eenige penningen ter eere van Willem III, Koning van Engeland, vervaardigd. Men vindt dezelve afgebeeld en beschreven in het werk van N. Chevalier, *Histoire de Guillaume III*, *Roi d'Angleterre*, *Prince d'Orange*, *etc.* Amst. 1692. Zijne geboorte- noch zijne woonplaats zijn ons bekend.

LUIKEN (JAN), zoon van Kasper Luiken en Hester Coores, werd te Amsterdam geboren in 1649, en in de schilderkunst opgekweekt door Martinus Zaagmolen. Zijne verkiezing viel op moderne binnenhuizen; doch hij bepaalde zich al zeer spoedig geheel en uitsluitend tot de teeken- en etskunst, en heeft in die beide vakken eene hoogte van vermaardheid bereikt, die alleen het deel wordt van geniën, welke, even als hij, eenen eigen oorspronkelijken weg bewandelen. Ontelbaar, letterlijk ontelbaar mag men het getal platen heeten, dat hij naar zijne eigen teekeningen geëtst heeft: want welk eene aanmerkelijke menigte men van dezelve verzameld hebbe, telkens komt ons

weder een boekje in handen, dat ons nog onbekend was, en waarin men één of meer prentjes van Luiken aantreft. Alleen de *Bijbelplaten* en *Schriftuurlijke voorstellingen* in folio en kwarto bedragen reeds een gansch niet gering getal. Onder de 10 of 12 door hem in klein octavo uitgegeven stichtelijke boekjes met verzen en schriftuurteksten, komen er voor, waarin men niet minder dan 100 stuks prentjes aantreft. Wilde men verder opgeven voor welke boeken van anderen, in alle formaten, van Goeree's *Mozaïsche Historie* en *Joodsche oudheden*, het *Martelaarsboek* en Gotfrieds *Kronijk* af tot een klein gebedenboekje toe, hij platen, vignetten en titels gegraveerd heeft, men zoude een lijst van eenige bladzijden groot bekomen. De kunstliefhebber E. W. J. Bagelaar, in 1837 overleden, had meer dan 4,000 stuks prenten van Jan en Kasper Luiken opgespoord en bevonden dat er nog vele aan ontbraken. Zóó bedrijvig, zóó vlug was Luiken! Men wane ondertusschen niet, dat het doorgaans aan zijn kunstwerk zigtbaar zoude zijn dat hetzelve met overhaasting vervaardigd zij; niets is minder waar. Wij willen nogtans niet ontveinzen, dat men onder de groote menigte wel eens enkele prentjes van hem vindt, die blijkbaar door te haastige bewerking veronachtzaamd zijn; maar die weinige uitgezonderd, duidt de rijkheid van zijne ordonnanties het geoefend oog genoegzaam aan, dat hij alle onderwerpen met al die oplettendheid en zorg bewerkt heeft, als zijne vlugge en geestige manier van etsen toeliet. Hoe vindingrijk, doordacht en oordeelkundig zijn Luiken's groote Bijbelprenten in de zamenstelling van groote partijen en groeperingen met duizenden van figuren, waaronder zelfs de kleinste op verre afstanden een eigenaardig karakter hebben! Wie wist als hij, zooveel aan het wonderbare grenzende verscheidenheid aan zijne beelden in alle denkbare toestanden en houdingen te brengen en er met een enkelen trek uitdrukking en waarheid aan te geven? En vereischten zijne onderwerpen paarden, runderen, kemels, vogelen of andere dieren; ook daarin vindt men den weêrgaloozen kunstenaar, die voor niets terug deinst. Daarbij was Luiken volleerd in de regelen der perspectief en bouwkunde, en toonde ook in het laatste vak zijne rijke verbeeldingskracht en zijnen uitmuntenden smaak. Maar zelfs zijne kleine prentjes van één of twee figuren getuigen van zijnen vindingrijken geest door bijgevoegde ruime achtergronden en verschieten, met altijd verschillende stads- en dorpsgezigten, wagens, schepen en geestige stoffaadje. In bijna alle zijne grootere en kleinere kunstwerken heerscht een verwonderlijk effect en harmonie; zijne figuren zijn doorgaans vast geteekend; doch over het costuum bekommerde hij zich weinig, volgende daarin meestal zijne vrije phantasie. Als zijne meesterstukken beschouwen wij de voorstellingen der *Plagen van Egijpte*, die rijk van ordonnantie, heerlijk van effect, overschoon van teekening, en vol vuur en uitdrukking zijn. Dit stel alleen ware genoegzaam om Luiken onder de grootste meesters in het teekenen en etsen te rangschikken en onsterfelijk te maken. Dit zeldzaam talent is wel niet geheel en al onder de vreemde liefhebbers van fraaije prentkunst onbekend; maar het is er nogtans ver van af, dat het door de buitenlanders in het algemeen naar verdienste gewaardeerd wordt, en wij weten daarvoor geene andere reden te vinden, dan dat zijne prenten, die zoo talrijk zijn, dagelijks en overal voorkomen. Luiken was ook dichter. In zijne jongelingsjaren gaf hij onder den titel van *Duitsche lier* eenige erotische dichtstukjes uit, die meerendeels een' Jongtijs, een' Hooft, een' Poot niet tot schande zouden verstrekt hebben. Later kwam hij op de gedachte dat dezelve eene te dartele en voor de goede zeden misschien nadeelige strekking hadden. Hij trachtte door inkoopen zich van de geheele oplage meester te maken; doch een bedrieger deed het werkje herdrukken; en in plaats dus van hetzelve uit den handel terug te krijgen, had hij het verdriet van hetzelve aanmerkelijk te zien vermenigvuldigen. Nog bleef hij de dichtkunst beoefenen; maar zijne verzen of rijmen waren niets anders dan uitbreidingen en verklaringen van schriftuurteksten en godsdienstige leerstellingen, van toepassing gemaakt ook op allerlei geringe, tot de huishouding, ambachten en dergelijke behoorende stoffen en onderwerpen, die geen' zweem hadden

van geestigheid of wezentlijke dichterlijke waarde. In dezelve ademde een geest van dweeperij, die bij hem schier aan zinsverbijstering grensde: ten bewijze behoeven wij alleen maar te herinneren, dat hij, de proef willende nemen om alleen van het geloof te bestaan, teekenpen en etsnaald neêrlegde en met zijne bejaarde dienstmaagd Amsterdam verliet, om voortaan stil en afgezonderd te leven. Toen echter de gespaarde penningen verteerd waren, zag hij zich genoodzaakt zijne werkzaamheden te hervatten. De brave man was in die beklaaglijke dwaling gekomen door het lezen der schriften van Jacob Böhm en Antonette Bourignon en de verkeering met lieden, die derzelver gevoelens toegedaan waren. In zijne laatste levensjaren leed hij veel aan kramppijnen en overleed in het jaar 1712 op den 5 April. Zijne nalatenschap was niet aanmerkelijk, ofschoon hij overleggend en zuinig had geleefd, omdat hij veel onderstand aan behoeftigen verleend had. Daar Luiken maar korten tijd de schilderkunst beoefend heeft, komen er nagenoeg nooit schilderwerken van hem voor. Hoet vermeldt geen enkel in zijne dikke bundels van de catalogussen der kunstverkoopingen. Als eene groote zeldzaamheid was het dus aan te merken, dat een stukje van hem begrepen was in Ploos van Amstel's verkooping, voorstellende een *Eenvoudig vertrek*, *waarin de moeder van Luiken eenig veterwerk zat te maken;* aan de regterzijde was eene bedstede; vóór haar een vuurpot, met een daarover hangenden ketel; aan de linkerzijde op den grond eene doos met kantwerk, boek en verder bijwerk; het werd met nog een ander *Binnenhuisje* als pendant, voor *f* 85.00 verkocht. In de verkooping van de Vos, kwamen eenige teekeningen van Luiken voor, die tot de volgende prijzen liepen: 4 stuks *Plagen van Egijpte*, luchtig met de pen, *f* 101.00; 2 *Historiëlen*, met dito en Oost-Indischen inkt, *f* 61.00; de *Ark des Verbonds* en de *Steeniging van Stephanus*, met dito, *f* 68.00; en 104 stuks teekeningen uit Luiken's bekend werkje: de *Bijenkorf des Gemoeds*, met de pen, en meerendeels met inkt opgewasschen, *f* 300.00.— Zijn vader, Kasper Luiken, heeft ook verscheiden prenten geëtst, waarvan eenige onder de werken van Jan Luiken voorkomen; doch dezelve zijn van geringe kunstverdienste. Bij sommige schrijvers wordt Kasper voor een' zoon van Jan Luiken gehouden; wij hebben gemeend ons aan de opgave van Wagenaar te mogen houden; te meer omdat men nergens melding van zijn huwelijk gemaakt, maar integendeel vermeld vindt, dat hij met eene meid huis hield.

LUNDENS (Gerrit) acht men tot de Hollandsche school te behooren. Hij schilderde binnenhuizen en boerengezelschappen.

LUPENIUS. Van dezen weinig bekenden meester komen teekeningen van landschappen voor, waaronder besneeuwde wintergezigten. Men brengt hem tot de Hollandsche school.

LUSTICHUIJS (J.). Van dezen kunstschilder schijnt weinig anders bekend, dan dat hij een keurig portret geteekend, en misschien ook geschilderd heeft, van Anna Jacoba Blaauw, moeder van den Drossaart Hooft.

LUTMA, *de Oude* (Joannes), dien men voor een' leerling van P. van Vianen houdt, was een beeldhouwer, goudsmid en kunstig drijver van beeld- en lofwerken. Rembrandt, met wien hij bevriend was, heeft zijn afbeeldsel in 1656 gegraveerd, met bijwerk, ter aanduiding van zijn vak als drijver in zilver. Hij was te Groningen geboren, doch had zich reeds vroeg te Amsterdam neêrgezet, te welker stede hij in vijf en tachtig jarigen ouderdom, in 1669 overleden is. Vondel heeft een grafschrift op hem gemaakt, alsmede een bijschrift op zijne afbeelding, door zijn' zoon vervaardigd.

LUTMA (Joannes), zoon van den laatstgemelde, oefende hetzelfde kunstbedrijf uit als zijn vader, en breidde zijn vak nog verder uit, door de behandeling van de etsnaald met die van den hamer en het puntijzer, of *ponson*, te vereenigen. Onder de werken, die men als zijne voornaamste beschouwt, telt men de thans zeldzaam wordende portretten van de dichters Vondel en Hooft, dat van zijnen vader en van hem zelven; ook nog vier landschapjes, naar J. Both. Voorts dreef hij onder anderen een' fraaijen pronkpenning in ovalen vorm, ter eere van den Admiraal Marten Harpertz. Tromp,

waarop zijn merkteeken F. L. (filius Lutma) staat; alsmede een' anderen penning, ter nagedachtenis van zijn vader. Hij was te Amsterdam geboren, waar hij omtrent het jaar 1685 is overleden.

LIJONET (Mr. PIETER) werd geboren te Maastricht in het jaar 1708. Hij had eene geleerde opvoeding ontvangen, en was Advocaat voor de Hoven van Justitie in Holland en ontcijferaar der geheime staatsstukken van H. H. Mog. de Staten-Generaal te 's Hage. De eerste proef van zijn grooten aanleg voor de teekenkunst, bestond in een basrelief, voorstellende *Apollo en de Zanggodinnen*, hetwelk hij uit palmhout sneed met een pennemes. Hierdoor in kennis geraakt met Karel de Moor en naderhand insgelijks met den kunstschilder Limborch, oefende hij zich naarstig in het teekenen, vooral van portretten met potlood, die uitvoerig en schoon waren. Later heeft hij zich bijzonder bezig gehouden met het ontleden, beschrijven, teekenen en graveren van insecten, ten deele tot toelichting der natuurkundige werken van Lesser, Trembleij en andere geleerden. Door het naauwkeurige, uitvoerige en kunstrijke van dergelijken arbeid, verkreeg hij eenen Europeschen roem; en de Koninklijke Maatschappijen van Natuurkunde en andere Wetenschappen van Engeland, Rouaan en St. Petersburg, benoemden hem tot medelid, zoo als hij insgelijks lid was van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen te Haarlem. In het 3de deel der werken van de laatstgemelde Maatschappij, komt van Pieter Lijonet voor, eene *Beschrijving van een Microscoop-stel*, *geschikt tot het ontleden van kleine dieren*, *mitsgaders eenige aanmerkingen over het vermogen der vergrootende glazen.* Verder heeft men van dezen geleerden kunstenaar een *Traité anatomique de la chenille qui ronge le bois de saule*, *la Haye* 1760, in 4°., met keurige door hem zelven uitgevoerde platen. Hij stierf te 's Gravenhage in het jaar 1789.

LIJS (JAN VAN DER), een historie- en landschapschilder, die in 1600 te Breda geboren werd en een leerling was van Cornelis Poelenburg, dien hij in koloriet, netheid van penseelsbehandeling en keuze van onderwerpen, van zeer nabij volgde, zoodat het dikwijls moeijelijk is, zijne stukken van die zijns meesters te onderscheiden. Hij is in 1657 te Rotterdam overleden.

M.

* MAAS (AART VAN), uit Gouda geboortig, waar hij in 1620 ter wereld kwam, had David Teniers tot meester en nam van dezen de groote kunst over om de eenvoudige natuur na te bootsen. Boerengezelschappen en boerenbruiloften, worden van dezen meester het sterkst gezocht. Hij reisde eenigen tijd door Frankrijk en Italië, en keerde naar zijn vaderland terug om er de vruchten van zijnen arbeid en van zijnen welverdienden roem te genieten: doch naauwelijks terug gekeerd, kwam hij reeds te overlijden. — Van Maas heeft ook etsen vervaardigd, welke kunst hij van R. Persijn geleerd had. Onderscheidene zijner etsen en teekeningen worden zorgvuldig door de liefhebbers bewaard.

MAAS (NICOLAAS) werd geboren te Dordrecht in 1632 en heeft tot leermeester gehad den uitmuntenden Rembrandt, wiens schildertrant hij gelukkig volgde, zoo als hij aanvankelijk deed blijken in verscheiden binnenhuisjes met welgeteekende, fiks en breed geschilderde beeldjes, krachtig, waar en behaaglijk van toon. Spoedig echter bepaalde hij nagenoeg geheel en uitsluitend zich tot het schilderen van portretten, die helder en behaaglijk van koloriet, meesterlijk gepenseeld en van de treffendste gelijkenis waren. De wijze, waarop hij dit kunstwerk behandelde, doet genoeg zien dat het hem vlug van de hand ging. Ook dit werd vereischt, zou hij altans eenigermate aan de algemeene belangstelling voldoening geven. Het aantal der door hem geschilderde portretten, waaronder ook vele van kinderen, is verbazend. Daar hij bestendig derwijze bezet was, schoot

hem geen tijd over tot reizen. Eens evenwel brak hij het uit om zijne Antwerpsche kunstbroeders te gaan bezoeken en het schilderwerk der groote Vlaamsche meesters te bewonderen. Na een gelukkig en in zoo vele opzigten gezegend leven, is hij te Amsterdam, alwaar hij zich in 1678 gevestigd had, komen te overlijden in het jaar 1693. Het Haag-

sche Museum bezit van Maas een *Portret*, hetwelk men houdt voor dat van den Raadpensionaris en dichter Cats, en het Amsterdamsche, een bijzonder fraai schilderstuk, voorstellende een *Jong meisje, uit een venster liggende en rustende met de hand op een kussen*. Op de verkooping van Meijnts werd een kabinetstukje van dezen meester, voorstellende een *Vrouwtje, achter een toonbank zittende en bezig aan kantwerk*, voor *f* 765.00 verkocht; op die van Brentano golden 2 dergelijke schilderstukjes, *f* 799.00 en *f* 700.00; bij van der Pot, een *Straat*, *f* 600.00; bij Bleuland, een *Jong meisje*, *f* 800.00; en bij Goll, eene *Oude vrouw bij een spinnewiel*, *f* 1,040.00. Bartsch noch andere schrijvers maken gewag van etswerken van N. Maas. In de catalogus der verkooping van den Grave von Fries worden, als door hem gegraveerd vermeld een *Landschap met rustende jagers*, en de *Manége*, 14 stuks, die verkocht werden voor *f* 30.00 en *f* 21.00. Daar dergelijke onderwerpen tot het vak behoorden van den Haarlemschen graveur Dirk Maas (ook wel Theodorus genoemd), laten wij onbeslist of welligt deze meester de hier aan Nicolaas Maas toegeschreven prentjes hebbe gegraveerd.

MAAS (Dirk), die te Haarlem geboren werd in 1656, had tot eersten leermeester Hendrik Mommers, die gemeenlijk Italiaansche groenmarkten schilderde. Naderhand trad hij in de school van Nic. Berchem, en zou in diens stijl het ver gebragt hebben, indien hij vervolgens het niet raadzamer gevonden had, zich op het paardenschilderen toe te leggen, en zich daarin Hugtenburg tot model te kiezen. Men vindt dus meestal van dezen meester jagten, paardenmarkten, schermutselingen en dergelijke stukken, die nog in bestendige achting zijn onder de liefhebbers, doch onder voortbrengselen van den tweeden of derden rang behoorende, doorgaans voor omtrent 100 guldens verkocht worden. Hij heeft ook enkele plaatjes met paarden en soldaten geëtst. Op de verkooping van den Grave von Fries werden 10 stuks derzelve voor *f* 11.00 verkocht; er ontbraken er 2 aan, daar dit stel uit 12 stuks moet bestaan. In het prentkabinet van den Heer Winckler bevond zich van dezen meester eene zeldzame plaat, voorstellende de *Zegepraal door Koning Willem III behaald op de Ieren bij de rivier de Boijne, den 11 Julij* 1690, naar de natuur geteekend, geschilderd voor den Koning en gegraveerd door Dirk Maas; met Fransche en Engelsche aanteekeningen of renvois.

MAAS (Evert Krijnsz. van der) woonde in het voorst der 17de eeuw te 's Gravenhage. Hij had Italië bezocht, en zich aldaar eene schoone, geestige en vaardige schilderwijze eigen gemaakt; en onderscheidde zich in het historiële vak en in portretten.

MABUSE (Johannes de). Deze schilder, tegen het laatst der 15de eeuw, en waarschijnlijk omtrent het jaar 1570, te Maubeuge geboren, behoort eigentlijk tot de Fransche school; doch daar hij veel in Vlaanderen en Zeeland geschilderd heeft, meenen wij hem in dit werk kortelijk te moeten vermelden. Hij bezocht Italië en verbeterde daar zijnen kunstsmaak naar de groote modellen der toen bloeijende meesters. In weerwil nogtans van deze voordeelen, kon hij zich niet volkomen van eene zekere vroeger aangewende stijfheid ontdoen, die hem verwijderd deed blijven van het bevallige der Romeinsche school. Hij had met dat al een goed penseel en bragt zijne werken tot een opmerkelijken graad van uitvoerigheid; ook was zijn koloriet behaaglijk. Hendrik VII, Koning van Engeland, deed twee zijner kinderen door Mabuse portretteren. Dit bragt hem in groot aanzien, en verschafte hem genoegzaam werk onder den hoogen adel. Vroeger bevond zich een kapitaal altaarstuk van dezen meester, de *Afneming van het kruis*, te Middelburg, hetwelk met de kerk, waarin het geplaatst was, door een ingeslagen onweêr vernield werd. Albert Durer had het te voren in Antwerpen zeer bewonderd. Mabuse is ook nog in dienst geweest van den Marquis van Vere, en heeft in Zeeland verscheiden schilderijen en portretten vervaardigd. Te Middelburg ontving hij een bezoek van Lucas van Leijden, dien hij vervolgens op zijn reisje in Braband en Vlaanderen vergezelde. Hij was een liefhebber van opschik en goede sier. Dit bragt hem tot uitgaven boven zijn vermogen. Men vindt aangeteekend dat hij, vermoedelijk om schulden, te Middelburg in de gevangenis is geraakt, en in dien tijd vele fraaije teekeningen vervaardigd heeft. Mabuse is, blijkens het opschrift onder een gegraveerd portret, dat van hem door Galle is uitgegeven, in 1532 te Antwerpen overleden: *Hanno patriâ Malbodensis; obiit Antwerpiæ anno* 1532.

* MACHEREN (Philip van) was een goed schilder van zee- en scheepsgezigten, die in het laatst der 17de eeuw te Middelburg leefde. Zijne neiging dreef hem voornamentlijk tot het voorstellen van zeeslagen, en om zich daarin te beter te kunnen oefenen, begaf hij zich in den jare 1672 op 's Lands vloot. Later heeft hij, met hetzelfde doel, gevaren met de Denen en Zweden, voor welke hij onderscheidene stukken van dien aard geschilderd heeft. Hij is te Rotterdam overleden.

MADDERSTAG (Michiel), een Amsterdammer, geboren omtrent het jaar 1659, werd geacht een der beste leerlingen van Ludolf Bakhuizen geweest te zijn. Hij was grondig ervaren in alles wat tot den scheepsbouw behoort, en heeft een goed gedeelte van zijn leven aan het Brandenburgsche Hof doorgebragt. Er komen dus in Holland zeldzaam kunstwerken van hem voor. Naar Amsterdam terug gekeerd, begaf hij zich tot den koophandel, in welken hij niet gelukkig slaagde. Hij stierf in 1709.

* MADOU (Jean Baptiste), een kunstenaar waarop België zich te regt verhoovaardigt, zag te Brussel, den 26 Januarij 1796 het licht. Van zijne vroegste jeugd lust en ijver voor de kunst aan den dag leggende, deed zijn vader, Jean Madou, die stedelijk ambtenaar ter genoemde plaatse was, hem, na eenig voorloopig onderwijs in het teekenen, de lessen benuttigen van den Heer François, *de vader*, onder wiens leiding hij zulke snelle vorderingen maakte, dat zijn bijzondere aanleg voor de kunst niet meer twijfelachtig zijn kon. Ongelukkig echter voor den jeugdigen kunstenaar, waren de tijdsomstandigheden in 1814 van dien aard, dat zij het hem noodzakelijk maakten voorloopig zijne geliefkoosde studiën af te breken en op een koopmanskantoor te gaan, waar hij met den grootsten weerzin werkzaam was tot in 1818, als wanneer zich de gelegenheid voor hem opdeed om eene betrekking in de bureaux der Genie te erlangen. Eerst werd hij naar Kortrijk gedetacheerd, waar hij onder den Majoor van Gorcum werkzaam was aan de kaart der grensafscheiding van Frankrijk en de Nederlanden, en vervolgens werd hij

naar Mons verplaatst. Doch in het kaartenteekenen op den duur geen behagen kunnende vinden, keerde hij in 1820 naar Brussel terug, om aldaar als kunstenaar op te treden, werkende daartoe gunstig mede eene toen te dier plaatse kortelings opgerigte steen-

drukkerij, aan welke inrigting Madou zijne teekenpen dienstbaar maakte. In het tijdsverloop van 1821 tot 1828 vervaardigde hij nu onder meer anderen, de platen voor de *Voyage pittoresque dans les Pays-Bas;* de *Costumes Belges, civils, militaires et religieux, anciens et modernes;* de *Costumes du peuple de toutes les provinces du royaume des Pays-Bas;* — en hoewel het juist niet deze voortbrengsels zijn, waarop Madou's groote roem gevestigd is, zoo zijn zij niettemin van een bijzonder historiëel belang in des kunstenaars leven, daar zij de trapsgewijze ontwikkeling van zijn talent aantoonen. Na 1828 zagen zijne fraaije *Albums* het licht, uitgegeven door den Heer de Wasme, terwijl later (1835) bij denzelfden uitgever, 14 schoone platen van hem uitkwamen, onder den titel van *Physionomie de la société en Europe depuis Louis XI jusqu'à nos jours*, welk prachtwerk op de Brusselsche tentoonstelling van 1836 met goud bekroond werd. Een niet minder uitmuntend werk: *Scènes de la vie des peintres Flamands et Hollandais*, werd kort daarop door hem voltooid en door de Maatschappij van Schoone Kunsten te Brussel uitgegeven. Onderscheidene der daartoe betrekkelijke schetsen en teekeningen worden als zoo vele bijdragen van des kunstenaars talent, in verschillende Amsterdamsche kunstverzamelingen, zoo als van de Heeren J. de Vos, Mendez de Leon, J. Tak enz., zorgvuldig bewaard. Talrijk zijn mede de teekeningen en portretten, door den Heer Madou vervaardigd. Dezelve onderscheiden zich door vasten en geestigen omtrek, treffende harmonie, gelukkige verdeeling van licht en bruin, en vooral door fijnheid van uitdrukking en natuurlijke compositie. Zijn scheppend genie straalt krachtig door in de verschillende onderwerpen, door hem behandeld. Het zijn beurtelings binnen- of buitenhuizen, met boeren en dorpelingen, die hij geestig voorstelt, zoowel in hunne spelen en hun minen, als in hunne twisten; terwijl hij ons later weder verplaatst in de prachtige zalen en binnenkamers van aanzienlijken en burgers, in hoofschen tooi of deftige kleederdragt; toonende hij zich in al die verschillende voorstellingen een groote karakterkenner, wiens geest doordrongen is van het eigendommelijke der onderscheidene standen en onderwerpen, die hij zich voorstelt te verwezentlijken. In den laatsten tijd heeft deze kunstenaar mede getracht zijne gedachten in olieverwen uit te drukken, en is daarin, naar men ons verzekerd heeft, niet ongelukkig geslaagd. De Heer Madou huwde in 1833 met Mejufvrouw Melanie Christine Quetelet, uit Gent, en is steeds in Brussel woonachtig, waar hij sedert 1836 de betrekking van

Professor aan de Militaire School vervult. Hij werd in 1839 benoemd tot Ridder der Leopoldsorde, terwijl verschillende Academiën en Kunstgenootschappen hem het lidmaatschap opdroegen. Genoemde zijne echtgenoote beoefent het genreschilderen, en zond op verschillende tentoonstellingen in België voortbrengsels van haar penseel in.

*MAES (GODFRIED). Het blijkt niet dat deze Vlaamsche historieschilder, die in 1660 te Antwerpen geboren werd, een anderen leermeester heeft gehad dan zijn vader, van wien wij geene bijzonderheden aangeteekend vinden. De natuur alleen, en het bestuderen der werken van de groote meesters, gevoegd bij eene overhellende neiging tot de kunst, schijnen hem echter voornamentlijk ontwikkeld en tot een der eerste kunstenaars van zijnen tijd gemaakt te hebben. Vele kerken in België getuigen van de bekwaamheid van zijn penseel; maar het is vooral in die te Antwerpen, dat men vele en kapitale stukken van hem aantreft. In 1682 werd hij tot lid van de Academie te Antwerpen benoemd en het schijnt dat hem later de onderscheiding te beurt viel van tot Directeur bij dezelve aangesteld te worden. In de groote zaal aldaar bevindt zich eene *Zinnebeeldige voorstelling van de Vrije Kunsten*, die hij voor zijne ontvangst als lid van de Academie vervaardigde. Maes is in 1722 in zijne geboortestad gestorven.

*MAES (JOSEPH) is, volgens den *Dictionnaire des hommes de lettres etc. de la Belgique*, Bruxelles 1837, een schilder van zeegezigten en te Antwerpen gevestigd, wiens voornaamste voortbrengsels zijn: *eene onstuimige Zee, nabij het strand* (Antwerpen 1828); — een *Zeegezigt, bij stormachtig weder;* — *verschillende Schepen, die met eene frissche koelte onder zeil zijn;* — een *Maneschijn, gezigt op de Schelde* (Antwerpen 1834); *een Zeegezigt* (Brussel 1836).

MAES (JAN BAPTIST LODEWIJK). Deze historie- en portretschilder kwam den 30 September 1794 te Gent ter wereld, en is een kweekeling van de Koninklijke Academie dier stad, bij welke hij al de eerste prijzen, en in 1816 dien naar de natuur behaalde. Zijn vader, die Professor in de schilderkunst bij die Academie was, leerde hem de beginsels van het teekenen, terwijl de beeldhouwer Ingles hem onderwijs in het boetseren gaf. In 1816 werd hem door de Maatschappij tot aanmoediging der Schoone Kunsten te Mechelen, eene gouden medaille toegekend voor de door hem ingeleverde beste *Zinnebeeldige ordonnantie op het huwelijk van den* toenmaligen *Prins van Oranje*. In 1818 werd hem door de 4de Klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut de uitgeloofde eereprijs toegewezen wegens eene zinnebeeldige ordonnantie, voorstellende de *Hereeniging van de Hollandsche en Vlaamsche schilderscholen;* terwijl hij in hetzelfde jaar te Brussel den eersten prijs in de teekenkunst behaalde, voor zijne compositie, voorstellende *Alexander, den geneesdrank van zijnen geneesheer Philippus aannemende.* Een jaar later won hij te Antwerpen bij de Koninklijke Maatschappij tot aanmoediging der Schoone Kunsten, den eereprijs op eene schilderij, voorstellende eene *Zaal, waar de inënting der koepokstof bewerkstelligd wordt*, en in 1821 werd hij bij de Amsterdamsche Maatschappij *Felix Meritis* bekroond voor zijne ingeleverde schilderij *Hagar, met Ismaël in de woestijn.* In het jaar 1821 werd hem van wege het Nederlandsch Gouvernement de jaarwedde van *f* 1,200.00 toegelegd, om in Italië zijne kunstoefening voort te zetten, welke onderscheiding hij zich verwierf door zijne, in 1821 door de Koninklijke Academie te Antwerpen uitgeschreven, compositie van *Alexander bij Diogenes.* Op de tentoonstellingen van 1824 en volgende jaren, trof men zeer verdienstelijke historiestukken en *tableaux de genre* aan van dezen meester. In 1826 terug gekeerd, vervaardigde hij eene schilderij, die onder zijne beste werken geteld wordt; zij stelt voor: de *Aanbieding van het kind Jezus aan Ste. Anna.* Onder de door hem geschilderde portretten, behooren ook die van den *Hertog van Saxen-Weimar*, *de Hoogleeraars Schrant* en *van Maane*, en *de Baronesse van Keverberg.* Op het Paveljoen bij Haarlem heeft men van den Heer Maes eene schilderij, verbeeldende den *Barmhartigen Samaritaan.* Verschillende kerken in België bezitten voortbrengsels van zijn penseel. Hij is

lid van de Koninklijke Maatschappij der Schoone Kunsten te Gent. Twee achtereenvolgende jaren werd hem te 's Hage, wegens door hem op de tentoonstellingen aldaar geleverde stukken, eene medaille toegekend, en wel in 1839 de zilveren, voor eene *Vrouw uit de omstreken van Rome;* en in 1841 de gouden, voor eene *Maria Magdalena.*

*MAGNÉE (F.), te Brussel, eerste schoonschrijver van Zijne Majesteit den Koning van België, heeft zich toegelegd op het vervaardigen van teekeningen met de pen, waarvan hij onder anderen op de Brusselsche tentoonstelling van 1836 verschillende proeven leverde, die de goedkeuring der kenners wegdroegen. Onder dezelve behoorden de *Portretten van Hunne Majesteiten den Koning en de Koningin van België.*

MAHUE (Willem) was een Brusselsche portretschilder, die in het voorst der 17de eeuw gebloeid heeft.

MALAISE (Charles) vinden wij vermeld als geboren en woonachtig te Brussel, die in het jaar 1819 bij de Koninklijke Maatschappij ter aanmoediging der Schoone Kunsten te Antwerpen, den prijs behaalde wegens het beste beeldhouwwerk, voorstellende eene staande *Flora*, van pleister. Dit beeld bevond zich op de aldaar te dien tijde gehouden tentoonstelling. Later vinden wij niets omtrent dezen meester vermeld.

*MALCK DE WERTENFELD (...), te Brussel. De uitgezochte Verzameling van dezen kunstminnaar bestaat uit schoone voortbrengsels van levende meesters, waarbij gevoegd is eene fraaije collectie van zeldzaamheden.

*MALDEGHEM (Eugène van), geboortig uit Denterghem, genoot zijne opleiding in de kunst te Antwerpen, in de school van den Ridder Wappers, van wien hij een der verdienstelijke leerlingen is. In den in 1838 te Gent gehouden wedstrijd den eersten prijs in het historiële vak behaald hebbende, waardoor hij zich het genot eener buitenlandsche kunstreis verzekerde, bevindt deze jeugdige kunstenaar zich thans ter voortzetting zijner studiën te Rome: het bekroonde stuk was eene voorstelling van *Karel V, in zijne cel over zijne vroegere grootheid nadenkende.* Op de Brusselsche tentoonstelling van 1839 was een tafereel van hem aanwezig, ten onderwerp hebbende *Rubens, die zijne vrouw Elisabeth dood terug vindt.*

*MALFESON (Jan Baptist). Deze bekwame Belgische architect kwam in het voorst der 18de eeuw te Gent ter wereld. Als Directeur van de openbare werken der Provincie Vlaanderen aangesteld, werd hij in 1773 belast met de bouwing van een nieuw gevangenhuis te Gent, dat naar zijne teekening vervaardigd is en voor een der fraaiste tuchthuizen van Europa gehouden wordt, terwijl het in onderscheiden landen tot model voor dergelijke inrigtingen gediend heeft. De reeks pakhuizen van het Entrepôt te Gent, en het daar tegenover gelegen kantoor der belastingen, zijn mede onder zijn opzigt in 1779 en 1784 daargesteld. Hij is in laatstgemeld jaar in zijne geboorteplaats overleden.

*MALLERIJ (Karel van). Deze teekenaar en plaatsnijder kwam omstreeks het jaar 1576 te Antwerpen ter wereld. De netheid zijner manier van graveren maakt het waarschijnlijk dat hij een leerling van de Wierixen geweest is, of althans dat hij zich naar het werk dier meesters gevormd heeft. Zijne prenten, die zeer talrijk zijn, zijn met de grootste keurigheid bewerkt, doch men bejammert het dat zijne teekening minder goed is. Van Dijck heeft zijn portret geschilderd en L. Vorsterman heeft het in prent gebragt. De abt de Marolles bezat niet minder dan 342 prenten, door hem in het koper gesneden, waaronder onderscheidene hoofden van Christus, van de H. Maagd, van de apostelen en heiligen, zoo naar zijne eigene teekeningen, als naar A. Sallaert en anderen. Zijne *Geschiedenis van den molenaar, deszelfs zoon en den ezel*, naar A. Francken, zijnde een stel van vier platen, komt zelden voor.

*MALLERIJ (Philips van) was een teekenaar en graveur, die omtrent het jaar 1600 te Antwerpen geboren werd. Het blijkt niet stellig, dat hij de zoon van Karel van Mallerij is geweest, maar het is wel te vermoeden dat hij een leerling van dezen was, vermits zijne prenten van dezelfde fijnheid en netheid, en in denzelfden smaak bewerkt zijn.

Hij was bijzonder werkzaam, en heeft een groot aantal godvruchtige onderwerpen, frontespiesen, sieraden voor boeken en beesten, zoo naar eigen vinding als naar andere meesters gegraveerd. Zoo hij geen onderwijs van de gebroeders Wierix ontvangen heeft, schijnt hij hen in het bijzonder tot voorbeeld genomen te hebben: men vindt in hem dezelfde zucht om zijn werk tot het uiterste te voltooijen, hetzelfde geduld in de bewerking. Van Dijck moet tweemaal zijn portret geschilderd hebben.

MALLEIJN (G.), te Dordrecht geboren in 1753, is te Rotterdam een rijtuig- en behangselschilder geweest, die niet onverdienstelijk was; inzonderheid was hij een bekwaam teekenaar van paarden. Hij is in 1816 ter laatstgemelde plaats overleden.

*MALPÉ (Jan), in het jaar 1764 te Gent geboren, genoot zijne opleiding aan de Koninklijke Academie van die plaats en behaalde er in 1784 den eersten prijs naar het levend model. Hierdoor aangemoedigd, ging hij zich meer bepaaldelijk op het schilderen toeleggen en begaf hij zich naar Parijs, om er de toen in het Museum aanwezige meesterstukken van de Vlaamsche school te bestuderen en zich zoodoende verder te bekwamen. Bij zijne terugkomst uit Frankrijk's hoofdstad, zette hij zich als miniatuur-portretschilder in zijne geboorteplaats neder en is aldaar tot aan zijn dood, die in 1818 is voorgevallen, gevestigd gebleven, tot in de laatste jaren zijns levens door zijne fraaije voortbrengsels de tentoonstellingen der Gentsche Academie verrijkende. Zijn jonger broeder

*MALPÉ (Frans), die in 1774 ter wereld kwam, werd mede aan de Academie zijner geboorteplaats in de gronden der teekenkunst onderwezen, en daarin verder door zijn broeder Jan opgeleid. Vervolgens legde hij zich op het graveren toe, daarin het onderwijs genietende van den vermaarden Tiberghien, en gaf, naar de vorderingen die hij maakte, de beste verwachtingen van zich, toen hij tot de krijgsdienst werd opgeroepen en zijne loopbaan in den veldslag van Wagram eindigde. Te Besançon gaf hij, terwijl hij daar in bezetting lag, een werkje uit (zonder naam van auteur) over de *monogrammen* enz. der graveurs, ten titel hebbende: *Notices sur les graveurs qui nous ont laissé des estampes marquées de monogrammes*, *chiffres*, *rébus*, *lettres initiales etc.* Besançon 1807—1808, 2 vol., avec 5 pl.

MAN (Cornelis of Karel de) was een verdienstelijk schilder van portretten en moderne binnenhuizen. Men vindt niet aangeteekend bij wien hij de beginselen der kunst geleerd heeft; maar wel dat hij al vroeg zich naar Italië over Frankrijk op reis begaf, en zoowel te Rome als te Florence en te Venetië, zich negen jaren achtereen naarstig bezig hield met het vormen van zijnen smaak. In alle die plaatsen vond hij ruimschoots aanmoediging bij de aanzienlijke kunstliefhebbers. Bij zijne terugkomst ontbrak het hem ook geenszins aan bestelde werken. Onder anderen gaf hij blijk van gerijpt talent bij het schilderen van een groot stuk voor de Ontleedkamer te Delft, waarin de Regenten van het Chirurgijnsgild en verscheiden Stads-doctoren afgebeeld waren. Hij stierf in 1706 te Delft, in welke stad hij in 1621 geboren werd.

*MAN (G. de) is een Brusselsch architect, die onder anderen van zijne bekwaamheid deed blijken bij gelegenheid van eene onlangs door het Plaatselijk Bestuur te Brussel uitgeschreven prijsstof, ten onderwerp hebbende het *Plan van een nieuw Entrepôt* aldaar; zijnde aan het door hem ingeleverd ontwerp, door de Commissie alstoen de tweede prijs, bestaande in 2,000 francs, toegewezen. De Heer de Man is een kweekeling van de School van Schoone Kunsten te Parijs, en behaalde aldaar bij gelegenheid van den in 1834 gehouden wedstrijd, de tweede medaille, voor een *Plan eener bibliotheek, ten dienste van eene groote stad.* Op de Haagsche tentoonstelling van 1839 waren van hem eenige bouwkunstige teekeningen aanwezig, *Grafgebouwen in Italië* voorstellende, die aan alle bevoegde kunstkenners hoogstens voldeden.

MANDER (Carel van), gesproten uit oude en aanzienlijke geslachten, zoo van moeders als vaders zijde, werd op het dorp Meulenbeke, in Vlaanderen, in het jaar 1548 geboren. Een zijner voorvaderen voerde den Bisschopsstaf; anderen bekleedden in staats-

en krijgswezen hooge posten. Philips de Goede schonk den van Manders, voor hunne getrouwe diensten aan het vaderland, tegen de Engelschen en Schotten bewezen, een wapen, bestaande in eene witte zwaan, met opgeheven vleugelen en eene gouden kroon om den hals, zwemmende op het water in een zwart veld. De zinspreuk was: *Weerloosheit verwint.* De ouders van Carel, die bemiddelde lieden waren, gaven hem eene opvoeding overeenkomstig hunnen stand en naar eisch van zijne zich vroeg aankondigende begaafdheid van geest. In taal- en letterkunde maakte hij al spoedig opmerkelijke vorderingen; maar van zijne jeugd af aan was vooral de teekenkunst zijne meest geliefkoosde bezigheid. Daar deze neiging bij hem steeds aanwakkerde, vonden zijne ouders het geraden hem tot schilder op te leiden, en gaven hem achtervolgens tot leermeesters Lucas de Heere en Pieter van Vlerick. In 1573 vertrok hij naar Italië, en bleef drie jaren te Rome, zich nu bij dezen, dan bij genen meester oefenende. Te Terni schilderde hij voor eenen Graaf eenige stukken, die den *Moord van Parijs* voorstelden. Onder zijne werkzaamheden te Rome, behoorde ook het afteekenen van voorwerpen in de *Catacomben*, die het eerst door hem wedergevonden waren. Ten blijke dat van Mander aldaar in hooge achting stond, kan strekken, dat de Paus hem vergund had den degen te mogen dragen, hetwelk geen geringe eere was. Te Bazel, werwaarts hij in 1577 vertrokken was, schilderde hij in eenige tafereelen de *Vlugting van Jacob.* Vervolgens reisde hij naar Weenen, waar hij met Spranger medewerkte aan den triumfboog, bestemd voor de blijde inkomste van Keizer Rudolf. Onder het vaderlijke dak terug gekomen, schilderde hij een *Paradijs met onze Stamvaders en velerlei gedierte*, een' *Ondergang der eerste wereld* en meer andere kunstwerken, die bewijs gaven van zijn gerijpt talent en zijnen dichterlijken geest. De staatsberoeringen van dien tijd, gepaard gaande met roof, plundering en andere gruwelen, waaraan inzonderheid de dorpen blootgesteld waren, berokkenden ontzettende verliezen en rampen aan zijne familie, en bragten hem op het punt van zijne heldhaftige poging om, zoo mogelijk, nog eenige eigendommen zijner ouders naar Kortrijk te vervoeren, met den dood te boeten, daar het krijgsvolk hem naakt uitgeschud en het opzet had hem door den strop het leven te benemen. Door een half mirakel ontkwam hij dezen nood, daar een Italiaansche ruiter, die hem herkende, voor hem in de bres sprong en hem redde. Later, in 1582, zich met zijne vrouw en kind naar Brugge begevende, werd hij andermaal beroofd en uitgeschud. Ook te dier plaatse niet veilig en bevreesd zijnde voor de aldaar heerschende pest, nam hij in 1583 de wijk naar Haarlem, waar het zijn penseel aan geene aanmoediging ontbrak. Met Goltzius en Cornelis van Haarlem rigtte hij aldaar eene Academie op, om naar het leven te schilderen. Hij vervaardigde te Haarlem eene menigte schilderstukken en teekeningen, meest van historiëlen aard, doch ook landschappen, boerenkermissen en andere lustige voorstellingen. Twintig jaren lang hield hij zich te Haarlem op en zette in 1604 zich te Amsterdam neder, alwaar hij twee jaren later, den 2 September 1606, overleden is. Hij werd met een lauwerkrans om het hoofd in de kist gelegd, met groote staatsie in de Oude kerk begraven en zijne nagedachtenis levendig gehouden door een bundeltje lijkdichten, onder den titel van: *Epitaphien ofte Grafschriften*, in 1609 te Leiden gedrukt. Van Mander had voor zijnen tijd geene geringe verdienste als schilder; en zou misschien het in de kunst verder gebragt hebben, indien hij ook niet veel tijd te koste gelegd had aan het schrijven van gedichten en tooneelstukken, die toen veel vermaardheid hadden; gelijk mede aan eene uitlegging der *Herscheppinge van Ovidius* en de *Levens der oude Italiaansche*, *Nederlandsche en Hoogduitsche schilders;* welk laatstgemeld werk voor de geschiedenis der Nederlandsche kunst van het grootste aanbelang is. Van Mander heeft verscheiden leerlingen gehad, waaronder ook de beroemde Frans Hals. Zijn oudste zoon, insgelijks Carel geheeten, was een uitmuntend portretschilder.

MANDIN (Jan), geboren te Haarlem en in 1568 in hoogen ouderdom te Antwerpen

overleden, schilderde spokerijen en andere boertige stukken, in de manier van Jeronimus Bos. Hij was de leermeester van den vermaarden kunstenaar Barth. Spranger.

MANEMACKER (Mattheus) was een bekwaam beeldhouwer, uit Antwerpen geboortig, die te Rome gevestigd en aldaar in 1578 nog in leven was, toen Vasari zijn werk over de kunstenaars schreef.

* MANSON (..). Deze te 's Gravenhage gevestigde kunstenaar beoefent met goed gevolg de graveerkunst in edele steenen. In den jare 1834 sneed hij onder anderen op cornalijn het portret van Zijne Majesteit Koning Willem I, hetwelk, naar het oordeel van kenners, zoowel door edelheid van bewerking en fikschheid van omtrekken, als door treffende gelijkenis, uitmunt.

MANSVELD (Jan Izaak van), afgestamd uit een aanzienlijk geslacht, werd in 1761 te Utrecht geboren. Eigentlijk was hij tot de vestingbouwkunde opgeleid, doch heeft ook, als liefhebber, het handteekenen met lof beoefend, prentteekeningen vervaardigd en eenige prentjes naar H. Meijer geëtst. Hij is te Nijmegen in 1802 gestorven.

MANSVELD (Antonie Jan van), broeder van den evengemelde, beoefende ter uitspanning de teekenkunst, en heeft, met meerdere kunstwerken, verscheiden fraaije portretten in miniatuur en craijon vervaardigd. Hij was een man van eene uitgebreide kunstkennis, en is te Utrecht, alwaar hij woonachtig was, den 17 September 1829, in den ouderdom van twee en zeventig jaren overleden.

* MANTEL (...). Van dezen Belgischen beeldhouwer zijn ons geene andere bijzonderheden bekend, dan dat hij te Brussel geboren werd en omtrent het jaar 1788 bloeide. Hij beitelde onder anderen eenige versierselen aan het Paleis van Laeken, en eenige basrelieven en versierselen voor een huis in de nabijheid van dat Paleis.

MARCELIS (Otto) werd in 1613 geboren, in welke plaats, is onzeker. Bijzonderheden omtrent zijne jeugd zijn ook niet bekend. Hetgeen men van hem aangeteekend vindt, bestaat hoofdzakelijk daarin, dat hij verscheiden jaren in Frankrijk en Italië heeft doorgebragt. Te Parijs schilderde hij veel voor de Koninginne-moeder, die veel behagen in zijn werk vond en hem, bij kost en inwoning, een *louis d'or* per dag betaalde. Van daar begaf hij zich naar het Hof van den Groothertog van Florence, en vervaardigde ook daar verscheiden schilderijen. Vervolgens bezocht hij nog Napels en zette van daar de reis voort tot Rome. Te dezer stede verkeerde hij meer bijzonder met Willem van Aalst, die een leerling van hem geweest is. Menigmaal zwierf hij in de omstreken rond van Rome, om planten, hagedissen, padden, slangen en insecten op te sporen, ten einde zich daarvan ter navolging te bedienen; want alleen uit dergelijke voorwerpen bestonden de ordonnanties zijner zeer fraai en uitvoerig bewerkte schilderijen. Ter oorzake van die ijverige nasporingen, had de bend hem den bijnaam van den *Snuffelaar* gegeven. In Amsterdam zich eindelijk ter bepaalde bewoning gevestigd hebbende, begaf hij zich aldaar in den echt en is er in 1673 overleden. Hij had buiten Amsterdam een stuk laag land, dat hij had doen omheinen, en waar hij verscheiden dieren bewaarde en dagelijks deed spijzen, die hij voor zijne studie noodig had.

*MARCHANT (Edouard François), te Antwerpen den 29 April 1813 geboren, legde zich aanvankelijk op de schilderkunst toe en had zich daarin reeds een geruimen tijd onder de leiding van Professor M. van Bree en aan de Academie zijner geboortestad geoefend, toen zijn verkeer met den Noord-Brabandschen beeldhouwer van der Ven en de beschouwing van diens werk, bij hem de lust deed geboren worden om het penseel met den beitel te verwisselen. Dit voornemen bijval en aanmoediging bij den Heer van der Ven vindende, strekte deze hem tot raadsman in zijn nieuw gekozen kunstvak, tot op het oogenblik dat hij zich naar Italië begaf, als wanneer de jonge Marchant zijne oefeningen onder den Heer W. Geefs voortzette, die zich te dier tijd reeds grooten naam verworven had. De Heer Marchant, die herhaaldelijk aan de Academiën te Antwerpen en Brussel is bekroond geworden, heeft zich sedert op onderscheiden tijden als een ver-

dienstelijk beeldhouwer doen kennen. Onder de door hem vervaardigde kunstwerken telt men eene *Madona*, buste in marmer, welke zich in de Verzameling van den Graaf Coghen te Brussel bevindt, alsmede het *Borstbeeld van wijlen den Heer Mons*, Directeur van het St. Jans Hospitaal aldaar, hetwelk hij na diens overlijden beitelde. Thans

(1841) houdt deze kunstenaar zich onledig met het vervaardigen van een beeld in marmer, waarvan het model in pleister, gedurende de voorafgegane Septemberfeesten, in het Park te Brussel geplaatst was; hetzelve stelt voor *Roland de Latre*, en de uitvoering daarvan werd hem door het Belgisch Gouvernement opgedragen. De Heer Marchant, die in 1836 eene kunstreize deed door Frankrijk, is te Brussel gevestigd en sedert 1837 gehuwd met Mejufvrouw Johanna Willens, eene nicht van zijnen vroegeren meester, den Heer W. Geefs.

*MARCKE (J. VAN) werd in 1797 te Brussel geboren. Bijzondere omstandigheden, onafhankelijk van zijn wil, beletteden hem voortdurend om zich aan de studie der schilderkunst te wijden, eene studie, die het geliefkoosde droombeeld zijner jeugd en het doel van alle zijne pogingen was. Het was niet dan na de grootste moeijelijkheden overwonnen te hebben, dat hij zich in 1820 aan de behandeling van het penseel kon wijden. Zich vier jaren daarna naar Parijs begeven hebbende, kwam hij aldaar onder de leiding van den Heer Watelet, en werd hij vervolgens aan de Koninklijke porceleinfabriek van Sèvres geplaatst, welke betrekking hij echter in 1830, om redenen van gezondheid, verpligt was vaarwel te zeggen, als wanneer hij zich bij zijne familie kwam vestigen, die te Luik woonachtig was. Vroeger had de Heer van Marcke, ter zijner oefening, onderscheiden reizen naar Normandië, Auvergne en Dauphiné gedaan. — Op de Parijsche tentoonstelling van 1827 zag men van dezen kunstenaar twee schilderijen, *Gezigten uit het bosch van Compiègne* voorstellende. Op de Brusselsche tentoonstelling van 1833, leverde hij een *Gezigt in het dal van Oisan* (*Hautes Alpes*); — op de Antwerpsche van 1834, een *Molen bij Clermont*, *in Auvergne*; — een *Gezigt uit de Alpen*; — een *Ondergaande zon*, en eene *Studie van eene hut*; — in 1835, te Gent, een *Ondergaande zon*, alsmede een *Tafereel uit de omstreken van Huij*; — te Brussel, in 1836, een *Gezigt te Jupille*, *bij Luik*, alsmede 2 *Landschappen*; — in 1839, ter zelfde plaatse, een *Gezigt in het dal van Montjardin*, en een *Gezigt bij Cheratte*, *aan de Maas*. — De Heer van Marcke heeft mede verdienstelijke lithographiën geleverd en menig liefhebber bezit aquarellen of sepia's van zijne hand.

*MARCKE (Mevrouw .. VAN) is eene schilderes van bloem- en fruitstukken, die het

in dit kunstvak tot eene aanzienlijke hoogte gebragt heeft, ten bewijze waarvan kan strekken, dat haar op de laatstelijk (1842) te Parijs gehouden tentoonstelling, eene gouden medaille werd toegewezen; het bekroonde stuk bevond zich op de Brusselsche tentoonstelling van hetzelfde jaar, en werd door een liefhebber aldaar voor eene aanzienlijke som gekocht.

MARCUS (Jacob Ernst), een bekwaam kunstgraveur en teekenaar, werd den 19 Maart 1774 op het Eiland St. Eustatius geboren, en kwam in jeugdigen leeftijd met zijnen vader te Amsterdam, dien hij in het volgende jaar verloor. Zijn voogd, de Heer Balthazar Ortt, zijne verdere opkweeking verzorgende, gaf hem tot teekenmeester S. Goblé, op wiens aanrading de jonge Marcus, toen zestien jaren oud, voor zes jaren besteld werd bij den kunstrijken R. Vinkeles, om in de graveerkunst onderwezen te worden. Hij oefende tevens zich vlijtiglijk op de Stads-Teeken-Academie en behaalde er in 1798 in de hoogste klasse den gouden eereprijs, en naderhand nog eenen dergelijken eerepenning op het Genootschap *Kunst zij ons doel*, tot welks oprigting in 1801 door hem met den landschapschilder Fock het ontwerp gevormd was. Zijne keurige academiestanden en landschapsteekeningen werden door de liefhebbers gewaardeerd en gezocht. Zijn hoofdvak was nogtans het graveren, en daarin ontbrak het hem niet aan besteld werk. Het bewijs daarvan vindt men in vele door hem gegraveerde boekplaatjes. Men heeft ook van hem verscheiden fraaije prenten, naar schilderijen van Jan Steen en teekeningen van Jacob Cats en D. Langendijk. Doch zijn voornaamste kunstarbeid bestaat in het, meest naar zijne eigen teekeningen, geëtst prentwerk, getiteld: *Studiebeelden en fragmenten*, door hem in 1807 begonnen en verscheiden jaren voortgezet, bestaande uit ruim 100 stuks folio-platen, voorstellende landschappen, beeldjes, studies en eene menigte portretten van kunstenaars, geletterden en geleerden, naar teekeningen van H. W. Caspari. Hetzelve deed hem de zilveren medaille der Nederlandsche Huishoudelijke Maatschappij te Haarlem verwerven, doch moest bij gebrek aan genoegzame deelneming gestaakt worden. Als zijne beste prenten mogen twee naar schilderijen van Jan Steen, twee naar teekeningen van Jacob Cats en het portret van Koehoorn, naar Netscher, genoemd worden. Hij was lid van het Instituut en onderwijzend medebestuurder bij de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam, en kwam te overlijden in den herfst van 1826.

MARE (Pieter de) werd in 1757 te Leiden geboren en in de graveerkunst onderwezen door A. Delfos. Behalve de prentjes naar de teekeningen van Mejufvrouw Christina Chalon, die met versjes van Lefrancq van Berkheij uitgegeven zijn, heeft de Mare nog eene fraaije plaat gegraveerd naar eene teekening van Frans van Mieris, *den ouden*, waarin twee vrouwelijke figuren voorkomen. Hij is in 1796 in zijne geboorteplaats overleden.

* MARE (Johannes de), uit een adellijk Fransch geslacht gesproten, dat ten tijde der geloofsvervolging naar Nederland week, waar zijn grootvader, en later zijn vader in hunne behoeften moesten voorzien door het vak van kunstplaatslijper uit te oefenen, kwam den 26 October 1806 te Amsterdam ter wereld. Op twaalfjarigen leeftijd kwam hij onder zekeren van der Meulen, bij wien hij zich twee jaren bezig hield met het teekenen en kleuren van prenten; twee andere jaren bragt hij door met het maken van aquatint gravures, en had eindelijk, in 1823, het geluk van onder den bekwamen Velijn te komen, in wien hij, bij een welwillend leermeester, een wezentlijken vriend vond, en die het genoegen mogt smaken in den jongen de Mare een kweekeling te vormen, waarop het vaderland zich met regt mag verhoovaardigen. Vijf jaren bragt hij bij dezen meester door en gelukkig ontwikkelde zich in dit tijdsverloop het talent des jeugdigen kunstenaars. Behalve de menigvuldige kleine platen, welke hij alstoen sneed, verdienen genoemd te worden een vrij groote romp, naar een door zijnen meester naar het leven gemaakte teekening, bij het graveren van welke hij, in de behandeling der

vleezige partijen, zich den beroemden Engelschen graveur Strange tot voorbeeld stelde; — eene uitvoerige door hem geteekende plaat naar van der Werff, die, hoewel niet van hardheid vrij te spreken, veel schoons bevat; — en twee gravures naar de bekende schilderijen van Jan Steen, *het St. Nicolaasfeest* en *het Papegaaiskooitje*, in het Amsterdamsch Museum berustende. Beide zijn kloek en breed, geheel in den stijl van den bekenden Engelschen graveur Raimbach gesneden, en drukken kouleur en stof bijzonder goed uit. — Inmiddels maakte de Mare ook vlijtig gebruik van de Academische

lessen onder den Ridder Pieneman, en mogt in 1829 de zeldzame eer genieten, zich bij den grooten wedstrijd in de graveerkunst, welke eene vierjarige kunstreis buitenslands verzekert, bekroond te zien, terwijl hij te gelijker tijd de medaille behaalde voor het teekenen naar het academiebeeld. Zich diensvolgens naar Parijs begeven hebbende, bestudeerde hij daar vlijtig de schatten welke de Louvre bevat; hierdoor verfijnde en beschaafde hij meer en meer zijnen smaak, terwijl de lessen en wenken van den beroemden Ingres hem met vaster voet de loopbaan deden vervolgen, welke hij reeds onder zulke gunstige voorteekenen was ingetreden. Onder de teekeningen, door hem toen aldaar vervaardigd, behooren die naar de beroemde schilderijen van Titiaan en Terburg, welke teekeningen zich in de keurige Kunstverzameling van den Heer Roothaan te Amsterdam bevinden en op diens kunstbeschouwingen van 1839 in *Felix Meritis* de algemeene aandacht trokken. In den aanvang van 1831 naar Londen vertrokken, legde hij daar de laatste hand aan zijne fraaije plaat naar Terburg, die te Londen onder den titel van *the Rehearsall* in het licht verscheen en veel bijval vond. Na in het laatst van 1832, ter zijner verdere bekwaming, Parijs andermaal bezocht te hebben, keerde onze kunstenaar in 1833 naar Holland terug, ruimschoots beantwoordende aan de verwachting, die men van hem gekoesterd had, en met het voornemen om in het vaderland gevestigd te blijven; doch het schijnt dat hij daar geene genoegzame aanmoediging vond; althans hij vertrok op nieuw naar Frankrijk's hoofdstad, en verbleef daar tot in 1840, als wanneer hij op eene vaste jaarwedde aan de Maatschappij van Schoone Kunsten te 's Gravenhage verbonden werd, voor welke hij op het einde van 1841 eene plaat naar de bekende schilderij van den Heer Eeckhout, *de Weesmeisjes*, heeft afgemaakt. Gedurende zijn laatste verblijf te Parijs, leverde hij onderscheiden proeven van zijn talent, onder welke verschillende staalgravures naar den geestigen teekenaar Raffet; eene *Aanbidding der herders*, naar Ribera, bestemd voor den te Parijs bij Furne uitgegeven Bijbel; onderscheiden groote staalgravures voor de bij Gavard aldaar

in het licht gegeven *Gallerie de Versailles*, van welke bijzonder uitmunt *de Dood van Gaston de Foij, op de muren van Brescia*, enz. — Deze ijverige meester heeft thans nog drie platen onder handen, die door de liefhebbers verlangend worden te gemoet gezien en waaraan hij te Parijs begonnen was; namentlijk twee naar Scheffer's *Faust* en *Margariet*, en eene *H. Familie*, naar Ribera l'Espagnolet, uit de *Gallerie Aguado*. De Heer de Mare is sedert 1829 lid van de Koninklijke Academie te Amsterdam. — Wij vernemen met leedwezen, dat deze meester geene voldoende overeenkomst voor zijne verdere werkzaamheden met de Maatschappij van Schoone Kunsten hebbende kunnen treffen, zich om dezelfde redenen waarom hij in 1834 het vaderland verliet, genoodzaakt heeft gezien in April 1842 naar Parijs terug te keeren.

MARIENHOF (...) schilderde in den stijl van Rubens geschied- en fabelkundige onderwerpen in het klein, die een zeldzaam talent aankondigden, doch dat niet tot genoegzame ontwikkeling kwam, doordien hij op vroegen leeftijd te Brussel kwam te overlijden. Hij was te Gorinchem geboren omtrent het jaar 1650.

MARINKELLE (Joseph), een bekwaam miniatuurschilder, die in 1732 te Rotterdam geboren werd, en eenen geruimen tijd te Amsterdam gewoond heeft. Hij was doorgaans gelukkig in het treffen der gelijkenis. Doch het was toen als nu: niet altijd waren de geportretteerden over de gelijkenis te vreden. Dit was, onder anderen, eens het geval toen ons *Marinkeltje* (zoo als hij door de bank genoemd werd omdat hij zeer klein van postuur was) het portret geteekend had van de dichteres S. M. van der Wilp. Het ergst was, dat dit portret, door Houbraken gegraveerd, voor haar werk geplaatst en dus in ieders handen was of komen konde. In hare verbolgenheid deed zij een ander portret van haar teekenen door den miniatuurschilder Bruininx, hetwelk door R. Vinkeles gegraveerd werd. Zij maakte daarop een gedichtje, dat alles behalve malsch was ten opzigte van het eerste afbeeldsel. Marinkelle werd nu op zijne beurt netelig, vatte de pen op en deed een *Opregt verhaal* enz. drukken, waarin hij zich bitter beklaagde over het hem aangedaan ongelijk. Het treurigst was van dit, in een ander opzigt belagchelijk geschil, dat het eerzuchtig manneke zich deze beuzelachtige zaak derwijze aantrok, dat zij een nagel aan zijn doodkistje geweest is. Hij is in 1775 of 1776 te Amsterdam door den dood uit zijn lijden verlost.

MARINUS (...). Van dezen Vlaamschen graveur is weinig anders bekend, dan dat hij omtrent het jaar 1630 bloeide en een goed gedeelte van zijn leven te Antwerpen gewoond heeft, waar hij onderscheiden prenten naar Rubens, van Dijck, Jordaans en anderen, in eene nette doch hem bijzonder eigene manier in het koper sneed. Zijn prentwerk, en vooral de goede drukken, staan bij de liefhebbers goed aangeteekend.

*MARINUS (Ferdinand) werd den 20 Augustus 1808 te Antwerpen geboren en vervult reeds sedert onderscheidene jaren de betrekking van Directeur der Academie van Schilderkunst te Namen. Hij beoefent het landschap, waarin hij het onderwijs genoot van den kunstschilder H. van der Poorten, en heeft sedert 1833 op verschillende tentoonstellingen, zoo in België als Holland, van zijn werk ingezonden, hetwelk van eene meer en meer gelukkige ontwikkeling getuigt; terwijl hem op die te Brussel in 1836, eene zilveren medaille werd toegewezen. Men kent van dezen meester onder anderen: *Karel V*, een historiëel landschap, dat zich in het Kabinet van den Heer Ch. de Brouckère te Brussel bevindt; — *de Dood van Lelia*, tafereel uit den *Giaour* van Lord Bijron; — *Gezigt bij Namen, zijnde een schuitenveer;* — *Herinnering uit de Alpen* (Brussel 1836); — *Gebed voor eene kapel in den omtrek van Rome;* — *Halte van een Postiljon aan den oever der Maas;* — *de Smid aan de Maas* (Brussel 1839); — *Gezigt op Dinant* ('s Hage 1839); — *het rusten van de Jagt* (Antwerpen 1840); — *de Voerlieden van Picardië* (Gent 1841).

*MARISSAL (Philips Karel), die ten jare 1698 te Gent in het leven kwam, ontving in zijne geboorteplaats aanvankelijk het kunstonderwijs van den schilder Leplat en

begaf zich vervolgens ter verdere bekwaming naar Parijs, waar hij vier jaren verbleef. De luister der Fransche Koninklijke Academie van Teeken- en Schilderkunst, en het groot voordeel, dat daarvan door de kunstbeoefenaars genoten werd, deden hem, bij zijne terugkomst in zijne geboortestad, het voornemen opvatten om aldaar eene dergelijke inrigting tot stand te brengen. In 1751 gelukte het hem, daartoe de noodige toestemming van het Stadsbestuur te erlangen, terwijl hem te dien einde aanvankelijk de bovenverdieping van het Hof van St. Antonie en vervolgens, in 1752, eene zaal op het Stadhuis werd afgestaan, waar Marissal gedurende drie jaren onderwijs heeft gegeven, na verloop van welke zijne Academie naar het bovengedeelte van het Stadspakhuis op de Korenmarkt werd overgebragt. Eerst in 1804 werd dezelve verplaatst naar het gewezen Collegie der Augustijnen, waar dezelve thans nog gevestigd is. Marissal is met den roem van de oprigter dezer thans zoo bloeijende instelling, aan welke Maria Theresia in 1771 derzelver tegenwoordigen naam van *Koninklijke Academie van Teeken-, Schilder- en Bouwkunst* verleende, te zijn geweest den 14 Februarij 1770 ten grave gedaald. Zijn geheele leven was aan de zorg gewijd om die instelling doelmatig te besturen en te doen bloeijen; 's mans ijverige pogingen mogten echter niet met dien uitslag bekroond worden, welke hij daarvan had kunnen verwachten, daar zijne instelling tijdens zijn dood zich in een kwijnenden toestand bevond.— Hij heeft enkele fraaije tafereelen en portretten vervaardigd, doch schijnt meer begaafdheid gehad te hebben om zijne kunst aan anderen te leeren, dan om zelf daarin uit te munten.

*MARNE (Jean Louis de), in 1744 te Brussel geboren, is een der uitstekendste landschapschilders van zijnen tijd geweest. Toen hij twaalf jaren oud was, ging hij te Parijs bij Briard de teekenkunst bestuderen, en gaf hij aan de beoefening der kunst de voorkeur boven eene plaats onder de adellijke lijfwacht van Polen, welke hem de Graaf Velowscki, echtgenoot zijner zuster, aanbood. Hij deed onderscheiden reizen door Zwitserland, welks fraaije natuurtooneelen hem tot model gediend hebben, gelijk de schilderijen van Karel Du Jardin het kunstvak bepaalden, waarin hij zich onderscheiden heeft. Verschillende liefhebbers te Parijs hadden verzamelingen van schilderijen van dezen even bekwamen als vruchtbaren kunstenaar aangelegd. Eene der schoonste en rijkste was die van den Graaf de Nape. In den beginne had de Marne zich op het historiële vak toegelegd, en was hij de mededinger van den grooten David in den wedstrijd, waarin deze den prijs behaalde, waaraan het genot eener jaarwedde voor het verblijf te Rome verbonden was. Later behandelde deze kunstenaar, die in Maart 1829 in zijne geboorteplaats overleed, bij uitsluiting het landschap.

*MARNEFFE (François de) is een verdienstelijk Belgisch landschapschilder, te Brussel gevestigd, waar hem onder anderen op de tentoonstelling van 1836 eene zilveren medaille werd toegewezen. Bij gemis van levensbijzonderheden omtrent dezen kunstenaar, moeten wij ons hier bepalen tot eene opgave zijner voornaamste voortbrengsels: een *Landschap bij ondergaande zon; — Twee meisjes, kijkende naar een grijsaard die eene bloem ontbladert; — Dona Antonia van Portugal, zingende voor den Koning van Spanje, Karel II* (Brussel 1830); — *Jagers die door een stortregen overvallen worden; — Gezigt op een molen te St.-Lambert-Woluwe, bij Brussel* (Gent 1832); — *Gezigt in het bosch van Soigne, met eene lange jagt* (Antwerpen 1834); — *Gezigt in den omtrek van Brussel; — Gezigt op een eigendom des Konings, in het bosch van Soigne* (Gent 1835); — *Karel II, Koning van Engeland, in het bosch van Boscobal;* — een *Landschap met een waterval* (Brussel 1836); — het *Inwendige van een moerassig Bosch* (Antwerpen 1837); — *Gezigt in het Zwarte woud* (Brussel 1839).

MAROT (Daniel) was eigentlijk een Parijzenaar, doch heeft meest in den Haag gewoond, alwaar hij verscheidene buitenplaatsen, lusthoven enz. heeft aangelegd, en in dienst van Willem III eenige bouwwerken ontworpen en bestuurd heeft. Hij heeft beeldjes, huis- en tuinsieraden, plafonds en ander bouwkundig werk los en geestig geëtst,

dat verzameld in 1712 te Amsterdam is uitgegeven, als eene handleiding voor kunstenaars en handwerkslieden.

MARSHOORN (GERARD) is een niet onverdienstelijk medailleur geweest, die in de eerste helft der 18de eeuw te Haarlem woonachtig was en, onder meer, een' gedenkpenning ter eere van den uitvinder der boekdrukkunst, Laurens Koster vervaardigde. Hij was herhaaldelijk werkzaam voor den Erfstadhouder Willem IV.

MARSSEN, *de jonge* (JAN) was een Hollandsch schilder van paarden en krijgsbedrijven, niet zonder verdienste, die omtrent het jaar 1632 bloeide, doch omtrent wiens levensgeschiedenis niets beschreven is. Hij heeft zes prentjes van verschillende grootte geëtst, waarop paarden en ruiters voorkomen, die van de zijde der teekening zich niet bijzonder onderscheiden en ook niet hoog gewaardeerd worden. Vooral de paarden zijn slecht geteekend en lomp van pooten. Bartsch meent dat zijn naam was Martss.

*MARSIJ (BALTHASAR en GASPARD DE). Deze gebroeders behooren tot de Vlaamsche beeldhouwers uit de 17de eeuw en hebben veelal gemeenzamerhand gewerkt. Zij vestigden zich te Parijs en zijn aldaar ook overleden, de eerste den 26 Mei 1674, de andere den 10 September 1681. Balthasar was in 1620 te Kamerrijk geboren en werd in 1673 tot lid en tegelijk tot Professor bij de Koninklijke Academie van Parijs benoemd; Gaspard kwam in 1625 te Kamerrijk ter wereld, en werd in 1657 tot lid, in 1659 tot Professor en in 1675 tot adjunct-Rector bij dezelfde Academie verkozen. Men vindt van de navolgende werken van deze vermaarde kunstenaars melding gemaakt: Te Parijs, in de kerk der abdij van St. Germain-des-Près, *het marmeren Praalgraf van Jan Casimir, Koning van Polen*. De Vorst is daarbij voorgesteld knielende op een' sarcophaag, in zijnen koninklijken tooi, aan God zijn schepter en kroon opdragende; aan de hoeken des sarcophaags bevinden zich twee gevangenen, vastgeketend aan wapentropheën en de overwinningen voorstellende, door hem op de Turken, de Tartaren en de Moscoviten behaald; — in de kerk der abdij van St. Denis, aan het Praalgraf van Turenne, twee marmeren *Standbeelden*, *de Dapperheid* en *de Wijsheid* voorstellende; — te Versailles, eene groep van 3 figuren op het voorplein van het kasteel, zijnde eene voorstelling van *Frankrijk*, *onder Lodewijk XIV in Duitschland zegevierende;* — een marmeren *Standbeeld van Mars*, aan den voorgevel van hetzelfde kasteel; en voorts nog op de balustrades aan den regter- en linkervleugel, alsmede aan den achtergevel, een tiental *Standbeelden*, verbeeldende *de Overvloed*, *de Rijkdom*, en de maanden *Januarij*, *Februarij*, *Julij*, *Augustus* en de vier daarop volgende; — in het Park van Versailles, *eene marmeren groep* in het midden van den vijver van Latona; dezelve stelt *Latona met Apollo en Diana* voor, terwijl eerstgenoemde zich bij Jupiter beklaagt over de onmeêdoogendheid der Lijcische boeren, die niet hadden willen toelaten dat zij eenige verversching nam; — eene groep in het midden van den vijver van Bacchus, zijnde eene voorstelling van *deze Godheid*, *vergezeld van kleine Saters en van de eigendommelijkheden van den herfst;* — het bronzen versiersel van den drakenvijver, bestaande uit de slang *Pijthon*, die op verschillende plaatsen water opspuit en waarvan de voornaamste straal zich 92 voet hoog verheft. Pijthon is omgeven van 4 dolfijnen en even zoo vele zwanen, die minnegodjes dragen, waarvan sommige op haar schijnen te schieten en andere bevreesd schijnen; — een *bronzen Standbeeld van 24 voet*, in het midden der Enceladus-fontein. De reus van dien naam schijnt half begraven onder de bergen die hij had opgestapeld om den hemel te beklimmen. Men ziet niets dan de uiteinden zijner armen en beenen en zijn gelaat is ten hemel gerigt. Uit zijn mond komt een waterstraal van 78 voet hoogte voort; — eene marmeren groep tegenover de boscaadje van Apollo, *de Dageraad* verbeeldende, voorgesteld in eene vrouw, die eene ster op het hoofd en een haan aan hare voeten heeft; — eene dergelijke groep bij de fontein der pijramide, verbeeldende *het Zuiden*, voorgesteld door Venus, vergezeld

van de Liefde; — eene andere groep bij de grot van Apollo, bestaande in 2 *Paarden* en 2 *Tritons;* dit laatste vooral moet een verwonderlijk schoon voortbrengsel wezen en er schijnen weinig of geene beeldhouwwerken van zulk een grooten omvang bekend.

* MARTENASIE (PIETER). Van dezen plaatsnijder vinden wij vermeld dat hij een geboren Antwerpenaar was en te Parijs door J. P. le Bas in de behandeling van het graveerijzer onderwezen werd. Hij was in zijne geboorteplaats gevestigd en werd in 1764 tot plaatsnijder van Prins Karel van Lorraine benoemd, in welk jaar hij mede Directeur en Professor van de Antwerpsche Academie was. Men heeft onder anderen van hem *de Roof der Sabijnsche maagden*, naar Rubens, en *de Huisvader*, naar Greuze.

* MARTENS VAN SEVENHOVEN (Jonkheer Mr. JACOB CONSTANTIJN), te Utrecht in den jare 1793 geboren en aldaar woonachtig, is ons bekend als bezield met groote liefde tot de kunst, van welke hij zich een werkdadige beoefenaar toont te zijn in die oogenblikken, welke de waarneming zijner veelvuldige ambts- en openbare betrekkingen hem overlaten. Na les in de teekenkunst van J. Apeldoorn ontvangen te hebben, trachtte deze edelman door eigen oefening en opmerking der natuur zich de behandeling der olieverwen eigen te maken, en heeft hij sedert op verschillende tentoonstellingen in ons vaderland, bijdragen in het vak van het landschap geleverd. De Heer Martens van Sevenhoven is lid der Ridderschap van Utrecht, Vice-President van het Provinciaal Geregtshof van Utrecht, corresponderend lid der 4de Klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, lid van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam, van de Provinciale Genootschappen van Utrecht en Noord-Braband, van de Maatschappij van Letterkunde te Leiden, enz.

* MARTINS (JAN). Deze Vlaamsche historie- en portretschilder bloeide in het begin der 15de eeuw. Men vindt van hem vermeld, dat hij dikwijls gezamentlijk met den schilder Willem van Axpoele werkte, met wien hij in 1419 voor de ontvangers der stad Gent een contract aanging, tot de vernieuwing van de schilderijen der *ghefigureerde Graven van Vlaenderen, voeren in 't scepenhuus van der Kuere, met goeder olie-verwen te werckene.* Zijn zoon

* MARTINS (NABOR of NABUR) was mede een historieschilder en bloeide in het midden der 15de eeuw. Wij hebben van hem aangeteekend gevonden, dat hij in 1444 een tafereel, *het laatste Oordeel* voorstellende, schilderde, en in 1449 eene *Hemelvaart der H. Maagd*, welk stuk voor de kerk van Lede bestemd was. Nabor schijnt ook een bedreven klokuurwerkmaker geweest te zijn.

* MARTINS (WAUTIER). Van dezen Vlaamschen architect, die in het begin der 15de eeuw bloeide, vinden wij vermeld, dat hij in 1413 zich met den wederopbouw van eene tegen de St. Nicolaas kerk te Gent gelegen en aan de gilde van St. Joris toebehoorende kapel belastte.

MARTS (JAN), *de jonge*, of wel *Marts de Jonge*. Zie MARSSEN, *de jonge* (JAN).

MARUM (E. VAN) vinden wij vermeld als een kunstenaar of kunstliefhebber te Groningen, die zich te Amsterdam onder den kundigen Jacobus Buijs geoefend heeft in het vak van het landschap met vee; doch die naderhand zich voornamentlijk met het drijven van koophandel bezig gehouden heeft. Hij is reeds sedert onderscheidene jaren overleden. Nu en dan komen er wel eens teekeningen van hem voor, doch zeer zelden schilderwerk.

* MASSAUX (GUISLAIN JOSEPH). Deze beeldhouwer en graveur werd den 7 Februarij 1772 te Bois de Villers, bij Namen, geboren. Zijn vader was arbeider in de dominiale bosschen aldaar; en de jonge knaap moest dezen van zijne teêrste jeugd af aan in het hakken en zagen behulpzaam zijn. Doch door een natuurlijk instinct gedreven, teekende of sneed hij op de schors der boomen al wat zich voor zijne jeugdige verbeelding opdeed, waardoor hij de opmerkzaamheid trok van den Inspecteur der bosschen, die

zich zijner aantrok en hem in de gelegenheid stelde zich te Namen bij zekeren beeldhouwer Leclerc te gaan oefenen. Later kwam hij onder de leiding van den Gentschen beeldhouwer van Poucke en oefende hij zich tevens met het beste gevolg aan de Academie aldaar, hebbende hij bij die instelling verschillende medailles behaald. Het eerste groote kunstwerk dat hij beitelde, was eene marmeren groep, *de Meetkunde* voorstellende, *met een kind bij zich en een aardglobe op het hoofd*, *waarin een uurwerk:* hetzelve was op de Gentsche tentoonstelling van 1796 aanwezig. Voorts vervaardigde hij verschillende andere groepen, figuren en borstbeelden, zoo als die van *Erasmus en Vezalius*, welke zich in de bibliotheek van wijlen den Heer van Hulthem bevonden. Later, toen de kloosters werden afgeschaft, legde de Heer Massaux zich meer bijzonder op het behandelen van de graveernaald toe, en hij mogt daarin zoo goed slagen, dat hij bij de Centrale School van het Departement der Schelde den prijs behaalde, benevens eene toelage van 400 francs, tot aanmoediging. Behalve een aantal portretten, graveerde hij onder anderen ook vier *Gezigten van Waterloo*, die rondom het in 1816 door den Heer P. J. Goetghebuer in het licht gegeven Plan van dien gedenkwaardigen veldslag geplaatst zijn; terwijl in 1820 van hem op de Gentsche tentoonstelling aanwezig was eene gravure naar de schilderij van Suvée, *St. Sebastiaan* voorstellende.

MAST (Jan van der) heeft, met Jacob Cressant, vroeger het nabij Utrecht gelegen buitenverblijf *Zijdebalen* met heerlijk beeld- en loofwerk uit marmer, hout en gebakken steen helpen versieren.

MASIJN (M.) heeft vier prentjes, met kinderen er op, naar Holstein en ook portretten in 't koper gebragt; en daar er prenten bestaan naar hem bewerkt, moet hij zoowel schilder of teekenaar, als graveur zijn geweest.

MATHAM (Jacobus) is geboren te Haarlem den 15 October 1571, en aldaar overleden den 20 Januarij 1631. Hij heeft als graveur zijne opleiding ontvangen van Hendrik Goltzius, met wien zijne moeder in tweeden echt gehuwd was. Zoowel in Italië als Holland heeft hij een goed getal gezochte prenten vervaardigd, waaronder verscheiden naar teekeningen van zijn vader, van Bloemaart en anderen. Volgens Bartsch heeft hij ontwijfelbaar 239 stuks platen zelf gegraveerd. Een exemplaar zijner prentkunst, bestaande uit 270 stuks, werd in de verkooping van den Grave von Fries, voor *f* 320.00 verkocht. Hij had een' zoon, Theodorus genaamd, die ook Italië bezocht, en aldaar met Cornelis Bloemaart, Natalis, Persijn en andere Vlaamsche meesters gewerkt heeft. Ook deze was een bekwaam plaatsnijder, en heeft voornamentlijk in het vak van portretten uitgemunt.

MATHAM (Adriaan) was mede een zoon van Jacobus en een tijdgenoot van Frans Hals, die hem op een groot doelenstuk in 1627 als vaandrig afbeeldde bij de schutterij van den Kloveniers-doelen te Haarlem. Daarnaar heeft C. van Noorde in 1770 zijn portret geteekend, waaronder men aangeteekend vindt, dat hij een voortreffelijk plaatsnijder van Haarlem, en discipel van zijn' vader was. Hij werd omstreeks het jaar 1600 geboren, en schijnt meest groteske voorstellingen gemaakt te hebben. Dat hij een zoon van Jacobus geweest is, blijkt uit eene zijner gravures, voorstellende *Diderick*, *den eersten Graaf van Holland*, waaronder voluit staat gegraveerd: *Adrianus Matham*, *Jac. fil. Harlemensis sculpsit* A°. 1626. Deze plaat en alle de volgende Graven en Gravinnen door hem gesneden, zijn geplaatst in het werk van Petrus Scriverius: *Oude Goudsche Kronijken*, *of Historie van Holland*, *Zeeland enz.*, *met de toetsteen.* Amsterdam 1663, in 4°.

* MATHIEU (Lambert Joseph). Deze historie-, genre- en portretschilder kwam den 5 Mei 1804 te Bure, een dorp in de Provincie Namen, ter wereld. Reeds vroeg liet hij van zijne geaardheid tot de kunst blijken en trok daardoor de opmerkzaamheid van den landschapschilder Ducorron, in wien hij een edelmoedigen beschermer vond en onder wiens leiding hij op achttienjarigen leeftijd de beginselen der teekenkunst leerde,

terwijl hij ter zelfder tijd aan het Collegie te Ath in de voorbereidende wetenschappen onderwezen werd. Na deze voorloopige studiën stelde de Heer Ducorron hem in staat, zich verder aan de Antwerpsche Academie te gaan oefenen, bij welke instelling hij de lessen van den bekwamen M. van Bree benuttigde en zich weldra onderscheidde. Daarna begaf hij zich naar Parijs, waar eene driejarige studie naar de meesterstukken der Vlaamsche en Italiaansche scholen, in het Museum aldaar aanwezig, zijne kunstopvoeding voltooide. In 1833 in het vaderland terug gekeerd, maakte hij zich voordeelig bekend door een groot schilderij, zijnde een *Tafereel uit den Zondvloed*, hetwelk door het Belgisch Gouvernement werd aangekocht en zich in het Museum van Brussel bevindt. Dit voortbrengsel is sedert door een aantal andere gevolgd. Zoo zag men van hem te Antwerpen op de tentoonstelling van 1834: *de Dood van Rubens*, welk stuk zich in het Kabinet van den Heer van IJsacker aldaar bevindt; alsmede *Philips de Goede, zijne minnares den ordeband van het Gulden vlies omhangende.* In 1836 vervaardigde hij voor de Jezuiten kerk te Leuven, eene schilderij van 9 voet hoogte, *Christus aan het kruis* voorstellende, en in dat zelfde jaar ook een ander tafereel van nog grooteren omvang, ten onderwerp hebbende *Maria van Bourgondië op de jagt doodelijk gekwetst wordende door den val van haar paard*, welk stuk mede door het Belgisch Gouvernement werd aangekocht. Verder zijn ons van hem bekend: verschillende groote schilderijen die zich in de kerk van St. Julien te Ath bevinden; — *eene Heilige Familie*, de eigendom van den Hertog van Arenberg; — *Isabelle de Croije, het ontbyt opdienende voor Lodewijk XI en Quentijn Durward* (Antwerpen 1837); — *eene Slotvoogdes, die een valk streelt;* — *de Valkenjagt* (Gent 1838); — *de Opvoeding der H. Maagd;* — *de Hemelvaart der H. Maagd;* — *Raphaël en Fornarina*, dat, even als de twee vorige, op de Brusselsche tentoonstelling van 1839 aanwezig was en zich thans in het Kabinet van een' kunstliefhebber te Londen bevindt; — *Christus de dochter van Jaïra opwekkende*, met figuren van natuurlijke grootte; — *Jacob en Rachel* (Brussel 1842); — voorts vele portretten, waaronder dat ten voeten uit en van natuurlijke grootte, van den abt de Ram, Rector van de Katholijke Hoogeschool te Leuven, een der merkwaardigste is.

De Heer Mathieu ontving gedurende den loop zijner studiën en later, zoo aan de Academie als op tentoonstellingen, herhaalde blijken van onderscheiding. Hij is sedert 1834 Directeur en eerste Professor aan de Academie van Kunsten te Leuven, en sedert 1835 lid der Koninklijke Academie te Antwerpen.

*MATHOT (Alexander), te Brussel, is een leerling van den bekenden landschap-

schilder E. Delvaux, en beoefent hetzelfde vak zijns meesters. Op de Brusselsche tentoonstellingen van 1833 en 1836 en op de Gentsche van 1835, waren proeven van zijn talent aanwezig, gezigten uit den omtrek van Brussel en Diest voorstellende.

*MATSIJS of METENSIS (Cornelis). Deze Vlaamsche plaatsnijder bloeide omtrent het jaar 1545. Er bestaan een aantal prenten van zijne hand, meestal naar zijne eigene teekeningen, en voorts grootendeels naar Italiaansche meesters, uit welke laatste omstandigheid, gelijk mede uit den stijl zijner teekeningen, men wil afleiden, dat hij het klassieke land der Kunsten bezocht heeft. De verschillende monogrammen, waarmede hij zijne werken heeft geteekend, hebben aanleiding gegeven tot de veronderstelling dat Matsijs en Metensis twee verschillende graveurs zijn geweest, doch er bestaat alle waarschijnlijkheid voor de bewering van Heineken, dat dezelve door een en denzelfden persoon zijn gebezigd.

MATTON (B.) schilderde binnenhuizen uit den burgerstand. Men wil dat hij onder G. Dou zich in de kunst zou geoefend hebben; zeker althans heeft hij naar goede voorbeelden gewerkt. Er bestaan zeer kunstige schilderijen van hem, waaronder uitvoerige kaarslichten. Op de verkooping van den Heer Cremer te Rotterdam (1816) bevond er zich een van laatstgemelde soort, voorstellende eene *Meid, die in den kelder bij een wijnvat in slaap gevallen, door haar meester betrapt wordt*, dat voor *f* 1,210.00 verkocht werd. Bij de Smet was een *Buitenhuisje* van hem met vier figuren, dat *f* 710.00 gold.

*MATTHIESSEN VAN PETTEN EN NOLMERBAN (C. Sandenbergh), te Haarlem. Deze vermogende kunstliefhebber bezit eenige fraaije moderne schilderijen, waaronder van G. J. J. van Os, Steenbergen en anderen; alsmede eene kostbare verzameling van antiquiteiten en zeldzaamheden.

*MATTHIJS (Jan en Hendrik). Deze broeders waren uit Gent geboortig en oefenden zich onder Rombout Pauwels in de beeldhouwkunst. Jan kwam te Gent in 1710 te overlijden en werd in de kerk van St. Michiel aldaar begraven; Hendrik was Deken van het Schildersgilde ter zelfde plaatse en is er den 5 September 1752 gestorven. Van laatstgenoemdens kunstwerk vinden wij slechts van een enkel melding gemaakt, namentlijk *het marmeren Grafteeken van den Kanunnik de la Serra du Puget*, in de hoofdkerk te Gent geplaatst. Van Jan Matthijs zijn verschillende voortbrengsels te Gent aanwezig, zoo als: in de St. Michiels kerk, *het marmeren Grafteeken van Robbert van Reijsschoot;* — in de kerk St. Sauveur, *het marmeren Gedenkteeken van F. van Capperolle;* — in de kapel van het groot Bagijnen klooster, een marmeren *Ecce homo*. Hendrik moet ook bouwmeester geweest zijn, en heeft als zoodanig den bouw der St. Pieters kerk te Gent voltooid.

MATTIJS (Abraham) was een Antwerpenaar, die landschappen en historiële onderwerpen schilderde, waarvan verscheidene plaats vonden in kerken, en waarbij zich onderscheidden: *de Dood van de Moedermaagd*, en een altaarstuk, voorstellende *Maria met het Christuskind en St. Franciscus*. Hij was omtrent het jaar 1570 geboren.

MAURER (Jacob) was te Schaffhausen, in Zwitserland, geboren in het jaar 1732. Doch zich reeds jong hier te lande neêrgezet en aldaar zijne dagen, ook in gehuwden staat, doorgebragt en geëindigd hebbende, is hij in Holland als genaturaliseerd geworden. Na zich vlijtig op de Stads-Teeken-Academie te Amsterdam geoefend en daar eenen gouden eereprijs behaald te hebben, zag hij zich aangesteld tot teekenmeester bij de Renswoudsche stichting te Utrecht. Maurer heeft ook portretten, landschappen, familie- en historiestukken geschilderd. In de kerk te Laren vindt men een altaarstuk van zijne hand; terwijl hij ook behangselwerken vervaardigd heeft. Zijne wijze van schilderen was vlak en zijn koloriet loffelijk.

*MAIJS (J.). Van dezen meester, wiens levensbijzonderheden en kunstwerken ons overigens onbekend zijn, zagen wij een etsplaatje, geestig behandeld, zijnde *een rookend Boertje*, dat dezen naam en het jaartal 1810 draagt.

*MEDINA (Giovanni Baptista) werd in 1660 te Brussel van Spaansche ouders geboren. Hij genoot het eerste kunstonderwijs van François du Chatel, onder wien hij spoedig beduidende vorderingen maakte, en ontwikkelde zich verder door het vlijtig bestuderen der werken van Rubens, dien hij zich bij voorkeur boven alle andere meesters, tot voorbeeld stelde. Op zijn twintigste jaar bezocht hij Engeland, waar hij bijzonder veel opgang maakte, en vervolgens Schotland, waar hij de voornaamsten van den lande in portret bragt en tot den ridderstand verheven werd. Het portret van Medina, door hem zelven geschilderd, werd door den Hertog van Gordan aan den Groot-Hertog van Toscane gezonden en door dezen in de Florentijnsche Galerij geplaatst. Hij is in 1711 in Edenburg overleden.

MEELE (Matheus de), geboren in 1664, heeft vele jaren in den Haag gewoond, doch vroeger zich eenigen tijd te Londen opgehouden, alwaar hij zich in de schilderkunst geoefend heeft onder de leiding van Pieter Lelij, Hofschilder van Koning Karel II. Door zijn huwelijk met eene bemiddelde dame in ruimte kunnende leven, schilderde hij slechts nu en dan een portret. Hij was bestuurder van de Haagsche Academie en is in 1724 overleden.

MEER (Johan van der) werd in het begin der 17de eeuw te Schoonhoven geboren, doch woonde bestendig te Utrecht; om welke reden men hem doorgaans onder de in die stad geboren schilders rangschikt. Hij schilderde portretten en beelden levensgroot. Wie zijn meester was, wordt niet vermeld, maar wel dat hij in gezelschap van Lieve Verschuur naar Italië reisde, en te Rome zijnen tijd nuttig doorbragt in het bestuderen der groote voorbeelden. Zonder eenig bedwang kon hij zich daaraan onverdeeld toewijden, omdat zijn grootvader, die een vermogend man was, voor zijn onderhoud zorgde. Naar Utrecht terug gekeerd, huwde hij aldaar eene rijke weduwe, die eene loodwitmakerij bezat; doch de Staat met Frankrijk in oorlog zijnde, werden alle zijne bezittingen door het vreemde krijgsvolk verwoest en verbrand.

MEER, *de jonge*, (Jan van der) bloeide omtrent den leeftijd van Cornelis Dusart, met wiens zuster hij gehuwd was. Hij werd in de kunst onderwezen te Haarlem, alwaar hij meestal schijnt gewoond te hebben, door Nicolaas Berchem, en schilderde, in navolging van dezen meester, heuvelachtige landstreken met schapen en ander vee, die om derzelver kunstige en natuurlijke bewerking reeds in zijn leven gezocht en goed betaald werden. Nog altijd blijven zijne met zorg behandelde schilderijen in bijzondere achting. Het is vooral in de voorstelling van schapen dat hij uitgemunt heeft. In het Rijks Museum te Amsterdam treft men van hem aan een *Boomrijk en bergachtig landschap, met schapen en lammeren bij een slapenden herder en hond.* Het Koninklijk Museum te Berlijn bezit van dezen meester 3 dergelijke fraaije landschappen, van welke 2 de jaarmerken dragen van 1679 en 1680. Op de verkooping van van der Pot werd voor een *Bergachtig landschap met schapen* van hem, *f* 705.00 besteed, en voor teekeningen, op de verkooping van van Eijl Sluijter, Goll en anderen, *f* 20.00 à *f* 30.00 betaald. Van der Meer *de jonge* heeft, volgens Bartsch, slechts 2 prentjes met schapen geëtst, die ongemeen zeldzaam zijn; beide zijn van 1685. N°. 1, *een liggend Schaap en twee lammeren*, gold op de verkooping van den Grave von Fries, *f* 130.00, en het andere, *Staande en liggende schapen*, *f* 48.00; terwijl voor nog twee andere *Landschappen met vee*, onbeschreven bij Bartsch, *f* 61.00 betaald werd.

MEER (*Delftsche* van der). Zie VERMEER.

MEER, *junior*, (Noach van der), teekenaar en graveur, bloeide te Amsterdam in het laatste gedeelte der 18de eeuw. Men heeft van hem, de *Afbeelding van den brand des Amsterdamschen Schouwburgs in* 1772, die hij teekende en graveerde, en de *Afbeelding van den nieuwen Schouwburg aldaar.* Voorts twee *Gezigten van de hooge watervloeden in* 1776, naar de teekeningen van Hendrik Kobell Jr.; ook een aantal boekprenten, onder meer anderen, eenige in *Le Francq van Berkheij's Eerbare proefkusjes*,

geteekend en gegraveerd in 1781; maar vooral verdienen vermeld te worden de 150 stuks door hem naar J. Buijs gegraveerde prenten voor *Gellert's Fabelen*, Amsterdam bij P. Meijer, 3 deelen, 1772—1785. In het paralel-werk was hij ongemeen bedreven, en was daarin den beroemden graveur R. Vinkeles menigmaal behulpzaam.

* MEERKERK (Dirk) werd omtrent het jaar 1620 te Gouda geboren, en heeft zich, na geheel Italië doorgereisd te zijn, eenigen tijd te Rome opgehouden. Op zijne terugreis naar het vaderland, vertoefde hij geruimen tijd in Frankrijk, waar hij het paleis van den Bisschop van Nantes en eenige kerken met zijn kunstwerk versierde; doch hij was naauwelijks in zijne geboortestad teruggekeerd, of een ongelukkig toeval maakte een einde aan zijn nog jeugdig leven.

MEERT (Peter) was een Brusselaar, van wien wij niets anders aangeteekend vinden dan dat hij een bekwaam portretschilder is geweest. Cornelis de Bie geeft breed op van zijne verdienste, die inzonderheid bleek uit portretstukken, op de Gildekamers te Brussel voorhanden.

* MEERTENS (Abraham), geboren te Middelburg den 7 Februarij 1757 en aldaar overleden den 27 April 1823, was mede-oprigter en Directeur van de Teeken-Academie aldaar en tot op zijn dood toe onderwijzer bij dezelve. Hij schilderde en teekende bloemen, vogels enz., die niet onverdienstelijk waren.

MEGAN (P.). Deze schilder was van Vlaamschen oorsprong, doch te Weenen gevestigd, waar hij op het einde der 17de eeuw bloeide. Hij schijnt meestal landschappen te hebben vervaardigd.

MEGEN (Pieter Willem van), geboren te 's Hage in 1750, na den dood zijner ouders in 1757 in het Burgerweeshuis aldaar, en in 1763 als kweekeling in de Renswoudsche Stichting opgenomen, heeft onderwijs ontvangen in de teekenkunst van A. Schouman, en in de graveerkunst eerst van Duboulois, en later te Parijs van J. P. le Bas en J. G. Wille. Men heeft van zijne hand eene keurig bewerkte prent: *Le petit Oiselier*, naar eene schilderij van P. A. Wille, *fils*. In 1779 naar zijne geboorteplaats terug gekomen en vervolgens verbleven zijnde, is hij in 1785 aldaar overleden.

* MEHUS (Lieven), in 1630 te Oudenaerde geboren, werd aldaar tot zijn tiende levensjaar opgevoed, als wanneer zijne ouders, die ten gevolge der staatsberoeringen van dien tijd naar Milaan geweken waren, hem derwaarts ontboden. Aanvankelijk voor eene wetenschappelijke loopbaan bestemd, betoonde de jeugdige Mehus daarvoor noch bijzonderen aanleg, noch veel ijver, en het was een gelukkige dag voor hem, toen zijn vader er eindelijk in toestemde, dat hij zich aan de Schoone Kunsten wijdde. Nu werd hij onder de leiding van zekeren Carlo gesteld, een te Milaan gevestigd Nederlandsch schilder, die met veel talent landschappen en veldslagen schijnt geschilderd te hebben, doch omtrent wien de kunstgeschiedenis ons geene andere bijzonderheden heeft bewaard. Onder dezen meester maakte Lieven zulke snelle vorderingen, dat hij aller verwachting overtrof, en reeds op zijn vijftiende jaar niet alleen elk voorwerp uit de natuur naauwkeurig en zuiver nateekende, maar ook eene zekere vaardigheid had verkregen in het groeperen en daarstellen van kleinere geschiedkundige tafereelen. Bij zijne meerdere ontwikkeling en dorst naar meerdere volmaking, ontstond nu weldra het verlangen om Rome te bezoeken, en op zekeren dag trok hij, van niets anders dan zijne portefeuille en teekengereedschappen voorzien, derwaarts. Te Pistoja gekomen, en zich aldaar eenigen tijd ophoudende, geraakte hij in kennis met een edelman uit die stad, die hem met zich naar Siena nam en aan den Hertog Matthias voorstelde. Deze, met het werk van Lieven ingenomen, hield den jongeling bij zich, en toen die Vorst zich met zijn Hof naar Florence begaf, volgde hij hem derwaarts. Bij zijne komst aldaar was de vermaarde Pietro da Cortona er reeds sedert eenige jaren bezig met het schilderen der zalen van het Paleis Pitti, voor den Groot-Hertog Ferdinand II, en Lieven viel het voorregt te beurt, onder de leerlingen van dezen meester te worden opgenomen.

Snel en groot waren de verdere vorderingen, die hij daar maakte; zijne voortbrengsels vonden den grootsten bijval en de schoonste loopbaan was voor hem geopend, toen hij eensklaps het besluit nam, Florence en zijnen edelmoedigen beschermer te verlaten en naar Milaan terug te keeren. Op zijnen weg derwaarts verdoold, en op Piemonteesch grondgebied geraakt zijnde, waar men toen druk bezig was met toebereidselen tot den oorlog te maken, viel hij in handen van wervers, die hem noodzaakten dienst te nemen, en eerst drie jaren daarna mogt hij, na bekomen ontslag, Milaan en zijne ouders weder zien. Later keerde hij naar Florence terug, erlangde aldaar eene betrekking aan het Hof des Hertogs, en is er in 1691, in een en zestig jarigen ouderdom, overleden. Zijn stoffelijk overschot werd met veel eer ter aarde besteld en in de kerk *St. Jacopo tra fossi* bijgezet. — Onder de eerste werken die hij, na zich voor goed te Florence gevestigd te hebben, vervaardigde, behooren zijne voorstellingen in den koepel van de kerk der *Madonna della Pace*, in het klooster der hervormde Bernardijnen; dezelve worden voor een der meesterstukken van onzen kunstenaar gehouden. Voorts schilderde hij drie stukken voor de Toscaansche stad Prato, als: een *H. Petrus van Alcantara, bezig zijnde de H. Theresia het sacrament des altaars toe te dienen;* hetzelve bevindt zich in de Kathedrale kerk aldaar; het tweede, in de kerk van St. Silvester, stelt voor *de Moeder Gods met het kind Jezus, den H. Joseph en twee apostelen;* het derde vindt men in de St. Marcus kerk, en verbeeldt *de Verloving der H. Catharina.* Veel roem verwierf hij zich ook door zijn *Rust van Bacchus met Ariadne;* zijne tafereelen van *Hagar met Ismaël; het Manna; het Gevecht van Achilles;* en eene zonderlinge compositie, die zich in het Paleis Pitti bevindt en *de Zegepraal der onwetendheid* voorstelt. In de Vorstelijke Galerij en in het genoemde Paleis zijn onderscheiden merkwaardige voortbrengsels van hem aanwezig, en onder anderen zijne vier beroemde *Jaargetijden.* Zijn portret, door hem zelven geschilderd, bevindt zich in het Florentijnsch Museum.

MEIRE (Gerard van der), die kort na Jan van Eijck te Gent bloeide, had eene zeer nette penseelsbehandeling. De Kardinaal Grimano bezat een oud gebedenboek, hetwelk hij voor 500 dukaten gekocht had, waarin de keurigste miniaturen van Memmelinck, en ook van van der Meire voorkwamen. In de St. Bavo's kerk bevindt zich nog eene kapitale ordonnantie van dezen meester, *Jezus Christus* voorstellende, *tusschen de twee misdadigers aan het kruis hangende.* Hij maakte vele andere tafereelen voor de kerken van zijne geboortestad en naburige plaatsen, die meestal in de beeldstorming der 16de eeuw vernield zijn.

*MEIRE (Jan van der) is, even als zijn broeder Gerard, een leerling van de gebroeders van Eijck en een zeer goed schilder geweest, die onder anderen een tafereel vervaardigd heeft voor Karel den Stoute, voorstellende *de Instelling van de ridderorde van het Gulden vlies.* Deze kunstenaar was zeer gezien aan het Hof van dien laatsten Hertog van Bourgondië, welken Vorst hij op zijne veldtogten volgde. Hij zou in 1471 te Nevers overleden zijn.

MELDER (Gerard), een Amsterdammer, in 1693 geboren, was een voornaam teekenaar van landschappen met beeldjes, rivieren en gebergten in sapverw en Oost-Indischen inkt, uitvoerig en in den stijl van Jan van der Meer, *de jonge*, bewerkt; doch hij heeft voornamentlijk zich beroemd gemaakt door zijne miniaturen op ivoor, naar meesterstukken van Dou, van der Werff en anderen, gelijk ook van eigen compositie, die hoog betaald en voor Vorstelijke Kunstverzamelingen gezocht werden. Melder heeft ook verscheiden keurige miniatuurportretten geschilderd. In 1728 huwde hij met eene vermogende jufvrouw, zette in 1735 zich te Utrecht neder en is aldaar in 1751 overleden.

*MELO (Bartholomeus de). Deze beeldhouwer was geboortig uit Vlaanderen, doch schijnt te Parijs gevestigd te zijn geweest, waar hij in 1670 bloeide en lid van de Koninklijke Academie van Schilder- en Beeldhouwkunst was. Verdere bijzonderheden om-

trent dezen kunstenaar zijn ons niet bekend, dan alleen dat hij de navolgende kunstvoortbrengsels vervaardigde: *het marmeren Grafteeken van Michel de Marolles, abt van Villeloing*, een vermaard liefhebber van prentkunst. Hetzelve is in de kerk van St. Sulpitius te Parijs aanwezig en versierd met 2 geniussen, van welke de een een portret in medaillon, en de andere eene naar den grond gekeerde flambouw in de hand houdt en zijne tranen afwischt; — *het marmeren Grafteeken van Claude Clercelier*, in de St. Bartholomeus kerk aldaar. Hetzelve is versierd met een standbeeld, *de Godsdienst* voorstellende, met een genius aan hare voeten, die omringd is van mathematische instrumenten en hebbende een doodshoofd in de hand, dat hij aandachtig beschouwt; — *de Standbeelden van St. Bartholomeus en Ste. Catharina*, in den voorgevel van laatstgenoemde kerk; — een *Standbeeld van Mercurius*, van marmer, in het Park van Versailles aanwezig en zijnde eene kopij naar het antieke beeld, dat zich in de villa Ludovisi te Rome bevindt.

*MÉLOTTE (Antonie) is een beeldhouwer geweest, die te Luik geboren werd en in 1795 bloeide. Men heeft onder anderen van hem *de Veldslagen van Alexander*, naar Lebrun, in basrelief gebeiteld, waaraan men veel verdiensten toekent.

*MELZER (Franciscus), leerling van den genreschilder Eugène de Block, werd te Antwerpen den 8 November 1808 geboren. Op de tentoonstelling aldaar van 1837 leverde hij voor het eerst van zijn werk, zijnde een tafereel, in drie deelen gesplitst, ten onderwerp hebbende *de Liefde*, *de Drank* en *de Tabak*. De eerste werd door twee gelieven, de volgende door drie drinkebroêrs, en de derde door lustige rookers voorgesteld. Het daaraanvolgende jaar bevond zich van hem op de tentoonstelling te Gent: *de goede Vader, omringd door zijne kinderen*, welk stuk, even als *het St. Nicolaasfeest*, op de Haagsche tentoonstelling van 1839 aanwezig, veler goedkeuring wegdroeg. Hij is in zijne geboorteplaats gevestigd.

MEMMELINCK (Johannes of Hans), van Brugge, was, volgens Carel van Mander, een in den vroegen tijd van de uitvinding der schilderkunst deftig meester, van wien in het St. Janshuis binnen gemelde stad een tabernakel gezien werd, bestaande in redelijk kleine figuren, zoo ongemeen kunstig bewerkt, dat er voor dit stuk menigmaal een tabernakel van fijn zilver geboden was. P. Pourbus was gewoon dit kunstwerk op de feestdagen, of wanneer het open stond, te gaan bezigtigen en wegens de schoonheid van

hetzelve te bewonderen. Op schilderwerk van dezen meester, die men meent een leerling te zijn geweest van Rogier van Brugge, vindt men de jaarmerken van 1470, 1479 en 1485. Z. K. H. de Prins van Oranje (thans Koning der Nederlanden) heeft twee fraaije schilderijen van hem aangekocht. Descamps heeft in zijne *Vies et oeuvres des peintres*, omtrent het zedelijk gedrag van Memmelinck vertelseltjes opgedischt, waarvan het fabelachtige en lasterlijke later buiten alle tegenspraak is gesteld geworden. Doch dezelfde Descamps heeft hem in zijne *Voyage pittoresque de la Flandre et du Brabant*, weder regt doen wedervaren, bij het vermelden van de schilderijen, die hij van dezen meester in 1792 te Brugge aantrof, waarin hij onder anderen, melding makende van het Gasthuis van St. Julien, zegt: «Er bevindt zich niets in de kerk dat opmer«king verdient; de eenige schilderij, die voordezen het hoofdaltaar versierde, wordt «zorgvuldiglijk bewaard in de vergaderzaal der Bestuurderen. Het is eene voorstelling «van *St. Christoffel met het kind Jezus*, benevens twee heiligen. Op de linkerdeur «ziet men Ste. Barbara en eene vrouw en dochter geknield; en op de regterdeur St. Wil«helm en een man en zijn' zoon, insgelijks op de knieën liggende. Het werd in 1484 «geschilderd door J. Memmelinck, is schoon van koloriet, fraai en uitvoerig behandeld, «en mag het uitmuntendste tafereel heeten van dezen meester.» Memmelinck bezocht Italië en Duitschland en, naar allen schijn, ook Spanje. In die landen liet hij proefstukken van zijn uitstekend talent achter. Hij moet bijzonder arbeidzaam geweest zijn, want men brengt het getal zijner schilderijen, die men onbetwistbaar voor echt houdt, tot meer dan 80 stuks, zonder nu nog te gewagen van eene menigte kleine stukjes en miniaturen, tot versiering van handschriften, die van hem bekend zijn. Een zijner schoonste kunstwerken van laatstgemelden aard is het *Breviaire* van Grimani te Venetië, hetwelk volkomen zuiver bewaard en op zijn rijk bindsel met goud en edelgesteenten opgesierd is. Men houdt dit getijboek voor de echtste en bewonderenswaardigste verzameling van miniaturen, die door de kunstenaars der 15de eeuw geteekend zijn. De natuur bestuderende, die de eenige gids van zijn ingeschapen talent was, heeft Memmelinck zich in de kunst tot eene hoogte van waarheid en harmonie weten te verheffen, die misschien door de inspanningen der gelukkigste genie niet zouden overtroffen kunnen worden. Ontegenzeggelijk is het in allen geval, dat in dezen meester zich zoo vele groote eigenschappen vereenigen, dat in vele opzigten op hem als een navolgenswaardig model gewezen kan worden. De Kardinaal Grimaldi bezat onder verscheiden schilderijen van Memmelinck, ook zijn door hem zelven geschilderd portret. Men vermoedt dat hij zijne laatste reis in Spanje gemaakt hebbe en aldaar overleden is. In een werk van Don Alonzo Pons, Secretaris des Konings, vindt men gewag gemaakt van verscheiden schilderijen uit het laatst der 15de eeuw, vervaardigd voor het Karthuizer klooster te Miraflores, bij Burgos, voorstellende tooneelen uit het *Leven van Johannes den Dooper*, als het kunstwerk van Jan Flamanco, en die men met grond toe mag schrijven aan Memmelinck, welken men onder dien naam aangeduid heeft. Jammer, waarlijk, dat de meesterstukken van dezen kunstenaar niet door het graveerstaal van verdienstelijke plaatsnijders in het koper gebragt zijn!

*MENDEZ DE LEON (Jacob), Ridder van de Orde van den Nederlandschen Leeuw, lid van den Raad der Stad Amsterdam, van den Raad van Bestuur der Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten, enz., geboren in het jaar 1784, heeft zich gedurende eene reeks van jaren bezig gehouden met het bijeenbrengen eener Verzameling van kunst, die van den smaak en kennis des verzamelaars getuigenis draagt. Zij bestaat uit moderne schilderijen, zoo Hollandsche als Vlaamsche, mitsgaders teekeningen, platen en plaatwerken, en kan onder de aanzienlijke der hoofdstad gerekend worden. Om zijne burgerdeugden en voortreffelijke hoedanigheden algemeen bemind en hoog geacht, werd zijn verscheiden, op den 25 Mei 1842 voorgevallen, diep gevoeld en door velen hartelijk betreurd.

*MENGER (Willem), den 15 Mei 1806 te Utrecht geboren en aldaar woonachtig, is ons bekend als een zeer bekwaam teekenaar, en menigmaal bewonderden wij de juistheid en getrouwheid, waarmede hij verschillende voorwerpen, ook op eene bijna ongeloofelijke kleine schaal, wist voor te stellen. Hij heeft een aantal voorwerpen uit de natuurlijke geschiedenis en tot de ontleedkunde betrekking hebbende, afgeteekend, gelijk mede verschillende afbeeldingen van oudheden, terwijl hij ook voor het vak der heraldie bijzondere bekwaamheden bezit.

*MENGER (J. P.) is een leerling van de Heeren D. van der Kellen en L. Roijer, en heeft zich reeds in 1837 voordeelig bekend gemaakt door eenen door hem in het licht gegeven *Gedenkpenning ter nagedachtenis van Prins Willem George Frederik, broeder van Koning Willem I, in 1799 aan eene besmettelijke ziekte te Padua overleden.*

MENHEERE (Cornelis Laurensz.) is een zeeschilder geweest, die in het begin der 18de eeuw leefde en te Vlissingen gevestigd was. In vele zijner stukken vindt men eene voorstelling van deze stad, zoo als dezelve zich van verschillende zijden aan den zeekant vertoont.

*MENTON (Frans). Deze schilder werd in 1550 te Alkmaar geboren en was een leerling van Frans Floris. Hij schilderde portretten en historiële onderwerpen; doch daar hij het meest als portretschilder gezocht werd, verwaarloosde hij het laatstgenoemde vak: die stukken echter, welke hij daarin vervaardigd heeft, zijn met bijzonder veel zorg voltooid. Menton heeft ook zeer geestig en met smaak geëtst, onder anderen vier voorstellingen uit de geschiedenis van Loth, naar zijne compositie, die zeer zeldzaam zijn. Hij is in 1615 overleden.

*MERCIER (Elise), te Ath. Deze jeugdige kunstenares beoefent het schilderen van bloemen, fruit en dood wild en heeft op de Brusselsche tentoonstellingen van 1833 en 1836, en op die te Antwerpen in 1834, proeven van aanleg en snelle ontwikkeling in dit kunstvak geleverd. De twee voortbrengsels, door haar in 1836 op de tentoonstelling te Brussel geleverd, waarvan het eene *Dood wild*, en het andere *een Korf met bloemen* voorstelde, onderscheidden zich, naar het oordeel van deskundigen, door krachtige behandeling en aangenaam koloriet.

MERTENS (Johannes Cornelis) werd te Amsterdam geboren in 1745. Zijn vader, een ordentlijk burgerman, had hem voor het koopmanskantoor bestemd; doch zijne neiging tot de kunst blijkende, werd hij eerst bij A. Elliger en vervolgens bij Quinkhard tot oefening besteld. Na bij den laatsten vijf jaren werkzaam geweest te zijn, werd hij naar Antwerpen gezonden, zoo om naar het naakt model op de Academie te teekenen, als de kunstwerken der groote Vlaamsche meesters uit de 17de eeuw te bestuderen. Hij bleef daar twee jaren; en terug gekomen, legde hij zich toe op het olieverwschilderen; doch daarin minder slagende, begaf hij zich tot het teekenen van portretten in pastel en craijon, en vervolgens in zwart krijt. Hij bragt deze afbeeldsels in krijt met een wonderlijk geduld en juistheid tot eenen ongemeenen graad van uitvoerigheid en kracht. Ook maakte hij op die wijze teekeningen naar schilderijen van voorname meesters. Verscheiden derzelve berusten in de portefeuilles der liefhebbers. Hij is te Amsterdam overleden in 1821. Mertens was tweemaal gehuwd geweest. Zijne eerste vrouw stierf bij de twaalfde bevalling in het kraambed; zijne tweede gade was Mejufvrouw Helena Janszens.

METSIJS (Quinten of Quintijn), ook wel *Quintijn de Smid* genoemd, werd in het jaar 1450 te Antwerpen geboren, en is ook daar ter stede in 1529 in het Karthuiser klooster overleden, zonder dat men de reden weet, waarom hij zich in hetzelve begaf. Als aanleiding tot zijne kunstoefening vindt men vermeld, dat hij, op zekere jaren gekomen, eene prent nateekende, en daarin zoo ongemeen gelukkig slaagde, ook naar het begrip van deskundigen, dat hij van toen af besloot zijn smidsambacht te staken, en zich op het schilderen toe te leggen. Volgens anderen, en deze overlevering schijnt

gegrond, was hij op een meisje verliefd geraakt, die hem wel lijden mogt, doch begeerde dat hij schilder werd, althans zijn bedrijf, dat te zwart en te vuil was naar haar zin, zoude laten varen. Sommigen ook willen, dat de vader van dit meisje een schilder was en ook een schilder voor zijn' schoonzoon begeerde. Een en ander zou waar kunnen zijn, zonder dat daarin de minste tegenstrijdigheid gelegen ware. Zoo veel althans is zeker, dat onze Quinten eerst omstreeks het twintigste jaar van zijnen leeftijd afscheid van het aambeeld nam, om zich geheel aan de kunstoefening toe te wijden; terwijl het tevens ontwijfelbaar schijnt, dat hij geen eigentlijken leermeester gehad heeft. Om die reden moet men zich te meer verwonderen over het kunstwerk, dat hij voortgebragt heeft. Wel moet men hetzelve in verband beschouwen met den nog in vele opzigten achterlijken toestand der Nederlandsche schilderschool, en alzoo daarin geene edele vormen, geen kunstig koloriet, geen bevalligheid, geene losse en schilderachtige draperie of vrije penseelsbehandeling zoeken; maar Quinten onderscheidde zich door eene zekere natuurlijkheid en waarheid in de voorstelling, door eene opmerkelijke karakteruitdrukking en uitvoerige bewerking. Dit deed Jozua Reijnolds getuigen, dat hij hoofden in zijne schilderijen had aangetroffen, die zoo schoon als die van Raphaël waren. Volgens Pilkington, bevindt een zijner beste schilderijen, *twee Vrekken* voorstellende, zich in de Galerij te Windsor. Ook in die van Parijs en Weenen worden kunstwerken van dezen meester aangetroffen. In de St. Pieters kerk te Leuven bevinden zich van hem *eene Heilige Familie*, en *de Marteldood van St. Erasmus*. Zijn kapitaalste stuk bevindt zich echter tegenwoordig in het Antwerpsch Museum. Het is van vleugeldeuren voorzien en stelt *de Afneming van het kruis* voor, op het oogenblik dat het lijk van Christus op eenigen afstand van de plaats zijner marteling gebragt is: zijne discipels maken zich gereed om Hem de laatste eer te bewijzen. De Maagd ligt voor het levenlooze overschot haars Goddelijken Zoons neêrgeknield en wordt door den apostel Johannes ondersteund. Twee eerwaardige grijsaards ondersteunen het hoofd en het ligchaam des Heilands, terwijl heilige vrouwen Deszelfs wonden balsemen. Op de linkervleugeldeur is het oogenblik afgemaald, waarop het hoofd van St. Jan Baptist door Herodina aan Herodes wordt aangeboden: de marteling van Johannes, die in de kokende olie zijn dood vond, maakt het onderwerp van de regtervleugeldeur uit. Het was in 1508, dat het schrijnwerkersgilde der stad Antwerpen dit stuk voor de som van 300 gulden door

Quinten liet maken. Volgens eene aanteekening in de registers dier gilde, is hem dat bedrag op de volgende wijze betaald geworden: een gedeelte dadelijk, en verder tot de som van honderd gulden, op het oogenblik der voltooijing van de schilderij; honderd gulden een jaar na de overeenkomst, en het restant der bedongen som een jaar daarna. Elisabeth van Engeland heeft er in der tijd 64,000 gulden voor laten bieden. — Als

smid is Quinten mede zeer bedreven geweest, en er zijn onderscheiden door hem vervaardigde werken van ijzer bewaard gebleven, onder welke dat der pomp, bijna tegenover de O. L. V. kerk te Antwerpen, de eerste plaats bekleedt. Hij heeft boven op hetzelve den Romeinschen held Brabo voorgesteld, die de hand van den reus Russ'druon Antigon in de Schelde schijnt te werpen: de overlevering vermeldt, dat dit meesterstuk alleen met den hamer is gewrocht. Ook wil men dat de graftombe van Eduard IV, Koning van Engeland, in de kapel van het kasteel van Windsor aanwezig, door dezen kunstenaar gesmeed zoude zijn. — Voorts zou hij ook de stempelsnijkunst beoefend hebben en de maker zijn van eene medaille met het borstbeeld van Erasmus, waarop het jaartal 1519. Op de keerzijde is de God *Terminus* afgebeeld, met het bijschrift: CONCEDO NULLI, en het half Grieksch, half Latijnsch opschrift: ORA TELOS MAKROV BIOV, MORS ULTIMA LINEA RERU (*m*). Erasmus gewaagt inderdaad in zijne *Brieven*, lib. XIX, ep. 43, dat Quinten Metsijs zijne beeldtenis in metaal gegoten had; hij kende aan dat werk zekere kunstwaarde toe, en zond daarvan onder anderen een exemplaar aan den Kardinaal Albrecht van Brandenburg. Dat er tusschen Erasmus en Metsijs naauwe betrekkingen bestaan hebben, blijkt niet alleen uit de vooraangehaalde plaats, maar men weet verder dat Metsijs het portret van den geleerde op paneel gebragt heeft. Hetzelve bevond zich vroeger in de Verzameling van Karel I, Koning van Engeland. Hij had eenen zoon, genaamd JAN of HANS METSIJS, die zijn leerling was en in de kunst het vaderlijk voetspoor drukte. In de Keizerlijke Galerij te Weenen bevinden zich van den jongen Metsijs twee olieverwschilderijen, met levensgroote beelden, op het eene, gejaarmerkt 1564, ziet men eene menigte figuren, van welke een op een doedelzak speelt; op het andere, van 1563, *Loth met zijne dochters*, in eene grot.

METZU (GABRIËL). Het is vreemd, dat er van zulk een uitstekend kunstenaar, als Metzu geweest is, niets verder bekend is, dan dat hij in het jaar 1615 te Leiden geboren werd, den meesten tijd zijns levens te Amsterdam woonde en in 1658 van den steen is geopereerd geworden, zonder dat men iets wegens den uitslag daarvan vindt aangeteekend. Het is derhalve ook onbekend, aan wien de eer toekomt van hem in de kunst opgeleid te hebben. Zijn stijl geeft daarin zelfs niets te gissen, dewijl hij zich daarin geheel oorspronkelijk getoond heeft. Ontwijfelbaar is het, dat hij, door zich bestendig naar het leven te oefenen, en geholpen door zijnen grooten aanleg — zijne waarachtige genie (want die had hij), zijn zeldzaam talent gevormd en veredeld, en dien verheven smaak verkregen heeft, welke hem eenen onsterfelijken roem verzekert, zoo lang er werk van hem in wezen zijn zal en niet alle gevoel voor schoone kunst onder den nazaat is uitgedoofd. Zijne ordonnanties bepalen doorgaans zich tot weinige figuren, genomen naar eisch van voorstelling uit den hoogeren of burgerlijken stand.

In zijne teekening wist hij waarheid en edelheid te verbinden. Zijn koloriet is zedig en zilverachtig helder. Niemand was naauwkeuriger dan hij in het kenbaar maken van de lichttinten, die de afstanden in de natuur eigen zijn. Met de schroomvalligste juistheid behandelde hij de verschillende stoffen van kleeding, huisraad en andere accessoire voorwerpen. In dit deel der kunst stond hij ten minste gelijk met Gerard Terburg, dien hij in vele andere opzigten overtrof. Al wat zijn rijk talent voortbragt, was met zorg en stipt naar het dadelijk leven uitvoerig geschilderd; maar zijne figuurvormen hadden niet het gladde, het gegotene, waarin het wondervermogen van een' Gerard Dou, een' Frans van Mieris zich ten toon spreidt; hem kwam het verkieslijker voor om wel zijne voorwerpen te doorschilderen, maar tevens het werktuig te doen zien, hetwelk in zijne kunstrijke hand hem ten dienst gestaan had: het penseel van Metzu is vast, breed, mollig — ja zeggen wij, onnavolgelijk. In zijn naakt, bijzonder in de handen, naderde hij in bevalligheid van teekening en teederheid van kleur den grooten Anthonie van Dijck. Kortom Metzu is het model voor alle schilders, die in zijn vak naar de volkomenheid streven. Men laat regt wedervaren aan zulk eene zeldzame verdienste. Maar zelden komen er kunstwerken van hem in openbare veilingen voor; en als dit plaats heeft, worden dezelve tot hooge prijzen verkocht. Een der schoonste stukken die van hem bekend zijn, hangt in de Louvre te Parijs, en is bekend onder de benaming van de *Groenmarkt te Amsterdam*. Het is door Chataigner gegraveerd in de *Gallerie du Musée Napoleon*, uitgegeven door Tilhol in 1812, vol. VIII, plaat n°. 576. In de daarbij gevoegde beschrijving leest men: «Dit stuk is verwonderingswaardig, het zij men «het beschouwe van de zijde der ordonnantie of van den kant der uitdrukking. Alles «leeft, alles is in beweging, alles spreekt in dit tafereel; en niettegenstaande de mees«ter, om het zoo eens te noemen, karig in de figuren geweest is in eene voorstelling «die een groot getal scheen te vorderen, heeft hij nogtans degene, die hij noodzakelijk «keurde, zoo oordeelkundig aangebragt en geschikt, dat het schijnt alsof de menigte «zich op deze plaats verdringt.» Deze schilderij, hoog ruim 36 duimen bij eene breedte van 31 duimen, werd voor omtrent veertig jaren op de veiling van de vermaarde Madame Geoffrin, voor 28,000 francs verkocht. Met dezen prijs komt nagenoeg overeen de som, die op de verkooping van Jonkheer Johan Goll van Franckenstein in 1833 werd besteed voor eene andere kapitale schilderij van Metzu, die aldus in de catalogus beschreven staat: «Dit voortreffelijk meesterstuk der kunst stelt *een deftig Woonvertrek* voor. Aan «eene tafel, door een Persisch tapijt gedekt, zit eene dame in een rood fluweel kleed, «met wit hermelijn omzoomd, eenig naaldwerk op den schoot houdende. Bij haar op «de tafel een bruin gevlekt schoothondje. Aan hare linkerzijde zit een heer, welke van «de jagt schijnt gekomen te zijn en haar een patrijs aanbiedt; terwijl een bij hem staande «patrijshond met den kop op zijne knie schijnt te rusten. Op den voorgrond ligt een «jagtroer en eene doode eend. Tegen den muur staat eene ouderwetsche linnenkast, «waarop een pleisterbeeldje, en daar boven hangt eene schilderij. In den achtergrond «ziet men een opgaanden wenteltrap. Het licht valt in het vertrek door een van onderen «gesloten venster. Onderwerp, teekening, penseel, helderheid, alle de verhevene eigen«schappen van den schilder vereenigen zich in dit pronkjuweel, hetwelk alleen genoeg«zaam is om te bewijzen, dat de Hollandsche school, in de behandeling der verwen, «door geene andere immer is geëvenaard geworden.» Dit stuk, hoog 5 palm, en breed 4 palm en 8 duim, werd verkocht voor 12,400 gulden en bevindt zich thans in het beroemde Schilderijkabinet van den WelEdelen Geboren Heer A. van der Hoop te Amsterdam. Teekeningen van Metzu komen zeldzaam voor. In van Eijl Sluijter's verkooping was eene met zwart krijt door hem geteekende *Koekebakster;* zij gold *f* 280.00. Het Haagsche Museum bezit van hem 3 schilderijen, als een *Musicerend gezelschap*, eene *Zinnebeeldige voorstelling van de geregtigheid* en een *Jager met een glas wijn in de hand.* Men vindt alle dezelve in het *Musée royal de la Haye*, *à Amsterdam chez*

Desguerrois et Comp. 1833. (In dit zelfde fraaije groot folio plaatwerk vindt men 60 gelithographiëerde prenten naar de voornaamste schilderijen uit die vorstelijke kunstverzameling. De tekst, die hetzelve vergezelt, is door den auteur van dit werk geschreven.) Het Rijks Museum te Amsterdam heeft van Metzu 2 schilderijen; de eene is *een Binnenhuis, waar man en vrouw aan eene gedekte tafel zitten;* de andere verbeeldt *een Oud man met een bonten mutsje op het hoofd, zittende in eene vergenoegde stemming;* rustende met de regterhand, waarin hij eene tabakspijp houdt, op een vat, en in de andere hand eene tinnen bierkan houdende. Dit klein maar keurig schilderstukje werd op de verkooping van Gerrit Muller aangekocht voor 2,860 gulden.

MEULEMANS (Adriaan) werd te Dordrecht geboren in 1766, en opgevoed in het Burgerweeshuis. Heeren Regenten van hetzelve eenen gunstigen aanleg voor de schilderkunst in den jongeling meenende te bespeuren, bestelden hem als leerling bij den Heer M. Versteeg, wiens stijl hij poogde na te volgen in het schilderen van kaars- en lamplichten, zonder evenwel zich tot de kunsthoogte te kunnen verheffen van zijnen beroemden meester. Hij heeft lange jaren te Dordrecht zich bezig gehouden met het geven van onderwijs in het teekenen, het portretteren in waterverw, het maken van teekeningen naar oude meesters en het schilderen van huiselijke tafereeltjes bij kaarslicht. In vele kabinetten, ook buiten 's lands, worden zijne kunstwerken aangetroffen. De Heer Meulemans heeft ook eenigen tijd te Leiden gewoond en rust thans, naar men verzekert, te Scheveningen op zijne behaalde kunstlauweren. Hij is sedert 1819 lid van de Koninklijke Schilder-Academie te Brussel.

MEULEMEESTER (Joseph Karel de) werd te Brugge geboren den 23 April 1771. Daar zijne ouders tot den min gegoeden stand behoorden, werd hij, nog jong, in de Bogaardeschool geplaatst. Hij toonde eene bijzondere vatbaarheid en vlijt, en won achtervolgens de meeste prijzen. Hierdoor verwierf hij zich den vrijen toegang in het Collegie der vaders Augustijnen tot het voortzetten zijner studiën. Vervolgens plaatste zijn vader hem bij een' goudsmid, bij wien hij den vollen leertijd van zes jaren verbleef en naderhand bij eenen anderen nog twee jaren. Na het overlijden van zijn' vader, begon hij voor zijne kostwinning cachetten, landkaarten, vignetten en dergelijke te graveren. Dit kunstwerk gaf reeds blijk van zijnen keurigen smaak en zijne vaste hand. Voorzien van brieven van aanbeveling en geldelijke hulp van den Heer Joseph de Busscher, *de vader*, boekdrukker te Brugge, begaf de jonge kunstenaar in October 1797 zich naar Parijs, en werd aldaar met vriendelijke belangstelling ontvangen door Suvée, kunstschilder uit Brugge, en andere kunstminnaars, die hem geplaatst kregen bij den beroemden Bervic,

graveur van het *Portret van Lodewijk XVI*, de *Opvoeding van Achilles*, enz. Hij oefende zich gedurende drie jaren in de graveerkunst onder dezen uitstekenden meester, die derwijze over zijne vorderingen en heuschen aard voldaan was, dat hij hem de inwoning in de Louvre bezorgde. In dien tijd verscheen de eerste opmerkelijke gravure van de Meulemeester, onder de benaming van: *Le prophète Siméon*, en meer andere, die hem loffelijk deden bekend worden. In 1806 vertrok hij naar Italië, om zich op kosten van het Keizerlijk Gouvernement verder op de Fransche graveerschool te Rome te bekwamen, wordende hij daarheen vergezeld van zijnen stadgenoot Joseph Ducq. Te Rome vond hij zijnen beschermer Suvée weder, die toen Directeur was van de aldaar gevestigde Fransche school der Schoone Kunsten; deze bezorgde hem inwoning in de *Villa Medici*. Na eenig verblijf in deze stad, vormde hij het reusachtig ontwerp om de *fresco*-schilderijen in de 52 Loges van Raphaël in het Vaticaan af te teekenen, ten einde dezelve vervolgens, in het koper gebragt, in het licht te geven. Om dit oogmerk te bereiken, werden er niet alleen vereischt twaalf jaren arbeids, die op eene ladder of trapleer moest verrigt worden, maar had hij bovendien te kampen met zwarigheden, die ten deele niet te overwinnen waren dan door zich te onthouden van het bijna onontbeerlijke tot levensonderhoud. Om daaraan evenwel zoo veel mogelijk te gemoet te komen, moest hij van tijd tot tijd zijne geliefkoosde dagtaak afwisselen met het graveren van eenig kunstwerk. Zoo verscheen van hem in 1808 het *Portret van Rubens* voor de *Galerie de Florence;* in het volgende jaar *l'Amour triomphant*, naar Le Dominiquin, en later nog *l'Heureuse mère* en het *Portret van Michel Angelo Buonarotti* en meer. Eindelijk zijne taak afgewerkt hebbende, keerde hij, na eene afwezigheid van meer dan twee en twintig jaren, naar zijne geboorteplaats weder, als buit medevoerende zijne onschatbare verzameling van de teekeningen der Loges van Raphaël. Spoedig werd hij door Koning Willem benoemd tot Professor voor de graveerkunst aan de Koninklijke Academie van Antwerpen, waar hij onderscheiden uitstekende kweekelingen vormde, en onder anderen den Heer Corr. Toen begon hij met het graveren van zijne teekeningen, waarop bijna alle Souvereinen en personen van aanzien van Europa ingeteekend hadden. In Engeland, werwaarts hij zich begeven had om zijne teekeningen ten toon te stellen, werden dezelve door deskundigen op 6,000 ponden sterlings (72,000 guldens) gewaardeerd. Later werd hem te Parijs door den Heer Firmin Didot eene somma van 300,000 francs (ruim 140,000 guldens) voor de teekeningen aangeboden; doch niet kunnende besluiten zijne portefeuille af te staan, vertrok hij, om buiten verzoeking te blijven, nog den zelfden avond uit Parijs. Ofschoon met voorbeeldeloozen ijver werkende, had hij nogtans in 1836 nog niet meer uitgegeven dan 36 platen in kleuren en 2 afleveringen, elk van 4 stuks, der gegraveerde platen; en gedurende dien tijd had hij zich genoodzaakt gezien zich aan allerlei ontberingen te gewennen — slechts eenmaal daags te eten, en zich te harden tegen koude en hitte, in die mate dat hij zich altijd op dezelfde wijze kleedde en in eenige jaren tijds des winters van geen vuur gebruik maakte. Den 8 Augustus van gemeld jaar verliet hij Parijs voor den laatsten keer, na zijne portefeuille met de oorspronkelijke teekeningen in bewaring gegeven te hebben aan den Heer van Praet, Conservateur van de Koninklijke Bibliotheek. Hij kwam in België aan met de 9de aflevering der Loges in kleuren, en begaf zich vervolgens naar Holland en de Rijnprovincies om dezelve af te leveren. Op deze reis openbaarde zich bij hem eene hevige bezetheid op de borst, die hij voor een uitwerksel van gevatte koude hield, doch welke hem noodzaakte naar Antwerpen terug te keeren en eenige rust te nemen. Hier lag hij eenige dagen ziek, doch voedde bestendig de hoop dat hij spoedig weder hersteld zou zijn: zijne hoop was ijdel, — hij stierf zacht den 5 November 1836. Zijn stoffelijk overschot werd den 9den dier maand met ongemeene lijkstaatsie ten grave gebragt. De Heer Felix Bogaerts, Professor in de Letterkunde aan het Atheneum en Secretaris van de Maatschappij der Wetenschappen en Kunsten, hield bij die gelegenheid

eene treffende lijkrede. De Heer J. B. de Cuijper, beeldhouwer te Antwerpen, heeft het borstbeeld des overledenen vervaardigd. De Meulemeester zal altijd eene aanzienlijke plaats bekleeden onder de beroemdste plaatsnijders van Europa. Hij was een naauwkeurige teekenaar, en zijne copijen der Loges van Raphaël hebben zijnen uitmuntenden stijl doen kennen. Tijdens zijn verblijf te Antwerpen, als Professor aan de Academie, had hij gelegenheid de schoone schilderij van Rubens te zien, bekend onder den naam van *het Strooijen hoedje*. Te huis gekomen, teekende hij er op zijn geheugen zulk eene goed gelijkenende copij naar, dat dezelve door alle kenners bewonderd werd. Deze teekening werd door hem aan de Koningin der Nederlanden aangeboden, die hem, door de toezending van een kostbaren diamanten ring, hare tevredenheid daarover te kennen gaf. In 1828 zond de Koning van Sardinië hem eene gouden medaille en benoemde hem tot lid van de Academie te Turin. Omtrent de verdere bijzonderheden van dezen grooten kunstenaar, verwijzen wij den lezer tot een allerbelangrijkst werk, getiteld: *Biographie historique et artistique de J. C. de Meulemeester, de Bruges, graveur en taille-douce, éditeur des Loges de Raphael d'urbin, par Edmond de Busscher. Gand, de l'imprimerie de de Busscher frères;* 8°., *avec portrait, fac similé et planches.*

MEULEN (Gillis van der). Van dezen Vlaamschen schilder uit de 15de eeuw heeft men tot hiertoe niets anders aangeteekend gevonden, dan dat hij op den 30 October 1468 als meester ingeschreven werd in het schildersgilde te Brugge, en een zijner schilderwerken aan hetzelve ten geschenk gaf.

MEULEN (Antoine François van der) leefde tot eer van de stad Brussel, in wier muren hij het licht ontvangen had in het jaar 1634. Hij behoorde tot een aanzienlijk geslacht; en aan zijne opvoeding werden geene zorgen gespaard. Smaak en neiging bragten hem tot de kunst; en aan den bataillеschilder Pieter Snaijers werd de taak toevertrouwd om zijne ontluikende talenten ten goede te rigten. Spoedig werd van der Meulen zelf een bedreven schilder in het vak van zijnen meester. Eenig kunstwerk van hem te Parijs bij Colbert bekend geworden zijnde, en de historieschilder Lebrun de verdienste van hetzelve erkend hebbende, werd van der Meulen naar Parijs ontboden, voor rekening van de kroon gehuisvest in de Gobelins en met eene jaarwedde van 2,000 livres aan den persoon des Konings verbonden; met bepaling, dat zijne kunstwerken bovendien zouden worden betaald. Sedert volgde hij Zijne Majesteit op zijne legertogten in de Nederlanden; ontving dagelijks deszelfs bevelen, en werd voor alles schadeloos gesteld. Dagelijks teekende hij nu met de meeste naauwkeurigheid de kampementen, de aanvallen, de veldslagen, de krijgsmarschen en de streken, waar de Koninklijke troepen zich onderscheiden hadden; voorts de belegeringen, het innemen der steden enz. Naar deze teekeningen vervaardigde van der Meulen vervolgens de schilderijen der krijgstogten van Lodewijk XIV, die in de vorstelijke paleizen geplaatst werden. In naauwe vriendschapsbetrekking levende met den hofschilder Lebrun, behaagde het dezen eene nicht van hem aan van der Meulen tot huisvrouw te geven, nadat hij het ongeluk had gehad zijne eerste gade te verliezen. Men wil dat hij in dit tweede huwelijk niet gelukkig is geweest, en dat zulks medegewerkt heeft om zijn einde te verhaasten. Hij is overleden in 1690, en in de St. Hyppoliet's kerk te Parijs begraven. Van der Meulen was een man van talent. Wel heeft hij de natuur niet met die schroomvallige naauwkeurigheid gevolgd, welke de Hollandsche school in dat vak kenmerkt, maar hij bekleedt nogtans een eersten rang onder de bataillеschilders door de juistheid van zijne teekening, de losheid en het geestige van zijnen penseeltoets en de waarheid, met welke hij de afgebeelde streken heeft voorgesteld. Zijne schilderstukken hebben bovendien eene bijzondere waarde, omdat dezelve een zeer wezentlijk gedeelte uitmaken der geschiedenis van Lodewijk XIV. Hugtenburg heeft met de etsnaald verscheiden dier stukken in het koper gebragt. Het Brusselsch Museum bezit van dezen schilder een voortreffelijk meesterstuk, voorstellende *Lodewijk XIV voor Doornik*. Drie deelen (het

XVIde, XVIIde en XVIIIde) van de prentverzameling, bekend onder den naam van het *Cabinet du Roi*, bevatten een stel van 152 platen, gegraveerd naar van der Meulen.

*MEULEN (PIERRE VAN DER) was een broeder en waarschijnlijk ook een leerling van Antoine François. Aanvankelijk tot beeldhouwer opgeleid, liet hij dat vak varen om zich geheel aan het penseel te wijden. Hij schilderde batailles en jagten, en stak in 1670 naar Engeland over, waar hij veel opgang maakte en onder anderen de krijgsbedrijven van Koning Willem op doek gebragt heeft.

MEULEN (KLAAS VAN DER) was een bekwaam glasschilder, die in 1642 te Alkmaar geboren werd en in 1694 overleden is. Hij was gehuwd met Katharina Oostfries, die tot in hoogen ouderdom insgelijks het glasschilderen beoefend heeft.

MEULEN (SIVERT VAN DER). Men heeft van hem fraaije gewasschen teekeningen van schepen en zee- en havengezigten, die ten deele in het koper gebragt zijn door A. van der Laan.

*MEULEN (LAURENT VAN DER en niet PIETER, zoo als hij door sommigen genoemd wordt). Van dezen bekwamen Belgischen beeldhouwer zijn slechts zeer weinig bijzonderheden bekend. In 1645 te Mechelen geboren, werd hij aldaar den 10 November 1665 in het schilders- en beeldhouwersgilde ingeschreven, terwijl hij bij den beeldhouwer Pieter van der Stock zijne leerjaren doorbragt. Weldra verwierf hij zich veel naam door zijn talent om de doode natuur te beeldhouwen, en er bestaan nog voortreffelijke voortbrengsels van zijne hand in dit vak. Hij is den 26 October 1719 in zijne geboorteplaats overleden en in de St. Rombout's kerk aldaar begraven. Zijne kunstwerken, die om derzelver volmaaktheid zeer gezocht worden door de vreemdelingen, worden in België meer en meer zeldzaam. Vroeger bewonderde men in de St. Sacrements kapel van de St. Rombout's kerk te Mechelen, een gedicht op het H. Sacrement, dat met eene fraaije door dezen kunstenaar gebeeldhouwde lijst omgeven was; maar dezelve is sedert lang verdwenen. Ook is hij belast geweest om het hoofdaltaar der L. V. kerk in dezelfde stad met beeldhouwwerk te versieren: hetzelve is daar nog voorhanden. De Heer Pierets, te Mechelen, bezit een der schoonste voortbrengsels van dezen meester, zijnde eene gebeeldhouwde lijst, waarvan de snede zoo fijn is, dat de bladeren en takken bij den minsten togt zich bewegen en trillen.

MEULEN (P. H. L. VAN DER), plaatsnijder van Amsterdam, heeft verscheiden boekprenten gegraveerd, en ook portretten, zoo als die van *Roemer Visscher en zijne dochters Anna en Maria Tesselschade Visscher*, allen in de kunst- en lettergeschiedenis van Holland met roem bekend; dezelve komen voor in een over hen geschreven en in het licht gezonden werkje door wijle den Heer Mr. Jacobus Scheltema; voorts eenige portretten in de *Geschiedenis der vaderlandsche schilderkunst*, *door de Heeren Roeland van Eijnden en Adriaan van der Willigen*, enz.

*MEULENBERGH (D.) is een portretschilder te Brussel, die op verschillende tentoonstellingen aldaar voortbrengsels van zijn penseel inzond, en op die van 1836 eene bronzen medaille verwierf.

MEURS (JACOB VAN) was een plaatsnijder uit het midden der 17de eeuw, die een Amsterdammer van geboorte was en aldaar gewoond heeft. Er komt veel van zijn graveerwerk voor in de *Land- en Reisbeschrijvingen van Nieuhof*, *Dapper* en anderen. Van de door hem in het koper gesneden portretten, zijn er enkele opmerkelijk om de personaadjes, die zij voorstellen.

MEURS (JACOBUS VAN). Deze Amsterdamsche kunstenaar vervaardigde in 1788 en 1789 teekeningen voor de platen in *Trenck's Levensgeschiedenis* en voor andere boek- en gelegenheids-prenten. Ook zag men naderhand schilderwerk van hem op onze tentoonstellingen van zeer verschillenden aard, als eene *Historiële ordonnantie*, een *Jagthond*, een *Fruitstuk*, enz. Hij is te Amsterdam overleden den 1 Mei 1824, in den ouderdom van ruim vijf en zestig jaren.

MEIJBURG (**Bartholomeus**) werd omtrent het jaar 1628 te Maassluis geboren. Hij was een bekwaam portret- en historieschilder, onderwees Christoffel Pierson in de kunst en reisde met hem enkele jaren in Duitschland, onderweg verscheiden portretten van aanzienlijke personen vervaardigende, inzonderheid ook naderhand aan Duitsche Hoven, alwaar hij voornamentlijk zich op zijnen vorderenden leeftijd opgehouden heeft.

*MEIJER (Cornelis) is een zeer bekwaam Hollandsch ingenieur en werktuigkundige geweest, die zich voornamentlijk veel naam maakte door het vervaardigen van werktuigen om rivieren uit te diepen en bevaarbaar te maken. In 1680 werd hij naar Rome geroepen, waar hij een werk over de waterbouwkunde uitgaf, getiteld: *L'arte di restituire à Roma la tralasciata Nauigatione del suo Teucre*, in folio, bevattende afbeeldingen en beschrijvingen van waterleidingen voor den Kerkelijken Staat. Een exemplaar van gezegd werk is in het bezit van den Heer en Mr. Bodel Nijenhuis, te Leiden; in hetzelve komt een groot aantal etsen van Meijer, naar zijne eigene teekeningen, voor.

MEIJER (Hendrik) werd te Amsterdam geboren in het jaar 1737. Hij legde zich toe op het teekenen van landschappen; ook schilderde hij wel eens dergelijke onderwerpen. De behoefte van den tijd volgende, rigtte hij te Haarlem eene behangselfabriek op. Door zijne bekwaamheid verwierf hij zich daar ter plaatse den post van medebestuurder der Stads-Teeken-Academie. Na deze betrekking eenige jaren vervuld te hebben, deed hij met zijnen kunstbroeder W. Hendriks een reisje naar Engeland. Vervolgens hield hij in zijn vaderland geen vaste woonplaats; doch volhardde bestendig in het landschapteekenen met sap- en dekverwen en met Oost-Indischen inkt. Ofschoon hij, aan de sleur van zijnen tijd verkleefd, te kort schoot in effect en meesterlijke penseelsbehandeling, moet men hem het regt doen dat zijne ordonnanties rijk en geestig, en zijne stoffaadje allerliefst van teekening en altijd in overvloed aangebragt was. Zijne goede teekeningen worden door de onbevooroordeelde liefhebbers geschat en bewaard. Hij is te Londen, alwaar hij in gevorderd leven zich neêrgezet had, in 1793 overleden.

MEIJER (Gillis de), geboren te Rotterdam den 6 Januarij 1790, genoot zijne eerste opleiding van den Heer Cornelis Bakker en vervolgens het academisch onderwijs, ook in de bouw-, doorzigt- en ontleedkunde, bij het Teekengenootschap: *Hierdoor tot hooger*, en vormde zich verder door eigen oefening, zoo in zijne geboorteplaats als later te Parijs en elders. De Heer de Meijer heeft zich op het historiële vak toegelegd, maar wel voornamentlijk tot nu toe zich bezig gehouden met het miniatuurschilderen op ivoor, porselein en papier. Wij zagen verscheiden portretten van dezen meester die van goede gelijkenis waren. In 1817, 1821 en 1823, bezocht hij een groot gedeelte van Frankrijk en Duitschland, en hield voornamentlijk zich te Parijs eenigen tijd bezig met het beoefenen der schilderkunst in olieverw en in miniatuur. Van het jaar 1817 tot 1830 was de Heer de Meijer Corrector bij het levend model- en pleisterteekenen in bovengemeld Genootschap. Hij is in 1831 een der eerste oprigters en voorzitter geweest van een ander Teekengenootschap, onder de spreuk van *Arti Sacrum*, hetwelk naderhand met het eerste is vereenigd geworden. Hij is lid van verdienste van dit vereenigd Genootschap en van de Letterkundige Maatschappijen *Diligentia* te 's Hage en *Verscheidenheid en Overeenstemming* te Rotterdam. Reeds bij de oprigting werd hij benoemd tot lid van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam. De Heer de Meijer heeft zich ook in het vak der letterkunde gunstig doen kennen door verscheiden welgeschreven redevoeringen over de *Kunstverdienste van wijlen den miniatuurschilder G. J. van den Berg*, over de *Waarde van den beeldenden kunstenaar* en over het *Belangrijke der oprigting van Schilder- en Teeken-Academiën* enz. Uit zijn huwelijk met Mejufvrouw Maria van den Helm won hij drie zonen, van welke de twee jongste, Gillis van Overbeek en Arend, de kunst aanvankelijk met goed succes beoefenen. Onder zijne leerlingen behooren de kunstschilders W. H. Schmidt, R. van Eijsden, W. Rikkers en H. van den Helm. Zijn broeder Jacob, mede te Rotter-

dam gevestigd en zich aldaar hoofdzakelijk tot het geven van onderwijs bepalende, is een leerling van den Dordrechtschen beestenschilder van Strij.

* MEIJER (Johan Hendrik Louis), te Amsterdam in 1810 geboren, genoot zijne opleiding in de kunst van den Ridder J. W. Pieneman, en schildert, behalve landschappen, ook zee- en strandgezigten, waartoe hij de bouwstoffen verzamelde, zoo aan de Hollandsche kusten, als aan de schoonste havens langs de Noord- en Middellandsche zeeën. Hij was aanvankelijk in zijne geboorteplaats gevestigd, doch begaf zich later naar Deventer, waar hij eenige jaren verbleef. Thans bevindt deze kunstenaar zich te Parijs, hetwelk reeds vroeger door hem was bezocht en alwaar hem voor twee op de laatste tentoonstelling (1842) ingezonden tafereelen, waarvan het eene den *Brand van het schip de India*, en het andere *Visschers op de kust van Normandije* voorstelde, eene gouden medaille werd toegewezen, terwijl beide stukken voor het Koninklijke Kabinet aldaar werden aangekocht. Op het Paveljoen bij Haarlem bevindt zich van hem eene voorstelling van *de Schipbreuk van Zijner Majesteits stoomschip Willem I op de Lucipara*. De Heer Meijer is sedert 1833 lid van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam. Onder de leerlingen, door hem gevormd, telt men de Heeren P. Schouten en A. van 't Zant.

MEIJERINGH (Albert) werd in 1645 te Amsterdam geboren. Hij leerde de eerste beginselen der kunst van zijn' vader, een man van middelmatige bekwaamheid, die kamerschutten en dergelijke schilderde en daarin ook handel dreef. Albert had verhevener begrippen. Naauwelijks had hij eenige vorderingen gemaakt, of hij ging op weg naar Parijs, alwaar hij eenigen tijd werkte voor den kost. Van daar vertrok hij naar Rome, en getroostte zich vele ontberingen, om de werken der groote mannen te kunnen bestuderen. Deze volharding droeg hare vrucht: de aanzienlijksten der stad bedienden weldra zich van zijn penseel. Vergezeld van zijnen vriend Glauber, bezocht hij ook de andere voorname steden in Italië, zich bestendig oefenende naar de verschillende manieren en de natuur. Na eene tienjarige uitlandigheid in Holland terug gekomen, werd hem het vervaardigen van verscheiden plafonds, zaal-, deur- en schoorsteenstukken opgedragen. Gemeenzamerhand met Glauber beschilderde hij insgelijks de eetzaal van Maria, Koningin van Engeland, te Soestdijk. Hij is overleden in 1714. Er bestaan van hem 26 *Landschapjes*, die hij met een vlugge hand geestig en schilderachtig geëtst heeft; een stel derzelve werd op de verkooping van den Grave von Fries, voor *f* 26.00 verkocht.

*MEIJÏER (Antonij Andreas de) schildert zomer- en winterlandschappen en strandgezigten, zoowel in olieverw als in sapverw en sepia. Hij genoot daarin het onderwijs van den Ridder Schelfhout, en vergezelde dezen meester in 1836 op eene kunstreize door Frankrijk en Duitschland. In eene betrekking bij 's Lands bestuur geplaatst, die medebrengt dat hij veelal reizende is, rest hem slechts weinig tijd om zich aan de kunst te wijden, die hij trouwens dan ook alleen als liefhebber beoefent. De Heer de Meijïer werd den 17 Augustus 1806 te 's Gravenhage geboren en heeft aldaar zijne vaste woonplaats.

* MEIJNNE (Joseph), te Antwerpen, zag het levenslicht te Nieuwpoort, in het jaar 1813, en is een leerling van den Ridder Wappers. De proeven, bereids door hem op verschillende tentoonstellingen van zijn vaderland geleverd, tafereelen uit het dagelijksch leven voorstellende, gaven blijk van een meer en meer ontwikkelend talent. Van dezelve zijn ons bekend: *Jan Steen, zijne vrouw Margriet bij zijne zuster inleidende* (Antwerpen 1834); — *de Menuet;* — *het Wachthuis* (Brussel 1836); — *eene Oude en rijke vrouw, zich ten huwelijk aanbiedende aan een jongman* (Antwerpen 1837); — *de Visscherswedawe;* — *eene Visschersfamilie, een koffer vindende die door den storm op het strand is aangedreven* (Antwerpen 1840).

MICHAËLIS (Gerrit Jan), die te Amsterdam geboren werd in het jaar 1775, en wiens vader aldaar beeldhouwer was, ontving zijne opleiding in de kunst van den verdienstelijken Jurriaan Andriessen, nadat hij aanvankelijk eenig onderwijs had genoten

van den miniatuurschilder G. N. Ritter. Drie jaren lang oefende hij zich bij zijnen leermeester, zoowel in het theoretisch als practisch gedeelte der kunst, en koos vervolgens de natuur zelve tot leermeesteresse, voornamentlijk in het schilderen van landschappen, die in vele Kabinetten en Verzamelingen, zoo binnen als buiten 's lands, even als zijne teekeningen, gereedelijk plaats vonden. In 1819 werd de Heer Michaëlis tot kastelein in Teijler's Fundatiehuis en tot opzigter over het Kunstkabinet aldaar benoemd. Men vindt van dezen meester in het Museum op het Paveljoen bij Haarlem 5 schilderijen, als 3 *Landschappen*, *een Herfstgezigt met een' waterplas* en *een Geldersch landschap*, voorstellende het doorbreken der zon na eene hevige regenbui. Ook treft men bij Teijler's stichting van zijn werk aan in de schilderijverzameling, die aldaar na de benoeming van den Heer Michaëlis is aangelegd en voor welke men onlangs eene fraaije en doelmatige zaal gebouwd heeft. De Heer Michaëlis heeft ook eenige prentjes geëtst, en is correspondent van de 4de Klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut en van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam.

MICHAU (Theobald) werd in 1676 te Doornik geboren en schilderde landschappen en groteske voorstellingen, in den trant van Teniers *de jonge*. Na zich lang te Brussel opgehouden te hebben, vestigde hij zich te Antwerpen, alwaar hij in 1755 is overleden.

* MIEL (Jan), bijgenaamd *Bicker*, en ook wel *Giovanni della Vite*. Deze uitstekende kunstenaar werd in 1599 te Brussel geboren. Zijn eerste leermeester was Gerard Segers, van wien hij een der beste leerlingen werd, doch dien hij verliet om zich tot verdere bekwaming in de verschillende takken zijner kunst, naar Rome te begeven. Aldaar bestudeerde en copiëerde hij in het bijzonder de werken van Corregio en Caracci, en werd in de school van Andreas Sacchi toegelaten, waar hij zulk een buitengewoon genie aan den dag legde, dat zijn meester hem aanzocht om hem behulpzaam te zijn in het vervaardigen van een groot stuk, waaraan hij reeds begonnen was. Echter minder lust hebbende in het behandelen van verheven onderwerpen, die vroeger zijne oplettendheid getrokken hadden, sloeg hij het vriendelijk aanbod van Sacchi van de hand en gaf hij de voorkeur aan den stijl van Bamboccio, tot welken hij eene overhellende neiging gevoelde. Zijne onderwerpen bestaan in het algemeen uit jagtpartijen, carnavals, landloopers, bedelaars, landelijke tafereelen en gezelschappen; en in dit genre vervaardigde hij die kleinere stukken, welke voor de beste van dezen meester gehouden worden. Hij schilderde echter ook historiële voorstellingen van grooten omvang, in fresco en in olie; en hoewel zijne stukken meer verhevenheid van teekening en meer bevalligheid in de hoofden konden hebben, zijn zij echter veel beter dan men van een schilder van zulke lage onderwerpen, als hij gewoonlijk voorstelde, zou kunnen verwachten. Zijne jagten zijn het meest gezocht, zijnde de figuren en beesten van allerlei aard met bijzonder veel geest, natuur en waarheid geteekend. In 1648 werd hij tot lid van de Academie van St. Lucas benoemd. Later riep Karel Emmanuel, Hertog van Savoije, hem aan zijn Hof, stelde hem tot zijn eersten schilder aan, schonk hem de St. Mauritius order en begiftigde hem met een diamanten kruis van groote waarde. Vele van zijne voornaamste stukken moeten zich in het Keizerlijke Kabinet te Weenen bevinden, terwijl te Turin, in eene groote zaal, de jagtzaal genoemd, mede van zijne schoonste werken voorhanden zijn, voorstellende verschillende soorten van jagten. Miel heeft ook etsen gemaakt naar zijne eigene composities, waarvan eenige door Bartsch beschreven zijn. Hij overleed in 1664, te Turin.

MIEREVELT (Michiel), of (zoo als van Mander hem noemt) *Michiel Janszen Miereveldt*. Zijn vader was Jan Michielsen van Mierevelt, een plaatsnijder, geboren te Delft in 1528 en aldaar overleden in 1592. Michiel werd te Delft geboren in 1567. Zijn eerste kunstonderwijs ontving hij van Willem Willemsz. en naderhand van eenen even weinig bekenden Augustijn. De laatstgemelde leermeester hem spoedig komende te ontvallen, werd hij te Utrecht onder de leiding gesteld van den verdienstelijken A. van

Montfoort, gezegd van Blokland. Slechts ruim twee jaren mogt hij hier onderrigt ontvangen, daar ook deze leidsman hem door den dood ontrukt werd. Men kon niettemin aan zijn kunstwerk ten duidelijkste bespeuren, dat hij zijnen tijd naarstig en nuttig besteed had; zelfs was in zijne wijze van werken, in koloriet als anders, de smaak van zijnen uitstekenden meester kenbaar. In den beginne lag hij zich op historiële ordonnanties toe, doch daar hij bijzonder slaagde in het schilderen van portretten, kreeg hij met deze werkzaamheid de handen zoo vol, dat hij zich gedwongen zag zich enkel tot dit vak te bepalen; nu en dan nog slechts, als tot uitspanning, eene keuken met derzelver gereedschappen naar het leven schilderende. Eene menigte Vorsten en Vorstinnen, geleerde en vermaarde mannen, stelden er prijs op dat hunne afbeeldsels door het meesterlijk en altijd treffende penseel van Mierevelt vervaardigd werden. Zijn talent

ook aan buitenlandsche Hoven bekend wordende, kreeg hij aanzoek uit Londen om aldaar de portretten te komen schilderen van Karel I, Koning van Engeland, en diens Gemalinne. Ontwijfelbaar zou hij aan deze vereerende uitnoodiging hebben voldaan, indien niet de pest in gemelde hoofdstad ware uitgebroken. De Aartshertog Albert verleende hem eene jaarwedde, en was derwijze met zijne verdienste ingenomen, dat hij hem, die een Doopsgezinde was, vrijheid liet om zijne geloofsleere onverhinderd te volgen. Het getal portretten, door Mierevelt vervaardigd, is zeer aanmerkelijk. Houbraken berekent het op omtrent 5,000 stuks. Descamps, die voor het overige in deze biographie van Mander en Houbraken naschrijft, brengt dit getal tot 10,000! Het verdubbelen van Hollandsche guldens om er Fransche livres of francs van te maken, is goed in geldcijfers, — maar in portretten!... De Hoogduitsche schrijvers hebben hierin Descamps gevolgd; doch Pilkington maakt ook op dezen misslag opmerkzaam. Mierevelt is te Delft overleden in het jaar 1641. In zijne jeugd had hij een paar prenten gegraveerd; doch door zijn schoonzoon Willem Jacobsz. Delff en anderen zijn verscheiden zijner portretten in 't koper gebragt. De Haagsche Kunstgalerij bezit van hem de afbeeldsels van Willem I, Prins Maurits, Frederik Hendrik, Cats, Hugo de Groot, Oldenbarneveld en anderen. Mierevelt heeft twee zoons nagelaten, van welke de een, Pieter genaamd, op het vaderlijk voetspoor, fraaije portretten geschilderd heeft, doch op weinig gevorderden leeftijd overleden is. Verscheiden bekwame schilders hebben zich in de school van Mierevelt gevormd, waaronder als de voornaamste is aan te merken Paulus Moreelse.

MIERIS, *de oude* (Frans van), zoon van een' goudsmid en diamantslijper, en stamvader van verscheiden kunstenaars, werd te Leiden geboren den 16 April 1635. Zijne eerste kunstlessen ontving hij van Abraham Torenvliet, die eenige bekwaamheid had als glasschilder en teekenaar. Spoedig echter werd hij onder de opleiding gesteld van

den vermaarden Gerard Dou. Door eigen aangeboren talent en onvermoeiden ijver overtrof hij al ras zijne medediscipelen; des zijn meester hem den *Prins zijner leerlingen*

noemde. Men telt Frans van Mieris onder de bekwaamste en behaaglijkste schilders der Hollandsche school. Niemand bereikte in de kunst meer dan hij den hoogen graad van uitvoerigheid, eigen aan het penseel van Dou. Zijn talent wedijverde met Gaspard Netscher in het natuurlijk schilderen van fluweel, satijn en bont. Hij was een goed teekenaar; zijne ordonnanties waren geestig, en hadden in luimige beteekenis dikwijls overeenkomst met die van zijnen vriend Jan Steen. Zijne schilderwijze was mollig; zijn koloriet levendig en krachtig, zonder bont te zijn. — Zijne uitstekende bekwaamheden werden door zijne tijdgenooten naar waarde geschat, — een voorregt, dat niet altijd aan de verdienste ten deel valt. Eer en voordeel waren daarvan de aanmoedigende gevolgen. Hij ontving aanzienlijke geldsommen voor zijne tafereelen, die meest altijd van beknopt bestek, en van welke de onderwerpen altijd uit de verkeering in den fatsoenlijken stand gekozen waren. De Aartshertog van Oostenrijk telde hem duizend guldens (eene aanzienlijke som voor dien tijd!) voor een klein stukje, waarin slechts twee figuren voorkwamen; en bovendien zocht hij den schilder over te halen, om zich te Weenen neder te zetten, onder belofte van eene rijke belooning voor al wat hij vervaardigen zou, bij eene vaste jaarwedde daarenboven van duizend rijksdaalders. Dit aanbod werd nogtans afgewezen, onder voorwendsel dat zijne huisvrouw al te zeer aan haren geboortegrond gehecht was. Vele grooten en aanzienlijken bezochten hem. De Groot-Hertog van Toskanen kocht van hem een schilderstuk voor twee duizend en vijf honderd guldens. Zijn werk, reeds zoo wel betaald in zijn leven, is in bestendige achting en in hooge waarde gebleven. Het maakt steeds het sieraad uit der voornaamste Kabinetten in Europa. Het Amsterdamsche Museum bezit een schilderijtje van dezen meester, voorstellende *eene in het satijn gekleede Dame, die voor eene met rood fluweel bedekte tafel eenen brief zit te schrijven, waarnaar een bediende schijnt te wachten;* op de tafel ligt eene luit, en op den voorgrond staat eene met groen fluweel bekleede tabouret, waarop een Spaansch hondje ligt te slapen. In het jaar 1771 gold het op Braamcamp's verkooping *f* 3,610.00. Deze beroemde kunstenaar stierf in de kracht zijns levens te Leiden, op den 12 Maart 1681, nalatende twee zonen, Jan en Willem, van welke wij in de volgende artikelen zullen spreken.

MIERIS (Jan van), oudste zoon van Frans van Mieris, werd te Leiden geboren in het jaar 1660. Hij oefende zich naarstig in de kunst onder de vaderlijke leiding; doch minder neiging aan den dag leggende om de schilderwijze zijns meesters te volgen, dan wel zijn vermogen te beproeven in eenen breederen trant en in klocker beelden, werd hij ter leerschole gezonden van den rijkbegaafden kunstenaar Gerard de Lairesse. Slechts korten tijd bragt hij in dezelve door en genoot vervolgens weder het onderrigt zijns

vaders. Na diens overlijden, begaf hij zich op reis, voornamentlijk om, zoo hij hoopte, door meerdere beweging en verandering van luchtstreek, zijner gezondheid bevorderlijk te zijn, die, daar het graveel hem kwelde, zeer wankelend was. Hij begaf zich naar Duitschland en vervolgens op uitnoodiging van den Groot-Hertog naar Florence, waar aanvankelijk de roem zijns vaders hem een bemoedigend onthaal beschikte. Hij verbleef hier echter slechts kort, en zich vervolgens naar Rome begeven hebbende, eindigde hij daar zijne dagen in het jaar 1690. Het moet ongetwijfeld aan zijn gedurig en pijnlijk lijden toegeschreven worden, dat de lust hem ontbrak tot schilderen; althans er is weinig anders van zijn werk bekend, dan enkele portretten.

MIERIS (Willem van), jongere zoon van Frans van Mieris, werd te Leiden geboren in het jaar 1662. Tot eenigen leermeester had hij zijn' vader, dien hij navolgde in het kunstvak, dat deze met zooveel glans beoefende. Ook hij schilderde tafereelen uit het dagelijksch leven, maar doorgaans meer uit den burgerlijken stand, zoo als winkels, kraampjes en kruiwagens met vruchten, groenten, wild, kruidenierswaren enz.; alle deze voorwerpen en de daaraan bijgebragte stoffaadje van koopers en verkoopers, met angstvallige naauwkeurigheid naar het leven afschilderende. Wist hij alle deze voorstellingen tot eenen hoogen graad van uitvoerigheid te brengen, hij stond nogtans aanmerkelijk achter bij zijnen vader in edelheid van teekening, in kunst van schildering en zamenstelling, in schoonheid van koloriet en licht en bruin, en in effect. Hij gaf de natuur weder gelijk hij die aanschouwde, zonder toevoeging van dat ideale schoon, hetwelk de man van genie met wat hij schept weet te verbinden. In weerwil van de stijfheid, van welke vele schilderijen van Willem van Mieris geenszins vrij te pleiten zijn, werden dezelve nogtans tegen goede prijzen van hem aangekocht. Later werd voor zijne kabinetstukjes tot *f* 1,000.00 en meer besteed; zelfs werd op de verkooping van Jonkheer Johan Goll, *f* 2,100.00 betaald voor eene *Rijk gemeubelde kamer, waarin eene dame, in wit satijn gekleed, haar toilet maakt.* Het werd in de catalogus beschreven, als in verscheiden opzigten met het werk van zijnen vader te kunnen wedijveren. Deze meester schilderde ook nu en dan geschiedkundige onderwerpen en had mede verdienste als beeldhouwer; zijne geboetseerde beeldjes, en vazen met verheven beeldwerk werden bewonderd en gezocht. Hij bereikte den hoogen ouderdom van vijf en tachtig jaren. Het Haagsche Museum bezit van hem een *Kruidenierswinkel;* het Amsterdamsche, een *Hoenderkooper*, en nog een ander stukje met een *Biddenden hermiet.*

MIERIS, *de jonge* (Frans van), zoon van een beroemden vader en kleinzoon van den nog beroemder grootvader, naar wien hem de doopnaam van Frans gegeven werd, en ter onderscheiding van welken men hem dan ook doorgaans vermeld vindt als *de jonge.* Hij werd te Leiden geboren in 1689, en door zijn' vader Willem van Mieris in

hetzelfde kunstvak opgeleid, waarin zich deze in de kunstwereld met roem bekend gemaakt heeft. De voortbrengselen van zijn delicaat penseel zijn meestal binnenhuizen met moderne beeldjes, winkels, groentekramen en dergelijke, die zuiver van teekening, goed van koloriet en tot een aanmerkelijken graad van uitvoerigheid gebragt zijn. Er bestaan ook enkele stukjes van hem met geschiedkundige voorstellingen, alsmede eenige portretten. Het kunstwerk van dezen meester is altijd zeer gezocht geweest. Op de verkooping van Gildemeester werd een *Binnenvertrek, waarin een schurend vrouwtje*, met overvloed van huisraad, door hem geschilderd, voor ruim *f* 400.00 verkocht. Deze Frans van Mieris heeft zich insgelijks doen kennen als geschied- en oudheidkundige, getuige de vele door hem in het licht gezonden geschriften, waarvan wij alleen zullen herinneren zijne *Verhandeling over de zegelen en munten der Bisschoppen van Utrecht*, van welk werk ook een druk in folio formaat bestaat, (die zoo als bekend is minder dan de octavo druk voorkomt), waarvan de Heer A. D. Schinkel te 's Gravenhage een exemplaar bezit met wit papier doorschoten, waarin Frans van Mieris eigenhandig eene menigte hoogst belangrijke aanteekeningen, vermeerderingen en verbeteringen geschreven heeft, en verrijkt met afbeeldingen van Bisschoppelijke munten, die door den schrijver, na de uitgave van zijn werk eerst zijn ontdekt geworden en zeer fraai geteekend en met Oost-Indischen inkt gewasschen zijn. Deze aanteekeningen zijn in 1838 gedrukt geworden onder den titel van: *Aanteekeningen van Frans van Mieris op zijne Beschrijving der Bisschoppelijke Munten en Zegelen, van Utrecht in 't bijzonder.* Dit stukje is echter niet in den boekhandel. Voorts schreef hij nog: *Over de verschillende muntstoffen en den oorsprong van het geld; de Historie der Nederlandsche Vorsten; het groot Charterboek der Graven van Holland*, en het 1ste deel der *Beschrijving van Leiden.* Deze vermaarde man heeft zijne werkzame loopbaan geëindigd in het jaar 1763.

MIERS (...), een Hollandsch landschapschilder, die in 1788 om zijne staatkundige gevoelens, zich genoodzaakt zag naar elders de wijk te nemen, en zich te Londen ging vestigen, waar zijn werk vrij gewild was. Hij kwam in 1793 aldaar te overlijden.

MIGNON (Abraham) werd in 1639 te Francfort geboren. Hij had onderwijs in de schilderkunst genoten van den bloemschilder Jacob Murel, die hem van zijn zevende jaar af aan bij zich aan huis genomen en verzorgd had. Murel, die tevens kunstkooper was, nam hem, toen hij ruim twintig jaren oud geworden was, mede naar Holland, en haalde Jan David de Heem over, zich verder met de opkweeking in de kunst van den jongen Mignon te belasten. Het was dan ook voornamentlijk onder diens opleiding dat Mignon eene zeldzame verdienste verkreeg in het natuurlijk schilderen van bloemen, vruchten, dieren, insecten, schaalvisschen en meer andere voorwerpen van stilleven. Zijn penseel was aangenaam en malsch; zijne ordonnanties waren rijk en geestig. Het ontbrak hem derhalve niet aan aanmoediging, en ontwijfelbaar zou zijne kunst in Holland nog meerder opgang gemaakt hebben, indien het reusachtig talent van Jan van Huijsum in dat vak alle andere bloem- en vruchtschilders niet overschaduwd had. Met dat al worden Mignon's kunstwerken hoog gewaardeerd, gelijk dezelve wezentlijk verdienen. Op de verkooping van Muller werd een *Fruitstuk* van hem voor *f* 730.00, en op die van G. van der Pot, een stuk met *Vruchten, een kreeft* enz., voor *f* 790.00 verkocht. Mignon was tevens een brave zoon: hij ondersteunde zijne moeder toen zij weduwe geworden was; hij huwde en liet twee dochters na bij zijn overlijden in 1679. Het Rijks Museum te Amsterdam bezit 2 schoone schilderijen van hem, een *Bloem-* en een *Fruitstuk;* het Haagsche, een *Bloemstuk.*

MIKCKER (Jan) was een naauwlijks middelmatig schilder, die in de eerste helft der 17de eeuw leefde. Men heeft van hem landschappen met gebouwen, ook zinnebeeldige, met vele kleine figuurtjes; bijna allen zwaarmoedig en ijzerachtig van kleur. Hij zou de leermeester geweest zijn van J. B. Weeninx, en als zoodanig verdient zijn naam althans in de geschiedenis der kunst bewaard te worden.

MILATZ (F. A.) werd te Haarlem geboren in 1763, en heeft eenig onderwijs van Paul van Liender ontvangen in de teekenkunst, die hij aanvankelijk tot zijne uitspanning beoefende, doch waarin hij later eenen zekeren graad van bedrevenheid verkregen heeft, blijkende uit de van hem voorkomende landschappen met Oost-Indischen inkt en sapverw, die hij meestal in den omtrek van Haarlem gewoon was naar de natuur te teekenen. Hij heeft ook enkele prentjes geëtst, en is in 1808 overleden.

* MILDERT (JAN VAN) bloeide in 1620 te Antwerpen, en was beeldhouwer van den Aartshertog Albert. In 1611 was hij aldaar in het beeldhouwersgilde opgenomen, terwijl hij in 1633 tot deken bij die instelling verkozen werd. Hij bleef tot zijn dood, die den 21 September 1638 voorviel, in gemelde stad gevestigd en werd in de St. Michiels kerk begraven. Of hij een Vlaam van geboorte was, moet met alle regt worden betwijfeld, daar onder het door A. van Dijck geschilderd en door L. Vorsterman gegraveerd portret van hem, vermeld staat dat hij uit Duitschland afkomstig was. Onder de door dezen meester vervaardigde kunstwerken behooren: te Brussel, 2 *Standbeelden*, in den grooten buik der Ste. Gudule; — te Antwerpen, in de hoofdkerk, het marmeren groote kerkportaal, versierd met 3 *Standbeelden*, den Zaligmaker en 2 Engelen voorstellende; en het grafteeken der familie de Moijs, met 3 *Standbeelden*, verbeeldende de *H. Maagd*, *St. Jan* en *Ste. Catharina*; — in de St. George kerk, een marmeren *Standbeeld der H. Maagd*, geplaatst aan het altaar van St. Roch; — in de kerk der abdij van St. Michiel, het marmeren hoofdaltaar; hetzelve werd in 1622 vervaardigd; en 5 albasten *Standbeelden*, die het koor versieren en J. C. voorstellen, onder het zinnebeeld van den goeden Herder, de apostelen Petrus en Paulus, en twee engelen.

MILÉ of MILET (FRANÇOIS of FRANCISQUE) werd te Antwerpen geboren in 1644. Zijn vader was een kunstig ivoordraaijer uit Dijon. François werd voor de kunst opgeleid in de leerschool van Laurens Francken, wiens dochter hij op zijn achttiende jaar trouwde. Al vroeg een bekwaam meester geworden, bezocht hij Holland, Frankrijk en Engeland. Te Parijs bestudeerde hij bijzonder het kunstwerk van Le Poussin, en in zijne landschappen met historiële stoffaadje vindt men den stijl van dien vermaarden Franschen schilder weder. Milé had een zoo opmerkzamen geest bij een zoo gelukkig geheugen, dat hij eene schilderij of eene landstreek oplettend gade geslagen hebbende, dezelve konde voorstellen alsof hij haar van streek tot streek gecopiëerd had. Zijne groote verdienste als historieschilder had hem lid en Professor der Koninklijke Schilder-Academie te Parijs doen worden. Hij stierf in 1680; men vermoedt dat men uit kunstnijd hem vergiftigd had. Volgens d'Argenville zou Milé 3 platen gegraveerd hebben. Bartsch kent er slechts ééne, en deze is zelfs nog twijfelachtig; doch hij geeft de beschrijving van 28 prenten, die naar zijne teekeningen door een' leerling van hem gegraveerd zijn. Zij bestaan uit *Arcadische landschappen met beelden*. Een stel derzelve van 35 stuks, waaronder onbeschrevene, werd op de verkooping van den Grave von Fries voor *f* 38.00 verkocht.

* MILLICH (JAN) is beeldhouwer en architect geweest, die omtreeks het jaar 1609 te Antwerpen ter wereld kwam. Hij bloeide in 1660 en is beeldhouwer van Edwige Eleonora, Koninginne-douairière van Zweden, geweest. Hij beitelde, op last van deze Vorstin, 27 marmeren *Beelden* van natuurlijke grootte, om tot versiering van het prachtige kasteel van Drottingholm te dienen. 16 van die beelden waren zinnebeeldige voorstellingen; de overige verbeeldden *Apollo*, *Minerva* en de 9 *Muzen*. In 1682 leverde hij het plan voor den toren der Dominikaner kerk te Antwerpen.

MINDERHOUT (HENDRIK) was een Amsterdammer van geboorte, die den 26 Februarij 1663 te Brugge in het St. Lucasgild trad. Hij heeft naam gemaakt in het schilderen van stille en woelende waters, rijk gestoffeerd; doch de figuren beantwoordden niet aan het overige van zijne kunstwerken. Hij moet omtrent het jaar 1637 geboren en in 1696 te Brugge overleden zijn.

* MINGUET (ANDRÉ), genreschilder te Antwerpen, genoot het onderwijs van den Ridder G. Wappers, en leverde op de Brusselsche tentoonstelling van 1839 eene voorstelling van *van Dijck, in het Augustijner klooster te Antwerpen schilderende.*

MINNEBROER (FRANS), een inboorling van Mechelen, die aldaar bloeide omtrent het jaar 1540, en een bekwaam schilder in olieverw was. Van hem zag men in de L. V. kerk in die stad, eene *Vlugt naar Egijpte*, waarvan beelden en boomen uitmuntend geschilderd waren; en in de kerk van O. L. V. te Hanswijk, buiten Mechelen, een tafereel, verbeeldende historiën van Maria, als het *Bezoek bij Elisabeth* enz., hetwelk ook in alle deelen kunstig bewerkt was.

* MIOEN (B.). Deze historieschilder werd te Cortemark, een marktvlek in West-Vlaanderen, geboren, en is te Roulers gevestigd. In verschillende kerken in België zijn voortbrengsels van hem aanwezig, zoo als in die van Roulers een altaarstuk, *St. François Xavier, predikende in de Indiën* voorstellende; — in die van Oost-Nieuwkerke, een dergelijk stuk, *den Rozenkrans* verbeeldende; — in die van Lichtervelde, *de Aanbidding van het Hart des Zaligmakers*; — in die van Hooglede, een *St. Augustinus.*

MIROU (ANTONIE). Het was omtrent het jaar 1640, dat deze landschapschilder in Vlaanderen bloeide. Hij is slechts door enkele stukken bekend, die hij met figuren uit den Bijbel of de geschiedenis stoffeerde; dezelve zijn goed geteekend en vrij los behandeld.

* MIVION (NICOLAS FRANÇOIS) werd te State, nabij Huij, in 1656 geboren. Hij ontving eene geletterde opvoeding, doch liet het letterblokken varen, om zich eerst op het teekenen, en vervolgens op de behandeling van de graveernaald en het drijven toe te leggen, tot welk laatste kunstvak hij eene overhellende neiging had en waarin hij het tot eene groote hoogte gebragt heeft. Daar zich te dier tijd in zijn vaderland geene goede meesters in die kunst bevonden, ging hij naar Parijs, waar hij snelle vorderingen maakte en zijn werk bij kenners en liefhebbers goed stond aangeteekend. In 1686 dreef echter het verlangen naar het vaderland hem derwaarts terug, en twee jaren daarna werd hij tot goudsmid en graveur der muntstempels van Jan Lodewijk van Elderen, Prins-Bisschop van Luik, benoemd. Mivion mogt slechts den ouderdom van een en veertig jaren bereiken, doch heeft niettemin een verwonderlijk aantal kunstwerken voortgebragt, zoo als bekers, beelden, kandelaars enz., die in de kerken der stad Luik en derzelver omtrek verspreid zijn. Slechts weinigen hebben in de drijfkunst zulk een graad van volmaaktheid bereikt, als hij. Tot zijne voornaamste voortbrengsels behooren: een *St. Jozef*, in zilver, die door Hendrik Flemalle begonnen was, maar waaraan hij de laatste hand gelegd heeft; — eene *H. Maagd*, die eertijds in de oude hoofdkerk van Luik aanwezig was; — eene *H. Maagd*, die zich in de kerk van Sint Adalbert aldaar bevindt; — *de voorzijde van het altaar*, in de oude hoofdkerk ter zelfde plaatse.

* MOCK (Jonkheer ...) trad reeds vroeg in de krijgsdienst, doch beoefende tevens van jongs af de teeken- en schilderkunst, gevende hij daarin blijken van meer dan gewonen aanleg. In rijperen leeftijd de militaire loopbaan verlaten hebbende, bleef zijne voorliefde tot de kunst hem steeds bij en vestigde hij zich te 's Hage, waar hij zich onder de leiding van den Heer H. van de Sande Bakhuijzen in de behandeling van het penseel trachtte te bekwamen. Wij hadden gelegenheid van dezen aanzienlijken kunstliefhebber fraaije studiebladen te bezigtigen, met strandbewoners en pinken, door hem met vaste hand en geestigen toets naar het leven geteekend. Vroeger heeft hij in sapverwen mede enkele copijen naar voorname schilderijen der Amsterdamsche en Haagsche Museums vervaardigd, zoo als naar Potter's *Beerenjagt* en *Jongen stier*, die voortreffelijk genoemd konden worden. Op verschillende tentoonstellingen, zoo in ons vaderland als elders, werden met genoegen voortbrengsels van zijn penseel aangetroffen, die veelal strand-, haven- of zeegezigten voorstellen.

MOELAERT (JACOB) werd te Dordrecht geboren in 1649. Eerst toen hij tot zekere jaren gekomen was, begaf hij zich tot de kunst, en werd daarin onderwezen door

Nicolaas Maas. Familiebelangen verpligtten hem naar Amsterdam te vertrekken, en zich aldaar met het beheer van beroepsbezigheden te belasten. Hij bleef nogtans in zijne tusschenuren de schilderkunst beoefenen, en keerde later naar Dordrecht terug, zijnen tijd bestendig blijvende besteden, zoowel aan het schilderen van portretten en geschiedkundige onderwerpen, als het verzamelen van uitgelezen papierenkunst.

*MOER (M. VAN), te Brussel, is een leerling van den landschapschilder E. Delvaux en beoefent met goed gevolg het vak zijns meesters. Aan een door hem vervaardigd *Boomrijk landschap*, werd bij gelegenheid van den in 1838 gehouden wedstrijd te Gent, het accessit toegewezen.

*MOERENHOUT (JOSEPH JUDOCUS) werd te Eeckeren, bij Antwerpen, den 3 Mei 1801 geboren. Zijn vader, Petrus Moerenhout, oefende in genoemd dorp de bedrijven van bakker en winkelier uit, en zijne moeder, Johanna Jacobs, was uit Hoogerheide, bij Bergen-op-Zoom, afkomstig. Aanvankelijk door zijnen vader tot den handel bestemd, werd hij te dien einde op een kantoor te Antwerpen geplaatst, op hetwelk hij drie jaren doorbragt. Weinig strookte deze loopbaan echter met des jongelings geest, die eene overhellende neiging voor de kunst gevoelde, en toen derhalve zijn kantoor, ten gevolge van geleden verliezen, werd ontbonden, beschouwde hij het als een wezentlijk geluk dat de schilder Verpoorten, met wien het toeval hem in betrekking had gebragt, hem den voorslag deed om zich met zijne opleiding te belasten. Van af 1817 tot 1820 bleef hij nu onder dezen zijnen meester werkzaam, groote vorderingen makende en ijverig de lessen aan de Academie volgende, bij welke hij verscheiden prijzen behaalde. Bepaaldelijk zich op het schilderen van paarden toeleggende, begaf hij zich in 1824 naar 's Hage, ten einde de schoone voortbrengsels van Wouwerman, Berchem enz., die zich aldaar op het Museum bevinden, te bestuderen. Weldra trokken de fraaije copijen en studiën, die hij aldaar vervaardigde, het oog der kenners tot zich, en onder anderen ook van den Heer Jones, Secretaris bij de Engelsche ambassade te 's Hage, die hem overhaalde hem naar Parijs te vergezellen. Dertien maanden bleef de Heer Moerenhout in die hoofdstad zich ophouden, bij voortduring ijverig studerende, zoo op de Louvre, als onder de leiding van den beroemden Horace Vernet, bij wien hij veel

meer als vriend, dan wel als leerling werkzaam was. Vervolgens naar België terug gekeerd, deden zijne voortbrengsels hem meer en meer bekend worden, en werd hij achtervolgens tot lid van verschillende Academiën en kunstlievende Genootschappen benoemd, terwijl hij, na telken jare Holland gedurende eenigen tijd bezocht te hebben, zich aldaar, en wel te 's Hage, voor goed in November 1831 heeft gevestigd. Voortreffelijk slaagt deze meester er in, om de paarden in al derzelver edele vormen en dartele standen weder te geven; zijn kleur is levendig, en de vlakke toets van zijn penseel doet zijn werk met de beste zijner tijdgenooten wedijveren. Het stille leven en ander bijwerk wordt door hem met veel oordeel en juistheid aangebragt, en schoon en uitvoerig geschilderd, zonder evenwel het oog te veel van het hoofdvoorwerp af te trekken. Hoewel zijne voorstellingen zich meest tot eenvoudige onderwerpen bepalen, zagen wij hem evenwel dikwerf met goed gevolg eene hoogere en stoutere vlugt nemen in het schilderen van batailjes en schermutselingen, onder welke, naar ons oordeel, uitmunt het in 1833 geschilderde tafereel, de eigendom van onzen tegenwoordigen Koning, *het Gevecht op den IJzeren berg bij Leuven* voorstellende; op hetzelve zijn meer dan 200 figuren, waaronder vele portretten, voorgesteld. Mag de Heer Moerenhout als oorspronkelijk schilder groote verdienste bezitten, niet minder bewondert men de schilderijen, door hem gezamentlijk met den Heer Schelfhout geschilderd: hier gaat het schoon talent dezer beide meesters, als het ware hand aan hand en brengt een geheel te voorschijn, dat te regt hoog geschat wordt. *Een winter met paarden en figuren*, in 1840 te Antwerpen ten toon gesteld, en een *Vergezigt te Apeldoorn*, *met eene valkenjagt*, in 1841 op de Haagsche tentoonstelling aanwezig geweest, door beider talent daargesteld, zullen nog lang in het geheugen der kunstminnaars blijven. Mevrouw de Barones de Pret te Antwerpen, de Heeren van Loon, Ancher en J. van Lennep te Amsterdam, en de Heer van der Schrieck te Leuven, bezitten uitmuntende stukken van dezen meester. Ook op het Paveljoen bij Haarlem, vindt men van zijn werk. De Heer J. van Gingelen, te Antwerpen, mogt zich, van af 1827 tot 1831, onder zijne leiding vormen.

*MOERMAN (Albert). Deze landschapschilder, te Gent woonachtig, ontving het kunstonderwijs van den stadsgezigt- en landschapschilder P. F. de Noter, en heeft sedert 1830 op verschillende tentoonstellingen in België voortbrengsels van zijn penseel geleverd, waarvan men eene meer breedvoerige opgave vindt in het meermalen door ons aangehaalde werk: *Dictionnaire des hommes de lettres etc. de la Belgique*, Bruxelles 1837.

*MOERTELE (Gerolf van der) is een Gentsch historieschilder geweest, die in 1460 bloeide, en door Daniel de Ricke in de kunst onderwezen was. Hij heeft vele tafereelen en altaarstukken voor kerken geschilderd en moet dikwijls gezamentlijk hebben gewerkt met Lieven van den Bossche, een leerling van Jan van Coudenberghe. In oude contracten en oorkonden vindt men onder anderen de navolgende stukken van hem vermeld: *Het laatste Oordeel; — de Hemelvaart der H. Maagd; — de Marteldood der H. Barbara; — de Dood van den H. Macharius*, enz.

*MOGGE MUILMAN (...), te Amsterdam. Deze Heer bezit eene fraaije Verzameling van kunst, die rijk is in verschillende voortbrengsels der hedendaagsche Hollandsche en Vlaamsche scholen, doch vooral ook merkwaardig door kunstwerken van vroegeren tijd. Onder de laatstbedoelde behoort eene voortreffelijke schilderij van den onvergelijkelijken Paul Potter, en eene reeks van portretten, waarvan sommige door Rembrandt, ten deele de voorzaten van dezen aanzienlijken verzamelaar voorstellende.

MOL (Jan Baptist) was een kunstenaar, die in Rembrandt's tijd gebloeid en in de manier van dezen gewerkt moet hebben. Hij zoude ook etsen hebben gemaakt.

*MOL (Pieter van) werd in 1580 te Antwerpen geboren en in de groote school van Rubens opgeleid, met dat gevolg, dat hij een verdienstelijk historieschilder werd. Onderscheidene kerken in Vlaanderen en België bezitten van zijne kunstwerken. In het

Museum te Antwerpen bevindt zich van zijne hand *eene Aanbidding der Wijzen*, in den stijl zijns meesters; en in de Galerij der Louvre, een *Doode Christus met de heilige vrouwen*, *Johannes en Jozef van Arimathea*. Hij is in 1650 te Parijs overleden.

MOL (WOUTHERUS), geboren te Haarlem den 21 Maart 1786, ontving zijn eerste kunstonderwijs van zijnen stadgenoot H. van Brussel en oefende zich te gelijker tijd ook op het Haarlemsch Teekengenootschap. In 1806 vertrok hij naar Parijs met brieven van aanbeveling aan den verdienstelijken bloemschilder G. van Spaendonck; doch daar hij het historiële vak verkoos, werd hij onder de leerlingen van den vermaarden historieschilder David opgenomen. De Heer Mol behoorde naderhand onder de jonge kunstoefenaren, die door Koning Lodewijk als kweekelingen naar Parijs en Rome gezonden werden; doch de Heer Mol is niet verder dan Parijs geweest, en is daar, na het eindigen van het pensioen, nog blijven wonen, vindende hij er een toereikend bestaanmiddel in zijnen kunstarbeid. Na de herstelling van het vaderland, keerde de Heer Mol naar zijne geboorteplaats terug, en bestudeerde vervolgens het uitmuntend koloriet der oude Nederlandsche meesters, waartoe het Museum in het naburig Amsterdam hem eene gereede gelegenheid aanbood. Had hij door zijne op de Amsterdamsche tentoonstellingen van 1810 en 1813 gezonden schilderijen, voorstellende eene *Heilige familie* naar Raphaël, en het *Sterven van den Thebaanschen veldheer Epaminondas*, bewijs gegeven van zijn talent in het keurig copiëren van oude meesterstukken, op die van 1818 deed hij zich kennen als een oorspronkelijk schilder door een indrukmakend tafereel, voorstellende het *Sterfbed van Prins Willem I;* welk stuk voor omtrent *f* 1,300.00 gekocht werd voor Mevrouw de Prinses Douairière van Oranje, en dat aan H. M. de Koningin op Hoogstderzelver verjaarfeest geschonken werd. In het beroemd Kabinet van Mejufvrouw Hoofman te Haarlem, bevindt zich zijne in 1820 geëxposeerde schilderij, verbeeldende *Jacoba van Beijeren, die Frank van Borselen bezoekt.* Doch een zijner beste voortbrengsels wordt geacht te zijn *een Slapende Jongeling*, op Teijler's Museum aanwezig, waarvan de schets, kunstig in zwart krijt geteekend, zich in de Verzameling van den Heer W. van der Vlugt, een der Directeuren van gemeld Museum, bevindt. Op latere tentoonstellingen heeft men nog verscheiden andere historiële en moderne schilderijen van dezen meester aangetroffen, die algemeen genoegen gaven. Tusschenbeide heeft de Heer Mol ook schoone portretten en portretstukken vervaardigd, en blijft nog steeds de kunst met succes beoefenen. Hij is honorair lid van de Koninklijke Academie der Schoone Kunsten te Brussel.

MOLENAAR (CORNELIS) was een uitstekend schilder van landschappen; koloriet, toon en penseelsbehandeling, bijzonder de boomslag, waren prijselijk. In de stoffaadje slaagde hij minder. Als eene zeldzaamheid vindt men van hem aangeteekend, dat hij zonder maalstok werkte; doch ook anderen hebben met de vrije hand geschilderd en doen dit ook hedendaags nog. Meer zeldzaam achten wij, dat deze meester, even als de kleêrmakers op het platte land in Holland, op daghuur uit schilderen ging, en naar een zeker tarief werkte: voor een groot fraai landschap, dat hij in één dag afpenseelde, ontving hij een daalder (*f* 1.50), en voor een verschiet of grondje zeven stuivers (35 cents) enz. Aegidius Coignet en andere schilders bedienden zich dikwijls van zijne hulp. Hij leefde in de laatste helft der 16de eeuw en is te Antwerpen overleden.

MOLENAAR (NICOLAAS, JAN en JAN MIENSE). De vroegere Hollandsche schrijvers maken geene melding van deze drie tot de Hollandsche school behoorende verdienstelijke kunstschilders. Descamps volgt hun voorbeeld, en Pilkington vergist zich in een hunner doopnamen, maar geeft met een enkel woord den aard van hun kunstvak op. De Heeren van den Eijnden en van der Willigen hebben hen geenszins voorbij gezien. Alle deze MOLENAARS zijn onderscheidenlijk bij de liefhebbers bekend. NICOLAAS schilderde landschappen, gehuchten en stadswallen, meestal bij wintertijd en besneeuwd voorgesteld, met betrokken luchten, en van beeldjes en paarden wemelende ijsbanen. Velen derzelve zijn fraai en kwik van schildering en schier koudmakend van natuurlijke

voorstelling. JAN was bijzonder bedreven in het geestig afbeelden van boerenbijeenkomsten bij trouwpartijen, gezelschapsspelen, drinkgelagen en daaruit wel eens voortkomende gevechten. Er is veel waarheid in de karakterschildering; zijne ordonnanties zijn rijk en gevariëerd, en meestal tot een aanmerkelijken graad van uitvoerigheid gebragt. Maar fijner, kunstiger van behandeling, beter van koloriet en harmonieuser van toon, zijn de boerengezelschappen van JAN MIENSE MOLENAAR, waarvan sommige eenen zweem hebben van A. van Ostade. In 1827 werd te Amsterdam op de verkooping van den Heer Muller, voor eene *Boerenbruiloft* van hem, waarop meer dan honderd figuren voorkwamen, *f* 670.00 betaald. Jammer dat de twee laatstgemelde Molenaars niet altijd de vereischte kieschheid in hunne voorstellingen in het oog gehouden hebben. Eene prent van J. Molenaar, en meer niet, is bekend aan Bartsch. Zij bevat de voorstelling van een bordeel, en is ongemeen zeldzaam.

*MOLS (FLORENT), te Antwerpen, schildert voorstellingen uit het dagelijksch leven en genoot daarin het onderwijs van den bekenden genreschilder F. de Braekeleer. Hij deed, in gezelschap van zijnen stadgenoot, den Heer J. A. M. Jacobs, eene reize door het Oosten en Noorden, en keerde van daar in 1839 in zijne geboorteplaats terug. Op verschillende tentoonstellingen in zijn vaderland leverde hij voortbrengsels van zijn penseel, en onder anderen op die te Antwerpen in 1840, een *Gezigt van den tempel van Theseus en van de Acropolis van Athene.*

MOLIJN (PIETER), een Haarlemmer, die in de eerste helft der 17de eeuw leefde, was een landschapschilder, die in den trant van Jan van Goijen werkte, doch bij verrena diens kunstverdienste niet bezat. Hij is meer bekend door eenige etsen, die, door de goede verdeeling van licht en bruin, fraai van effect zijn. Zij zijn zeer gezocht en staan even goed aangeteekend als die van Jan van de Velde, die veel naar Molijn gegraveerd heeft.

MOLIJN (PIETER). Deze kunstenaar, die ook genaamd werd *Cavaliere Tempesta*, en *Pietro Muller*, werd te Haarlem geboren omtrent het jaar 1637 en was een zoon van den voorgaande. Eerst volgde hij de manier van Frans Snijders, en schilderde jagten van onderscheiden dieren, levensgroot, breed en krachtig. Naderhand veranderde hij van stijl en begaf zich tot de voorstellingen van zeestormen en schipbreuken, die hij in al derzelver verschrikkelijkheid op het natuurlijkst wist na tė bootsen. Als een verdienstelijk schilder van dergelijke tempeesten, gaf men hem den naam van *Peter Tempesta*. Na eene reis door Holland en Vlaanderen te Rome gekomen, ging hij van de Hervormde tot de Roomsche Godsdienst over. Dit, gevoegd bij zijn uitstekend talent, bragt hem in gunst bij den adel en bijzonder bij den Graaf Bracciano. Hij werd rijk, en ontving den riddertitel en een gouden halsketen. Eenige jaren in Rome doorgebragt hebbende, begaf hij zich naar Gouda, alwaar hij op de vereerendste wijze ontvangen werd en zoo veel werk kreeg als hij ten uitvoer kon brengen. Hij had in overvloed kunnen leven indien hij niet in de verregaandste ongebondenheid vervallen was. Verliefd geworden op eene Genuesche juffer, liet hij geene middelen van verleiding onbeproefd; doch zijn verfoeijelijk oogmerk niet kunnende bereiken, vroeg hij haar ten huwelijk, ofschoon het algemeen bekend was dat hij lang te voren te Rome was getrouwd en zijne vrouw nog in leven was. Toen de jufvrouw en hare vrienden hem zulks verweten, nam hij het besluit zich van zijne huisvrouw te ontdoen. Hij huurde een' moordenaar, en zond dien naar zijne vrouw met eenen hartelijken brief, waarin hij haar verzocht met den brenger tot hem over te komen. Niets kwaads vermoedende, begaf de ongelukkige zich op reis en werd onder weg door den gehuurden booswicht omgebragt. De afgrijselijke daad bekend wordende, viel de verdenking van medepligtigheid op Molijn; hij werd gevangen genomen en met de volste overtuiging tot de galg verwezen. Doch door de belangstellende tusschenkomst van den adel, werd, uit aanmerking van zijne buitengewone talenten, de gestrengheid van het vonnis verzacht en hij tot levenslange gevangenis veroordeeld. Een voor hem gelukkig toeval, het bombardement namentlijk van Genua door Lodewijk XIV,

gaf aanleiding dat alle de gevangenen geslaakt werden; en na eene zestienjarige opsluiting ontsnapte hij naar Placentia. Uithoofde van dit voorval nam hij den naam aan van *Pietro Muller* of *De Mulieribus*, onder welken hij vervolgens in Italië bekend was. Het viel in het oog, dat de schilderijen, die hij in zijnen kerker vervaardigd had, schooner van stijl, ordonnantie en koloriet waren dan eenigen zijner vroegere kunstwerken. Een kapitaal stuk van dezen meester bevond zich in het Kabinet van den Graaf Algarotti; het was *Noach's ark*, met eene ontelbare menigte van dieren, die allen, zoowel als de figuren, vol uitdrukking en overschoon van teekening waren. Zijne schilderijen waren in Italië zeer hoog gewaardeerd. Hij is gestorven in het jaar 1701.

* MOLIJN (Petrus Marius), te Rotterdam, ontving aldaar zijne eerste opleiding in de kunst van den Heer J. H. van Grootvelt, en werd vervolgens leerling van den vermaarden Antwerpschen genreschilder F. de Brackeleer, wiens kunstvak hij met goed gevolg beoefent. Een zijner kunstwerken, *een Goochelaar in eene boerenherberg* voorstellende, is onlangs (in 1842) bij de Maatschappij *Felix Meritis* met den gouden eerepenning bekroond geworden. De Heer Molijn, die den 9 Julij 1819 te Rotterdam geboren werd, heeft ook onderscheiden etsen vervaardigd, onderwerpen uit het dagelijksch leven voorstellende.

MOMMERS (Hendrik). Deze landschap- en dierenschilder was een man van talent. In zijne Italiaansche groenmarkten, strandgezigten en veerijke weiden heerscht een krachtige en aangename toon. Moog de stoffaadje omtrent de teekening wel wat te wenschen over laten, zij is kwik en habiel geschilderd. Zijne goede stukken zijn vol effect. Bij de liefhebbers van papierenkunst worden zijne teekeningen met Italiaansche gebouwen, luchtig met roet gewasschen, in verdiende waarde gehouden. Hij heeft in zijne jongelingsjaren Italië bezocht, en eindigde in Haarlem, waar hij in 1623 geboren werd, in het jaar 1697 zijne loopbaan.

MOMPER (Jodocus de) werd te Brugge geboren in 1580 en was te Antwerpen woonachtig. Hij behoorde tot de beste landschapschilders van zijnen tijd, had een goed penseel en bragt, door eene gelukkige navolging van de natuur, veel ruimte in zijne voorstellingen. De meeste zijner zomer- en winterstukken werden met rijkheid van beeldjes gestoffeerd door den fluweelen Breughel, somtijds ook door Francs, en temet geretoucheerd door D. Teniers. Zijne vlugheid van werken gaf aan eenige zijner schilderijen den schijn van met te weinig zorg en overleg behandeld te zijn, doch voldeden op een weinig afstands nogtans den kenners. Vele andere zijner landschappen zijn bijzonder uitvoerig en werden daarom algemeener gezocht. Hij is overleden in 1638. Anthonie van Dijck heeft zijn portret geëtst. Galle, van Panderen en J. Visscher hebben naar zijne landschappen gegraveerd, en de Momper zelf heeft de etsnaald behandeld.

MONFOORT (Pieter Gerritz.) was een Delvenaar en discipel van Mierevelt, die de kunst alleen tot zijne uitspanning met een gelukkig gevolg beoefend heeft.

* MONFORT (Jan van) was in de 17de eeuw te Brussel woonachtig, en denkelijk aldaar ook geboren. Hij was een bekwaam stempelsnijder en heeft ons verscheiden belangrijke proeven van zijn talent nagelaten, zoo als een penning met de beeldtenis van Karel Alexander van Croij; een anderen op het St. Pieters klooster te Gent; de borstbeelden van Koning Philips III, van Spanje, van Koning Philips IV en zijne Gemalin Elisabeth van Bourbon, en van de Aartshertogin de Infante Isabella. De uitvoering dezer penningen is zeer keurig en heeft zeer veel overeenkomst met den trant van Koenraad Blok, waaruit men zou kunnen veronderstellen dat deze de meester van Jan van Monfort geweest zij.

*MONGERS (Cornelis Marinus Willem) werd te Doesborgh aan den IJssel, den 20 Januarij 1806 geboren en is aldaar gevestigd. Hij is portret- en landschapschilder en genoot achtervolgens het onderwijs in de kunst van de Heeren Schoemaker Doijer, Heijmans en van der Worp. Geen der werken van den Heer Mongers zijn ons bekend.

MONI (Louis de) werd te Breda geboren in 1698. Na voorloopig zich in de begin-

selen der kunst geoefend te hebben bij de schilders van Kessel en Biset, werd hij leerling van Philip van Dijk te 's Gravenhage, wien hij op zijne eerste reize naar Cassel vergezelde. Vervolgens vormde hij zijn talent zoo door het vlijtig teekenen en schilderen naar het leven, als door het copiëren van fraaije tafereelen van Gerard Dou. Het was vooral door het bestuderen van dezen uitmuntenden meester, dat hij een aanmerkelijken graad van bekwaamheid verkreeg in het schilderen van huiselijke of zoogenaamde moderne stukjes, die gewild waren. Hij heeft ook eenige portretten geschilderd, en is te Leiden, alwaar hij vele jaren gewoond had, in 1771 overleden. Een zijner verdienstelijkste schilderijen, voorstellende een *Komenijswinkel*, bevond zich in het beroemd Kabinet van Braamcamp, en werd onder zijne kunstnalatenschap voor *f* 600.00 verkocht. In de insgelijks vermaarde Schilderijverzameling van Mr. Johan van der Marck, waren verscheiden stukken van de Moni voorhanden, welke in 1773 op de opentlijke veiling goede prijzen golden: 2 derzelve, waarin het *Inwendige van keukens* voorgesteld was, werden voor *f* 400.00 en *f* 425.00 verkocht.

MONIX (...) werd geboren in 's Gravenhage in het jaar 1606 en is ruim tachtig jaren daarna in dezelfde plaats overleden. Zijn vak was het schilderen van gezelschapstukjes in den trant van Gerarts, doch zij komen zeldzaam bij ons voor, omdat hij veel buitenslands gewerkt en, onder anderen, dertien jaren te Rome, in dienst van den Paus, met schilderen en teekenen doorgebragt heeft.

MONT (JAN). Van dezen beeldhouwer, die uit Gent geboortig was, zijn ons geene andere bijzonderheden bekend, dan dat hij een leerling van den vermaarden Jean de Bologne was.

MONTFOORT, gezegd *van Blokland* (ANTHONIE VAN), uit een adellijk geslacht geboren te Montfoort in het jaar 1532, werd, na voorloopige oefening bij zijn' oom Hendrik Assuerusz. te Delft, in de schilderkunst opgekweekt door den beroemden Frans Floris, en is een der grootste Nederlandsche schilders van de 16de eeuw geworden. Zijn vak was het historieschilderen, en hij onderscheidde zich daarin door keurigheid van teekening, mannelijke uitvoering en een malsch penseel, meer bijzonder kennelijk in het behandelen der hoofden van in zijne altaarstukken te pas gebragte Maria- en andere vrouwenbeelden. Ook in de natuurlijke voorstellingen van gemoedsbewegingen, zoo in gelaatstrekken als houdingen, was hij ongemeen bedreven. Hij muntte insgelijks uit in het wèl treffen van portretten; maar zijn smaak voor groote en verheven composities, en de overvloed van hem aanbestelde werken waren oorzaak, dat hij slechts weinige afbeeldsels vervaardigd heeft. Op zijn negentiende jaar trad hij in het huwelijk met eene dochter van goeden huize, en zette zich neder te Delft, bestendiglijk zich bezig houdende met het schilderen van groote werken voor kerken en altaren. Lang had hij den wensch gekoesterd om de schoonheden van de herlevende kunst in Italië te beschouwen, en begaf zich dan ook in 1572 derwaarts. Deze reis en de studie der groote meesters van dien tijd bleven niet zonder gunstigen invloed op zijnen kunstsmaak, zoo als zulks bleek uit nog verscheiden altaar- en andere stukken, te Utrecht vervaardigd, alwaar hij na zijne terugkomst zich gevestigd had. Daaronder moeten geteld worden zijne in het jaar 1579 voltooide schilderstukken, die in 1820 te 's Gravenhage publiek verkocht zijn en afkomstig waren uit den boedel van Paulus Potter. Zij bestonden in een kapitaal altaarstuk, voorstellende *de Hemelvaart van Maria*, met twee deuren, van buiten en binnen beschilderd met historiën, betrekking hebbende tot de Moeder van den Zaligmaker. De kast, gesloten zijnde, was hoog 11 voet en 7 duim en breed 11 voet. Men vond daarin het koloriet en de fraaiheid van schildering van Corregio, en de zuivere omtrekken van Parmegiano, leerling van Raphaël. Het werd verkocht voor *f* 6,100.00. Er bestaat eene prent van; ook meer zijner stukken zijn in 't koper gebragt. Van Montfoort is overleden in het jaar 1583, nalatende drie kinderen, in tweede huwelijk verwekt. Onder zijne discipelen behoorde ook Michiel Mierevelt.

* MONTOIJER (...). Deze architect werd te Marimont geboren en kwam omtrent het

jaar 1800 te Weenen te overlijden. Onder de verschillende door hem tot stand gebragte werken behooren: het zoogenaamde *Collegie van den Paus* en *de Graanpakhuizen* te Leuven; *een Buitenverbijf* bij de Namensche poort te Brussel; *het Koninklijk Paleis van Laeken; de Graanpakhuizen* te Gent; en onderscheidene gebouwen te Weenen en in derzelver omtrek.

MOONS (LOUIS ADRIEN FRANÇOIS) is een historie- en portretschilder te Antwerpen, waar hij den 11 Mei 1769 geboren werd. Zich onder de leiding van A. B. de Quertenmont gemeenzaam gemaakt hebbende met de gronden der teeken- en schilderkunst, behaalde hij in 1792 de eerste medaille naar het levend model aan de Academie van Antwerpen, bij welke instelling hij vervolgens de betrekking van Professor vervulde. In 1798 begaf hij zich naar Dresden om de meesterstukken der Keurvorstelijke Galerij te bestuderen, welke stad hij, na in 1801 Parijs bezocht te hebben, in 1805 verliet om zich naar St. Petersburg te begeven. Van daar keerde hij, in 1817, naar zijne geboortestad terug, en nu werd hij achtervolgens tot lid van de Academiën van Beeldende Kunsten te Amsterdam en te Antwerpen, en van de Commissie tot aanmoediging der Schoone Kunsten benoemd. Eenigen tijd daarna vertrok hij naar Italië en keerde, na er de voornaamste steden bezocht te hebben, over Zwitserland, Munchen, Stuttgart enz. naar zijne geboorteplaats terug, waar hij zich toen voor goed vestigde. Sedert 1819 zag men van dezen meester op de Amsterdamsche, Brusselsche, Gentsche en Antwerpsche tentoonstellingen verscheiden kapitale schilderijen, waarvan de onderwerpen genomen waren uit de gewijde en ongewijde geschiedenissen. Daaronder behooren: *de Aanbidding der herders;* — *de Emmausgangers* (Antwerpen 1822); — *de H. Maagd met het kind Jezus op den schoot;* — *de dichter Eschijlus, bezig zijnde verzen te maken* (Mechelen 1822); — *Alexander en zijn geneesheer Philippus;* — *Izaäk zijnen zoon Jacob den zegen gevende* (Gent 1823); — *Job en zijne drie vrienden;* — *Hagar en Ismaël in de woestijn* (Brussel 1824); — *de Engel, den herders de geboorte des Zaligmakers verkondigende;* — *de Ongeloovigheid van Thomas* (Antwerpen 1825); — *Jacob met het bebloede kleed van Joseph* (Amsterdam 1826); — *Rust der H. Familie in Egijpte* (Antwerpen 1828); — *Saulus, op den weg van Damascus neêrvallende* (Gent 1829); — *Noach en zijne familie in de arke, op het oogenblik dat de duif den olijftak komt brengen;* — *de Engel die den Zaligmaker gedurende zijn zielenlijden in den tuin der olijven versterkt* (Antwerpen 1834).

MOOR (KAREL DE). Deze kunstschilder werd te Leiden geboren den 25 Februarij 1656. Zijn vader, die een kunstkooper was, had aanvankelijk het voornemen hem eene geleerde opvoeding te doen geven; doch de besliste neiging van zijn' zoon spoedig gewaar wordende, liet hij zijn voornemen varen en bestelde Karel bij Gerard Dou. Nader-

hand begaf de jonge de Moor zich onder de leiding van Abraham van den Tempel om zich eene kloekere penseelsbehandeling eigen te maken. Deze meester hem in 1672 komende te ontvallen, genoot hij vervolgens nog eenig kunstonderwijs van Frans van Mieris en Godfried Schalken. Na zich aldus eenige jaren op de kunst met de borst toegelegd te hebben, was Karel de Moor een bekwaam kunstenaar geworden, niet alleen in het schilderen van portretten, maar ook van geschiedkundige onderwerpen en moderne binnenhuizen. De proefstalen van zijn gerijpt talent ontglipten het oog der kenners niet; het werk vloeide hem toe, en zijn roem werd ook naar buiten 's lands verbreid. Onder zijne geachtste werken telt men een schilderstuk, meer dan 4 voeten breed, waarop hij, volgens het verlangen van den Keizerlijken Ambassadeur Sintsendorf, de *Beeldtenissen* had afgemaald van de beroemde krijgshelden *Prins Eugenius en den Hertog van Marlborough*, gezeten te paard. Dit portretstuk, met vele bijwerken opgeluisterd, benevens het *Afbeeldsel van den Ambassadeur*, naar het Keizerlijke Hof opgezonden zijnde, werd Karel de Moor tot erkentenis zijner daarin aan den dag gelegde verdienste, tot Ridder van het Roomsche rijk verheven. Nog een ander schatbaar eerbewijs viel hem ten deel. In het jaar 1702 had hij zijn eigen *Afbeeldsel* gezonden aan den Groot-Hertog van Toskanen, om in diens Verzameling van portretten van voorname schilders geplaatst te worden. Tot erkentenis zond de Vorst hem eene gouden medaille, met zijn portret er op, ten geschenk. Vroeger had hij voor den Magistraat der stad Leiden een kapitaal schilderstuk vervaardigd, voorstellende *de Regtsoefening van Brutus over zijne twee misdadige zonen.* Dit tafereel, geplaatst voor den schoorsteen in de Schepenskamer op het Stadhuis aldaar, onderscheidt zich zoowel door rijkheid van ordonnantie als juistheid van teekening, en kan met het beste kunstwerk van G. de Lairesse wedijveren. Verder heeft de Moor verscheiden portretten van aanzienlijke personaadjes vervaardigd, die hem veel roem en voordeel aanbragten. Daaronder moet vooral geteld worden een schilderstuk, voorstellende de *Portretten ten voeten uit en half levensgrootte van den Magistraat van 's Gravenhage*, voltooid in 1719 en geplaatst in Burgemeesterskamer. Hij heeft zijne dagen op zijne Buitenplaats te Warmond geëindigd in het jaar 1738. Het Rijks Museum te Amsterdam bezit van dezen meester het *Portret van den schilder en dichter Joost van Geel.* Hij heeft ook eenige plaatjes met eene gemakkelijke en geestige naald geëtst, waaronder de *Portretten van G. Dou*, *Jan van Goijen en Frans van Mieris.* Zijn zeer zeldzaam etswerk, met zijn portret door Houbraken er bij, 15 stuks bedragende, gold op de verkooping van den Grave von Fries, *f* 30.00.

MOREELS (Maurus), geboortig van Mechelen, trad aldaar in 1560 in het Schildersgilde. Hij staat geboekt als een bedreven schilder van groote ordonnanties. Men vindt als een kapitaal kunstwerk van hem vermeld een altaarstuk, voor de Ste. Katharina kerk in zijne geboorteplaats vervaardigd, voorstellende de *Aanbidding der koningen*, zeer uitvoerig van schildering en gloeijend van koloriet. Men heeft dit stuk schoon gemaakt en bedorven. Rubens had veel achting voor het talent van dezen meester. Arnout en Maurus Moreels *de jonge*, die in 1610 en 1621 in het Schildersgild te Mechelen kwamen, acht men zonen van hem.

MOREELSE (Paulus) werd te Utrecht geboren in 1571. Hij was Raad in de vroedschap, ook Kameraar en Thesaurier dier stad, en een zeer kunstig schilder, die Italië bezocht en zijnen tijd daar naarstiglijk doorgebragt had in het bestuderen van de werken der beste meesters. Overladen met portretwerk, ontbrak hem veelal de gelegenheid het historiële vak te beoefenen. Ook in de architectuur bezat hij groote bekwaamheid. Het was naar zijn bestek dat de Ste. Katharijne poort te Utrecht gebouwd werd. In den voorgevel stonden de voorletters van zijnen naam. Hij stierf in zijne geboorteplaats in 1638, toen Raad en Schepen der stad zijnde. Zijn zoon Hendrik, een jongeling van uitstekende gaven en groote geleerdheid, deed het vaderlijk overschot plegtig ter aarde bestellen. De Vorstelijke Galerijen te 's Hage en te Amsterdam, bezitten elk twee door dezen meester

geschilderde portretten: het eerste, die van Catharina Christina van Nassau en van eene Prinses van Hanau; het andere, dat van Maria van Utrecht, weduwe van Joan van Oldenbarneveld, en de beeldtenis van eene bevallige schoone, voorgesteld als eene herderin, met een' bloemenkrans om het hoofd. Dit laatste meesterstuk werd in 1817 op de verkooping van Ocke te Leiden, aangekocht voor *f* 2,150.00. Noch Bartsch, noch Basan vermeldt Moreelse als graveur; Huber noteert 5 prenten, naar hem gegraveerd door Saenredam en anderen; doch in de *Catalogue raisonné du Cabinet d'estampes de feu Mr. Winckler, par Michel Huber et J. G. Stimmel*, vindt men nog andere naar zijn kunstwerk gesneden prenten aangehaald, en twee door Moreelse zelven gegraveerde platen vermeld, zijnde de eerste eene *Lucretia, een dolk in haar hart wringende*, en een *Amor tusschen twee dansende jonge meisjes*. Zie Tome III, p. 600.

*MOREL (NICOLAAS) kwam in 1664 te Antwerpen ter wereld, en was een leerling van den bloem- en fruitschilder Verendael. Hij behandelde hetzelfde vak als zijn meester, en muntte mede uit in het afmalen van vazen met basrelieven en andere onbezielde voorwerpen, waarmede hij zich zulk een naam maakte, dat hij naar het Hof van Brussel geroepen werd, waar hij gebruikt werd om de paleizen te versieren en van de voornaamste personaadjes bestellingen ontving. Hij beminde de weelde en zag zich, door de zware prijzen die hij van zijn werk maakte, in staat gesteld om op een ruimen voet te bestaan en in gemeenzaam verkeer te leven met lieden van hoogen rang, die hem hoogachtten. Morel is in gevorderden leeftijd te Brussel overleden.

MOREL (JAN EVERT) werd te Amsterdam geboren in 1777. Hij had bij Jacob Linthorst het bloem- en fruitschilderen geleerd, oefende verder zich bij D. van der Aa te 's Hage en studeerde vervolgens te Amsterdam nog naar de fraaije schilderijen, die gevonden werden in de Kunstverzameling van den rijtuigschilder D. van Dijl, bij wien Morel werkzaam was. Onder zijne werken komen keurige teekeningen naar J. van Huijsum voor. Hij is in 1808 in zijne geboorteplaats overleden.

*MOREL (J. VAARZON), te Amsterdam in het jaar 1803 geboren, genoot zijn eerste onderwijs in de kunst van den Heer J. Andriessen, en oefende zich, na diens overlijden, verder onder den Heer J. W. Pieneman, bij wien hij vijf jaren werkzaam was, inmiddels ook de lessen aan de Academie waarnemende. Aanvankelijk legde hij zich toe op het figuur- en portretschilderen, doch oefende zich later ook in het voorstellen van vruchten en dood wild. In 1830 tot onderwijzer in het hand- en bouwkundig teekenen bij de Stads-Teekenschool te Gorinchem benoemd, is de Heer Morel sedert dien tijd aldaar in die betrekking werkzaam. Op het Paveljoen bij Haarlem is eene schilderij van dezen kunstenaar aanwezig, *een doode fazant* voorstellende.

MORIS (R.) was een figuurschilder uit de school van Godfried Schalken. Hij had talent, hetgeen nogtans door zijn vroegen dood niet tot ontwikkeling gekomen was.

MORITZ (LOUIS). Deze verdienstelijke portret- en historieschilder werd den 29 October 1773 te 's Gravenhage geboren. Ofschoon hij zijne eerste opvoeding in de letteren ontving en vervolgens tot de krijgsdienst was bestemd geworden, trad hij de loopbaan der kunst met den besten uitslag in. Onder de leiding van den Haagschen kunstschilder Dirk van der Aa, ontwikkelde zich zijn ongemeen talent, dat verder zich vormde door gezette studie en navolging van goede modellen en de natuur zelve. Reeds jong had hij zich bezig gehouden met het boetseren van sommige voorwerpen en bijzonder van paarden uit pijpaarde; naderhand vervaardigde hij ook beeldwerk uit hout, steen en ivoor; en daar hij verder zich tevens toelegde op de werktuigkunde, werd aan hem bij den Amsterdamschen Schouwburg het bestuur over de tooneelwerktuigen en versierselen opgedragen. Bij voorkeur nogtans zich tot de schilderkunst willende bepalen, liet hij zijne betrekking tot het tooneel weder varen. Nu vervaardigde hij vele portretten en portretstukken, zoo te Amsterdam, als te Leiden en elders; terwijl hij tevens het historiële vak in eenen grooten stijl behandelde; kiezende vooral zulke onderwerpen, bij

welke hij paarden te pas kon brengen, van welker zamenstel hij grondige kennis bezit. Dit blijkt uit eene menigte zijner tafereelen, waaronder ook stallen met paarden, die in onderscheiden Kabinetten aangetroffen worden. In het jaar 1809 behaalde de Heer

Moritz bij de Maatschappij *Felix Meritis* den prijs op eene schilderij, voorstellende *de Gevangenneming van Cleopatra door Proculus;* hij vervaardigde een pendant voor dezelve, waarin *de Dood van Marcus Antonius* verbeeld wordt, en meer andere kapitale historiële stukken. Daaronder mag ook genoemd worden *de Overwinning bij Nieuwpoort in* 1600, welk stuk, in eene daartoe ingerigte zaal, bij wijze van een Panorama, in 1818 ten toon gesteld werd. In die ordonnantie kwamen verscheiden paarden voor van natuurlijke grootte. In het Panorama van Waterloo werden de beelden insgelijks door den Heer Moritz geschilderd. Op de Gentsche tentoonstelling van 1820 bevond zich van dezen meester eene andere voorstelling van het bovengemeld onderwerp, *de Veldslag bij Nieuwpoort*, eene rijke en woelige ordonnantie, 12 voet hoog en 19 breed. Hetzelve werd door Zijne Majesteit Koning Willem I gekocht en aan de Regering der stad Nieuwpoort ten geschenk gegeven. De Heer Moritz, die nog bestendig de kunst vlijtig blijft beoefenen, is lid van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, honorair lid van de Koninklijke Academie der Schoone Kunsten te Brussel en lid van de Koninklijke Societeit van Schoone Kunsten en Letterkunde te Gent. Van de echtgenoot dezes meesters, Anna Reijermans, zag men op openbare tentoonstellingen bloem- en vruchtstukken, die zoo verdienstelijk geacht werden, dat der kunstenaresse in 1817 door de Maatschappij *Felix Meritis* plegtig een eerbewijs aangeboden werd. De Heer Moritz is mede een bekwaam werktuigkundige. Op het Paveljoen bij Haarlem heeft men van hem *de Dood van Marcus Antonius* en een *Kozakken-nachtleger.*

MORO (Antonis) die omstreeks het jaar 1525 te Utrecht geboren werd, oefende zich in de kunst, eerst onder het opzigt van Joan Schoorl, later in Italië naar de beste meesters, en werd een der verdienstelijkste portretschilders van zijnen tijd. Hij trad voor eenigen tijd in dienst van Keizer Karel V, vervaardigde te Madrid het portret van Vorst Philips en werd vervolgens door den Keizer naar Portugal gezonden, om het afbeeldsel te schilderen van de Infante, bruid van Philips, en van hare Koninklijke ouders. Voor deze drie portretten ontving hij zes honderd dukaten, benevens kostbare geschenken. Het Koningrijk Portugal, waar hij deftig onthaald werd, schonk hem een gouden keten van duizend guldens. Meerdere portretten van den hoogen adel, aldaar door hem geschilderd, werden hem doorgaans met honderd dukaten betaald. — Later

vertrok Moro, op order van den Keizer, naar Engeland, om Koningin Maria, tweede Gemalin van Koning Philips, te portretteren. Hiervoor werden hem een gouden keten, honderd ponden sterlings, en daarbij eene jaarwedde, mede van honderd gelijke ponden, geschonken. — Na het sluiten van den vrede tusschen Frankrijk en Spanje, trad hij in dienst van Philips II, die hem medenam naar Madrid, en zeer vertrouwelijk met hem omging. Dit stak den hovelingen in het oog, die de Inquisitie in het spel trachtten te brengen. Nog tijdig verwittigd, zocht hij een voorwendsel om een' uitstap naar Brussel te doen. Aldaar een beschermer vindende in den Hertog van Alva, keerde hij niet naar Madrid terug. Volgens zijne levensbeschrijvers, was zijn schoonste werk het laatste dat hij vervaardigde, voorstellende eene *Besnijdenis van Christus*, voor de O. L. V. kerk te Antwerpen. Een ander door hem geschilderd meesterstuk was eene *Opstanding van den Heiland*. Voor den Koning van Spanje had hij eene Danaë van Titaan en andere stukken uitmuntend gecopiëerd. Zijne kinderen ontvingen geschenken en bedieningen van Zijne Majesteit, en de Hertog van Alva schonk aan zijnen schoonzoon den ontvangerspost van West-Vlaanderen. Moro is in 1581 overleden. Het Koninklijk Kabinet te 's Hage bezit van zijne hand een *Mansportret bij eene tafel*.

*MORREN (Auguste) is, volgens den *Dictionnaire des hommes de lettres etc. de la Belgique*, Bruxelles 1837, een landschapschilder te Brussel, die aldaar op de tentoonstellingen van 1830, 1833 en 1836, en op die te Gent in 1835, voortbrengsels van zijn penseel geleverd heeft, meestal *Landschappen met vee* voorstellende.

*MORRIËN (Johan Hendrik) schildert landschappen, en ontving daarin onderwijs van den vee- en landschapschilder A. J. Offermans. Hij is te Rotterdam gevestigd en werd aldaar geboren den 8 Februarij 1819.

MORTEL (Jan) was een Leidsche schilder, die in 1650 geboren werd, en niet ongelukkig slaagde in het vak der bloemen, en vooral der vruchten. Het schijnt dat het hem aan talent haperde om oorspronkelijk te zijn, daar hij zich nagenoeg enkel bezig hield met het copiëren der kunstwerken van de Heem en Mignon. Hij is in zijne geboorteplaats overleden in 1719.

MOSTAART (Frans en Gillis) waren tweelingen, die te Hulst in Vlaanderen geboren werden, en elkander zoo volkomen in alles geleken, dat zij niet te onderscheiden waren. Zij woonden met hunnen vader, een kladschilder, te Antwerpen. Onder kundige leiding werden zij bekwame schilders, Frans, van landschappen, Gillis, van meestal kleine beeldjes. In 1555 kwamen zij te Antwerpen in het Schildersgilde. Frans stierf in vroegen leeftijd. Zijn broeder heeft vele kunstige werken van historiëlen aard vervaardigd; ook wel eens potsige voorstellingen, daar hij een geestig man en van kortswijlige geaardheid was. Onder anderen schilderde hij eens eene hel, waarin hij zich zelven voorgesteld had, als met een' zijner bekenden op het tiktakbord spelende. Het schijnt bij hem krap omgekomen te zijn; althans hij kon geen vermogen nalaten. Dit deed hem bij het naderen van zijn einde zeggen, dat hij zijne kinderen de geheele wereld met al haren overvloed naliet, en dat zij dus maar handen uit de mouw moesten steken om hun onderhoud te winnen. Hij stierf volgens sommigen in 1598, volgens anderen in 1601, hoog bejaard zijnde.

MOSTERT (Jan) werd in het jaar 1474 te Haarlem uit een aanzienlijk geslacht geboren, en is ook daar ter stede in ruim tachtig jarigen ouderdom overleden. Onder de leiding van Jacob van Haarlem, en verder naar de natuur, zich in de teeken- en schilderkunst geoefend hebbende, en een zeer bedreven meester in het portretschilderen geworden zijnde, werd hij tot edelman en hofschilder benoemd van de Landvoogdes Margaretha. Overvloed van werk voor den hoogen adel stroomde hem toe, daar hij gelukkig in het treffen der gelijkenissen was en een vleijend penseel had. Doch zijn geest wist ook eene hoogere vlugt te nemen, daar hij menigmaal proef van ongemeene verdienste gaf in het bewerken van onderwerpen uit de Gewijde Boeken, die ten deele

aan kerkaltaren plaats vonden en zijn roem verbreidden. Ten tijde van Carel van Mander werd er van 's mans kunstwerk menig belangrijk stuk gevonden ten huize van zijnen kleinzoon Nicolaas Suiker, Schout van Haarlem, waaronder een *Ecce homo* met levensgroote beelden ter halver lijf; — een *Banket der Goden;* — een *West-Indisch landschap* met naakte figuren; — de *Portretten van Jacoba van Beijeren en Frans van Borselen*, en zijn eigen levensgroot *Portret*, waarin hij zich met gevouwen handen verbeeld heeft in een landschap. Vóór hem ligt een paternoster; boven vertoont zich Christus, als regter op een wolkentroon gezeten, en aan de ééne zijde van Mostert de duivel, die uit een lange rol van zonden hem beschuldigt, en aan de andere zijde een knielende engel, die voor hem bidt. In den grooten brand van Haarlem is veel van zijn kunstwerk verloren gegaan. Marten Heemskerk getuigde van hem, dat Mostert alle oude meesters, die hij gekend had, overtrof. In de Weener Galerij wordt een *Jongelingsportret* van hem bewaard.

MOUCHERON (FREDERIK), ook wel als de vader van Isaak Moucheron door het toevoegsel van *de oude* aangeduid, werd te Edam geboren in 1633, doch te Amsterdam in de kunst opgekweekt door Jan Asselijn, in wiens school hij zich tot een uitmuntend landschapschilder vormde. Tot voortzetting zijner studiën, begaf hij op zijn twee en twintigste jaar zich naar Parijs, alwaar hij een goed gedeelte van zijnen tijd besteedde aan het afteekenen van boomen, planten, gebouwen, gedenkteekenen, fonteinen en somtijds geheele landstrèken, waarvan hij partij trok in zijne keurige schilderijen, die door Theodorus Helmbreker met fraaije figuren werden gestoffeerd. Na eene langdurige afwezigheid, keerde Moucheron naar Antwerpen terug, alwaar hij met roem en voordeel de kunst bleef beoefenen, en is ook aldaar overleden in 1686. Zijn kunstwerk is liefelijk van koloriet. Zijne voorgronden zijn helder; zijne verschieten nevelachtig; zijn boomloof is teeder en los behandeld; zijn penseel is vrij en aangenaam; somtijds evenwel is zijne kleur wel eens wat te geel of te groen. Adriaan van de Velde en Jan Lingelbach bragten menigmaal de beeldjes in de boom- en gebouwrijke landschappen van Moucheron. Het Haagsche Museum bezit van hem 2 *Landschappen*, waarvan het eene is gestoffeerd door Lingelbach, en het Amsterdamsche insgelijks een *Landschap*, *met jagers* door A. van de Velde geschilderd. Eene schilderij van dezen meester, voorstellende een door van de Velde gestoffeerd *Landschap*, werd op de verkooping van Goll voor *f* 1,400.00, en een dergelijk, met figuren van Lingelbach op die van Muller, voor *f* 2,620.00 verkocht. Voor zijne teekeningen met de pen en Oost-Indischen inkt, werd doorgaans van 40 tot 100 gulden betaald. Er is een enkel geëtst prentje van F. Moucheron bekend; het is een *Boomrijk landschap* van de grootste zeldzaamheid; een allereerste druk van hetzelve gold bij den Grave von Fries *f* 57.00, en een nieuw opgewerkte druk *f* 30.00.

MOUCHERON (ISAAK) was een zoon van Frederik Moucheron, en werd te Amsterdam geboren in 1670 en is aldaar overleden in 1744. Op zijn zestiende jaar verloor hij zijnen verdienstelijken vader, die hem met den gezegendsten uitslag opgekweekt had. De ouderdom van vier en twintig jaren bereikt hebbende, vertrok hij naar Italië, om in dat Europeesch Paradijs de schoone natuur en de wonderen der kunst te beschouwen en dienstbaar aan zijn uitstekend talent te maken. Het was bijzonder te Rome en in derzelver omkreits, dat hij de schilderachtige voorwerpen vond voor zijne teekenpen en zijn penseel. Met zijnen verzamelden kunstschat en het hoofd vervuld met de nuttigste herinneringen, keerde hij naar zijne geboorteplaats terug, alwaar men al dadelijk toonde zijne groote bekwaamheid te waarderen. Naar de mode van dien tijd beschilderde hij de zalen der aanzienlijke lieden in het ronde met Italiaansche landschappen, die òf door hem zelven, of ook wel door Jacob de Wit of den historieschilder Verkolje gestoffeerd werden. Hij schilderde ook kabinetstukjes met dergelijke onderwerpen. Een derzelve, gestoffeerd met een drift beesten, werd op de verkooping van de Haas verkocht voor *f* 270.00, en een ander *Italiaansch landschap* van hem gold bij Cremer *f* 100.00.

Er komen vele fraaije teekeningen van dezen meester voor, die gezocht worden. Op de verkooping van van Eijl Sluijter, werd voor 2 *Gezigten te Rome*, met inkt, *f* 131.00 besteed. Hij etste eenige *Arcadische landschappen en hofgezigten*, die bij den Grave von Fries voor slechts *f* 5.00 verkocht werden. De jonge Moucheron was vindingrijk in

het ordonneren, en had uit dien hoofde te Rome den bendnaam van *Ordonnantie* verkregen. Zijne kleur en penseelsbehandeling zijn prijselijk; hij was bijzonder ervaren in de regelen der bouw- en doorzigtkunde, waarvan zijne kunstwerken bewijs dragen.

*MOUROT (Jean François Michel), te Amsterdam, genoot het onderwijs in de kunst van den portret- en historieschilder Portman, en staat niet onvoordeelig bekend als steenteekenaar. Ook zagen wij van hem teekeningen in sapverw en sepia, die in uitvoerigen trant behandeld waren en binnenhuizen met figuren, zoo in hedendaagsche als vroegere kleederdragt, voorstelden. De Heer Mourot werd te Metz, den 11 October 1803 geboren, uit ouders die mede in verschillende vakken de kunst beoefend hebben. Zijn vader, Joseph Quentin Mourot, was drijver en vergulder, en heeft onder anderen het bronzen werk aan het monument voor Guijot, te Groningen, gegoten en gedreven; terwijl zijne moeder, Jeanne Marie Oubert, een bijzonder talent aan den dag legde in het vervaardigen van schilderijen met de naald. Wijle Hare Majesteit de Koningin bezat van haar twee kapitale stukken, *Landschappen* voorstellende, terwijl in de schoone Verzameling van wijlen den Heer Mendez de Leon, te Amsterdam, mede een voortbrengsel van haar aanwezig is, *een staande Hond* verbeeldende.

*MOIJAART (Christiaan Lodewijk) was een schilder en etser, die omtrent het jaar 1600 ter wereld kwam en omstreeks het jaar 1630 te Amsterdam bloeide. Wij hebben geene verdere levensbijzonderheden van dezen kunstenaar kunnen opsporen, van wien in prent is uitgegaan de *Geschiedenis van de Koningin Maria de Medicis*, in zinnebeeldige voorstellingen, naar zijne eigene teekeningen.

MOIJAERT (Nicolaas). Deze meester, van wien Berchem, van der Does, Salomon Koninck en J. B. Weeninx kunstonderwijs ontvangen hebben, schilderde historiestukken, portretten, landschappen en dieren. Hij heeft ook naar zijne eigene teekeningen voorstellingen uit de gewijde en fabelgeschiedenis en landschappen geëtst. In het voorst der 17de eeuw woonde hij te Amsterdam, alwaar hij zich in 1624 was komen nederzetten.

* MOIJET (C.), te Amsterdam. Deze voorstander der kunst, wiens Schilderij-verzameling hoofdzakelijk uit voortbrengsels der oude en hedendaagsche Hollandsche en Vlaamsche

scholen bestaat, bezit mede uitmuntende teekeningen, waaronder van oude Italiaansche en Fransche meesters, en eene fraaije collectie onixen en andere zeldzaamheden.

* MOZIJN (Michiel) is een plaatsnijder en graveur geweest, die omtrent het jaar 1630 te Amsterdam geboren werd. Hij heeft in onderscheidene zijner prenten de etsnaald met het burin trachten te vereenigen. Zijn vak bestaat in portretten en historiële voorstellingen.

MULDER (David) was een beeldhouwer, die te Utrecht geboren werd omtrent het jaar 1746. Men verzekert dat hij kunstonderwijs genoten heeft van den beroemden Franschen beeldhouwer Falconet, en later van zijnen stadgenoot W. H. van der Wall. Men vindt van zijne kunstwerken in onderscheiden Roomsche kerken, aan orgels, aan de vischmarkt te Woerden, enz. Hij teekende een goed academiebeeld en was medebestuurder van het Utrechtsch Teekengenootschap. Deze meester is in 1826 overleden.

MULDER (Joseph) is een Amsterdamsch graveur geweest, die boekplaten gesneden heeft, onder anderen voor Commelin's Amsterdam, de ontleedkundige werken van Ruijsch en meer.

* MULLER (Herman), een teekenaar en graveur, die omstreeks het midden der 16de eeuw te Amsterdam geboren werd. Naar men wil, was hij een leerling van H. Goltzius en heeft hij zijne verdere opleiding in de kunst in Italië genoten. Hij heeft zich lang te Antwerpen opgehouden en aldaar, met Cornelis Kort, de Galles, de Sadelers en anderen, veel voor Jeronimus Kock, naar J. Stradanus, M. de Vos en andere meesters gewerkt. Zijn prentwerk is zeer aanzienlijk en komt niet dagelijks voor.

* MULLER (Jan), waarschijnlijk een bloedverwant van Herman, is een bekwaam graveur geweest en een leerling van Hendrik Goltzius. Hij had eene stoute hand van werken, sneed het koper met de grootste gemakkelijkheid en was een uitmuntend teekenaar, doch is niet vrij te spreken van gemanierdheid, even als Barth. Spranger, naar wien hij veel gewerkt heeft. Een groot aantal prenten zijn van zijne hand afkomstig; dezelve zijn bijzonder gezocht, vooral zijne portretten en de voortbrengsels zijner eigen vinding. Men wil dat hij omtrent het jaar 1570 te Amsterdam ter wereld kwam.

* MULLER (Salomon) behoorde waarschijnlijk tot dezelfde familie als Herman en Jan, en bloeide omtrent het jaar 1610. Naar zijne manier van graveren te oordeelen, is het waarschijnlijk dat hij in de school der Wierixen werd opgeleid, wier nette manier van werken hij niet ongelukkig navolgde, hoewel zijne teekening niet naauwkeurig is. Hij sneed een stel kleine voorstellingen uit de Gewijde geschiedenis, die, daar zij geen naam van schilder hebben, waarschijnlijk naar zijne eigene composities zijn.

MULLER (...) was in de 17de eeuw te Amsterdam woonachtig, en heeft zich zoowel door zijn drijfwerk, als door zijne goed bewerkte gedenkpenningen, beroemd gemaakt. De gedenkpenningen op den Admiraal M. Az. de Ruiter, op den voor het vaderland gesneuvelden zeeheld Evertsen, en die ter eere van den Keurvorst van Brandenburg, strekken daarvan tot bewijs. Sommigen twijfelen of hij niet een Duitscher van geboorte was, doch daarvan is ons niets gebleken.

MULLER (Hendrik Leonard), geboren te Amsterdam den 27 Mei 1806, beoefent, wel voornamentlijk als liefhebber, de schilderkunst, waarin hij onderwijs ontving van de Heeren A. G. van Schoone en J. W. Pieneman. Wij zagen van hem breed en meesterlijk geschilderde portretten, die van eene volkomene gelijkenis waren.

MUNNICKHUIJSEN (J. van) werd in 1661 in Vriesland geboren. Hij was een goed plaatsnijder van portretten. Vele aanzienlijken zijn door hem naar de schilderijen van Maas, Mieris en anderen in 't koper gebragt. Er is ook ander graveerwerk van hem bekend.

* MUNTER VAN SLEEBURG (Jonkheer A. C. W.), wonende op het Huis te Hoorn, bezit eene fraaije Verzameling moderne schilderijen van voorname meesters. De levensgroote schilderij van J. A. Kruseman, voorstellende *Jochebed, het kind Mozes te vinden leggende*, maakt er een voornaam sieraad van uit.

MUNTINCK (Gerard). Deze Groningsche graveur bloeide omstreeks het jaar 1640. Men heeft onderscheiden portretten van zijne hand, die net bewerkt zijn, maar niet veel smaak aan den dag leggen.

MURANT (Emanuel) werd in 1622 te Amsterdam geboren, en door Philips Wouwerman tot de kunst opgekweekt. Het was in de school van dezen uitmuntenden meester, dat hij het helder en zilverachtig koloriet verkreeg, hetwelk zijn schilderwerk eigen is, bestaande vooral in dorpsgezigten, met gebouwen, bruggen, hutten, bouwvallen, alles met de meeste zorg en oplettendheid naar het leven afgebeeld, en tot eenen zoo opmerkelijken graad van uitvoerigheid gebragt, dat men met een vergrootglas de pannen en steenen der huizen zou kunnen tellen; en zulks zonder het stijve en pijnlijke, dat anders diergelijke treuzelwerken eigen is. De beeldjes en andere stoffaadje, die hij in zijne ordonnanties te pas bragt, beantwoordden aan het overige in schoonheid. Het verstaat zich dat een zoodanige arbeid zeer veel tijd kostte, en er dus niet veel schilderijen van dezen meester voorkomen. Hij heeft langen tijd in Frankrijk en elders gereisd, en vervolgens zich te Leeuwarden neêrgezet, alwaar hij in het jaar 1700 gestorven is. Op de verkooping van van der Linden van Slingeland werd een *Landschap* van Murant voor *f* 199.00 verkocht. Het was rijk gestoffeerd met beeldjes, schapen en vogels, en had op den voorgrond boerenhuizen bij een sloot, en in het verschiet een groot gebouw en toren. Het werd in de catalogus vermeld als geheel in de manier van Paulus Potter.

* **MUSEUM** te *Amsterdam* (Het Rijks). De prachtige Verzameling van schilderijen, aldaar voorhanden, is hoofdzakelijk zamengesteld uit de keurigste voortbrengsels der Hollandsche school. Hare grondslagen werden gelegd onder de Bataafsche Republiek, in welken tijd zij geplaatst was in het Huis in het Bosch te 's Hage, en wel in de zoogenaamde Oranjezaal, onder het opzigt van den kunstschilder Waldorp. Onder de regering van Lodewijk Napoleon werd dezelve aanmerkelijk vermeerderd en overgebragt naar het Raadhuis, tegenwoordig het Paleis, te Amsterdam, terwijl zij later verplaatst werd naar het *Trippenhuis*, alwaar dezelve zich thans nog bevindt, onder het opperbestuur van den Ridder Apostool en verder onder het toevoorzigt van het Koninklijk Nederlandsch Instituut. Dezelve werd in der tijd aanmerkelijk vermeerderd met een groot gedeelte der voornaamste stukken uit het rijke Kabinet van den Heer van der Pot van Groeneveld, en later ook met het geheele Kabinet des Heeren Gevers, dat zich op den huize *Endegeest* bevond. Onder de kunststukken van vroegeren tijd vindt men hier, behalve 3 schilderijen van de Gebroeders van Eijck, nog werken van Lucas van Leijden, Poerbus, Cornelis van Haarlem, enz. Rembrandt, de trots der Hollandsche school, wordt er door zijne *Nachtwacht* en *de Staalmeesters*, alsmede door andere voortbrengsels van zijn genie, waardiglijk vertegenwoordigd. *De Schuttersmaaltijd*, van van der Helst, en verschillende historiële voorstellingen en portretten van F. Bol, Livens, Flink, mogen als paarlen van het eerste water beschouwd worden. Verschillende aldaar aanwezige schilderijen van Ostade en Jan Steen worden geacht tot de schoonste van die meesters te behooren; terwijl men er de fraaiste voortbrengsels van Holland's grootste beesten-, landschap- en bloemschilders bewondert, zoo als van Potter, Wouwerman, Berchem, Both, Cuijp, Hackaert, Ruisdael, van de Velde, Wijnands, van Huijsum, Weeninx; alsmede verschillende stille en woelende waters van van de Velde, Bakhuizen, enz., enz. De meesters der Hollandsche school, wier heerlijk talent zich ten toon spreidt in de voorstelling van huiselijke tafereelen, en wier uitvoerig penseel de natuur als op zijde streeft, als Dou, Metzu, Mieris, Netscher, Terburg, Teniers enz., vindt men mede vereenigd in dezen tempel der kunst. De aan dit Museum toegevoegde rijke en schoone Verzameling prentkunst, waarvan een voornaam gedeelte afkomstig is uit het beroemde Kabinet van den Baron van Leijden, Heer van Vlaardingen enz., hetwelk in Mei 1811 te Amsterdam publiek verkocht werd, is zamen-

gesteld uit ruim 200 portefeuilles, en wordt zoo om haren zeldzamen inhoud, als om de zorg waarmede zij gerangschikt is en onderhouden wordt, teregt bewonderd. Hoewel deze Verzameling de zeldzaamste voortbrengsels van alle de scholen van Europa in zich bevat, zoo zijn evenwel die der Hollandsche en Duitsche scholen het meest merkwaardig door derzelver volledigheid, en mogen deze als eenig in Europa beschouwd worden.

* MUSEUM te *Antwerpen*. Deze talrijke Verzameling bevat in zich de schoonste voortbrengsels der Vlaamsche school. Ons bestek echter niet gedoogende om stuksgewijze alle de meesterstukken te vermelden, waaruit dezelve is zamengesteld, moeten wij ons slechts tot een algemeen overzigt derzelve bepalen. Onder de meesters van vroegeren tijd bekleeden de werken van Frans Floris, en voornamentlijk van Quinten Metsijs eene eerste plaats. *De Begrafenis des Heilands*, met vleugeldeuren, waarop *de Marteldood van Johannes den Evangelist*, en *Herodes met het hoofd van Johannes voor zich*, staan afgebeeld, wordt als het beste voortbrengsel van den laatstgenoemden geschat, en teregt voor een der kostbaarste monumenten der kunst van vroegeren tijd gehouden. Voorts vindt men er een groot aantal schilderijen van Marten de Vos, meestal geschiedenissen uit de Heilige Schrift voorstellende, of wel bijzonderheden uit het leven der heiligen; van Octavio van Veen, meer bekend onder den naam van *Otto Venius*, die ons hier door zijne meesterstukken toont, hoe zeer hij waardig is den meester van Rubens te zijn geweest. Het is ook hier, dat de schoonste voortbrengsels aanwezig zijn van den Prins der Vlaamsche school, den grooten Rubens, een kunstenaar die door zijne werken de bewondering van geheel Europa verdient en teregt het voorwerp der hoogste vereering eener kunstlievende natie is. Vele werken der verdienstelijke leerlingen van dezen grooten kunstenaar zijn hier bijeen: als den voornaamsten hunner noemen wij van Dijck, van wiens keurig penseel men de schoonste proeven vindt. Opmerkelijk zijn er ook de werken van Jordaans, Gerard Segers, Breughel, van Balen, Rombouts, Quellinus, vader en zoon, van Tulden, van Orleij, Willem Nieulant, Genoels, Snijders, Jan van Kessel enz. Wij vermeenen hier ook melding te moeten maken van een meubel, dat in weerwil van deszelfs eenvoudigheid, bijzonder opmerkelijk en van groote waarde is: wij bedoelen den met zwart leder overtrokken stoel, door Rubens gebruikt, wanneer hij de zittingen der Academie bijwoonde. Dit op zich zelf reeds zoo aanzienlijke Museum, is in 1840 nog verrijkt geworden door een aantal kostbare schilderijen, door den Ridder van Ertborn aan hetzelve bij legaat vermaakt, en bestaande, behalve uit verschillende voortbrengsels der Italiaansche en Duitsche scholen, uit werken van J. van Eijck, Gerard van der Meire, Memmelinck, Rogier van Brugge, Lucas van Leijden, Jan Mostert, Quinten Metsijs, Joan Schoorl, Jeronimus Bos enz.

* MUSEUM EN ACADEMIE te *Brugge*. Van deze niet groote doch merkwaardige Verzameling werden reeds in 1358, door eene vereeniging van kunstenaars de grondslagen gelegd. De kunstwerken in dezelve voorhanden, behooren hoofdzakelijk tot de oude Vlaamsche school, en onder dezelve schitteren bijzonder enkele voortbrengsels van de twee grootste schilders uit de 15de eeuw, Memmelinck en Jan van Eijck. Van den eerste heeft men er *de Doop van Christus* en drie andere stukken van minderen omvang; en van den laatste een *Christushoofd*, gejaarmerkt 1441; het *Portret van zijne Echtgenoote*, met het jaartal 1439; en eene groote schilderij met vleugeldeuren, waarop het jaar 1436, voorstellende *de Maagd met het kind Jezus op den troon gezeten tusschen St. Donatus en den kanunnik de Pala; achter dezelve St. Joris in krijgsmansgewaad.* Deze merkwaardige voortbrengsels zijn zoodanig geplaatst, dat zij den aanschouwer gelegenheid geven een vergelijk te kunnen maken tusschen beider kunstvermogen, een vergelijk dat, naar het oordeel van bevoegden, niet altijd ten voordeele van van Eijck uitvalt. Het schoone *Standbeeld van van Eijck*, in marmer gebeiteld door Calloigne, versiert mede dit Museum, alsmede het afgietsel in pleister van

eene *Venus*, van denzelfden beeldhouwer, waarvan het oorspronkelijke in marmer te loor ging, bij de plundering van het Paleis des Prinsen van Oranje, te Brussel.

* MUSEUM te *Brussel.* Deze Galerij, merkwaardig door derzelver schoonen inhoud, is in de laatste tijden aanzienlijk vermeerderd en verrijkt geworden en op eene hoogte gebragt, die haar met de meest geachte in Europa kan doen wedijveren. Zij prijkt met voortbrengsels van den besten stijl en van verschillende scholen, waaronder uit de Italiaansche, van Canalletti, Guido Reni, Titiaan, Tintoret, Paul Veronese enz. De schoonheden van kunst uit de Vlaamsche en Hollandsche scholen afkomstig, kunnen in dezelve als onschatbaar genoemd worden. Rubens schittert er in zeven zijner meesterstukken, even als van Dijck, wiens voortreffelijk talent zich in zes zijner voortbrengsels openbaart; terwijl die scholen er verder waardiglijk vertegenwoordigd worden door de werken van Asselijn, Berchem, Berkheijden, F. Bol, Ph. de Champaigne, G. de Craijer, Cuijp, Dou, van der Helst, Jordaans, Lingelbach, Rembrandt, Ruisdael, Teniers, Otto Venius, Wijnands enz. De schilderijen in deze Verzameling met den naam van *de Oude* bestempeld, zijn in de zoogenaamde Gotische zalen ten toon gesteld; dezelve dagteekenen van vóór en uit den tijd, waarin de Gebroeders van Eijck de wijze van het schilderen in olieverwen uitgevonden hebben. Hoe belangrijk deze zalen, die als het ware eene chronologische lijst der namen en werken van de vroegere kunstenaren opleveren, ook voor den beminnaar der geschiedenis van de kunst zij, zoo hebben evenwel de vernielende hand des tijds, het gemis van opgaven omtrent de vervaardigers dier gewrochten, en de onkunde en verwaarloozing der vroegere eigenaars, het hunne toegebragt, om in dit merkwaardig gedeelte van het Museum ruimten te laten, welke hoogstmoeijelijk zouden zijn aan te vullen. Onder de voortbrengsels uit de hedendaagsche school telt men er werken van van Assche, de Biefve, Coene, Ange François, Gallait, de Jonghe, J. B. L. Maes, Navez, Noël, Odevaere, Ommeganck, Payen, Regemorter, Ricquier, Verboeckhoven enz., dewelke gedeeltelijk de eigendom zijn van den Staat en ten deele ook aan de te Brussel gevestigde Maatschappij van Schoone Kunsten behooren. Ook vindt men er verschillende fraaije beeldhouwwerken, alsmede enkele medailles en gravures.

* MUSEUM te *Gent.* Deze Verzameling bestond aanvankelijk uit de vereenigde schilderijen van de in 1795 afgeschafte kloosters en van verscheidene kerken; vroeger werd zij in de benedenkerk der St. Pietersabdij bewaard, doch is thans in twee der zalen van het gebouw der Academie van Teeken-, Schilder- en Bouwkunst vereenigd. Zij bevat een aantal oude schilderijen van de grootste meesters, inzonderheid van die der Vlaamsche school, zoo als van F. du Chatel, J. van Cleef, R. van Coxie, G. de Craijer, J. Jordaans, F. Pourbus, Rubens, P. Tijssens, Adriaan van Utrecht, van Volxum enz.; en voorts vindt men er de schilderijen en beeldhouwwerken, die in de verschillende bij de Academie gehouden prijskampen van 1792 tot 1841 zijn bekroond geworden, alsmede eene rijke Verzameling van borst- en standbeelden, in pleister afgegoten op de antieken, die te Rome, Parijs enz. aanwezig zijn. Onder de hiervoor bedoelde bekroonde schilderijen, bevinden zich voortbrengsels van Baillij, van den Berghe, Cels, Paelinck, Delvaux, Coene, F. J. Navez, de Jonghe, van Hanselaere, van der Poorten, J. C. Nieuwenhuis, *de Zoon*, Geirnaert, P. F. de Noter, Gelissen, Schelfhout, Eeckhout, Picqué, Mejufvrouw Kindt, de la Croix, Mevr. Paelinck, Schotel, *de Vader* enz.

* MUSEUM te *'s Gravenhage* (HET KONINKLIJK) is voor een groot gedeelte zamengesteld uit de schilderijen, vroeger aan Zijne Hoogheid den Prins Stadhouder Willem V hebbende toebehoord, en bevat onder verschillende voortbrengsels uit vreemde scholen, een aantal van de voortreffelijkste werken, welke de Nederlandsche school heeft opgeleverd. Onder de werken van vroegere dagen, onderscheidt men die van Lucas van Leijden, Hans Holbein, Cornelis van Haarlem, verschillende van Breughel, en anderen. *Ulysses, Achilles herkennende*, wordt voor een der schoonste voortbrengsels van de Lairesse gehouden, terwijl het daar aanwezige heerlijke tafereel van H. de Keijser, door

Suiderhoef in prent gebragt en voorstellende *de vier Burgemeesters van Amsterdam, bij de aankomst van Maria de Medicis*, overbekend is. Onder de werken van den Prins der Vlaamsche schilders, bevinden zich de afbeeldsels zijner beide vrouwen, Catharina Brants en Helena Forment, terwijl zijn groote leerling van Dijck zich kennen doet door eenige uitmuntende portretten. Het reusachtig talent van Rembrandt vertoont zich krachtig en verheven in *de Anatomische les* en den *Simeon in den tempel; de beeldtenis van den Admiraal de Ruiter* is men aan het penseel van Ferdinand Bol verschuldigd, terwijl het *portret van Paul Potter*, door van der Helst, dien waardigen mededinger van van Dijck, als bijzonder merkwaardig genoemd mag worden. Behalve de schilderijen van Both en Karel du Jardin, bevinden zich, van Neêrlands beroemde landschapschilders, in dit Museum onderscheiden tafereelen van Berchem, waaronder uitmunt een Italiaansch landschap met levensgroote figuren, voorstellende *eene rustende Herderin, die met de linkerhand een lam afkeert, welke haar slapend kind zoude kunnen doen ontwaken;* terwijl Paulus Potter aldaar waardiglijk vertegenwoordigd wordt door drie voortbrengsels, waaronder die vermaarde *jonge Stier*, welke het onderwerp eener Europesche lofspraak geworden is. Een *Gezigt op Dordrecht*, door Albert Cuijp, en verschillende stukken van Ruisdael, A. van de Velde, Bakhuizen enz. verdienen te regt de hulde, welke het algemeen er aan bewijst. Schilderijen, *dood wild*, *jagten* of *vogelen* voorstellende, hebben de beroemde Weeninx, Snijders of Hondekoeter tot schepper, en in de voorstellingen welke om haren omvang en onderwerp meer bepaaldelijk met den naam van kabinetstukjes bestempeld worden, wedijveren Gerard Dou, Metzu, Mieris, Arie de Vois, Terburg, van der Werff enz. er als het ware om den voorrang. Voorts vindt men er 2 *Binnenhuizen*, door A. van Ostade, waarvan een op drie en zestig jarigen leeftijd geschilderd is; 9 schilderijen van den geestigen Jan Steen, 2 van David Teniers en verschillende van Wouwerman en een aantal anderen. De Heeren Desguerrois en Comp. te Amsterdam, hebben de voornaamste der in dit Museum aanwezige meesterstukken op steen doen teekenen en onder den titel van *het Koninklijk Museum te 's Gravenhage*, in het licht gegeven. De daarbij gevoegde tekst werd door wijle den Heer J. Immerzeel Jr. geschreven.

MUSSCHER (Michiel van). Onder de verdienstelijke kunstenaars, die reeds in kinderlijken leeftijd blijken gaven van eene onbedwingbare neiging en den gelukkigsten aanleg, mag van Musscher geteld worden, die in het jaar 1645 te Rotterdam het licht zag. De eerste lessen in de teekenkunst ontving hij van Martijn Zaagmolen. Naderhand heeft hij achtervolgens zich in het schilderen geoefend bij Abraham van den Tempel, Metzu en A. van Ostade. Hij heeft zich meestal opgehouden te Amsterdam, alwaar hij in den kunstlievenden Jonas Witsen een' voorstander en vriend vond. In het portret

heeft van Musscher bijzonder uitgemunt en niet minder in moderne gezelschapsstukjes in Metzu's trant, en zelfs ook geschiedkundige ordonnanties vervaardigd, die verdienstelijk waren. Zijn koloriet is helder en waar, zijn penseel malsch en breed. Een bewijs daarvan treft men aan in eene schilderij van hem in het Haagsche Museum, waarop hij zich zelven, zijne vrouw en zijnen zoon afgebeeld heeft. Hij is in 1705 overleden. Tot verdere aanduiding van de verschillende vakken, waarin deze meester uitgemunt heeft, en van de prijzen, die voor eenige zijner schilderijen in den laatsten tijd betaald zijn, laten wij nog deze korte opgave volgen: op de verkooping van G. van der Pals werd betaald voor een *Gezigt op de Prinsegracht bij de Westermarkt te Amsterdam*, op den voorgrond eene dame bij eene groenvrouw, *f* 325.00; op die van A. Meijnts, voor eene *Vrouw in Oud-Hollandsche kleeding, aan naaiwerk bezig*, *f* 455.00; op die van S. Ris voor 2 *Binnenhuizen*, in het eene, *een deftig Heer voor eene tafel met boeken, wien een jager een eendvogel brengt;* in het andere, *eene Dame, geld gevende aan eene meid met een marktemmer aan de hand*, *f* 1,415.00; terwijl op de verkooping van de Vos het *Portret van den beroemden kunstschilder Willem van de Velde, voorgesteld in zijne binnenkamer, zittende voor zijn' ezel, waarop de aanleg van een schilderij staat*, *f* 600.00 goud. Hetzelve bevindt zich thans in de voortreffelijke Kunstverzameling van den Baron Verstolk van Soelen.

MUIJNCK (Andreas de) werd omtrent het jaar 1738 te Brugge geboren. Zijn vader, die tuinman was, zond hem om teekenen te leeren naar de Academie onder het professoraat van de Visch. Zijn talent ontwikkelde zich spoedig, en reeds in 1763 behaalde hij den eersten prijs, bestaande in eene gouden medaille, die door den Bisschop Caimo bekostigd was. In hetzelfde jaar vertrok hij naar Parijs, in gezelschap van Suvée, van Poucke, Fernande en Billoo. Na een verblijf van eenige jaren in die stad, begaf hij zich naar Italië, en copiëerde te Rome verscheiden historiestukken van voorname Italiaansche meesters. Deze kunstwerken waren zoo fraai, dat vele rijke Engelschen hem daarop bestellingen deden tegen aanmerkelijk hooge prijzen. Er bestond in dien tijd te Rome een gasthuis onder het patronage van St. Julien, in hetwelk de Vlamingen bij hunne aankomst in die stad werden toegelaten. Men herbergde er hen voor enkele dagen, en gaf, bij hun vertrek, hen eenig geld om hunne reis te vervolgen, of om in staat te geraken eenig bestaansmiddel bij de hand te nemen. Volgens den vestigingsbrief moest de Directeur van dit etablissement een Vlaming uit Gent, Brugge of IJperen zijn. Die plaats, door den dood des Directeurs open vallende, werd de Muijnck op zijn daartoe gedaan verzoek met dezelve begunstigd. De voordeelen, daaraan verknocht, bestonden in vrije inwoning en eene jaarwedde van 60 scudi; terwijl zijne werkzaamheden zich bepaalden tot het opzigt over het etablissement. Hij huwde vervolgens te Rome met Theresia Fioravanti, bleef de kunst beoefenen en eindigde zijne loopbaan aldaar in het jaar 1814.

MUIJS (Nicolaas) werd in 1740 te Rotterdam geboren. Hij had kunstonderwijs genoten, zoo van zijn' vader, die schilder was, als van Aart Schouman, en had verdienste in het vervaardigen van binnenhuizen, die hij tot een aanmerkelijken graad van uitvoerigheid bragt. Daar het les geven veel van zijn' tijd wegnam, schoot hem weinig gelegenheid over tot schilderen. In het beroemd Kabinet van van der Pot van Groeneveld bevond zich van hem een *Marktgezigt*, met eene menigte figuren, rijk van bijwerk en alleruitvoerigst geschilderd. Het werd op de verkooping van gezegd Kabinet in 1808 voor *f* 310.00 verkocht. In hetzelfde jaar is hij in zijne geboorteplaats overleden. Hij heeft eenige prentjes geëtst.

MUIJS (Robbert), broeder van Nicolaas Muijs, werd den 2 Mei 1742 te Rotterdam geboren. Hij leerde de teekenkunst van zijn' vader, doch legde voornamentlijk zich toe op de graveerkunst. Benevens eene groote plaat, voorstellende *Gaspard Netscher en zijne echtgenoote*, naar de schilderij van dien meester, heeft hij ook verscheiden ge-

neeskundige platen vervaardigd voor den Hoogleeraar Sandifort, in deszelfs *Museum anatomicum Academiæ Lugd. Bat.*

MUIJS (Cornelia), geboren te Rotterdam in 1745, heeft miniatuurportretten geteekend naar het leven en naar schilderijen.

MIJ (Hieronimus van der), die in 1687 te Leiden geboren werd, was een leerling van Willem van Mieris, in wiens stijl hij eenige niet onverdienstelijke moderne binnenhuisjes net en uitvoerig geschilderd heeft; doch hij vond de beste rekening bij het schilderen van portretten, die zich minder door een fraai penseel, door kracht of juistheid van koloriet, dan door eene gelukkige gelijkenis kenmerkten. De aanzienlijkste ingezetenen, verscheiden professoren, regenten van het Armhuis enz., deden hunne afbeeldsels door hem vervaardigen.

MIJIN (Henricus Arnoldus) was een Antwerpenaar, geboren in 1760, en een leerling van den verdienstelijken landschap- en dierenschilder Ommeganck, met wiens zuster, Maria Jacoba, hij huwde. Beide deze echtgenooten beoefenden op eene loffelijke wijze hetzelfde kunstvak van hunnen leermeester.

* MIJLING (H. L.) heeft zeer verdienstelijk prenten gegraveerd voor boekwerken, zoo als voor reisbeschrijvingen enz. Verdere bijzonderheden omtrent dezen meester ontbreken ons ten eenenmale.

MIJN (Herman van der), een Amsterdammer, geboren in 1684, was een leerling van den bloemschilder Ernst Steuven, wien hij spoedig in de kunst achter zich liet. Zijn geest nam eene hoogere vlugt; hij legde zich met den gelukkigsten uitslag tevens toe op het historiële vak en het portretschilderen. Reeds vóór het jaar 1716 bevond hij zich aan het Hof van den Keurvorst van den Paltz, wiens overlijden hem een gevoelig verlies toebragt. In Holland terug gekomen, bood hij den liefhebbers eene mijthologische voorstelling aan van *Jupiter en Danaë*, die aller verbazing verwekte, en dan ook spoedig zou zijn geplaatst geworden, indien hij niet een uitsporigen prijs er voor gevraagd had. Meer andere stukken, ook uit de Gewijde geschiedenis, door hem on dien tijd vervaardigd, gaven de gunstigste getuigenis van zijn ongemeen kunstvermogen. Men bespeurde in dezelve eene juiste teekening, eene keurige drapering van de kleedingstoffen, elke naar haren verschillenden aard, naauwkeurigheid van costuum en waarheid in de uitdrukking; alleen het koloriet van het naakt werd wel eens te paarsch of te grijs bevonden. Hij hield een poosje zich te Antwerpen op, en begaf van daar zich naar Parijs, alwaar hij den Hertog van Orleans welkom was; maar ook daar kon hij geen opgang maken uithoofde van de overdreven prijzen, die hij op zijn schilderwerk stelde. Naderhand heeft hij Londen bezocht en portretten en familiestukken van de aanzienlijkste personaadjes geschilderd, onder anderen van de Prinses van Walles, den Hertog en de Hertogin van Chandos, den Ridder Gregorij Page; voorts een zinnebeeldig stuk op het huwelijk van Prins Willem III enz. Doch ook hier stond de te hooge waardering van zijn kunstwerk zijne fortuin in den weg. In 1736 verliet hij Londen; genoot nog eenigen tijd de begunstiging van den evengemelden Prins, en is, nogmaals naar Londen vertrokken, aldaar in 1741 overleden, nalatende eene weduwe met acht kinderen, van welke zes zonen en eene dochter de kunst beoefend hebben.

MIJN (Gerard van der), de oudste zoon van Herman, werd in 1706 geboren, en hield in Engeland zich bezig met het schilderen van historiële ordonnanties en portretten.

MIJN (Cornelia van der), zijne zuster, geboren in 1710, was eene verdienstelijke schilderes van portretten en bloemen, die te Londen woonachtig was en wier kunstwerk zeer gezocht werd. Haar broeder Andreas van der Mijn, die vier jaren later het licht zag, hield mede te Londen zich bezig met het portretschilderen en het schrapen van zwartekunstplaten.

MIJN (Francis van der), een derde zoon van Herman, in 1719 geboren, heeft

eenen geruimen tijd zich te Amsterdam opgehouden, en in die stad, te 's Hage en in andere plaatsen een aantal portretten in het groot en klein van aanzienlijke personen vervaardigd, waarvan het koloriet helder en behaaglijk, de penseelsbehandeling in het naakt malsch en smeltend, en de draperies breed en fiksch waren. Hij schilderde ook kabinetstukjes, die gereedelijk plaats vonden in de verzamelingen der liefhebbers. Doorgaans stelden dezelve moderne gezelschapjes voor. In het Kabinet van Braamcamp bevonden er zich 3; één derzelve, *een Heer die eene jonge dame liefkoost* voorstellende, werd voor *f* 90.00 verkocht. Zijn broeder ROBBERT VAN DER MIJN, die in 1724 ter wereld kwam, heeft te Londen de schilderkunst beoefend in de vakken van het landschap, de bloemen en het portret.

MIJN (GEORGE VAN DER), de laatste van dit zestal, die een jaar vroeger dan Robbert te Londen geboren werd, heeft met den dood zijns vaders zich te Amsterdam gevestigd. Hij schilderde kleine portretjes, die gelukkig van gelijkenis en, zoowel wat koloriet als penseel betreft, kunstig en behaaglijk uitgevoerd waren. Onder vele andere, vervaardigde hij de afbeeldsels van C. Ploos van Amstel Jac. Cornz., D. Muilman en Jan Punt; dat van den laatstgemelde is door de zwartekunstprent van J. M. Ardeli bekend. Niet minder verdienste heeft George van der Mijn aan den dag gelegd door het schilderen van moderne stukjes, waarin hij wel eens damesbeeldjes te pas bragt, die in satijn gekleed waren, hetwelk hij uitnemend natuurlijk wist voor te stellen. Een dergelijk kabinetstukje, dat schoon van teekening, geestig van ordonnantie en uitdrukking en meesterlijk gepenseeld was, werd onder de kunstnalatenschap van Pieter Calkoen Wz., voor *f* 500.00 verkocht. Zijn laatste werk was een familiestuk voor den Heer Hasselaar, naderhand Burgemeester van Amsterdam. Hij stierf op veertigjarigen ouderdom te Amsterdam in 1763.

*MIJNSHEERE (JAN). Deze Vlaamsche architect en schilder bloeide omtrent het jaar 1560 en muntte vooral uit in het vak van portretten, hebbende hij de eer genoten van de grootste personaadjes van zijnen tijd, en onder anderen Keizer Karel V en diens gezin uit te schilderen. Hij moet in 1569 te Toledo overleden zijn, waarheen hij geroepen was om voor de hoofdkerk dier stad de standbeelden der twaalf apostelen te schilderen.

*MIJRIGINUS (PIETER) is een Vlaamsch graveur geweest, die omtrent het jaar 1550 bloeide. Hij heeft onderscheiden zonderlinge en vreemde voorstellingen naar J. Bos, Breughel en anderen in het koper gesneden. Er bestaat ook van hem eene kopij, naar eene grootere prent, van het portret van Albert Durer in zes en vijftigjarigen ouderdom.

MIJTENS. In de geschiedboeken der kunst treft men een niet onaanmerkelijk getal schilders aan, die dezen familienaam droegen, zonder opgaven, om ten opzigte van bijzonderheden veel bepaalds omtrent dezelve te kunnen boeken. A. MIJTENS schijnt den Haag bewoond te hebben in het tijdvak van omtrent 1612 tot 1660, en was tijdgenoot van Jacob Cats, wiens portret hij vervaardigde. DANIEL MIJTENS staat als een bekwaam portretschilder vermeld, die in 1667 te 's Hage in 't Westeinde woonde en volgens van Gool aldaar in 1636 geboren werd. MARTINUS MIJTENS was, volgens Weijerman, een voortreffelijk conterfijtschilder, en broeder en discipel van ISAAK MIJTENS. Van JOHANNES MIJTENS, die den 17 Mei 1612 te Brussel het licht zou gezien hebben, zijn op 's Rijks Museum te Amsterdam de portretten van Cornelis Tromp en zijne echtgenoote voorhanden. Hij zou discipel geweest zijn van A. van Opstal en N. van der Horst, en heeft als kunstkooper te Antwerpen vele prenten uitgegeven, die door hem zelf gegraveerd zijn. CORNELIS MIJTENS, zijn zoon en leerling, heeft een aantal fraaije portretten in prent gebragt. Pilkington spreekt ook van eenen ARNOLD MIJTENS, die in 1541 te Brussel geboren werd. Er is nog een Zweedsch schilder geweest, wiens naam was MARTINUS MIJTENS, die ook in den Haag geschilderd heeft. Of en in welken graad zij elkanderen in den bloed bestonden, is twijfelachtig. Zij waren allen bekwame

portretschilders; doch DANIEL MIJTENS, die langen tijd zich te Rome naar de klassieke meesters geoefend had, was ook een zeer verdienstelijk historieschilder, en in de door Ger. Hoet uitgegeven verzameling van prijscatalogussen van gehouden kunstverkoopingen, vindt men verscheiden tafereelen, meerendeels met fabelkundige voorstellingen, van hem vermeld, welke in de 18de eeuw verkocht werden tot voor dien tijd niet onaanzienlijke prijzen. In de verzameling der door Anthonie van Dijck geschilderde kunstenaarsportretten treft men dat van Dan. Mijtens aan, gegraveerd door Paul Pontius. Ook was A. MIJTENS vrij meer dan een gewoon portretschilder, daar op de verkooping van Lormier in 1763, voor *f* 580.00 verkocht werd een door hem vervaardigd tafereel, aldus in de catalogus vermeld: « De Trouw van den Keurvorst van Brandenburg met «de Prinses, dochter van Frederik Hendrik, Prins van Oranje, op de zaal van 't Oude «Hof in 's Hage, met eene menigte van personen, allen naar het leven, of naar hunne «portretten geschilderd door A. Mijtens.» Dit stuk ging toen over in het Kabinet van den Prins-Stadhouder, doch vindt men thans niet vermeld op de lijsten der Amsterdamsche en Haagsche Museums.

N.

NAEUWINCX (HENDRIK). Deze meester is bekend als een habiel schilder, teekenaar en graveur van bosch- en bergachtige landschappen, stadswallen en dorpsgezigten. Ten blijk dat zijn werk gewaardeerd wordt, kan strekken dat op de verkooping van den Heer van Eijl Sluiter, twee zijner teekeningen voor *f* 120.00 verkocht werden. Als graveur bezat hij insgelijks ongemeene bekwaamheid. Zestien door hem geëtste landschappen werden in 1824 op eene veiling voor *f* 75.00 verkocht.

*NAGEL (PIETER) is een Vlaamsch plaatsnijder geweest, die omstreeks het jaar 1580 te Antwerpen bloeide. Hij was een leerling van Philip Galle en volgde de manier zijns meesters, doch zonder daarin te kunnen slagen, terwijl zijne teekening over het algemeen onnaauwkeurig is. Hij heeft verschillende prenten naar Marten Heemskerk en andere Vlaamsche meesters gegraveerd. *De zeven werken van barmhartigheid*, die hij naar eerstgenoemden in het koper sneed, worden voor zijn beste werk gehouden.

*NAHUIJS (CECILE DOROTHEA GRAVINNE), geboren Schuijl van der Does, dochter van Jonkheer Mr. Willem Schuijl van der Does, te Woerden in 1813 door de Franschen vermoord, gesproten uit het beroemd en oudadellijk geslacht van dien naam en Vrouwe Cornelia van Starkenborgh. Deze begaafde dame, echtgenoote van den geleerden en oudheidkundigen Heer Mr. Jan Jacob Graaf Nahuijs, te Utrecht, beoefent met goed gevolg het landschapschilderen. Zij leerde de gronden der kunst bij Jan Apeldoorn, en vervolgens door de natuur en eigen studie geleid, heeft zij verschillende schilderijen vervaardigd, die, in het bijzonder wat den natuurlijken en lossen boomslag betreft, gelukkig geslaagd mogen worden genoemd. Deze in vele opzigten voortreffelijke vrouw, blijft zich nog bij voortduring tot uitspanning aan de kunst wijden, hoewel haar daartoe slechts weinige oogenblikken overblijven, als hebbende HaarEd., woekerende met hare menigvuldige talenten en kennis, de opvoeding harer drie veelbelovende kinderen op zich genomen, en wel met zulk een gelukkig gevolg, dat wij de kennis en verbreiding des roems van twee voorname Nederlandsche kunstenaren, die in het vaderland echter naauwelijks bekend waren, aan de jeugdige dochter der Gravinne te danken hebben, door eene vertaling van een Levensberigt van Casper en Lodewijk van Wittel (vader en zoon), uit het Italiaansch in het Fransch, welke in 1839 in druk is verschenen.

*NATALIS (HENRI NOËL). Van dezen Luikschen graveur, die in 1637 bloeide, bestaan onderscheiden voortbrengsels, die blijk dragen van een goeden smaak. Hij sneed onder

anderen het portret van den in 1637 vermoorden Luikschen Burgemeester La Ruelle, voorkomende in het thans zeer zeldzaam geworden *Verhaal* van den moord diens magistraatspersoons, uitgegeven onder den titel van: *Histoire tragicque ou relation véritable de tout ce qui se passa au tragicque banquet Warfuzéen*, etc. etc., *extraite des dépositions mises en garde de loy*, *ensemble de plusieurs lettres*, *escrits et signatures*, *trouvées*, *tant sur la personne dudit C. qu'ailleurs*, etc. Liège 1637, in 4°.

*NATALIS (MICHIEL), zoon van den evengemelde, kwam in 1609 te Luik ter wereld en werd een der bekwaamste graveurs van zijnen tijd. Zijn vader was zijn eerste leermeester, en zoo snel ontwikkelde zich zijn gunstige aanleg, dat hij, naauwelijks elf jaren oud zijnde, reeds eene *Ste. Magdalena*, een *St. Franciscus* en eene *Ste. Theresia* sneed, die bijval bij de kenners vonden; terwijl hij weldra de meesters, die hij zich aanvankelijk tot voorbeeld gesteld had, evenaarde, zoo niet overtrof. Doch steeds naar meerdere volmaking strevende, besloot hij ook vreemde landen te bezoeken. Eerst begaf hij zich naar Parijs, waar hij een groot aantal portretten sneed, en trok vervolgens naar Rome, waar hij een vriendschappelijk onthaal genoot van de zijde van J. Sandrart. Op diens aanbeveling werd hem door den Prins Justiniani opgedragen, om eenige antieke standbeelden in prent te brengen, en dit werk schijnt dien Vorst op het gelukkige denkbeeld te hebben gebragt van eene verzameling der fraaiste standbeelden, in de Galerij van deszelfs Paleis te Rome aanwezig, te doen graveren. J. Sandrart, C. Bloemaart, Theod. Matham, R. van Persijn en Natalis waren de kunstenaars, aan welke die belangrijke arbeid werd opgedragen; en onze kunstenaar onderscheidde zich daarbij zoo zeer, dat hij, volgens de getuigenis van Sandrart zelven, van toen af *geacht moest worden een der bekwaamste graveurs zijner eeuw te zijn*. Behalve deze prenten, bragt Natalis, gedurende zijn verblijf in Italië's hoofdstad, een aantal schilderijen in prent van Raphaël, Romanelli, Georgio di Crasso, Andreas Sacij, Pietro de Cortone, le Poussin, Titiaan, Cesar Bossanus en andere beroemde schilders uit dat land. Na zijne terugkomst uit Frankrijk en Italië, woonde hij aanvankelijk te Antwerpen, en vervolgens kwam hij zich, in 1642, na eene afwezigheid van elf jaren, te Luik vestigen, waar hij verschillende belangrijke prenten sneed, en onder anderen de plaat die zich vooraan in de *Historia Leodiensis* van Bartholomeus Fisen bevindt; — eene *Heilige Familie*, naar Raphaël; — *het Uitzenden der Apostelen;* — een *St. Bruno*, *te midden der Heiligen van zijne orde*, naar de schilderij van Bertholet Flemalle; — de *Buste van St. Lambert;* de beide laatstgenoemde voortbrengsels zijn zeer geacht. Deze en andere stukken, die hij naar de fraaiste werken van J. Sandrart, A. van Diepenbeek, Mignard, Bourdon, Rubens, B. Flemalle, G. Douffet en W. Damerij vervaardigde, verwierven hem, zoo in de Nederlanden als elders, veel naam. Bij gelegenheid der verheffing van Leopold tot Keizer, werd hij naar Francfort geroepen en door dien Vorst belast om deszelfs portret te vervaardigen, waarin hij zoo goed slaagde, dat hij, behalve eene aanzienlijke belooning in geld en eene gouden medaille, den titel van gewoon graveur diens Monarchs verwierf. De Bisschop Ferdinand van Beijeren droeg hem de betrekking op van graveur der munt des Prinsdoms van Luik en van ijker der gewigten der stad van dien naam. Lodewijk XIV, die al wat verdienste bezat naar zijn Hof trachtte te trekken, deed hem de betrekking van eersten graveur aanbieden, met eene aanzienlijke jaarwedde en huisvesting in de Louvre. Zulk een voorslag liet zich niet versmaden, en Natalis begaf zich kort daarna op weg naar Parijs; maar naauwelijks aan de grenzen gekomen, werd hij ziek en zag hij zich dienvolgens genoodzaakt naar Luik terug te keeren, waar hij aan zijne ziekte bezweek en in 1670 ten grave daalde. Alvorens zijn vaderland te verlaten om zich in Frankrijk te gaan vestigen, had Natalis een gedeelte zijner platen aan iemand te 's Hage verkocht, die dezelve aan een koopman uit Frankrijk afzette, waar zij in het begin der 18de eeuw nog bestonden en waarschijnlijk thans nog aanwezig zijn, vermits het niets vreemds is aldaar prenten van Natalis te ontmoe-

ten, die zoo van de pers schijnen te komen; doch het valt den kenner spoedig in het oog, dat dezelve veel van hare schoonheid verloren hebben en geretoucheerd zijn geworden. Deze meester liet soms naar zijne teekeningen graveren, zoo als blijkt uit een werk van den Jezuit Alexander Wiltheim, getiteld: *Dypticon Leodiense*, Luik 1669, in folio, waarin men twee vrij groote en fraai gesneden prenten vindt, met het onderschrift: M. NATALIS *delineavit*. R. COLLIN *sculpsit*. Natalis had uit zijn huwelijk met Maria de Falcaumont verscheiden kinderen, van welke een zich in de graveerkunst oefende, doch later zich geheel aan het schilderen wijdde en zich te Hamburg vestigde, waar hij ook overleden is. Ons bestek gedoogt niet, eene lijst van de kunstwerken dezes verdienstelijken meesters te geven, en wij zullen ons dus bepalen met eenige der voornaamste en zeldzaamste te noemen: *de Maagd, zittende met het kind Jezus op den schoot, vergezeld van St. Jozef; — de Verrukking van den apostel Paulus; — de Bruiloft van Ste. Catharina;* de beide laatste prenten zijn, hoewel er een groot aantal van gedrukt is, thans zeer zeldzaam geworden; — *het Laatste Avondmaal*, naar de schilderij van A. van Diepenbeck; — *de godin Pomona;* enz. Ook heeft hij een aantal portretten gegraveerd, die bij voorkeur door de liefhebbers gezocht worden.

*NAUS (J. F.), te Maastricht. Deze Heer heeft zich sedert eenige jaren toegelegd op het bijeenbrengen eener Verzameling van voortbrengsels der graveernaald van de voornaamste oude meesters, en is daarin zoo goed geslaagd, dat zijne Collectie der beschouwing overwaardig is. Voornoemde kunstliefhebber heeft door eigen onderzoek een bijzonder middel uitgevonden om aan oude, vervuilde en zelfs met olie gevlekte gravuren, geheel den glans van nieuwheid terug te geven, waardoor hij in staat geweest is om menig stuk, dat anders voor de kunst verloren zou zijn gegaan, te bewaren.

*NAVEZ (FRANÇOIS JOSEPH). Deze bekwame historie-, portret- en genreschilder werd te Charleroi, Provincie Henegouwen, den 16 November 1787 geboren. De ijver waarmede hij reeds vroegtijdig de teekenkunst beoefende, en zijn altijd klimmend verlangen om zich geheel daarop toe te leggen, deden zijnen vader, den Heer Thomas Joseph Navez, schepen van Charleroi, besluiten hem te dien einde toe te vertrouwen aan zijnen vriend en stadgenoot, den Heer François, te dier tijd Professor aan de Brusselsche Academie, onder wiens leiding de jonge Navez de ondubbelzinnigste bewijzen van aanleg gaf en achtervolgens aan de Academie de eerste prijzen behaalde. In 1811 werd hem mede, bij gelegenheid van den te Brussel gehouden wedstrijd, de eerste prijs voor

eene teekening van eigen compositie toegewezen, terwijl hij een jaar later aan de Gentsche Academie bekroond werd voor het schilderen van een historiestuk, ten onderwerp hebbende *Virgilius, aan Augustus, in het bijzijn van Octavia, het VIde Boek van den Eneas voorlezende*. In 1813 schonk de Brusselsche Maatschappij van Schoone Kunsten hem eene tijdelijke jaarwedde, ten einde zich buitenslands verder te kunnen gaan bekwamen. Daarop naar Parijs vertrokken, werd hij onder de leerlingen opgenomen van David, en toen deze ten gevolge der staatkundige aangelegenheden van zijnen tijd, Parijs en zijnen geboortegrond in 1816 moest verlaten, volgde Navez zijnen meester in diens ballingschap naar Brussel, waar hij als de eenigst overgebleven leerling van dien grooten hervormer der Fransche school, zich meer en meer de belangstelling verwierf, welke deze hem vroeger reeds betoond had, en werd hij uitsluitend het voorwerp van diens zorgen en raadgevingen. Mogt er alzoo van de ééne zijde niets verzuimd worden om het jeugdig talent op te kweeken, aan den anderen kant werden die bemoeijenissen met den meest gewenschten uitslag bekroond. In 1817 begaf de jonge kunstenaar zich ter zijner verdere bekwaming naar Rome, waar de genoemde Maatschappij nog gedurende twee jaren aan hem hare wedde bleef uitkeeren, terwijl na dat tijdsverloop Zijne Majesteit Willem I dezelve goedgunstig nog achttien maanden verlengde. Had hij zich het onderwijs van David weten te benuttigen, met niet minder nut was hij in Italië werkzaam onder den invloed der meesterstukken daar zoo kwistig voorhanden. Ten bewijze daarvan kunnen strekken zijne toen aldaar, onder meer anderen, geschilderde *Hagar in de Woestijn*, welke door hem aan de Maatschappij van Schoone Kunsten te Brussel vereerd werd; *de Profeet Eliza, het kind der Sunamitische vrouw opwekkende*, eene kapitale schilderij, waarop 10 figuren van natuurlijke grootte zijn voorgesteld en die op het Paveljoen bij Haarlem aanwezig is; *een Kluizenaar*, en *eene Waarzegster bij eene Italiaansche rooverfamilie*. Na eene afwezigheid van vier en een half jaar, betrad hij in 1822 den vaderlandschen grond weder en vestigde hij zich alstoen te Brussel, waar hij drie jaren daarna in den echt trad met Mejufvrouw Augustine Flore de Lathuij, geboortig uit Gembloux, Provincie Namen. De kunstwerken, sedert zijne terugkomst vervaardigd, hebben niet alleen den roem, dien hij zich bereids verworven had, gehandhaafd, maar denzelven zelfs meer en meer verbreid. Inzonderheid verdienen daaronder opmerking de voorstelling van *Thomas, de wonden van Christus aanrakende; — het Huwelijk der H. Maagd; — eene Heilige Familie;* — eene *Episode uit den Kindermoord; —* eene *biddende Ste. Cecilia*, welk stuk David oordeelde een zijner beste voortbrengsels te zijn; — *Athalia en Joas*, met meer dan levensgroote figuren, welk doek, in 1834 te Parijs ten toon gesteld, aldaar de gouden medaille werd waardig gekeurd, enz. Vele andere blijken van onderscheiding vielen dezen meester op zijne loopbaan ten deel: in 1825 werd hij door Koning Willem I tot Ridder van den Nederlandschen Leeuw benoemd, en in 1836 door den Koning van België tot Ridder der orde van Leopold, terwijl de Instituten van Holland en Frankrijk, en de Academiën van Amsterdam, Antwerpen, Gent, Rijssel, Brugge enz. hem achtervolgens haar lidmaatschap opdroegen. Menig verdienstelijk kunstenaar had aan hem zijne opleiding in de kunst te danken, en enkele derzelve mogt hij als Professor zien optreden bij de Brusselsche Academie, van welke instelling hij zelf sedert 1831 Directeur is. Onder dezelve behooren de Heeren Delauchère en van Eijcken, Mejufvrouw Adèle Kindt, Mevrouwen Geefs en van Eijcken, Mejufvrouw Feron, de Heeren Hazeleer, Bataille, Roberti, Daems enz. Behalve de reeds vermelde stukken, vervaardigde de Heer Navez onder anderen ook nog: *de Ontmoeting van Rebecca en Isaäc*, met meer dan levensgroote figuren, in het Paveljoen bij Haarlem voorhanden; — *de Opvoeding der H. Maagd; — het slapende Kind Jezus; — de Echtbreekster*, onderwerp uit de gewijde geschiedenis; — *Vert-Vert's aankomst te Nantes* (1836); — *David door den Profeet Nathan tot geduld vermaand wordende* (1839); — *het Penninkske van den arme* (1840); — *eene Heilige Familie;* —

de Opwekking van Lazarus (1842), welk laatstgemeld stuk door het Belgisch Gouvernement voor het kamp van Beverloo besteld werd.

NECK (JOHAN VAN) werd omtrent het jaar 1636 te Naarden geboren. Van Jacob Backer, die hem in de kunst opkweekte, had hij de krachtige schilderwijze en de meesterlijke penseelsbehandeling zich eigen gemaakt. Ook in de voorstelling van badende vrouwtjes en andere naakten bezat hij eene bijzondere bedrevenheid. Onder zijne verdienstelijke tafereelen werd een altaarstuk gerekend, dat hij voor de Fransche Katholijke kerk op de Boommarkt te Amsterdam had vervaardigd. Het stelde voor *Simeon in den Tempel*. Hij is overleden in 1714.

NEDEK (PIETER). Van dezen landschapschilder hebben wij niets anders vermeld gevonden, dan dat hij omstreeks het jaar 1616 te Amsterdam geboren werd en een leerling was van Pieter Lastman. Hij zou in zeventigjarigen ouderdom in zijne geboorteplaats overleden zijn.

NEEFS (PIETER) was een Antwerpenaar en leerling van Hendrik van Steenwijk, die hij overtroffen heeft in het schilderen van Gothische kerken, van binnen te zien. Zijne groote kunst bestond in de volkomen kennis van de liniaire en luchtperspectief, en in het oordeelkundig aanwenden van het voornaamste licht op eenig hoofddeel des gebouws, het zij op een prachtig orgel, eene grafstede, een altaar, of een kanzel. Maar hij ging ook andere dergelijke schilders te boven in het verlichten der kerken door kaarsen en fakkels. Deze zijn vooral ook daardoor schoon, dat men zelfs in de duistere gedeelten de kleinste voorwerpen onderscheidt en de wijkende lichtspelingen kunstkeurig waargenomen ziet. De veelal rijke stoffaadje werd in de kerkjes van Neefs gebragt door Teniers, Breughel, Sebastiaan en François Francken, van Tulden en anderen, die gemeenlijk zorg droegen om door hunne toevoegselen het kunstwerk van Neefs te verheffen. In alle vorstelijke en andere voorname Kabinetten treft men stukjes van dezen meester aan. Ook de Amsterdamsche en Haagsche Museums bezitten van 's mans kunstwerk. Op de verkooping van de Baronesse van Leijden van Warmond, werd in 1816 voor een kerkje van Neefs, *f* 375.00 besteed.

NEEFS (PIETER), genaamd *de jonge*, was de zoon en leerling van den voorgaande en kwam in 1601 te Antwerpen ter wereld. Hij schilderde in denzelfden stijl en manier, en koos dezelfde onderwerpen als zijn vader, doch bleef verre achter dezen in talent. Hij is in 1658 in zijne geboortestad overleden.

*NEEFS (JACOB). Deze plaatsnijder en etser werd in 1630 te Antwerpen geboren en was een tijdgenoot van de grootste kunstenaars in het vak. Hij behandelde bij voorkeur het graveerijzer en werkte met eene bijzondere gemakkelijkheid. Zijne teekening van het menschbeeld was vrij naauwkeurig, maar in een eenigzins gemanierden stijl, terwijl de uitdrukking, die hij aan de hoofden zijner figuren gaf, soms wat overdreven is. Hij heeft portretten en historiële voorstellingen naar Rubens, van Dijck en andere beroemde Vlaamsche meesters in prent gebragt, en zijn werk staat bij de liefhebbers goed aangeteekend. In het bekende prentwerk van A. van Dijck, zijn eenige portretten door hem gegraveerd, welke niet tot de minste van die verzameling behooren.

NEER (AART VAN DER). Alleen bij buitenlandsche schrijvers vindt men het jaar der geboorte van dezen kunstenaar op 1619, bij een' enkelen op 1613, en het jaar van zijn overlijden op 1683 gesteld. Met genoegzame zekerheid mag men met M. Huber zijnen bloeitijd omtrent het jaar 1660 bepalen. Die zelfde schrijver, Pilkington en anderen, houden Amsterdam voor zijne geboortestad. Ontwijfelbaar is het, dat hij aldaar lange jaren gewoond heeft. Vele zijner landschappen, meest bij maanlicht voorgesteld, zijn bekende gezigten van dorpen, omstreeks en tusschen Amsterdam en Utrecht gelegen; er bestaan van hem ook eenige dergelijke gezigten bij opkomende zon en bij daglicht; doch het zijn vooral de maanlichten, in wier natuurlijke voorstelling hij tot nu toe geen weêrgâ gehad heeft. Zijne tafereelen zijn meest altijd ruime dorps- en strandgezigten,

met menigte van schepen, schuiten en levendig gewoel van beeldjes en inspiegelenden maneschijn. Allerkunstigst en schoon is hij in zijne luchten. Ook zijne winterlandschappen zijn even getrouwe voorstellingen van de natuur en rijk van ordonnantie. Zijn koloriet is waar, zijn toets gemakkelijk en fiksch, en in alle zijne schilderijen is eene ruimte en harmonie van toon, die verrukkelijk is. In vroegere jaren was er overvloed van zijne schilderijen in Holland; en het is daaraan zeker toe te schrijven, dat dezelve toen niet naar waardij geschat werden. De vreemdelingen hebben niet verzuimd hunne Galerijen en Kabinetten tot matige prijzen met kunstwerk van dezen meester te versieren; en thans is het zeer bezwaarlijk, in Holland fraaije schilderijen van hem aan te treffen. Aanmerkelijke, zeer aanmerkelijke prijzen worden er voor betaald wanneer zij nu of dan in openbare veiling voorkomen. In 1825 werd uit het Kabinet van den Heer Vranken van Lokeren, een *Wintergezigt* van van der Neer voor 3,000 francs verkocht; hetzelve is thans in de Kunstverzameling van den Heer Henrij Bevan in Engeland; doch een ander stuk van hem, hetwelk in prent voorkomt in de Galerij van Lucien Bonaparte, onder den titel van *Paese con Figure ed Animali*, werd in 1833 te Londen op eene publieke verkooping van het restant der Kunstverzameling van wijle den Heer Sebastiaan Erard, aangekocht door Lord Farnborough voor 808 pond sterling, of 9,696 gulden. Het Amsterdamsche Museum bezit van hem slechts eene enkele schilderij, zijnde een *Wintergezigt met schaatsenrijders*. Een aantal zijner voortbrengsels, meest maanlichten, zijn in het koper gebragt door Aliamet, Le Bas, Basan, Miller, Wood en anderen.

NEER (EGLON HENDRIK VAN DER), zoon van Aart van der Neer, werd geboren te Amsterdam in het jaar 1643. Behalve zijn' vader, had hij nog tot leermeester in de kunst Jacob van Loo, die uitgemunt heeft in het schilderen van naakte beeldjes, bijzonder van vrouwen. Al vroeg trok hij naar Frankrijk, en werd reeds op zijn twintigste jaar schilder van den Graaf van Dona. Na vier jaren in die betrekking werkzaam geweest te zijn, begaf hij zich naar Rotterdam en trad aldaar in den echt met Maria Wagensvelt, met welke vrouw hij eenig vermogen behuwlijkte. Toen deze overleden was, trouwde hij in Braband met de miniatuurschilderes Du Chattel en, na haren dood, in 1697 ten derden male te Dusseldorp met de weduwe Breekvelt, eene bekwame schilderes, die na zijn overlijden in 1703, in betrekking bleef tot het Hof van den Keurvorst van den Paltz, van wien Eglon kabinetschilder geweest was. Op bevel van den Koning van Spanje het portret van de Prinses van Nieuburg vervaardigd hebbende, behaagde hetzelve den Koning derwijze, dat Zijne Majesteit hem niet alleen rijkelijk beloonde, maar ook den titel van zijn Hofschilder gaf. Behalve keurige portretten in het groot en klein, schilderde Eglon ook landschappen, waarin hij doorgaans wilde bloemen en planten te pas bragt, die hij, te Brussel wonende, in zijnen tuin aankweekte en daar naar het leven

schilderde; hebbende hij daarvoor opzettelijk een verplaatsbaar schilderkamertje doen maken. Doch het is vooral in het vak van moderne binnenhuizen, dat hij eene groote en welverdiende vermaardheid verkregen heeft. Hij evenaarde Gerard Terburg in het natuurlijk afbeelden van satijnen, zijden, fluweelen, bonten, tapijten, gouden en zilveren huissieraden, en in het algemeen in alle stoffelijke voorwerpen. Ook is hij aangenaam en teêr in de naakten. Zijne ordonnanties zijn goed geschikt, waar en liefelijk van toon en kunstig van schildering. Eglon heeft ook wel eens onderwerpen uit de geschiedenis en fabelkunde met den besten uitslag bewerkt. Bij zoo vele andere aanspraken op roem, had hij ook die van den Ridder Adriaan van der Werff in de kunst opgekweekt te hebben. In zijne twee eerste huwelijken had hij niet minder dan 25 kinderen verkregen. Slechts 2 of 3 derzelve hebben de kunst beoefend. Het is vreemd dat de beide Hollandsche Museums niets anders van Eglon van der Neer bezitten, dan dat te Amsterdam eene verbeelding der *Historie van Tobias, reizende met een' engel, en door dezen gewezen wordende op een visch, welke uit de rivier opkomt.* Op de verkooping van Braamcamp werden 2 stukken van dezen meester, zijnde *Deftige binnenhuizen*, voor *f* 550.00 en *f* 560.00 verkocht. Bij den Baron Goll werd in de veiling eene zeer kapitale schilderij van dezen meester voor *f* 1,925.00 verkocht. In de catalogus werd zij aldus beschreven: «Eene sierlijk uitgedoste dame, gekleed in een wit satijnen keurs, «met zilverkant omzoomd en eene bruin-satijnen rok, zit op den voorgrond van dit «stuk, leunende met den regterarm op een rood fluweelen stoel, staande nevens eene «tafel met een tapijtkleed gedekt, waarop eene guitaar ligt; bij haar staat eene dienst-«maagd, haar een zilveren lanpet aanbiedende; ter linkerzijde ziet men in een portaal «met antieke beelden versierd. Men kan deze schilderij voor het meesterstuk van Eglon «van der Neer houden enz.» Zij bevindt zich thans in het Kabinet van den Baron van Brienen van de Groote Lint te Amsterdam. Op de verkooping van Cremer werd vroeger voor *f* 2,500.00 verkocht een insgelijks kapitaal stuk van dezen meester, verbeeldende een *Prachtig slaapsalet*, waarin eene bevallige jonge dame, in wit satijn gekleed, de handen wascht in een zilveren schotel, die een page haar voordient, terwijl hij met de andere hand water uit eene dito lanpet schenkt; en voorts nog drie andere figuren. Bij van der Linden van Slingeland had deze zelfde schilderij in 1785 reeds *f* 2,450.00 gegolden. Het portret van dezen meester, door hem zelven geschilderd, wordt bewaard in de Galerij van vermaarde schilders te Florence; hetzelve is aldus geteekend: *Eglon Hendric van der Neer, ft.* 1696.

*NEER (Jacobus Josephus van der) kwam te Antwerpen in het jaar 1718 ter wereld. Hij werd door zijn' vader, Johan van der Neer, die een zoon van den vermaarden Eglon Hendrik van der Neer was, in de beeldhouwkunst onderwezen en heeft verschillende beelden en andere werken voor kerken in de Nederlanden gemaakt. In 1765 was hij Deken van het St. Lucas-gilde te Antwerpen, in welke stad hij in 1794 ten grave daalde. Zijn zoon

*NEER (Jacobus Johannes van der) werd te Antwerpen in het jaar 1760 geboren. Hij oefende zich onder de leiding zijns vaders in de behandeling van den beitel, terwijl hij tevens de lessen volgde aan de Academie, bij welke instelling hij al vroeg den eersten prijs behaalde. Onder de werken door hem vervaardigd, vinden wij melding gemaakt van *een marmeren Grafteeken*, in de St. Jozefs kerk te Antwerpen aanwezig, alsmede een marmeren *Christusbeeld*, kunstig gebeiteld, in de L. V. kerk aldaar naast het koor geplaatst. Hij kwam in 1839 in zijne geboorteplaats te overlijden.

NEGRE (Nicolaas van) was een portretschilder. Suiderhoef, van Dalen en anderen hebben naar zijn kunstwerk gegraveerd.

*NERVEN (Cornelis van) is een beeldhouwer en architect geweest, die in 1697 in het beeldhouwersgilde te Brussel werd aangenomen en aldaar in 1717 bloeide. Hij bouwde er eene schoone kapel bij de Dominicaner kerk, gelijk mede den achtergevel

van het Stadhuis, die 148,300 guldens kostte. In de Koninklijke Spaansche kapel te Brussel bevond zich, in eene nis boven het koor, een *Standbeeld van Jacobus*, dat door hem gebeiteld was.

NES (JOHAN VAN), een Delvenaar en leerling van Mierevelt, heeft portretten en ook geschiedkundige onderwerpen geschilderd. Hij heeft eenige jaren in Frankrijk en Italië doorgebragt en is in het jaar 1650 overleden.

NETSCHER (GASPARD) werd te Heidelberg geboren in het jaar 1639. Zijn vader, die steen- of beeldhouwer was, gestorven zijnde, zag diens weduwe zich door den overlast van krijgslieden gedrongen, Heidelberg in aller ijl met hare vier kinderen te verlaten, en de wijk te nemen in een landkasteel, hetwelk vervolgens belegerd werd. De vijanden den toevoer van buiten afgesneden hebbende, heerschte er eerst gebrek en vervolgens hongersnood in de vesting, waardoor der weduwe twee harer kinderen ontrukt werden. Zij had de behendigheid en den moed, met haar dochtertje en haar tweejarig zoontje Gaspard in den nacht te ontvlugten. Uitgeput door vermoeidheid bereikte zij Arnhem, alwaar haar geen andere toevlugt overschoot dan de liefdadige zorg van eenige personen, die deel namen in haren beklaaglijken toestand. Doctor Tullekens, een man van brave geaardheid en een aanzienlijk vermogen, belastte zich al dadelijk met de opvoeding van het beminnelijk knaapje, hetwelk aan zijne vaderlijke belangstelling meerder beantwoordde, naar mate hetzelve, bij het opgroeijen, dieper inzag welk eene groote verpligting hij aan zijnen weldoener had. Alleen toonde hij minder genegenheid te hebben voor de geneeskunde, tot welke hij aanvankelijk opgeleid werd, dan voor de teekenkunst. De Heer Tullekens bespeurende, dat de natuur deze voorkeuze in zijnen geest gelegd had, liet dan ook zijn voornemen varen om hem geneesheer te doen worden, en bestelde hem als leerling bij Koster, die bekwaamheid bezat in het schilderen van vogelen en van wild. Naderhand kwam hij onder de leiding van Gerard Terburg te Deventer, en het is in diens school dat zijn schoon talent zich zoo gunstig ontwikkeld en nagenoeg eene dergelijke rigting als dat van zijnen bedreven meester genomen heeft. Hij schilderde dus binnenhuizen, en eene menigte kabinetstukjes, waarvan hij de onderwerpen uit de Heilige bladen en de fabelgeschiedenis gekozen had, nu en dan ook een portret; en daar hij in dit vak bijzonder slaagde, de handen vol werk kreeg en goed er voor betaald werd, heeft hij zich vervolgens daartoe, als meer voordeel aanbrengende, blijven bepalen. Zijne naakten zijn voortreffelijk van kleur en delicaat gepenseeld; houdingen en kleedingen zijn bevallig en waar; satijn, zijde, linnen, batist, Turksche tapijten en in het algemeen alle stoffelijke voorwerpen wist hij eigenaardig en natuurlijk na te bootsen. Vele zijner werken kunnen in uitvoerigheid met Frans van Mieris wedijveren. Toen hij twintig jaren oud geworden was, bekroop hem de lust Italië

te gaan bezoeken. Hij vertrok met een schip naar Bordeaux, en aldaar in kennis geraakt zijnde met den werktuigkundigen Heer Godijn uit Luik, verliefde hij op diens dochter en nam haar tot zijne huisvrouw in het jaar 1659. De reis naar Rome schoot er bij in, en naderhand koos hij zich 's Gravenhage tot woonplaats, alwaar hij dan ook zijne kunst lange jaren heeft uitgeoefend. De personen, wier portretten hij schilderde, waren meestal Vorsten, Vorstinnen, Ambassadeurs, Edelen en aanzienlijken, en daaronder vele dames in kostbare kleedij, waarin hij bijzonder uitmuntte. De Koning van Engeland heeft hem bij herhaling door den Ambassadeur Temple doen aanzoeken om aan zijn Hof te komen; maar Netscher heeft zich daarvan beleefdelijk blijven verschoonen. Hij is overleden in 1684, nalatende een niet onaanzienlijk vermogen: volgens van Gool zou het meer dan *f* 80,000.00 bedragen hebben. Twee zijner zonen, Theodorus en Constantijn, hebben mede de kunst beoefend. Het Haagsche Schilderijkabinet bezit van dezen meester een stuk, voorstellende de *Portretten van hem*, *zijne vrouw en dochter*. In het Rijks Museum te Amsterdam is van zijne hand het *Portret van Constantijn Huijgens*, en een *Binnenvertrek*, *waarin eene prachtig gekleede vrouw bezig is haar zoontje op te tooijen*, met verdere stoffaadje. Voor de kabinetstukjes van G. Netscher worden doorgaans ettelijke honderden guldens betaald; zoo als, onder anderen, op de verkooping van Brentano *f* 410.00, voor een *Binnenhuis*, *waarin eene in wit satijn gekleede dame les in de muzijk schijnt te nemen van een nevens haar staanden heer;* op die van Gildemeester *f* 400.00 voor een *Kaartspelend gezelschap;* en op die van Mevrouw Hogguer *f* 550.00 voor een *Jongeling in prachtige kleeding*, *die eene door hem geblazen zeepbel naoogt.* Deze schilderij is bekend door het fraaije prentje van J. G. Wille, genaamd: *Le petit phisicien.* Dezelfde beroemde graveur heeft ook van G. Netscher in koper gebragt: *La mort de Cléopatre.*

NETSCHER (THEODORUS), de oudste der negen kinderen van Gaspard Netscher, werd geboren te Bordeaux in 1661, en was de leerling van zijn' vader, die in den Haag gevestigd was. Nog in jongelingsjaren reisde hij in het gevolg van den Franschen Ambassadeur Davaux, die hem zeer genegen was, mede naar Parijs, alwaar hij zich twintig jaren ophield, aan het Hof en onder de hovelingen verkeerende en eene menigte levensgroote portretten van Vorstelijke en andere aanzienlijke personaadjes schilderende. Naderhand troonde de Hollandsche Gezant van Oudijk aan het Hof der Tuileriën, hem mede naar den Haag, met belofte dat hij hem een aanzienlijk ambt bezorgen zou. Al wat hij verwierf, bestond in eene ontvangersplaats te Hulst, die Netscher door een commies deed waarnemen. Hij schilderde intusschen in den Haag de portretten van Koning Willem en verscheiden andere personaadjes van hooge geboorte en rangen. In het jaar 1715 stak hij over naar Engeland als betaalmeester der troepen van den Staat, die George I in dienst nam tot bestrijding der rebellen in Schotland. Zes jaren bleef hij in Londen, genoot er veel eer in de hoofsche wereld, maakte er vele portretten en kwam, eigenaar van een vrij aanzienlijk vermogen, naar Holland terug. Na dien tijd heeft hij weinig meer geschilderd, zich uit de groote wereld terug getrokken en zijn leven te Hulst geëindigd in 1732.

NETSCHER (CONSTANTIJN), broeder van den laatstgemelde, werd geboren in 1670. Hij was naauwelijks veertien jaren oud, toen hij het ongeluk had zijnen zeer verdienstelijken vader te verliezen. Het was dus alleen aan diens opleiding dat hij de beginselen der teeken- en schilderkunst te danken had. Door naarstigheid en studie bragt hij het nogtans zoo ver, dat hij een zeer bekwaam portretschilder is geworden, wien het noch aan talent, noch aan aanmoediging ontbrak. Hij schilderde ook goed geordonneerde familiestukken, was gelukkig in het treffen der gelijkenis en had een helder koloriet. Doch ligchaamsongemakken benamen hem menigmaal den lust en de mogelijkheid om zich met zijn kunstbedrijf bezig te houden. Hij is Deken en Hoofdman van de Kunstkamer en Regent van de Academie geweest, en in 1722 overleden.

*NETSCHER (Justus Adrianus Henricus) is een leerling uit de school van den Ridder C. Kruseman en legt zich toe op het schilderen van binnenhuizen. Hij deed, tot zijne oefening, in 1839 eene kunstreize door Duitschland, Frankrijk en België, en werd te 's Hage, waar zijn vader eene aanzienlijke Staatsbetrekking vervult, den 10 April 1818 geboren. De Heer Netscher heeft mede op steen geteekend en leverde, onder anderen, proeven in dit kunstvak in de door de Nederlandsche Maatschappij van Schoone Kunsten uitgegeven wordende *Kunstkronijk.*

*NETT (Adolphe Frédéric). Deze houtgraveur werd te Brussel geboren, den 13 April 1822, en ontving zijne opleiding in de kunst aan de Koninklijke graveerschool aldaar, eerst van den Heer L. Bougon, en vervolgens van den Heer H. Brown, welke laatste, den goeden aanleg en de snelle vorderingen des jongelings bespeurende, hem belangstellend onder zijne meer bijzondere leiding nam en werkzaam deed zijn aan de geïllustreerde boekwerken, te dier tijd door de Brusselsche Maatschappij van Schoone Kunsten in het licht gegeven. De Heer Brown vervolgens naar 's Hage vertrokken zijnde, om het bestuur der aldaar opgerigte Koninklijke graveerschool op zich te nemen, volgde de Heer Nett hem derwaarts en was hij er hem in zijne veelvuldige werkzaamheden behulpzaam, terwijl hij, bij diens benoeming tot Professor aan de Antwerpsche Academie, denzelven als Professor in de houtgravure bij gezegde School opvolgde. Behalve verschillende houtsneden, door dezen jeugdigen kunstenaar voor de Nederlandsche Maatschappij van Schoone Kunsten geleverd, en onder anderen voor het door haar uitgegeven werk, getiteld *Tijpen*, vervaardigde hij een aantal portretten voor de onderhavige *Levensbeschrijvingen*, en meenen wij onze lezers daartoe te mogen verwijzen ter beoordeeling van den maatstaf van zijn talent.

*NEURDENBURG (Christoffel) oefent zich in het schilderen van huiselijke tafereelen en genoot daarin het onderwijs van den bekenden kunstschilder W. H. Schmidt. Hij is te Rotterdam woonachtig en werd aldaar den 3 Mei 1817 geboren.

NEVE (Franciscus de) werd in 1627 te Antwerpen geboren. Hij vormde aanvankelijk zijn ontwikkelend talent naar de groote modellen van Rubens en van Dijck, en studeerde vervolgens te Rome naar de kunstwerken van Raphaël en de Grieksche antieken. Als

een bekwaam historieschilder naar Antwerpen terug gekeerd, vond zijn penseel aldaar meer dan toereikende aanmoediging. Hij ordonneerde met vuur, teekende met bevalligheid en had een goed koloriet. Er bestaan een aantal geëtste landschappen van dezen meester, die gemakkelijk en geestig bewerkt, en fraai van effect zijn.

NEVEU (Mathijs), geboren te Leiden in het jaar 1647, werd in de teekenkunst onderwezen door Abr. Torenvliet en in het schilderen door G. Dou. Zijne behaaglijke voorstellingen bestaan vooral in moderne binnenhuizen uit den deftigen stand, speel- en theegezelschappen, kraamkamers en dergelijke onderwerpen, die hij met smaak ordonneerde en uitvoerig schilderde. Onder zijne best geslaagde kunststukken rekent men eene afbeelding van de *Zeven werken van barmhartigheid.*

NEIJN (Pieter de) werd te Leiden geboren in 1597 van weinig vermogende ouders, die geene middelen hadden hem tot wetenschap of kunst op te leiden, en die zijne hulp bovendien in het vaderlijk bedrijf van steenhouwen noodig hadden. In weêrwil van die zwarigheden, gelukte het hem nogtans door eigen vlijt en door nu en dan te worden onderrigt, zoo ver in de wiskundige wetenschappen te komen, dat hij les kon geven in de bouw- en doorzigtkunde. Naderhand slaagde hij insgelijks in het landschapschilderen, waarin hem door Jezajas van de Velde eenig onderwijs gegeven was. In 1632 werd hij in zijne geboorteplaats Stads-steenhouwer en is ook aldaar in 1639 overleden.

NEIJTS (Gillis). Van dezen graveur waren op de verkooping van den Grave von Fries 3 stuks zeer zeldzame en bij Bartsch onbeschrevene *Landschapjes* voorhanden, die voor *f* 12.00, en een vervolg op dezelve, uit 10 stuks, met dubbelden en eerste drukken, bestaande, voor *f* 50.00 verkocht zijn. Neijts heeft ook landschappen geschilderd, en in de Koninklijke Galerij te Dresden zijn twee stukken van dezen meester voorhanden, waarvan het eene het jaartal 1681 draagt.

NICASIUS (Bernard) was een leerling van F. Snijders, en reisde vervolgens naar Italië om zich meer en meer in zijn vak te bekwamen. Bij zijne terugkomst vestigde hij zich te Parijs en is aldaar in 1678 overleden. Hij heeft jagten in de manier zijns meesters, alsmede landschappen, geschilderd.

NICOLAI (Isaak) leefde in het laatst der 16de eeuw. Te Leiden, alwaar hij in 1596 de burgemeesterlijke waardigheid bekleed heeft, werden aldaar, zoo in de vierschaar als in andere groote vertrekken, schilderwerken van zijne hand gezien, welke voor dien tijd prijselijk waren. Hoe hoog de kunst in achting bij hem stond, blijkt ook daaruit, dat hij zijne drie zonen in dezelve heeft opgeleid. De oudste, Jacob, is lang te Napels geweest, alwaar hij trouwde. In 1617 kwam hij met zijne vrouw in zijne vaderstad Leiden terug, en oefende zoo daar ter stede als in andere plaatsen de kunst uit tot genoegen der liefhebbers, totdat hij in 1639 te Utrecht kwam te overlijden. Zijn broeder Nicolaas hield zich in den Haag op en vond er voldoende aanmoediging. De derde, Willem genaamd, was Hopman van de Delftsche schutterij en een geacht plaatsnijder. Hij stierf jong in 1612.

NICOLAIJ (Jan Hendrik), geboren te Leeuwarden in 1766 en aldaar overleden in 1826, was aanvankelijk werkzaam in het vak zijns vaders, die het beroep van rijtuigschilder uitoefende. Zijne liefhebberij in de natuurlijke historie, bijzonder in de klasse der vogelen, bragt hem eerst tot het opzetten en vervolgens tot het schilderen derzelve. Hij slaagde daarin naar het gevoelen der kenners zoo gelukkig, dat zijn vriend W. B. van der Kooi hem aanraadde in 1819 mede te dingen naar de uitgeloofde medaille door de Maatschappij *Felix Meritis*, voor een schilderstuk met dood wild. De prijs ontging hem, maar er werd van zijne schilderij eervolle melding gemaakt. Hij heeft vervolgens op verscheiden tentoonstellingen, tafereelen met dood en levend gevogelte gezonden, die veel genoegen gaven.

*NICOLIÉ (J. C.), te Antwerpen, schildert inwendige gezigten van kerken en heeft in de laatste vijf en twintig jaren op verschillende tentoonstellingen in België van zijn

werk geleverd. Op het Paveljoen bij Haarlem zijn 3 voortbrengsels van dezen meester aanwezig.

NIEULANT (ADRIAAN) was een Antwerpenaar van geboorte, die kunstonderwijs ontving van Pieter Izaks en Fr. Badens. Hij was een goed schilder van kleine beeldjes en landschappen, en is te Amsterdam, waar hij gevestigd was, in vrij gevorderden leeftijd gestorven.

NIEULANT (WILLEM VAN), geboren te Antwerpen in 1584, was eerst een leerling van Roeland Saverij, en nadat zijn talent genoegzaam ontwikkeld was om met vrucht op reis te gaan, begaf hij zich naar Italië, en werkte te Rome drie jaren bij zijnen landgenoot Paulus Bril. Voornamentlijk besteedde hij zijnen tijd aan het afteekenen van oude gedenkstukken, vervallen gebouwen, triumfbogen en dergelijke, die hij vervolgens in zijne landschappen te pas bragt. Hij had zich de schilderwijze van Bril geheel eigen gemaakt, doch later veranderde hij geheel van stijl. Zijn koloriet is natuurlijk en behaaglijk, maar dikwijls te groen; zijn penseel vrij en meesterlijk; zijne stoffaadje niet onverdienstelijk geteekend. In 1607 was hij te Antwerpen teruggekomen, en is in 1635 te Amsterdam overleden. Hij heeft een stel van 60 stuks Italiaansche landschappen geëtst, zoo naar zijne eigene composities als naar die van Paulus Bril.

NIEUWENHUIZEN (HENDRIK), geboren te Breda in 1747, vinden wij vermeld als een teekenaar, die de bekwaamheid bezat om geëtste en gegraveerde prenten met de pen zoo naauwkeurig na te maken, dat het geoefend oog zelf er soms door bedrogen werd. Proeven van dien aard leverde hij naar prenten van Rembrandt, Callot, enz. Ter voorkoming van bedriegerij was hij gewoon op zijne teekeningen achter zijn' naam te zetten: *met de pen geteekend.* Op sommige staat het jaarmerk 1772.

* NIEUWENHUIJSEN (ADRIANUS WILHELMUS) werd in de beginselen der kunst onderwezen, eerst door den Heer B. van Straten en verder aan de Stads-Teeken-Academie te Utrecht, in welke plaats hij den 28 Mei 1814 geboren werd en gevestigd is gebleven. De onderwerpen door hem behandeld, zijn voorstellingen van het inwendige van kerken.

NIEUWPOORT (JOHANNES VAN DER) was een Utrechtsche kunstschilder en etser. Zeventien stuks zijner prenten, voorstellende historiële onderwerpen, binnenhuizen en hofgezigten, werden op de verkooping van den Grave von Fries voor *f* 16.00 verkocht.

NIKKELEN (JOHANNES VAN) werd te Haarlem geboren in 1649 en was een leerling van zijn' vader, die in de manier van van Vliet het inwendige van kerken met olieverw nabootste. Zijn zoon schilderde landschappen in den stijl van Karel du Jardin, en trad te Dusseldorp in dienst van den Keurvorst van den Paltz, die hem tot ridder benoemde. Naderhand kwam hij aan het hof van Hessen-Cassel, alwaar ook nog vele werken van hem gevonden worden, en is aldaar in 1716 overleden. Van Nikkelen bezat ook eene bijzondere bedrevenheid in het schilderen met transparante verwen van chassinetten.

NIVAR (JAN) was een bekwaam glasschilder, uit Luik geboortig, en leefde in de tweede helft der 16de eeuw.

* NOBELE (HENRI DE) is een portret- en genreschilder, te Brussel gevestigd, doch omtrent wien ons overigens geene andere bijzonderheden bekend zijn, dan dat hij op verschillende tentoonstellingen in België voortbrengsels van zijn penseel leverde.

* NOËL (JULIE ANNE MARIE). Zie het artikel van JEAN BAPTISTE VAN EIJCKEN.

* NOËL (PAUL JOSEPH) kwam den 20 April 1789 te Waulsort-sur-Meuse, bij Dinant, ter wereld. Hij leerde de beginselen der teekenkunst in het ouderlijke huis en vervolgens bij den Heer Leon, schilder te Dinant, onder wien hij zich vijf jaren bleef oefenen. Zich daarna naar Antwerpen begeven hebbende, kwam hij onder de leiding van den Heer Herreijns, Professor aan de Academie, alwaar hij onderscheiden prijzen behaalde, en een anderen te Gent, voor een historieel landschap, welk vak hij onder den Heer J. J. van Regemorter bestudeerde. Na beduidende vorderingen onder dezen meester gemaakt te hebben, vertrok hij naar Brussel, waar hij op nieuw herhaalde prijzen verwierf, en ging vervolgens zijne studiën te Parijs onder den bekenden schilder Swebach eindigen,

zoodat hij met veel bekwaamheden toegerust, naar Brussel terugkeerde. Op het 's Gravenhaagsche Museum bevindt zich een stuk van dezen meester, en de Heer Steengragt van Oostcappelle bezit van hem de schilderij, bekend onder den naam van *de Moustaches*, dat in der tijd op de tentoonstelling te Brussel met zooveel genoegen gezien werd. Aanvankelijk schilderde hij landschappen met figuren en beesten, doch hierin minder naar wensch kunnende slagen, legde hij zich later op het zoogenaamde *genre* toe, meestal in luimigen trant en waarin hij groote karakterkennis aan den dag legde; en het is bijzonder in dit vak dat hij zich veel naam heeft verworven. Na eenigen

tijd te Amsterdam gewoond te hebben, is hij in 1822, den 27 November, te Sosoye, bij Dinant, aan eene kwijnende ziekte, in den bloei der jaren overleden. Onder de door dezen meester vervaardigde stukken behooren: *Een gezigt naar de natuur in den omtrek der Maas* (1813); — eene *Halte van Beijersche ruiterij; — een Postiljon voor de deur van eene herberg; — Gezigt op het Kasteel van Frey, aan de Maas, bij Dinant* (1816); — *een Reiziger die door wolven wordt aangevallen* (1818); — *de Vlaamsche bierkroeg* (1819); — *een zinnelooze bedelaar, die een hond in eene boerenwoning laat dansen; — de twee Dronkaards en de Fruitvrouw* (1821).

* NOLE (Robert de). Deze beeldhouwer bloeide te Antwerpen gelijktijdig met Jan van Mildert. Hij kwam aldaar in 1594 in het St. Lucas-gilde en daalde in 1636 ten grave. Verdere bijzonderheden het leven van dezen meester aangaande, zijn ons niet bekend. Onder de door hem vervaardigde kunstgewrochten behooren: het in 1625 geplaatste *marmeren Hoofdaltaar* in de Collegiale kerk van St. Gommarius, te Lier; — het prachtige en om deszelfs regelmatigen bouw bij de kenners hoog aangeteekende *marmeren Hoofdaltaar* in de Kathedrale kerk van Antwerpen, versierd met 3 standbeelden; de infante Isabelle legde er in 1624 den eersten steen van, terwijl de kosten van deszelfs daarstelling niet minder dan 18,000 gulden beliepen; — de 6 Standbeelden en andere marmeren versierselen in de marmeren kapel der familie Houtappel, in de aan den H. Karel Borromeus gewijde kerk ter zelfde plaatse.

* NOLE (Andreas Colijns de). Deze beeldhouwer was een Antwerpenaar van geboorte en leefde in de tweede helft der 17de eeuw. De schoone standbeelden, die de kapel van O. L. V. in de kerk van Karel Borromeus te Antwerpen versieren, zijn door dezen kunstenaar, gezamentlijk met zijn' broeder Robert, die in 1636 overleed, gebeiteld. Vroeger zag men van hem ter zelfde stede, in de hoofdkerk, bij het altaar der houthakkers, *een dooden Christus, met het hoofd op den schoot zijner Moeder.* Dit

stuk was in albast gebeiteld en strekte tot graftombe van dezen meester. In van Dijck's bekende portretwerk der kunstenaars, komt zijne afbeelding voor, gegraveerd door Petrus de Jode.

*NOLLEKENS (Jozef Franciscus) werd in 1706 te Antwerpen geboren en was, volgens Pilkington, de zoon eens schilders, die zich langen tijd in Engeland opgehouden had. Jozef stak reeds in jeugdigen leeftijd naar Londen over en bekwaamde zich daar in het schilderen van landschappen en huiselijke tafereelen, aanvankelijk onder de leiding van Pieter Tillemans en vervolgens door het copiëren der werken van Watteau en der bouwkundige ordonnancies van Giovanni Paolo Pannini. Zijn werk was in Londen tamelijk gezocht en verschafte hem de begunstiging van onderscheiden aanzienlijke personaadjes, en onder anderen van Lord Cobham, voor wien hij te Stowe onderscheiden ornamentwerken maakte. Hij is in 1748 in genoemde hoofdstad overleden.

NOLLET (Dominicus) werd te Brugge geboren, in welke stad verscheiden zijner aanverwanten magistraatsposten bekleed hebben. Den 9 Mei 1687 werd hij in het schildersgilde opgenomen. Maximiliaan, Hertog van Beijeren, en toen Gouverneur der Nederlanden, nam hem als schilder in zijne dienst. Nollet bleef aan den Hertog verbonden in al zijne lotwisselingen, volgde hem naar Parijs en vergezelde hem bij zijne terugkeering naar Beijeren. Na het afsterven van Maximiliaan, begaf hij zich weder naar Parijs, alwaar hij, 96 jaren oud, in 1736 overleden is. Hij heeft voornamentlijk zich onderscheiden in historiële voorstellingen, landschappen en veldslagen; in de laatste volgde hij den stijl van A. F. van der Meulen. Brugge bezit verscheiden schilderijen van dezen meester.

NOLPE (Pieter) werd te 'sGravenhage geboren in 1601 en heeft menigvuldige blijken gegeven van zijn waarlijk uitstekend talent in de graveerkunst, zich onderscheidende door eene bevallige en vaste snede en een schilderachtig effect. Men heeft van hem, onder anderen, acht beroemde platen, even zoo vele maanden des jaars voorstellende; de Cavalcade in 1638 van de Amsterdamsche burgerij, ter *Inhaling van Maria de Medicis*, naar C. Molijn Jr.; den *Begrafenistrein van Z. H. Prins Frederik Hendrik*, naar de teekening van den architect Pieter Post in 1651 uitgegeven; het *Boerenleven*; enz. Van Eijnden en van der Willigen vermelden in het 1ste deel van hunne *Geschiedenis der Vaderlandsche Kunst*, op bladz. 80 en 225 twee Pieter van Nolpe's, beiden in 1601 geboren; de een wordt vrij breed, de andere vrij kort vermeld; het is nogtans één en dezelfde persoon geweest.

NOORDE (Cornelis van) werd te Haarlem geboren in 1731. Frans Decker en F. H. Jelgersma hebben hem in de kunst onderwezen. Hij is medebestuurder van de Haarlemsche Teeken-Academie geweest, en vond zijn bestaan voornamentlijk in het les geven in de teekenkunst. Zijne tusschenuren besteedde hij aan het etsen, en het vervaardigen van houtsneden en prentteekeningen. Onder zijn graveerwerk komen fraaije en gezochte prentjes voor. Het meest worden zijne teekeningen van landschappen naar schilderijen geacht. Een *Besneeuwd wintergezigt* van hem, werd op de verkooping van den Heer Kops voor *f* 49.00 verkocht. Hij leefde geacht en bemind, en stierf kinderloos in 1795.

*NOORDENDORP (Adriaan) was architect te 's Hage, alwaar hij in 1780 geboren werd. Onder de door hem daargestelde werken behoort het *Paleis van Z. K. H. Prins Frederik der Nederlanden*. Ook was het onder zijne leiding dat het Koninklijk Paleis in het Noordeinde, vergroot en voltooid werd. Hij overleed in den bloei zijner jaren.

NOORDT (Johan van) schilderde geschiedkundige en zinnebeeldige onderwerpen, portretten, badende nimfen en beesten. Sommige van dezelve zijn door bekwame kunstenaars in het koper gebragt. Hij was ook een goed etser.

NOORT (Adam van). Zie Adam van Oort.

NOOTEBOOM (Jacobus Hendricus Johannes), geboren te Groningen den 9 October 1811, werd in 1830 een leerling van den landschap- en stadsgezigtschilder J. Coucke

te Gent; doch de in dat jaar voorgevallen scheiding van Holland en België kwam voor hem ter kwader ure, en gaf aanleiding dat hij al spoedig van alle onderwijs verstoken werd en ook sedert is verstoken gebleven. Hij heeft nogtans zich vlijtig naar de natuur in het vak van het landschap geoefend, waartoe hij ook dienstbaar gemaakt heeft de door hem ondernomen reizen: in 1830 door Noord- en Zuid-Braband, in 1834 en 1835 in de Ardennes, Gelderland, Drenthe en Overijssel, in 1836 in Duitschland, het volgende jaar in de Zwitsersche Kantons en in 1839 in het Hanoversche. De Heer Nooteboom is te Amsterdam gevestigd en gehuwd met Mejufvrouw Josephine Wilhelmine van Brussel, eene verdienstelijke pianiste aldaar, kleindochter van den beroemden bloem- en fruitschilder Paulus Theodorus van Brussel.

NOOTT (Wemmer) bezat talent in het schilderen van doorzigtkundige voorstellingen en het bedrieglijk afbeelden van beeldhouwwerk. Er bestaan van hem fraaije waterverwteekeningen, die van zijne kennis in de perspectief getuigen. Hij werd te Arnhem geboren in 1670.

*NOOIJE (Sebastiaan van), door de Italianen Sebastiaan *d'Oya* genoemd, werd in 1523 te Utrecht geboren en was architect van Karel V en Philips II. Hij had zich in zijn vak te Rome geoefend en aldaar onder anderen met veel naauwkeurigheid de badstoven van Diocletianus afgeteekend; welke teekeningen in 1558 door Jeronimus Kock gegraveerd en uitgegeven werden onder den titel van: *Thermae Diocletiani Imperatoris, quales hodie etiam num extant, sumptibus et ardenti erga venerandum antiquitatem studio, Antonii Perenoti De Granvelle, episcopi Atrebatensis in lucem eductae* etc. Dit prentwerk is zeer geacht, ten blijke waarvan kan strekken, dat een exemplaar van hetzelve, op de in 1776 te Parijs gehouden verkooping van den Heer Mariette, 525 livres gold. Behalve de burgerlijke architectuur, oefende van Nooije ook de militaire bouwkunst uit, en het was onder zijne leiding dat in 1553 Philippeville, en in 1555 Charlemont versterkt werden. Ook het hotel van den Kardinaal de Granvelle, te Brussel, werd door hem gebouwd. Hij kwam te Brussel den 5 Junij 1557 te overlijden en werd in de Ste. Gudule kerk begraven.

NOP (Gerrit) is een historie- en portretschilder geweest, die omstreeks het jaar 1570 te Haarlem ter wereld kwam, en na in de gronden der kunst in zijne geboortestad onderwezen te zijn, Duitschland en Italië bezocht. In zijn vaderland terug gekeerd, gaf hij blijken van ontwikkeld talent en is er in twee en vijftig jarigen ouderdom overleden.

NOTEMAN (Hendrik). Deze beeldhouwer werd in het jaar 1656 te Dordrecht geboren. Hij schijnt voornamentlijk in hout gewerkt, doch ook geboetseerd te hebben. Vroeger bevonden zich te Dordrecht en ook elders in de kerken fraai door hem gebeeldhouwde wapenborden. Er moeten in evengemelde stad onder de liefhebbers nog busten, beeldjes, kindertjes, dieren enz. van Noteman bewaard worden en in achting zijn.

*NOTER (Pieter François de), *de vader*, zag te Waelhem, Provincie Antwerpen, in 1747 het levenslicht en was Stads-architect te Mechelen, aan welker Academie hij zijne opleiding ontvangen en de eerste prijzen in de bouw- en doorzigtkunde behaald had. Hij kwam aldaar in drie en tachtig jarigen ouderdom te overlijden. Zijn zoon

*NOTER (Pieter François de) kwam te Waelhem den 23 Februarij 1779 ter wereld en is in November 1842 te Gent, waar hij sedert verscheiden jaren de betrekking van Professor aan de Koninklijke Academie vervulde, overleden. Hij genoot zijne eerste opleiding aan de Academie te Mechelen, terwijl hij tevens in het atelier van den beeldhouwer J. F. van Geel zich in het boetseren oefende, tot in 1793 de staatkundige omstandigheden eene groote verflaauwing voor de Schoone Kunsten, en mitsdien in de werkzaamheden zijns meesters te weeg bragten. Van af dien tijd vatte de Noter andere bezigheden bij de hand, en het was eerst op acht en twintig jarigen ouderdom dat hij zich weder geheel aan de kunst wijdde. Alsnu de natuur tot gids nemende, en met

onbezweken moed zich op het schilderen toeleggende, behandelde hij achtervolgens verschillende vakken, zoo als het landschap, zeegezigten, winters, stads- en kerkgezigten, in welke alle hij blijk van talent gegeven heeft; doch het zijn zijne Winters, Stadsgezigten en Landschappen, die het hoogst bij de liefhebbers staan aangeteekend, en het is dan ook aan deze vakken, dat de Heer de Noter in de laatste jaren meer uitsluitend

zijn penseel gewijd heeft. Verschillende bewijzen van aanmoediging en belangstelling mogten hem gedurende den loop van zijn ijverig leven ten deel vallen: de steden Brussel, Doornik, Gent, Rijssel en Kamerrijk beschonken hem, meestal herhaaldelijk, met eerepenningen, terwijl de Academiën van Amsterdam, Antwerpen en Gent en verschillende Kunstgenootschappen hem het lidmaatschap opdroegen. Zijne kunstwerken zijn talrijk en versieren de Museums en bijzondere Verzamelingen van België, Holland en het Noorden van Frankrijk. In het Paveljoen bij Haarlem bevinden zich 6 zijner voortbrengsels, die zich door verscheidenheid van onderwerpen kenmerken; een derzelve stelt *eene ondergaande Zon* voor en is door E. J. Verboeckhoven gestoffeerd; voorts 2 *Wintergezigten*, met rijke stoffaadje; *een der kapellen van de St. Bavo's kerk te Gent*, en 2 *Stadsgezigten*. Overigens vindt men een aantal zijner werken vermeld in de *Dictionnaire des hommes de lettres etc. de la Belgique*, Bruxelles 1837. In 1830 en 1831 etste hij eene *Verzameling van landschappen, waarvan onderscheidene naar Hobbema*, die zeer geacht is en te Gent werd uitgegeven onder den titel van: *Recueil de Gravures à l'eau forte, dont plusieurs d'après Hobbema, par P. F. de Noter*. Gand 1831. De Heer de Noter deed verschillende kunstreizen, zoo door Zwitserland, als door Frankrijk en de Nederlanden. Onder de door hem gevormde leerlingen behooren, behalve zijne drie kinderen, in huwelijk verwekt bij Anna Maria de Keijzer en waarover straks nader, de Heeren Surmont de Volsbergen, Vermersch, Engel, Moerman, Lesij enz.

* NOTER (Jan Baptist de), de broeder van den voorgaande en te Mechelen woonachtig, is mede als stadsgezigtschilder bekend. Tot de door dezen kunstenaar vervaardigde voortbrengsels behooren onder anderen: *Gezigt op het Stadhuis van Leuven* (Mechelen 1820); — *Gezigt van den onderaardschen gang van het oude kasteel te Gent, waarin zich het graf van St. Macaire bevindt* (Mechelen 1822); — *Gezigt op den St. Rombout's toren*; — *Gezigt op de Antwerpsche poort te Mechelen*; — *Gezigt op het Stadhuis te Gent* (Gent 1823); — *Gezigt van een Gothisch huis te Mechelen* (Gent 1826); — *Oude ingang der Gentsche citadel*; — *de Oude Kortrijksche poort te Gent* (Gent 1832).

* NOTER (Hermanus August de), zoon van Pieter François, werd te Gent den 4 De-

cember 1806 geboren. Reeds had hij verschillende eerepenningen behaald, alsmede de eerste prijzen naar het pleister en het leven aan de Gentsche Academie, en hij beloofde een braaf kunstenaar te zullen worden, toen de dood in 1837 een einde aan zijn leven maakte. Van af 1826 had hij op verschillende tentoonstellingen in België voortbrengsels van zijn penseel geleverd, waarvan men eene opgave vindt in den *Dictionnaire des hommes de lettres etc. de la Belgique*, Bruxelles 1837. Er bestaan mede onderscheiden etsen van dezen jongen kunstenaar.

* NOTER (Annette de), zuster van den laatstgemelde en te Gent den 28 December 1803 geboren, schildert bloemen en vruchten; ook zagen wij fraaije copijen van hare hand, naar beroemde meesters, die verdienstelijk geacht kunnen worden. Het is ons niet bekend of deze Dame sedert haar huwelijk met den Heer Albrecht, zich verder op de kunst is blijven toeleggen. Hare zuster

* NOTER (Josephine de), geboren te Brussel den 27 Februarij 1805, beoefent mede het schilderen van vruchten en bloemen, in welk vak zij veel bekwaamheid aan den dag legde, blijkens den eersten prijs door haar in 1829 te Gent behaald, en de verschillende medailles, die zij op de tentoonstellingen te Douaij, Valenciennes enz. verwierf.

* NOTERMAN (Emanuel), genreschilder te Antwerpen, zoon van Johannes Baptista Noterman, decoratieschilder te Oudenaerde, werd ter laatstgemelde plaatse in April 1808 geboren. De eerste beginselen der teekenkunst leerde hij van zijn' grootvader van moederszijde, den Heer Bernard Durieux, regtsgeleerde en voormalig baljuw te Geersberge, die de schilderkunst als liefhebber beoefende, terwijl hij zich daarin verder aan de Gentsche Academie trachtte te bekwamen. Aanvankelijk echter tot het bedrijf van vergulder opgeleid, bleef den jongen Noterman slechts luttel tijd tot oefening over, tot hij in 1827 dat beroep liet varen, zich voor goed aan de kunst begaf en als leerling kwam bij den bekenden, toen juist uit Rome terug gekomen historieschilder Maes-Canini, wiens onderwijs hij tot in 1830 genoot, als wanneer deze meester zich andermaal naar Italië begaf. Nu bleef hij zich eenige jaren zonder leiding oefenen, eerst te Geersberge, en vervolgens te Brussel, waar hij zich op het portretschilderen toelegde, tot hij in 1835 naar Antwerpen kwam, waar de lessen en wenken van den Heer Kremer het hunne tot zijne verdere ontwikkeling toebragten. Van dien tijd af aan heeft de Heer Noterman zich uitsluitend bepaald tot tafereelen uit het huiselijke leven, zoo bij kaars- als daglicht, alsmede tot luimige voorstellingen van kermissen, carnavals en andere volksfeesten, gelijk men er op verschillende Belgische tentoonstellingen aantrof. Van dezelve zijn ons bekend: *eene Waarzegster* (Gent 1835); — *jonge Meisjes, zich gereed makende om den vastenavond te vieren* (Brussel 1836); — *een Kermistafereel* (Antwerpen 1837); — *eene Koopvrouw in oude kleêren*, bij kaarslicht voorgesteld (Antwerpen 1840); — *een Man, bezig met het scheren van een hond* (1841); — *een St. Nicolaasfeest; — twee Kinderen, bezig met hout te sprokkelen, door een boschwachter betrapt wordende; — de Stroopers*, enz. — De Heer Noterman heeft mede verschillende etsen vervaardigd, zoo als *de Dood van van Dijck*, naar P. Kremer. Onder degenen, die kunstonderwijs van hem ontvingen, behooren de Heeren E. Slingeneijer en J. Hocquart.

* NOTHEBOOM (...). Deze Rotterdamsche kunstliefhebber is bezitter van eene uitgebreide Verzameling schilderijen van voorname meesters. Ofschoon zich daarin schoone voortbrengsels der vaderlandsche schilderkunst bevinden, maken dezelve daarvan echter slechts een klein gedeelte uit, daar men in dezelve een aantal keurige en belangwekkende kunstgewrochten uit de Vlaamsche en Fransche scholen aantreft, waaronder van Baume, de Keijser, A. en H. Scheffer, Sebron en anderen. De daarin aanwezige schilderij van Ommeganck wordt voor een der fraaiste van dezen meester gehouden, terwijl die van den beroemden Spaanschen schilder Murillo, een juweel van kunst mag genoemd worden.

NUMAN (H.) was een houtgraveur uit het laatst der 18de eeuw, die zich toen nog al onderscheidde door almanakprentjes, het navolgen van *Jan Luijken's Ambachten*, 56 voorstellingen uit de *Fabelen van Esopus*, eenige karikaturen enz.; doch die van weinig beteekenis zijn wanneer men dezelve vergelijkt met de houtsneden die men aantreft in de Fransche en Engelsche geïllustreerde edities van klassieke autheuren en bij die welke vervaardigd worden door den Heer Brown, vroeger Professor bij de Nederlandsche Maatschappij van Schoone Kunsten in den Haag; thans in dezelfde betrekking aan Antwerpen's Academie werkzaam. Hij is in 1788 nabij Amsterdam verdronken.

NUMAN (Hermanus) werd in 1744 op het dorp Ezinge, digt bij Groningen, geboren, in welke stad, kort na zijne geboorte, zijn vader opvolger werd in eene fabriek van verlakte goederen, die toen met groot voordeel gedreven werd. Nadat de jonge Numan zich op die fabriek eenigzins in het teekenen en schilderen van beeldjes, vogels, landschappen enz. geoefend had, werd hij voor vier jaren besteld als leerling bij Jan Augustini te Haarlem, wien hij in het behangselschilderen behulpzaam was. Naar Groningen terug gekeerd, kreeg hij het aldaar druk met het vervaardigen van portretten, zoo in olieverw als pastel. Op zijn vier en twintigste jaar zich naar Parijs begeven hebbende om zijne studiën voort te zetten, kwam hij aldaar in kennis met den vermaarden graveur Le Bas, hetwelk aanleiding gaf, dat hij naderhand ook het plaatsnijden beproefde. Na verloop van omtrent een jaar naar zijn vaderland terug gekomen, koos hij Amsterdam tot zijne woonplaats. Hier vervaardigde hij portretten, en was den Heer Jurriaan Andriessen behulpzaam in het schilderen van eenige tooneelschermen voor den Schouwburg. In het jaar 1797 gaf hij in het licht een stel van 24 prentteekeningen, voorstellende *Hollandsche buitenplaatsen*, met hare beschrijving. Dezelve zijn luchtig geëtst en in kleuren met het penseel opgewerkt. In de Kunstverzamelingen treft men vele fraaije teekeningen van Numan aan, bestaande in landschappen, zoo van eigen compositie als naar schilderijen. Op de verkooping van den Baron van Leijden, werd *f* 36.00 betaald voor eene teekening van hem naar den Delftschen van der Meer, zijnde een *Gezigt op Delft;* en op die van C. Singendonck voor eene dergelijke naar A. Cuijp, *f* 59.00. Numan heeft zich ook verscheiden jaren bezig gehouden met les geven onder den aanzienlijken stand, en ten dienste zijner leerlingen een werk uitgegeven, getiteld: *De beoefening der teekenkunde, door de eerste gronden der meetkunde gemakkelijk gemaakt*, Amsterdam 1807—1810. Hij was Directeur van de Maatschappij *Felix Meritis* en lid van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, en is overleden den 9 Maart 1820.

NUIJEN (Wijnand Jan Joseph), geboren te 's Gravenhage den 4 Maart 1813 en aldaar overleden den 2 Junij 1839. Vroegtijdig lei hij eene overhellende neiging tot de teekenkunst aan den dag. Zijne ouders, tot den fatsoenlijken burgerstand behoorende, aan zijn levendig verlangen voldoende, kozen hem den beroemden landschapschilder A. Schelfhout tot meester. Van 1825 af aan werkte hij onder diens leiding gedurende eenige jaren met onvermoeide vlijt, en maakte met eene verbazende snelheid beduidende vorderingen in de teeken- en schilderkunst. Zijn voordeel doende met de beschouwing der heerlijke tafereelen, die hij de bedrevene hand zijns meesters dagelijks onder zijn oog zag voortbrengen, en bij afwisseling de voor hem nog nuttigere natuur betrachtende en navolgende, klom hij van slaging tot slaging in nog schier kinderlijken leeftijd op tot eene hoogte in de kunst, die verbazing verwekte. Aanvankelijk bepaalde zijne keuze voor teekeningen en schilderijen zich tot voorstellingen van zomer- en winterlandschappen, die wel een zweem droegen van zijns meesters manier, maar nogtans voor den kenner eene onafhankelijke oorspronkelijkheid aan den dag legden, die hem als een dier verheven geniën aankondigde, welke haren eigen weg bewandelen, en met niemand of met niets anders te rade gaan dan met de natuur en het ingeschapen besef van het kunstschoone. Op zijne reizen in België en Frankrijk meer van nabij bekend geworden

met den aldaar veelal heerschenden schildertrant, in verband met de van onze school afwijkende begrippen van koloriet en effect, was er een tijd dat zijne kunstvoortbrengselen niet vrij waren van overdrijving en zwaarmoedigheid; doch al spoedig verloste zijn eigen gezond verstand hem van dezen wansmaak, en in zijne strand-, haven- en stadsgezigten, dikwijls wemelende van ontelbare geestig geteekende en fiks geschilderde stoffaadje, heerschte weder die zelfde heldere toon en die waarheid van koloriet, welke reeds van vroegere dagen af aan de kenmerken der Hollandsche kunst waren. Hij overtrof in de bovenaangeduide vakken, door meesterlijke penseelsbehandeling vooral, alle zijne tijdgenooten hier te lande. Wij zagen in de Kunstverzameling van den Heer A. D. Schinkel te 's Gravenhage, een der kapitaalste schilderijen van hem, een *Stadsbinnenhaven* voorstellende; deze schilderij is zoo rijk van ordonnantie, zoo uitmuntend van koloriet en penseelsbehandeling, dat men bij de beschouwing van dezelve, den te vroeg gestorven meester die dit uitmuntend schilderstuk gewrocht heeft, bewonderen moet.

Verder treft men in de voornaamste Kunstverzamelingen van zijn werk aan, dat na zijn overlijden aanmerkelijk in prijs gestegen is. De menigte van schilderijen en teekeningen, door hem vervaardigd, in aanmerking nemende, staat men verbaasd, hoe het mogelijk geweest is zoo veel voort te brengen in een leven, dat reëds met zes en twintig jaren ten einde liep. Slechts tien maanden mogt hij zich verheugen in zijne echtverbindtenis met Mejufvrouw C. J. Schelfhout, dochter van zijnen meester. Zijn lijk werd met groote plegtigheid ten grave gebragt. Voorname Haagsche kunstschilders droegen de slippen van het lijkkleed, en ongeveer twee honderd beoefenaren en liefhebbers van kunst, letteren en wetenschap volgden, met zijne vrienden, in diepe droefheid het overschot van den jeugdigen kunstenaar, zoo dierbaar aan het hart zijner beminnelijke gade, zijner brave ouders en zijner talrijke vrienden, die zijn heusche aard, zijne edele beginselen en zijne minzaamheid aan hem op het naauwst verbonden hadden! Een eenvoudig monument, door zijne vrienden en vereerders opgerigt, dekt zijn graf op het R. C. kerkhof buiten 's Gravenhage. Hetzelve werd den 22 Julij 1842 plegtig ingewijd. Een schoon lied, door eene krachtige instrumentatie ondersteund, waarvan de tekst door

den Heer Calisch, en de muzijk door den Heer W. Lubeck vervaardigd was, opende de plegtigheid. Daarna traden de redenaars op: de Heer Calisch in proza, de Heeren van Weerden en ten Kate in poëzij. Ten slotte werd er eene cantate (woorden van den Heer Calisch en muzijk van den Heer N. van den Heuvel) voorgedragen. Een ieder, die het voorregt mogt genieten den zoo vroeg ontslapene van nabij te kennen, zoo als schrijver dezes dit genoot, moest hem als genie bewonderen, maar als mensch om zijne vele uitstekende hoedanigheden innig lief hebben. Hij was lid van de Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam; dit was zijn eenige titel; alle andere titels liggen opgesloten in zijne verdienste. Zijn portret, naar de schilderij van N. de Keijser op steen gebragt door H. van Hove Bz., is van eene treffende gelijkenis.

* NIJHOFF (H.). Omtrent dezen kunstenaar hebben wij geene bijzonderheden aangeteekend gevonden; doch hij staat vermeld als schilder op een door hem vervaardigd en door P. Holstein gegraveerd portret van Johan Picardt, geplaatst voor diens werk in 4°. *de Antiquiteiten* enz., en deszelfs *Annales Drenthiae*. Amst. 1660.

NIJMEGEN (Willem van) woonde te Haarlem, alwaar hij in 1636 geboren werd. Hij schilderde zoogenaamde schijnbedriegers, die kunstig en wezentlijk bedrieglijk waren.

NIJMEGEN (Elias en Tobias van). Elias, die in 1667 te Nijmegen geboren werd, verloor zijnen vader reeds op zijn twaalfde jaar, en werd met zijnen jongeren broeder Tobias sedert opgekweekt en in de kunst onderwezen door zijnen oudsten broeder, die een leerling van bekwame bloem-, portret- en landschapschilders geweest was; en, na diens overlijden, dat spoedig voorviel, door zijnen in ouderdom daarop volgenden broeder. De beide jonge schilders hadden door aanleg, vlijt en oefening al vroeg het zoo ver gebragt, dat zij tot onderscheidene schilderwerken met vrucht konden worden gebezigd, waaronder zelfs plafonds met bloemen, basrelieven en andere zaalversierselen, en die zij met toejuiching in Kleefsland, Overijssel en naderhand in Vriesland vervaardigden. Tobias trouwde en vond te Dusseldorp voldoende aanmoediging bij den Keurvorst, in wiens dienst hij tot zijn dood toe bleef. Elias begaf zich naar Holland, gaf proeven van zijne bekwaamheid in het schilderen van zaal- en zolderstukken, waaronder met historiële voorstellingen, koetssieraden enz. te Leiden en te Rotterdam, in welke laatstgemelde plaats hij zich neêrzette en huwde met Johanna Stierman. In den overvloed der werkzaamheden, die van alle kanten hem toevloeide, kwam later zijn zoon Dionijsius hem ter hulpe, gelijk mede zijn neef Gerard Sanders, aangehuwde zoon van zijnen broeder Tobias, die naderhand met eene dochter van Elias in het huwelijk trad. Deze meester overleed in 1755, en had eenige jaren te voren zijne vrouw verloren, met welke hij ongeveer vijftig jaren in echten staat geleefd had. Zijne jongste dochter Barbara had ook eenigen tijd de kunst beoefend en stierf in 1771.

NIJMEGEN (Dionijs van), zoon en leerling van Elias van Nijmegen, werd te Rotterdam geboren in 1705. Hij volgde in de kunst den vaderlijken weg met den besten uitslag; gedurende zijne lange loopbaan, welke eerst op zijn vier en negentigste levensjaar (1798) eindigde, heeft hij een zeer aanmerkelijk getal portretten van geleerde en aanzienlijke lieden, familie- en andere portretstukken, plafonds, behangsels, Arcadische landschappen en basreliefs geschilderd, die zijn penseel tot eer verstrekten. Ook was Dionijs beroemd wegens zijne teekeningen met craijon, bijzonder van serafijnshoofdjes, die ongemeen bevallig en naïf zijn en in de portefeuilles der liefhebbers bewaard worden. De bekende Maasdichter D. Smits heeft een verdienstelijk dichtstukje op eenige door Dionijs geteekende serafijntjes vervaardigd. Deze meester had het zeldzaam voorregt van in zijne hooge jaren nog in het ongekrenkt bezit te zijn van het zintuig des gezigts, zoodat hij op zijn negentigste jaar nog een portret naar het leven schilderde.

NIJMEGEN (Gerard van), zoon van Dionijs en kleinzoon van Elias van Nijmegen, werd te Rotterdam geboren in het jaar 1735. In de teeken- en schilderkunst onder-

wezen door zijnen vader, en al vroeg gelukkige vorderingen gemaakt hebbende, teekende hij het portret van Prins Willem V, en had het genoegen dat hetzelve door den bekwamen Franschen graveur Beauvarlet in het koper gebragt werd. Het schilderen van zaal- en zolderstukken, waarin hij aanvankelijk zijnen vader behulpzaam geweest was, minder met zijn smaak strookende, begaf hij zich aan het schilderen van landschappen, daartoe meestal bosch- en bergachtige streken verkiezende. Dit kunstwerk, bij den aanblik kenbaar, is doorgaans stout gedacht en fiks gepenseeld; men mist er nogtans die gemoedelijke getrouwheid aan de natuur in, welke men bewondert in de schilderstukken onzer vroegere beroemde landschapschilders. Hij schilderde ook wel eens portretten, en vervaardigde een aantal teekeningen, ten deele naar de schilderijen van Ruisdael, Hobbema, Hackaert en anderen. Wij hebben van hem 21 stuks geëtste landschappen met watervallen enz. Hij was medebestuurder van het Rotterdamsche Teekengenootschap *Hierdoor tot hooger*, en hield aldaar in 1800, bij eene prijsuitdeeling, eene redevoering over *de Waarde der Teeken- en Schilderkunst*. Hij leefde in den deftigen stand, mildelijk van de goederen der fortuin bedeeld. In den omgang was hij minzaam en blijmoedig, en algemeen bemind. In het jaar 1808 is hij in zijne geboorteplaats overleden, eene belangrijke Kunstverzameling nalatende, die in het volgende jaar te Amsterdam verkocht is. Te Leiden werd in 1817 op de verkooping van den Pastoor Ocke, een *Landschap* van dezen meester voor *ƒ* 208.00 verkocht.

O.

OBERMAN (Anthonij) werd in 1781 te Amsterdam geboren en door bekwame meesters tot de schilderkunst opgeleid. Hij werkt in verscheiden zeer verschillende vakken, blijkens zoo vele tentoonstellingen, die van zijne schilderstukken voorzien waren, als: Overijsselsche en Geldersche landschappen, weiden met vee, paardenstallen en fruit- en bloemstukken. Het is voornamentlijk aan het laatste vak, dat deze vruchtbare meester in den laatsten tijd meer bijzonder zijn penseel gewijd heeft. De Heer Oberman, die sedert 1833 lid is van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam, heeft 12 stuks gelithographiëerde landschappen bij de Gebroeders Portman uitgegeven, en 20 stuks fragmenten van dieren geëtst. Op het Paveljoen bij Haarlem is van hem eene schilderij, voorstellende eene *Vaas met bloemen;* eene dergelijke werd op de verkooping van Bernet voor *ƒ* 105.00 verkocht.

ODEKERKEN (W.). Er komt uiterst zeldzaam schilderwerk van dezen meester voor; nogtans getuigt men van hem, dat hij in den trant van G. Metzu binnenhuisjes met een enkel figuurtje en ruim van mondbehoeften en keukengereedschap omringd, fraai wist uit te voeren. Hij werd te Nijmegen geboren.

ODEVAERE (Joseph Dionisius), den 2 October 1778 te Brugge geboren, was de zoon van een' raadsheer aldaar en werd op de in die stad gevestigde school der Augustijnen in de oude letteren onderwezen. Toen hij zijne voorbereidende studiën volbragt had, deed de opheffing van de Hoogeschool van Leuven, welke bij de komst der Fransche troepen in België plaats greep, zijnen vader besluiten om hem voor den handel op te leiden. De jonge Odevaere werd dien ten gevolge op een kantoor in zijne geboortestad geplaatst, waar hij zich gedurende twee jaren bezig hield met werkzaamheden, geheel strijdig met zijne neiging, dewelke hem tot het schilderen dreef, eene kunst, waaraan hij al de oogenblikken gaf, die hij van zijne vervelende bezigheden over hield. Hij woonde de lessen op de Academie bij, behaalde er achtervolgens onderscheiden medailles en won eindelijk den grooten prijs. Daar op dit tijdstip (1796) de koophandel kwijnde, en de oude Heer Odevaere tevens bespeurde dat zijn zoon geheel door zijne onwederstaanbare en uitsluitende neiging voor de Schoone Kunsten beheerscht werd,

stemde deze er ten laatste in toe, dat hij zich daaraan geheel overgaf. Diensvolgens begaf zich de jeugdige kunstenaar naar Parijs, voorzien van aanbevelings-brieven aan zijn' achtenswaardigen stadgenoot Suvée, die, daar hij tot Directeur van de Fransche school te Rome benoemd werd, hem slechts kort met zijnen raad ten dienste kon staan.

Odevaere kwam vervolgens onder de leiding van David, bij wien hij tot in **1802**, het tijdstip van den grooten wedstrijd, werkzaam bleef. Zijne pogingen ditmaal niet gelukkig geweest zijnde, vatte hij zijne studiën met vernieuwden ijver op, en bekwam in September **1804**, den grooten prijs in het schilderen, alsmede eene jaarwedde van het Gouvernement, om zich naar Rome te begeven. Het onderwerp van de prijsstof was de *Dood van Phocion*. Hij genoot in de stad Brugge, op den **29** October **1804**, eene luisterrijke ontvangst, de Academie wees hem eene gouden medaille toe en het Plaatselijk Bestuur bood hem een geschenk in zilver van groote waarde aan, als een bewijs van de tevredenheid zijner stadgenooten. In September van het volgende jaar vertrok hij naar Rome. Middelerwijl hij zijne studiën in die stad voortzette, vervaardigde hij zijne schilderij, voorstellende *de Krooning van Karel den Groote*, welke te Parijs, op de tentoonstelling van **1810**, veel bijval vond en hem, van de zijde van Keizer Napoleon, bijzonderen lof deed verwerven. In **1811** werd Odevaere, die zich steeds te Rome bevond, belast met de vervaardiging van twee groote schilderstukken in fresco voor het Pauselijke Paleis (Monte-Cavallo). Het ééne had ten onderwerp *Romulus*, *des veldheers buit behalende*, en het andere, *de Grieken en Trojanen*, *elkander het lijk van Patrocles betwistende*. De sedert plaats gehad hebbende staatkundige gebeurtenissen beletteden echter de voltooijing dier ordonnanties. Na verloop van acht jaren, in aanhoudenden arbeid doorgebragt, vertrok Odevaere uit Rome, waar hem het lidmaatschap van de beroemde Academie van St. Lucas was opgedragen. Bij zijne terugkomst schilderde hij onderscheiden stukken, waarvoor hij door Napoleon met eene gouden medaille begiftigd

werd. In 1814 werd hij door den Generaal Evers aan den Koning der Nederlanden, toenmalig regerend Vorst, voorgesteld, wien hij eene teekening, *de Unie van Utrecht* voorstellende, aanbood, welke die Vorst hem opdroeg, in het groot op doek te brengen. Deze schilderij bevindt zich in het Paleis, in de audiëntie-zaal. In 1815 tot schilder des Konings benoemd, werd hij belast met het vervaardigen van eene schilderij, voorstellende *het Oogenblik, waarop de Kroonprins in den slag van Waterloo werd gekwetst.* Dit stuk, op eene uitgebreide schaal uitgevoerd, werd herhaaldelijk ten toon gesteld en bragt veel op aan de armen, ter wier behoeve de tentoonstelling te Brussel en in andere steden werd bewerkstelligd. Eveneens heeft hij, op last des Konings en om tot pendant van den *Slag van Waterloo* te dienen, den *Slag van Nieuwpoort* geschilderd, in 1600 door het Hollandsche leger, onder bevel van Maurits, Prins van Oranje, en van deszelfs broeder Frederik Hendrik, aan de Spanjaarden geleverd. Odevaere heeft te Brussel onderscheiden werken ten toon gesteld, als: *de Krooning van Karel de Groote; Raphael door Bramante aan Paus Julius II voorgesteld; de Marteldood van St. Laurentius* enz., mitsgaders onderscheiden groote portretten, waaronder dat van den Kroonprins van Oranje (thans Koning Willem II), door Lignon gegraveerd. Ook treft men in verschillende kerken stukken van hem aan. Op de Gentsche tentoonstelling van 1820 was van hem eene schilderij, *Phedra* voorstellende, *daar zij hare misdaad aan Theseus kenbaar maakt;* en eene andere, *Narcissus* verbeeldende, *zich in het water spiegelende;* en in het volgende jaar op die te Brussel een schilderstuk, voorstellende *de Zegepraal van Cimabue*. Odevaere is in het begin van Februarij des jaars 1830 te Brussel overleden. Hij beoefende ook de fraaije letteren. Gedurende zijn verblijf te Rome verzamelde hij de bouwstoffen voor eene geschiedenis der kunsten in Italië, sedert derzelver herleving tot op Raphael. Aan dit werk, alsmede aan eene vertaling van Raphael's levensbeschrijving, waarvoor hij reeds teekeningen gereed gemaakt had, is hij tot op zijn overlijden ijverig werkzaam geweest. Jammer dat de verdienstelijke kunstenaar niet lang genoeg heeft mogen leven om dezen belangrijken letterarbeid te voltooijen! Aan zijne talenten was hulde gedaan, zoo door het Koninklijk Nederlandsch Instituut, als verscheiden andere geleerde Genootschappen, die hem tot medelid verkozen hadden. Koning Willem had hem tot Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw benoemd.

OETS (Pieter), die een Zeeuw was, werd in 1720 geboren. Hij teekende portretten, meest in craijon. Na langen tijd te Rotterdam gewoond te hebben, is hij naar Amsterdam verhuisd, en aldaar in 1790 gestorven.

OEVER (Alberta ten), echtgenoote van den Heer P. Roelfsema te Groningen, vindt men vermeld als eene kunstenares, die op eene verdienstelijke wijze, ter harer uitspanning, landschappen schildert en teekent. Op de Amsterdamsche tentoonstelling van 1818 bevonden zich vier schilderstukjes van deze dame, *Gezigten in Drenthe en Groningerland* voorstellende, bij zomer en winter.

OFFERMANS (Johannes) was een landschapschilder, die in 1646 te Dordrecht geboren werd, doch niet in zijn vak kunnende slagen, zijn penseel met de verwerskwast verwisselde.

OFFERMANS (Anthonij Jacobus), kunstschilder en teekenaar, geboren te Rotterdam in het jaar 1796. Zijn vader was de Heer Willem Offermans, in leven boekhouder bij den WelEdelen Heer A. van Hoboken, en zijne moeder genaamd Elizabeth van der Hart. Hij had tot leermeester den landschap- en veeschilder Dionijs van Dongen; doch zijn talent heeft zich wel voornamentlijk ontwikkeld door het bestuderen der groote meesters uit de 17de eeuw en het vlijtig teekenen naar de natuur. Op vele onzer tentoonstellingen heeft men proeven daarvan ter beschouwing aangetroffen. De Heer Offermans zorgt in zijne composities voor verscheidenheid. Zijne landschappen stelt hij voor bij zomer of winter, bij rijzende of dalende zon; zijne koeijen en ander vee rustend

of door onweêr verschrikt. Hij heeft in Duitschland en Braband gereisd en aldaar studiën naar het leven gemaakt, waarvan hij naderhand zich met voordeel in zijne kunstwerken bediende. In het jaar 1828 behaalde hij de groote rijks-medaille naar het naakt model. Ook te Groningen droeg hij bij prijsgedingen eerepenningen weg. De Heer Offermans is lid van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam. Zijne discipels zijn de Heeren Abraham Couwenberg, William Cooke en Johannes Morrien. Hij heeft eenige studies van *Dieren*, en *Gezigten van het Huis te Brederode*, het *Paveljoen te Scheveningen* enz. op steen geteekend. Op het Paveljoen bij Haarlem heeft men van dezen meester, die gehuwd is met Mejufvrouw Wilhelmine Louise Hahn, 2 *Landschappen*.

OLTMANS (ALEXANDER), zoon van wijle den Heer A. Oltmans, laatstelijk ontvanger der directe belastingen te Amsterdam, werd daar ter stede geboren den 25 Februarij 1814. In de kunst onderwezen door den Heer K. Karssen, schildert hij, even als deze, gebouwen, buurtjes en stadsgezigten. Wij zagen kunstwerk van dezen meester, waarin de beeldjes door den Heer R. Craeijvanger waren geschilderd geworden. De Heer Oltmans beoefent ook, als liefhebber, de toon- en krijgsbouwkunst.

OMMEGANCK (BALTHAZAR PAUL) werd te Antwerpen geboren den 26 December 1755. Hij was een discipel van den landschapschilder Hendricus Josephus Antonissen, en heeft zich voornamentlijk door ingeschapen genie en het vlijtig bestuderen der natuur, tot eene zoo aanzienlijke hoogte verheven in het vak van het landschap met dieren, bijzonder met schapen, dat hij onder de latere schilders in dat vak den eersten rang bekleedt. Op onderscheidene tentoonstellingen, zoo in de Nederlanden als in Parijs, heeft men de bewijzen van zijn uitstekend talent kunnen bewonderen. Hij maakte zijne studies doorgaans te Dinant, Chaufontaine en Huij. Eens, terwijl hij in die streken met teekenen bezig was, werd hij voor een' spion aangezien en in de gevangenis gebragt; terwijl zijne schetsen en krabbelingen naar Parijs opgezonden werden. Door tusschenkomst van een' vriend te Dinant, kwam hij spoedig weêr op vrije voeten. Ommeganck maakte bij zijn leven geen bijzonder hooge prijzen voor zijn kunstwerk; zelden genoot hij er meer voor dan 100 of 120 louis d'or. Kort na zijn overlijden schenen zijne schilderijen in waardering terug te gaan; doch thans

worden ze weêr derwijze gezocht, dat de Heer J. J. van Regemorter onlangs voor een kapitaal stuk van Ommeganck, 12,000 francs betaald heeft. Zijne ordonnanties zijn doorgaans eenvoudig, maar natuurlijk, warm en aangenaam van toon, en het mollige der schapen is allerkunstigst en schoon. Er bestaan van hem ook fraaije teekeningen en vele in potaarde geboetseerde schapen en koeijen. Op de tentoonstelling van 1799 te Parijs, vond zijn werk bijzondere onderscheiding en verwierf hij den grooten prijs voor het landschap: het was het deksel van een klavier, door een zijner vrienden, buiten zijn weten ingezonden. Later, in 1808, maakte een zijner stukken aldaar zooveel opgang, dat de Fransche Keizer hem eene gouden medaille, met deszelfs beeldtenis, vereerde. Sedert moest hij jaarlijks een stuk voor de Keizerin Josephine schilderen. Hij was mede benoemd in de commissie, die te Parijs in 1814 de door de Franschen weggevoerde schilderijen terug vorderen moest. Daar Ommeganck zijne reputatie voor een goed gedeelte in die stad gemaakt had, deed men hem gevoelen, dat deze commissie minder voor hem geschikt was; hij liet uit dien hoofde dan ook de werkzaamheden aan zijne mede commissarissen P. van Regemorter en Odevaere meestal over. In weerwil daarvan ging de verbittering tegen hem te Parijs zoo hoog, dat men kort daarna op eene tentoonstelling met een mes een snede over een landschap van hem kraste, dat gelukkig op paneel geschilderd was. Hij was bezig het stuk te herstellen, toen het hem afgekocht werd, met beding het in zijnen beschadigden toestand te laten. Deze voortreffelijke kunstenaar is te Antwerpen overleden, den 18 Januarij 1826, en den 21 dier maand begraven in de parochiale kerk van St. Charles Borromée, des voormiddags ten elf ure. Zijn verlies werd door velen zeer betreurd, daar hij een braaf echtgenoot, goede vader en een warme vriend was. Zijn vader was een lijstenmaker, en bij Mejufvrouw Parent, zijne huisvrouw, won hij acht kinderen, waaronder slechts één zoon, die echter geen schilder geworden is; doch eene zijner dochters erfde het kunsttalent van haren vader. Ommeganck was ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw, lid van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, correspondent van dat in Frankrijk, Raad der Academie van Antwerpen, Vice-President van het Genootschap ter aanmoediging der Schoone Kunsten ter zelfder plaatse, en lid van meer andere Maatschappijen zoo binnen als buiten 's lands. In zijne betrekking als lid van het Nederlandsch Instituut, zond hij in der tijd twee memoriën bij hetzelve in, die van zijn oordeel en kennis getuigden: de eene handelde *over het schilderen op witte of donkere gronden*, de andere *over het ideale schoon*. Zijn portret, door den Heer J. J. Eeckhout geteekend, wordt in steendruk gevonden in de *Portraits des artistes modernes, nés dans les Pays-Bas; 2me livraison*. Zijne kunstnalatenschap is in 1827 te Antwerpen verkocht. Op de verkooping van Bernet werd een *Landschap met schapen* van dezen meester voor *f* 1,010.00 verkocht. Het Koninklijk Kabinet te 's Gravenhage bezit van hem insgelijks een *Landschap met schapen en een wagen*.

* **ONGHENA** (Charles). Deze graveur, wiens vader goud- en zilversmid te Gent was, werd aldaar in Junij 1806 geboren en heeft zich zelven gevormd in de kunst, welke hem later zoowel lof als voordeel opbragt. Hij genoot het onderwijs in het teekenen aan de Gentsche Academie, bij welke instelling hij zich door zijne vorderingen onderscheidde en in 1826 den prijs behaalde voor het teekenen naar het pleisterbeeld. In 1829 was hij de eerste in het etsen, bij gelegenheid van den alstoen te Gent gehouden wedstrijd, terwijl hem in 1832 de prijs voor het snijden in hout werd toegewezen. Deze kunstenaar paart bij zijne verdienste als graveur, ook die van teekenaar en compositeur, hetgeen hem in staat stelt alle zijne gravures naar zijne eigene ordonnanties te vervaardigen. Hoewel zijne meeste werken in omtrekken bestaan, geeft echter de menigvuldigheid derzelve geen gering denkbeeld van zijnen ijver en van de vlugheid waarmede hij de graveernaald hanteert, en wij meenen met vertrouwen te mogen stellen, dat geen graveur uit lateren tijd zooveel heeft voortgebragt, als de Heer Onghena. Alle de platen voorkomende in den *Messager des Sciences et des Arts*, de prent voorstellende *de Jagt van Ste. Ursula*, de

afbeelding van *de Raadzaal te Brugge*, de houtsneê-illustratiën van het boek van Baudoyn, de platen voor het in 1837 te Parijs in het licht gegeven boekwerk over den zeer manhaften Graaf d'Artois, enz. zijn, onder vele andere, door dezen kunstenaar vervaardigd. De Heer Onghena is in zijne geboortestad gevestigd en bezit eene fraaije Verzameling van oudheden en drijfwerk. Hij bezocht in 1833 en 1839 Parijs en andere voorname steden in Frankrijk, en is de leermeester van zijn' broeder CONSTANT ONGHENA, die mede graveur is.

ONKRUIT (THEODORUS) was een miniatuurschilder, die in de laatste helft der 18de eeuw zijne kunst uitoefende, en geene bepaalde woonplaats had.

OORT (LAMBERT VAN) te Amersfoort geboren omtrent het jaar 1520, was een goed schilder en bouwkundige, die te Antwerpen in het jaar 1547 in het schildersgilde trad. Hij was de vader van den beroemden Adam van Oort, en een goed historieschilder, wiens stukken rijk van ordonnantie en juist van teekening waren. In de St. Jans kerk te Gouda zijn zes groote kerkglazen, door hem geïnventeerd en door Dirk van Zijl geschilderd. Onder de kunstliefhebbers treft men nog wel van zijne teekeningen aan, die zuiver van omtrek en goed van behandeling zijn. In het Museum te Brussel zijn twee schilderijen van hem aanwezig, als: *een tafereel uit de Kruisdraging;* en *de Aanbidding der Herders.*

OORT (ADAM VAN), door sommigen ook VAN NOORT genoemd, was de zoon van Lambert van Oort en werd in 1557 te Antwerpen geboren, waar zijn vader hem in de kunst onderwees. Hij was een man van groote gaven en van geen geringe beroemdheid. Rubens, Jordaans, Francken, H. van Balen, behoorden onder zijne leerlingen. Daar hij driftig en grillig van aard was, verloor hij allengskens zijne vrienden en begunstigers. Hij miste vooral die geduldige en beschaafde verkeering met zijne discipelen, die zoo veel bijdraagt tot de gelukkige ontwikkeling en leiding van hunne talenten. Geen wonder dan ook, dat zij voor en na zijne leerschool verlieten. Alleen Jordaans bleef hem over; hetgeen met eenigen grond toegeschreven wordt aan diens liefde voor de dochter van Adam van Oort, met welke hij ook naderhand gehuwd is. Van Oort, die in zijnen bloeitijd veel werk van het teekenen en ordonneren maakte, veronachtzaamde naderhand die noodwendige deelen der kunst, en gaf zich aan eene oppervlakkige en gemanierde schilderwijze over, die nadeelig op zijnen roem werkte. Zijn koloriet bleef nogtans aanhoudend schoon en zijn penseel vrij en kunstig. Rubens zeide meermalen, dat als van Oort Rome bezocht en naar goede modellen gestudeerd had, hij alle zijne tijdgenooten overtroffen zou hebben. Hij schilderde veel voor kerken, altaren enz., en stierf te Antwerpen in 1641. Anthonie van Dijck vond er behagen in, het portret te etsen van Adam van Oort. Petr. de Jode, Raph. Sadeler en anderen hebben prenten naar kunstwerk van hem gegraveerd. Het Brusselsch Museum bezit van hem eene voorstelling van *de Zaligmaker die de Kindertjes tot zich roept;* en de St. Michiels kerk te Gent, *de Genezing van een zieke, door tusschenkomst der H. Maagd.*

OORT (H. VAN), geboren te Utrecht in 1776 en daar ter stede woonachtig, schildert landschappen met vee, stad- en buurtgezigten. Op de Amsterdamsche tentoonstelling van 1818 zag men van hem *een Gezigt bij de Domkerk te Utrecht*, welke schilderij den kenners behaagde. Er bestaan van dien Heer ook fraaije teekeningen.

*OORT (PIETER VAN), zoon van den kunstschilder H. van Oort, daar even vermeld, werd den 10 October 1804 te Utrecht geboren. Van zijne jeugd af aan het voetspoor van zijn vader volgende, leidde hij alzoo de gronden voor de teeken- en schilderkunst, waarin hij zich verder bekwaamde door vlijtig de lessen van zijne kunstbroeders en in de collegiën waar te nemen. Het verlangen om door zijne verkregen bekwaamheden een meer zeker bestaan te verkrijgen, deed hem besluiten om als kunstenaar met eene natuurkundige commissie van 's Rijks wege naar Oost-Indië te gaan. Hij werd daarbij als lid aangesteld en verliet in den jare 1824 het vaderland. De ontvangene berigten aangaande de vervulling

zijner verpligtingen, deden de beste toekomst voor hem voorspellen, toen zijn grijze vader, tien jaren na deszelfs vertrek de droevige tijding bekwam, dat zijn zoon te Padang, op de zuidkust, was overleden. Het officiële berigt dienaangaande in de Utrechtsche courant van den 6 Maart 1835 medegedeeld, behelsde den grootsten lof omtrent dezen zóo vroeg weggenomen kunstenaar.

OORTMAN (JAN) was in het begin der 19de eeuw te Weesp figuursnijder bij de aldaar gevestigde katoendrukkerij, en woonde vervolgens te Amsterdam. Hij was in dien tijd een der beste graveurs in hout, zoo als blijkt uit de fraaije in palmhout gesneden vignetten, ter boekdrukkerij van den Heer A. D. Schinkel te 's Hage aanwezig, en uit verscheiden prentjes, door hem gegraveerd ten dienste van de Maatschappij *tot Nut van 't Algemeen*, en voor de geestige werken van Doct. van Woensel; ook ontving hij in het jaar 1817 van de Nederlandsche Huishoudelijke Maatschappij eene remuneratie van zes dukaten voor de ter proeve bij dezelve ingezonden houtsneden. Deze meester is te Amsterdam overleden den 5 Mei 1823.

OORTMAN (JOACHIM JAN), zoon van den evengemelde, werd te Weesp geboren den 23 Mei 1777. Hij had W. Kock te Amsterdam tot eersten leermeester, en kwam vervolgens onder de leiding van den Heer Hodges. Aanmerkelijke vorderingen in het plaatsnijden gemaakt hebbende, begaf hij zich met den kunstgraveur Claessens naar Parijs, en werkte aldaar onder anderen mede aan de platen in het door Tilhol uitgegeven Museum; terwijl hij omtrent dien tijd loffelijk bekend werd door twee platen in eene nieuwe uitgave van de Lusiade door Camoëns. Hij had slechts den ouderdom van even veertig jaren bereikt, toen de verdienstelijke kunstenaar den 9 Januarij 1818 te Parijs kwam te overlijden.

OOST, *de oude*, (JACOB VAN) werd op negentien jarigen ouderdom in het register der schilders van Brugge ingeschreven den 19 Januarij 1619, als leerling van zijn' broeder Frans, die in den bloei des levens in 1625 kwam te overlijden. Vier jaren te voren was Jacob meester geworden. Naar Italië tot verdere vorming van zijnen smaak vertrokken, koos hij zich Hannibal Carrats tot model, wiens schildertrant hij na verloop van weinige jaren zoo volkomen wist na te volgen, dat zijn kunstwerk doorging voor de gewrochten van het penseel des Italiaanschen schilders. Vroeger had hij met vrucht tafereelen van Rubens en van Dijck gecopiëerd. Na zijne terugkomst te Brugge, in 1630, schilderde hij een aanmerkelijk getal historie- en altaarstukken en portretten, die blijk gaven van zijne groote kunstverdienste en zijnen roem dagelijks deden klimmen. In 1633 werd hij verkozen tot hoofdman van het schildersgild, genoot de algemeene achting en stierf in 1671. Descamps geeft in zijne *Vies des Peintres*, tome II, page 54 en volgende, de lange lijst der schilderijen, die van dezen meester bekend zijn. Zijne laatste werken waren de beste; tot het getal zijner meesterstukken behoort eene *Afneming van het Kruis*, in de Jesuiten kerk te Brugge aanwezig, en de negen schilderijen in de Abdij van St. Truijen, waar zijne dochter geestelijke was, van welke vooral opmerkelijk is de *Uitstorting van den Heiligen Geest*, dat voor perspectief en architectuur aan de volmaaktheid grenst, en waarop van Oost zich zelven heeft afgemaald in de gedaante van een der Apostels, en zijn' zoon onder die van een jongeling, welke een gordijn aan den ingang des tempels opligt.

OOST, *de jonge*, (JACOB VAN) werd te Brugge geboren en was de leerling van zijn' vader, van wien wij zoo even spraken. Den ouderdom en den graad van kennis en bedrevenheid verkregen hebbende om met vrucht te kunnen reizen, vertrok hij naar Parijs en bleef zich aldaar 2 jaren lang ophouden, en vervolgens naar Rome, alwaar hij mede een geruimen tijd doorbragt in het bestuderen der Italiaansche meesterstukken. Na zijne terugkomst te Brugge, ontbrak het hem noch aan toejuiching, noch aan aanmoediging; maar Parijs ter bewoning verkiezende, begaf hij zich andermaal derwaarts. Te Rijssel zijne kunstvrienden een bezoek brengende, werd hij aangezocht enkele portretten te

schilderen. Zij werden er bewonderd, en de aanzienlijksten der stad, wier afbeeldsels hij vervolgens vervaardigde, haalden hem over zich daar ter plaatse te vestigen. Het uitzigt lachte hem toe, en zijn verblijf in die stad werd hem bijzonder veraangenaamd en belangrijk gemaakt door Maria Bourgeois, met welke hij een huwelijk aanging. In die stad, welke hij slechts als ter loops meende door te trekken, bleef hij een en veertig jaren wonen. Weduwenaar geworden, keerde hij naar Brugge terug, is aldaar overleden den 29 December 1713, oud zes en zeventig jaren, en begraven in de kerk der Dominikanen. Hij liet een' zoon na, die ook de kunst beoefend, doch daarin niet veel opgang gemaakt heeft. Jacob van Oost, *de jonge*, schilderde in den smaak van zijn' vader, maar vetter in de verw en met stouter penseeltoets; ook is zijne draperie in breederen stijl. Zijne composities zijn minder rijk dan oordeelkundig; zijne figuren goed geteekend en vol uitdrukking. Ook zijn koloriet is uitnemend en zweemt naar dat van Anthonie van Dijck. Zijne meeste schilderijen en portretten worden te Rijssel gevonden. Men vindt 4 van zijne tafereelen in de kerk *St. Sauveur* te Brugge, als: *de Dood der H. Maagd; — Jezus Christus over den Dood en den Tijd zegepralende; — de Bekeering van St. Hubertus; —* eene *Aanbidding.*

* OOSTENGA (Thomas Tekes) is een binnenhuis- en decoratieschilder te Groningen, alwaar hij in de kunst onderwezen werd door den Heer Jacob Bruggink, Onderwijzer aan de Academie van Teeken-, Bouw- en Zeevaartkunde, onder den naam *Minerva.* Hij werd in het jaar 1812 te Zoutkamp, Provincie Groningen, geboren.

OOSTERHOUDT, Dz. (Dirk van) werd te Tiel geboren in 1756. Na voorloopig zich eenigermate in de beginselen der teekenkunst geoefend te hebben, werd hij als leerling aangenomen op de Keurvorstelijke Schilder-Academie te Dusseldorp. Gedurende vijf jaren hield hij zich bezig met het copiëren van schilderijen van Raphaël, Rubens, van der Werff en andere meesters uit de Dusseldorpsche Galerij. In zijn vaderland terug gekomen, koos hij zijne geboorteplaats ter woon en vervaardigde aldaar portretten, en ook wel eens onderwerpen uit het burgerlijk leven, die in voorname Kunstverzamelingen plaats vonden. *Een bevallig meisje bezig koffij te malen*, uitvoerig door hem geschilderd, gold op Brentano's verkooping *f* 49.00. Hij stierf te Tiel den 14 Januarij 1830. Men heeft geëtste prenten van hem, als: een *Landschap, met eene staande en liggende koe, bij eenen afgeknotten wilgenboom*, en een ander met een' *Ossenkop.*

OOSTERHUIS (H. P.). Deze Groningsche landschap- en portretschilder, die in 1801 bij de Teeken-Academie zijner woonplaats bekroond werd, wegens eene teekening naar het naakt model, was de teekenaar van de bekende door de Heeren D. Sluiter en Hoogkamer gegraveerde platen van den *Slag van Waterloo* en dien van het *Schoon Verbond.*

OOSTERWIJK (Maria van). Deze beroemde bloemschilderes werd in 1630 geboren te Nootdorp, bij Delft, alwaar haar vader predikant was. Eene besliste neiging tot de kunst al vroegtijdig aan den dag leggende, werd zij onder de opleiding gesteld van den vermaarden Utrechtschen schilder J. D. de Heem. Hare vorderingen hielden gelijken tred met hare onvermoeide oefeningen; en na verloop van enkele jaren, had zij eene zoodanige hoogte in de kunst bereikt, dat haar roem zich alom verbreidde en buitenlandsche Vorsten als elkanderen het vermaak betwistten om eenig kunstwerk van haar te bezitten. Lodewijk XIV plaatste een bloemstuk van haar breed en uitvoerig penseel in zijne rijke Kunstgalerij. Keizer Leopold en de Keizerin verzochten haar insgelijks een schilderstuk en versierden er hun Kabinet mede. Zij waren derwijze over dit tafereel te vreden, dat zij der schilderes hunne met diamanten omzette portretten ten geschenk zonden. Ook Willem III, Koning van Engeland, bekwam een schilderstuk van haar en deed er haar *f* 900.00 voor uittellen. Naderhand werden voor rekening van den Koning van Polen 3 *Bloemstukken* van haar gekocht voor *f* 2,400.00. In de Nederlanden treft men uiterst zelden schilderwerk van haar aan. Het werd steeds naar buitenlandsche Hoven gezonden. Ook is, in weerwil van haren werkzamen aard, het getal harer schil-

derijen gering, uithoofde zij er lang aan bezig was om dezelve tot de verlangde uitvoerigheid te brengen. Zij is ongehuwd overleden in 1693.

OOSTFRIES (Jozef) was een glasschilder, die in 1628 te Hoorn geboren werd en in 1661 overleden is. In Houbraken's tijd waren zoo in Hoorn als in verscheiden kerken in het Noorderkwartier, nog vele kunstige werken van hem voorhanden.

OOSTFRIES (Katharina), zuster van den laatstgemelde, werd geboren te Nieuwkoop in 1636 en is in 1708 te Alkmaar overleden. Deze kunstenares was zoo onvermoeid vlijtig, dat zij tot in haar twee en zeventigste jaar zich bleef oefenen in het teekenen en glasschilderen.

* OOSTHUIJZEN VAN RIJZENBURG (Mevrouw de Weduwe van), te 's Gravenhage. Deze Dame bezit eene uitgebreide Verzameling van schilderijen van vroegeren tijd, waaronder voortbrengsels van Asselijn, Berchem, Dou, Hobbema, Lingelbach, Rembrandt enz. Onder de voortbrengsels van nieuwe kunst vindt men er werk van Eeckhout, Portman en anderen.

* OPDENBOSCH (Henriette). Deze Dame, te Brussel gevestigd, beoefent het genreschilderen en heeft reeds verschillende goed geslaagde proeven in dat vak geleverd. Op de Brusselsche tentoonstelling van 1833 zag men van haar *eene Halte van reizigers;* en op die van 1836 ter zelfde plaatse, *eene Vrouw, die bezig is geld te tellen.*

* OPDENHOFF (George Willem) kwam op den 7 Julij 1807 in de Keurhessische stad Fulda ter wereld, doch meenen wij hier te moeten vermelden omdat hij in Holland zijne kunstenaars-opvoeding genoot en aldaar tot heden is gevestigd gebleven. Zijn eerste meester in de kunst was de landschapschilder A. Schelfhout, wiens genre hij echter niet volgde, als meer smaak vindende in het schilderen van zee- en strandgezigten en van binnenwateren en vaarten, in welk vak hij later eenig onderwijs genoot van den zeeschilder Schotel. De Heer Opdenhoff kiest zich bij voorkeur zoodanige natuurtafereelen tot onderwerp, waarin hij door sterke contrasten en kleur-effecten een piquant geheel kan vormen, terwijl zijne voorstellingen, zoowel wat compositie als uitvoering betreft, zich door een zeker karakter van oorspronkelijkheid doen onderkennen. Deze kunstenaar was gedurende eenige jaren te Rotterdam gevestigd, waar men bij de liefhebbers vele zijner werken aantreft; thans is hij, zoo wij vermeenen, te 's Hage woonachtig. Hij maakte als vrijwilliger bij het 2de Bataljon Jagers, den Belgischen veldtogt mede, en bezocht in 1837 Frankrijk en deszelfs kusten.

OPHEIDEN (Gozewinus) was een Utrechtenaar, die in 1634 eene schilderij in het St. Hiob's gasthuis plaatste, waarop hij een *Chimist in zijn laboratorium* verbeeld had. Ook zijn eigen portret werd op dezelve gezien.

* OPHEM (Karel Andreas van). Deze beeldhouwer werd te Gent, den 12 November 1777 geboren en is een leerling van J. Camberlain. Wij vinden van de navolgende door hem vervaardigde werken melding gemaakt, als: onderscheiden *kolossale Beelden en andere versierselen aan de Werf te Antwerpen;* — 4 *kolossale busten*, op het buiten van Mevrouw de Gravin Vilain XIV te Wetteren; — *de Arenden* die zich op de Kortrijksche poort te Gent bevinden, enz.

* OPSTAL (Gerard van). Deze bekwame beeldhouwer zag in 1595 te Antwerpen het licht en is in Parijs gevestigd geweest, waar hij in 1648 tot lid van de Academie van Schilder- en Beeldhouwkunst verkozen werd, in 1659 tot Rector van die instelling werd aangesteld en in 1668 is overleden. Hij had veel talent in het vervaardigen van basrelieven en werkte verwonderlijk fraai in ivoor: te Parijs had hij, onder anderen, het *Standbeeld van Lodewijk XIV* gemaakt, dat zich op de in 1778 gesloopte *Porte St. Antoine* bevond; voorts 9 basrelieven voor het hotel van den President Lambert Torigni, voorstellende *de Werken van Herkules;* alsmede 4 marmeren basrelieven, naar teekeningen van Rubens; dezelve stelden *de Zegepraal van Galathea* voor en zijn door van Kessel in prent gebragt.

* OPSTAL (CASPER JACOBUS VAN). Deze landschap- en portretschilder werd in 1660 te Antwerpen geboren en is meer bekend door zijne werken, dan door hetgeen men omtrent hem vindt aangeteekend. Het schijnt wel, dat hij in Frankrijk geweest is, doch het is onbekend hoe lang hij daar vertoefd heeft en of hij nog verder is geweest. Onderscheiden kerken in België bezitten stukken van zijne hand. In 1704 maakte hij, op verlangen van den Maarschalk de Villeroij, eene kopij van Ruben's *Afneming van het kruis*, die eer aan zijne talenten moet hebben gedaan. In de hoofdkerk te St. Omer bevindt zich mede een kapitaal en fraai stuk van hem, de *vier Kerkvaderen* voorstellende. Van Opstal is in 1714 te Antwerpen overleden.

* OPZOOMER (SIMON) is de zoon van gegoede burgerouders uit Rotterdam, alwaar hij den 19 September 1819 ter wereld kwam. Zijn eerste onderwijs in de teeken- en schilderkunst had hij te danken aan den Heer Gillis de Meijer, en later volgde hij de lessen aan Antwerpen's Academie, onder de leiding van Professor M. I. van Bree. Daarna begaf hij zich ter verdere studie naar Parijs, alwaar hij gedurende de jaren 1836 en 1837 verbleef, en na dien tijd bewoont hij beurtelings Rotterdam en Antwerpen. De Heer Opzoomer legt zich toe op het schilderen van historiële voorstellingen, waarvan er onlangs (in het laatst van 1842) eene bij de Maatschappij *Felix Meritis* bekroond werd. Ook zagen wij van hem tafereelen uit het dagelijksch leven en portretten.

ORLEIJ (BAREND VAN), meer bekend onder den naam van BAREND VAN BRUSSEL, omdat hij in die plaats geboren was, was een vaardig en geestig schilder in olie- en waterverw. Hij was van aanzienlijke afkomst en stond in dienstbetrekking tot de Landvoogdesse Margaretha te Brussel, terwijl hij naderhand Hofschilder werd van Keizer Karel V. Van zijne jeugd is niets bekend; alleen weet men dat hij Italië bezocht, en te Rome onderwijs in de kunst genoten had van Raphael. Hij schilderde altaarstukken voor verscheiden kerken in Vlaanderen en teekende ook vele patronen voor tapijten met jagten en andere voorwerpen, waarin hij de portretten van den Keizer en andere Prinsen en Prinsessen naar het leven schilderde. Acht van dergelijke tapijtpatronen, waarin zestien personen uit den Huize van Nassau te paard en levensgroot voorkwamen, deed Graaf Maurits van Nassau naar den Haag voeren, en dezelve door Hans Jordaans van Antwerpen met olieverw schilderen. Barend heeft met den Mechelschen schilder Michiel van Coxie, die mede te Rome het onderwijs van Raphael genoten had, het toezigt gehad over de vervaardiging der kostbare tapijtwerken, naar de teekeningen van Raphael, die op last van Leo X in België vervaardigd werden, en, voor zoo ver dezelve nog bestaan, jaarlijks te Rome op den H. Sacramentsdag, in het Paleis van het Vaticaan worden ten toon gesteld. De schilderijen van van Orleij zijn vrij zeldzaam geworden. Het Museum te Brussel bezit er twee, waarvan een uit zijn vroegsten tijd. Hetzelve stelt voor: *Christus, door de H. Maagd ondersteund, die onder de smart gebukt gaat.* Op de vleugeldeuren ziet men de portretten der begiftigers en van derzelver gezin. Dit stuk wordt om de schoonheid van uitdrukking, kracht van koloriet, fijnheid van uitvoering en volmaaktheid der *détails*, voor het beste voortbrengsel gehouden, dat het Museum in dat *genre* bezit. De instelling van Stadel, te Francfort aan den Main, heeft eene schilderij zonder vleugeldeuren, hetwelk veel overeenkomst met dat van het Museum te Brussel heeft. Het andere stuk in hetzelfde Museum is eene navolging van de *Heilige Familie* van Raphael. In het Bagijnenhuis te Brussel vindt men mede een stuk, den *Dood der H. Maagd* voorstellende, met vleugeldeuren. Dit zelfde onderwerp had hij voor het klooster der *Sept-Douleurs de Nôtre-Dame*, bij Brugge, behandeld. In de oude Verzameling van Boisserée is een *St. Norbertus, de ketterij van Tanchelin wederleggende.* De kerk *St. Sauveur*, te Brugge, bezit mede 2 schilderijen van dezen meester, als: eene *Magdalena aan de voeten des Zaligmakers*, en eene *Kruisdraging*; en de St. Nicolaas kerk te Brussel, een *Petrus uit de gevangenis verlost en St. Roch die een pestzieke ge-*

neest. In de Weener-Galerij bevindt zich van Orleij's penseel eene *Rust in Egijpte*, die zeer schoon is. Deze meester heeft ook geëtst. Zestien fraaije en tamelijk groote *Passieprenten* zijn van hem bekend. Hij is den 6 Januarij 1541 te Brussel, in den ouderdom van zeventig jaren overleden. Albert Durer heeft zijn portret geschilderd.

*ORLEIJ (Richard van) werd in 1652 te Brussel geboren, en was de zoon van Pieter van Orleij, een middelmatig landschapschilder, door wien hij in de beginselen der kunst onderwezen werd. Later echter kwam hij onder de leiding van zijn' oom, een beter kunstenaar dan Pieter, doch wiens bekwaamheden evenmin geëvenredigd waren aan het genie van Richard, die dan ook al zeer spoedig zijne beide leermeesters vooruit streefde. Hij bekwaamde zich naarstiglijk in het teekenen en legde zich aanvankelijk op het miniatuurschilderen toe, waarin hij zoo gelukkig slaagde, dat hij zich aan het schilderen van geschiedkundige onderwerpen begaf. Hij vervaardigde een groot aantal teekeningen en portretten; en zijn stijl in het historiële vak heeft zooveel gelijkenis met dien van Albano, Pietro da Cortona en dikwijls ook met dien van Nicolo Poussin, dat men in den waan zou komen, dat hij zijn geheele leven in Italië heeft doorgebragt. Zijne achtergronden zijn met fraaije gebouwen en schoone perspectiven versierd, en zijne figuren zoodanig geplaatst en gegroepeerd, dat zij aangenaam voor het oog zijn, en duidelijk en zonder verwarring uitkomen. Hij teekende naauwkeurig, en muntte zoowel in het etsen, als in het schilderen uit. Het jaar 1732 wordt als dat van zijn overlijden opgegeven.

*ORLEIJ (Jan van), jonger broeder van Richard, kwam in 1656 te Brussel ter wereld. Hij was een bekwaam historieschilder en in onderscheidene kerken in België komen stukken van hem voor. Zoo vindt men in de St. Nicolaas kerk te Brussel, een *Petrus uit de gevangenis verlost wordende;* en in de kerk te Assche, tusschen Brussel en Aalst, eene *Verrijzenis.* In de eetzaal van de abdij te Dilligham is eene schilderij van hem, dat voor zijn beste voortbrengsel wordt gehouden, *de aanbidding der Wijzen* voorstellende. Jan van Orleij heeft onderscheidene voorstellingen uit het N. Testament, naar eigen ordonnantie, op eene geestige wijze geëtst. Het jaar van zijn overlijden hebben wij nergens vermeld gevonden, doch dat hij in het jaar 1700 nog in Braband leefde, blijkt uit de voorrede van een werk, ten titel hebbende: *De wonderbare en heilzame geboorte, benevens de voornaamste wonderdaden van onzen eenigen middellaar Jezus Christus, bij uitneemendheid zierlijk geboekt door de rijke inventie van den vermaarden schilder* J. van Orleij; *in 't koper ge-etst en met verklaringen opgehelderd door H. Eland.* Amsterdam 1700.

ORMEA (Marcus en Willem) waren Utrechtenaren. De eerste was van 1621 tot 1625 Deken van het Schilders-Collegie, en gaf, als proef van zijn talent, aan het St. Hiob's gasthuis een *Strandgezigt, met zee- en riviervisschen* op den voorgrond. Willem Ormea schonk in 1638 aan hetzelfde gasthuis eene schilderij, waarop verschillende *vischsoorten* verbeeld waren.

OS (Jan van) werd te Middelharnis, op het Eiland Overflakké, in 1744 geboren. Hij heeft zich in de kunst geoefend onder de leiding van Aart Schouman te 's Hage, welke plaats hij ter bewoning verkozen had. Zijne riviergezigten met juist geteekende beeldjes en beestjes geven blijk dat hij in dit vak niet onbedreven was; doch het is voornamentlijk in bloem- en vruchtstukken, dat hij groote bedrevenheid verkregen heeft. Voor twee dergelijke schilderijen werd op de verkooping van Meijnts in 1823, *f* 1,010.00 betaald; terwijl op die van Mensert in 1824 en op die van Verbrugge in 1831, een enkel *Bloem- en Fruitstuk* van dezen meester, respectivelijk voor *f* 425.00 en *f* 700.00 werd verkocht. Jan van Os, die medebestuurder was van het vroegere Haagsche Dichtgenootschap: *Kunstliefde spaart geen vlijt*, heeft ernstige en godsdienstige gedichten vervaardigd en in het licht gegeven, die niet van verdienste ontbloot zijn, terwijl hij bij het Genootschap *Studium Scientiarum Genetrix*, eene gouden en eene zilveren medaille behaalde op uitgeschreven prijsstoffen in dichtmaat.

Voor zijne *Nagelaten Gedichten*, die in 1808 te 's Hage bij Gebroeders Vosmaar uitkwamen, bevindt zich een vers van zijn zoon P. G. van Os, hetwelk het eenige is dat door dezen immer in het licht is gegeven. Hij is den 13 Februarij 1808 in den Haag overleden.

OS (Georgius Jacobus Johannes van), zoon van den bloemschilder Jan van Os en dien verre in talent overtreffende, werd den 20 November 1782 te 's Gravenhage geboren en door zijnen verdienstelijken vader in de kunst onderwezen, bijzonder in hetzelfde vak, hetwelk deze met zooveel bijval uitoefende. Aanvankelijk zich voornamentlijk tot het teekenen in sapverwen bepalende, was hij mede werkzaam aan het vervaardigen der teekeningen van bloemen en planten voor de *Flora Batava* van den Heer Jan Kops, en behaalde in 1809 op eene teekening bij de Maatschappij *Felix Meritis* te Amsterdam den eereprijs. Zich vervolgens ook vlijtig toeleggende op het olieverwschilderen, zag men spoedig op onze tentoonstellingen heerlijke stukken met bloemen, vruchten en dood gevogelte van dezen meester, die bewonderd werden en zijnen roem vestigden. In 1812 deed hij zijne eerste reis naar Frankrijk's hoofdstad en werd ook daar naar verdienste toegejuicht. Hij werkte er voor de porcelein-fabriek van Sèvres, en verwierf in dat zelfde jaar op de tentoonstelling te Parijs den gouden eereprijs. Sedert dien tijd heeft de Heer

van Os beurtelings Haarlem en Parijs bewoond, en blijft niet alleen zijnen roem handhaven in bovengemeld vak, maar heeft door herhaalde proeven ook zijn meesterschap bewezen in het landschapschilderen. Wij herinneren ons, van hem, zelfs nog in 1839 te 's Hage, zeer fraaije *Gezigten in de bosschen van Sèvres en Fontainebleau* op onze tentoonstellingen beschouwd te hebben. 's Mans voortreffelijk kunstwerk wordt met zeer aanzienlijke prijzen betaald. Op de verkooping van de Haas gold eene teekening met *Bloemen en vruchten* ƒ1,080.00. Nog onlangs (in November 1840) werden op de verkooping van den Heer I. van Idsinga verscheiden schilderijen van den Heer van Os voor goede prijzen verkocht, onder anderen een *Bloemstuk* voor ƒ1,450.00. Het Paveljoen bij Haarlem bezit van hem een kapitaal *Bloemstuk*, een *dito met dood wild* en een *Boomrijk landschap*, waarin de beelden door zijnen broeder P. G. van Os geschilderd zijn. In Teijler's Museum en in de voornaamste Kabinetten treft men schilderijen en teekeningen aan van den Heer van Os, die sedert jaren lid is van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam en sedert 1842 Ridder van de Orde van den Nederlandschen Leeuw. Bij gelegenheid van de Haagsche tentoonstelling van 1841 werd hem de gouden medaille toegewezen, voor een door hem alstoen ingezonden *Bloem- en Fruitstuk*. Ook werd hij tijdens de Rubensfeesten te Antwerpen bekroond.

OS (MARIA MARGARETHA VAN), te 's Hage, de eenige dochter van den verdienstelijken Jan van Os, schildert, op het voetspoor haars vaders, wiens leerlinge zij is, bloemen, vruchten en dood wild. Een harer voortbrengsels, *een Stilleven* voorstellende, is op het Paveljoen bij Haarlem aanwezig.

OS (PIETER GERARDUS VAN), mede een zoon van den bloemschilder en dichter Jan van Os, zag het levenslicht in 's Gravenhage, den 8 October 1776, en is daar ter plaatse overleden den 28 Maart 1839. Onder de leiding zijns vaders zich in de beginselen der kunst geoefend hebbende, gaf hij al spoedig blijk van beduidende vorderingen in de door hem vervaardigde kopijen, zoo van Potter's meesterstuk, onder de benaming van *de jonge Stier* bekend en een der kapitaalste schilderstukken van het Haagsche Museum, als van andere vee-stukken, aldaar voorhanden. Het is tot dit kunstvak dat hij voornamentlijk zijne studiën bepaald en waarin hij zich loffelijk onderscheiden heeft. De voortbrengselen van zijn penseel vonden algemeene goedkeuring. Het ontbrak hem dus geenszins aan de welverdiende aanmoediging. In vele kunstverzamelingen, zoo binnen- als buiten 's lands, wordt zijn werk aangetroffen. Naar het voorbeeld van bijna alle de schil-

ders van de 17de eeuw, heeft hij verscheiden studies van koeijen, schapen en ander veldgedierte, gelijk ook enkele platen geëtst naar schilderijen van Jacob Ruisdael, Potter en Berchem. Een exemplaar van dit etswerk, de jaarteekening van 1812 dragende en uit achttien stuks bestaande, werd door hem in 1821 als een vriendschapsbewijs aan den schrijver dezes vereerd. Voo zoo ver het dezen bekend is, heeft de Heer van Os sedert niet meer geëtst. Hij was een man van beschaafden en aangenamen omgang, en was ook om zijne zedelijke waarde zeer bemind. Geen wonder dat zijne verdienste ook gehuldigd werd door eene plegtige begrafenis, waaraan vele voorname kunstenaars en goede vrienden weemoedig deel namen. Hij behoorde tot de 4de Klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut en was lid van verscheiden Academiën en Genootschappen. Kort voor zijn overlijden had hij het ridderkruis van den Nederlandschen Leeuw ontvangen. Tweemaal, en wel in 1809 en 1812, werd hij door het Genootschap *Felix Meritis* met de gouden medaille bekroond, terwijl hem in 1825 door den Keizer van Rusland een diamanten ring werd vereerd voor eene schilderij, *het Binnenkomen der Kozakken te Utrecht in* 1813 voorstellende. Onderscheiden mannen van talent hebben hunne opleiding in de kunst aan hem te danken; daaronder behooren de Heeren van Ravenswaaij, van der Brugghen en S. van den Berg. Op het Museum te Amsterdam zijn kapitale stukken met vee van den Heer van Os aanwezig, en ook eenige betrekkelijk het beleg van Naarden, dat hij als vrijwilliger bijwoonde. Zijne nagelaten schilderijen en teekeningen werden in October 1839 te Amsterdam verkocht.

OS (Pieter Frederik van), zoon van wijle den beroemden landschap- en dierenschilder P. G. van Os, werd te Amsterdam geboren den 8 October 1808, en door zijn' vader in de kunst opgekweekt. Aanvankelijk bepaalden zijne studiën zich tot voorstellingen van paarden en figuren, in welke vakken hij op verschillende tentoonstellingen van ons vaderland en elders veelvuldige proeven geleverd heeft en hem herhaaldelijk eene premie is toegewezen; later heeft hij meer bijzonder hetzelfde vak beoefend, dat zijn vader met zulk een gelukkigen uitslag behandelde. De jonge van Os bezocht, met zijnen vriend J. C. de Rijk, van Hilversum, in het jaar 1826 België, terwijl hij in de twee volgende jaren in het Geldersche en Kleefsche eene kunstreize tot zijne studie ondernam. Sedert 1839 is deze meester te Haarlem woonachtig. In verschillende kabinetten van liefhebbers treft men van zijn werk aan; zoo als *eene weide met Vee*, bij den WelEdelen Heer J. Claasen, en *eene Pleisterplaats*, bij den WelEdelen Heer Pook van Baggen, beiden te Amsterdam. Hij heeft eenige studiën van paarden op steen geteekend. Zijne oudste broeder, George Jacobus Johannes, die onder den Heer Navez de kunst van portretschilderen had beoefend, was den 30 Julij 1805 te Amsterdam geboren, doch kwam aldaar in vroegen leeftijd, den 14 Januarij 1841 te overlijden.

OSSENBEEK (Jan of Joost van) was een Rotterdammer, die in 1627 aldaar geboren werd en in 1678 is overleden. Hij heeft een goed gedeelte van zijn leven in Italië doorgebragt en zich daar naarstiglijk naar de natuur en goede voorbeelden geoefend. Hij schilderde, in den trant van de Laar, grotten, transporten, rooverijen en dergelijke, doch in de Nederlanden komen geene zijner werken voor. Ook heeft hij zoo naar zijne eigene teekeningen, als naar andere meesters in een vrijen en fermen stijl geëtst.

OSTADE (Adriaan van). Omtrent dezen kunstschilder, een der grootste meesters van de Hollandsche school uit den gulden tijd der kunst, zijn weinige levensbijzonderheden bekend. In werken van buitenlandsche schrijvers niets meer aantreffende dan hetgeen ons Houbraken in zijnen *Schouwburg* berigt, kunnen wij niet anders van hem vermelden, dan dat hij te Lubek in 1610 geboren werd, zijn meesten levenstijd te Haarlem en te Amsterdam doorbragt en in 1685 in laatstgemelde stad overleden is. Frans Hals had hem in de kunst onderwezen, en hij bevond zich te gelijker tijd met Adriaan Brouwer in de leerschool van dezen voortreffelijken schilder. Beducht voor de geweldenarijen der Franschen, met welke Holland toen in oorlog was, besloot van Ostade naar zijne geboortestad

terug te keeren; hij maakte zijne goederen te gelde en nam in 1662 de reize aan naar Amsterdam; doch een voornaam kunstliefhebber aldaar wist hem van zijn voornemen af te brengen en bood hem zijne woning tot verblijf aan. Het was hier dat van Ostade die kunstige gekleurde teekeningen vervaardigde, die Jonas Witzen naderhand met nog eenige teekeningen van van Balten voor *f* 1,300.00 kocht. De onderwerpen, door A. van Ostade behandeld, bestaan schier uitsluitend in voorstellingen uit het gewone leven der boerenlieden. Hij vertoont ons dezelve, nu eens dat zij in de open lucht in het lommer van eenen hoogbejaarden boom of het dartelend groen van een herbergsprieel aan hunne kermis- of feestvreugde den vrijen teugel geven; en dan weêr binnenshuis zich vermaken met zingen, drinken, rooken, spelen, vrijen, kouten. Somtijds ziet men hen in vrolijken dans op den klank der krassende dorpsviool rondspringen, of, het hoofd door den drank verhit, en in twist geraakt, elkanderen te lijf willen. Ook nam hij wel eens tot onderwerp een boerenschooltje, eene schilderswerkplaats, een vischmarkt enz. En al wat hij afmaalde mogt een zuivere afdruk der natuur heeten; want hij hield zich gemoedelijk aan het leven, en had eene diepe studie van de schilderachtige uitwerkselen van het licht gemaakt, waarvan hij zoo voordeelig en oordeelkundig partij wist te trekken, dat alle zijne schilderijen een waarlijk tooverachtig effect hebben. In het koloriet zoowel als in de behandeling van het penseel, werd hij door niemand overtroffen. Wanneer men de beschrijving las van eenige zijner stukken, zou men kunnen wanen, dat dezelve door geene kiesche oogen zouden kunnen worden beschouwd; het tegendeel is waar: men kan zich niet verzadigen aan den krachtigen en molligen penseeltoets, de smaakvolle uitvoerigheid, de harmonie, de beweging, de verscheidenheid der figuren en de waarheid van toon, die in zijne kunstgewrochten uitblinken. Het kan dan ook niet bevreemden, dat men van de schilderstukken van

Adriaan van Ostade in de voornaamste buitenlandsche Museums en particuliere kunstgalerijen aantreft, en evenmin, dat dezelve tot zulke aanzienlijke prijzen verkocht worden. Het Koninklijk Kabinet te 's Gravenhage bezit van hem een rijk met figuren gestoffeerd *Binnen-* en een dito *Buitenhuis;* en het Amsterdamsche, een *Boerengezelschap*, zittende voor eene boerenwoning, en de *Werkplaats van een' schilder.* In 1810 werden op de verkooping van de Smeth, van dezen meester twee schilderijen verkocht voor *f* 4,600.00 en *f* 5,000.00; het eene was een *Boeren-buitenhuis*, het andere een dito *Binnenhuis*. Een dergelijk als het laatstgemelde, maar met acht figuren, werd op de verkooping van den Prins Galitzin te Parijs in 1825 door den Heer Nieuwenhuijs gekocht voor 13,030 francs, en is thans in het Kabinet van den Heer Joseph Barchard. Dit stuk draagt het jaarmerk van 1656. Gemelde Heer Nieuwenhuijs

kocht op de auctie van den Heer John Dent in 1827. van dien zelfden meester eene *Herberg met dansende boeren en boerinnen*, voor 465 guinies (5,580 guldens). Eene schilderij van dezen meester, herkomstig uit het Kabinet van wijle den Hertog van Berrij, is in Mei 1834 gekocht door den Heer A. van der Hoop te Amsterdam voor ongeveer *ƒ* 8,000.00. Hetzelve draagt het jaarmerk van 1661. Ook voor van Ostade's teekeningen worden hooge prijzen besteed. In de verkooping van Jacob de Vos, om van geene andere te spreken, bevonden zich verscheiden kapitale teekeningen van hem, waarvoor ettelijke honderden guldens betaald werden, waaronder eene in sapverw, bekend onder den naam van *de Klosbaan*, dat *ƒ* 2,405.00 gold. Dezelve bevindt zich in het uitmuntend Kabinet van Zijne Excellentie den Baron Verstolk van Soelen te 's Hage.— Ook in het etsen heeft van Ostade bewijs gegeven van een ongemeen talent. Er bestaan van hem, volgens Bartsch, 50 stuks prenten, die de jaarmerken dragen van tusschen de jaren 1647 tot 1679. Op de verkooping van den Grave von Fries was een exemplaar derzelve met varianten, portretten enz., bestaande uit 101 stuks, hetwelk, met de prentjes van Bega en Dusart, voor *ƒ* 700.00 verkocht werd.

OSTADE (Izaac van), broeder van Adriaan, werd insgelijks te Lubek geboren in 1613 en is in Amsterdam overleden in 1671. Hij was door zijn broeder in de kunst onderwezen en volgde diens geestigen trant van schilderen, doch op eene tevens oorspronkelijke wijze, zoowel in soort van ordonnanties als in koloriet. Men vindt van hem vele landschappen en bevrozen vaarten en rivieren, met wagens, paarden en rijkheid van beeldjes, goed en natuurlijk geteekend en gekarakteriseerd, maar minder uitvoerig bewerkt dan de figuren in de schilderijen van zijn' broeder. Ook is zijn toon veelal warmer en transparanter dan die van dezen; terwijl ook zijn penseel darteler is. Er doet zich derhalve tusschen die twee meesters verschil genoeg op voor het oog van den kenner, om zich in hunne schilderstukken niet te vergissen. Welk eene hooge waarde ook het kunstwerk van Izaac van Ostade bezit, blijkt daaruit, dat op de verkooping van de Smeth, *ƒ* 5,050.00 werd betaald voor een *Landschap* van hem, gestoffeerd met boeren en boerinnen, paarden en schapen. In het Kabinet van den Heer W. Wells te Londen is een schilderstuk van denzelfden meester, voorstellende een *Dorpsgezigt*, met eene herberg op den voorgrond en met verscheiden figuren, hetwelk te Parijs in 1825 op de verkooping van Prins Galitzin voor 13,150 francs is verkocht geworden.

*OSTI (Henrica Elisabeth), geboren te Utrecht den 16 Maart 1801 en aldaar woonachtig, beoefent sedert eenige jaren, alleen uit liefde tot de kunst, met goed gevolg het olieverwschilderen, en geeft de gegronde hoop dat zij, bij voortdurende vlijt en volharding, eenmaal in de rei der kunstenaressen zal prijken, die ons vaderland tot eer verstrekken.

OTTENS (Frederik) heeft in den stijl van Punt gewerkt in de eerste helft der 18de eeuw. Wij kennen hem als de teekenaar en graveur van boekprenten.

*OTTEVAERE (A.) werd te Everghem geboren en beoefent het vak van beestenschilder, waarin hij door den Heer E. J. Verboeckhoven werd opgeleid. Hoewel sedert ettelijke jaren te Parijs gevestigd, levert hij niettemin op de meeste tentoonstellingen in zijn vaderland voortbrengsels van zijn penseel, die meer en meer blijk van eene gelukkige ontwikkeling dragen. In vele Kabinetten, zoo in Frankrijk als België, is werk van dezen meester aanwezig.

OUDENDIJK (Adriaan en Evert) waren Haarlemmers. De eerste schilderde landschappen met vee, en de laatste, die zijn vader was, bedelaars en dergelijke beeldjes uit den lagen stand.

OUDEROGGE schilderde tafereelen uit het burgerlijk bedrijf, die geprezen worden. Zijn werk komt zeldzaam voor.

OUWATER (Albert van) werd te Haarlem geboren in 1444 en was een der eersten, die met olieverw schilderden. Hij vervaardigde voor de Pelgrimskapel in de Groote

kerk daar ter stede een *H. Petrus en Paulus*, levensgroot, staande in een bekoorlijk landschap, in hetwelk men op eenigen afstand reizigers en pelgrims ziet, die uitrusten of zich met spijzen verkwikken. De omtrekken er van waren zuiver en de draperiën schoon; maar het landschap was in zijne soort een waar meesterstuk. Naar de meening van oude schilders, die van Mander raadpleegde, zouden de Haarlemmers de eersten geweest zijn, die in het landschapschilderen uitgemunt en in eenen voortreffelijken stijl gewerkt hebben. Van Ouwater had ook nog eene *Opwekking van Lazarus* geschilderd, die algemeen bewonderd en door de Spanjaards geroofd werd, toen Haarlem in hunne handen gevallen was. Te Dantzig bevindt zich een altaarstuk, *het Laatste oordeel* voorstellende, dat nog heden ten dage door de kenners bewonderd wordt en aan A. van Ouwater wordt toegeschreven; gelijk mede eene *Afneming van het kruis*, in de Galerij van *Belvédère*, te Weenen.

OUWATER (Jacob). Van dezen schilder treft men in de Kunstverzamelingen bloem- en vruchtstukken aan.

OUWATER (Izaak) was een tamelijk bedreven teekenaar en schilder van stadsgezigten. Hij is in Amsterdam overleden in 1793, aldaar in 1747 geboren zijnde.

OUWERKERK, Cz. (Jan van), geboren te Middelburg den 15 Augustus 1774, is een schilder van zee- en stroomgezigten en in de kunst onderwezen door den Heer Marinus Piepers. Zijn eerste onderwijs genoot hij aan de Teeken-Academie te Middelburg, waar hij voor het teekenen naar het naakt model, met den gouden eerepenning bekroond werd. Hij beoefent de kunst in zijne geboortestad.

OVENS (Jurriaan) was een goed schilder van historiën en nachtlichten, opgekweekt in de school van Rembrandt, wiens krachtigen stijl hij gelukkig navolgde. Voor de gaanderij van het Amsterdamsche Raadhuis schilderde hij een kapitaal stuk, voorstellende de *Zamenzwering der oude Batavieren in het Heilig- of Schakerbosch*, op het oogenblik dat Claudius Civilis de voornaamste krijgsoversten en edelen, op een gastmaal genoodigd, tot het besluit beweegt om het Romeinsche juk af te werpen. In 1675 schilderde Ovens voor den Hertog van Holstein in Frederiksstad. Men heeft ook fraaije portretten van dezen meester.

OVERBEEK (Bonaventuur van) was van goeden huize en had eene zorgvuldige opvoeding genoten. Het is niet onwaarschijnlijk dat hij tot leermeester in de teeken- en schilderkunst heeft gehad Gerard de Lairesse. Tot drie keeren reisde hij naar Italië. Hij verzamelde te Rome eene menigte teekeningen van oudheden, statuen en andere kunstwerken, vervaardigd ten deele door hem zelven, ten deele door andere kunstenaren, die hij daarvoor in zijn dienst nam. Het is van deze teekeningen, alsmede van boetseersels en afgietsels, die hij uit Rome mede bragt, dat hij naderhand zich bediende tot het zamenstellen en graveren van het bekende werk, getiteld *Les restes de l'ancienne Rome*, dat in 1709 het licht zag in 3 deelen, atlasformaat. De uitgave werd bezorgd door zijnen neef en erfgenaam Michiel van Overbeek, zijnde hij reeds drie jaren te voren overleden te Amsterdam, alwaar hij geboren werd in het jaar 1660. Bonaventuur heeft ook historiële onderwerpen geschilderd.

OVERBEEK (Leendert), een Haarlemmer van geboorte en leerling van Hendrik Meijer, heeft behangsels en zaalsieraden geschilderd, fraaije landschappen en boekplaatjes geteekend en eenige prentjes geëtst. Ook hebben wij van hem twee naar zijne eigen teekeningen gegraveerde prenten, tooneelen voorstellende uit de verwoesting, in 1807 te Leiden aangerigt door het springen van een schip met kruid. Hij was in 1775 en eenige daaraan volgende jaren medebestuurder van de Haarlemsche Teeken-Academie, en heeft bij dezelve eenige redevoeringen gedaan, die in druk verschenen zijn. In den ouderdom van drie en zestig jaren is hij den 24 Maart 1815 te Haarlem overleden. Deze meester had de kunst uitgevonden en zich eigen gemaakt om met goud en zilver op glas te teekenen en te etsen, waarvan nog enkele proeven aanwezig zijn; doch deze

bewerking ging met zijnen dood te loor. In het jaar 1791 gaf hij een stel van 6 stuks landschapjes uit, en later eenige landschappen met hoog geboomte, boerenwoningen enz., alle door hem naar zijne eigene teekeningen geëtst.

OVERLAAT (Antonie), die te Antwerpen omtrent de helft der 18de eeuw de teekenkunst op eene loffelijke wijze beoefende, bezat het talent om de prenten van verschillende meesters bedriegelijk met de pen na te maken.

P.

PAAPE (Adriaan de). Van dezen schilder, die in den trant van Dom. van Tol, bijzonder fraaije binnenhuizen kunstig en uitvoerig penseelde, komt weinig werk voor. In 'sKonings Kabinet te 'sHage is een lief binnenhuisje van hem, waarin eene vogelplukster, hetwelk op de verkooping van den Heer Muller *f* 490.00 heeft opgebragt.

PAELINCK (Joseph) werd den 20 Maart 1781 te Oostacker, bij Gent, geboren. Zijn gelukkige aanleg, zich in jeugdigen leeftijd reeds aankondigende, wekte de belangstelling van vermogende kunstvrienden, die zich met de bezorging zijner opkweeking edelmoediglijk belastten, en zelfs hem eene jaarwedde verzekerden toen hij, eenen geruimen tijd zich op de Academie te Gent in de teeken- en schilderkunst geoefend hebbende, naar Parijs vertrok om zijne studiën onder de leiding van den beroemden historieschilder David voort te zetten. Al spoedig behaalde hij den eersten prijs bij de Academie te Gent met eene schilderij, *Paris* voorstellende *als regter*, welk stuk hij buiten weten van zijn meester geordonneerd en geschilderd had. Nog zond hij uit Parijs naar de hoofdkerk te Gent eene *Ste. Collette*, *uit handen der regering dier stad het diploma ontvangende tot de stichting van haar klooster;* gelijk hij daar ook het *portret der Keizerin Josephine* schilderde. Te Gent terug gekomen, werd hij door de aanbeveling van den Heer de Loose-Potter, die een bijzonder belang in den jongen kunstenaar stelde, tot Professor bij de Schilder-Academie benoemd. Het schijnt dat Paelinck niet genoegzaam doordrongen was van den aard der verpligting, die deze

betrekking medebragt; althans de Directeuren der Academie begrepen het zoo, en die betrekking nam een einde. Eene jaarwedde, van stadswege hem toegelegd, verschafte hem de gelegenheid om zich nu naar Rome te begeven. Gedurende een vierjarig verblijf in die stad, schilderde hij voor het Quirinaal de *Verfraaijing van Rome door Augustus;* voorts de *Kruisvinding*. Dit laatste stuk bevindt zich in de St. Michel's kerk te Gent. In 1811 werden door Paelinck ten toon gesteld eene schets van een *Gekruisten Christus*, en de voorstelling van een *bejaarden man uit de omstreken van Rome.* Alle deze uit Rome gezonden stukken waren zoo vele merkteekenen van zijne dankbaarheid voor genotene weldaden. Zijn voorname begunstiger, de Heer De Loose, werd niet vergeten: hij ontving eene *Heilige familie.* Alle deze kunstwerken droegen de goedkeuring weg der kenners. Intusschen was men in Vlaanderen afkeerig geworden van de theatrale standen en houdingen der schole van David en den stijl van Andreas Lens. De naar de Italiaansche kunst gewijzigde smaak van Paelinck vond dus dadelijk bijval en toejuiching, toen hij andermaal in Gent terug kwam. Hij schilderde verscheiden portretten, en werd door den Koning der Nederlanden belast met het vervaardigen van Hoogstdeszelfs *Afbeeldsel* ten voeten uit. De gelijkenis naar 's Vorsten genoegen uitvallende, droeg Z. M. hem op tot pendant te schilderen het *portret van H. M. de Koningin*, die in 1815 Paelinck tot haren schilder benoemde. Het Hof naar Brussel volgende, verkreeg hij eene werkplaats op het Stadhuis, en vervaardigde daar nog de *portretten van den Koning en de Koningin* voor den Haag, Berlijn en Londen; voorts dat van *Prinses Marianne* (thans Prinses Albert) ten voeten uit; het *portret van den Engelschen Ambassadeur Clancarty* en meer andere; alsmede een groot stuk voor de kerk te Sleijdinge, bij Gent. In 1817 schilderde hij voor zijne geboorteplaats een *Christus aan het kruis.* De Maatschappij van Schoone Kunsten te Gent schonk hem bij deze gelegenheid eene gouden medaille, ten bewijs van hare voldaanheid. Naderhand heeft Paelinck nogmaals het *portret van Koning Willem in zijn statiegewaad* voor Batavia, een tafereel van de *Emmausgangers* en meer geschilderd. De Gentsche Schilder- en Teeken-Academie in 1817 vruchteloos haren eereprijs uitgeloofd hebbende voor eene schilderij, verbeeldende de *schoone Anthia zich naar den tempel van Epheze begevende*, herhaalde voor 1820 dezelfde stof. Aan Paelinck werd de groote prijs toegekend. De meeningen omtrent de waardij van dit kunstwerk waren gansch niet eenstemmig. Maar algemeene goedkeuring vond op de Gentsche tentoonstelling zijne kloeke schilderij, bekend onder den naam van het *Toilet van Psyché*, sedert eenige jaren in het Koninklijk Museum te 's Hage en thans op het Paveljoen bij Haarlem. Jammer dat de hoofdfiguur van dit stuk zoo koud en zonder uitdrukking is. Deze schilderij werd in 1829 te Amsterdam, voor den wedstrijd te Gent in prent gebragt, doch er zijn slechts zeer enkele afdrukken van in de wereld, hebbende de graveur, toen zijn werk de bekrooning niet ten deel viel, de plaat onmiddellijk vernietigd. Bij de oprigting der Koninklijke Schilder-Academie te Brussel, werd Paelinck bij dezelve benoemd tot Professor in de teekenkunst. Vervolgens schilderde hij nog voor onderscheiden kerken en kloosters, zoo als *de Aanbidding der Herders*, voor het klooster van La Trappe, bij Antwerpen; het *Vertrek van Tobias*, voor de kerk van Opbrakel, bij Audenaerde; en zijne *Terugkomst*, voor die te Maria-Oudenhove; de *Aanbidding der Herders*, voor de kerk te Wachtebeke; de *Aanbidding van het Heilige Hart*, voor Roermonde; de *Hemelvaart van Maria*, voor de kerk te Muijsen, bij Mechelen; de *Vlugt in Egijpte*, voor Mechelen, en meer. De *Abdicatie van Karel V* was het laatste werk dat hij in 1836 ten toon stelde. Het werd hevig aangevallen en gegispt; en ofschoon men in die aanvallen onbesuisd en met te weinig achting voor zijn talent en jaren, en dus zeer laakbaar te werk ging, moet men nogtans erkennen, dat zijn schildertrant toen ook niet meer behagen kon, daar de nieuwere school met hare kracht van koloriet, met hare stoutheid van verbeelding en hare treffende waarheid van uitdrukking, eenen anderen kunst-

smaak had doen ontstaan, die algemeen bewonderd en toegejuicht werd. Men begrijpt ligt dat eene dergelijke toedragt van zaken niet zonder invloed bleef op zijn reeds verzwakt en lijdend ligchaamsgestel. Hij stierf den 19 Junij 1839, nadat hij weinige dagen voor zijn dood de Leopold's orde van België ontvangen had. Paelinck was ook sedert 1820 ridder van de orde van den Nederlandschen Leeuw, lid van de 4de Klasse van het Koninklijk Neêrlandsch Instituut, en van de Academiën der Schoone Kunsten te Brussel en te Antwerpen. Zijn eenige zoon, verwekt in zijn huwelijk met eene adellijke jonkvrouw, genaamd Barbe Josephine Maelcamp, volgde hem spoedig in het graf; zijne gade was reeds vroeger overleden.

* PAELINCK (Mevrouw ...), geboren Horgnies, is eene genreschilderes, te Brussel gevestigd en lid van de Koninklijke Maatschappij van Schoone Kunsten en Letteren te Gent. Tot de door deze Dame vervaardigde kunstwerken behooren: *Meisjes, bezig zijnde te bidden*; — *eene spinnende Vrouw* (1830); — *Ste Dorothea naar de strafplaats gaande*; — *eene Familie ten tijde van Karel V*; — *Marguerite de Valois en Clement Marot*; — *een Meisje dat op een kerkhof bidt*; — *de leesles, in een Gothisch vertrek* (1832); — *Mademoiselle de la Vallière, afscheid nemende van Mademoiselle de Blois, geeft deze een portret van Lodewijk XIV*; — *eene Vrouw met een kind in eene onweêrsbui* (1833); — *een Meisje op een Balcon*; — eene *Grieksche episode* (1835); — *de H. Maagd met het kind Jezus en den jongen Johannes* (1839).

PALAMEDES. Zie STEVERS.

PALING (Izaak). Deze Leidenaar was een leerling van Abraham van den Tempel, die eer van hem gehad heeft, daar hij een bekwaam portretschilder geworden is en verscheidene jaren in Engeland de kunst met roem en voordeel beoefend heeft. In het jaar 1682 kwam hij in zijn vaderland terug, en zich in 's Gravenhage nedergezet hebbende, heeft hij vele aanzienlijke lieden naar het leven afgemaald.

PALS (Gerrit van der), geboren te Rotterdam den 15 Julij 1754 en aldaar overleden den 13 Maart 1839, beoefende, ter uitspanning, de teekenkunst op eene verdienstelijke wijze; zijne keuze viel voornamentlijk op stroomgezigten. Wij zagen van hem fraaije teekeningen naar schilderijen van oude meesters: ééne derzelve, naar L. Bakhuizen, is door M. Sallieth in het koper gebragt, en in 1783 in het licht gegeven onder den titel van: *de Hoek van Holland*. Hij bezat een uitgezocht Kabinetje schilderijen, meest van oude Hollandsche meesters, hetwelk in 1824 openbaar is verkocht te Rotterdam. De uitmuntendste derzelve golden: een *Woelend Water*, door L. Bakhuizen, *f* 2,400.00; een *Italiaansch Landschap*, door N. Berchem, *f* 7,900.00; een *Landschap*, door S. van der Does, *f* 1,410.00; 2 *Ital. Landschappen*, door J. Lingelbach *f* 1,400.00 en *f* 1,070.00; een *Boschgezigt* en een *Landschap met een' waterval*, *f* 1,400.00 en *f* 1,650.00; een *Voorportaal*, door Uchterveld, *f* 875.00; een *Landschap met paarden*, door Ph. Wouwerman, *f* 2,615.00; een *Duingezigt*, door J. Wijnands, *f* 1,505.00, en een kapitaal *Brabandsch Landschap*, door Adriaan van de Velde, den aanzienlijken prijs van *f* 10,000.00. De schilder had daarop zich zelven met zijne familie voorgesteld. Wijders behoorde tot deze Kunstverzameling een goed getal keurige teekeningen van oude en moderne meesters, waaronder vele van Dirk Langendijk en H. Kobell, Jr., met welke twee te Rotterdam vroeger gevestigde kunstenaars, de Heer van der Pals lange jaren vriendschappelijke verkeering had gehad; voorts nog fraaije prentkunst. Deze verzameling van teekeningen en prenten is, na het overlijden van den Heer van der Pals, mede te Rotterdam publiek verkocht. Hij was vroeger medebestuurder van het Rotterdamsche Teekengenootschap en lid van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam.

PALTHE (Gerard Jan) werd geboren te Degenkamp, in Overijssel, in het jaar 1681. Nadat hij te Amsterdam onder de leiding van den portretschilder Jurriaan Pool zich geoefend had, zette hij zich te Deventer neder en bewoonde die stad den meesten tijd

zijns levens. De onderwerpen, die hij voor zijn penseel verkoos, waren huishoudelijke zamenkomsten van lieden uit den gegoeden burgerstand, bij kaars- of lamplicht voorgesteld, die naar het kunstwerk van Godfried Schalken zweemden, doch minder gloeijend van koloriet en niet zoo delicaat van behandeling waren.

PALTHE (Jan), zoon van Gerard Jan Palthe, werd te Deventer geboren in 1719. Na zich eenen geruimen tijd onder het vaderlijk opzigt in de regelen der teeken- en schilderkunst geoefend te hebben, zette hij zich te Leiden neder, alwaar hij vele welgetroffen en fraai uitgevoerde portretten schilderde, waaronder die van de Hoogleeraren Schultens, Hemsterhuis en andere. Hij is te dier stede in 1769 gestorven. Wij zagen van hem een luchtig geëtst portretje, naar het schijnt eene caricatuur op zekeren van Wielen, *Lecteur de l'église wallone à Leide.*

PALTHE (Anthonie), zoon van Gerard Jan, broeder van Jan Palthe, was even als deze een portretschilder, doch van mindere bekwaamheid. De kunstschilder W. Hendriks te Haarlem is met de weduwe van Anthonie Palthe gehuwd geweest.

PALTHE (Adriaan), broeder van de twee laatstgemelden, was geen schilder van beroep, doch beoefende nogtans de kunst als liefhebber. Hij was een bereisd en belezen man, en bezat eene uitgelezen maar kleine verzameling van schilderijen van voorname Hollandsche meesters uit de 17de eeuw. Ettelijke derzelve heeft hij keurig met sapverw gecopieerd.

* PANDEREN (Egbert van) werd in 1606 te Haarlem geboren en beoefende de graveerkunst. Al wat men verder van dezen kunstenaar weet, is dat hij omtrent het midden der 17de eeuw te Antwerpen gevestigd was, waar hij een groot aantal prenten naar verschillende meesters, als Rubens, Goltzius, Spranger, Tempesta en anderen, gesneden heeft. Zijne voortbrengsels zijn geheel met het burin gegraveerd, in eene stijve manier en zwak van effect.

* PANEELS (Willem) werd omstreeks het jaar 1600 te Antwerpen geboren en legde zich hoofdzakelijk op het etsen toe, waarin hij beduidende vorderingen heeft gemaakt. Hij was een leerling van Rubens en heeft veel naar dien meester gewerkt. Zijne prenten zijn geestig en meesterlijk behandeld en soms van een krachtig effect; doch zijne teekening, vooral van het naakt, laat wel te wenschen over. Paneels moet ook geschilderd hebben, doch van de voortbrengsels van zijn penseel is weinig bekend.

* PANHUIS (van). Deze Groningsche kunstliefhebber bezit eene Verzameling schilderijen, hoofdzakelijk zaamgesteld uit oude kunst.

* PANVINUS (Onulphus). Deze plaatsnijder en kunstkooper was een Antwerpenaar van geboorte en bloeide omtrent het jaar 1568. Hij heeft, onder den titel van *Elogia et Imagines Pont. Max. ad viv. delin.*, 1568, een stel van zeven en twintig portretten in het koper gesneden en uitgegeven. Ook bestaat er van zijne hand een portret van Rubens.

* PAPELEN (...), te Gent. Deze kunstliefhebber bezit eene fraaije Verzameling schilderijen, hoofdzakelijk bestaande uit oude kunst, waaronder zeer merkwaardige voortbrengsels geteld worden.

* PAPENHOVEN (Alexander van) is een beeldhouwer geweest, die omstreeks het jaar 1725 bloeide. In de Antwerpsche kerk van St. Charles Borromée vindt men, in de kapel van St. Ignatius, een door dezen kunstenaar, gezamentlijk met den beeldhouwer Hamers, gebeiteld basrelief, *de verschijning der H. Maagd en van het kind Jezus aan dien Heilige*, voorstellende.

PARCELLES (Jan), leerling van H. C. Vroom, bloeide tegen het midden der 17de eeuw. Hij was een verdienstelijk schilder van zee- en strandgezigten, met schepen en rijkdom van stoffaadje, die hij kwik en geestig penseelde. Men vindt van hem zeer natuurlijk voorgestelde woelende zeeën bij onweêrs- en stormvlagen. Zijn werk wordt wel eens verward met dat van zijnen zoon Julius, die hem in de kunst nabij kwam en

zijne schilderijen even als zijn vader merkte. Jan kwam in 1597 te Leiden ter wereld, en is te Leijerdorp ten grave gedaald. Hij moet ook enkele etsen gemaakt hebben, onder anderen twaalf stuks kleine zeegezigtjes.

*PAREZ (Adriaan) is een beeldhouwer geweest, die in 1762 te Gent ter wereld kwam en den 10 Maart 1821 overleed. Men vindt van zijn werk in het Pantheon; bij den Markies van Northampton, Lord Grenville, den Graaf Spencer, te Londen; alsmede op het Paleis te Laeken.

PARMANTIO (Jacob), een Franschman van geboorte, was een goed historieschilder, die in 's Gravenhage woonachtig was, alwaar hij in het jaar 1698 in de Besognekamer van de Staten-Generaal drie zolderstukken met emblematische voorstellingen schilderde.

*PARMENTIER (Philippe). Deze Belgische beeldhouwer werd te Feluij, bij Nivelles, den 15 November 1787 geboren en leerde de gronden der kunst bij zijnen vader, Antoine François, een bekwaam beeldhouwer van ornamenten. Gedreven door de zucht om zich in zijn vak te bekwamen, begaf hij zich naar Parijs, waar hij zich twaalf jaren ophield en, tegelijk met het onderwijs aan de Academie, ook de lessen benuttigde van de Heeren Dessin en Bosio. Sedert zijne terugkomst in het vaderland, gaf hij op verschillende tentoonstellingen aldaar, blijken van bedrevenheid in zijn vak, waarvoor hij zich achtervolgens met gouden en zilveren eerepenningen bekroond zag, terwijl hem in 1837 de betrekking van Professor aan de Koninklijke Academie te Gent werd opgedragen. Onder de meest bekende werken van dezen meester telt men: het *Standbeeld van Anacreon*, van steen, weinig minder dan levensgroot en in 1818 te Brussel op de tentoonstelling en thans te Mons aanwezig; — het *Standbeeld van Pâris* (1820); — eene *Badende nimf*, in marmer; — het *Gedenkteeken van den Bisschop van Namen, Pisani*, in marmer; — het marmeren *Praalgraf van den Heer Bortier*, de Weldadigheid voorstellende, te Laeken; — het *St. Nicolaasfeest*, voorgesteld in 3 kinderen, in marmer; — *eene Nimf*, in marmer, beiden laatstgenoemde te Furnes aanwezig; — eene dito; — het *Basrelief* van het gedenkteeken des Heeren van Hulthem; — een marmeren *Standbeeld van de Godsvrucht*, de drie laatstgenoemde te Gent voorhanden; — verschillende steenen Standbeelden, zoo als van *de Overvloed*, *de Kracht*, *de Matigheid*, *de Voorzigtigheid*, *de Waakzaamheid;* — een Standbeeld in pleister van *de Eendragt;* — het beeldhouwwerk van den Schouwburg, het Geregtshof en de Hoogeschool te Gent; — het in 1830 te Brouwershaven opgerigte *Standbeeld van Jacob Cats;* enz. De Heer Parmentier is lid van de Koninklijke Academiën van Beeldende Kunsten te Gent en te Amsterdam.

*PARTOES (Hendrik Lodewijk Franciscus), bouwmeester, is een leerling van de Academie van Brussel, alwaar hij den 24 Augustus 1790 geboren werd. Hij is lid van den Raad van Bestuur dier stad en sedert 1814 architect der liefdadige gestichten aldaar, zijnde er verscheidene van die inrigtingen naar zijne plannen en onder zijne leiding daargesteld, zoo als het *Oude-mannenhuis* (*grand hospice de l'infirmerie*), *het nieuwe Gasthuis* (*grand hôpital St. Jan*), *het Gesticht van Pacheco* (*l'hospice de Pacheco*); *dat der vereenigde Fundatiën*, in de *rue des Alexiens;* terwijl de oprigting van verschillende hotels en andere particuliere gebouwen, zoo in Brussel als in andere Belgische steden, aan hem werd opgedragen.

*PAS (Hendrik de). Deze architect werd te Antwerpen geboren en bloeide in het midden der 16de eeuw. Hij was de bouwmeester onder anderen van het in 1568 daargestelde hotel der Hanzé-steden te Antwerpen, ten dienste der Duitsche kooplieden, toen die stad nog in het genot van haren uitgestrekten handel was. Ook was het naar zijne plannen dat de in de tweede helft der 16de eeuw opgerigte en in 1666 verbrande Londensche Beurs gebouwd werd.

*PASSE (Crispijn de), de vader, een zeer bekwaam teekenaar en graveur, die omtrent het jaar 1560 te Arnemuiden geboren werd. Hij was een leerling van Coornhert

en werkte in Holland, Duitschland, Frankrijk en Engeland. Er bestaan van hem een groot aantal portretten en geschiedkundige onderwerpen, die met zorg voltooid, en in een netten en zuiveren, doch min of meer droogen en gemanierden stijl bewerkt zijn. Vele zijner portretten zijn door hem naar het leven geteekend en het grootste gedeelte zijner historiële en andere voorstellingen graveerde hij naar zijne eigene compositiën. Hij paarde met de liefde voor de kunsten, smaak voor de letteren, en heeft enkele bijzonderheden van zijn leven medegedeeld in een voorberigt van zijn werk over het teekenen en graveren. Tijdens zijn verblijf te Parijs, waarheen hij zich met eene aanbeveling van Prins Maurits begeven had, gaf hij een geometrisch werk uit, over de proportiën van het menschelijke ligchaam enz.; en later een ander over het paardrijden, beiden met een aantal platen, en het laatste onder anderen met de portretten van Lodewijk XIII en de aanzienlijksten van dat hof.

*PASSE (Magdalena de), zuster van Crispijn, Willem en Simon de Passe hierna vermeld, werd in 1583 te Utrecht geboren en had dezelfde neiging tot het graveren als hare broeders. Na met vrucht het onderwijs van haren vader genoten te hebben, oefende zij de kunst met even goed gevolg uit als hare broeders; zij legde zich echter bepaaldelijk op het landschap toe en zocht de manier van Hendrik Goudt na te volgen. Zij heeft de meeste zorg besteed aan hetgeen zij naar Adam Elsheimer vervaardigde.

*PASSE (Crispijn de), zoon en leerling van Crispijn, *de vader*, was mede een graveur, die in denzelfden stijl werkte als zijn vader, en in 1585 te Utrecht geboren werd. Er zijn slechts weinige stukken van hem bekend.

*PASSE (Willem de), een teekenaar en graveur, die in 1590 te Utrecht geboren werd. Hij was een jonger broeder van Crispijn, en er bestaan van hem een groot aantal portretten, die wegens derzelver fijnheid van uitvoering zeer gewild zijn. Reeds in jeugdigen leeftijd stak hij naar Engeland over, waar zijn werk zeer gewild was, en naar het groot aantal stukken, die te Londen het licht zagen, te oordeelen, moet hij het grootste gedeelte van zijn leven aldaar hebben doorgebragt.

*PASSE (Simon de), de jongste zoon van Crispijn de Passe, *de vader*, is mede een teekenaar en graveur geweest, die in 1591 te Utrecht geboren werd. Hij was niet minder bekwaam in de kunst, dan zijne oudere broeders, en had, even als deze, zijn vader tot leermeester. In Engeland, waarheen hij zijn broeder Willem gevolgd was, vervaardigde hij verscheidene portretten van de Stuarts en andere hooge personen. Ook vindt men bijbelsche en geschiedkundige voorstellingen van hem, naar F. Barroche, M. Mierevelt, van Somer en anderen. Men wil dat hij, na een tienjarig verblijf in Engeland, in dienst des Konings van Denemarken trad en te Koppenhagen overleden is.

PATENIER (Joachim), geboortig van Dinant, trad in het jaar 1535 te Antwerpen in het schildersgilde. Hij muntte uit in het vak van de landschappen, die hij net en uitvoerig penseelde en waarin hij wèl geteekende figuurtjes te pas bragt. Albert Durer vond veel behagen in zijn kunstwerk, en teekende te Antwerpen zijn portret. Onder de acht schilderstukken, die de Koninklijke Galerij te Weenen van hem bezit, zijn er verscheidene van ongemeene verdienste. Behalve landschappen moet hij ook eenige andere groote stukken geschilderd hebben, en onder anderen eene *Bataille*, waar het vreeselijk toegaat. Noch het jaar zijner geboorte, noch dat van zijn overlijden is bekend. Hij was de leermeester van Frans Mostaart.

PAULI of PAUWELS (Rombout) werd omtrent het jaar 1625 te Mechelen geboren. Zijn leermeester in het beeldhouwen was Jacob Voorspoel. Na het eindigen zijner leerjaren begaf hij zich naar Rome, alwaar zijn talent zich verder vormde onder de leiding van F. Duquesnoij. In zijne vaderstad teruggekeerd, werd hij in 1643 als meester beeldhouwer ontvangen, en woonde en werkte daar verscheiden achtereenvolgende jaren. Daarna ging hij te Gent wonen; werd daar in het jaar 1656 in het boek der schilders en beeldhouwers als meester ingeschreven en in 1685 tot Deken van dat gilde gekozen.

Onder zijne leerlingen telt men Jan en Hendrik Matthijs, beiden Gentenaars. Van zijne werken ziet men te Mechelen in den gevel der kerk van 't klein Bagijnhof eenige in steen gebeitelde engeltjes. Voor verscheiden kerken, bijzonder voor die van Gent, vervaardigde hij beeld- en snijwerken. Men vindt van hem, onder anderen, vermeld, als in de huis-kapel van het Bisdom aldaar gevonden wordende, een marmeren *Beeld van de Moeder Gods*, en in de kerk der gewezen Jezuiten een groep kindertjes, uit wit marmer gehouwen, verbeeldende de *H. Maagd en het kind Jezus*. Voorts in de St. Bavo's kerk aldaar, het marmeren *Praalgraf van den Bisschop Maes*, in 1666 vervaardigd; in de St. Pieters kerk het orgeltoestel, alsmede de zitplaatsen der geestelijken in het koor.

PAULUSZ (ZACHARIAS) was een Alkmaarsche kunstenaar, die in 1620 den Adel der oude schutterij, en in 1627 en 1628 in een kloek stuk de portretten van de hoofden der toenmalige schutters schilderde. Dit stuk werd op den Ouden Doele in de hopmanskamer voor den schoorsteen geplaatst.

*PAULIJ (NICOLAAS). Van dezen Antwerpenaar is weinig anders bekend, dan dat hij in 1660 ter wereld kwam en zich te Brussel, waar hij in 1748 overleed, als miniatuurschilder vestigde, als hoedanig hij zich bijzonder onderscheidde en in hoog aanzien moet hebben gestaan.

PAULIJN (HORATIUS), die lange jaren in Amsterdam gewoond heeft, schilderde gezelschapsstukjes, die zeer kunstig maar ook zeer onkiesch van zamenstelling waren. Dit belette niet dat er hooge prijzen voor besteed werden. Hij wilde nogtans voor vroom aangezien worden, en vertrok met eenen medemakker, Jan Rote geheeten, naar het Heilige Land. Zij namen de reis over Londen en Hamburg, pogingen aanwendende om aanhang te winnen; maar deze toeleg maakte weinig opgang, en daarbij werden zij onderweg beroofd van hunne kisten met stamvanen en standaarden, waarmede zij het Heilige Land wilden intrekken. Zij waren in dit verlies nog al getroost, omdat de aanvoerder Poulijn, bij nadere uitcijfering der profetische tijdrekening, had bespeurd dat zij honderd jaren te vroeg zouden komen. De bende werd dus weder ontbonden en een ieder zocht een goed heenkomen. Houbraken verhaalt, eene bakkersvrouw gekend te hebben, die haar goud, zilver en geld opgepakt en haren man verlaten had om met dit gezelschap meê te reizen, en die arm en berooid weder naar huis teruggekeerd was.

*PAULIJN (IZAAC) kwam omstreeks het jaar 1630 te Amsterdam ter wereld en was een leerling van Abraham van den Tempel. Hij was een zeer bekwaam portretschilder en bezocht, als zoodanig, Engeland, waar hij verscheiden jaren bleef. In 1682 naar Holland terug gekeerd, vestigde hij zich te 's Hage en bleef daar tot zijn dood toe met veel bijval werkzaam.

*PAUW (JEAN BAPTISTE DE), geboortig van Dendermonde, waar hij den 31 September 1786 ter wereld kwam, legde zich van zijne kindschheid af aan, toe op het teekenen en boetseren, zonder meester, tot in het jaar 1800, als wanneer er eene Teeken-Academie in die stad werd opgerigt, waar hij nu gelegenheid vond in de beginselen der teeken-, meet- en bouwkunst te worden onderwezen. Na bij die instelling de eerste prijzen behaald te hebben, deed hij de eerste schreden op zijne loopbaan als beeldhouwer, onder de leiding van den Heer Dubois, en vertrok eenigen tijd daarna naar Brussel, waar hij de lessen aan de Academie en van de beeldhouwers Godecharle en Pletinckx benuttigde. De Heer de Pauw behaalde in 1812 te Gent den prijs in de beeldhouwkunst, en vestigde zich omtrent dien tijd in zijne geboorteplaats, waar hij tot Professor aan de Academie benoemd was. Hij heeft vele proeven van bekwaamheid in zijn vak gegeven, en verschillende Belgische tentoonstellingen met zijn kunstwerk opgeluisterd. De Koninklijke Maatschappij van Schoone Kunsten te Gent droeg hem haar lidmaatschap op.

*PAUW (PIERRE FRANÇOIS DE) is een genreschilder, te Brussel gevestigd, van wien wij de navolgende stukken vermeld vinden: eene *Magdalena*, ten halven lijve, van na-

tuurlijke grootte (1826); — het *Vertrek van den jongen Tobias* (1832); — eene *Zwitsersche boerin* (1833).

PAUWELS (ROMBOUT). Zie PAULI.

*PAVELJOEN bij *Haarlem* (HET). De grondslagen dezer Verzameling, geheel uit moderne kunst bestaande, werden gelegd tijdens onze vereeniging met België, wanneer het Nederlandsch Gouvernement, ter bevordering en aanmoediging der kunst, op de verschillende tentoonstellingen van het Rijk aankoopen deed, die voorloopig een deel zouden uitmaken der Haagsche en Amsterdamsche Museums. In 1835 werd het Paveljoen bij Haarlem echter uitsluitend tot derzelver bewaring bestemd en daaraan den naam van Koninklijk Museum van Moderne Kunst gegeven, waarover het toezigt aan den verdienstelijken kunstschilder Westenberg werd opgedragen. Men wane echter niet, aldaar aanschouwelijk te vinden werken die den roem onzer hedendaagsche school uitmaken; de kunstvoortbrengselen in dat Museum voorhanden, geven, op weinige uitzonderingen na, slechts een flaauw denkbeeld van hetgeen het genie en de kunstsmaak wrocht der bevoorregten, die den roem onzer dagen uitmaken. Van vele onzer grootste meesters is er niets, of maar zeer middelmatig werk aanwezig, zoodat de vreemdeling, minder bekend met onze verdiensten in het gebied der kunst, zich geen gunstig denkbeeld zoude kunnen vormen van de vorderingen en instandhouding eener school, die zich vroeger zoozeer onderscheidde en bij voortduring bij den nazaat in zoo groote eere staat.

*PAIJEN, *de oude* (ANTOINE MARIE JOSEPH), te Doornik den 5 Mei 1749 geboren, was architect en als zoodanig te Brussel gevestigd, waar hij den 29 Junij 1798 ten grave daalde. Het was onder zijne leiding dat de navolgende werken tot stand gebragt werden, als: het kapittel der *Dames Chanoinesses*, te Namen; de kasteelen Froïenne, de la Bellière en te Barsche; het Paveljoen van Hingene, bij Antwerpen; ook leverde hij het plan en de inwendige versiering der St. Jacobs kerk te Brussel.

*PAIJEN (AUGUSTE), waarschijnlijk een broeder van den voorgaande, was mede architect en werd den 17 October 1759 te Doornik geboren. Onder de door hem tot stand gebragte werken behooren: het kasteel van *Marche-les-Dames*, bij Namen; en de Ninovensche Poort te Brussel.

*PAIJEN (AUGUSTE) is stadsarchitect te Brussel, onder wiens leiding en naar wiens plannen de poorten van den Boulevard tusschen de Halpoort en die van Ninove, alsmede de groote sluis enz. aldaar gebouwd werden. Het is mede onder zijne leiding dat in 1839 de fraaije kapel van het oude Hof is hersteld geworden.

PAIJEN (ANTOINE A. J.), een verdienstelijk kunstenaar uit Brussel, die op Java als teekenaar en schilder van het Neêrlandsch Gouvernement behaaglijke Javaansche gezigten geschilderd heeft. Sedert ettelijke jaren is deze meester uit de Oost-Indiën terug gekeerd, en heeft sedert 1830 op verschillende tentoonstellingen in België van zijne voortbrengsels geleverd, *Gezigten uit Neêrland's overzeesche bezittingen* voorstellende.

*PÉ (HENDRIK VAN) of PEEDE is een voornaam bouwmeester geweest, die in de eerste helft der 16de eeuw bloeide. Hij was architect der stad Brussel, en een der vijf bouwmeesters, onder wier leiding (in 1514—1525), op last van Karel V, toen Infant van Spanje, het zoogenaamde *Broodhuis* (*Maison du Roi ou halle au pain*), op de Grand' Place te Brussel werd daargesteld. Het Stadhuis van Audenaerde, dat in 1530, na vijf jaren arbeids voltooid werd, is naar zijne teekeningen gebouwd.

*PEDUZZI (DOMINICUS ANTONIUS) werd den 2 November 1817 te Amsterdam uit Italiaansche ouders geboren en is een leerling van den Heer J. W. Pieneman, van wien hij van af 1831 tot 1835 het kunstonderwijs genoot. Wij zagen van dezen jeugdigen kunstenaar aardige *Kaarslichten*, die veel aanleg toonen, terwijl een *Binnenhuis*, in 1840 door hem ten toon gesteld, veel genoegen deed.

PEE (JAN VAN), geboren te Amsterdam omtrent het jaar 1640, was een zoon van Emanuel van Pee, van eene aanzienlijke Brusselsche afkomst, die handel in schilderijen

dreef. Jan werd in de kunstoefening opgebragt en slaagde niet ongelukkig in het beeldenschilderen, doch hield voornamentlijk zich bezig met het copiëren van Italiaansche schilderijen voor kunstkoopers. Het is van hem, dat Houbraken vertelt, dat hij, onder voorwendsel van naar de vischmarkt te gaan om bot te koopen, zich op reis begaf naar Antwerpen, en die, na aldaar een poosje zich opgehouden te hebben tot het bestuderen der meesterstukken van Rubens, van Dijck en anderen, bij zijne vrouw terug kwam met een zootje bot, welke hij even te voren op de vischmarkt gekocht had, en bij het inkomen haar vroeg: of het water reeds aan de kook was in den vischketel?

PEE (Theodorus van), zoon en leerling van Justus van Pee, werd geboren te Amsterdam in 1669. Hij schilderde historiën, zolderstukken, portretten en moderne kabinetstukjes; doch daar dit kunstbedrijf hem te weinig opbragt, zette hij een' winkel op van schilderijen van Hollandsche en Italiaansche meesters, en stelde daarin ook te koop uitgehakte planken, welke hij met beelden van meiden, knechts, keffende honden en dergelijke beschilderd had. In dien tijd werden deze kunstwerken zeer gezocht, om in gangen, tuinen en op binnenplaatsen neêrgezet te worden. Hij bedong goede prijzen voor dezelve; doch hij vond weldra navolgers, die de markt bedierven. In 1715 begaf hij zich met Italiaansche kunstwaar naar Londen en deed er goede zaken meê. Een voornaam Engelschman bestelde hem een groot zolderstuk, hetwelk hij in Amsterdam ging afmaken, en in 1719 naar Engeland overbragt. Hij nam weder een goeden voorraad van schilderijen mede, en tevens zijne vrouw en meid. Deze, die vermoedelijk met de taal niet bekend waren en zich slecht naar de Engelsche zeden konden schikken, keerden weder spoedig naar Amsterdam terug. Van Pee bleef er zeven jaren en won er veel geld. Naar Holland terug gekomen, woonde hij eene poos te Maarssen, en vervolgens in den Haag, alwaar hij overleden is in het begin van 1747, in welk jaar zijne nagelaten schilderijen op de Kunstkamer publiek verkocht werden.

*PEETERS (Jan), beestenschilder te Antwerpen, werd te Wondelghem in 1808 geboren. Hij ontving het eerste onderwijs aan de Academie ter eerstgemelde plaatse en werd verder in de kunst opgeleid door den landschap- en figuurschilder H. J. F. van der Poorten.

*PELGROM (Jacobus) zag den 8 September 1811 te Amsterdam het licht en oefende zich aldaar in het teekenen bij den portretschilder Daiwaille en aan de Koninklijke Academie. Als schilder van landschappen trachtte hij zich zelven te vormen, door de natuur tot gids te nemen, die hij beurtelings te rade ging, zoo in de schoone streken van Gelderland, als aan de schilderachtige boorden van de Roer en den Rijn. Na in 1840 gehuwd te zijn, verbleef hij nog slechts korten tijd in Amsterdam, waar hij woonachtig was, en vestigde zich te Oosterbeek, in Gelderland, de streken waar hij zijne eerste studiejaren had doorgebragt. Op verschillende vaderlandsche tentoonstellingen zag men het werk van dezen meester, dat vlak en breed is aangezet en zich vooral door fiksche teekening onderscheidt. Hetzelve is in vele Kabinetten, zoo binnen- als buitenslands aanwezig.

PELICHIJ (Geertruida de) werd te Utrecht geboren in 1744. Na het overlijden van hare moeder, verkoos haar vader tot woonplaats de stad Brugge, van welke hij in 1768 Burgemeester werd. Geprikkeld door liefde tot de kunst, begon zij met zich in het teekenen te oefenen onder de leiding van Paul de Cock, en vond naderhand te Parijs in Suvée een leermeester, die hare verdere studiën in de schilderkunst met minzame belangstelling bestuurde. Weldra vervaardigde zij kopijen naar goede stukken, onder anderen eene naar Bachelier, voorstellende een *Paard, dat zich tegen een' wolf verdedigt*. In 1772 stelde haar vader, wien zij deze kopij gezonden had, dezelve ten toon in de groote zaal der Academie, waar dezelve bijzonder de opmerkzaamheid trok door eene juiste teekening en een levendig koloriet. Zij keerde in 1777 naar Brugge terug, alwaar zij vervolgens nog verscheiden fraaije schilderijen vervaardigde, onder anderen, de *Portretten*

van Keizer Josephus en van zijne moeder de *Keizerin Maria Theresia.* Zij werd tot eerelid benoemd van de Keizerlijke en Koninklijke Schilder-Academie te Weenen, en stierf te Brugge den 6 Maart 1825, meer dan een en tachtig jaren oud. De Heer van Huerne de Puijenbeke en de Baron de Pelichij bezitten verscheiden schilderijen en een aantal studies en teekeningen van deze begaafde kunstenares.

PELKIN (Cornelis) is een middelmatig graveur geweest, die omstreeks het jaar 1663 leefde. Onder andere prenten, die hij voor boekverkoopers gesneden heeft, behoort ook de titelplaat van den in 1663 te Middelburg uitgegeven *Spiegel der Spaensche Tirannie.*

PELT (Abraham van), zoon van N. van Pelt, koopman, werd te Schiedam geboren den 20 Februarij 1815. Zijne eerste opleiding in de teeken- en schilderkunst ontving hij van den Heer J. W. Pieneman aan de Koninklijke Academie te Amsterdam. Later werd hij kweekeling van den Heer G. Wappers te Antwerpen. Vervolgens heeft de Heer van Pelt veel buiten 's lands in de groote Vorstelijke Galerijen gestudeerd, bijzonder in de jaren 1836 tot in 1839, op zijne reizen in Frankrijk, Italië, Zwitserland, Duitschland, het Noorden, Engeland enz. Hij is een schilder van historiële en huiselijke tafereelen, waarvan verscheiden proeven op onze tentoonstellingen door hem zijn geleverd, onder anderen op die van 1840 te Rotterdam, een *Tafereel der overwintering op Nova Zembla;* op die, welke in 1841 in de residentie geopend werd, een schilderstuk, voorstellende *Twee kinderen bij het graf hunner moeder*, en op die te Groningen in hetzelfde jaar: *het Afscheid van Beiling.* Deze meester, onlangs gehuwd, is, zoo wij vermeenen, thans te Nijmegen gevestigd.

PENCHARD (J.) is een plaatsnijder geweest, die omstreeks het jaar 1678 te Leiden woonde. Zijne prenten bepalen zich voornamentlijk tot titelplaten en andere versiersels voor boeken. Ook heeft hij de anatomische platen gesneden voor de werken van R. de Graaf, met het portret van dien autheur, in 1678 te Leiden in het licht gegeven.

PENNING (Nicolaas Lodewijk) werd omtrent het jaar 1764 te 's Gravenhage geboren en aldaar tot de kunst opgeleid door den verdienstelijken Dirk van der Aa. De aan hem te koste gelegde zorge van zulk een bekwamen meester, gevoegd bij zijne eigene oefening, had ten gevolge dat de Heer Penning een goed schilder en teekenaar werd van landschappen, stallen met vee, zeegezigten enz. Van zijn schilderwerk zag men op onze tentoonstellingen, en in de portefeuilles der liefhebbers treft men fraaije teekeningen met Oost-Indischen inkt van hem aan. Hij stierf in het laatst van 1818, nalatende een' zoon, Pieter Aart Penning geheeten, die mede de kunst beoefent en, naar men opgeeft, in 1791 te 's Hage geboren is.

PEPERS. (Pieter). Deze beeldhouwer werd te Brugge geboren in 1730. Hij ontving kunstonderwijs in het teekenen aan de Academie onder de leiding van Matthias de Visch en in het beeldhouwen van Pieter van Walleghem. In 1751 begaf hij tot voortzetting zijner studiën zich naar Parijs. Michel Angelo Slodts, beeldhouwer van den Koning, bij wien hij zich vervoegd had, maakte zich dadelijk met zijne reeds verkregene kundigheden bekend, en bediende zich van dezelve bij het volvoeren van verscheiden groote werken; onder anderen was hij behulpzaam aan de tombe van den Kardinaal De la Rochefoucauld, gelijk mede aan die van den Maarschalk van Saxe, die te Straatsburg in de Luthersche kerk geplaatst werd. Ook werkte hij aan de kolossale standbeelden, die de frontespies versieren der kerk van St. Sulpice te Parijs. Inzonderheid maakte hij zich beroemd door een klein marmer *Amorsbeeldje*, hetwelk hij voor Madame de Pompadour vervaardigde. In 1759 naar Brugge teruggekomen, maakte hij, om een staal van zijn talent te geven, uit klei een *Beeld der Christelijke liefde*, *omringd met kindertjes.* Deze levensgroote groep was gestreng van teekening en keurig van bewerking. Hij ontving er 50 ponden groot voor. Twee jaren later vervaardigde hij het *Wapenschild der stad*, *vastgehouden door een beer en een leeuw*, hetwelk geplaatst werd boven de pomp op de

Eijermarkt. Voorts maakte hij nog in 1767 voor zijne geboortestad het *Standbeeld van Jan van Nepomuk*, en eene menigte andere kunstwerken. Wij moeten daarbij herinneren aan een kunstig *Basrelief*, dat hij in 1779 beitelde voor het altaar, hetwelk de Abt van St. Andreas voor het koor zijner kerk deed vervaardigen; hij had daarop afgebeeld eene *Afneming van het kruis, met Cherubijnen, die Christus omringen en hem beweenen.* Een dezer Cherubijnen was het werk van zijn' zoon, naar hem PIETER genaamd, en gaf de gunstigste getuigenis van zijnen keurigen smaak. Pepers kwam te overlijden op den 28 Junij 1785. Zijn veel belovende zoon kwam in den bloei des levens te sterven.

PEPIJN (MARTEN of MARTINUS) was een Antwerpsche schilder, die al vroeg naar Italië vertrok, en in Rome zich beroemd maakte door zijne grootsche composities, zijne naauwkeurige teekening en krachtig koloriet. Rubens, die zijn uitstekend talent kende en eenige concurrentie van hem scheen te duchten, was verblijd dat zijn te Rome voltrokken huwelijk hem beletten zou naar Antwerpen terug te keeren. Een *St. Norbert, het H. Sacrament aanbiddende*, met de jaarteekening van 1637, en nog twee andere kapitale schilderstukken van hem, vindt men in de hoofdkerk te Antwerpen. Het Museum aldaar bezit twee stukken van dezen meester, terwijl in de kapel van het Gasthuis aldaar, een altaarstuk van hem voorhanden is, voorstellende *de H. Elisabeth, hare schatten aan de armen uitdeelende.* Hij is in die stad geboren omtrent het jaar 1578 en te Rome overleden in 1642. Eene door hem geschilderde *Suzanna in het bad* werd door P. de Baillieu in het koper gebragt; terwijl zijn portret, door van Dijck geschilderd, door Bolswert gegraveerd werd. Eene dochter van dezen kunstenaar, in 1619 geboren, en CATHARINA genaamd, moet eene verdienstelijke schilderes geweest zijn, vooral van portretten; zij werd in 1653 te Antwerpen in het St. Lucas-gilde ingeschreven.

PERKOIS (JACOBUS) werd in 1756 te Middelburg geboren, en beoefende aanvankelijk en gedurende verscheiden jaren de teekenkunst uit liefhebberij, daar hij ambtenaar was bij het kantoor der Oost-Indische Compagnie ter voormelde plaats; zijne inkomsten door het verval dier Compagnie vervolgens verminderende, heeft hij ook de kunst als bestaanmiddel uitgeoefend. Hij heeft miniatuur-portretten vervaardigd; doch het vak, waarin hij best slaagde, waren academie-standjes van arbeidslieden, straatmuzijkanten, rondventers en dergelijke, ook wel eens groepsgewijze voorgesteld. Eene verzameling derzelve van ruim 30 stuks, naar de teekeningen van hem en Prins, door M. Sallieth gegraveerd, zijn in 't licht gegeven. Hij teekende met rood en zwart krijt, ook wel met sapverw. Er bestaan ook van hem eenige kapitale teekeningen, als 3 *Gezigten van het uitdiepen des Molenwaters te Middelburg in* 1780, met veel stoffaadje, en eene voorstelling van het Teeken-Collegie aldaar, welke bij de Stads-Academie bewaard wordt. Perkois was medeoprigter en vervolgens ook medebestuurder van het Teeken-Collegie in zijne geboortestad. Hij is in 1804 overleden.

* PERLAU (JOSEPH) is een nog jeugdig Belgisch landschapschilder, en te Brussel gevestigd. De eerste groote tentoonstelling waar van zijn werk aanwezig was, was die van 1836 in zijne woonplaats, en de door hem aldaar geleverde voortbrengsels verdienden, naar het oordeel van deskundigen, allen lof, als zich kenmerkende door grootheid van stijl en rijkdom van compositie. Men vindt eene steenteekening van een dier voortbrengsels in de *Compte-rendu du Salon d'exposition de Bruxelles, par L. Alvin*, Bruxelles 1836.

* PERREMANS (CORNELIS S.) is een genreschilder, te St. Willebrod, bij Antwerpen, woonachtig, van wien ons geene andere bijzonderheden bekend zijn, dan dat hij de volgende voortbrengsels vervaardigde: *Hagar en Ismaël in de woestijn; — eene jonge Melkboerin uit den omtrek van Deurne; — de stervende Atala* (1829); *— eene Groenvrouw uit den omtrek van Diest* (1830); *— Paulus en Virginia hunne ophanden zijnde scheiding betreurende* (1834).

* PERRET (PEDRO). Deze plaatsnijder, die het grootste gedeelte van zijn leven te Madrid heeft doorgebragt, was, volgens Basan, een geboren Vlaam en bloeide omtrent

het jaar 1590. Hij was graveur van Philips III en heeft onderscheiden historiële onderwerpen gegraveerd; maar zijn voornaamste werk was een stel portretten van de Koningen van Portugal, in 1603 in het licht gegeven.

PERSIJN (Reinier van). Deze Amsterdammer heeft, na onderwijs in de graveerkunst ontvangen te hebben van C. Bloemaart en T. Matham, Italië bezocht en aldaar behulpzaam geweest aan het in plaat brengen van de Galerij van Justiniani. In het vaderland terug gekomen, is hij met de rijke erfgenaam van Dirk Crabeth in den echt getreden. Hij bloeide omtrent het jaar 1640.

*PETERS (Frans Lucas) was de zoon van een onbekend schilder, en kwam in 1606 te Mechelen ter wereld. Na het eerste onderrigt in de kunst van zijnen vader ontvangen te hebben, kwam hij onder de leiding van Gerard Segers, onder wien hij groote en snelle vorderingen maakte. Zich aanvankelijk op het historiële hebbende toegelegd, liet hij echter dat vak varen, om zich geheel aan het landschap te wijden, dat hij in een behagelijken stijl schilderde en met kleine, goed geteekende, figuren stoffeerde. Hij verwierf zich door zijne bekwaamheid de gunst van den Aartshertog Leopold, in wiens dienst hij een goed gedeelte van zijn leven doorbragt. Frans Lucas is in 1654 te Brussel overleden.

PETERS (Bonaventuur) werd in 1614 te Antwerpen geboren, en was een zeeschilder, die eene ongemeene verdienste bezat in het natuurlijk voorstellen van woelende, door storm en onweêr bestookte wateren, en naar dreigende rotsen heen gezweepte of tegen dezelve in spaanders geslagen schepen. De welgeteekende beeldjes, die hij in zijne dichterlijke ordonnanties te pas bragt, zijn kwik en geestig geschilderd. Hij stierf in zijne geboorteplaats in 1652.

PETERS (Johannes), broeder en leerling van den evengemelde, werd te Antwerpen geboren in 1624. Hij heeft zich in hetzelfde vak onderscheiden, waarin zijn broeder uitmuntte. Ook vindt men van hem afgebeelde zeeslagen, die van zijnen dichterlijken geest, zijne juistheid van teekening en diepe kennis van licht en bruin getuigen. Hij is overleden in 1677. Lucas Vorsterman, *de jonge*, heeft zijn portret gegraveerd.

PETERS (Mathias). Deze plaatsnijder, die omtrent het jaar 1660 te Amsterdam bloeide, heeft, met zijn broeder Nicolaas, de prenten voor den Atlas Major, naar de teekeningen van den uitgever Blaeu, gegraveerd.

*PETERS (Peter Francis). Deze verdienstelijke kunstenaar, aan wiens onderzoekenden geest het was voorbehouden om de kunst van het glasschilderen, welke eenmaal in ons vaderland tot zulk een hoogen trap van volmaaktheid was opgevoerd en waarin de gebroeders Crabeth inzonderheid zulke lichten waren, weder in derzelver vroegeren luister te doen herleven, is een burger der stad Nijmegen, waar hij in het jaar 1787 uit burgerouders geboren werd. Reeds in jeugdigen leeftijd was de beoefening der schilderkunst zijn grootste lust, genietende hij daarin het onderwijs van den bloem- en sieraadschilder P. Lamers. Doch in het bedrijf van huis- en rijtuigschilder voornamentlijk zijn bestaan moetende vinden, waren het slechts de weinige uren, hem van zijne beroepsbezigheden overblijvende, die hij aan zijne geliefkoosde studie wijden kon. Later in het bezit geraakt zijnde van boekwerken, over het glasschilderen handelende, trok deze kunst, naar mate zij zich voor hem ontsluijerde, meer en meer zijne bijzondere opmerkzaamheid en begon hij zich op de bereiding en branding der kleuren toe te leggen. Met het taaist geduld en belangrijke geldopofferingen gedurende eene reeks van jaren zijne proefnemingen voortzettende, zag hij eindelijk zijne ijverige pogingen met een' gewenschten uitslag bekroond; doch tijd- en modegeest werkten zijne vinding, die aan kerken en gebouwen van vroegeren tijd zulk een indrukwekkend voorkomen bijzette, geheel tegen. Wel werd hem door de Huishoudelijke Maatschappij te Haarlem in 1820 eene gratificatie toegekend en door Zijne Majesteit Koning Willem I, voor wien hij de portretten der vier eerste Prinsen van Hoogstdeszelfs stamhuis vervaardigde, eenig werk

opgedragen, doch daarbij bleef het, althans het is ons niet bekend dat de Heer Peters eenige andere aanmoediging heeft ondervonden om het glasschilderen verder te beoefenen. Zijn zoon PETER FRANCIS PETERS Jr. werd door hem tot landschapschilder opgeleid en is als zoodanig in Wurtemberg gevestigd.

*PEURSE (ADAM VAN) schildert landschap en is een leerling van den Heer L. de Koningh te Dordrecht, in welke stad hij den 28 October 1814 geboren werd. Van af 1833 tot 1835 bevond hij zich in Portugal, waar hij als vrijwilliger voor de zaak van Don Pedro streed en de belegering van Oporto bijwoonde. Sedert heeft hij zich te Gent gevestigd, waar op de tentoonstelling van 1841 *een boomrijk Landschap*, uit de omstreken dier stad genomen, van hem aanwezig was, hetwelk, door de Maatschappij van Schoone Kunsten aldaar aangekocht, bij de toen gehouden verloting aan Zijne Majesteit den Koning van België ten deel viel.

PEUTEMAN (...) was een Rotterdammer van geboorte en van deftige afkomst. Het vak, waarop hij zich in het schilderen voornamentlijk had toegelegd, was het zoogenaamd stilleven, zoo als vanitassen, jagt- en vischgereedschappen. Om studies voor eene nieuwe ordonnantie op te doen, die hem besteld was, begaf hij zich naar de Rotterdamsche Snijkamer, waar hij zich omringd vond door de voorwerpen, die den vergankelijken staat van het menschelijk leven herinneren. In slaap gevallen, werd hij met schrik gewekt door het luid gerammel der doodsbeenderen van de geraamten, in wier midden hij zat. Dit viel voor op den 18 van Herfstmaand in het jaar 1692, toen eene aardbeving zich door het geheele land gevoelen deed. Peuteman, die niets van dit vreemd verschijnsel begreep, nam hals over kop de vlugt, en stierf aan de gevolgen van den schrik, die hem in 't bloed geslagen was.

*PEZ (AIMÉ), geboren te Doornik in het jaar 1808, is een leerling van de Heeren M. van Bree en F. de Braekeleer, te Antwerpen, in welke stad hij ook gevestigd is. In 1834 deed hij eene kunstreize door Frankrijk en sedert heeft hij in verschillende Belgische steden van zijn werk op tentoonstellingen geleverd, waaronder: *de Hertog van Parma bij het beleg van Doornik* (Gent 1835); — *de Kaartspelers* (Brussel 1836); — *de Waargenomen gelegenheid* (Gent 1838); — *het gelukkige Nommer* (Brussel 1839). De voortbrengsels van dezen kunstenaar dragen blijk dat hij zich bepaaldelijk het werk van den tweeden zijner evengenoemde meesters ten voorbeeld gesteld heeft.

PFEIFFER, Jr. (FRANÇOIS JOSEPH) werd te Luik geboren den 5 October 1778, en had tot leermeester zijn' vader, die schilder en plaatsnijder was en lang te Amsterdam gewoond heeft. Hij was vele jaren tooneelschilder en decorateur van den Amsterdamschen Schouwburg, en heeft in die betrekking menigvuldige bewijzen van eenen vindingrijken geest, grondige wetenschappelijke kennis, goeden smaak en eene vlugge hand gegeven. Ook heeft de Heer Pfeiffer keurige kabinetstukjes geëxposeerd, nu eens voorstellende een Geldersch landschap met een oud kasteel, dan eene waterkeering in den Ouden-IJssel, of een besneeuwd wintergezigt bij ondergaande zon, of een landschap met eene openstaande schuur bij eene sneeuwbui. In de portefeuilles der liefhebbers berusten insgelijks bijzonder fraaije en uitvoerige teekeningen van dezen verdienstelijken meester, die den 4 Augustus 1835 overleden is te Terburg, in Gelderland, alwaar hij den zomer van dat jaar had doorgebragt. Hij was lid van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam. Men heeft van hem het borstbeeld van Jacques Kuijper en eenige prentjes, in de aquatinta-manier gegraveerd.

PHILIPPE (P.) doet zich als een bekwaam graveur kennen in het grafgedenkstuk van P. Adrz. van der Werff, dat door hem in 't koper gebragt werd. Hij was in 1640 geboren, bloeide in 1660 te 's Hage, en heeft ook portretten gegraveerd.

PHILIPS (JAN CASPER) was een bekwaam teekenaar en ook een niet onverdienstelijk plaatsnijder te Amsterdam, in welke stad hij in het laatst der 17de of het voorst der 18de eeuw het licht zag. Er bestaat kunstwerk van hem met het jaarmerk van 1729.

Hij graveerde het grootste gedeelte der titelplaten van den *Tegenwoordigen staat van alle volken*, 40 deelen in 8°., en voor hetzelfde werk een aantal platen naar teekeningen van de Beijer, Pronk, de Haan en anderen, bestaande in stads- en dorpsgezigten, gebouwen en dergelijke. Zijn werk is net en naauwkeurig, maar stijf en onbevallig. Hij was de leermeester van Simon Fokke, die hem in vele zijner kunstplaten de behulpzame hand geboden heeft.

PHILIPS, JACOBSZ. (CASPER) werd te Amsterdam geboren in het jaar 1732, en is als graveur bekend, onder anderen, van platen in den *Tegenwoordigen staat van alle volken*, voor welk werk veel gegraveerd is door Jan Casper Philips, die zijn oom en leermeester was; wijders van bijprenten voor *Wagenaar's Vaderlandsche historie*, en meer andere boekprenten en titels. Zijn kunstwerk is niet vrij van stijfheid. Verder kennen wij hem als auteur van 't: *Onderwijs in de Perspectief of Doorzigtkunde*, Amsterdam 1765 8°., de *Handleiding in de Spiegel-perspectief*, aldaar 1775 en andere theoretische werkjes. Ook heeft Casper Philips bezorgd eenen vermeerderden en verbeterden druk van *Bosboom's* bekend bouwkundig werk over de *vijf Kolommen*. Hij was geadmitteerd landmeter voor den Hove van Holland, Zeeland en West-Vriesland, en is in 1789 in zijne geboorteplaats overleden.

PHILIPS, JR. (CASPER), zoon van den laatstgemelde, is insgelijks behulpzaam geweest aan het graveerwerk van den *Tegenwoordigen staat van alle volken*. Hij schijnt vroeg overleden te zijn.

PICART (BERNARD) behoort door zijne geboorte (en ten deele ook door zijne manier van graveren) tot de Fransche school, daar hij in 1673 te Parijs geboren werd; doch vermits hij het beste gedeelte zijns levens in Holland doorbragt en zich daar in den echt begaf, heeft hij, als 't ware, zich zelven onzer kunstschole ingelijfd. Zijn vader, Etienne Picart, was graveur van den Koning van Frankrijk en een man van talent. Het was van dezen vermaarden vader dat hij kunstonderwijs genoot; terwijl de beroemde Fransche kunstschilders le Brun, Jouvenet en anderen zijne opkweeking belangstellend bevorderden. Het getal der door hem gesneden kunstplaten begroot men op 1300 stuks. Zijne in rood krijt vervaardigde academie-beelden getuigen van zijne vaste en meesterlijke hand. Er bestaan ook van hem schoone teekeningen van historiëlen aard, die met Oost-Indischen inkt gewasschen zijn. De door hem zelven geïnventeerde prent van *de Kindermoord*, de *Arkadische herders* en de *Hermafrodiet* naar Poussin, en verscheidene andere naar Italiaansche en Fransche schilders vervaardigde platen, telt men onder zijne voornaamste gravures. Bijzonder moeten wij hier nog vermelden de *Cérémonies réligieuses*, voor welk belangrijk werk hij een groot aantal teekeningen heeft gemaakt, die door hem en onder zijn bestuur in het koper gebragt zijn. Verder bewijzen zijne *Impostures innocentes*, dat hij in eenen hoogen graad de kunstgave bezat, om het teekenwerk van voorname meesters op eene schier bedriegelijke wijze met zijne etsnaald en graveerstift na te volgen. Dit plaatwerk is eerst in 1733, en wel na zijn dood, in 't licht gekomen.

PICOLET (CORNELIS) schilderde portretten en binnenhuizen, doch heeft geene groote vermaardheid gekregen; misschien zelfs zou men hem onvermeld gelaten hebben, indien hij niet bekend ware als de eerste meester van Adriaan van der Werff geweest te zijn. Hij was een Rotterdammer en leefde in 't laatst der 17de eeuw.

*PICQ (JERIJ) was beeldhouwer te Gent in het laatst der 17de eeuw, van wien men vermeld vindt dat hij in 1674 drie standbeelden voor de Parochie-kerk van Ostende vervaardigde, te weten die van St. Salvator, Petrus en Jacobus.

*PICQUÉ (CHARLES) is een portret- en genreschilder, die te Deijnse geboren werd en te Brussel gevestigd is, waar hem op de tentoonstelling van 1836 eene zilveren medaille werd toegewezen voor zijne aldaar ingezonden portretten en eene voorstelling van *St. Roch, de pestzieken genezende*. Voorts vinden wij nog de navolgende voortbrengsels van hem vermeld: eene *Vergadering der leden van het voorloopig Bestuur van België*

(1832); — *de Vlugt naar Egijpte* (1839); — *de Inneming van Naarden door de Spanjaarden in* 1572 (1842); — *de Hond van den berg St. Bernard die een kind uit de sneeuw heeft gered.* Laatstgenoemd stuk bevindt zich op het Paveljoen bij Haarlem.

* PIEMONT (NICOLAAS). Deze landschapschilder kwam in 1659 te Amsterdam ter wereld en werd achtervolgens door Maarten Zaagmolen en Nic. Molenaar in de kunst onderwezen. Zich vervolgens naar Italië begeven hebbende, kwam zijn talent, dat reeds aanmerkelijk ontwikkeld was, tot volkomen rijpheid, zoodat hij, toen hij, na een langdurig verblijf te Rome, in zijn vaderland terug keerde, veel opgang maakte en zich een grooten naam verwierf. Zijne landschappen bestaan meestal uit Italiaansche natuurtafereelen en hebben veel overeenkomst met die van Jan Both. Hij kwam in 1709 te Vollenhove te overlijden.

* PIENEMAN (JAN WILLEM), een der verdienstelijkste kunstenaars der tegenwoordige Hollandsche school, werd in 1779 te Abcoude, een dorp in de nabijheid van Amsterdam, geboren. Naauwelijks twee jaren oud zijnde, had hij het ongeluk zijnen vader te verliezen, waarna zijne moeder, zich in Amsterdam vestigende, hem aanvankelijk tot den koophandel bestemde; doch de jeugdige knaap liet deze loopbaan weldra varen, om zich geheel aan het vak zijner neiging te wijden en zich op de kunst toe te leggen. Slechts schaars van tijdelijke middelen voorzien en in het schilderen een middel van bestaan moetende vinden, behandelde hij, naar mate de gelegenheid het vorderde, verschillende vakken in die kunst, en hij mogt in alle dezelve even gelukkig slagen. Geholpen door zijnen natuurlijken aanleg en gelukkige gaven, en wars van de bekrompen en gebrekkige kunstbegrippen dier dagen, waarin de toen aangenomen theoretische beginselen onze eenmaal zoo schoone schilderschool met een volslagen ondergang dreigden, vormde deze kunstenaar, te midden dier ongunstige omstandigheden, zich zelven met behulp der instellingen, welke Amsterdam te dier tijd tot oefening en opkweeking der kunst aanbood, doch die bij verre na die mate van doelmatigheid in vorming en onderwijs niet bezaten, als waarop die thans gekomen is. Het is op de Teeken-Academie van evengemelde stad, waar de gelegenheid aangeboden wordt om zich naar het naakt of levend model te kunnen oefenen, dat Pieneman de voornaamste grondslagen tot zijne latere gunstige ontwikkeling legde, en waar hij in het jaar 1800 eene gouden medaille en een vereerend getuigschrift, het eerste bewijs van openbare onderscheiding, ontving. Een jaar later behaalde hij den door de Maatschappij *Felix Meritis* uitgeloofden

eereprijs op een in waterverw behandeld *Landschap bij onweder*, en het jaar daarop werd hij op nieuw voor *een bij Maneschijn verlicht Landschap* bekroond. In 1803 verwierf hij zich nieuwe lauweren voor eene schilderij naar het levend model; en in 1804 werd hem door de Leidsche Academie de eerste prijs toegewezen voor de in olieverw behandelde voorstelling van *Lysimachus, na door Alexander den Groote gekwetst te zijn, door dien Vorst verbonden wordende.* Gelijke onderscheiding werd in 1805 aan een zijner sapverwteekeningen bewezen, die ten onderwerp had *eene in brand staande schuur bij maneschijn.* In datzelfde jaar werd de Heer Pieneman benoemd tot onderwijzer bij de toen ter tijd te Amersfoort gevestigde, en later naar Delft overgebragte Artillerie- en Genieschool, welke betrekking hij onder de verschillende Regeringen, die elkanderen in Holland opvolgden, is blijven vervullen tot in 1816, als wanneer het Zijner Majesteit Willem I behaagde hem aan te stellen tot Directeur van Hoogstdeszelfs Kabinet te 's Hage, terwijl hij vervolgens in 1820 tot eersten Directeur der Koninklijke Amsterdamsche Academie van Beeldende Kunsten werd benoemd, eene betrekking, die nog heden ten dage op de loffelijkste wijze door hem vervuld wordt.— Het waren echter niet de hier boven vermelde uiteenloopende of andere dergelijke voortbrengsels van 's mans genie, welke dezen meester eene Europesche vermaardheid hebben doen verwerven; maar zijn meesten roem heeft hij verworven door de vereeuwiging der glorierijke voorvallen, welke de latere geschiedenis van ons vaderland aanbood. Onder deze laatste behoort in de eerste plaats de voorstelling van den *Heldenmoed des Prinsen van Oranje bij Quatre-Bras.* Dit voortreffelijk stuk, hetwelk 20 voet breed en 13 voet hoog is, werd den kunstenaar door het Gouvernement besteld en den heldhaftigen Vorst als erkentenisblijk aangeboden voor de uitstekende diensten, door hem bij die roemrijke gelegenheid aan het vaderland bewezen. Deze kapitale schilderij werd, alvorens naar Soestdijk, de plaats harer bestemming, verzonden te worden, op vereerend aanzoek der Plaatselijke autoriteiten, eerst te Amsterdam, en vervolgens te Brussel en te Gent ten toon gesteld, in welke steden dit kunstgewrocht, zoo om den krachtigen en breeden stijl, als om de juistheid van teekening en de waarheid van voordragt, eenstemmig bewonderd werd. Als een waardig tegenhanger van het *Gevecht te Quatre-Bras* werd kort daarop door den kunstenaar eene gelijksoortige voorstelling, maar van grooteren omvang ondernomen: wij bedoelen den *Veldslag van Waterloo*, waarvan de schets zich in de Galerij des Hertogs van Wellington bevindt. Dit stuk is 18 Rijnl. voeten hoog en 27 voeten breed. Het oogenblik der voorstelling is gekozen ten half acht ure in den avond, toen de veldslag nog wel niet beslist was, maar het aanrukken der Pruisische magt op Plancenois, de zegepraal der onzen zeer waarschijnlijk maakte. De aanschouwer moet zich verbeelden op de hoogte van Mont-St.-Jean geplaatst te zijn, met den straatweg van Brussel aan de linkerhand. De voornaamste groep bestaat uit den Hertog van Wellington, aan het hoofd van zijnen staf, wien de Engelsche Kolonel Freemantle in vollen ren nadert en, wuivend met den hoed, de aankomst der Pruisen verkondigt, welke heugelijke tijding zich als een electrieke schok door alle de gelederen verspreidt en ieder als met vernieuwden moed bezielt, waarop Wellington den algemeenen aanval langs de geheele linie beveelt. Aan des Veldmaarschalks regterzijde, meer op den voorgrond, bevindt zich de Prins van Oranje, die, door een geweerkogel in den linkerschouder gewond, op eene deur, waarover een dek gespreid is, met behulp van militairen van onderscheiden wapens vervoerd wordt. Ook deze ontvangt het berigt van de heugelijke tijding, door het pijnlijk gevoel heen, met zigtbaar genoegen. Lings van den Maarschalk, ligt op den voorgrond de zwaar gekwetste Engelsche Kwartiermeester-Generaal de Lanceij, uit wiens stervend oog men ook de vreugde over het aanrukken der Pruisen meent te lezen. Aan de tegenovergestelde zijde ziet men Schotsche dragonders, gereed om krijgsgevangenen, waaronder de Generaal Cambronne, naar Brussel over te brengen, dragende twee dier dragonders veroverde adelaars in de hand. Geheel

op den voorgrond liggen eenige dooden, en onder dezelve een fourier van de Fransche jagers te paard, in wiens schako men eenige papieren ontdekt, waaronder eene dagorder, om zich te Brussel van levensmiddelen te voorzien. In het verschiet ziet men Napoleon, nabij de hoeve *La Belle Alliance* in persoon eenige batterijen commanderen, terwijl zijn broeder Jerome hem ook de aankomst der Pruisen berigt, waarop hij bevel geeft om een vierden en laatsten aanval op het centrum der geallieerden te beproeven. Wat de uitvoering van deze kapitale voorstelling betreft, welke onder de beste voortbrengsels der Hollandsche school mag gerangschikt worden, hieromtrent meenen wij elk kunst- en vaderlandslievende te mogen verwijzen tot het tafereel zelf, waarin de afbeeldingen van den Prins van Oranje, den Hertog van Wellington, de Generaals en verdere Hoofdofficieren, alle portretwerk zijn, en tot de beschrijving, die in der tijd met den gegraveerden sleutel der schilderij te bekomen was. De Heer Pieneman had dit kolossale tafereel begonnen, zonder nog aan eene eigentlijke bestemming van hetzelve te denken, en tot vervaardiging van een stuk van dergelijken omvang een atelier buiten de Leidsche poort te Amsterdam doen bouwen, waarin hem de eere te beurt viel het toenmalige Hoofd van den Staat, Willem I, met verschillende leden van Hoogstdeszelfs Vorstelijk huis te ontvangen. De Hooge bezoeker bleef niet achterlijk zich het bezit van dit meesterstuk te verzekeren, tegen eenen prijs die zoowel den Doorluchtigen kooper als den kunstenaar eer aandeed (*ƒ* 40,000.00), en maakte er een geschenk van aan den Held, wiens gedrag in dien veldslag boven den lof van eenen Wellington verheven was. De Prins van Oranje den kunstenaar goedgunstig hebbende toegestaan om dit doek, alvorens naar de plaats zijner bestemming, Hoogstdeszelfs nieuwe Paleis te Brussel, te worden overgebragt, ter bezigtiging van het publiek te stellen, werden kort daarna de bewoners der hoofdstad in de gelegenheid gesteld hetzelve in des kunstenaars werkplaats te kunnen bewonderen. Twee jaren later genoot Londen hetzelfde voorregt, en in 1827 kwam het te Gent, waar het, vermits er in het Paleis des Prinsen te Brussel geene geschikte plaats voor een stuk van dusdanigen omvang bestond, voorloopig verbleef, in afwachting dat de achter dat Paleis te bouwen zaal, die voor deszelfs opname bestemd was, en waartoe het plan aan den Heer Pieneman en den bouwmeester Suijs was opgedragen, zoude zijn daargesteld. Inmiddels echter brak de noodlottige omwenteling van 1830 uit, en het was alleen door de ijverige pogingen van des kunstenaars zoon, den Heer N. Pieneman, die daarin trouw door de Hollandsche officieren der bezetting geholpen werd, dat dit stuk voor de vernieling van het graauw bewaard bleef. Hetzelve werd ter naauwernood met eene laatste scheepsgelegenheid uit Gent verzonden, kwam voorloopig in des vervaardigers atelier terug en is thans op het Paveljoen bij Haarlem aanwezig. — Eene derde kapitale schilderij, mede uit de laatste geschiedenis van ons land getrokken, niet minder verdienstelijk van behandeling en zeer belangrijk van onderwerp, maar op kleiner schaal vervaardigd, is eene voorstelling van *de Overgave der stad Hasselt;* hetzelve werd door den kunstenaar een jaar na de dagteekening van dit wapenfeit, voltooid. Ook hierin bewonderde men, even als in zijne vroegere voortbrengsels van dien aard, het gelukkige der zamenstelling en ordonnantie, het plaatselijke en natuurlijke van den toon, den rijkdom in *détails*, de gelijkenis der portretten van de daarin voorkomende personaadjes, en over het algemeen de zachte en gebroken schakering van kleur, die haren oorsprong neemt in het waarnemen en gelukkig aanbrengen der fijne nuances, welke de reflectiën der lucht en de daaruit voortvloeijende halve toonen aan de natuur mededeelt en waardoor die zilverachtige toon ontstaat, welke de werken van dezen meester zoozeer onderscheiden. Zijne Majesteit Willem II kwam in 1840, korte dagen na Hoogstdeszelfs huldiging, in het bezit van dit fraaije tafereel, nadat het met den meesten bijval op de Amsterdamsche en Rotterdamsche tentoonstellingen was bezigtigd geworden. De Heer Pieneman heeft tot driemaal toe Londen bezocht en hield zich aldaar van 1819 tot 1821 op, ter vervaardiging van de portretten der personaadjes, die in zijnen

Slag van Waterloo voorkomen. Als groot kunstenaar en als gast van den Hertog van Wellington, viel hem aldaar de meeste onderscheiding te beurt. Behalve de *Afbeelding van den Edelen Hertog* en diens geliefkoosd paard *Koppenhage*, vervaardigde hij er een aantal andere voor den hoogen adel, waaronder het *portret van den Markies Anglesea*, als kniestuk, met zijn paard, staande vóór hetzelve in eene rustige houding en spelende met de teugels. De voorstelling is in het gebergte van Spanje; in het verschiet ziet men Engelsch krijgsvolk; op den achtergrond Sir *Paget*, des Markiezen broeder, die naar hem schijnt te willen toerijden. Het zoude ons bestek verre te buiten gaan, indien wij wilden vervolgen met al de voortbrengselen van dezen ijverigen meester op te sommen, die met het gelukkigst gevolg zoowel de historie en het portret, als het genre en het landschap behandelt; en wij moeten ons derhalve bepalen tot het aanwijzen zijner meest algemeen bekende en meest geachte werken. Daaronder meenen wij, behalve de hier bovengemelde, te mogen rangschikken de *portretten van den Prins en Prinses van Oranje* (thans regerende Koning en Koningin der Nederlanden); *die van den beroemden tooneelkunstenaar Snoek* en van deszelfs tijdgenoote *Wattier*, voorgesteld in de rol van Agrippina, beide op het Paveljoen bij Haarlem aanwezig; *dat van den Hollandschen Zeeheld Hobein;* het schoone en wèl gelijkende *portret van hem zelven* en ook die van enkele zijner kinderen, waaronder dat zijner dochter, bekend onder den naam van *het Strooijen hoedje; een familiestuk*, onder de benaming van *het afscheid aan de grenzen*, hetwelk in het bezit is van den Heer van Rente Linzen te Amsterdam; en ten slotte, als ons nog versch in het geheugen liggende, het zoo sprekend gelijkend en alleruitmuntendst *portret van Zijne Majesteit Willem II, met het vorstelijk hermelijn omhangen*, zoo als Hoogstdezelve, tijdens de inhuldiging, anno 1840, zich in de Nieuwe kerk te Amsterdam vertoonde. Zijne Majesteit is staande voorgesteld, gereed om den eed op de grondwet af te leggen. Omtrent de uitstekende verdiensten van dit stuk, hetwelk in der tijd in de Amsterdamsche Maatschappij *Arti et Amicitiæ* is ten toon gesteld geweest, en thans prijkt in eene der zalen van het Koninklijk Paleis in 's Hage, meenen wij te mogen verwijzen naar hetgeen daaromtrent in twee artikels van het Handelsblad, van den 15 Mei 1842, tweede editie, en van den 6 October daaraanvolgende, voorkomt. De Heer Pieneman houdt zich thans onledig met de vervaardiging van het levensgroote *afbeeldsel van Hare Majesteit de Koningin*, dat als een waardig tegenhanger van het evenvermelde zal dienen. Als de Prins van Holland's herboren schilderschool, huldigde en erkende men zijne buitengewone gaven in menig eerbewijs, en werd hij achtervolgens benoemd tot Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw, lid der 4de Klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, en van de Brusselsche, Gentsche en Amsterdamsche Maatschappijen van Fraaije Kunsten, de eerste van welke hem, bij het opdragen van haar honorair lidmaatschap, tevens met eene eere-medaille begiftigde. Voorts is hij President van de Amsterdamsche Maatschappij *Arti et Amicitiæ*, van welke hij mede een der oprigters is. De Heer Pieneman trad vroeg in den echt; hij was gezegend met een talrijk kroost, doch bleef van huiselijke rampen niet bevrijd. Het verlies van eenige zijner liefdepanden, waaronder dat van zijne dochter Frederica Wilhelmina Margaretha Elisabeth, die, te 's Hage geboren den 13 Julij 1817, te Amsterdam in Mei 1836 overleed en onder de leiding haars vaders eene kunstenares beloofde te worden, waardig den stam waaruit zij gesproten was, trof hem diep, doch mogt gelukkig, evenmin als het klimmen zijner jaren, een nadeeligen invloed op zijn kunsttalent uitoefenen. Buiten zijn' zoon, Nicolaas Pieneman, van wien hier onder nader, kan men niet bepaaldelijk zeggen dat onder zijn onmiddellijk toezigt zich eenig kunstenaar van naam gevormd hebbe. Doch zijn heusche en verpligtende aard en eenvoudige manieren doen hem de vriend en vraagbaak van vele schilders en opkomende talenten zijn, wier zwakke schreden op de bane der kunst hij goedwillig door zijne wenken en raadgevingen onderschraagt.

* PIENEMAN (Nicolaas), eenige zoon en leerling van den Ridder J. W. Pieneman voornoemd, werd geboren te Amersfoort den 1 Januarij 1810. Zijne bekende talenten rangschikken hem onder de beste Hollandsche historieschilders van den laatsten tijd; getuigen zoo vele meesterstukken, door hem sedert eenige jaren van tijd tot tijd op onze tentoonstellingen ter beschouwing gegeven. Wij zijn verzekerd aan het verlangen onzer lezers te voldoen, door eenige zijner beroemdste kunstwerken kortelijk te herinneren, met aanduiding van het jaar dat dezelve geëxposeerd werden: de *Dood van den Admiraal de Ruiter* (Amsterdam 1834), door Z. K. H. den Prins van Oranje (thans Zijne Majesteit Willem II) aangekocht; — *Z. K. H. de Prins van Oranje te Bautersem;* — *Czaar Peter in zijne hut te Zaandam* (Amsterdam 1834); — *Magdalena Moens, die Valdes, haren verloofde, komt smeeken het beleg van Leiden op te heffen* ('s Hage 1835), in het Kabinet van den WelEdelen Heer Mendez de Leon, te Amsterdam; — *de Raadpensionaris Oldenbarneveld, aangekondigd wordende dat hij den volgenden dag zal ter dood gebragt worden* ('s Hage 1835); — *Jacoba van Beijeren, omringd door hare vrouwen, denkende aan Jan van Arkel* (Amsterdam 1836), eigendom van den Baron van Brederlo, Geheimraad van den Keizer van Rusland; — *Bertha in haar vertrek*, uit een der Legenden van Mr. J. van Lennep (Amsterdam 1836), mede toebehoorende aan den Baron van Brederlo; — *Prins Willem I door Jauregai verwond te Antwerpen* (Amsterdam 1838), in het Schilderijkabinet van Teijler's Genootschap te Haarlem; — *Prins Maurits in zijn kabinet den Staten-Generaal aankondigende, dat hij zich belast met het beleg van Duinkerken* (Amsterdam 1838), in het Kabinet van den WelEdelen Heer During te Rotterdam; — een *Familiestuk* en verscheiden *Portretten* ('s Hage 1839); — *Prins Willem I door Jauregai te Antwerpen aan het hoofd gewond zijnde, ligt op zijn ziekbed, en wordt door Charlotte van Bourbon verpleegd, welke de genezing der wond heeft bevorderd door er gedurig hare hand tegen te houden* (Amsterdam 1840), in het Kabinet van den Heer P. van Lennep. De Heer N. Pieneman ontving in 1830 den grooten gouden eerepenning op de prijsvraag van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, op eene voorstelling van *Archimedes, door eenen soldaat vermoord te Sijracuse.* Van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten, van welke deze verdienstelijke meester lid is, ontving hij achtervolgens acht eerepenningen, waaronder een voor een pleisterbeeldje, naar het leven gevormd. Tot

uitbreiding zijner studiën en tot bevordering van zijnen kunstsmaak, bezocht de Heer N. Pieneman Engeland, Frankrijk, Duitschland en België. In het jaar 1841 ondernam hij een tafereel te vervaardigen, voorstellende *de Inhuldiging van Z. M. Koning Willem II*, *in* 1840 *te Amsterdam*. Hare Majesteit de Koningin, daarvan de originele schets (thans in het Kunstkabinet van den Heer P. G. Labouchère te Amsterdam) in het klein ziende, gaf Haar verlangen te kennen eene dergelijke te bezitten. Deze kopij, welke door derzelver uitvoerigheid, als 't ware, een kabinetstuk is geworden, is vol kunstgevoel, voortreffelijk en met zorg bewerkt, en de daarop voorkomende portretten zijn van eene sprekende gelijkenis. Bij die gelegenheid werd de Heer N. Pieneman door Hare Majesteit begiftigd met eenen kostbaren juweelen ring, als een blijk van Hoogstderzelver bijzondere tevredenheid en als eene hulde aan zijn kunsttalent. Het groote stuk zelf nadert deszelfs voltooijing, en zal, naar hetgeen wij er van gezien hebben, niet minder de voldoening van alle kunstminnaren opwekken. De Heer N. Pieneman, van wien men in de kunstboeken der liefhebbers binnen en buiten 's lands fraaije teekeningen aantreft, heeft ook verscheiden historiële voorstellingen en portretten op steen geteekend.

* PIERRE (Erasme Delle) is een goudsmid en drijver geweest, die in 1427 te Luik bloeide.

PIERSON (Christoffel) werd geboren te 's Gravenhage in 't jaar 1631. Na eerst in zijne jeugd zich in vreemde talen, het teekenen en andere kundigheden, tot eene fatsoenlijke opvoeding in den aanzienlijken stand behoorende, geoefend te hebben, kwam hij tot het bepaald besluit zich met de borst op de schilderkunst toe te leggen. Bartholomeus Meijburg, die een goed portret- en historieschilder was, onderwees hem gedurende een jaar, en koos hem kort daarna tot reisgenoot op een uitstapje naar Duitschland. In 1653 gingen de beide makkers, die nagenoeg van gelijken ouderdom waren, op reis, zich overal naarstig bezig houdende met studeren en werken. Zij vonden in Duitschland de gelegenheid om de portretten te schilderen van de voornaamste officieren van het Zweedsche leger. De Generaal Wrangel trachtte hen over te halen zich naar het Hof van Christina te begeven, hun brieven van aanbeveling aanbiedende, met de verzekering, dat de Koningin van Zweden hen tot hofschilders benoemen zou. Geen van beiden konde daartoe besluiten; zij keerden na eene afwezigheid van drie jaren terug. Pierson woonde sedert beurtelings te Schiedam en te Gouda, schilderde portretten en historiestukken, en ook stillevens met jagtgereedschappen, vogelkooijen, nesten en dergelijke, die zoo natuurlijk verbeeld waren, dat zij menigmaal den aanschouwer bedrogen. Voor rekening van Heeren Burgemeesteren van Gouda vervaardigde hij in miniatuur kopijen van de beroemde Goudsche glazen. Hij bereikte den hoogen ouderdom van drie en tachtig jaren. Tot zijne uitspanning schreef hij verzen, die weinig beteekenen; onder anderen *Rijm-gedagten*, de *Versnaarde Koningsharp* (eene nieuwe psalmberijming), *Rijmwerken* en drie tooneelstukken.

PIETERS (Geertje) was de dienstmaagd van de beroemde bloemschilderes Maria van Oosterwijk, die haar in de kunst onderwees en haar er zoo ver in bragt, dat zij er te Delft haar onderhoud in vond.

* PIETERS (Nicolaas) was een Antwerpenaar van geboorte, waar hij in 1648 ter wereld kwam. Na van Pieter Eijckens kunstonderwijs genoten te hebben, onder wien hij de beste hoop van zich gaf, reisde hij naar Engeland en hield zich daar bezig met het schilderen van historiële ordonnanties en portretten. Zijne werken, hoewel niet zonder verdienste, hadden echter weinig aftrek en hij zag zich, om in zijne behoeften te voorzien, ten laatste genoodzaakt om voor Kneller en anderen het bijwerk van derzelver portretten te schilderen. Hij is in 1721 te Londen overleden.

PIETERSZEN (Gerrit) was een Amsterdammer, die eerst van Jacob Lenartsz. en naderhand van Cornelis van Haarlem onderwijs in de kunst ontvangen had. Bijzonder onderscheidde hij zich in de natuurlijke navolging van naakten, en gaf daarvan ook

blijk in verscheiden kunstwerken, te Antwerpen, te Rome en later te Amsterdam door hem verrigt. Doch hij moest tot zijne smart veel tijd besteden aan het maken van portretten, waarin hij gelukkig slaagde.

* PIETERSZEN (Abraham), werd den 14 Mei 1817 te Middelburg geboren en deed zich aan de Academie aldaar voordeelig kennen, blijkens verschillende medailles door hem bij die instelling behaald. Hierdoor trok hij de opmerkzaamheid van de Heeren Gaal, J. C. Schorer van de Souburgen en andere Zeeuwsche kunstminnaren, die, zijn verlangen om zich op de kunst toe te leggen krachtdadig ondersteunende, hem in staat stelden om het bedrijf van meubelschilder, waartoe hij was opgeleid, te laten varen, en zich in 1837 onder den Heer van Regemorter te Antwerpen in het landschap te gaan oefenen, in welk vak hij, blijkens een der voortbrengsels, die wij van hem zagen, niet ongelukkig slaagt. De Heer Pieterszen is steeds te Antwerpen gevestigd.

* PIETERSZOON (Jan), bijgenaamd de *beeldhouwer*, omdat dit kunstvak zijn bestaanmiddel was, oefende zijne kunst aanvankelijk te Enkhuizen uit, en later in Amsterdam, waar hij omtrent het jaar 1665 overleed. Hij moet verscheidene geschriften in het licht gegeven hebben.

* PILSEN (Franciscus) is een schilder, graveur en etser geweest, die in 1700 te Gent ter wereld kwam en aldaar in 1786 gestorven is. Robbert van Audenaerd was zoowel in het behandelen van het penseel als in dat van het graveerijzer, zijn meester. Er zijn slechts weinig prenten van hem bekend, en zij dragen blijken van eene bekwame hand. Daartoe behooren: *de Marteldood van den H. Blasius*, naar G. de Craijer; en *de Bekeering van St. Bavo*, naar Rubens. Hij had zich gedurende zes jaren in Italië opgehouden.

PINAS (Jan en Jacob), van Haarlem, schilderden beelden en landschappen. «Jan «was wel het verst in de kunst gevorderd en heeft in het jaar 1605 met P. Lastman «verscheiden jaren in Italië geweest, om zich naar de beste voorbeelden te oefenen. Zijn «penseelwerk helde naar den bruinen kant, waarom vele gelooven dat Rembrandt hem «daarin *nageaapt* heeft.» Dit nemen wij woordelijk over uit Houbraken, om onze lezers opmerkzaam te maken op de onvoegelijke wijze, op welke die schrijver zich uitlaat omtrent den grooten Rembrandt, wiens naam men nooit dan met eerbied behoorde uit te spreken. Ook is het kunstwerk van dien meester niet bruin te noemen, maar helder, ten ware men door bruin gelieve te verstaan natuurlijk-krachtige toon, treffend effect; hetgeen klaarblijkelijk die schrijver hier evenwel niet bedoelde.

* PINET (Nicolaas). Deze kunstenaar was een Luikenaar van geboorte en begaf zich, na voorbereidende oefening in zijn vaderland, naar Rome om zich in de teeken- beeldhouw- en graveerkunst te bekwamen. Na zijne terugkomst van daar was hij, tijdens de oprigting der Centrale scholen, de eerste die tot Professor aan de Teeken-Academie in de hoofdplaats van het Departement der Sambre-et-Meuse benoemd werd. Van de voortbrengsels zijner graveernaald vonden wij onder anderen met lof melding gemaakt van de werken getiteld: *le XIXme Siècle* en *la Vierge à la couronne de Fleurs*. Hij kwam in Julij 1842 te Namen te overlijden, na aldaar gedurende drie en dertig jaren de betrekking van Directeur der Teekenschool te hebben waargenomen.

* PINNOIJ (J.). Deze Gentsche genreschilder is ons alleen bekend door de voortbrengsels, die hij op verschillende Belgische tentoonstellingen geleverd heeft, zoo als: een *Binnenhuis met figuren* (1833); — *de Polier* (1834); — *de mak gemaakte Vogel* (1836); enz.

* PIPELS (Jan). Een Bossenaar van geboorte, bloeide als een bekwaam en beroemd bouwmeester in 1526, hebbende hij op dien tijd te 'sHertogenbosch op de groote St. Jans kerk een sierlijken houten toren gebouwd, met vier omgangen, die eene hoogte had van drie honderd voeten, op welks spits een van koper gegoten beeld van St. Jan, wegende honderd en vijftig ponden, was geplaatst. Deze toren, van welks aanleg met veel lof gewaagd wordt, als ook die van het wester gedeelte der kerk, is in het jaar 1585 geheel afgebrand.

PIRONET (Nicolaas) was een Luikenaar, die zich door zijne bedrevenheid in het glasschilderen onderscheidde. Hij leefde in de tweede helft der 16de eeuw en was een tijdgenoot van Jan Nivar.

*PISSON (Jan Baptist). Reeds meermalen hebben wij in den loop van dit werk gelegenheid gehad voorbeelden bij te brengen van menschen, die, in hunne jeugd van alle middelen ontbloot om zelfs het eerste dagelijksch onderwijs te genieten, zich niettemin door aanhoudenden ijver en toeleg tot eene groote hoogte in de kunst hebben weten te verheffen en hun streven met eer en voordeel hebben bekroond gezien. Ook de bekwame Belgische beeldhouwer, van wien wij thans spreken zullen, kan als zoodanig worden aangevoerd. Hij werd den 21 Maart 1763 te Gent geboren, uit ouders die van alle middelen ontbloot waren om in zijne eerste opvoeding te voorzien. Nog zeer jong zijnde, was hij dus reeds genoodzaakt voor een karig dagloon een ambacht bij de hand te vatten, en trad hij bij een schrijnwerker in dienst. Doch reeds toen scheen zijn geest naar meerdere ontwikkeling te haken. De uren die van zijnen dagelijkschen en gedwongen arbeid overschoten, werden zorgvuldig door hem benuttigd om zich in het lezen en schrijven te oefenen; en toen Maria Theresia de in 1751 door Marissal opgerigte Teekenschool (sedert de Koninklijke Academie) onder hare bescherming had genomen en aldaar dien ten gevolge gelegenheid gegeven werd om kosteloos onderwijs te genieten, werd de jonge Pisson, op voorspraak van den Ridder Dons, als leerling bij die instelling opgenomen, en mogt het hem gelukken achtervolgens in 1784 den tweeden prijs, en in 1786, in een schitterenden wedstrijd, den grooten prijs der eerste klasse in de architectuur te behalen. Door deze overwinning, de vrucht van volhardenden ijver en studie, aangemoedigd, besloot hij zich als bouwmeester te vestigen, en het geluk wilde dat hij al dadelijk aandeel kreeg in het daarstellen van eenige werken, die voor rekening van het Engelsch Gouvernement, welks troepen in 1793 Vlaanderen bezetten, werden uitgevoerd en hem veel voordeel gaven. Hierdoor bekend geworden, heeft hij sedert, én als particulier bouwmeester, én in zijne betrekking als Directeur der publieke werken van de stad Gent, een aantal werken tot stand gebragt, die zich uitwendig door stijl en smaak, en inwendig door eene goede en doelmatige verdeeling en versiering onderscheidden. Daaronder merkt men op, verschillende der fraaije grachten en bruggen, welke genoemde stad versieren; de Frankrijkspoort aldaar; het groote en prachtige hotel van den Heer Baron de Meulenaere, in de straat Nederkauter; het huis van den Heer Grenier en dat van den Heer Papeleu, bij de Leije; voorts het door hem zelf bewoonde huis; alle te Gent gelegen; het buitenverblijf van den Heer Blanquart, in de nabijheid dier stad; dat van Mevrouw de Weduwe van Aken, te Wondelghem, enz. Ook was het naar zijne plannen, dat in 1796 de oranjerij, de trekkassen en den geheelen botanischen tuin te Gent werden aangelegd. Van af 1806 werkte de Heer Pisson slechts zelden meer voor particulieren, en begaf hij zich in aannemingen tot het aanleggen en onderhouden van de groote wegen in het Departement der Schelde, terwijl hij kort daarna met het daarstellen van verschillende waterbouwkundige werken te Terneuze en op andere punten van het oude Staatsvlaanderen belast werd. Deze werken, meestal op eene groote schaal aangelegd, zijn zeer opmerkelijk en strekken ten bewijze dat hij, bij zijne kennis als architect, ook die van een bekwaam ingenieur paarde. Hij kwam in 1818, den 15 December, te overlijden, in welk jaar onder zijne leiding het *Monument van Waterloo* werd opgerigt. Een plan daartoe was door hem, op last van het Hollandsch Gouvernement, geleverd geworden. Hij leverde mede het plan voor het Gedenkteeken te Soestdijk. Verschillende onderscheidingen vielen hem op zijne werkzame loopbaan ten deel. Behalve verschillende Maatschappijen, die hem onder hare leden hadden opgenomen, was hij ook lid van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, terwijl hij in der tijd behoorde tot de Commissie, die belast was om de plannen te onderzoeken en te beoordeelen voor het te Brussel op te rigten Paleis

voor Koning Willem I. 5 Gouden medailles vielen hem achtervolgens bij openbaren wedstrijd ten deel. Bij een der artikels van zijne uiterste wilsbeschikking, vermaakte hij aan de Gentsche Maatschappij van Schoone Kunsten, waarvan hij een der Directeuren was, de werken van Piranesi, zijne behaalde gouden medailles en zijn door zijnen vriend Godecharle vervaardigd borstbeeld; terwijl hij bij een ander artikel eene som van *f* 11,000.00 ter beschikking van dezelve Maatschappij stelde, om daarvoor een grafteeken voor hem op te rigten, in geval hij vóór zijn dood zijn plan niet mogt hebben verwezentlijkt om dat monument zelf daar te stellen.

PITAU (NICOLAAS). Het schijnt onzeker, of deze teekenaar en graveur tot de Vlaamsche of de Fransche school behoort. Joubert beweert het laatste en ook Stimmel rekent hem van Fransche afkomst in zijne *Catalogue raisonné du Cabinet d'estampes de Winkler;* daar beiden als stellig opgeven dat hij te Parijs geboren is in 1633 en aldaar overleden in het jaar 1676. Cornelis de Bie, wiens tijdgenoot hij was, noemt hem een plaatsnijder van Antwerpen. Als zoodanig wordt hij ook door Basan vermeld. Wij meenen dus dezen uitstekenden kunstenaar in dit werk niet voorbij te mogen gaan. Even als Edelinck, heeft hij reeds vroeg zijne woonplaats te Parijs gevestigd, en zich beroemd gemaakt door het kunstig graveren van verscheiden platen naar schilderijen van Raphael, le Poussin, le Brun en andere Italiaansche en Fransche meesters. Hij was naauwkeurig in zijne teekening, zeker en krachtig in zijne toetsen, vrij en meesterlijk in de behandeling van het graveerijzer. Bijzonder bezat hij het zeldzaam vermogen om het koloriet en de penseelstreek van de nagevolgde meesters op het koper uit te drukken. Verscheiden portretten, die wij van hem bezitten, duiden zulks overtuigend aan. De *Heilige Familie*, naar Raphael, en de *Graflegging van Christus*, naar L. Carrache, telt men onder zijne schoonste prenten. Zijn zoon en naamgenoot schijnt mede het graveerijzer behandeld te hebben. Althans er bestaan eenige portretten, die *N. Pitau junior* geteekend zijn.

PITLOO (ANTOON SMINCK) werd in 1791 te Arnhem geboren. Hij had tot leermeester H. J. van Amerom en oefende tevens zich op het Stads-Teekengenootschap. In 1808 vertrok hij, in gezelschap van den Heer Zeger Reijers, als kweekeling voor de schilderkunst, ten gevolge der gunstige beschikking van Koning Lodewijk, naar Frankrijk. Zijn oogmerk was eerst geweest zich op het historiële vak toe te leggen; doch reeds in Parijs veranderde hij van besluit, en oefende zich uitsluitend in het teekenen en schilderen van landschappen. In 1816 zag men van hem op de Amsterdamsche tentoonstelling twee schilderijen, de eene een *Gezigt te Rome*, de andere in het *Campo vaccino* aldaar. De Heer Pitloo met een Italiaansch meisje gehuwd zijnde, koos Napels tot zijne bepaalde woonplaats en werd aldaar benoemd tot Directeur bij de Academie der Beeldende Kunsten. In den zomer van 1837 kwam hij te overlijden, nalatende eene weduwe met zes kinderen in zeer ongunstige omstandigheden. De tijding daarvan in het vaderland ontvangen zijnde, vormde zich dadelijk te 's Gravenhage eene Commissie, bestaande uit de Heeren Mr. B. H. W. Gevers en de kunstschilders C. Kruseman, A. Schelfhout, B. J. van Hove en van de Sande Bakhuijzen, die eenige kunstwerken, ook met medehulp van nog andere kunstoefenaars, bijeen en in eene loterij bragten, die, zoo wij meenen, ongeveer *f* 4,500.00 opbragt; welke gelden ten behoeve der nagelaten betrekkingen van den verdienstelijken overledene, naar Napels zijn overgemaakt.

* PLAATZER VAN DEN HULL (HUBERT WILLEM), te Haarlem in 1810 geboren, werd tot het vak van schoolonderwijzer opgeleid en was tot zijn twintigste jaar als secondant op eene kostschool werkzaam, als wanneer hij deze betrekking vaarwel zeide om zich onder de leiding van den Heer J. A. Kruseman te Amsterdam, op het schilderen van het genre en het portret toe te leggen. Thans is deze kunstenaar in zijne geboorteplaats gevestigd, zich aldaar hoofdzakelijk onledig houdende met het geven van teeken- en schilderlessen.

*PLAETSEN (JOANNES EGIDIUS VAN DER). Deze historie- en genreschilder is sedert 1832 Professor aan de Koninklijke Academie te Gent, welke stad hem op den 22 November 1808 zag geboren worden. Na van zijnen verdienstelijken stadgenoot J. B. Maes-Canini het kunstonderwijs genoten te hebben, trachtte hij zich verder op eene in de jaren 1830 en 1831 ondernomen studiereize door Frankrijk te ontwikkelen, terwijl in 1838 Engeland met hetzelfde doel door hem bezocht werd. Wij zagen van dezen meester een kapitaal voortbrengsel in de St. Michiels kerk te Gent, voorstellende *Franciscus de Paula aan het Hof van den Franschen Koning Lodewijk XI.* Dit stuk, hetwelk men onder zijne gelukkigste rangschikt, is ongeveer 13 voet hoog en 10 voet breed, en werd in 1837 geschilderd. Van de verdere werken, door den Heer van der Plaetsen vervaardigd, zijn ons mede de volgende bekend: *Karel V en zijne zuster Maria, Gouvernante der Nederlanden; — de Eed van Maximiliaan I te Brugge; — de Dood van Humbercourt en Hugonet; — Philips II de gelofte doende het Escuriaal te zullen bouwen; — de Marteldood van St. Vintcent; — van Dijck uit Saventhem vertrekkende; — Philips van Artevelde; — de Opvoeding van Karel V;* dit stuk, op de Gentsche tentoonstelling van 1840 aanwezig, werd alstoen voor rekening der Maatschappij van Schoone Kunsten daar ter stede, op steen gebragt; — *Peter de Hermiet;* enz. De Koninklijke Maatschappij van Schoone Kunsten te Gent droeg hem in 1833 haar lidmaatschap op. Twee zijner zonen, JOANNES BATISTA en JULIANUS, leggen zich onder zijne leiding op de kunst toe.

PLAS (PIETER VAN DE) was een Hollandsche schilder, die in Brussel overleden is. Cornelis de Bie verzekert dat hij een man van groote gaven is geweest, wiens werken de verwondering der liefhebbers verwekten. Noch bij hem, noch bij anderen, hebben wij eenige bijzonderheden omtrent dezen schilder aangetroffen, die in de helft der 17de eeuw moet geleefd hebben.

PLAS (DAVID VAN DER) was een beroemde Hollandsche portretschilder, die binnen Amsterdam het licht zag in het jaar 1647. Hij volgde in zijne schilderwijze naar vermogen de groote voorbeelden van Titiaan en Rembrandt, door de kleuren van het naakt tegen elkander te zetten zonder derzelver eigen schoonheid door verdrijving al te zeer te schaden. Onder vele aanzienlijke door hem geportretteerde personaadjes, behoort ook de Admiraal Cornelis Tromp, op welk afbeeldsel de Maasdichter L. Smids een fraai gedicht gemaakt heeft. Hij heeft verscheiden jaren, in dienst van den boek- en prentuitgever Pieter Mortier, zich bezig gehouden met het verbeteren, verteekenen en nazien der proeven van de bekende door dien Heer in het licht gegeven *Bijbelsche tafereelen.* Van der Plas is in 1704 overleden.

*PLAS (PIETER), de zoon van een huis- en rijtuigschilder te Alkmaar, werd in die stad den 2 Maart 1810 geboren en was tot zijn vier en twintigste jaar in het vaderlijk bedrijf werkzaam, inmiddels eenig teekenkundig onderwijs ontvangende van A. de Visser, in leven Stads-teekenmeester aldaar. In 1835 begaf hij zich met ter woon naar Hilversum, waar de raadgevingen en teregtwijzingen van de Heeren J. van Ravenswaaij en W. Bodeman hem in de voortzetting zijner studiën, die zich tot landschap en vee bepaalden, van veel nut waren. Na verschillende streken in ons vaderland en in 1837 met eerstgenoemden meester Drenthe bezocht te hebben, vestigde hij zich in gezegd jaar in zijne geboortestad, waar hij thans gehuwd zijnde, zich, bij de beoefening van de schilderkunst, ook met het geven van onderwijs in het teekenen onledig houdt.

*PLATEAU (ANTOINE) was een bloem- en decoratieschilder, die den 19 Januarij 1759 te Doornik geboren was en den 19 April 1815 kwam te overlijden. Men vindt van zijn werk als decoratieschilder, in een huis op de Houtmarkt te Brussel; in den tempel der Zon, op het Paleis van Laeken; alsmede aan het huis Walkiers.

*PLATTEEL (J. P.), te Antwerpen, beoefent, op het voetspoor zijns meesters, den Heer P. Kremer aldaar, het genreschilderen, en heeft op verschillende Belgische ten-

toonstellingen, alsmede op de Haagsche van 1839, proeven van een zich voordeelig ontwikkelend talent geleverd. Onder de door hem vervaardigde stukken behooren: *Don George van Galisteo en zijne dochter Dona Helena*, eene episode uit den Gilblas; — *Justus Lipsius, uit erkentelijkheid de Geschiedenis der Mirakelen van O. L. V. van Hal schrijvende; — Willem I in den slag van Astruweel; — het Blindemansspel* (1842).

* PLATTENBERG (Matheus van) was een Antwerpenaar van geboorte, waar hij in 1600 ter wereld kwam. Na aldaar het eerste onderwijs in het teekenen en schilderen genoten te hebben, toog hij, reeds in jeugdigen leeftijd, ter bestudering van de natuur en van de groote kunstwerken, naar Italië, waar hij zich langen tijd te Florence ophield en met zijnen landgenoot Jan Asselijn, onderscheiden landschappen en zeegezigten schilderde. Van daar terug komende, ging hij zich te Parijs vestigen, waar hij zijnen naam eerst in dien van *Plattemontagne*, en later kortaf in *Montagne* veranderde. Hij muntte uit in de getrouwe voorstelling van de natuur en zijn koloriet was fraai. Plattenberg heeft ook onderscheidene prenten naar zijne eigene teekeningen geëtst en is in 1666 te Parijs overleden.

PLOEGSMA (Dirk Jacobs) werd in 1769 te Leeuwarden geboren. Hij had kunstonderwijs ontvangen van den schilder M. Accama en den kunstliefhebber J. Verrier. In weêrwil van de weinig gunstige gelegenheid die hij had om naar goede voorbeelden te studeren en te werken, heeft hij het nogtans door zijnen ijver en gelukkigen aanleg zoo ver gebragt, dat hij fraaije portretten, en ook historiële en huiselijke onderwerpen geschilderd heeft. Jammer voor de kunst, dat hij op drie en twintig jarigen leeftijd reeds weggeraapt werd.

PLOOS VAN AMSTEL, Jac. Cornsz. (Cornelis) werd uit een aloud en aanzienlijk Hollandsch geslacht, den 4 Januarij 1726 te Amsterdam geboren. Naar de begeerte zijner ouders werd hij tot den koophandel opgeleid en heeft dat vak van nijverheid met den gelukkigsten uitslag beoefend. Doch van jongs af bezield door eene blakende zucht voor kunst en wetenschap, bijzonder voor zoodanige kunsten, als tot het gebied der Beeldende Kunsten behooren, had hij reeds van zijn veertiende jaar af aan, eene leerzame verkeering, zoo met de kunstschilders Jacob de Wit, Cornelis Troost, Isack Moucheron en andere voorname meesters in zijne geboortestad, als met notabele verzamelaars van kunstwerken. Alle zijne snipperuren wijdde hij met onvermoeiden ijver aan het onderzoeken, vergelijken en opsporen van alle soorten van kunstvoorwerpen, waardoor hij eene uitgebreide kennis en ondervinding verkregen hebbende, zelf verzamelaar werd. Zijn vermogen liet hem toe, zijne kunstliefde ruim en onbeperkt den teugel te vieren, en zijn smaak en geoefend oordeel strekten hem tot zekere gidsen in zijne keus. 's Mans kostbare Verzameling groeide aan tot over de 5,000 teekeningen van

de voornaamste Italiaansche, Fransche, Hoogduitsche en Nederlandsche meesters, van Giotto af tot op zijnen tijd; die kunstschat was bij hem verkregen, zoo door aankoopen uit de eerste Kabinetten van Europa, als van de kunstenaars zelven. Ook in vreemde en inlandsche prentkunst van vroegeren tijd, en bijzonder uit de 17de eeuw, was zijne verzameling rijk en keurig. Daaronder was vooral uitmuntend een heerlijk exemplaar der prentkunst van Rembrandt, waarvan door den Heer Josi een beredeneerde catalogus in het licht is gegeven. Voorts bezat hij schilderijen, miniaturen, beeldwerken, penningen, medailles enz. Deze rijkdom van kunst is na 's mans overlijden, voorgevallen op den 20 December 1798, openbaar verkocht in Maart van het jaar 1800 en heeft opgebragt eene somma van *f* 109,406.00, behalve de prenten van Rembrandt, die naderhand apart in veiling gebragt zijn. De Heer Ploos van Amstel beoefende zelf verscheiden kunstvakken op eene zeer verdienstelijke wijze. Hij was een goed teekenaar, en het is aan hem dat men te danken heeft de bekende *Prentteekeningen*, gevolgd naar onderscheidene meesters, waarvan de originele tot zijn Kabinet behoorden. Zij werden onder zijn opzigt en door zijne medewerking aanvankelijk in 1764 vervaardigd en groeiden achtervolgens aan tot 46 stuks. Dit was wel niet eene geheel nieuwe, maar echter zeer geperfectioneerde kunstbewerking. Daar er evenwel twijfel scheen gerezen te zijn, of de Heer Ploos inderdaad de wetenschap bezat om met kleuren te drukken, heeft hij goedgevonden daarvan proef te geven in tegenwoordigheid van eene tot dat einde uitgenoodigde Commissie van Directeuren en Secretaris der Hollandsche Maatschappij van Wetenschappen te Haarlem, die hem daarvan vervolgens een volledig getuigschrift afgegeven hebben. Bovendien bezat de Heer Ploos insgelijks veel verdienste in de Letteren. Men heeft van hem eene *Aanleiding tot de kennis der Anatomie in de teekenkunst*, *betrekkelijk tot het menschbeeld*, *Amsterdam* 1783, en een band met in 1785 mede te Amsterdam uitgegeven *Redevoeringen*, *gedaan in de Teeken-Academie* daar ter stede, van welke hij Mede-Directeur was. Ook was hij lid van de Keurvorstelijke Academie van Beeldende Kunsten te Dusseldorp, van de Huishoudelijke Maatschappij te Haarlem enz.

*PLOUSKIJ (M.). Deze beroemde plaatetser was volgens sommigen een Pool van geboorte, doch wordt door anderen, zoo als door Heller, in zijnen *Monogrammen Lexicon*, voor een Nederlander gehouden, die om den jare 1802 leefde. Zeker is het, en dit is de reden waarom wij hem hier vermelden, dat hij langen tijd te Amsterdam zich heeft opgehouden, ter beoefening van zijne kunst. Zijne prenten dragen het kenmerk dat hij Rembrandt geheel heeft trachten te volgen, en welligt is er nimmer iemand geweest, die meer in de behandeling en den aard van diens etskunst is doorgedrongen dan hij. Zijne voortbrengsels staan dan ook bij de prentliefhebbers in hooge achting.

PLUCKS (JOHANNES ANTONIE AUGUSTINUS) werd in 1788 te Kortrijk geboren, en kwam, als kind, met zijne ouders in Amsterdam wonen. Hij werd opgeleid tot het miniatuurschilderen en genoot onderwijs van den Heer de Haan, in dat kunstvak uitmuntende. Hij heeft eenige teekeningen naar schilderijen van groote oude meesters en eene menigte miniatuurportretten vervaardigd, en is in 1837 overleden.

*PLUGGER (JACOB). Deze beoefenaar der graveer- en schilderkunst kwam te Enkhuizen, den 6 December 1795 ter wereld en werd aanvankelijk tot eerstgemeld kunstvak opgeleid, waartoe hij de voorbereidende lessen in de teekenkunst ontving van den Heer H. Numan. Later genoot hij mede het onderwijs van den Heer C. Kruseman, bij wien in hem de lust voor de schilderkunst scheen te ontwaken — althans hij liet het graveren varen en legde zich op het zeeschilderen toe, ten welken einde hij herhaaldelijk eene studiereize ondernam, zoowel langs de vaderlandsche kusten, als langs die van Engeland en Noorwegen. Na van af 1827 tot 1830 als Directeur der Teekenschool te Hoorn werkzaam te zijn geweest, ging hij in laatstgemeld jaar in dezelfde betrekking naar Zwolle, waar hij thans nog woonachtig is en zijn zoon en naamgenoot zich als bouwkunstenaar

tracht te bekwamen. De houtgraveur A. J. van Arum te Amsterdam, en de kunstschilder J. J. Fels hebben kunstonderwijs van hem genoten.

PLUMIER (Pierre Denis) werd te Antwerpen geboren den 4 Maart 1688. Zijn eerste meester in het teekenen en beeldhouwen was Lodewijk Willemsens, onder wiens leiding hij snelle vorderingen maakte. Met een reeds aanmerkelijk gevormd talent, begaf hij zich ter verdere oefening naar Parijs. Hier behaalde hij bij de Koninklijke Academie der Schilder- en Beeldhouwkunst den eersten prijs. Te Antwerpen terug gekomen, debuteerde hij met eene meer dan levensgroote groep, voorstellende de *Schaking van Proserpina*, die hem besteld was door den Marquis van Westerloo en vervolgens in den tuin van het kasteel van Enghien geplaatst werd. Ook de Hertog van Arenberg was hem zeer genegen, en op aandrang dezer twee edellieden zette hij zich te Brussel neder. In 1714 beitelde hij in marmer het *Borstbeeld van den Raadsheer Wijnants*, hetwelk de graveur Pilsen, van Gent, in het koper gebragt heeft. Vervolgens vervaardigde hij, voor het stadhuis, uit wit marmer het *Beeld van eenen Stroomgod*, die tot sieraad verstrekt van de fontein, die men aan de regterzijde aantreft bij het inkomen van het Groote plein. Twee meer zamengestelde kunstwerken maakte hij voor Brussel: het eene is een *Preékstoel in de kerk des Grands-carmes*, waarop *Elias*, *wien een Engel voedsel brengt;* het andere, in de kerk van *N. D. de la Chapelle*, een *Praalgraf voor Ph. Spinolo;* het eerste van eikenhout; het laatste is marmer. De compositie van het spreekgestoelte is voortreffelijk; die van de tombe niet meer dan middelmatig. Plumier is in 1721 te Londen overleden, alwaar hij drie maanden te voren zich gevestigd had. Hij moet ook geëtst hebben. Delvaux was een zijner leerlingen.

* PLUIJM (Willem), een kunstbeoefenend liefhebber, van aanzienlijken Amsterdamschen huize, schildert landschappen, alsmede stads- en strandgezigten, zoowel bij zomer- als wintertijd voorgesteld. Ook heeft hij op steen geteekend en op deze wijze enkele zijner schilderijen en studiën in plaat gebragt. Na Frankrijk en België bereisd te hebben, zijn het thans bij voorkeur Haarlem's schilderachtige omstreken, waar hij zich gedurende het schoone jaargetijde ophoudt en die hem onder de leiding van den Heer P. G. Westenberg, de bouwstoffen zijner ordonnantiën opleveren. De Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam is niet in gebreke gebleven dezen ijverigen voorstander der kunst, die ter gemelde plaatse in 1808 geboren werd, onder het getal harer leden op te nemen.

* PLUIJMS (Félix Louis), te Amsterdam den 18 Augustus 1814 geboren en aldaar gevestigd, genoot zijne opleiding in de kunst van den Heer J. J. van Regemorter. Hij beoefent het genre en leverde op verschillende tentoonstellingen in België voortbrengsels van zijn penseel; onder anderen op die te Antwerpen van 1834, *een Man te paard, die aan eene boerin den weg vraagt;* en op die te Brussel in 1836, *eene Uitreiking van prijzen.*

POEL (Egbert van der) was een Rotterdammer van geboorte, die in de laatste helft der 17de eeuw geleefd heeft. Men heeft van hem boerenkeukens, met velerlei huisraad en proviand, en daarbij één of meer figuren, die doorgaans zich op eenigen afstand vertoonen. Daarom worden deze stukjes veelal onder de stillevens begrepen, maar dan ook als zoodanig om de schikking, kleur en schildering door de kenners gewaardeerd. Meer echter worden gezocht zijne door zon of maan piquant gedaagde strand- en dorpsgezigten. Het hoogst in kunstwaardij worden evenwel geschat zoodanige stads- of dorpsgezigten, waarin men, nu eens bij pikdonkeren nacht en dan bij helderen maneschijn, eenen fellen brand ziet woeden. Het zou bezwaarlijk zijn zulks natuurlijker voor te stellen, zoowel met opzigt tot de kleur en de gradatie van het licht, als omtrent de talrijke stoffaadje, die ijverig bezig is tot blussching van den brand en het bergen van have en goed. Zonder juist onberispelijk zuiver van teekening genoemd te kunnen worden, zijn nogtans de werkende beeldjes naar eisch geka-

rakteriseerd en kwik en geestig geschilderd. Het Rijks Museum te Amsterdam bezit van dezen meester een *Boerenbinnenhuis, waarin eene vrouw baars schoon maakt.*

POELENBURG (Cornelis), geboren te Utrecht in 1586, had voor eersten leermeester Abraham Bloemaart. Naar Italië gereisd tot het voortzetten zijner studiën, vond hij in den beginne bijzonder veel smaak in den schildertrant van Elsheimer, doch trachtte vervolgens zich meer te vormen naar Raphael, wiens naauwkeurigheid in het teekenen hij evenwel niet heeft kunnen evenaren. Met dat al bezat hij in schier alle andere deelen der kunst eene uitstekende verdienste en was de schilder der bevalligheid. Zijne kabinetstukjes, bestaande in Italiaansche en bergachtige landschapjes, met keurige, veelal naakte en badende vrouwenbeeldjes gestoffeerd, uitvoerig, helder en delicaat gepenseeld en heerlijk van koloriet, vonden reeds in Rome den grootsten bijval. In eenige zijner landschappen heeft hij ook bijbelsche geschiedenissen voorgesteld. Op zijne terugreize naar Utrecht, Florence doorkomende, wendde de Groot-Hertog vruchteloos pogingen aan om hem daar zich te doen vestigen, doch hij vervaardigde eenige schilderstukjes voor denzelven. In zijne geboorteplaats vond hij niet minder belangstelling, niet minder toejuiching van alle deskundigen. Rubens bezocht hem op zijnen uitstap naar Holland, en verrijkte zijn uitgebreid en kostbaar kabinet met eenige schilderijen van Poelenburg, voor wiens kunstwerk hij de hoogste achting had. Hij schreef aan een zijner vrienden, dat Poelenburg zijne kleine figuurtjes zeer geestig toetste, het licht en bruin uitnemend verstond, en altijd de dichterlijke zijde wist te vinden van wat hij ondernam voor te stellen; verder gaf hij dezen meester den lof dat hij een man van groot talent was en met eene wegslepende bevalligheid over zijne kunst redeneerde. Karel I, Koning van Engeland, noodigde Poelenburg naar het Hof en deed hem verscheidene tafereelen schilderen, die hij rijkelijk betaalde. Hoe gaarne de Koning hem in zijn dienst had verbonden, was en bleef nogtans Utrecht de woonplaats zijner verkiezing. Ook die stad wist hem naar verdienste te waarderen: nog heden wordt de straat die hij bewoonde en waar Rubens hem bezocht, de Poelenburgssteeg genoemd. Hij is daar ter plaatse in gevorderden ouderdom overleden. Er bestaan van dezen meester landschappen, die door Berchem en anderen gestoffeerd zijn. Amsterdam bezit 4 en den Haag 2 schilderijen van zijn vruchtbaar penseel in derzelver Vorstelijke Museums. Poelenburg heeft ook eenige landschappen geëtst, doch dezelve zijn bijzonder zeldzaam. Morin, Bleeker, Le Bas, Perelle en anderen hebben naar zijne schilderijen verscheiden fraaije prenten gegraveerd. Zijn portret, door Anthonie van Dijck geschilderd, is door Petrus de Jode in het koper gebragt.

* **POELMAN** (P. J.). Van dezen schilder, te Gent in 1801 geboren en aldaar woonachtig, zijn twee stukken op het Paveljoen bij Haarlem voorhanden, als: *het Stadhuis*

te Audenaerde, en *een liefkozende Boer en Boerin.* Voorts vinden wij nog melding gemaakt van de navolgende voortbrengsels als door hem vervaardigd: *Gezigt op de kaai der Lieve te Gent; — Gezigt in de stad Mons, van de Groote Markt genomen* (1822); — *een Klooster; — het Inwendige van eene kerk* (1825); — *het St. Pharaïlde-plein te Gent; ter regterzijde ziet men den ingang van het oude kasteel der Graven van Vlaanderen* (1826).

POINDRE (Jacques de), geboren te Mechelen in of omtrent 1527, was een leerling van Marcus Willems, met wiens zuster hij gehuwd was, en bezat veel verdienste in het portretschilderen, doch beoefende ook het historiële vak. Hij heeft het laatst van zijn leven in Denemarken doorgebragt, alwaar hij omtrent den jare 1570 overleden is. In 1559 woonde hij nog binnen Mechelen, waar hij toen een leerling had, genaamd Willem de Vos.

POL (Christiaan van) werd te Berkenrode, bij Haarlem, den 14 Maart 1752 geboren. Na eenige voorbereidende kunstoefeningen, bijzonder te Antwerpen, is hij in 1782 naar Parijs vertrokken, in welke stad hij zich gunstig bekend maakte door het schilderen van arabesken, waarin hij bloemen, vruchten en vogels te pas bragt. Hij had het voordeel, bekend en bevriend te zijn met den beroemden bloemschilder van Dael, uit wiens voorbeeld en lessen hij veel nut trok. Ook hield hij eene poos tijds zich bezig met het keurig beschilderen van snuifdoosdeksels, dat in dien tijd veel in zwang was. Hij vervaardigde vele fraaije teekeningen in sap- en dekverwen, schilderde uitmuntende vrucht-, bloem- en vogelstukken, en leverde ook wel eens ordonnanties met bloemwerken voor de Gobelins. Hij is in 1813, den 21 Mei, te Parijs overleden.

POLA (Hendrik) was een historieschilder, die men voor een inboorling houdt van 's Gravenhage; althans te dier stede vond men vroeger van hem zaalstukken of behangsels met levensgroote beelden, historiële en zinnebeeldige onderwerpen voorstellende.

* POLLET (....) is een jong Belgisch beeldhouwer, van wien men onder anderen op de Brusselsche tentoonstelling van 1842 eene compositie zag, voorstellende *Atala en Chactas, de Meschascébé op een vlot afvarende.*

POLLEIJT (Eustachius) is een vermaard Belgisch architect uit de 16de eeuw, die werkzaam is geweest aan den bouw van het schoone stadhuis te Gent.

POMPE (Walterus) was een kunstig boetseerder, en heeft zich vermaard gemaakt door zijne Christusbeelden aan 't kruis, in ivoor en palmhout. In voorname kabinetten vindt men zijn werk zorgvuldig bewaard. Het werd bij zijn leven te Londen en Parijs, en zelfs te Rome bewonderd en gezocht. Op de verkooping van P. Locquet werd eene ivoren groep van hem voor *f* 135.00 verkocht. Hij was te Lidt, in Noord-Braband, geboren en kwam te Antwerpen den 7 Februarij 1777 te overlijden. Zijn zoon

* POMPE (Johannes Engelbertus), in 1744 te Antwerpen geboren en aldaar den 1 November 1810 gestorven, is mede zeer vermaard geweest om zijne bekwaamheid in het snijden van Christusbeelden, alsmede van basrelieven met Bacchuskinderen enz. in ivoor. Ook was hij zeer bedreven in allerlei soort van kerk- en tuinwerk, zoowel in marmer als in hout en klei. Hij heeft veel met zijnen vader te zamen gewerkt; zoo werden de beelden voor het stadhuis te Middelburg, en die van de Leeuwenstraatsche kerk te Rotterdam, door hen beiden gewrocht.

PONSE (Joris) werd in 1723 te Dordt geboren. Hij ontving kunstonderwijs van Aart Schouman, en schilderde, even als zijn meester, vogels en ander wild, alsmede bloemen en vruchten. Zich naar Amsterdam begeven hebbende tot uitbreiding zijner kennis en tot voortzetting zijner studiën, kon hij daar slechts ten deele zijn verlangen bevredigen, zich genoodzaakt ziende zijnen meesten tijd, als kostwinning, aan het behangselschilderen te besteden. Naar zijne geboorteplaats teruggekeerd, heeft hij zich aldaar als verwer of huisschilder gevestigd, doch tevens de kunst blijven beoefenen door het schilderen van deur- en schoorsteenstukken en bloemversiersels op rijtuigen.

Hij heeft, met behulp zijner theoretische kennis, verscheiden bekwame discipelen gevormd en is in 1783 overleden.

*PONT (PAUL DU) of PONTIUS. Deze uitmuntende graveur ontving omtrent het jaar 1600 te Antwerpen het levenslicht en werd door Lucas Vorsterman in de behandeling van het graveerijzer onderwezen. Wat echter het meest tot zijne volmaking in de kunst toebragt, was dat Rubens, met wien hij het voorregt had bevriend te zijn, hem tot raadsman verstrekte, gelijk hij dan ook onderscheidene prentwerken onder de oogen diens grooten meesters vervaardigd heeft. Weinige kunstenaars hebben hem in naauwkeurige en getrouwe voorstelling van hun model geëvenaard. Hij paarde bij juistheid van teekening, het talent van karakter en uitdrukking aan zijne figuren te geven, en zijne voorstellingen door eene gepaste verdeeling van licht en bruin, effect te geven. Men acht zijne historiële prenten zeer hoog, doch hij is niet minder in het portret geslaagd, waarvan hij er vele naar van Dijck gemaakt heeft.

PONTE (OCTAVIO DEL) vereerde in 1628 aan het St. Hiob's gasthuis te Utrecht eene schilderij met *Dood wild*. Hij was van dat gesticht mede-regent, van 1639 tot in 1645.

*PONTEAU (MICHIEL), in Italië onder den naam van *Pontiani* bekend, werd te Luik omtrent het jaar 1588 geboren. Zijn eerste onderwijs ontving hij aldaar van Bertin Hoijoux, van wien op het einde der 17de eeuw nog onderscheidene schilderstukken aanwezig waren. Ponteau begaf zich in nog jeugdigen leeftijd naar Italië, en bragt daar het grootste gedeelte van zijn leven door, zoodat zijne voornaamste werken aldaar zijn gebleven. Te Luik bevond zich van hem in de (thans gesloopte) kerk St. Martin-en-Isle, eene *Ste. Anna*; en de Karmelieter kerk aldaar (die mede niet meer bestaat) bezat twee van zijne voortbrengsels, waarvan het eene den *Moord van eenige geestelijken dier orde* voorstelde. In het klooster der Grijze Zusters waren mede eenige werken van hem aanwezig. Om het huis dat hij te Luik bewoonde, van dat zijner buren te onderscheiden, had hij op de ruiten *de portretten der Romeinsche Keizers* geschilderd. Hij is nimmer gehuwd geweest en kwam in 1650 te overlijden.

POOL (JURRIAAN). De gave van dezen munt- en stempelsnijder is af te meten naar eenen in 1653 vervaardigden *Gedenkpenning, ter eere van den Admiraal M. Harpertz. Tromp*, waarvan de stempel thans nog bij 's Rijks munt te Utrecht bewaard wordt en op welken in 1831 op nieuw exemplaren in zilver en brons zijn geslagen. Ook heeft men van dezen kunstenaar den fraaijen *gedenkpenning op de inwijding van het Stadhuis te Amsterdam*, alsmede een anderen *op den Vierdaagschen Zeeslag*. Hij was vermoedelijk een leerling van een der Vianens en woonde te Amsterdam, waar men wil dat hij geboren was. Het is ons niet bekend, of hij vermaagschapt was aan den portretschilder, die denzelfden naam voerde.

POOL (MATHIAS) was een bekwaam plaatsnijder uit de 17de eeuw, die te Amsterdam in 1670 geboren werd. Na zich in Frankrijk in de kunst geoefend te hebben, keerde hij naar het vaderland terug en huwde met de dochter van Barend Graat. Wij kennen van hem zijne drie afbeeldingen van de *Roomsche schilderbend*, en 12 stuks schetsen naar Rembrandt. Hij heeft ook land- en watergezigten, portretten enz. gegraveerd en geëtst, ten deele naar zijne eigen teekeningen.

POOL (JURRIAAN), echtgenoot van de beroemde bloem- en fruitschilderes Rachel Ruisch, werd te Amsterdam geboren in het jaar 1666. Hij was een verdienstelijk portretschilder. Een der beste voortbrengselen van zijn penseel was het *Afbeeldsel van hem, van zijne gade en hun zoontje.* Dit portretstuk had hij vervaardigd ten verzoeke van den Keurvorst van den Paltz; doch het overlijden van dezen hunnen begunstiger kwam juist ter hunner kennisse toen de afzending zou worden bewerkstelligd. Hij begaf zich naderhand tot den koophandel, en na eene vijftigjarige echtverbindtenis, stierf hij in 1745, in den ouderdom van tachtig jaren.

POORT (ALDERT JACOB VAN DER) werd te Dockum geboren in het jaar 1771. Zijn meester was de kunstschilder H. W. Beekkerk te Leeuwarden, onder wiens leiding zijn talent zich gelukkig begon te ontwikkelen; dit blijkt uit door hem vervaardigde portretstukken en behangsels met beelden en landschappen; doch hij bereikte slechts den ouderdom van vijf en dertig jaren, en stierf dus te vroeg voor zijne kunst en zijn' roem.

POORTEN (HENDRIK JOZEF FRANCISCUS VAN DER), te Antwerpen, werd aldaar geboren den 28 Februarij 1789. Hij genoot het onderwijs van Professor Herreijns en later van den landschapschilder Maijn, die hoofdzakelijk bekend is door zijne kennis in het bijhelpen van oude schilderijen, eene bekwaamheid, die dezen zijnen leerling mede zeer eigen is, doch die zich daarbij onderscheidt in het schilderen van landschappen met beelden, paarden, runderen en schapen, nu eens voorgesteld bij opkomende zon, dan bij maneschijn. Onder dezelve komen er verscheiden voor, die in de omstreken van den Rijn en de Maas genomen zijn. Op vele tentoonstellingen, zoo in Holland als in België, hebben 's mans kunstwerken de opmerkzaamheid der kundige liefhebbers getrokken. Het Paveljoen bij Haarlem bezit van hem een *Landschap met beesten.* Ook werden verschillende landschappen door hem geëtst en op steen geteekend. De Heer van der Poorten, die eerelid der Academie te Antwerpen is, doorreisde op verschillende tijden Duitschland en Frankrijk, en is achtervolgens als de eerste in het landschap bekroond geworden in de jaren 1814, 1815 en 1816, te Gent, Brussel en Antwerpen. Onder zijne leerlingen telt men de Heeren Moerenhout, Peeters, Marinus en Verbeek.

POORTER (WILLEM DE), een Hollandsche schilder uit de 17de eeuw, die in het historiële vak eenige verdienste bezat. Men vindt bij Houbraken van hem vermeld eene verbeelding der *Koninginne van Scheba bij Salomon.* Hij schilderde meestal stillevens.

POPELS (JAN) is een schilder en etser geweest, die omstreeks het jaar 1630 te Doornik ter wereld kwam. De voortbrengsels van zijn penseel zijn weinig bekend, en men weet alleen dat hij eenige tafereelen naar Rubens, uit het Kabinet van den Aartshertog te Brussel gegraveerd heeft.

*PORTAELS (JEAN), geboortig uit Vilvoorde, genoot het teekenkundig onderwijs aan de Koninklijke Academie van Schoone Kunsten te Brussel, en behaalde bij die instelling de eerste prijzen voor het teekenen naar de natuur en van historiële composities. Daarna kwam hij onder de leiding van den Heer Navez, in wiens atelier hij zich de behandeling van het penseel eigen maakte, met dat gunstig gevolg dat hij den in 1842 aan Antwerpen's Academie gehouden wedstrijd in het historiële vak, aan hem de palm der overwinning te beurt viel en hem mitsdien het genot van een vierjarig verblijf te Rome verzekerd is. Op de Brusselsche tentoonstelling van gezegd jaar, waren 2 *Portretten* van hem aanwezig.

PORTENGEN (LUMAN en PIETER) waren Utrechtsche schilders uit de eerste helft der 17de eeuw. De laatste was discipel van Paul Moreelse.

PORTIELJE (Mr. D. A.), Advocaat te Amsterdam, schildert tot zijne uitspanning landschappen van zijne eigen ordonnantie, doch naar de natuur bestudeerd. Hij heeft in dit vak eenige opleiding ontvangen van den kunstschilder C. Immerzeel, van wien ZEd. *Boomrijke landschappen* bezit. De Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam, heeft in 1839 dezen kunstliefhebber onder hare leden opgenomen. ZEds. vader heeft eene kleine, maar keurige Verzameling van moderne schilderijen.

PORTMAN (LODEWIJK GOTLIEB). Deze bekwame plaatsnijder, in 1772 geboren te Darmstadt, in het Groot-Hertogdom Hessen, was een discipel van Goepfers, uit de school van Rijland. Op zijn achttiende jaar kwam hij te Utrecht, zette, vier jaren daarna, zich te Amsterdam als plaatsnijder neder en vond er veel aanmoediging, die hij door zijn behaaglijk kunstwerk allezins verdiende. Behalve eene menigte boekprenten naar de teekeningen van Jacques Kuijper en andere meesters, waarvan wij alleen zullen herinneren de *Romeinsche geschiedenissen* en *de Mensch*, beide door wijle den Heer M. Stuart, zijn door hem gegraveerd verscheiden *Portretten* van beroemde, aanzienlijke en geleerde mannen, onder anderen van den Raadpensionaris *Schimmelpenninck*, den Dichter *Bilderdijk*, de Doctoren *Deiman*, *Bonn*, *IJpeij*, *à Roij* enz. Nog heeft men van hem een *Monument voor Paus Pius VI*, en een dergelijk voor *Jan Nieuwenhuizen*, stichter der Maatschappij *tot Nut van 't Algemeen*. Bij de oprigting van het Hollandsch Instituut werd de Heer Portman tot lid van hetzelve benoemd. In den tijd der Fransche overheersching begaf hij zich naar zijne geboorteplaats; in 1817 van daar terug gekomen, vestigde hij zich te Amsterdam als kunst- en boekhandelaar, en rigtte er een magazijn op van schilder- en teekenbehoeften, hetwelk sedert verscheiden jaren wordt voortgezet door zijnen zoon den Heer C. J. L. Portman; terwijl de verdienstelijke graveur Portman van zijnen veelvuldigen arbeid in zijne vaderstad uitrust.

PORTMAN (CHRISTIAAN JULIUS LODEWIJK), zoon van den evengemelden Heer Lodewijk Gotlieb Portman en Vrouwe Antoinetta Catharina Prediger, werd geboren te Am-

sterdam den 20 October 1799. Zijne studiën in de kunst begon hij in het jaar 1818 tot in 1819 onder de leiding van den Heer Cornelis Kruseman. In zijne verdere oefeningen ontving en benuttigde hij menigmaal de raadgevingen van den Heer J.W. Pieneman. Later, in 1823, genoot hij nog omtrent zes maanden kunstonderwijs te Parijs van den Heer Lethier, Oud-Professor der Fransche Academie te Rome. Alvorens zich gezet tot de studie der schilderkunst te bepalen, was de Heer Portman van zijn elfde tot zijn achttiende jaar te Darmstadt, in het Groot-Hertogdom Hessen, woonachtig geweest. Tot verdere ontwikkeling en vorming van zijn talent, bezocht hij in 1822 België, in 1828 een gedeelte van Duitschland, in 1829 Parijs ten tweeden male, in 1830 Londen, en in 1831 reisde hij andermaal naar Duitschland. De kunstvakken, die deze meester beoefent, zijn de historie en het portret. Daar hij eerst laat het penseel ter hand nam, op zijne reizen veel tijd besteedde aan het maken van studiën en tusschenbeide ook aan het schilderen van portretten, laat het zich ligt begrijpen dat de tot hiertoe door hem vervaardigde historiële en andere stukken geen groot getal uitmaken. Wij zijn blijde ons in staat gesteld te zien kortelijk zijne voornaamste kunstwerken op te geven, bestaande in: *de Ruiter bij het lijk van Tromp*, afgewerkte schets (1824), (in Teijler's Museum te Haarlem); *Adam en Eva bij het lijk van Abel* (1825), waarop de schilder den tweeden prijs behaalde bij de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam, terwijl hij tevens lid van dezelve Academie werd; *portret van Z. H. den Hertog van Saxen Weimar* (1831), aangekocht door wijle H. M. de Koningin der Nederlanden; *portret van denzelfden Hertog als Veldheer*, levensgroot ten voeten uit, in een landschap met eene revue gestoffeerd (1832), (berust in het paleis te Weimar); *tehuiskomst van een' Visscher, die zijn gezin troosteloos vindt* (1833), (in het kabinet van den Hertog van Cambridge); *de Hertog van Saxen Weimar, bij Leuven bevel ontvangende de vijandelijkheden te staken* (1832); — *eene Visschersfamilie aan het strand de terugkomst van het hoofd des gezins, na eenen storm, verbeidende* (1833), (in het kabinet van den Graaf van Lippe Schaumburg); *Heemskerk met zijne lotgenooten afscheid nemende van den stervenden Barends op den terugtogt van Nova Zembla* (1836), (in het kabinet van den Heer J. Ancher te Amsterdam); *Predikatie van een' schuitenvoerder op het IJ* (de schepen door P. J. Schotel) 1838, (aangekocht door H. M. de Koningin van Hanover); *Czaar Peter als scheepstimmerman te Zaandam*, levensgroot ten voeten uit (1839), (berust te Zaandam in het huisje van den Czaar); *Luther, biddende voor den kranken Melanchton* (1839); — *Columbus door Rovadilla in ketenen naar Europa gezonden* (1840); — *de Grootvorst te Zaandam den 17 April* 1839 *door Anna Paulowna ontvangen, welke Z. K. H., naar Noordsche wijze, brood en zout aanbiedt*, (besteld door en berustende in het kabinet van den Heer A. van der Hoop te Amsterdam); eene veranderde compositie van dezelfde voorstelling (door den Heer van der Hoop aan H. M. de tegenwoordige Koningin der Nederlanden aangeboden); een *St. Sebastiaan, levensgroot ter halver lijf*, geëxposeerd geweest in de Maatschappij *Arti et Amicitiae*, van welke de Heer Portman Secretaris is. Uit zijn huwelijk met Mejufvrouw Anne Marie Suzanne le Clerc heeft de Heer Portman een' zoon, genaamd Anton Lodewijk Christiaan, geboren 20 December 1826, die zich op de schilderkunst toelegt.

POST (Jan en Frans). De eerste was een glasschilder, die in het begin der 17de eeuw te Haarlem geboren werd; de andere, zijn zoon, een verdienstelijk landschapschilder, vertrok in 1647 naar de West-Indiën, alwaar hij verscheiden jaren doorbragt met teekenen en schilderen van landgezigten naar het leven. Bij zijne terugkomst heeft hij te Wassenaar en daaromtrent fraaije kunstwerken van dien aard vervaardigd, en is in 1680 te Haarlem overleden, naam en vermogen nalatende. Hij heeft onderscheiden gezigten in Zuid-Amerika zeer geestig geëtst. Dezelve komen zeldzaam voor.

* POST (PIETER), broeder van de beide voorgaanden en mede een Haarlemmer van geboorte, bekleedt een aanzienlijken rang onder onze bouwkundigen van vroegeren tijd en heeft zeer in het vertrouwen van Prins Maurits gedeeld. Hij vergezelde dezen als ingenieur op deszelfs togt naar Brazilië, waar hij de kerken en andere gebouwen van Olinda, in vestingwerken en huizen voor Mauritsstad, nu Fenambuco, herschiep. Verscheidene gebouwen in ons vaderland zijn door hem gesticht, zoo als het Huis Zwanenburg, van ouds het *Huis ter Hart* geheeten, aan de Haarlemmer trekvaart; het Stadhuis te Maastricht, dat in 1659 begonnen en in 1663 voltooid werd; de Waag te Gouda; het kasteel Vredenburg, in Noord-Holland; en voornamentlijk *de Oranjezaal*, in het Huis in 't Bosch te 's Hage, gelijk mede het Prins Mauritshuis aldaar, thans het Museum. Het was naar zijne teekening dat in 1651 eene voorstelling van de begrafenisplegtigheid van Frederik Hendrik, Prins van Oranje, in één deel in folio, gegraveerd door Nolpe, werd uitgegeven. De bouwkundige werken van P. Post zijn te gelijk met die van Philips Vingbooms, in 1715 te Leiden uitgekomen. In deze zijne werken vindt men onder anderen aangeteekend, «dat de ordonnantie en de teekeningh van de beschil-«dering dezer Oranje saele met den omloop van andere cieraden, daartoe dienende, «is beworpen en uitgewrogt door den Heer Jacob van Campen, en de schilderijen zoo «door hem zelven als andere vermaerde meesters dezer Nederlanden gemaekt.»

POST (SEBASTIAAN) wordt opgegeven als een schilder van portretten, die in 1777 te Tiel geboren werd, en te Nijmegen les in de teekenkunst gaf.

*POST BRANS (JOHANNES ROBERTUS) is een portretschilder te 's Gravenhage, alwaar hij den 1 April 1811 geboren, en door den Ridder C. Kruseman in de kunst onderwezen werd.

*POSTHUMUS (GOSLING) werd door den Heer Otto de Boer in de kunst onderwezen en vergezelde dezen in den jare 1824 op deszelfs kunstreize door Frankrijk en Italië. De hoop, die zijn aanleg en ijver voor de kunst, deed ontstaan, had zich reeds voor een goed gedeelte verwezentlijkt, toen hij in 1832, in nog jeugdigen leeftijd, kort na zijne terugkomst van zijne buitenlandsche reize, te Dockum ten grave daalde.

*POSTMA (...) is als verwer te Hoogezand gevestigd, doch schildert ook landschappen, weswege hij herhaaldelijk door het Genootschap *Pictura*, te Groningen, is bekroond geworden. Hij werd in het laatst der voorgaande eeuw geboren.

POT (HENDRIK GERRITSZ.) was een Haarlemsche historie- en portretschilder, en te dier stede luitenant bij de schutterij van den St. Joris-doelen in 1633 tot 1639. Zijn portret komt voor in een groot doelenstuk te Haarlem, door F. Hals geschilderd. De schilderij met den triumfwagen van den Prins, bij Houbraken vermeld, is eene emblematische voorstelling, die nog in eene galerij van het Prinsenhof te Haarlem hangt. Hij werd in 1600 geboren en is in zijne geboorteplaats in 1656 overleden.

POTHEUK (J.). Van dezen weinig bekenden portretschilder uit de helft der 17de eeuw heeft men geene bijzonderheden te weten kunnen krijgen. Hij is vroeger alleen bekend geworden door eene schilderij met de *portretten der Regenten van het Pesthuis te Leiden*, die zijn penseel tot groote eer verstrekt.

POTHOVEN (HENDRIK) was een bekwaam portretschilder uit de school van den beroemden Philip van Dijk. Hij heeft ook wel eens kabinetstukjes vervaardigd. Houbraken en andere Hollandsche Graveurs hebben naar zijne schilderijen en teekeningen vele portretten gegraveerd, als: de Gemalinnen der Stadhouders uit het huis van Oranje, Nicolaas Simon van Winter en diens verdienstelijke echtgenoote Lucretia Wilhelmina van Merken, Professor Ruhnkenius, Feitama en anderen. Hij had een goed penseel en een niet onbehaaglijk koloriet in het naakt. De onderscheiden stoffen der kleedij wist hij eigenaardig na te volgen. De portretten van Professor Lampe en anderen zijn door hem in zwartekunst vervaardigd. Pothoven was te Amsterdam geboren in 1725, en is in vergevorderden ouderdom te 's Gravenhage overleden.

POTMA (Jacobus), een Vries, te Workum geboren. Hij was een leerling van Wijbrand de Geest en een bekwaam schilder van historiën en portretten. In Weenen stond hij in betrekking van een Keurvorst, en is in die stad overleden in 1684.

POTTER (Paulus), wiens uitmuntende begaafdheden de geheele beschaafde wereld door bekend zijn, mogt onder zijne voorzaten van moederszijde het oud-adellijk geslacht der Egmonden tellen; doch hij heeft door eigen verdienste zijnen naam hoog verheven boven alle titels van geboorte. Hij zag het licht in het jaar 1625 in de Noord-Hollandsche stad Enkhuizen. Zoo veel men met eenigen grond van waarschijnlijkheid kan nagaan, is het alleen van zijn' vader, die een onbeduidend schilder was, dat hij eenig onderwijs in de kunst ontvangen heeft; hetwelk zich tot weinig meer zal bepaald hebben dan tot de eerste regelen der teekenkunst. Wat hij geworden is, werd hij door de kracht zijner eigen onafhankelijke genie, die hem deed beseffen, dat men, om groot in de kunst te worden, zich op de gemoedelijke navolging der natuur toeleggen moet; en dit deed Potter met zulk een gelukkig gevolg, dat hij in dit opzigt onder de dierenschilders den hoogsten trap van volkomenheid bereikt heeft. Men kan wel niet ontkennen, dat deze schroomvallige getrouwheid aan de natuur sommige zijner stukken, zoowel in de ordonnantie als in het minutieuse der uitvoering, een' zweem van stijfheid geeft; maar in zoo verre dit den misschien al te keurigen liefhebbers zou mogen hinderen, moeten zij billijkerwijze ook niet uit het oog verliezen, dat Potter reeds jong overleden is, en dat hem een langer leven ten deel gevallen zijnde, hij wel tot eene meerdere vrijheid en speling van penseel zou gekomen zijn, zonder daarom aan het karakteristiek wezentlijke der dierenvormen te kort te doen. De natuur had hem tot schilder geschapen; de ondervinding zou hem ook tot dichter gemaakt hebben. Doch stellen wij ons te vreden met hetgeen de onovertrefbare meester geleverd heeft in eene zoo korte loopbaan, die met zijn negen en twintigste jaar reeds eindigde! Het getal zijner bekende kunstwerken overziende, zou men verbaasd staan over eene zoo wonderdadige vruchtbaarheid van geest, indien men zich niet herinnerde, dat hij reeds op zijn veertiende jaar proeven van bedrevenheid gaf,

die eenen rijpen ouderdom tot eer gestrekt zouden hebben. Ook had hij zich van jongs af eigen gemaakt bestendig werkzaam te zijn. Hij was gewoon dagelijks de zon te zien op- en ondergaan; de avond was aan het teekenen en etsen gewijd. Zelfs zijne wandelingen, die zijne eenige uitspanning waren, maakte hij cijnsbaar aan zijne studie, daar hij altijd een teekenboekje gereed had om in af te schetsen wat hem opmerkelijks onder de oogen kwam. Reeds als jongeling had hij 's Gravenhage tot zijne woonplaats gekozen, en huwde aldaar in 1650 met de dochter van een bouwmeester, niet zonder met veel moeite de bespottelijke bedenking van den vader overwonnen te hebben, dat Potter *maar* een schilder was van — beesten! Ondertusschen was die beestenschilder om zijn groot talent, heuschen aard en beschaafdheid zeer geacht en gezocht. De aanzienlijkste ingezetenen verkeerden gemeenzaam met hem. Zelfs Prins Maurits telde het onder zijne genoegelijke uitspanningen, den grooten schilder van tijd tot tijd te bezoeken en hem te zien werken. Misschien wel dat deze drokke aanloop hem op den duur lastig was; althans hij veranderde van woonplaats, en vond te Amsterdam, bijzonder in den kunstminnenden Burgemeester Tulp, een ijverigen Mecenas, die hem overvloed van werk beschikte, en na eenige jaren in het bezit kwam van een aanmerkelijk gedeelte van Potter's heerlijke kunststukken, die sedert in de voornaamste kabinetten der wereld plaats bekomen hebben. Men vermoedt, en niet zonder reden, dat de bestendige inspanning 'smans krachten ondermijnd en aanleiding gegeven hebbe, dat hij reeds in 1654 ten grave is gedaald. Bereids in zijn leven werden er goede prijzen voor zijne kunstwerken betaald; doch naar mate het moeijelijker viel in het bezit van een derzelve te geraken, zijn die prijzen gestadig geklommen. Voor kleine stukjes besteedde men sedert lang reeds 2 à 3,000 gulden; doch ziehier eenige aanzienlijke prijzen, die Potter's werken golden op de navolgende verkoopingen: op die van Cremer, eene *Weide met vee* *f* 5,106.00; op die van P. Locquet, een *Heuvelige wijde met vee, bij woningen en geboomte*, *f* 7,540.00; op die van van der Linden van Slingeland, een *Hollandsch landschap, met verscheidene beeldjes en een aantal paarden, koeijen en schapen*, *f* 8,010.00; op die van Braamcamp, een landman, tien ossen voortdrijvende, bekend onder de benaming van *de groote Ossendrift*, *f* 9,050.00, in 1754 te Amsterdam op de verkooping van Tonnemans verkocht voor *f* 3,110.00 (dit stuk werd voor rekening van Rusland gekocht, en is met het schip, waarin het met meer andere meesterstukken geladen was, door de zee verzwolgen); op die van Gerrit van der Pot, een *Heuvelachtig landschap, met ossen, kalveren, schapen, paarden, ezels* enz. *f* 10,050.00 (deze verdienstelijke schilderij bevindt zich thans in het Amsterdamsche Museum); op die van Lord Gwijdir te Londen (in 1829) een *Landschap bij zonnelicht, met vee*, *f* 15,180.00 (deze schilderij, voltooid in 1654, het jaar zijns overlijdens, berust thans in het kabinet van Sir Robert Peel te Londen). Doch het kapitaalste stuk van Potter is in het Haagsche Museum: het is *de jonge Stier, staande bij eene liggende koe en twee schapen, met een staanden ram, en achter een hek en boomen en bejaarde landman*. alles levensgrootte. Toen hetzelve, ons land ontroofd, in het Fransch Museum geplaatst was, werd het onder de eerste meesterstukken der wereld gerangschikt. Het was voor dit onschatbaar kunststuk, dat bestendig de nieuwsgierigen in stomme verbazing over zoo veel kunst en waarheid in grooten getale verzameld stonden. Dit stuk draagt het jaarmerk van 1647 *). Nog bezit hetzelfde Museum te

*) Het is opmerkelijk, dat bij geen der vroegere schrijvers, die over den beroemden *Stier* van Potter gehandeld hebben, gewag wordt gemaakt van den tijd van deszelfs vervaardiging, of van het verder lot dezer schilderij; terwijl datgene, wat desaangaande lateren hebben vermeld, weinig grond schijnt te hebben, als men het volgende in aanmerking neemt:

Op de verkooping van den 12 December 1836, te Amsterdam in het Huis met de Hoofden, was eene teekening aanwezig naar den bedoelden *Stier*, door Vincent van der Vinne, waar achterop door dezen eigenhandig stond geschreven: *Vincent van der Vinne, naar het schil-*

's Hage twee schilderijen van Potter, waarvan de eene bekend is onder de benaming van het *Spiegelend koetje*, en de andere voorstelt een *Landschap met ossen en varkens*. Het Rijks Museum te Amsterdam bezit van dezen meester, behalve het voormelde *Heuvelachtig landschap* uit de verkooping van van der Pot, een *Bergachtig en boomrijk landschap*, waarin men Orpheus spelende voorgesteld vindt, terwijl allerlei soort van dieren rondom hem naar zijne lierklanken schijnen te luisteren. Dit beroemde stuk is in den besten stijl van dezen meester geschilderd. Verder heeft men nog in hetzelfde Museum eene *Beerenjagt* van groote verdienste en een *Landschap*, *waarin een veehoeder met eenige schapen en eene koe*. Het etswerk van Potter is van eene uitnemende schoonheid. Het bestaat uit 18 prentjes, waaronder enkele met veranderingen. Een uitgezocht en hoogstzeldzaam stel van hetzelve werd op de verkooping van den Grave von Fries voor ruim *f* 2,000.00 verkocht. Marcus de Bije heeft 61 prentjes naar teekeningen van Potter gegraveerd.

POTTEIJ (Jan) was een historie- en portretschilder, in 1615 te Haarlem geboren en in 1641 naar Engeland vertrokken.

POTUIL (Hendrik) schilderde boerengezelschappen, die wegens net- en uitvoerigheid geprezen worden.

POUCKE (Karel van). Deze beeldhouwer werd te Dixmuijde geboren den 17 Julij 1740. De Academie te Brugge had de eer hem onder hare leden en Hendrik Pulincx hem onder zijne kweekelingen te tellen. Op zijn drie en twintigste jaar vertrok hij naar Parijs, en na aldaar zijne studiën in de leerschool van den beeldhouwer Pigal voortgezet en zijnen smaak gevormd te hebben, begaf hij zich naar Rome. De vriendschapsbetrekking, die van vroegen leeftijd af aan tusschen van Poucke, en Suvée en Muijnck bestond, bleef in lief en leed zoo te Parijs als te Rome onder hen trouwhartig stand houden. Het eerste proefstuk van van Poucke's talent was een groep uit Carrarisch marmer gebeiteld, voorstellende de *H. Maagd*, *die het pelgrimskleed geeft aan St. Julien*. Zij werd geplaatst in het gasthuis van *St. Julien-des-flamands* te Rome. Eenige gelukkig bewerkte portretten bragten het hunne toe om hem aanvankelijk een' naam te doen maken. Naar Napels geroepen door Ferdinand IV, maakte hij aldaar de borstbeelden van het Koninklijk gezin, en dezelve ten tweedenmale voor de Keizerin Maria Theresia. In 1776 bragt hij zelf deze kunstwerken naar Weenen. De Vorstin betaalde hem voor dezelve 800 ducaten, en vereerde hem bovendien eenen met brillanten omzetten ring en eene gouden snuifdoos, en naderhand nog een gouden medaille met haar portret en 50 ducaten voor reiskosten. Naar zijn vaderland terug gekeerd, werden hem te Gent voor de St. Bavo's kerk de marmeren *Standbeelden van St. Pieter en St. Paulus* besteld. Alvorens dezelve te vervaardigen, reisde hij nogmaals naar Rome, en had het ongeluk van

derij van P. Potter, in 1749 *te Haarlem verkogt voor f*630.00 *op de verkoping van Fabricius, voor W. C. H. Friso. — In* 1795, *na de revolutie, is door de Franschen het origineel naar Frankrijk vervoerd.* (Zie Kunst- en Letterbode, 1837, n°. 9).

Dat deze schilderij, zoo als meestal gemeld wordt, zoude geschilderd zijn voor Amalia, weduwe van Zijne Hoogheid Prins Frederik Hendrik, in plaats van de bekende *pissende Koe*, die thans te Cassel is, is naar onze meening ongegrond, daar het overbekend is dat in plaats van dat stuk, de beroemde *Ossendrift* is gemaakt, doch niet de gedachte *Stier*, welke wel vier, ja zesmaal grooter van oppervlakte is; en wij zijn niet vreemd van het gevoelen, dat het deze laatstbedoelde schilderij kan zijn, die Potter voor zijn' huisheer heeft geschilderd (zoo als de Heeren van Eijnden en van der Willigen in het 1ste deel, pag. 413, van hunne Geschiedenis der Vaderlandsche Schilderkunst, van eene andere schilderij vermelden); zulks is ook altijd aan ons verzekerd, en wordt nog te meer waarschijnlijk door de boven vermelde aanteekening; immers zoude die schilderij, indien dezelve voor gedachte Vorstin ware vervaardigd, niet zoo verre zijn verloren geraakt, en, nagenoeg onbekend, in onkundige handen hebben rond gezworven.

eene kostbare verzameling van kunstwerken, die hij aldaar zich aangeschaft had, door een schipbreuk te verliezen. In 1782 stichtte hij voor dezelfde kerk de *Graftombe van den Bisschop van Eersel*, die schoone partijen heeft, terwijl het voor die tombe staande beeld van *de Christelijke liefdadigheid*, mede van zijne hand is. Nog meer andere kerken, zoo te Gent als te Brugge, en te IJperen werden met beeldhouwwerken van zijne kunstrijke hand versierd. Ook te Londen treft men van dezen meester eene graftombe aan in de St. Paulus kerk. Hij zag zijne verdienste gehuldigd door het Fransch Instituut, hetwelk hem tot correspondent, en de Academie van St. Lucas te Rome, die hem tot Professor verkoos. Van Poucke was Directeur van de Teeken-Academie te Gent en ook van de Klasse der beeldhouwkunst bij de Maatschappij der Schoone Kunsten, opgerigt in 1808. Hij stierf den 12 November 1809, nalatende een beroemden naam aan de kunstwereld, en een onafhankelijk fortuin aan zijne twee kinderen.

POURBUS (Pieter en Frans). De eerste was te Gouda geboren, doch van jongs af te Brugge woonachtig en aldaar gehuwd met de dochter van den schilder Lancelot Blondeel. Hij was een goed schilder van beelden en portretten, en ook van zaamgestelde ordonnanties van historiëlen aard, voor de kerken. Onder zijne beste werken telde men de *Geschiedenis van St. Hubrecht*, in de Groote kerk te Gouda. De Academie te Brugge is in het bezit van 2 door hem in 1551 vervaardigde *Portretten* en van eene *Kruisafneming* in een kastje met twee deuren, waarop eene *Kruisdraging* en *Opstanding* verbeeld zijn. Dit stuk draagt de jaarteekening van 1570. Zijn laatste werk, het portret van den Hertog van Alençon, dat hij te Antwerpen schilderde, werd voor het fraaiste van dien tijd gehouden. Hij is den 30 Januarij 1584 te Brugge overleden. Zijn zoon Frans, te Brugge geboren in 1540, eerst door zijn' vader en naderhand door Frans Floris in de kunst onderwezen, overtrof zijnen vader verre in verdienste en was de beste uit de school van Floris, zoodat deze hem wel eens zijn meester noemde. In het jaar 1564 trad hij te Antwerpen in het schilders-gild. Op het punt van naar Italië te vertrekken, raakte hij verliefd op de dochter van Cornelis Floris, broeder van Frans Floris, en daardoor werd het reisplan verijdeld. Hij was een bedreven dierenschilder; doch meer bijzonder heeft hij zich bepaald tot portretten, maar vooral tot historiële stukken. Voor de St. Jans kerk en voor de St. Bavo's kerk te Gent, schilderde hij verscheiden altaarstukken; voor het klooster te Audenaerde een *Kersnacht*, de *Aanbidding der Koningen* enz. Voor eene confrerie of gild te Duinkerken vervaardigde hij den *Marteldood van St. Joris*, een schoon stuk, hetwelk nog in die stad bewaard wordt. Hij is overleden in 1580, nalatende een zoon, die zijns vaders doopnaam droeg en een goed historie- en portretschilder geweest is. Deze is in 1570 geboren te Antwerpen en in 1622 te Parijs, waar hij zich reeds vroeg gevestigd had, overleden. Het Rijks Museum te Amsterdam bezit van Frans Pourbus, *de jonge*, het *Portret van Elisabeth, Koningin van Engeland*. Te Parijs vindt men mede nog fraaije portretten van zijne hand, en onder anderen een groot *Portret van Koning Hendrik IV*.

* POUWELSEN (Willem en Martinus). Deze gebroeders, geboortig van Middelburg, genoten hunne eerste opleiding aan de Teeken-Academie in die stad en hebben vervolgens gedurende vijf jaren het kunstonderwijs genoten van den Heer I. J. van Regemorter te Antwerpen, onder wien zij beduidende vorderingen maakten. Alsnu sedert eenigen tijd in hunne geboorteplaats terug gekeerd, beoefent de eerstgenoemde het figuur en de andere het landschap, zoodat zij meermalen gezamentlijk werken. Op verschillende tentoonstellingen in Holland en België zag men van hunne voortbrengsels. Op het Paveljoen bij Haarlem bevinden zich twee stukken van den eerstgemelde, als: *het Gevangennemen van den schilder Brouwer te Antwerpen*, en *de schilder Brouwer uit de gevangenis ontslagen wordende*. Men vindt eene steenteekening van een der voortbrengsels van M. Pouwelsen, hetwelk *het Inwendige van een beestenstal* voorstelt, in de *Compte-rendu du Salon d'exposition de Bruxelles*, *par L. Alvin*, Bruxelles 1836.

Voorts worden onderscheidene der door deze broeders vervaardigde kunstwerken opgenoemd in de *Dictionnaire des hommes de lettres etc. de la Belgique.* Bruxelles 1837.

PRAET (FRANCISCUS XAVERIUS) werd te Audenaerde geboren in 1772. Van jongs af gaf hij blijk van ongemeenen aanleg voor de graveerkunst en oefende hij zich in het teekenen, bijzonder op de Academie te Brugge, toen hij op zijn negentiende jaar bij den zilversmid Mijs in die stad in betrekking getreden was. Zes jaren later vestigde hij zich aldaar voor eigen rekening en huwde met Mejufvrouw Theresia Leroux. Naderhand werd hij benoemd tot Essayeur bij het bureau van den waarborg der gouden en zilveren werken, welken post hij achttien jaren bekleed heeft. Ter gelegenheid der groote tentoonstelling te Haarlem, ontving hij eene medaille voor den door hem ter beschouwing gezonden hostieschotel (*ostensoir*) en den voet van een kruis, kunstig gewerkt uit edele metalen. De stad Brugge legde hare goedkeuring aan den dag door haren bekwamen burger mede eene eeremedaille te schenken. De Heer Pastoor Beeckman te Brugge, bezit van hem een heerlijk kunststuk, bestaande in eene hostiekas (*ciboire*), die wij aldus beschreven vinden: het deksel is eene gesloten kroon, met 16 esmerauden in goud gevat in het ronde en daar boven, van verguld zilver, eene pelikaan, hare jongen voedende met haar bloed. Het deksel opligtende, kan men het vervangen door een geribden misschotel in verguld zilver van omtrent 5 tot 7 duimen lengte, met diamanten versierd. De voet is ongemeen rijk; uit denzelven verheft zich eene groep van drie figuren, voorstellende de *Liefde*, het *Geloof* en de *Hoop*, die den kelk dragen, op welken men in verheven beeldwerk vier engelen, door guirlanden verbonden, beschouwt. Alles is op het keurigst en met den meesten smaak bewerkt. Het kunststuk draagt het jaarmerk van 1822.

PRAETORIUS (PIETER ERNST HENDRIK), geboren te Amsterdam den 22 Julij 1791, beoefent als liefhebber op eene verdienstelijke wijze de schilder- en teekenkunst, alsmede de perspectief. Het was de beroemde landschapschilder Jan Hulswit, die hem onderwijs gaf in de kunst. Onlangs (1842) werd aan dezen kunstliefhebber door de Maatschappij *Felix Meritis* eene zilveren medaille voor een *Landschap* toegewezen. De Heer Praetorius is lid van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam, en bezit, behalve zijne practicale bekwaamheid, ook groote theoretische kunstkennis. Ook is hij mede-oprigter en penningmeester van de in 1839 te Amsterdam gevestigde Maatschappij tot bevordering van Beeldende Kunsten, die aankoopen doet van kunstwerken op onze tentoonstellingen, en het gekochte, bij wijze van loterij, onder de contribuerende leden verdeelt.

PREIJ (J. Z.) werd te Praag geboren in het jaar 1744. Hij had zich op het historiële vak toegelegd, en begaf op zijn zestiende jaar zich naar Duitschland. Te Presburg was hij behulpzaam aan het beschilderen van eenige zalen aan het Keizerlijk slot; bezocht vervolgens Dresden en Francfort; kwam omstreeks 1770 naar Holland en vestigde zich te Rotterdam. Hier vond hij een toereikend bestaansmiddel in het les geven. Preij bezat vele bespiegelende kennis in het teekenen en daaraan verwante wetenschappen, maar bereikte in het beoefenend gedeelte geene noemenswaardige hoogte. Zijne teekeningen zijn stijf en treuzelachtig. Hij is in 1823 te 's Hertogenbosch overleden.

PRINS (J. H.) werd omtrent het jaar 1759 te 's Gravenhage geboren; doch zijn vader zich te Leiden nedergezet hebbende, werd hij tot de studie in de geneeskunde opgeleid; doch meerder neiging tot de teekenkunst bespeurende, heeft hij zich vervolgens daartoe bepaald, en wel bijzonder tot het zeer net en uitvoerig afteekenen van stadsgezigten en het navolgen van dergelijk schilderwerk van Jan van der Heijden, A. van de Velde en anderen. Op zijne reizen in Braband en Frankrijk had hij vele schetsen gemaakt, die hem naderhand zeer te pas kwamen. Zijn kunstwerk was gezocht: men betaalde voor zijne sapverwteekeningen tot *f* 400.00. Wij hebben eenige prentjes van dezen meester.

PRONK (CORNELIS) was een Amsterdammer, die in 1691 geboren werd. Jan van Houten gaf hem onderwijs in het teekenen, en naderhand Arnold Boonen in het portretschilderen. Na zich bij den laatstgemelde ongeveer drie jaren geoefend te hebben, had hij toereikende bekwaamheid verkregen om een goed gelijkend portret te schilderen. Het ontbrak hem dan ook aan geen werk: vele aanzienlijken in Noord-Holland, bijzonder te Alkmaar, lieten hunne afbeeldsels door Pronk maken en waren er over te vreden. Voor zich zelven vond hij nogtans meer voldoening in het teekenen met sapverwen en Oost-Indischen inkt, zoo van stads- en dorpsgezigten en landschappen, als van kopijen naar schilderwerken van andere meesters, welke hem goed betaald werden door de liefhebbers en uitgevers van boekwerken, die dezelve in het koper deden brengen. Voor eene waterverwteekening naar M. de Hondekoeter ontving hij onder anderen *f* 100.00. Het getal is zeer aanzienlijk van de land- en watergezigten en de afbeeldingen van oude gebouwen, kasteelen, kerken, buitenplaatsen enz., die hij in Zeeland, Holland en andere provinciën naar het leven teekende. Dit kunstwerk draagt, als zoodanig, het zegel des vervallen smaaks van dien tijd: het is stijf, droog, gemanierd, scherp, zielloos. Er worden dan ook heden ten dage slechts geringe prijzen voor betaald. Even zoo is het nagenoeg gelegen met dergelijke landschappen van zijne leerlingen Abraham de Haas en Jan de Beijer. Pronk is overleden in zijne geboortestad in 1759.

PROOIJEN (ADRIAAN GERRIT VAN), geboren te Wissenkerken, op het eiland Noordbeveland, den 11 Februarij 1796, is graveur, en in die kunst onderwezen door den verdienstelijken Heer J. C. Bendorp te Dordrecht, terwijl hij in de teekenkunst onderwijs ontving van den Heer P. Gaal en aan de Academie te Middelburg. De Heer van Prooijen is in die stad 1ste Commies op het kantoor van den ontvanger der plaatselijke belastingen en lid van verscheidene kerkelijke, schutterlijke en andere stedelijke inrigtingen. Er zal dus hem, zoo als zich laat vermoeden, weinig of geen tijd overschieten om zijn kunstberoep voort te zetten.

PRUDHOMME (ANTOINE DANIEL) werd in 1745 te Zwolle geboren. Hij werd aanvankelijk voor de letteren opgekweekt, doch liet vervolgens meer genegenheid voor den koophandel blijken, en deed, met het voornemen om zich daarop toe te leggen, in 1775 eene reis naar Demerarij, doch verbleef er slechts kort. Te Amsterdam, alwaar hij bij zijne terugkomst zich neërzette, beoefende hij met ongemeene vlijt, als bijwerk en tot uitspanning, gedurende tien maanden de teeken- en schilderkunst, waarin het hem geenszins aan goeden raad ontbrak, daar hij vriendschappelijk met verscheiden voorname kunstenaars dagelijks verkeerde. Naar zijne geboorteplaats teruggekeerd om er zijn bepaald verblijf te houden, bleef hij de kunst voortzetten en vervaardigde land-, zee- en stadgezigten; ook wel eens een portret, onder anderen dat van den Hoogleeraar E. J. Greve te Franeker. Wij hebben de kunstwerken van dezen liefhebber op onze tentoonstellingen met genoegen beschouwd. Prudhomme gaf tusschenbeide ook wel eens onderrigt in het teekenen aan eenige jonge lieden, waaronder de verdienstelijke kunstschilder J. Schoemaker Doijer mede behoorde.

PULINX, *de oude* (HENDRIK). Deze verdienstelijke beeldhouwer werd geboren den 1 April 1698. Hij behoorde tot eene brave burgerlijke familie te Brugge, en leerde al vroeg de teekenkunst; bij wien is niet bekend. De weet gekregen hebbende dat in het klooster der Recollethen een leeke broeder, genaamd Jan Boeksent, zich op eene loffelijke wijze bezig hield met het maken van snijwerken voor het klooster, werd de jonge Pulinx zijn leerling. Toen in 1719 in de Collegiale kerk van *St. Sauveur* een nieuw orgel gemaakt werd, waarvan het beeldhouwwerk was opgedragen aan eenen zekeren Plancke, beproefde Pulinx zijne krachten aan het vervaardigen van een engelenbeeld, levensgroot, dat hem geschikt voorkwam om boven het orgel geplaatst te worden. Dit werkstuk verbaasde en won de algemeene goedkeuring; doch Plancke wist te beletten dat van het beeld gebruik gemaakt werd. Geenszins ontmoedigd door dezen

tegenspoed, bleef Pulinx vlijtig in het beeldwerken in hout volharden; zijn talent doende blijken in het vervaardigen van verscheiden biecht- en preêkstoelen, altaren en andere gebeeldhouwde voorwerpen en versierselen, waaronder eene bijzondere opmerking verdienden eenige basrelieven van eikenhout, tot het lijden van Christus betrekkelijk. Naderhand toonde hij insgelijks in steen te kunnen werken, en beitelde niet alleen figuren in relief op lijksteenen, maar vervaardigde ook de prachtige *graftomben voor Hendrik Joseph van Susteren*, 14*de Bisschop van Brugge* (1747), en voor *Jan Baptist Lodewijk de Castillion*, 15*de Bisschop van Brugge* (1758). Op beide deze grafteekenen zijn de standbeelden der overledenen zeer kunstig en met smaak aangebragt. De Magistraat van Brugge benoemde hem tot Directeur der stadswerken. Hij stierf den 17 Februarij 1781.

PULINX, *de jonge* (HENDRIK), zoon van den evengemelde, leerde de teekenkunst van zijn' vader, en had reeds proeven van bekwaamheid in het schilderen met olieverw gegeven, toen hij naar Parijs gezonden werd om zich verder te oefenen. Hij hield zich daar voornamentlijk bezig met het bestuderen der bouwkunst, en na eenigen tijd te Brugge teruggekomen, gaf hij blijk van uitgebreide kundigheden in het volvoeren van verscheiden werken, die aan hem opgedragen werden. Hij werd dus in 1751 benoemd tot Directeur van de scheepvaart en maritime werken van Vlaanderen. Vooral bleek zijn talent in 1757 als Ingenieur aan de vernieuwing der sluis van Slijckens. Hij graveerde in koper het plan, den opstand en het profil van dit voortreffelijk waterbouwkundig werk. Later maakte hij het plan van het Provinciaal Gevangenhuis te Gent, hetwelk in 1772 volbouwd werd. Hij stierf plotseling 6 jaren na zijn' vader.

PUNT (JAN), die in zijn tijd een uitmuntend tooneelspeler geweest is, heeft zich tevens als graveur onderscheiden. Na zich eerst onder de leiding van den plaatsnijder Adriaan van der Laan geoefend te hebben, viel hem het geluk ten deel van verder door Jacob de Wit in de teekenkunst onderwezen te worden. Hij heeft vele boekprenten vervaardigd, die met eene vaste hand kunstig gesneden zijn, onder anderen voor den *Abraham de aartsvader*, van Hoogvliet, de *plafonds van Rubens*, uit de naderhand afgebrande Jezuiten kerk te Antwerpen, naar de teekeningen van Jacob de Wit, de kleine editie van *Molière's blijspelen*, die geestig en los gegraveerd zijn en voor meer andere werken. Hij was te Amsterdam geboren in 1711 en is daar ter plaatse in 1779 overleden. Onder zijne leerlingen behoorde Reinier Vinkeles, die eenen geruimen tijd den eersten rang onder de Hollandsche plaatsnijders bekleed heeft. Er komen somtijds fraaije teekeningen voor van Jan Punt, alsmede enkele schilderijen.

*PUIJENBROEK (P.) is een Belgisch beeldhouwer, te Brussel gevestigd, van wien men op verschillende tentoonstellingen aldaar proeven van een meer en meer ontwikkelend talent heeft kunnen aanschouwen. Op de laatstelijk in België's hoofdstad gehouden tentoonstelling, waar hij met de gouden medaille bekroond werd, was van hem aanwezig een *St. Gomarius* en eene groep, waarvan het onderwerp getrokken was uit het werk van Chateaubriand, *les Martijrs*, en *twee Christenen* voorstellende, *die in het amphitheater van Titus door wilde beesten verscheurd worden.*

PUIJL (G. VAN DER) werd omtrent het jaar 1750 te Utrecht geboren. Na gedurende vijf jaren zich in de teeken- en schilderkunst geoefend te hebben onder de leiding van H. van Veldhoven, begaf hij zich als portretschilder op reis, bezocht verscheiden landen en bereikte een niet onaanmerkelijken trap van kunstbedrevenheid in zijn vak. Zijne portretten en familiestukken onderscheidden zich door wèl getroffen gelijkenissen en eene vlakke penseelsbehandeling. Eerst in 1806 kwam hij in zijne geboorteplaats terug, en gaf aldaar onderwijs op de Stads-Teeken-Academie. Later heeft hij zich andermaal op reis begeven; en nadere berigten omtrent dezen meester zijn niet ter onzer kennisse gekomen.

PIJL (AREND en JACOB). De eerste was een portretschilder, geboortig van Leiden;

de laatste wordt vermeld als een historie- en portretschilder, die in 1659 in de Haagsche Kunstbroederschap ingeschreven werd.

PIJNACKER (ADAM) wordt met regt onder de verdienstelijkste landschapschilders van Holland geteld. Hij werd in 1621 op het dorp Pijnacker tusschen Schiedam en Delft geboren, en bragt, na voorbereidende kunstoefening, drie jaren in Italië door, om, even als Claude Lorain, de heerlijke natuurtooneelen dier schilderachtige streken waar te nemen, af te teekenen en zich in het geheugen te prenten. Het is genoegzaam blijkbaar aan zijne penseelwerken, dat hij zijnen tijd aldaar nuttig besteed heeft. Zijne kunstgewrochten zijn kenbaar aan eene piquante daging, een warm en aangenaam koloriet en een geestigen penseeltoets. Hij bezat eene bijzondere begaafdheid in het natuurlijk afbeelden der onderscheidene boomsoorten en hare verschillende takmaking en mijing. Dikwijls bragt hij in zijne ordonnanties beukenstammen te pas, met dartel springend groen omslingerd, die een verwonderlijk schoon effect te weeg brengen tegen afgelegen en in luchtkleur gewikkelde rotsen. Dit eigendommelijke in Pijnacker valt den kunstkenner dadelijk in het oog. Menigmaal wist hij insgelijks schilderachtige streken voor te stellen, waar men, bij op- of ondergaande zon, in binnenvaarten, transportschuiten, met verscheidenheid van goederen beladen, door het naauwelijks bewogen en de voorwerpen afspiegelende water ziet voortboomen, of stil liggen aan den oever. Niets behaaglijker in deze betooverende tafereelen dan de tintelende lichtvonken, die, tegen een nevelachtig verschiet, al wat zich op den voorgrond bevindt, overspelen. Men waant inderdaad de natuur zelve door een verkleinglas te bespeuren. Maar behalve dat hij eene klassieke verdienste in het landschapschilderen bezat, verstond hij zich ook op het naauwkeurig afbeelden van stoffaadje, die leven aan zijne landelijke voorstellingen geeft. De kunstgeleerde Landon zegt van hem: Weinige meesters hebben een zoo veel omvattend talent gehad dan Pijnacker, en hebben het zoo ver gebragt als hij in de kennis van de onderscheidene deelen der kunst. Het was in zijnen leeftijd in gebruik, de zalen van aanzienlijke huizen te versieren met schilderstukken van voorname meesters, die de kamervakken van de lambrizeringen tot de zolderlijsten vulden. Het talent van Pijnacker stond hierin dikwijls den loffelijken smaak zijner aanzienlijke tijdgenooten ten dienst. Doch naar mate dergelijke kostbare zaalversieringen vervangen werden door min kostbare fabriekmatig behandelde muurbehangsels, en dus de mode hierin eene der kunst nadeelige wending te weeg gebragt had, moesten zich allengskens Pijnacker's meesterstukken aan dezen grilligen modeschepter onderwerpen, en eene schuilplaats in hoeken en winkels zoeken. Men vindt dus van hem maar zeldzaam meer schilderijen van groot bestek. Zijne kabinetstukken, die gretig gezocht en goed betaald worden, treft men in de voornaamste kunstkabinetten aan. Hij is in 1673 overleden.

Het Haagsche Museum bezit een kapitaal *Landschap* van dezen meester, voorstellende eene bergachtige streek. Op den voorgrond ziet men hoog opgaande boomen, afgeknotte stammen, kruiden en wilde bloemen; daarachter rotsen, waartegen eenig verder staande geboomte de bladerrijke toppen uitsteekt; de stoffaadje, die men op den voorgrond bespeurt, bestaat in twee zittende figuren, een staanden bok en liggende geit. Het Amsterdamsche schilderijkabinet heeft van Pijnacker een kloek *Bergachtig landschap*, met hoog geboomte, aan eene rivier, waarop tegen den oever eenige schuiten liggen. Op den voorgrond beeldjes, vee en neêrgevallen boom. Onder anderen werden op de navolgende verkoopingen schilderijen van Pijnacker verkocht: op die van Muller, een *Bergachtig landschap* voor *f* 1,435.00; op die van van der Pot, een *Rijngezigt* voor *f* 1,800.00; op die van Verbrugge, een *Landschap met figuren en vee*, voor *f* 2,035.00, en op die van Goll, een *Italiaansch landschap* voor *f* 2,510.00. Voor een met Oost-Indischen inkt door hem geteekend *Italiaansch landgezigt*, met een oud gebouw en verscheiden figuren, werd op de verkooping van van Eijl Sluijter *f* 100.00 besteed, en voor eene andere teekening, mede met inkt, zijnde een *Bergachtig landschap* met veel stoffaadje, op de verkooping van de Vos *f* 350.00 betaald.

* PIJNACKER (Johan Christiaan Lambert), te Amsterdam in het jaar 1815 geboren, werd aanvankelijk door zijne ouders tot een handwerk opgeleid, doch liet op zijn achttiende jaar zijn bedrijf varen, om zich aan de Koninklijke Academie zijner geboorteplaats te gaan oefenen. Sedert is hij zich met ijver op de kunst blijven toeleggen, en thans oefent hij zich, onder de leiding van den Heer J. A. Kruseman, in het schilderen van binnenhuizen en portretten.

Q.

QUAST (Pieter). Deze graveur is het meest bekend door zijne teekeningen met potlood op perkement. Men vindt ook schilderijen van hem. De onderwerpen, die hij voorgesteld heeft, zijn, even als die van Adriaan van der Venne, van koddigen aard, die op de karrikatuur trekken. Zij bestaan meest in boerendrinkgelagen, dorpschirurgijns en potsenmakers. Op sommige zijner werken vindt men het jaarmerk 1632 en 1638. Van de platen, door Quast gesneden, zijn vele kopijen gemaakt die moeijelijk te onderkennen zijn, vooral omdat zij met hetzelfde monogram geteekend zijn als de oorspronkelijke: de kopijen zijn echter met meer zorg bewerkt.

*QUEBORN (Crispijn van) was een Hollandsch teekenaar en graveur, die in 1604 te 's Gravenhage geboren werd en aldaar gevestigd is geweest. Men vindt van hem een groot aantal kleine prenten naar zijne eigen compositie, in verschillende letterkundige werken: hij heeft echter ook naar andere meesters gegraveerd, en vele portretten gesneden, die groote verdienste hebben.

QUELLINUS (Erasmus) werd den 19 November 1607 te Antwerpen geboren, waar zijn vader, insgelijks Erasmus geheeten, beeldhouwer was. Zijne moeder was genaamd Elizabeth van Uden. Hij werd tot de studie der letteren opgeleid; en ofschoon hij zich met lust en vlijt op dezelve toelegde en er ook gelukkig in slaagde, bleef nogtans de zucht voor de teeken- en schilderkunst overheerschend in zijnen geest. Had hij zich van jongs af aan daarin reeds tot uitspanning geoefend, hij besloot nu zich met dezelve meer gezet en bij uitsluiting bezig te houden. Bevriend met Rubens, die even als hij de letteren beminde, vond hij in diens werkplaats en tevens in diens lessen de gunstige gelegenheid om zijnen leerlust te bevredigen en zijn oorspronkelijk talent meer en meer te ontwikkelen en te vormen. Reeds op zijn zes en twintigste jaar werd hij als meester-schilder in het St. Lucas-gild te Antwerpen ingeschreven. Het bleek genoeg uit zijne kunstgewrochten, dat hij in ordonnantie, koloriet, kracht en stoutheid van

penseel, zooveel mogelijk den grooten Rubens zocht na te volgen. Deze manier, die toen de alleenheerschende smaak was, verwierf hem bewonderaars en beschermers. Hij schilderde voor kerken en kabinetten, want hij was zoowel in klein als in groot werk bedreven; en wist beurtelings partij te trekken van zijne kundigheden in de historie, de architectuur en perspectief, naar eisch der onderwerpen, die hij behandelde. Ook in

het landschapschilderen onderscheidde hij zich. Men wil dat Quellinus na den dood van Rubens meer eigendommelijkheid in zijne kunst aan den dag gelegd hebbe. Twee zijner beste stukken uit dien tijd zijn naar Engeland overgebragt; het eene was het *Inrijden van J. C. te Jeruzalem;* het andere eene *Onthoofding van Johannes.* Na den dood zijner vrouw, begaf hij zich in de abdij van Tongerloo, alwaar hij zijne dagen in rust en vrede eindigde in het jaar 1678. Hij zelf heeft enkele prentjes geëtst, zoo van eigen ordonnantie als naar Rubens; en Bolswert, P. de Jode, Vorsterman, Pontius en anderen, hebben ruim 80 stuks prenten naar hem in 't koper gebragt. Men heeft van hem in het Brusselsch Museum, een *St. Charles Borromée*, *St. Franciscus geknield ontvangende;* en in dat te Antwerpen, een *St. Bruno*, *een man van den beet eener slang genezende*; terwijl de St. Jacobs kerk aldaar van hem bezit een *St. Roch in eene glorie.*

QUELLINUS (Artur) werd te Antwerpen geboren in het jaar 1609. Men meent dat hij een neef was van den vermaarden kunstschilder Erasmus Quellinus, die twee jaren vroeger het licht zag. Hij heeft Italië bezocht, en is onder de leiding van François Duquesnoij, een der grootste, zoo niet de grootste beeldhouwer van zijnen tijd geworden. Toen het nieuwe Stadhuis te Amsterdam gebouwd werd, vond de Regering goed, het beeld- en schilderwerk te doen aanbesteden aan de bekwaamste meesters. Artur kwam ten opzigte van het eerstgemelde vooral in aanmerking voor het beitelen der beelden, basrelieven, ornamenten enz. Bij Wagenaar vindt men, in het 7de deel van zijn *Amsterdam*, als een staaltje van wat hem voor een kapitaal gedeelte zijner taak werd toegeteld, beschreven, dat de frontespies van den achtergevel hem is aanbesteed geworden voor *f* 9.500.00, met toezegging eener belooning van nog *f* 500.00, als hij het werk spoedig en naar genoegen afmaakte. Onder zijn door R. Collin in 1662 gegraveerd portret staat, dat hij *Statuaire de la ville d'Amsterdam* was. Hij was toen drie en vijftig jaren oud, zoo als daarop vermeld staat; terwijl C. de Bie aanteekent, dat hij in Holland, behalve alle de bedongen belooningen, nog een gouden halsketen ontvangen heeft.

Deze Quellinus was niet alleen hier te lande, maar ook in Zweden, Denemarken en Italië, door zijn heerlijk beeldhouwwerk beroemd. Op de verkooping van Mevrouw Hogguer (1817) werd het levensgroot door hem uit marmer gebeiteld *Borstbeeld van den Amsterdamschen Burgemeester Andries de Graeff*, voor *f* 599.00 verkocht. Hij is in 1668 te Antwerpen, waar hij in 1640 in het gilde was getreden, overleden. De Heer Mr. Johan Huijdecoper van Maarsseveen, te Amsterdam, is in het bezit van een marmeren *Borstbeeld* van een zijner voorzaten, door Quellinus gebeiteld, en op hetwelk Vondel een gedicht maakte. Voorts vindt men van hem te Antwerpen, in de Hoofdkerk, het marmeren *Grafteeken van Jan Gevaerts;* in de St. Andreas kerk een marmeren *Standbeeld van Petrus;* en in de groote zaal der Academie, het marmeren *Borstbeeld van den Markies de Caracene*, *Gouverneur der Nederlanden.* In veel van zijne werken is hem behulpzaam geweest, ook aan het Stadhuis te Amsterdam, zijn zoon en leerling

QUELLINUS, *de jonge* (Artur), die den 20 November 1625 te St. Truijen geboren en insgelijks een uitmuntend beeldhouwer was. Ook hij had Italië bezocht en vestigde zich na zijne terugkomst te Antwerpen, waar hij in 1650 in het gilde werd aangenomen. Als tot de fraaiste werken van de beide Quellinussen behoorende, noemt men: in de Hoofdkerk te Antwerpen, het *Praalgraf van den Bisschop Capello;* de prachtige *Basrelieven* achter het hoofdaltaar, *Engelen* voorstellende *die druiven persen;* de *Basrelieven* van het altaar der H. Maagd; — in de St. Jacobs kerk aldaar, het prachtige *Hoofdaltaar* en het *Standbeeld van den Apostel*, dat hetzelve versiert; de *Basrelieven* van het H. Sacraments altaar, en het *Beeld van God den Vader*, dat zich boven hetzelve bevindt. De Communie-tafel van die kapel is door Kerricx, *den vader*, naar de teekening van Quellinus vervaardigd; de *Engelen* aan de beide voorkanten, zijn van Quellinus zelven: het zijn twee meesterstukken; — de *Preëkstoel* in de Parochiekerk te Ostende; dezelve werd in 1674 vervaardigd en kostte 2231 gulden; — in de St. Walburgs kerk, een albasten *Standbeeld van St. Thaddeus;* — in de St. Michiels kerk, het marmeren *Hoofdaltaar;* — in de Dominicaner kerk, een marmeren *Standbeeld van Ste. Rosa;* — in de kerk der Recollethen, het marmeren *Hoofdaltaar, met beelden* versierd; — in de Bagijnen kerk, het marmeren *Altaar van Ste. Anna;* — in de abdij van Roozendael, het marmeren *Hoofdaltaar*, in 1687 vervaardigd; — te Gent, in de kerk der abdij van Baudeloo, eene marmeren *Groep;* — te Brugge, in de kerk *St. Sauveur*, het marmeren *Koor;* — te Doornik, in de Hoofdkerk, 5 marmeren *Allegorische Standbeelden*, aan den ingang van het koor; alsmede het marmeren *Grafteeken van den Kanunnik Du Fief;* — eene *Mater Dolorosa*, in de St. Antonius kerk van Padua, waarvan men zegt, dat het gedurende de revolutionaire beroeringen voor *f* 7.00 verkocht werd! De kooper gaf het aan de kerk ten geschenk, en later werd er *f* 5,000.00

voor geboden. Hij is den 22 November 1700 te Antwerpen overleden en in de St. Jacobs kerk aldaar begraven.

QUELLINUS (HUBERTUS) was de broeder van den eerstgemelde en een voortreffelijk teekenaar en etser, blijkende overtuigend uit de kunstplaten, voorstellende de beelden, frontespiesen en ander beeldwerk van 't Stadhuis van Amsterdam, door hem in 't koper gebragt, en die in 1655 in een boekwerk in folio uitgegeven zijn. Hij was mede een beeldhouwer.

QUELLINUS (JAN ERASMUS), zoon en leerling van Erasmus Quellinus, werd te Antwerpen geboren in 1628, en had tot echtgenoot eene dochter van David Teniers, *den jonge*, genaamd Isabella. Hij bezocht vóór zijn huwelijk Italië, en vormde zijnen kunstsmaak meer bijzonder naar dien van Paul Veronees. In Napels, Rome, Florence, — in welke plaatsen hij zich ophield, overal verkreeg hij werk en roem. Te Weenen maakte hij het portret van den jeugdigen Keizer Leopold, die hem den titel van *Keizerlijke gekroonde schilder* gaf. Overeenkomstig het verlangen van zijn' vader, keerde hij naar zijne geboorteplaats terug, alwaar hij zich in 1661 in het schilders-gilde deed inschrijven. Alle Belgische plaatsen beijverden zich om hem kunstwerk te bestellen tot versiering van kerken en kabinetten. Een zijner schoonste stukken, het *Nachtmaal* voorstellende, treft men aan op het altaar in de Collegiale kerk te Mechelen over de Dijle; de figuur aan de regterzijde van het altaar, is zijn eigen portret. Descamps, die eene menigte zijner schilderijen zag en vermeldt, zoo in zijne *Voyage pittoresque* als in zijne *Vies des peintres*, weidt breed uit in zijnen lof en noemt hem zelfs den grootsten meester na Rubens. Algemeen roemt men het oordeelkundige en rijke zijner ordonnanties, het naauwkeurige zijner teekening, het smaakvolle zijner drapering en de waarheid der uitdrukking in zijne figuren. Omtrent het koloriet evenwel wordt niet zonder grond aangemerkt, dat het te rosachtig is. Hoe het zij, deze Quellinus wordt met regt geteld onder de beste historieschilders van zijnen tijd. Hij is te Mechelen, in het gasthuis, waar zijne kinderen hem besteed hadden, den 11 Maart 1715 overleden. Men vindt in het Antwerpsche Museum onderscheidene stukken van zijne hand, waaronder: *Jezus*, *bij Simon den Pharizeër*; — *de Marteldood van Ste. Agatha*; — *de Stichtster der abdij van Roozendael*, *liggende geknield voor de voeten van St. Bernardus*; — *St. Bernardus*, *de bevestiging zijner orde vernemende*; — *St. Bruno*, *een kind in het leven terugroepende*; — en in de St. Paulus kerk aldaar, de *Emmausgangers*; — te Brugge, in de Kerk *St. Saveur*, verschillende *tafereelen uit het leven van St. Augustinus*.

QUERTENMONT (ANDREAS BERNARDUS DE) werd in 1750 te Antwerpen geboren. Behalve bij zijn' leermeester Philippus Keminckx, oefende hij zich op de Teeken-Academie en behaalde in 1771 er den eersten eereprijs. Zeven jaren later werd hij Directeur derzelve, en bekleedde dien post tot bij den intogt der Fransche krijgsmagt. In 1790 had de Keurvorstelijke Academie te Dusseldorp hem het lidmaatschap opgedragen. Hij schilderde geschiedkundige onderwerpen en portretten, en etste verscheiden prenten naar zijne eigen ordonnanties en schilderijen van Rubens en van Dijck. Verscheiden bekwame meesters zijn uit zijne bijzondere leerschool voortgekomen, waaronder ook de verdienstelijke binnenhuisschilder Adriaan de Lelie van Amsterdam geteld wordt.

QUESNOIJ (F. DU), beeldhouwer. Zie DUQUESNOIJ.

QUESTIERS (CATHARINA), eene Amsterdamsche dichteres, die in het midden der 17de eeuw leefde, was — mogen wij Vondel gelooven (en waarom zouden wij het niet?) — bedreven in het teekenen en boetseren. Haar naam komt voor op een titelplaatje van een door haar gedicht blijspel, en daaruit zou men mogen besluiten, dat het door haar geteekend en geëtst is.

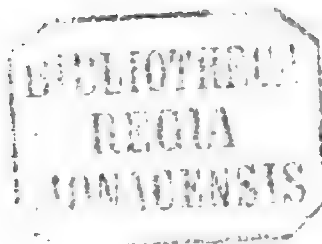
QUINKHARD (JAN MAURITS), zoon en kleinzoon van bekwame Kleefsche portretschilders, werd te Rees geboren in 1688, en aanvankelijk door het aanleeren van talen tot

den geleerden stand opgebragt; doch volgde naderhand zijne geestnijging en legde zich op de schilderkunst toe, eerst onder de leiding van zijn vader tot zijn twee en twintigste jaar, en van toen af aan onder die van Arnold Boonen, Lubinietski en Nicolaas Verkolje. Hij schilderde aardige binnenhuisjes met moderne kostumen, die toen stijf en anti-schilderachtig waren, somtijds ook wel eens iets historieels; maar het waren voornamentlijk portretten, waarin hij naar den smaak dier dagen gelukkig slaagde, zoowel in gelijkenis als schilderwijze. In Amsterdam vooral vond zijn gewild penseel overvloed van werk. Hij vervaardigde levensgroote portretstukken van de overlieden der chirurgijns- en kuipersgilden; van de Regenten van het Oudemannenhuis, Rasp-, Spin- en Leprozenhuis; van Commissarissen van den Waterstaat enz. te Amsterdam; ook te Utrecht die der Regenten van het Stads-kinderhuis. Vele zijner afbeeldsels zijn uitmuntend in het koper gebragt door Jacobus Houbraken, ook verscheiden door Tanjé. Hij is tot op zijn tachtigste jaar werkzaam gebleven en in 1772 te Amsterdam overleden. Quinkhard dreef ook handel in kunstwerken, en was geacht om zijn talent en zijne braafheid. Zijn zoon

QUINKHARD (Julius) oefende zich eenigen tijd, onder de leiding zijns vaders, in de schilderkunst, doch begaf zich later in den handel. Zijne schilderijen hebben weinig verdienste, doch hij heeft fraaije teekeningen en etsen gemaakt. Zijne loopbaan was kort, daar hij in veertigjarigen ouderdom overleed.

*QUISPEL (Matthijs) kwam te Numansdorp den 21 November 1805 ter wereld, en werd te Dordrecht in de kunst onderwezen, eerst door den zeeschilder M. Schouman, en later, toen zijn smaak meer tot het schilderen van landschappen met vee neigde, door den Heer G. Smak Gregoor. Deze kunstenaar, die te Dordrecht gevestigd is gebleven, deed herhaaldelijk studiereizen door verschillende gedeelten van Duitschland en bezocht laatstelijk (1838) het Harzgebergte, in gezelschap van den kunstschilder W. de Klerk.

EINDE VAN HET TWEEDE DEEL.

DRUKFEILEN EN VERBETERINGEN.

1ste DEEL.

In de inteekenlijst, pag. XXI, reg. 11 van boven, staat: *Harderwijk*, *Rz.* (*J. van*), *letterkundige te Rotterdam*, *President enz.* lees: *Harderwijk*, *Rz.* (*J. van*), *te Rotterdam*, *President enz.*

Op pag. 20, reg. 3 van onderen, staat: *Jac. Jacobson*, lees: *Jac. Janson.*

Op pag. 63, reg. 9—5 van onderen, moet de aldaar voorkomende zin, die begint met de woorden *Door den dood*, en eindigt met *te kunnen oefenen*, zoodanig veranderd worden dat daaruit wegvalle wat er omtrent de opvoeding van den Heer Bloemers in het Burgerweeshuis in voorkomt, als zijnde die Heer nimmer in zoodanig gesticht opgenomen geweest, terwijl de kosten zijner kunst-opleiding uit zijne eigene middelen zijn bestreden geworden. Men gelieve voor dien zin alzoo den volgenden te lezen: *Hoewel het ongeluk gehad hebbende van reeds in jeugdigen leeftijd zijnen vader te verliezen, mogt hij niettemin het genoegen smaken dat aan zijne reeds vroeg ontkiemende neiging tot de kunst gevolg gegeven, en hem de gelegenheid verschaft werd zich onder de leiding van Antonie Piera te oefenen.*

Op pag. 65, reg. 4 van boven, staat: *Landsloot*, lees: *Lancelot.*

Op pag. 67, reg. 13 van onderen, staat: *Deze adellijke dame*, lees: *Deze dame.*

Op pag. 220, regel 15 van boven, staat: *J. P. Koelman*, lees: *J. H. Koelman.*

2de DEEL.

Op pag. 194, reg. 9 van onderen, staat: *hun minen*, lees: *hun minnen.*

